

**SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ
VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

ZEYNEP LEVENT

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ORHAN KILIÇARSLAN**

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ
VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Zeynep LEVENT tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bilal GÜZEL

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 30/05/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

30 Mayıs 2024

ZEYNEP LEVENT

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımından dolayı çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Orhan Kılıçarslan'a; tez konumun belirlenmesinde emeği geçen Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a; Lisans öğrenimimde her dersini zevkle dinleyip, sayesinde okumuş olduğum bölümü sevdiğim ayrıca "Osmanlıca" ve "Eski Türk Edebiyatı" derslerini sevdiren ve beni yüksek lisans yapmaya teşvik eden çok kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız'a; Klasik şiire olan ilgisi ve yine şiir bilgisi sayesinde, şiir yorumlarında farklı bir bakış açısı ile şiirlere yaklaşmamı sağlayıp yardımlarını benden esirgemeyen saygıdeğer Dr. Abdullah Uysal'a, tezimin araştırma ve yazma sürecinde kaynak bulmamda kolaylık sağlayıp bu süreçte her türlü desteği sunan çok kıymetli İlter Çobanoğlu'na, tezimin özet bölümünün ingilizce çevirisini gerçekleştiren kıymetli kardeşim Zehra Levent'e, bu süreçte bana güç verip uğur getiren biricik oğlum Mustafa Mert Levent'e, bu yolda her türlü kahrımı çekip daima beni motive eden, beraber yorulup beraber sevindiğim, maddi manevi her türlü desteği ve göstermiş olduğu sabrından dolayı sevgili eşim Fatih Levent'e en içten dileklerle teşekkür ederim. Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve çalışma arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

30 Mayıs 2024

Zeynep LEVENT

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	4
2.1. HAYATI	4
2.2. ESERLERİ	5
2.2.1. Dîvân.....	5
2.2.2. Sefînetü’ş-Şu’arâ	5
2.2.3. Şerh-i Dîvân-ı Sâib	6
2.3. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	6
2.3.1. Süleymân Fehîm’in Etkilendiği Şairler.....	8
2.3.1.1. Fehîm-i Kadîm:	8
2.3.1.2. Şeyh Gâlib:	8
2.3.1.3. Vecdî:	9
3. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNİ’NİN İNCELENMESİ 10	
3.1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	10
3.1.1. Nazım Şekilleri	10
3.1.2. Vezin	10
3.1.3. Kafiye ve Redif	11
3.2. DİL VE ÜSLÛP.....	11
3.3. SÖZCÜK TÜRLERİ	12
3.3.1. İsimler.....	12
3.3.2. Sıfatlar.....	13
3.3.3. Zamirler	13
3.3.4. Zarflar	15
3.3.5. Bağlaçlar	15
3.3.6. Edatlar.....	16
3.3.7. Ünlemler.....	17
3.3.8. Fiiller	18
3.4. TAMLAMALAR	19
3.4.1. Türkçe Tamlamalar	20
3.4.2. Farsça ve Arapça Tamlamalar	20
3.4.3. Atıf Tamlamaları.....	23
3.5. İKİLEMELER	23
3.6. ATASÖZÜ, DEYİM VE KALIP İFADELER	24
3.6.1. Atasözleri	24
3.6.2. Deyim ve Deyimsel Yapılar	25

3.6.3. Kalıp Söz	28
3.7. AYET, HADİS VE DUA İFADELERİ	28
3.7.1. Âyet.....	28
3.7.2. Hadis.....	29
3.7.3. Dua İfadeleri.....	29
3.8. DÎVÂN'DA ADI GEÇEN ŞAHSİYETLER.....	30
3.9. DÎVÂN'DA ADI GEÇEN ÜLKE, ŞEHİR VE MEKÂN İSİMLERİ	31
3.10. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE HAYVANLAR	31
3.11. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE EFSANEVÎ VARLIKLAR.....	34
4. ŞİİRLERDE ÖNE ÇIKAN DUYGU VE UNSURLAR	36
4.1. AŞK	36
4.1.1. Âşık	37
4.1.2. Rakîp	37
4.1.3. Sevgili	39
4.2. MUTLULUK.....	40
4.3. ÖZLEM-HASRET	41
4.4. ŞAŞKINLIK	42
4.5. GAM-KEDER-ÜZÜNTÜ.....	43
4.6. ÜMİT-BEKLENTİ	45
4.7. ÜMİTSİZLİK-ÇARESİZLİK	47
4.8. DERT	48
4.9. KISKANÇLIK	49
4.10. KORKU-ENDİŞE	51
4.11. HAYRANLIK-BEĞENİ.....	52
4.12. UTANMA	53
4.13. ZEVLK-EĞLENCE-COŞKU.....	54
4.14. NEFRET-KİN	56
4.15. AŞAĞILAMAK	56
4.16. PİŞMANLIK	57
4.17. GADDARLIK-ACIMASIZLIK	59
4.18. ÖFKE	60
4.19. GIYBET-DEDİKODU	60
4.20. FELEK- BAHT-KADER.....	61
4.21. DELİLİK- PERİŞANLIK	63
4.22. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE AĞLAMA VE GÖZYAŞI	65
4.23. SARHOŞLUK	67
4.24. UYKU-UYKUSUZLUK-UYANMAK	69
4.25. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNİ'NDA DOĞUM VE ÖLÜM.....	70
4.25.1. Doğum	70
4.25.2. Ölüm	71
4.26. MADDE KARŞISINDAKİ DURUŞ: İSTİĞNA, ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK VE TOK GÖZLÜLÜK.....	73
4.27. ŞİİRDE ZİKREDİLEN BAZI DİNÎ GÜNLER.....	75
4.28. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE RİND VE ZÂHİD.....	76
4.28.1. Rind	76
4.28.2. Zâhid.....	78
5. SONUÇ	80
6. KAYNAKLAR	81

7. EKLER	85
Ek 1: Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü	85
7.1. SÖZLÜK KULLANIM KILAVUZU	85
ÖZGEÇMİŞ	499

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Tamlamalar.....	20
Tablo 2. Atıf Tamlamaları.....	23
Tablo 3. Dîvân'da Adı Geçen Şahsiyetler.....	30
Tablo 4. Dîvân'da Adı Geçen Ülke, Şehir ve Mekân İsimleri.....	31

KISALTMALAR

Bk.	:	Bakınız
c.	:	Cilt
Çev.	:	Çeviren
D	:	Deyim
Düz.	:	Düzenleyen
G.	:	Gazel
Haz.	:	Hazırlayan
K.	:	Kaside
Kt	:	Kıta
Mf.	:	Müfred
M.	:	Mesnevi
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
TEBDİZ	:	Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük Projesi
Tb.	:	Terkîb-bend
TEİS	:	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
yy.	:	Yüzyıl

ÖZET

SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Zeynep LEVENT

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Orhan KILIÇARSLAN

Mayıs 2024, 498 sayfa

19. yüzyıl Türk Edebiyatı eski ve yeninin iç içe olduğu bir dönemdir. Bu yüzyılda bazı şairler tarafından her ne kadar eski edebiyat savunulsa da klasik Türk edebiyatının yerini yavaş yavaş yeni edebiyatın aldığı görülmektedir. Bu dönem şairleri şiirlerini kaleme alırken hem geleneğe uymuş hem de değişen zihniyetin beraberinde getirdiği birtakım yenilikleri de benimsemişlerdir. Özellikle günlük hayatın izlerini taşıyan atasözü ve deyimler şiirlerde çok sık kullanılmıştır. Süleymân Fehîm de 19. yüzyılda yaşayan ve eski edebiyatı savunan başarılı şairlerden olup bu alanda sanatını icra etmiştir. Bu çalışmanın konusu, Süleymân Fehîm Efendi Dîvânî'nin Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü'nün hazırlanması üzerinedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Süleymân Fehîm Efendi'nin hayatı, eserleri ve edebi kişiliğinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde Dîvân'ın dil ve şekil özellikleri ile sözcük türleri incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise genel olarak şiirlerde öne çıkan bazı duyguların üzerinde durulmuştur. Çalışma, Türk edebiyatındaki dil sorununu çözen ve akademik çalışmalara büyük kolaylık sağlayan kapsamlı bir sözlük çalışması olan TEBDİZ, diğer adıyla Türk Edebiyatının Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü'nün projesi kapsamında hazırlanmıştır. Dîvân'ın transkripsiyonlu hali tarafımızca TEBDİZ sistemine yüklenmiş daha sonra divanda bulunan şiirlerin kelimeleri bağlamına göre tek tek anlamlandırılarak sisteme kaydedilmiştir. Bu şekilde eserin sözlüğü oluşturulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk edebiyatı, Süleymân Fehîm, Bağlamlı Dizin, İşlevsel Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

SÜLEYMAN FEHİM EFENDİ DİVANS THE CONCORDANCE AND FUNCTIONAL GLOSSARY

Zeynep LEVENT

Düzce University

Graduate School, Department of Turkish Language and Literature

Master's Degree Thesis

Supervisor: Assoc. Doç.Dr. Orhan KILIÇARSLAN

May 2024, 498 pages

19th century Turkish literature is a period where old and new are intertwined. Although old literature is defended by some poets in this century, it is seen that Classical Turkish literature is gradually replaced by new literature. While writing their poems, the poets of this period both followed the tradition and adopted some innovations brought about by the changing mentality. Especially proverbs and idioms bearing the traces of daily life are frequently used in poems. Süleyman Fehim was one of the successful poets who lived in the 19th century and defended old literature and practiced his art in this field. The subject of this study is the preparation of Süleyman Efendi Divans the Concordance and Functional Glossary. The study consists of 3 parts. In the first part, Süleyman Fehim Efendi's life, works and literary personality are mentioned. In the second part, the language and form features of Divan are examined. In the third and last chapter, the emotions that come to the fore in the poems and some of the people mentioned in the poems are emphasized. The study was prepared within the scope of the project of TEBDİZ, also known as Concordance and Functional Glossary of Turkish Literature, which is a comprehensive dictionary work that solves the language problem in Turkish Literature and provides great convenience to academic studies. The transcript version of the divan was uploaded to the TEBDİZ system by us, and then the words of the poems in the divan were interpreted one by one according to their context and recorded in the system. In this way, the dictionary of the work was created.

Keywords: Clasiccal Turkish Literature, Süleyman Fehim, Concordance, Functional Dictionary, TEBDİZ.

1. GİRİŞ

Türk Milleti İslam dinini benimsedikten sonra bu dinin temsilcileri olan Arap ve Fars milletlerinden birçok alanda etkilenmiştir. Bu durum yalnızca inanç ve din konusu ile kalmamış, iki milletin edebiyatlarından da etkilenerek 600 yıl devam eden görkemli bir edebiyatın ilk adımları bu vesileyle atılmıştır. Bu etkilenmeyle dilimiz zenginleşmiş ve Türk edebiyatına hatta Türk diline çok sayıda Arapça ve Farsça sözcük girmiştir. Dilimiz dışardan kelime aldıkça ve şairler bunu şiirlerinde kullandıkça dil ağırlaşmaya ve hatta anlaşılabilir hale gelmeye başlamıştır. Türk edebiyatında kimi zaman şairler şiirlerinde Arapça ve Farsça tamlamaları çok sık kullanmıştır. Zaman geçtikçe değişime uğrayan hayat koşulları klasik edebiyatın sanat anlayışını, zevklerini, bu edebiyata has özelliklerin ve en önemlisi dilin anlaşılmasını zorlaştırmış ve eski (şair) ile yenin (günümüz insanı) arasındaki bağları koparmıştır (Pala, 2003: 3-18). Yüzyıllarca devam eden edebiyatımızın en güzel örneklerini okumak ve en önemlisi anlamak için bilim adamları çözümü sözlük çalışmaları yapmakta bulmuş ve bu alanda çok sayıda sözlük hazırlanmıştır. Geçmiş ve geçmişte yaşananlara dair fikir sahibi olmak isteyenlere faydalı olmakla beraber bu sözlükler yetersiz kalmıştır. Bu sözlük çalışmaları devam ederken çağımız teknolojisinin imkânlarından faydalanılarak 2015 yılında Gazi Üniversitesi Öğretim Üyelerinden İsmail Hakkı AKSOYAK girişimiyle TEBDİZ (Türk Edebiyatının Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü) adında kapsamlı bir sözlük projesi başlatılmıştır.

Bu proje sayesinde eski Türk edebiyatındaki sözcüklerin hangi anlamda ve hangi bağlamda kullanıldıklarına dair bilgilere kolayca ulaşmak mümkün hale gelmiştir. TEBDİZ projesi sayesinde çok sayıda klasik Türk edebiyatı eseri elektronik ortama aktararak heyecan verici bir gelişim ve kolaylığa imza atılmıştır. Bu alanda yapılan ilk çalışmalar yine bu projenin mimarı olan İsmail Hakkı AKSOYAK tarafından yürütülen, Furkan Öztürk'ün 2007 yılında doktora tezi olarak yapmış olduğu "*Bâkî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlük)*" ve Özer Şenödeyici tarafından 2011 yılında yine doktora tezi olarak yapılan ve 2015 yılında yayımlanan "*Nâilî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*" dır. Yine bu alanda yapılan ilk ve önemli çalışmalardan biri olan "*Hayâlî Bey Dîvânı'nın İncelenmesi-Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*" adlı doktora çalışması 2016 yılında Orhan Kılıçarslan tarafından yapılarak bu

alanda yapılacak olan çalışmalara rehberlik etmiştir (Yilter&Köse, 2021: 36-47).

TEBDİZ projesi altyapısıyla hazırladığımız “*Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı’nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*” adlı bu çalışma ilk olarak 2012 yılında Recep Çelik tarafından “*Fehîm-i Sâni (Süleymân Fehîm) ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*” adıyla yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Daha sonra 2018 yılında Elvan Torun tarafından “*19. Yüzyıl Şairi Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı: İnceleme, Metin ve Dizin*” adıyla yine yüksek lisans tezi çalışması yapılmıştır.

Daha önce inceleme, metin ve dizin şeklinde iki yüksek lisans tezine konu olan Süleymân Fehîm Efendi’nin Dîvân’ının tarafımızca sözlüğü hazırlanmıştır. Elvan Torun tarafından hazırlanan Dîvân metni, TEBDİZ altyapısına uygun olarak gentium plus fontuna dönüştürülmüş ve sisteme yüklenmiştir. Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı’nda bulunan 1 kaside, 2 mesnevi biçiminde takriz, 1 terkîb-bend, 3 tahmis, 3 şarkı, 60 gazel, 1 matla, 16 kıt’a ve 12 müfred olmak üzere Dîvân’da bulunan bütün nazım şekilleri vezinleriyle birlikte Tebdiz’in elektronik veri tabanına yüklenmiştir.

Çalışmamızda Süleymân Fehîm’in Farsça 2 gazel, 5 kıta, 5 müfredi yanında eserin dibacesine yer verilmemiştir. Bütün nazım şekilleri sisteme yüklendikten sonra kelimeler tek tek anlamlandırılmıştır. Bu anlamlandırma hem daha önce yazılan bazı sözlüklerden yararlanarak hem de Tebdiz sistemine daha önce veri girişinde bulunan diğer Tebdiz kullanıcılarının sisteme kaydettikleri verilerden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu projenin amacı kelimelerin bağlamından uzaklaşmadan ve şairin ifade etmek istediği asıl anlamı tespit ederek, folklorik yapı olan deyimler, atasözleri, dua ifadeleri gibi şiirde kullanılan yapıların bir dökümünün yapıp değişim ve dönüşümlerinin tespit edilmesidir. Dîvân’daki bütün kelimeler elbette her zaman tek tek ele alınıp anlamlandırılmamış, tamlama halinde olan bazı yapılar birlikte değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu çalışmada da şair tamlamalara çokça yer verdiği ve Sebk-i Hindî akımından etkilenerek şiirlerini yazdığı için Arapça, Farsça ve Türkçe tamlamaları birlikte inceleyerek bağlamından uzaklaşmadan ve beyitteki hatta şiirdeki manayı bozmadan anlamlandırmaya çalıştık. Ayrıca çalışmamızda çokça rastlanan deyimler, atasözleri, kalıp ifadeleri de sistemde birleştirerek bir bütün olarak ele alıp parçalamadan ve asıl anlamını bozmadan sözlüğümüzün içine aldık. Bununla birlikte yardımcı fiille oluşturulan çok sayıda kelimeyi de eğer anlam bozulmayacak ise birleşik fiil formunda anlamlandırdık. Kelimeleri ve söz gruplarını sondaki eklerinden ayırarak yalın bir şekilde ele aldık.

Genel çerçevede çalışmamız 3 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Süleymân Fehîm Efendi'nin hayatı eserleri ve edebi kişiliği başlığı altında şairin sanatını icra ederken etkilendiği şairler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Süleymân Fehîm'in Dîvân'ı incelenerek söz varlığı tespit edilmiştir. Dîvân'da bulunan sıfatlar, zamirler, zarflar, bağlaçlar, edatlar, deyimler, atasözleri, ayet ve hadisler, tamlamalar ve dua ifadeleri örnek beyitler yardımıyla gösterilmiş ve açıklanmıştır. Ayrıca şiirlerde adı geçen şahsiyetler, yer adları, hayvanlar ve bazı efsanevi varlıklardan söz edilmiştir. Üçüncü bölümde ise daha çok şiirlerde öne çıkan duygu ve unsurların üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın asıl bölümü olan sözlük çalışması ise Ek kısmında verilmiştir.

2. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ’NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ETKİLENDİĞİ ŞAİRLER

2.1. HAYATI

19. yüzyılın ilk yarısında yaşayan şairin asıl adı Süleymân Fehîm olsa da kaynaklara bakıldığında 17. yüzyılda yaşayan Fehîm-i Kadîm’den ayırmak adına Fehîm-i Cedîd, Süleymân Fehîm-i Sâni ve Süleymân Fehîm Efendi olarak bilinmektedir. Süleymân Fehîm Efendi 1788/1789 (1203) yılında İstanbul’da doğdu (Serdaroğlu, 2010: 87). Hayatı hakkında çokça bilgiye ulaşamayan Süleymân Fehîm uzun yıllar Londra’da elçilik yapan Tefsîr-i Mevâkib müellifi İsmail Ferruh Efendi’nin evinde hizmet işleriyle uğraşarak aynı zamanda onun evinde yaşamış ve ilminden faydalanarak yetişmiştir (Yöntem, 1997: 537). Şairin memuriyet hayatı Divan Kaleminde başlamıştır. II. Mahmud ve Abdülmecid devrinde Dîvân-ı Hümayûn Kalemî’ne girmiş ve daha sonra Darphâne-i Âmire’de çalışmıştır. Rumeli’ye gidip uzun bir zaman kalan Süleymân Fehîm orada voyvodalık ve mütesellimlik hizmetlerinde bulunmuştur. Daha sonra Osmanlı Devleti’ne dönen Süleymân Fehîm Rumeli’deki tecrübeleri sayesinde Osmanlı’nın hem taşra hem de merkezî yönetimi hakkında çokça bilgi sahibi olmuştur. İstanbul’a döndükten sonra Beşiktaş Cem’iyyet-i İlmiyye’sine devam ederek burada isteyenlere Farsça dersler verip Farsça divanlar okutmuştur (Yöntem, 1997: 537). Bu genç yaşında ders verecek bilgiye sahip olmasından ötürü kendisine “Hoca” ünvânı verildiği düşünülmektedir. Tezkire yazarı Fatîn Dâvud ve Cevdet Paşa, pek çok kişi gibi İstanbul’da Süleymân Fehîm’den Farsça dersi alan öğrencilerdendir. Kaynaklarda yazılanlara göre Süleymân Fehîm’in iyi derecede Farsça bildiği fakat Arapçayı pek bilmediğini söylemek mümkündür. Asıl adı Ahmed olan Ahmed Cevdet İstanbul’a gelmeden önce kendisine “Vehbî” mahlâsı verilmiştir. İstanbul’a gelip Süleymân Fehîm Efendi’den ders aldıktan sonra şiire ilgisi daha da artmış ve manzumeler söylemeğe başlamıştır. Ahmed Cevdet Abdülhamid’in doğumu vesilesiyle bir tarih düşürmüştür. Süleymân Fehîm Efendi ömrünün sonuna kadar Karagümrük’teki konağında sakin bir hayat geçirmiştir. Şair 13 Mart 1846’da (15 Rebiülevvel 1262) konağında vefat etmiştir.

2.2. ESERLERİ

2.2.1. Dîvân

Şairin Dîvân'ının, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 1686 numarada kayıtlı bir yazma nüshası ile 1262/1846'da İstanbul'da öğrencilerinden Nüzhet Efendi tarafından bastırılmış matbû nüshası bulunmaktadır. Dîvân, şairin hayattayken kaleme aldığı şiirlerini ve Farsça dersler verdiği sırada öğrencilerinden Nüzhet Efendi'nin hikmetli sohbetlere katılması ve bu sohbetler esnasında Süleymân Fehîm'den duyduğu şiirleri içermektedir. Yazma nüsha ile matbu nüsha arasında hiçbir fark bulunmayıp iki nüsha da birbirinin aynısıdır. El yazma nüshası 32 varak olan Dîvân'ın matbu nüshası ise 49 sayfadan oluşmaktadır. Dîvân, Nüzhet Efendi'nin yazdığı bir dîbâceyle başlamaktadır. Süleymân Fehîm Efendi'nin şairliğinden etkilenecek dîbâcede kendisinden övgü dolu cümlelerle söz eden Nüzhet Efendi lafı uzatmadan şairin eserlerinden söz eder. Şairin şiirlerini bir araya getirerek Dîvân'ın basımına vesile olan Nüzhet Efendi matbu Dîvân'ı "tertîb ve teşkîl ile tâb ve temsîl ettiğini" dile getirir. Eser üzerine Çelik (2012) ve Torun (2018) tarafından "inceleme-metin" olarak yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.

Dîvân'da 1 kaside, 2 mesnevî, 1 terkîb-bend, 3 tahmis, 3 şarkı, 2'si Farsça 60'ı Türkçe olmak üzere toplamda 62 gazel, 1 matla, 16'sı Türkçe 5'i Farsça olmak üzere toplamda 21 kıt'a, 12'si Türkçe 5'i Farsça olmak üzere toplamda 17 müfred bulunmaktadır.

2.2.2. Sefînetü's-Şu'arâ

Eser, *Devletşâh Tezkiresi*'nin Türkçe tercümesidir. 352 sayfalık tercüme-telif özelliğinde olan eser, 1233'te (1817-1818) tamamlanmıştır. Süleymân Fehîm'in arkadaşı hattat Yesarizâde Mustafa İzzet Efendi'nin öncülüğünde Hâlet Efendi'ye ithaf edilerek 1259'da (1843-1844) basılmıştır. Süleymân Fehîm, *Tezkire-i Devletşâh*'ın anlaşılmasının güçlüğünden bahsederek ilim tahsil edenlere kolaylık sağlama düşüncesiyle bu eseri yazdığını belirtir (Yöntem, 1997: 537-538). Eserin nüshaları Nadir Eserler Kütüphanesi TY 22, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Hâlet Efendi Koleksiyonu 347 ve Milli Kütüphane 06 Hk 1621 numarada kayıtlıdır.

2.2.3. Şerh-i Dîvân-ı Sâib

İranlı şair Sâib-i Tebrizî'nin Dîvânı'ndaki bazı gazellerinin Süleymân Fehîm tarafından şerh edildiği eserdir. Süleymân Fehîm bu şerhi yaparken vefat ettiği için bu eser tamamlanamamıştır. Daha sonra Süleymân Fehîm'in akrabalarından birinin ricası üzerine eski öğrencisi olup sohbetlerini muhabbetle takip eden Ahmed Cevdet Paşa tarafından tamamlanarak dönemin sultanı Abdülmecid'e sunulmuş ve bu sayede Fehîm'in kardeşlerine ve kardeşlerinin çocuklarına maaş bağlanmıştır (YÖNTEM, 1997: 537-38). Eserin nüshaları İstanbul üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 5593-94N ile Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi Koleksiyonu 3302 numarada kayıtlıdır.

2.3. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

İyi derecede Farsça bilen şair bu bilgisi sayesinde ön plana çıkmıştır. Süleymân Fehîm çoğu şiirinde kendisinden övgüyle bahseder hem şiirlerini hem şairliğini bazen de bir âşık olarak kendini övmüştür. Fehîm, aşağıdaki beyitte şairliğini överek kendisiyle aynı dönemde yaşayan diğer bazı şairleri de yerer. “*Ben bu krallık mülkünün sahibi ve cevher dolu şiirlerimle bu devrin şairlerinin itibarını kurtardım*” diyerek kendisi dışında hiçbir şairin elle tutulur bir şiir yazamayıp rezil olduğunu ama kendisinin muhteşem şiirler yazarak diğer şairlerin onurunu da kurtardığını dile getirir:

Hüsrev-i endîşem oldu mâlik-i mülk-i sühân

Cevher-i nazmımla buldu zîneti silk-i sühân (Tb.8)

Fehîmâ şem‘-i ma‘nâdan olur beyt-i sühân rûşen

Bu maḥsūd-ı ṭabāyi‘ sözleri ḳande bulursun sen (Th.3/24)

[Ey Fehim bu mana mumundan sözler ve beyitler parlar, bu kıskandıran sözleri nerden buluyorsun böyle.]

Şair şiirlerini ve sözlerini mana mumunun etrafı aydınlatıp bir o kadar da parlak olan ışığa benzettir. Herkesi kıskandırıp görenleri hayrete düşürecek güzellikte olan bu şiirleri

nerden buluyorsun diyerek yine kendini ve sanatını över.

Bu bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma'âniyle

Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur 'ıkd-ı Süreyyâ'ya (K.1/12)

[Bu bir hüner zinciridir ki güzel manaların incileriyle düzülmüştür, Görenleri kıskandıran şiirimin dalları salkım gibi olan Süreyya yıldızına kadar uzar gider.]

Şair bu beyitte kendini ve şiirlerini över, benim şiirlerim öyle bir hüner zinciridir ki en güzel manaların incileriyle düzülmüştür diyerek yazmış olduğu sözcükleri birer inciye benzetir. Benim şiirlerimin güzelliği görenleri hasede düşürür, kıskandıran güzellikteki bu şiirimin dalları salkım gibi olan Süreyya yıldızına kadar uzar gider.

Ėarķ olur ķa'r-ı 'adem deryâsına fülk-i vücûd

Cüş edince baķr-ı vaķdetden neheng-i lâ-yı 'aşķ (G.30/12)

[Aşķın lâ'sı eķer timsah gibi aķzını açarsa birlik denizinde işler karışır ve deniz coşarak, varlık gemisini yokluk denizinin en dibine batırır.]

Fehîm'in şiirlerine bakıldığında, genel olarak aşķ konusunun işlendiķi görölmektedir. Şairin aşķ konulu kimi şiirinde alışılmadık teşbihler yaparak sanatını konuşturduķu göröölür. Aşķtan söz edilen yukarıdaki beyitte de şair, aşķı bir timsahın her şeyi yutabilecek kadar aķzını açma durumuna benzetmiştir. Eķer aşķ vuku bulur da meydana çıkarsa var olan her şey yine aşķ tarafından yutulur ve ortada bir tek maşuk kalır. İşte bu da aşķın lâ halidir. Mevlânâ, bu durumu mesnevîsinde şöyle özetler:

"Aşķ, o bir şuledir, parlayınca Ma'suk'tan gayri her şeyi yakar! Lâ kılıcı, Hakk'tan başka her şeyi keser atar. Bir bak, Lâ'dan sonra bir şey yüz gösterebilir mi? Geriye sadece illallah kalır, diķer hepsi gider. İkiliķi yakan aşķ onları tertemiz eder." (Mesnevî, V, 593-595, Nah.).

Süleymân Fehîm'in edebî kişiliķi hakkında kaynaklarda çok fazla bilgiye ulaşılamamıştır. Şairin yaşamış olduķu dönemde tanınan önemli şahsiyet ve üstadlardan olduķunu, güzel sözler söyleyerek yetenekli şairlerden olduķunu ise *Fatîn Tezkiresi*'nde

geçen, “*Mûmâ-ileyh sühan-perver bir üstâd-ı sâhib-hüner ...*” (Çiftçi, 2017: 342-343), sözlerinden anlamaktayız.

2.3.1. Süleymân Fehîm’in Etkilendiği Şairler

2.3.1.1. *Fehîm-i Kadîm*:

17. yüzyılda yaşayan şairin doğum tarihi tam olarak tespit edilemese de şairin hayatındaki bilgilerden yola çıkılarak tahmini olarak 1627 yılında doğup 1647 yılında da ölmüş olabileceği düşünülmektedir. Genç yaşlarından itibaren Arapça ve Farsça'yı öğrenen ve kendisini şiir alanında yetiştiren şairin asıl adı Mustafa'dır. Başka şairlerden ayırt edilebilmek için “Fehîm-i Kadîm” mahlasını kullanmıştır. Fehîm, 17. yüzyılın önde gelen Sebk-i Hindî temsilcilerinin önemli şahsiyetlerindendir. Sebk-i Hindî'nin de özelliği olan mübâlağa ve ıstırap Fehîm'in şiirinin belirgin özelliklerindendir. Şiirinde yakındığı konulardan biri de kendilerini çok yetenekli sanmalarına rağmen aslında şiirde anlama zarar veren “anlam hırsızları”dır. Fehîm-i Kadîm'den büyük ölçüde etkilenen Süleymân Fehîm Efendi “Fehîm” mahlasını kullanarak kendini bir nevi 19. yüzyılın Fehîm-i Kadîm'i ilan etmiştir:

“Merd-i rindâne tabî'atda Fehîm-i 'asram” (G.3/5)

Süleymân Fehîm Efendi, Fehîm-i Kadîm'in iki gazeline nazire yazmıştır. Bu nazire örnekleri Süleymân Fehîm'in 2 numaralı ve 40 numaralı gazelidir. Ayrıca Süleymân Fehîm'in Dîvânı'ndaki 2 numaralı tahmis yine Fehîm-i Kadîm'in bir gazeline yazılan tahmis örneğidir.

2.3.1.2. *Şeyh Gâlib*:

Şairin asıl adı Mehmed olup 1757 yılında İstanbul'da doğmuş ve 1799 yılında yine İstanbul'da vefat etmiştir. Dîvân edebiyatının önemli temsilcilerinden olan şair, Sebk-i Hindî akımından etkilenerek şiirlerini de bu tarza uygun yazmıştır. Şiirlerinde musikiye önem veren şair Hüsn ü Aşk adlı görkemli ve eşsiz eserin sahibidir. Etkilendiği akımdan olmalıdır ki şiirlerinde çok ağır bir dil kullanarak söz sanatlarına da çokça yer vermiştir. Gâlib tasavvufî konuları ve ilâhî aşkı şiirlerine konu ederek yoğun bir hayal gücüyle, kendine özgü bir şiir havası oluşturmuştur. Süleymân Fehîm Efendi, Şeyh Gâlib'ten etkilenerek onun bir gazelinesi tahmis etmiştir. Süleymân Fehîm'in Dîvân'ında bulunan 1 numaralı tahmis Şeyh Gâlib'in bir gazelinesi yazılmıştır.

2.3.1.3. *Vecdî*:

Süleymân Fehîm, Vecdî'nin şairliğinden etkilenerek onun bir gazelini tahmis etmiştir. Şairin Dîvân'ındaki 3 numaralı tahmis, Vecdî'nin bir gazeline yazılmıştır. Farsçayı çok iyi bilmesiyle yaşadığı dönemde ön plana çıkan Süleymân Fehîm'in, bu kadar güzel şiir yazabilmesi şiir yazabilmesi, ünlü İran şairlerinin şiirlerinden etkilenip onlara özenerek şiirler yazmasıyla açıklanabilir. Bu şairler; Hüsrev, Şevket-i Buhârî, Tâlib-i Amûlî, Selmân-ı Sâvecî, Hâfız-ı Şîrâzî ve Muhteşem'dir. Şairin model aldığı ve birer hoca olarak kabul ettiği bu üstatların şiirlerini övmekten geri kalmayarak, bu şairlerden sonra kendisini de övmeyi ihmal etmemiş, şiir üstatlarından daha ileri bir seviyeye ulaştığını dile getirmiştir.

Çekip tîğ-i hayâlî **Şevketâne** ceyş-i eş'arım

Bu vâdîde sūhan-sencân-ı Īrân'ı çalar çarpar (G.21/9)

Çalır mı Hüsrev-i hüsnüñ bu tarz-ı **Muhteşem**'likde

Benim dîvân-ı **Şevket**'den gazel-hân olduğum kaldı (G.60/2)

Edelden cevher-i nazmı baña Şâh-ı Necef ihsân

Müreccaḥ oldu güftârım Fehîmâ şî'r-i **Selmân'a** (G.56/7)

3. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNÎ'NİN İNCELENMESİ

19. yüzyıl divan şairlerinden olan Fehîm, Farsça'ya olan ilgisi ve bilgisini şiirlerine de yansıtmıştır. Şair dîvân'ında, 5 kıt'a, 2 gazel, 5 müfred olmak üzere toplamda 12 Farsça şiir yazmıştır. Türkçe kaleme alınan diğer şiirlerinde de yine Farsça kelime ve tamlamaları çok sık kullanmıştır. Fehîm'in şiirlerinde genel olarak aşk konusu işlenir ve şair, çoğu şiirinde adeta ders verir nitelikte hikmetli sözler de söylemiştir. Şiirlerinde çok sayıda atasözü ve deyimlere yer veren şair hayatın bir gerçeği olan ölüm ve doğum konularını da işlemiştir. Özellikle kıt'a nazım biçiminde ele alınan ölüm ve doğumların, çoğu zaman tarih düşürülerek yazıldığı görülmektedir.

3.1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Nazım Şekilleri

Süleymân Fehîm'in Dîvânî'nda 1 kasîde, 2 takriz, 5'i Farsça ve 16'sı Türkçe olmak üzere 21 kıta, 1 terkîb-bend, 3 tahmis, 3 şarkı, 2'si Farsça 60'ı Türkçe toplamda 62 gazel, 1 matla, 5'i Farsça 12'si Türkçe olmak üzere toplamda 17 müfred yer almaktadır. Bu haliyle eser bir divançe görünümündedir.

3.1.2. Vezin

Türkler aruz vezninden önce hece veznini kullanmışlardır. İslamiyet'i benimsedikten sonra özellikle edebiyat alanında Arap ve Fars edebiyatlarından etkilenecek Araplara ait olup İran şairlerinin de şiirlerinde kullandığı aruz veznini kabul ederek şiirlerini bu veznin kalıplarına uygun bir halde söyleyip yazmışlardır.¹ Klasik Türk edebiyatı şairleri Arap ve İran edebiyatında kullanılan bu aruz veznini şiirlerine uygularken önceleri zorlanmışlardır. Çünkü Türkçede Arapça ve Farsçada olduğu gibi uzun ünlüler yoktur, haliyle bu sorunu çözmek adına şairler “imâle, ulama, zihaf, med” gibi aruz unsurlarını uygulamışlardır. Bu unsurlardan en çok “imâle” yi şiirlerinde kullanmışlar. Süleymân Fehîm Efendi, Dîvân'ındaki şiirleri aruz vezninin 7 farklı kalıbıyla kaleme almıştır. En çok remel bahrinin Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbı tercih edilmiştir.²

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. *Agah Sırrı Levent, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, (Vezin ve Şekil) ss. 637-639, Dergâh Yayınları, 6. Baskı 2023.

² Süleymân Fehîm'in Dîvânî'nda bulunan bütün şiirlerin vezinleri için bk. “Torun, E. (2018), 19. Yüzyıl Şairi Süleyman Fehim Efendi Divanı: İnceleme, Metin ve Dizin. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul.”

3.1.3. Kafiye ve Redif

Kafiye ve redif ahenk unsurlarının en başında gelmektedir. Başın arka tarafı, ense anlamına gelen kafiye, şiirde mısra veya beyitin son harf veya hecelerin benzerlik göstermesi durumudur. Eğer bu ses tekrarı mısra veya beyitin başında oluyorsa buna da “mısra başı kafiyesi” denir. Redif ise mısra ya da beyit sonunda bulunan kelime veya kelime gruplarının tekrarlaması durumudur. Süleymân Fehîm Efendi şiirlerinde daha çok tam ve zengin kafiye kullanmıştır. Daha önce yüksek lisans tezi çalışması yapılan Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı’nda Elvan Torun ve Recep Çelik tarafından şiirlerdeki kafiye üzerinde ayrıntılı olarak durulduğu için biz bu çalışmada bu konu üzerinde çok durmayacağız. Dîvân’daki şiirlerden tam ve zengin kafiye için bazı örnekler şu şekilde gösterilebilir:

Görse ger deşt-i cünûnda reşk eder Mecnûn *baña*

Keşf ederdim remz-i aklı gelse Eflâtûn *bana* (G. 5/1)

Çemende bülbülâsâ zâr u nâlûn *olduğum kaldı*

O gül-çihre güler hep bana giryûn *olduğum kaldı* (G. 60/1)

Sohbet-i cemiyyet-i ahebâb kalmaz bir siyâk

Söylenir çün kim meseldir küll-i cem-i iftirâk (G. 34/1)

3.2. DİL VE ÜSLÛP

19. yüzyıl da yaşayan Süleymân Fehîm, dil ve üslûp açısından bu dönemde yaşayan diğer şairlerden farklı olmayı başarmış ve kendine has bir üslûp ile şiirlerini kaleme almıştır. Fehîm Farsçaya olan ilgi ve merakını şiirlerinde de göstererek hem Farsça hem de Arapça kelime ve tamlamaları şiirlerinde bolca kullanmıştır. Şair, Sebk-i Hindî akımının etkisinde kalarak bu akımın özelliklerinden biri olan zincirleme tamlamaları fazlaca kullanmıştır. Hatta bazen bir dizenin tamamen bir tamlamadan oluştuğunu bile görmekteyiz:

Şehriyâr-ı şîr-şavlet kahramân-ı harb u darb

Dâver-i sûz-efgen-i iklîm-i küffâr-ı le 'îm (Kt.2/1)

Süleymân Fehîm'in Dîvân'ına baktığımızda bazı şiirlerinde Nâbî'nin hikemî tarzına benzer söyleyişlerin mevcut olduğunu görmekteyiz. Şairin, etkilendiği şairleri örnek alarak hem Sebk-i Hindî akımını benimsediğini hem de hikemî tarzında şiirler kaleme aldığı görülmektedir.

3.3. SÖZCÜK TÜRLERİ

3.3.1. İsimler

Zeynep Korkmaz'a göre, “Evrendeki canlı cansız bütün varlıkları, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir” (Korkmaz, 2014: 229). Klasik Türk edebiyatında şairler manzumelerinde genellikle aşk konularını işleyerek sevgiliyi, aşığı ve bu ikisinin arasına giren yabancılardan söz ederek şiirlerinde genellikle bu üçü arasında geçen olayları tasavvur ederek şiirlerinde kullanmışlardır. Süleymân Fehîm de geleneğe uyarak manzumelerinde çeşitli mazmunlara yer vermiştir. Fehîm'in kullandığı bazı isimler şunlardır:

“‘aşk ‘âşık, ağıyâr, ‘andelîb, ‘anķā, ‘arîz, âteş, bende, bülbül, büt, cām, cān, cānān, cefā, cev̄r, çarḥ, çeşm, çerāgān, dāmen, dāg, dahk, dār, derūn, dest, dil, dilber, dehān, dehr, dem, derd, dermān, deryā, devā, deşt, deşne, dīde, diger, dil, dīvāne, dürr, düşmen, ebrū, eşk, evc, evlād, ezel, fağfūr, fem, Ferhād, feryād, fesād, felek, figān, firāk, firķat, ğam, ğamze, gayr, gazāl, gece, ğonce, göñül, gīsū, gül, gülşen, gülistān, handān, hande, ḥāl, ḥār, ḥaṭ, hecr, hicrān, ḥūbān, ḥūrī, kadd, ķadeḥ, kāfir, kahbe, kākül, kām̄et, kan, kaş, kemān, kul, la’l, lāle, leb, leylā, jāle, ma’şūk, mātem, meh, mecrūh, meftūn, mest, meclis, mihr, müje, mül, müşk, nār, ney, nigār, nihāl, nuķl, nūr, od, pervāne, peymān, peymāne, raķīb, reh, ruḥ, ruḥsār, rüy, sāġar, şabā, sākī, şanem, şubḥ, sūnbül, şāh, şarāb, şeb, şem‘, şems, zūlf vb.” Süleymân Fehîm geleneğe uyarak tasavvufi yapılardan da yararlanmıştı: “bāde, bezm, ḥāk, mey, Allāh, āsitān Ḳur’ān dergeh, du’ā, ehl-i sülūk gül-bāng, irşād, dervīşān, şūfiyān vb.” Şair, “lāübālī, jāle, şatranc, nargīl nūşān, neheng, pūsküllü belā, şāne, Bākıl vb.” gibi Klasik Türk şiirinde çok sık kullanılmayan kelimelere de şiirlerinde yer vermiştir.

3.3.2. Sıfatlar

“Sıfatlar, adların niteliklerini, ne durumda olduklarını, çoğu kez sayılarını, ölçülerini gösteren, soran ya da belirten sözcüklerdir” (Özel, 1976:67). Süleymân Fehîm şiirlerinde sevgiliden, âşıktan, rakîbden, felekten ve kendinden bahsederken sıfatlardan yardım almıştır. Fehîm’in kullandığı bazı sıfatlar şu şekildedir:

“âvâre dil, ‘arız-ı al, âteş-i seyyâle, baht-ı siyâh, bed-hû, berg-i ter, bî-çâre gönül, bülbül-i pür-gû, bûy-ı cānâne, cām-ı gül-gün, zülfü kâfir, çeşmi kâtil, gâmzesi tîgü’l-amân, cismi pür-dâğ, sîm-âb, tâtâr zülf, düzd gâmze, çeşm-i fettân, siyeh-çeşm, dîv-sîret, kaşı kemân, çeşm-i bîmâr, çeşmi kâtil, çeşm-i kebûd vb.”

3.3.3. Zamirler

“Zamirler temsil ve işaret suretiyle nesneleri karşılayan kelimelerdir” (Ergin, 1998:304). Süleymân Fehîm’in şiirlerinde yer alan zamirler şunlardır: “Ben”, birinci teklik şahıs zamiri olarak kullanılmaktadır. Fehîm’in en çok kullandığı zamirlerdendir. “Ben” zamiri, şiirlerde aşığı ve şairi ifade etmektedir. Süleymân Fehîm, “ben” zamirini şiirlerinde “bana, bende, benim ve ben” şeklinde toplamda 103 kez kullanmıştır. Şairin şiirlerini incelediğimizde “bana” zaminin redif olarak kullanıldığı 4 gazelinin olduğunu da görmekteyiz. “Sen”, ikinci teklik şahıs zamiri olarak kullanılmaktadır. Süleymân Fehîm “sen” zamirini genellikle sevgili yerine kullansa da bazı şiirlerinde “zahid, sufî, şeyh” yerine ve kendisinden bahsederken bu zamirden yararlandığı görülmektedir. Şair, bu zamiri “sen, seni, sende, senden, saña, sensiz” gibi farklı şekillerde toplamda 53 kez kullanmıştır. “O”, hem üçüncü teklik şahıs zamirini karşılamak için hem de işaret zamiri olarak kullanılmaktadır. “O” zaminin, “o, ol, odur, anlar, aňun, aňı, aňda, şol, aňı, aňa” gibi çeşitli şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Süleymân Fehîm, bu zamiri şiirlerinde toplam 85 kez kullanmıştır. “Biz”, birinci çokluk şahıs zamiri olarak kullanılmaktadır. “Biz” zamiri, şiirlerde âşıkları ifade etmek için kullanılmaktadır. Şair, “biz” zamirini “bizi, bize, biziz, bizim ve bizden” şeklinde çeşitli eklerle birlikte 37 kez kullanmıştır. Şairin şiirlerinde “siz” ikinci çokluk zaminine rastlanılmamıştır. Fehîm’in şiirlerindeki bazı zamirler aşağıda örnek beyitler üzerinden gösterilmektedir.

Ğahramân-ı rezm-i ‘aşkıım şevk cevşendir **baña**

Tîğ-i çeşm-i dil-berân ârâyiş-i tendir **baña** (G.1/1)

Sürmeli çeşm-ile gelmiş **seni** seyre şūfī

Sürmeli cennet-i nezzāreden ol şeytānı (G.57/11)

Gerden-i yāri nümāyān etdi ol zūlf-i siyāh

Zāhir olur tārīk-i şebde şafā-yı māh-tāb (G.8/7)

‘İlme Peyğamber Medīne bābı **anuñ** Murtażā

Cümle aşhābı nücūm hūrşīd-i vālādır ‘Alī (G.55/3)

Mā’īl-i zīb-i cihān kim dediler işte **biziz**

Merd-i mağlūb-ı zenān kim dediler işte **biziz** (G.23/1)

Süleymān Fehīm, “Kendi” dönüşlülük zamirini toplam 4 kez kullanılmıştır. İnsanlar için kullanılan soru zamiri olan “kim” Süleymān Fehīm tarafından şiirlerinde toplamda 17 kez kullanılmıştır. Şair ayrıca şiirlerinde “kimse, kimsenin” ve “bazı” şeklinde şiirlerde geçen belirsizlik zamirini de toplamda 4 kez kullanmıştır. Ayrıca “Bu” işaret zamiri de toplamda 4 kez kullanılmıştır.

Tab‘-ı erbāb-ı dile neş’e gelir mi meyden

Kim bakar bāde-i gül-gūna тұrurken leb-i yār (G.21/4)

Ba’zı ‘uşşāka tecellī eyledi envār-ı ‘aşk

Her çerāğ-ı dil uyanmaz şu‘le-zār-ı Tūr’dan (G.38/15)

Nihāyet ‘uzlet etmekden ğaraz taḥşīl-i şöhretdir

Bunu idrāk eder erbāb-ı diḳḳat ḥāl-i ‘Ankā’dan (G.40/12)

3.3.4. Zarflar

“Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir” (Korkmaz, 2009: 451). Süleymân Fehîm, şiirlerinde zaman, miktar, durum, soru zarfı vb. zarflar kullanarak anlatımını güçlendirmiştir. Şairin en fazla kullandığı zarf zaman zarfıdır. Şair manzumelerinde “*bugün, her dem, bir dem, bir zaman, bu gece, bütün gün, dem be dem, gece, her gün, geh, gayrı, gâhi, gece, dâimâ, gün be gün, günden güne, hermişe, hep, her an, her gece, her şeb, müdâm, nâgâh, bu şeb, her şeb, rûz, sabah, sonra*” gibi toplamda 28 farklı zaman zarfını birçok kez şiirlerinde kullanmıştır. “*Kande, ne dem, niçün, nice, niçe*” gibi soru zarfları, “*pek, kadar, çok, bir kez, gayetle, hiç*” gibi miktar zarfları, “*elbette, yine, bir dahı, ser-be-ser*” gibi niteleme ve durum zarfları ile “*üzre, içre, içinde*” gibi yer yön zarfları da şair tarafından sıkça kullanılmıştır. Şairin şiirlerinde bulunan bazı zarflar aşağıda örnek beyitler üzerinden gösterilmektedir:

Âteş-i rûyuñ hayâliyle vücûdum dağlayam

Hasret-i la‘l-i lebiñle **dem-be-dem** kan ağlayam (Mf. 2/2)

Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü mü

Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belâ (G. 7/11)

Bezm-i girdâb-ı cünûn içre dönen peymāneyim

Cüş-ı tûfân-ı belâdan keştî-i vîrāneyim (Tb.1/53)

‘Âlemi tutmuş şadâ-yı na‘ra-i gavgâ-yı ‘aşk

Dağlardan ser-be-ser güş olmayınca bilmedim (Th.2/20)

3.3.5. Bağlaçlar

“Bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil

ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögeleridir” (Korkmaz, 2009: 1091). Klasik Türk edebiyatında şairler şiirlerinde Türkçe bağlaçlarla birlikte Farsça ve Arapça bağlaçlar da kullanmıştır. Süleymân Fehîm’in Dîvânı’nda tespit edilen Türkçe, Farsça ve Arapça bağlaçlar şunlardır: “*çü, çün, çünki, çünkim, de/da, ise, fakat, dahı, hele, hem, ki, kim, meğer, meğerki, geh, eger, egerçi, u, vü, zira vb.*” Bu bağlaçların şiirlerdeki kullanımına örnekler aşağıdadır:

Pîrlikde terk-i bâr-ı mâ-sivâ âsândır

Bergden ‘ârî olur eşcâr **çün** vakt-i hâzân (G.39/12)

Şoḥbet-i cem‘iyyet-i aḥbâb kalmaz ber-siyâk

Söylenir **çünkim** meseldir küllü cem‘in iftirâk (G.32/2)

Siyeh çeşmiñ ḥayâliyle olur ḥâmûş ehl-i ‘aşk

Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı ḥayret olmuşdur (G.15/10)

Mübtelâdır Ka‘be vü büt-ḥâneye âvâre dil

Mazhar olur **geh** cemâl ü **geh** celâl-i yâre dil (G.35/2)

3.3.6. Edatlar

Edatlar, “Yalnız başına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer açısından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözler” (Korkmaz, 2014: 1052). Süleymân Fehîm’in manzumelerinde kullandığı edatlar şunlardır: “*gibi, ile, dek, ger, tâ, içün, bigi, gibi, -veş, diyü, manend vb.*” Genellikle birliktelik ve beraberlik anlamı katan Türkçe bir edat olan “ile” şair tarafından manzumelerinde en çok kullanılan edattır. Toplamda 43 kez kullanılan bu edatın “ıla, -la, -le” gibi kullanımları da mevcuttur. Şairin kullanımına çokça başvurduğu diğer bir edat yine Türkçe olan “gibi” edatıdır. Klasik Türk şiirinde benzetme yapmak için şairlerin çok yararlandığı bir edattır. Süleymân Fehîm, “gibi” edatını “bigi” şeklinde de kullanmıştır. 35 yerde “gibi” edatına yer veren şair “bigi”

edatını ise sadece 1 kez kullanmıştır ayrıca yine “gibi” edatı görevinde ve Farsça bir sözcük olan “manend” yapısını da edat görevinde kullanmıştır. Şair şiirlerinde ayrıca olumsuzluk edatı olan “değil” edatını da toplam da 10 kez kullanmıştır. Süleymân Fehîm’in şiirlerinde yararlandığı edatlar örnek beyitlerle aşağıda gösterilmektedir:

Dil kebâb ola semender **gibi** mey hûn-ı ciger

Böyledir kâ‘ide vü resm-i ocağ-ı ‘işret (G.9/5)

Hâhişîñ vardır kabâ-yı câh u ikbâle Fehîm

Ben seni tahkîr **içün** giydim melâmât cübbesin (G.43/14)

Felege çıksa **eger** tîr yine hâke düşer

Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (G.21/9)

3.3.7. Ünlemler

“Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür” (Korkmaz, 2009: 1140). Klasik Türk edebiyatında şairler şiirlerinde mutluluklarını, coşkularını, şaşkınlıklarını, özlemlerini ve acılarını ifade ederken ünlemlerden yararlanarak onları şiirlerinde kullanmışlardır. Bununla birlikte bazen kendilerine bazen sevgiliye bazen de başka bir kişiye ve varlığa seslenirken de yine ünlemlerden faydalanmışlar. Süleymân Fehîm Efendi de duygularını ifade etmek için çeşitli ünlemler kullanmıştır. Dîvânda tespit edilen, şair tarafından şiirlerde kullanılan ünlemler şunlardır: “*hey, âh, hayf, aceb, ey, aman ve Fehîma, nola*” olmak üzere şair toplamda 8 farklı ünlem kullanmıştır. Bu ünlemler örnek beyitlerin üzerinde aşağıda gösterilmiştir:

Fes kenârından temâşâ eyledim gîsûlarıñ

Hey ‘**aceb** sünbül bedîd olmuş gül-i mestûrdan (G.38/4)

Tîz mürûr etdi şeb-i vuşlat Fehîmâ **hayf kim**

Sînesin yârîñ açarken erdi şubh-ı iftirāk (G.32/19)

Ber-ķarār olmaz **Fehîmâ** rûzgârîñ gerdişi

Çekme hâşâ ki havâdisden keder deryâ-dil ol (G.34/11)

3.3.8. Fiiller

Fiiller, “Hareketleri karşılayan kelimelerdir. Kâinatta biri nesne, diğeri hareket olmak üzere iki unsur vardır. Nesneler canlı, cansız, maddî, manevî bütün varlıklar ve mefhumlardır. Hareketler ise nesnelerin zaman ve mekân içindeki yer değiştirmeleri; oluşları, kılışları, duruşları; her türlü faaliyetleridir” (Ergin, 2009: 280). Korkmaz’a göre “Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekân kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler” (Korkmaz, 2009: 527). Süleymân Fehîm’in şiirlerinde bağlam içerisinde kullanılan fiillere bakıldığında neredeyse hepsinin Türkçe olduğunu görmekteyiz. Şair bazı fiilleri Arapça ve Farsça isim soylu sözcükler ile kullanarak birleşik fiilleri oluşturmuştur. Şairin en çok kullandığı fiiller şunlardır:

“Açmak, Açılmak, Akmak, Almak, Anlamak, Aramak, Atılmak, Bağlamak, Bakmak, Basmak, Başlamak, Beğenmek, Benzemek, Bilmek, Boyamak, Bulmak, Bulunmak, Çalışmak, Çarpılmak, Çekmek, Çıkmak, Dağlamak, Demek, Değişmek, Dinlemek, Dökmek, Dökülmek, Dönmek, Döndürmek, Etmek, Ermek, Erişmek, Emmek, Eylemek, Geçmek, Gelmek, Getirmek, Gezmek, Gitmek, Giymek, Göndermek, Görmek, Göstermek, Gözetmek, Gücenmek, Gülmek, Hoşlanmak, İçmek, İstemek, Kalmak, Kanmak, Kılmak, Koymak, Ur-(vurmak), Olmak, Parlatmak, Seçilmek, Seyretmek, Sormak, Söylemek, Söyleşmek, Sunmak, Sürmek, Tog-(doğmak), Tol-(dolmak), Tutmak, Ummak, Uyanmak, Uzamak, Yanmak, Yapmak, Yazmak, Yazılmak, vb.”

Fehîm’in şiirlerinde en çok kullanılan fiil “olmak” fiilidir. Şair tarafından “olmaga, ola, olduğun, olma, olarak, olmakda, olmuşdu, olarak, olur, olmaz, olan, olup, olmazsa, olmuşdu, ola, oldukça, olunmuş, olamaz, olmasın, oldu, olduk, olmadı, olsa, olalı, olmayıcak vb.” şeklinde toplamda 222 kez şiirlerde kullanılmıştır. Bazı fiiller Farsça ve Arapça isim soylu sözcüklerle birlikte kullanılarak birleşik fiilleri meydana getirmiştir:

āşikār etmek: Açığa çıkarmak.

nūş eylemek: İçmek.

bend olmak: Bağlanmak.

ār gelmek: Zoruna gitmek, utanmak.

feth eylemek: Açmak.

cem‘ olmak: Toplanmak.

fehmi etmek: Anlamak, idrak etmek.

duhūl etmek: Dahil etmek.

bīdār olmak: Hasta olmak.

dūr olmak: uzak olmak.

çāk etmek: Yırtmak.

‘ārī olmak: Arınmak.

ārzū eylemek: İstemek

bākıl olmak: Akılsız olmak.

bār olmak: Yük olmak.

bāz eylemek: Açık etmek.

Şair bazen de fiilleri birtakım isim ve isim soylu sözcüklerle birlikte kullanarak birleşik fiillerle kullanılan deyimler kullanmıştır:

Zāhidā rind-i mey-āşāmıñ öpersin ayağın

Bir kadeh mey vericek sākī-i mümtāz saña(G.5/7)

Şīşe-i bādeyi pinhān ede görsün yārān

Ayağı denk alalım zāhid-i nikbet geliyor (G.18/4)

Sıklet-i dehre duçar olsa da ‘ālī-himmet

Bārını kendi çeker dostlarına bār olmaz (G.22/22)

3.4. TAMLAMALAR

Klasik Türk şiirinde şairler şiirlerinde hem anlamı hem de ahengi güçlendirmek ve güzelleştirmek için Türkçe, Farsça ve Arapça tamlamalardan yararlanmıştır. Özellikle Sebk-i Hindî akımının edebiyatımıza tesir etmesiyle bu tamlamaların kullanım çokluğu bir hayli artmıştır. Bu akıma göre ikili, üçlü, dörtlü zincirleme tamlamalar tercih edilir. Süleymân Fehîm de sebk-i Hindî akımından etkilenen şairlerden biri olarak şiirlerinde çok sayıda tamlamaya rastlamaktayız. Özellikle Farsçaya hâkim bir şair olduğundan bu özelliğini şiirlerine de yansıtarak daha çok Farsça olmak üzere, Türkçe ve Arapça

taamlamaları bol bol kullanmıştır.

3.4.1. Türkçe Taamlamalar

Süleymân Fehîm'in Dîvân'ını incelediğimizde Türkçe taamlamaların çok az sayıda olduğunu görmekteyiz. Şair daha çok Farsça taamlamaları kullanmayı tercih etmekle beraber bazı Farsça veya Arapça taamlamaları Türkçenin gramer kurallarına göre oluşturup kullanmıştır. Örnekler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1. Taamlamalar

Benefşe yaprağı	Seniñ Tātār zülfüñ	Çanlı pīrāhen
Vālidîñ mālı	Ġaddār felek	Kendi sāyem
Küşteniñ nālesi	Bülbül devri	Dīvāne kadeh
Göñül kandîli	Gül devri	Sakızlı kıızı
Köhne şarāb	Cihān halkı	Bir kadeh
‘Ālemiñ rūhu	Dil Ka‘be’si	Bir pula
Bir gün	Dört taraf	Bu gece
Yeñi dünyā	Sultānıñ silāh-darı	Sürmeli çeşm
Al kan	Dîniñ ‘uğdesin	Bu yol
Zerrîn kalem	Devrānıñ dāveri	Al fistan

3.4.2. Farsça ve Arapça Taamlamalar

Süleymân Fehîm'in Dîvânı'nda özellikle Farsça olmak üzere çok sayıda Arapça ve Farsça taamlama vardır. Fehîm, ikili üçlü, dörtlü hatta bazen bütün dizenin taamlamadan oluştuğu şiirlerinin olduğu görülmektedir. Bu taamlamalardan bir kısmı aşağıda gösterilmiştir:

“āb-ı hayāt, āb-ı hayvān, açmaz-ı ‘aşk, ‘abd-i memlūk, ‘adliyyü’l-hışāl, āğüş-ı çelîpā, āğüş-ı muhabbet, āğüş-ı vaşl, āğüş-ı vuşlat, dārü’s-selām, hayrū’l-halef, bintü’l-‘ineb, girîbān-ı hayāt, ‘ālem-i tafşıl, fūrū-māye, fütüh-ı bātın, Ġālib-i dīvāne, ğam-ı fırkat,

gavgā-yı ‘aşk, gayret-i akrân, gâzâl-i harem, gül-bāng-ı mînâ, gül-bün-i yâkût, halka-i
 gîsû, gerden-i Mecnûn, genc-i hum-hâne, kurretü’l-‘ayneyn-i ‘âlem, ‘anber-i baħr-ı
 letâfet, ‘aql u dîn ü şabr u sāmân, tîre-baħt-ı Mecnûn, ‘âlem-fürûz u âsumân-pîrâ-yı
 ‘aşk, ‘ankâ-yı kâf-ı şöhret, ‘ârif-i ‘ilm-i ledün, ‘arş-ı Belkîs-ı sühan, âşinâ-yı sırr-ı
 hikmet, ‘ıkd-ı Süreyyâ, kulkul-ı mînâ-yı şahbâ, gerdiş-i pervâne, gamze-i gaddâr, ‘aşk,
 baħr-ı tûfân-zâ-yı ‘aşk, beydağ-ı hâl-i tevekkül, bûs-ı leb-i yâkût-ı cânân, cām-ı nev-rûz-
 ı şafâ, cevher-i yektâ-yı ‘aşk, cünne-i şavn-ı rızâ, çille-i saħt-ı sülûk, dâver-i mülk-i
 ma‘ârif, derâ-yı kârbân-ı sürme tûfeng-i ra‘d-âşûb, garîk-ı lücce-i ihsân, dergeh-i
 Feyyâz-ı Mevlâ, ülfet-i duħter-i rez, devr-i kadeh-kâr-ı Cem, dîdâr-ı maħbûb-ı dil-â,
 efgân-ı Fehîm-i bülbül, dūd-ı çerâğ-ı ‘işret, feyz-i Kîmyâ-yı Sa‘âdet, fikr-i ‘ukûl-i
 ‘aşere, fûrûğ-ı hûşe-i pervîn, fûrûğ-ı hüsn-i cânân, gark-ı baħr-ı hayret, gerdiş-i cām-ı
 hamûşî, gonce-i bâğ-ı şu‘ûr, gonce-i la‘l-i leb, gonce-i nağş-ı kadeh, gonce-i şubh-ı
 kıyâmet, gül-i mazmûn-ı rengîn, gül-i şubh-ı vaṭan, gül-şen-i âsâr-ı ṭab‘, gûşe-i kâf-ı
 kanâ‘at, hâce-i dâna-yı ‘aşk, halka-i çeşm-i gâzâle, hâme-i merdân-ı hüner, heyûlâ-yı
 merâyâ, hevâ-yı çeşm-i mest, hünâ-yı ma‘ni-i rengîn, hırka-i peşmîne, iklîm-i küffâr-ı
 le‘îm, humret-i ruhsâr-ı rengîn, iltifât-ı nazar-ı yâr, ‘îrfân-ı sultân-ı velâye, ittiḥâd-ı
 hâk-sârân, Ka‘be-i ‘ulyâ-yı ‘aşk, qahramân-ı harb u darb, Kays-ı deşt-i hayret, ketân-ı
 tevbe-i rindân, kıl ü kâl-i ‘aşk, kulkul-ı şavt-ı sebû, lâne-gîr-i kâf-ı istiğnâ, la‘l-ileb-i dil-
 dâr, lâle-zâr-ı dâğ-ı sînem, ma‘den-i eş‘âr-ı üstâdân, mâni‘-i feryâd u figân, mânende-i
 dürr-i şâdef, mazhar-ı ism-i kelim, meclis-i rind-i sebûk-rûh, meş‘al-i şubh-ı meserret,
 meşşâta-i kill-i belâgat tîğ-i ber-kef, meze-i duħter-i rez, mihr-i sarây-ı ‘aşk, mücid-i
 kânûn-ı harb, na‘ra-i berķ-i tecelli, nağ‘-ı şatranc-ı kader, pâdişâh-ı baħr u ber, raķîb-i
 dîv-sîret, reng-i hûn-ı eşk-i ğurbet tîşe-i Ferhâd-ı kill, reng-i yâkût u zümür-rûd, rûh-ı
 pür-feyz-i Fehîm, şadâ-yı nâle-i bülbül, şadâ-yı nây-ı ‘aşk, sa‘d-ı ekber, şafvet-i cû-yı
 hüner, şahbâ-yı hüsn-i dil-ber, şâhib-i ikbâl ü câh, şahbâ-yı güftâr, sâhil-i vuşlat-ı cânân,
 sâķî-i bezm-i ḥaķîkat, saħt-ı kemân-ı çarḥ, sâķî-i gül-çehre, sâlik-i çille-keşân, sâķî-i
 meclis-i vaḥdet, zâhid-i ef‘î, sâlik-i pîr-i muğân, sâye-i bâğ-ı melâḥat, şavt-ı bülbül,
 sâye-i şems-i ḥaķîkat, sermâye-i emn ü emân, ser-menzil-i maķşûd, sevâd-ı çeşm-i âhû,
 serv-i sîm-endâm, sevâd-ı ḥayme-i Leylâ, sevâd-ı sürme-i mazmûn, tîr-endâz-ı ‘aşk,
 seyr-i gül-zâr-ı şafâ, sîne-i ehl-i muḥabbet, sipâs-ı bî-kıyâs, sirişk-i dîde, sırr-ı ma‘rifet,
 zevķ-i leb-i la‘l-i būtan, sübḥa-i mercân-ı rindân, zîb-i mehd-i devlet, zîver-i gül-şen-i
 âğûş, Züleyhâ-yı emel, zülf-i havrâ, zülf-i siyeh-gün, şulb-i pâk-ı mîr Ahmed, sünbül-i
 zülf-i Züleyhâ, ‘ukde-i esrâr-ı nazm, şun‘-ı Feyyâz-ı ezel, şûret-i deyr-i ḥayâl, şûret-i
 âyîne-i gerdün, sürme-rîz-i çeşm-i Leylâ, süz-ı ‘aşk-ı yâr süz-ı dâğ-ı gayret, süziş-i

hüsn-i bütan, şāh-ı Eflātūn-nedīm, şāh-ı heft-ıklīm, şāh-ı hüsn ü ān, şahne-i haṭṭ-ı leb,şeb-i tārīk-i firḳat, şehenşāh-ı zamān, şeh-süvār-ı ‘arşa-i iḳbāl tılısm-ı genc-i ma‘nā, şevḳ-i hüsn-i yār, şem‘-i hüsn-ārā, şem‘-i bezm-i enver, şem‘-i bezm-ārā-yı ‘aş tīg-i ser tīz-i nigāh, şu‘ā‘-i medd-i nigāh, şöhet-i Nüşirevān, şu‘le-i āvāz-ı bülbül, şu‘le-i germ-i nigāh, şūriş-i da‘vā-yı ‘aşḳ, şu‘le-püşān-ı muḥabbet, ṭab‘-ı erbāb-ı dil, şūrb-i şahbāya yasak, taḥlīş-i ümmīd, ṭālīb-i ‘ilm-i ḥayāt,taḥt-gāh-ı ‘aşḳ, ṭālī‘-i erbāb-ı hüner, tār-ı müjgān, tārīk-i bezm-i cinān, zamān-ı nev-bahār, zāt-ı hümā-sāye, zāt-ı vālā, zehr-i riya, zencīr-i sevdā, zevḳ-i ‘asel, tarz-ı Muḥteşem, yār-ı bī-īmān, yed-i beyzā-yı ‘aşḳ, sulṭān Maḥmūd-ı kerem-kār, nev-nihāl-i gül-bün-i şerm ü edeb, ḡam-zede-i ḡamze-i çeşm, āstīn-efşān-ı iḳbāl-i cihān, ṭab‘-ı süḥan-sencān-ı dehr, ṭabūr-ı müjgān, tāc-ı ser-i faḡfūr, pes-mānde-i vādī-i ḥayret, şehīd-i Kerbelā-yı ‘aşḳ-ı cānān, fītīl-i meş‘al-i dāḡ-ı cūnun, sūr-ı neşāṭ-āver-i şevḳ-efzā, ḥum-ḥāne-i şahbā-yı nazm-ı şā‘irān, gūy u çevgān-ı hüner-bāza, bāde-i gül-gūn, ba‘de‘l-fenā, şöḥbet-i cem‘iyyet-i aḥbāb, āb u tāb-ı hüsn ‘ālem-behā, Ḥāk-pāy-ımihr-i sulṭānı risālet, ‘ayş u nüş-ı meclis-i gül-zār, medār-ı intizām-ı mülk ü millet, girye-i tıfl-ı dil-i nev-sāle, zulmet-i leyl-i hümüm, vb.”

Arapça ve Farsça yapılı tamlamalar örnek beyitler üzerinden aşağıda gösterilmiştir:

Degil haṭṭ ‘**anber-i baḥr-ı leṭāfet** mevc urup çıkmış

Ederse mū-be-mū diḳḳat olur ehl-i naẓar āḡāh (Kt.10/ 3)

Çekenler **dūd-ı āhı āteş-i nārgile-i dilden**

Fehīmā şaldılar ḳalyān-ı şevḳi baḥr-ı esrāra (G.49/21)

Şairin ikili, üçlü, dörtlü tamlamalar dışında kimi zaman dizesinin tamamının tamlamadan meydana geldiği şiirleri de vardır:

Görmez ol ādem Serendīb-i nedāmet kim ola

Dāne-çīn-i naḥl-i mīnū-perver-i Tūbā-yı ‘aşḳ (G.30/10)

Āstīn-efşān-ı iḳbāl-i cihān ‘Anḳā-yı dil

Gūşe-i Ḳāf-ı ḳanā‘atdir Fehīmā lānemiz (G.25/13)

3.4.3. Atıf Tamlamaları

Atıf Vâv'ı aynı veya zıt anlamlı iki kelimeyi birbirine bağlayarak atıf tamlaması oluşturur. Bu tamlamalar Dîvân şiirinde anlamı güçlendirmek ve genişletmek için kullanılır (Aksoyak, 2012: 247). Süleymân Fehîm Efendi tarafından çok sık kullanılan atıf tamlamalarının bazıları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 2. Atıf Tamlamaları

āb u tāb	āh u zār	i'tibār u rütbe
āh u feryād	tāb u münîr	servet ü sāmān
cān u dil	cāh u iqbāl	kār ü bār
cürm ü takşîrāt	devlet ü āsāyîş	tār u mār
hān u māl	hürûş u cûş	hüzn ü ğam
hānde vü hezl	hüsn ü cemāl	'ilm ü hüner
'Irāk u Rüm u Īrān	'izz ü sa'ādet	hārb u đarb
mecd ü rif'at	eyyām u leyāl	mest ü medhûş
rûz u şeb	meh ü hürşîd	'aql u şu'ûr
şubh u mesā	sünbül ü reyhān	şevket ü iclāl
sûd u ziyān	sûr u sürûr	şāh u gedā
şi'r ü menākıb	mihr ü māl	vecd ü hāl
tāb u münîr	taht u mesken	yaḥşî vü yaman
zîb u pîrāye	āh u enîn ü nāle	berķ ü giyāh

3.5. İKİLEMELER

“İkileme, Türkçe’de, anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanmasını, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana

kullanılmasını ifade eden bir terimdir” (Macit, 1996: 42). Süleymân Fehîm Efendi manzumelerinde anlamı ve söyleyişi güzelleştirmek için bazı Türkçe ve Farsça ikilemeleri kullanmıştır. Bunlar, “dem-be-dem, yana yana, günden güne, Rû-be-rû, Gün-be-gün, mû-be-mû, ser-be-ser, şab şab, leb-â-leb, âh-ile âh vb.” şeklindedir. Şiirlerde geçen bazı ikilemeler aşağıda örnek beyitler üzerinde gösterilmiştir:

Zülfü kâfir çeşmi kâtil ğamzesi tîğü’l-amân

Ceyş-i hüsnüñ mülk-i dilde **dem-be-dem** kan gösterir (G.13/10)

Rû-be-rû geldi iki hüsn ü cemâl

Lafz-ı ma’nâdan eyler ‘arz-ı vişâl (M.1/5)

Vech-i ğilmânı da cennetde öpersin **şab şab**

Şeyh efendi nazar et şüret-i şâba şimdi (G.60/12)

Fehîmâ kûlzüm-i ‘irfân içinde

Ma’ârifle **leb-â-leb** bir sefine (Kt.16/4)

3.6. ATASÖZÜ, DEYİM VE KALIP İFADELER

Klasik Türk şiirinde şairler “darb-ı mesel” diye adlandırılan atasözü ve deyimlerden çok istifade etmişlerdir. Atalarımızdan gelerek, onların yüzyıllar içindeki tecrübelerini ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ve hüküm niteliğinde olabilecek anonim mahiyette kısa ve özlü söze atasözü denilmektedir. Mesel ise bir kaynaktan çıkmış olmakla birlikte zamanla yaygınlaşarak halka mal olan anonim özdeyişler ve atasözüdür. Süleymân Fehîm, şiirlerinde çok sayıda atasözü, deyim, kalıp söz ve veciz ifadelere yer vermiştir. Bazı dizelerde kendisi deyim olmasa da anlamının deyim olduğu şiirleri de vardır.

3.6.1. Atasözleri

Süleymân Fehîm, az da olsa Dîvân’ında atasözlerinden yararlanmıştır. Genellikle

“çünkü meseldir” veya “çünkü meşhur meseldir” şeklindeki sözlerinden sonra atasözlerini söylemiştir. Bu atasözlerinden bazıları aşağıda gösterilmektedir:

Āvāz-ı dūhūl dūrdan pek hoş gelirmiş: Davulun sesi uzaktan hoş gelir. Bazı durumlar vardır ki içinde olanı rahatsız etse de dışardan bakanlar o duruma imrenirler, işin içinde olmayanlar gerçeği bilmez, hatta o işi kolay ve kazançlı sanırlar” anlamında, görüldüğünden çok farklı durumlar için kullanılan atasözü.

Gül-i bī-ḥār bulunmaz: Dikensiz gül olmaz. Güzel ve rahat olan her şeyin bir bedeli, bir sıkıntısı vardır.

Küllü cem ‘in iftirāk: Topluluktan ayrılp tek başına ve yaşayan zarara uğrar, yok olur.

Pirden evlat olmaz: Yaşlıdan çocuk olmaz.

3.6.2. Deyim ve Deyimsel Yapılar

Āh etmek: Acı ile iç çekmek, inlemek.

‘Ālemi tutmak: Dünyayı kaplamak. Önemli bir hacim tutmak.

Ārzū eylemek: İstemek, arzu etmek. Hasret çekmek, özlemek.

Āşikār etmek: Açığa vurmak, açıklamak, gizli olanı ortaya çıkarmak.

Ayag basmak: Ayak basmak, gelmek || Doğmak (gelmek).

Ayağını denk almak: Ayağını denk almak, bir uyarı niteliğinde olan bu deyim dikkat et, kötü bir durumla karşılaşmamak için gereken önlemleri al anlamlarına gelir.

Ayağını būs etmek: Bir insana çok değer vermek, hürmet göstermek.

Ayağını öpmek: Ayağını öpmek (hürmet göstermek bağlamında).

Ayaktan düşmek: Yaşlanmak, kendi ihtiyacını yerine getirememek || Gözden, itibardan düşmek.

‘Azm eylemek: Azm etmek, bir işteki engelleri aşmaya kesin kararlı olmak, o işi yapabilmek için çabalamak.

Bār olmak: Yük olmak || Sıkıntı, zahmet vermek.

Bārını kendi çekmek: Kendi yükünü kendi çekmek || Kimseye yük olmamak.

Baş gidince pāy-dār olmaz ayak: Baş gidince ayak durmaz.

Bir pula muhtāc olmak: Paraya muhtaç durumda olmak, yoksulluk çekmek.

Bahtı yāver olmak: Bahtı yaver gitmek.

Cān fedā-kārān: Canını ve her şeyini feda eden(ler).

Cāy etmek: Yer etmek, yerleşmek.

Cihāna gelmek: Doğmak, dünyaya gelmek.

Çalar çarpar: Perişan etmek, bozmak.

Du‘ā kılmak: Dua etmek.

Dūr olmak: Uzak olmak, uzaklaşmak.

Düşkün olmak: Müptela olmak || Düşmek.

Dendān bilemek: Bir kimseye zarar vermek için fırsat kollamak.

Dikkat etmek: Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplamak, dikkatli olmak.

El açmak: Başkasının yardımını almak için yalvarıp yakarmak.

Elden ele gzmek: Birçok kişi tarafından kullanılan, bir kimsenin elinden başka bir kimsenin eline giden.

Feryād etmek: Ah edip, inlemek.

Fethetmek: Ele geçirmek || açmak.

Feth olmak: Ele geçirilmek, açılmak.

Fürū-māye: Mayası bozuk olma (Karaktersiz, kötü yaratılışlı olma)

Feyz almak: Ders almak, bilgilenmek, birinden faydalanmak.

Gözü kalmak: çok isteyip de elde edemediği bir şeye karşı isteğin sürmesi.

Haleb anda ise endāze bunda bulunur: Halep ordaysa arşın (ölçü) burada.

Hayrān olmak: Çok beğenmek.

Haber vermek: Bir durumu bildirmek.

Haste-hāl etmek: Perişan etmek.

Hātıra gelmek: Hatırlamak, anımsamak.

Hātırdan gitmek: Unutmak, akıldan çıkmak.

Hidmet etmek: Hizmet etmek.

Hūşyār olmak: Uyanık olmak, uyumamak || Zihni açık olmak.

Hürmet eylemek: Saygı duymak.

İdrāk etmek: Anlamak, kavramak.

İfşā etmek: Gizli bir şeyi aşikâr etmek, ortaya çıkarmak.

İltifāt etmek: İltifat etmek.

‘İd-ber-bālā-yı ‘id olmak: Bayaram üstüne bayram olaması.

Kabūl etmek: Rıza göstermek, isteyerek veya istemeyerek razı olmak.

Kan ağlamak: Çok büyük bir üzüntü çekmek. || Kanlı göz yaşı dökmek.

Kanā‘at eylemek: Az ile yetinip kismetine razı olmak.

Kesr-i hātır eylemek: Gönül kırmak.

Māt olmak: Yenilmek, yenik düşmek.

Mahv etmek: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

Mahv olmak: Mahvolmak, yok olmak.

Meftūn olmak: Âşık olmak, gönül vermek, tutulmak.

Merhamet kılmak: Merhamet etmek.

Mū-be-mū dikkat etmek: Kılı kırk yararcasına incelemek, dikkat etmek.

Mübtelā-yı derd olmak: Derde tutulmak, derde ve kedere yakalanmak.

Mecāl yok: Güç olmaması.

Menzil etmek: Yer etmek, yerleşmek.

Mest etmek: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mest olmak: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Meyl etmek: İlgilenmek, ilgisini bir yöne çevirmek. Birine âşık olmak, gönül vermek.

Nā’il olmak: İsteddiği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren.

Perișān olmak: Dağılmak, perişan olmak.

Peşīmān olmak: Pişman olmak.

Püsküllü belā: Kendisinden kurtulmak bir türlü mümkün olmayan, büyük sıkıntı, zarar

veren kimse veya şey.

Raḥm etmek: Merhamet etmek.

Ser vermek: İnanılan bir şey uğruna can vermek.

Şarāba nemek katmak: Şaraba tuz katmak, atmak (şarabın haram olmasından çıkması için içine tuz atıp helalleştirmeye çalışmak, kendini kandırmak).

Rūyun kızarmak: Yüz kızarmak, utanmak.

Yād etmek: Hatırlamak, anmak.

Yolundan alıkoymak: Alıkoymak, engel olmak, gitmesine izin vermemek.

3.6.3. Kalıp Söz

lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zülfikār: Hz. Peygamber tarafından onun şanı için söylendiği ifade edilen “Lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikâr” Zülfikâr’dan başka kılıç, Ali’den başka da yiğit yoktur” anlamında kalıp söz.

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zülfikār

Hüccet-i mümzâ vü maḥtûm lâda illâdır ‘Alī (G. 55/7)

3.7. AYET, HADİS VE DUA İFADELERİ

“Kur’an ve hadis eski şairlerin bol bol istifade ettikleri bir hazinedir; bir ilham kaynağıdır” (Levend, 2015:103). Süleymân Fehîm’in Dîvânı’nda tespit edilen bazı ayet, hadis ve dua ifadeleri vardır. Bunlar örnek beyitler üzerinde aşağıda gösterilmiştir:

3.7.1. Âyet

Len terānî: “Sen beni göremeyeceksin” Âraf sûresi 143. âyet.

Nâz u istiğnâ eder Mūsâ’ya her ân Tûr-ı ‘aşk

Eyler âheng ***Len terānî*** nağmesiyle şûr-ı ‘aşk (Tb.1/28)

Ekl-i laḥm-ı meyyit olmak: Ölünün etini yemek. Gıybet yapan ölü kardeşinin etini yemek gibidir (Hucurat 12.).

Nûş-ı şahbâ etmez ammâ ğıybete dendân biler

Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş ‘ind-i zāhidde mübāḥ (G.12/8)

3.7.2. Hadis

En te-mūtū: “Ölmeden önce ölünüz” (Pala, 2010, s. 338) hadis-i şerifinden alıntı.

En te-mūtū remzini ta‘līm u tafşıl eyledi

Tālib-i ‘ilm-i ḥayāta ḥāce-i dānā-yı ‘aşk (G.30/25)

Şair bazı şiirlerinde doğrudan hadis söylemeyip söylemek istediği hadise atıfta bulunarak söylemiştir. Bu beyitte Hz. Peygamber’in “Ben ilim şehriyim, Ali de onun kapısıdır. O halde ilim isteyen kimse kapıya gelsin.” (Pala, 2010, s. 19) şeklindeki hadisine telmih yapılmıştır:

‘İlme Peyğamber Medīne bābı anuñ Murtaẓā

Cümle aşḥābı nücūm ḥurşīd-i vālādır ‘Alī (G.57/2)

3.7.3. Dua İfadeleri

Süleymān Fehīm’in şiirlerinde bir çok yerde dua ve dua yerine geçen iyi niyet ve temenni ifadeleri geçmektedir. Bunlar aşağıda örnek beyitler üzerinden gösterilmektedir:

‘Adni maḳām eyleye: Makamı cennet olsun.

Allāh anı mesrūr ede: Allah onu sevindirsin.

Bi-hamdi’ llāh: Allah'a şükürler olsun.

Hak ‘ömrün efzūn ede: “Allah ömrünü ziyadeleştirsin” dua sözü.

Hudā ayırmasın: “Allah ayırmasın” dua cümlesi.

‘Ömr-i ebed ver-: Sonsuz ömür verilmek.

‘Ömr-i sermed vere: Daimi ve ebedi ömür.

‘Ömrün efzūn ede Hudā-yı kerīm : Kerīm olan Allah ömrünü bereketli ve uzun etsin.

Peygamber şefī‘ ola: Peygamber (s.a.v) şefaatin olsun.

Hudā bu hānedānı eylesin āfātdan mahfūz: Allah bu hanedanı afetlerden korusun.

Cürm ü taksīrātını ‘afv et: İşlenilen günahların affettirilmesi.

Dā’imā sūr u sūrūr-ile geçe her bir demi: Her anı daima mutluluk ve huzurla geçsin.

3.8. DÎVÂN'DA ADI GEÇEN ŞAHSİYETLER

Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Bu konu daha önce Süleymân Fehîm Efendi'nin Dîvânı hakkında yüksek lisans tezi yapan Elvan Torun ve Recep Çelik tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alındığı için biz bu konu üstünde çok durmayacağız.³ Dîvânda adı geçen bazı şahısların isimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3. Dîvân'da Adı Geçen Şahsiyetler

Cem/Cemşîd	Nûşirevân	Aristo
Şehzâde Mehmed	Hız. Meryem	Bahâ'eddîn Süleymân Bey
Mehmed Bey	Nahîfî	Hasan ve Hüseyin
Sultan Abdülmecîd	Batlamyus	İskender
Şeyh-i San'ân	İbn-i Sînâ	Sultan II. Mahmûd
Muhyîzâde Molla	Belkıs	Hüseyin Paşa
Ahmed Bey	Mîr Ahmed	El-Hâc Hızır Efendi
Hallâc-ı Mansûr	Kahraman	Hâtem/Hâtem-i Tâ'î
Bâkıl	Felâtun/Eflâtun	Abdullah Efendi
Mevlâna	Ali Bey	Hâtif Efendi
Ferruh Efendi	Hâlet Efendi	Sultan Murâd
Ali Eşref Efendi		

³ Ayrıntılı bilgi için bk. "Elvan TORUN (2018) 19. Yüzyıl Şairi Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı: İnceleme, Metin ve Dizin" Yüksek Lisans Tezi." Ve "Recep ÇELİK (2012) "Fehîm-i Sâni (Süleymân Fehîm) ve Dîvânı (İnceleme-Metin)" Yüksek Lisans Tezi."

3.9. Dîvân'da Adı Geçen Ülke, Şehir ve Mekân İsimleri

Fehîm'in şiirlerinde, şahıs kadrosunda olduğu gibi ülke, şehir ve mekân isimleri olarak da bir hayli zenginlik gösterdiği görülmektedir. Şairin şiirlerini yazarken andığı ve yazdığı yer isimleri aşağıda tabloda gösterilmektedir:

Tablo 4. Dîvân'da Adı Geçen Ülke, Şehir ve Mekân İsimleri

Rum	Irak	Halep
Keşan	Medine	Sakız
Şiraz	Gümüş	Çin
İran	İsfahan	Kızılelma
Necef	Serendip	Gümüş Halkalı
Kızılırmak ve Ceyhûn	Frengistan	Peç
İstanbul	Kızılhisar	Nişabur
Şam	Yenişehir-i Fenâr	Tur dağı

3.10. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE HAYVANLAR

Süleymân Fehîm, şiirlerinde bazen teşbih sanatı yapmak için bazen de mübâlağa yapmak maksadı ile birçok hayvanın adını şiirlerinde kullanmıştır. Bu hayvanlardan bazıları şunlardır; sevgilinin gözlerini benzettiği ceylan, güç ve cesurluk bakımından aslan, azla yetinen kanaatkâr karınca, büyüklük ve güç bakımından fil, sinsilik bakımından olup zâhidi benzettiği yılan, ağzının çok büyük olması ve her şeyi yutabilecek güçte olan timsah, güçsüz ve küçüklük bakımından sivrisinek vb. şeklindedir. Şairin şiirlerinde adı geçen hayvanlar örnek beyitler ve anlamlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

Şîr-i Yezdân tîğ-i meslûl-i mücellâdır ‘Alî

Pîşvâ-yı evliyâ maḥbûb-ı Mevlâ’dır ‘Alî (G.55/1)

[Allah’ın Arslan’ı olan Ali, kınından çekilen parlak bir kılıç gibidir, Evliyaların önde gideni ve Allah’ın sevgilisidir Ali.]

Şair bu beyitte Hz. Ali için kullanılan bir lâkap olan “Allah’ın Aslanı” ifadesini kullanmıştır. Rivâyete göre Hz. Muhammed Allah ile konuşmaya yani Mirâc’a çağrıldığında, kendisini bir aslan karşılar ve ağzını kocaman açar Allah yüzüğünü ağzına at der ve Peygamber yüzüğünü aslanın ağzına atar. Miraç’tan geri döndüğünde kavmine bu olayı anlatırken yüzüğünün orada kaldığını hatırlar, o sırada Hz. Ali yüzüğü çıkarıp Hz. Muhammed’e yüzüğünü geri verir. Bunun nasıl olduğunu kimse anlamaz bu durumdan dolayı Hz. Ali’nin lakabı Allah’ın Aslanı olmuştur.

İttiḥād-ı ḥāk-sārāndan ḥazer etsin mülûk

Fîller ‘âciz olur mūrân ederse ittifâḫ (G.32/10)

[Padişahlar aynı topraktan olanların birleşmesinden korksın, çünkü karıncalar ittifak ederse filler aciz kalır.]

Bu beyitte şair, devrin ulu ve büyüklerini bir file sıradan halkını ve bazı küçük etnik grupları da karıncalara benzetir. Fil tek başına güçlüdür karınca da tek başına güçsüzdür o yüzden bir karıncanın bir fili yenip ona hükmetmesi mümkün değildir. Fakat eğer bütün karıncalar yani küçük etnik gruplar ve güçsüz olan diğerleri gücünü birleştirirse o çok büyük ve güçlü olanlar bunların ittifakı ve birliği sayesinde karşısında aciz ve güçsüz kalır.

Niçûn bezm-i şarâbı zâhid-i ef’î bakar görmez

Ḳamaşdırmış meger çeşmiñ zümürüd ma’den-i mînâ (G.6/6)

[O yılan bakışlı zâhid neden şarap meclisine bakar ama göremez, meger zümrüt renkli şarap kadehi gözlerini kamaştırmış da kör etmiş ondan bakar ama görmez.]

Şair bu beyitte zâhidi yılan benzettir çünkü zâhid de yılan gibi sinsidir. Zâhidin şarap meclisine bakıp görmemesinden yakınan şair aslında zümrüt gibi parlak olan şarap kadehinin yılan gözlü zâhidin gözlerini kamaştırdığını ve o yüzden göremediğini ifade eder. Yılanlar da bakar ama göremez çünkü kördürler.

Hîç takarrüb mü eder ehl-i hevâya zâhid

Müte‘âzım olamaz peşşe huzûr-ı bâda (G.54/5)

[Zâhid arzu ve heves ehli ile kıyaslanınca onun bir sivrisinek kadar bile değeri olmaz.]

Bu beyitte şair, rüzgâr estiğinde yanında getirdiği huzur ve mutluluğu bir sivrisineğin bozamayacağı gibi zâhid de arzu ve heves ehli olan rindle kıyaslandığında zâhidin bir sivrisinek kadar bile değeri olmayıp çok kıymetsiz biri olduğu ifade edilmektedir.

Murğ-ı gül-zâr-ı Ene’l-Hâk keşf-i râz eyler baña

Nây-ı Şâh Manşûr bâb-ı râzı bâz eyler baña (G.2/1)

[Ene’l hak bahçesinin kuşu bana gizli olanı aşikâr eder, Ney denen o alet bana sır kapısını açar.]

Şair bu beyitte Ene’l Hak ve Mansur’ u bir arada kullanarak bizi şaşırtır. Beyitte adı geçen Mansur Ene’l Hak diyen Mansûr değildir. Nay-ı Şah Mansur⁴ bir ney çeşidi olup bu neyin çıkardığı ses sır kapısını açarak girip çıkması kolay olan bir kapıya çevirir şair bu neyi dinledikçe bilinmeyen o sır kapısını aralar.

Ġarķ olur ķa’r-ı ‘adem deryāsına fûlk-i vücûd

Cüş edince baħr-ı vaħdetden neheng-i lâ-yı ‘aşķ (G.30/12)

[Lâ-yı aşķ eğer timsah gibi ağzını açarsa birlik denizinde işler karışır ve deniz coşarak, varlık gemisini yokluk denizinin en dibine batırır.]

⁴ Nay-ı Şah Mansur: 5 ve 6 sesli olan ara tondaki ney çeşitleridir.

Aşk hali bir timsahın her şeyi yutabilecek kadar ağzını açma durumuna benzetilmiştir. Eğer aşk vuku bulur da meydana çıkarsa var olan her şey yine aşk tarafından yutularak yok olur bir tek ortada aşk kalır.

3.11. SÜLEYMÂN FEHÎM'İN ŞİİRLERİNDE EFSANEVÎ VARLIKLAR

Süleymân Fehîm'in şiirlerinde olağanüstü ve efsanevi varlıklara çokça rastlanmaktadır. Şairin şiirlerinde adı geçen efsanevi varlıklar şunlardır; Kâf Dağı, "Dünyayı kuşattığına inanılan ve Sîmurg (Ankâ) kuşunun orada yaşadığına inanılan zümrütten yapılmış olan efsanevi dağ." Ankâ-Simurg, "Tekrardan varoluşu ve dirilişi temsil edip Kaf dağında yaşadığına inanılan, küllerinden yeniden doğan efsanevi kuş." Hümâ, "Devlet kuşu, talih kuşu olarak da bilinen Hümâ Kuşu, cennette oturup zaman zaman da uçarak yedi kat göğün üzerinde felekler ve burçlar arasında dolaşıp, Tanrı'nın yanına kadar gidebilmesi dolayısıyla cennet kuşu olarak bilinir (Ögel, 2010: 108) Sürekli uçtuğu için mekânsız Hüma kuşu da denir." Semender, "Klasik Türk şiirinde ateşten etkilenmeyip, ateşte yaşadığına inanılan efsânevî bir hayvan olarak tasavvur edilmiştir. Bu yönüyle âşık da Semender'e benzetilir çünkü aşk ateşiyle yanar ve bu ateşte can bulur." Süleymân Fehîm'in şiirlerinde adı geçen efsânevî varlıklar örnek beyitler ve anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Fehîmâ Kâf-ı 'aşkında muķîmem 'ârif-i Rûm'uñ

Gelir 'Ankâ-yı himmet feyz alır zıll-ı külâhımdan (G.42/14)

[Mevlânâ'nın aşk dağında duruyorum, o himmet Ankâ'sı gelir benim Mevlevî külâhımın gölgesinden feyz alır.]

Bu beyit incelendiğinde, Süleymân Fehîm'in Mevlevîliğe sempati duyup onun hakkında çokça bilgilere sahip olduğu görülmektedir.

Kanâ'at eyledi 'Ankâ-yı Kâf-ı şöhrete vâşıl

Kişî mümtâz olur 'âlemde elbet 'uzlet etdikçe (G.46/7)

Ankâ kuşunun meşhur dağına ulaşabilmek için bazı şeylerden feragat ederek kanaat

etmek gerekir. Kişi bu alemde seçkin biri olmak isterse bu ancak halkın içinden çekilip bir yere kapanmakla mümkündür, işte o zaman Ankâ kuşunun yaşadığı o meşhur Kâf dağına ulaşılır.

Öyle bir ‘Ankâ-yı nâzım kim Hümâ-yı lâ-mekân

Şayd içün Cibrîl-i kıdsü şâh-bâz eyler baña (G.2/3)

[Öyle nazlı bir Ankâ kuşuyum ki yeri yurdu olmayan o Hümâ kuşunu avlamak için kutsal melek olan Cebrail bana yardıma gönderirler.]

Bir Hümâ-yı lâ-mekâna âşiyândır sînemiz

Feyz-i Kîmyâ-yı sa‘âdet kanıdır gencînemiz (Tb.1/67)

[Bizim bu gönlümüz mekânsız olan Hümâ kuşunun yuvasına dönmüştür, bundan dolayı gönlümüz saadet kimyasının bolca bulunduğu bir hazine gibi olmuştur.]

Dil kebâb ola semender gibi mey hûn-ı ciger

Böyledir kâ‘ide vü resm-i ocağ-ı ‘işret (G.9/5)

[Eğlence meclisinin kanunudur gönül semender gibi yanarak kebab olur, ciğerin kanı da şarap olur.]

Bülbül-i pervâne-‘tab‘ım hem semender- tıynetim

Zevk-i bâğ u reng-i şu‘le künc-i külhandır baña (G.1/7)

[Hem Pervane gibi ateşe atlayan bülbül tabiatinde hem de semender gibi yanan karakterdeyim, ateş renkli bağların zevki bana hamamın en sıcak köşesi gibidir.]

Eylemez erbâb-ı dil zıll-ı Hümâ’ya ilticâ

Lâne-gîr-i Kâf-ı istiğnâ olur ‘Ankâ-yı ‘aşk (G.30/7)

[Gönül erbabı devlet kuşunun gölgesine sığınmaz, eğer aşk Ankâ’sı olursan istiğna dağında yuva yaparsın.]

4. ŞİİRLERDE ÖNE ÇIKAN DUYGU VE UNSURLAR

4.1. AŞK

Klasik Türk şiirinde gazellerin temel konularından olan aşk, ilahî ve beşerî olmak üzere ikiye ayrılır. İlahî aşk, insan yaratılışındaki güzelliğin ve varlığın temelini oluşturur, Allah insanı kendine ayna olması için yaratmıştır (Pala, 2004: 38). Bu aşka sahip kişiler görülenin ardındaki görünmeyeni düşünür ve hissederler. Beşerî aşk ise ilahi aşkın aksine mânevî değil maddîdir. Âşık bir güzelin somut özelliklerine âşık olur. Bu genelde saç, göz, boy, dudak, ten, kaş, yanak vb. gibi unsurlardır. Süleymân Fehîm'in şiirlerinde her ne kadar geleneğe uyulup tasavvufi aşktan söz edilse de asıl konu beşerî aşktır. Örnek beyitler anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmektedir:

Feyz alıp buldu vücûb-ı 'aşkıdan neşv ü nemâ

Bir dahı sığmaz feżâ-yı 'âlem-i imkâna dil (G.36/3)

Bu beyitte şair dil yani gönlün aşktan feyz alıp ondan beslendiğini ve büyüdüğünü dolayısıyla artık alemleri imkana yani görülen varlık alemine tekrar sığmayacağını dile getirir. Gönül dediğimiz o içimizdeki cevher öyle bir şey ki aşksız duramaz yalnızca aşkla beslenir ve beslendikçe de büyür, aşk olmazsa gönül beslenemez ve yok olur.⁵

Perde-i fânûsa sığmaz şem'-i hüsn-ârâ-yı 'aşk

Câme-i cismini sūzân eyledi pervâne dil (G.36/11)

Şair bu beyitte aşkın güzelliğinden ve büyüklüğünden söz ederek, gönlün pervâne gibi ateşe atlayarak varlık kıyafetini yaktığını ve onun da ateşin bir parçası olup büyüdüğünü bu yüzden gönlün artık o fanusa sığmayacağını dile getirir.

⁵ 3 Türlü varlık âlemi vardır bunlar: “âlem-i imkân-görülen veya görülmeyen varlık âlemi, imkân yani olsa da olur olmasa da olur.”, “âlem-i vücûb-varlığı vacib olan bir varlık tipi var o da hakkın varlığı, Allah olmazsa hiçbir şey olmaz” ve “âlem-i mümteni-varlıkta olmayan tek şey şirk yani ikiliktir o zaman varlık tektir.” Mahmut KAYA, "İmkân", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/imkan> adresinden 27 Nisan tarihinde alınmıştır.

4.1.1. Âşık

Klasik Türk şiirinde şair âşıktır şair âşıktan söz ederken aslında kendini kastetmektedir. Âşığın beslendiği yegâne duygu üzüntüdür. Âşık her ne kadar sevgiliden lütuf beklese de sevgiliyle hiçbir vakit bir araya gelemmez. Âşığın sevgiliyle olan beraberliği ise her zaman hayalidir ve âşık bu durumdan hiç şikâyet etmez. Âşık sürekli sevgilinin yakınında olan ağyarı hiç sevmez ve onunla uğraşmak zorunda kalır çünkü rakîbi olan bu ağyar sevgiliyi âşıktan soğutmaya çalışır ve aşığın aşkına daima engel olur. Süleymân Fehîm'in şiirlerinde aşığın halleri örnek beyitlerle aşağıda gösterilmiştir:

Sûz-ı hecriñ sînem etsin dâğ-dâr

‘Âşıka ‘ayn-ı vefâdır cevri-yâr

...

Merhamet kılma Fehîm-i zârîña

‘Âşıka ‘ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Ş.3/16)

Ayrılığının ateşi göğsümü yaralasa da aşığa sevgilinin zulmü cefa değil vefanın ta kendisidir. Gamım, kederim ve inleyişlerimle sevgiliye üzüntümü göstermem çünkü sevgilinin zulmü bana eziyet değil vefadır. Sevgiliye kavuşarak şifa bulmayı hayal bile etmiyorum eğer bana yüz bin cefa etsen de asla gücenmem kırılmam, bu ağlayan ve inleyen Fehîm'e merhamet gösterme senin eziyet ve zulmün bana vefa gibidir. Fehîm, şiirlerindeki âşığın hallerini, özelliklerini ve duruşunu bu şarkıyla adeta özetlemiştir.

4.1.2. Rakîp

Dîvân edebiyatındaki aşk üçgenini oluşturan ve âşık tarafından seilmeyen kişidir. Klasik Türk şiirinde rakîp her zaman sevgiliye âşıktan daha yakındır. Rakîp her ne kadar sevgiliyi âşık kadar sevmese de sırf âşığa cefa çektirmek için sevgiliye ilgi gösterir ve onu âşıktan soğutmaya çalışır. Sevgili rakîbe aşına olur, ona bakar ve ona güler. Rakîp âşığa içten içe gülerek onunla alay eder ve sevgilinin yakınından ayrılmaz. Rakip, Süleymân Fehîm'in şiirlerinde “ağyar, rakîp, gayr, düşmen, yaban, bigâne” olmak üzere toplamda 6 farklı şekilde kullanılmıştır. Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki rakîbin halleri örnek beyitlerle aşağıda gösterilmiştir:

Ġālibā aġyāra oldun āşinā

Ülfetiñ bīġānelerle dā'imā (Ş.3/9)

[Âşık sevgiliye sevgilinin daima yabancılarla tanışıp kaynaştığını ve o aġyara da iyice alıştığını dile getirerek sitemde bulunur.]

Yāre aġyār gibi 'âşık olur mu nezdik

Ķurb-ı gül cāy olamaz bñlbñle mānend-i diken (G.45/9)

[Âşık hiç aġyar gibi sevgiliye yakın olur mu, gülñn yakınında olmak bñlbñle diken gibi yuva olmaz.]

Bu beyitte şair, sevgiliye aġyar gibi yakın olamamaktan yakınarak kendisini bñlbñle güle yakın olmayı aslında istemediğini çünkü bñlbñlñn yuvasının dikenlik olduġunu orda halinden memnun olduġunu ifade eder.

Āşinā oldu rakībe gezerek elden ele

Bezm-i yārāna ayaġ basmadı bīġāne kadeh (G.11/ 9)

[Âşıkların meclisine ayak basmayıp bize yabancı olan kadeh, elden ele gezerek gitti rakibe aşına oldu.]

Bu beyitte şair kadeh diyerek aslında sevgiliden bahseder. Sevgili âşıkların meclisine hiç uğramaz ama elden ele gezerek yabancılara aşına olur.

Rakīb-i dīv-sīret hātem-i la'lin öper elbet

O bed-hñ sihr ile mñhr-i Süleymān'ı çalar çarpar (G. 19/9)

[O canavar görñnñmlñ rakīb sevgilinin mñhür gibi olan kırmızı dudaklarını öper, o kötü huylu rakip sihirle Süleymān'ın mñhrñnñ çalar çarpar.]

Şair bu beyitte “div” ve “mñhr-i Süleymān” ile Hz. Süleymān kıssāsına ve Hz.

Süleymân'ın yüzüğü (mühür) bir cin tarafından çalınması olayına telmihte bulunur.⁶ Burada sözü edilip çalınan mühür aslında Hz. Süleymân'ın yüzüğündeki mühür değil, Şair olan Süleymân'a ait olan sevgilinin mühür gibi olan dudaklarıdır. Canavar suretindeki rakîb şaire yani âşığa ait olan sevgilinin mühür dudaklarını bir sihir yaparak çalmıştır.

4.1.3. Sevgili

Klasik Türk şiirinin başkahramanı olan sevgili zalim ve gaddardır, âşığa sürekli cefalar çektirir ve âşığın acı çekmesi ve ağlaması ona zevk verir, verdiği sözleri tutmaz, gönlü taştan olduğu için merhametsizdir. Klasik şiirde sevgili çok güzeldir sevgilinin güzellik unsurları genellikle bütün şiirlerde aynı olmakla beraber bazı şairlerin teşbih ettiği güzellik unsurları ve sevgilinin sıfatları az da olsa farklılık gösterebilir. Süleymân Fehîm Efendi'nin manzumelerindeki sevgili bütün özellikleri ve sıfatlarıyla aşağıda örnek beyitlerle birlikte gösterilmektedir:

Hâtırimdan gitdi şîhhat çeşm-i bîmârîñ görüp

Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ' (G.29/3)

[Senin o hasta ve baygın bakan gözlerini görünce iyiliği ve sağlığını unuttum, dermana elveda diyerek senin derdinin müptelası oldum.]

Klasik şiirde sevgilinin gözleri hasta ve baygın bakar, âşık da o baygın bakan gözleri görünce kendinden geçer ve o kadar etkilenir ki sağlıklıyken hastalanır.

Zülfü kâfir çeşmi kâtil ğamzesi tîğü'l-amân

Ceyş-i hüsnüñ mülk-i dilde dem-be-dem kan gösterir (G.13/9)

[Saçları siyah, gözleri adam öldürür, yan bakışları da aman okudur. Senin(sevgili) o güzelliğinin ordusu bu gönül ülkesinde devamlı kan döker.]

Klasik Türk şiirinde sevgilinin saçları siyah ve karışık, darmadağındır bu da âşığın

⁶¹ Nisan 2024 tarihinde İSKENDER PALA, "MÜHR-i SÜLEYMAN", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhr-i-suleyman> adresinden alınmıştır.

gönlünü darmadağın eder. Gözleri de daima bir katile benzetilir çünkü bir bakışıyla âşığı kalbinden yararlar öldürür. Gamzesiyle yani yan bakışlarıyla da âşığa oklar fırlatır. Ayrıca sevgilinin ayva tüyleri bir bekçi kaşları da asker ordusu ve kirpikleri de oklara benzetilir. Bu yüzden sevgilinin güzellik unsurları daima âşığı yaralar ve kan döker.

4.2. MUTLULUK

Saadete erişmek ve kedersizlik hali olarak tanımlayabileceğimiz mutluluk Süleymân Fehîm'in Dîvânı'nda, "*safâ, sürûr, mesrûr, şâd vb.*" şekillerinde şiirlerde kullanılmıştır:

Sāyesinde görelim böyle nice sūr-ı sūrūr

Ede mülkünde Fehîmā anı Allāh mesrur (M.2/13)

[Sayesinde görelim böyle pek çok mutluluk ve sevinç, onun hakimiyetinde Allah onu mutlu etsin.]

Fehîm devrin padişahını överek onun devrinde sevinç ve mutluluğun olduğunu ve onun hakimiyeti boyunca Allah da onu mutlu etsin diye dua eder.

‘Ālemin zevkin geda eylermiş ancak dünyede

Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca bilmedim (Th.2/10)

[Bu dünyanın zevkini asıl fakirler sürermiş, ben o mutluluğu evsiz ve berdüş olmayana kadar tatmadım.]

Şair bu beyitte dünyanın zevkini, mutluluğunu ve rahatını zenginlerin değil fakir ve evsiz kimselerin sürdüğünü dile getirmektedir.

Ġam gidip gelsin şafâ mül devridir

Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (Ş.1/3)

[Gam ve dert gitsin mutluluk ve zevk gelsin çünkü şarap zamanıdır, şarap içip açıl çünkü gül devridir.]

Ṭoğdu māh-ı rûzede mihr-i cihān-ārā gibi

Bu sürûr ile felek rakş etdi Zühre çaldı def (Kt.1/12)

[Cihanı tutan ve süsleyen güneş gibi oruç ayında doğdu, bu mutlulukla felek dans etti, zühre de def çaldı.]

Bu beyitte şair mutluluk veren bir doğumdan söz eder, bu doğumdan dolayı felek ve zühre yıldızı da sevinçlerini göstermiştir.

Künc-i mey-ḥānede evvel var idi cām-ı şafā

Şimdi seyl-i ğam-ile ol dahı ber-bād gibi (G.59/4)

[Daha önce meyhane köşesinde kadehin zevki ve mutluluğu vardı ama şimdi gamdan dolayı akan gözyaşlarıyla o da berbat oldu.]

4.3. ÖZLEM-HASRET

“Bir kimseyi veya bir şeyi görme ve kavuşma isteği, hasret, tahassür” (Türkçe Sözlük, 2011:1870). Klasik şiirde aşığın maruz kaldığı duygulardan bir diğeri de sevgiliye olan özlem duygusudur. Âşık sevgiliyi daima özler ve onu hayal eder. Sevgiliyi düşünmekten kimi zaman hasta düşer kimi zaman da sevgiliye olan hasretine dayanamayıp kendini yaralar, vücudundaki bu yaralardan kan aktıkça gözlerinden de kanlı gözyaşları damlar. Süleymân Fehîm’in şiirlerindeki özlem duygusu örnek beyitlerle aşağıda gösterilmiştir:

Âteş-i rûyuñ ḥayāliyle vücūdum dağlayam

Ḥasret-i la‘l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Mf.2/1)

Sevgilinin kırmızı yanağını düşünen âşık vücudunu dağlar, onun kırmızı dudağının özlemiyle de dâima kanlar ağlar.

Ḥasret-i teng-i dehān-ı yārdan dil-ḥûn olup

Eşk-i gül-gûn ile döndü ğonce-i gül-zāra dil (35/12)

Bu beyitte âşık, gönlünün sevgilinin küçük ağzının özleminden içi kan ağlayarak kanlı gözyaşı döktüğünü ve gül bahçesinde bulunan bir goncaya döndüğünü söyler.

Hasret-i la‘l-i lebiñle hûn-ı dil nûş eyleriz

Şahne-i devrân ederse şûrb-i şahbāya yasaķ (G.32/7)

[Devrin padişahının askerleri eğer içki içmeyi yasaklarsa, kırmızı dudaklarının hasretiyle kalbimiz kanar biz de o kanı içeriz.]

Şairin yaşadığı devirde bir içki yasağı olmuştur, şair de yasaktan dolayı içki içemiyorsak sevgilinin kırmızı dudağına olan özlemden dolayı kanayan kalbimizin kanını içeriz diyerek düşüncesini ifade etmiştir.

Neyleyim zevķ-i cinānı hasret-i dīdār iken

Naḥl-i Tûbā bir çûb-ı ta‘zīrdir sensiz bana (G.4/11)

[Ey sevgili senin yüzüne hasretken cennetleri neyleyim, cennette bulunan Tûbâ ağacının dalları sensiz bana tazir sopası gibidir.]

Çıkar dūd-ı taḥassür sūz-ı ‘aşķıñla ser-i dilden

Çekip āh-ı firākıñ her nefes nārgīle-nūşānız (G.24/7)

[Senin aşkının ateşinden gönlümün başından hasret dumanı çıkar, her nefeste senin ayrılığınla nargile içer gibi āh ederiz.]

4.4. ŞAŞKINLIK

Klasik şiirde, âşığın davranışlarının çerçevesinde işlenen şaşırma duygusu şairler tarafında daha çok ünlemler ve istifham sanatının aracılığı ile kullanılmıştır. Şaşırma duygusu genellikle âşığın üzerinden işlense de kimi zaman şairler “gül ve bülbül” üzerinden de işlenebiliyor. Süleymân Fehîm’in şiirlerinde daha çok âşık üzerinden ele alınan bu duygu örnek beyitlerle birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Fes kenārından temāşā eyledim gīsūlarıñ

Hey ‘aceb sünbül bedīd olmuş gül-i mestūrdan (G.38/3)

[Fesin kenarından çıkan saçlarını seyrettim ne aceptir ki örtülü olan saklı gülden sümbüle benzeyen bir demet saç çıkmış.]

Bu beyitte sevgilinin başına bir fes taktığı tasvir edilerek fesin kenarından sümbül demetinin güzelliğinde olan saçların sarkmasına şair şaşkınlıkla hayran kalır.

Göricek sīne-i yāri baña haclet geliyor

Başamam āyineye çeşmime hayret geliyor (G.18/2)

[Sevgilinin sinesine bakınca bana bir utanma geliyor, o güzellik aynasına bakınca da hayretler içerisinde kalıyorum gözlerim şaşkınlıkla bakıyor.]

Bu beyit, sevgilinin güzelliğini görünce şaşırıp kalıyorum ama o kadar güzel ki hayran olmadan da duramıyorum, şeklinde ifade edilmiştir.

Mesīhā-yı leb-i cān-bağışına nāzır iken her dem

Şifā-yāb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bīmāra (G.49/16)

[İsa gibi her zaman can veren dudaklarına bakınca o hasta gözlerime şifa vermemesinden dolayı şaşkınlık içindeyim.]

Şair burada sevgilinin dudaklarının Hz. İsa gibi herkese can verdiğini, sıra âşığa gelince onun hasta gözlerini iyi etmediğini, bu yüzden şaşkınlık içinde olduğunu dile getirir.

4.5. GAM-KEDER-ÜZÜNTÜ

Klasik Türk şiirinde şairler manzumelerinde gam, keder, tasa, dert, belâ gibi kelime ve bu anlama gelen diğer bazı kelimeleri çokça şiirlerinde kullanır. Çünkü âşık dâima dertli, gamlı ve kederlidir. Hatta âşığın beslendiği şey gam ve kederdir. Âşık sevgiliye

kavuşamadığından ve ondan ayrı kaldığı için çok dertlenir, üzülr ve daima feryat, figan ağlar acı çeker. Âşık bu durumdan asla şikayetçi olmaz çünkü kavuşursa aşk olmaz, aşk kavuşamayınca olur. Süleymân Fehîm de aşığın bu gamlı ve üzüntülü hallerini şiirlerine yansıtmıştır:

Firāk-ı vuşlatıñla girye-nāk oldukça çeşmānım

Hurūş u cūş-ı eşkim seyl-i tūfānı çalar çarpar (G.21/6)

[Senin ayrılığının üzüntüsünden öyle bir ağlayıp gözyaşı döktüm ki gözyaşlarım sel olup coştı tufan oldu.]

Bu beyitte şair sevgiliye kavuşamamanın verdiği üzüntüyle gözyaşlarına boğulan âşığı tasvir eder. Âşık sevgiliden ayrı kalıp ona kavuşamadıkça üzüntüden ağlar, o kadar çok ağlar ki gözyaşları adeta bir tufana sebep verir ve âşık da bu tufanda boğulur.

Şahne-i ğam meclis-i şevke ayağın başmadan

Eyle sākī devr-i cām-ı bādeye teşmīr-i sāk (G.34/2)

[Gam bekçisi şevk meclisine gelmeden ey saki, kadehleri dolaştır.]

Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki gam, çoğunlukla âşığın sevgiliye kavuşamamasından ve âşığın üzülmekten dolayı ortaya çıkan bir duygu halidir. Bu beyitte gam bir bekçi olarak hayal edilerek, eğlence meclisine gelmeden önce sakiden bir an önce içki kadehlerini dolaştırmaya başlaması istenir. Gam bekçisi gelirse içki içip eğlenemezler.

Pister-i ğamda edip feryād eyyām u leyāl

Derd-i hasretle vücūdum oldu cānā bī-mecāl (Ş.2/3)

[Günler ve gecelerce gam döşeginde feryad edip, Özleminin derdi ve üzüntüsünden dolayı bedenimde mecal kalmadı güçsüz ve hareketsiz düştüm.]

Şair bu beyitte, gam döşeginde, günler ve geceler boyu aşk derdinden feryat ettiğini ve sevgiliye olan özlemin üzüntüsünden, derdinden bedeninin güçsüz ve kuvvetsiz

kaldığını ifade eder.

Hāzer kıl ey sitem-cū germ-i āh-ı şubh-gāhımdan

Yanar dūzaḥ daḥı ḥālā şerār-ı nār-ı āhımdan (G.42/2)

[Ey kötü sözleriyle sitem eden güzel, sabah vakti ah ettiğim ateşimden kork!
Cehennemin ateşi dahi benim ahımın kıvılcımlarından yanar]

Âşık öyle acı çekip üzölmüştür ki sevgiliye sitemde bulunur, sabah vaktinde keder ve
üzüntüsünden dolayı öyle bir āh eder ki āhından ateş çıkar hatta cehennem ateşi bile
onun bu ahının ateşinden yanar.

Ḳayd-ı ālāmdan āzāde olan ‘aklı gör

Zülf Leylā-yı heves bağladı Mecnūn yerine (G.47/5)

[Her türlü keder ve üzüntüden kurtulan akli gör, Leyla Mecnuna değil saçlarının
hevesine bağlandı.]

4.6. ÜMİT-BEKLENTİ

Klasik şiirde aşığın umudu ve beklentisi daima sevgiliye olan ayrılığın vuslata ermesi
yani kavuşma isteğidir. Âşık dâima sevgiliden gelen bir haberi bir bakışı bekler,
umudunu hiç yitirmeden acı da çekse dertten hastalanıp yaralansa da büyük bir umutla
sevgilisine kavuşacağı günü bekler ve o günün hayalini kurar. Âşık umudun ona verdiği
güç sayesinde ayakta durmakta ve güçlü olmaya çalışmaktadır. Şairin şiirlerinden bazı
örnekler aşağıda anlamları ile gösterilmektedir:

Umarım çok na‘t yaptı ola Peygamber şefi‘

Cürm ü takşirâtını ‘afv etdirir rûz-ı kıyām (Kt.7/7)

[Dilerim Peygamber şefaatçisi olsun çünkü çokça naat, övgü yazdı ona, umarım bu
naatlar kıyamet gününde onun cürm ü taksiratını af ettirir.]

Visāl-i ‘īd-i aḫḫāsın nice ümmīd edersin sen

O şūḫuñ bismil-i ‘aşkıyla kurbān olduḡuñ var mı (G.56/5)

[Kurban Bayramı’na kavuşmayı nasıl ümit edersin, o güzel sevgiliye kurbān olup kurbanlık hayvanlar gibi bismil esnasında çırpınıp durdun mu?]

Kurban Bayramı’nda kurbanlıklar kesilmeden önce besmele çekilmesi durumuna bismil denir. Bismil’den sonra boynu kesilen hayvan can verene kadar acıyla çırpınmaya başlar. Şair de bu beyitte âşığı o kurbanlık hayvana benzetir, daha doğrusu Kurban Bayramı’na kavuşmayı ümit etme boşuna çünkü eğer bu bayrama kavuşmayı istiyorsan sevgiliye kurbān olman onun için can vermen lazım diye ifade eder.

Zülf-i yāre bend olup taḫlīş-i ümmīd eylemem

Gerden-i Mecnûn olur mu ṭavḳ-ı āhenden ḫalāş (G.28/7)

[Ben sevgilinin saçlarına bağlanmışım oradan kurtulmayı ümit etmem, hiç Mecnûn’un boynu demir prangadan kurtulur mu?]

Bu beyitte sevgilinin saçları bir zincire ve tutsakların boynuna takılan demir bir prangaya benzetilir. Klasik şiirde sevgilinin saçları daima karışık ve dağınıktır, onun bu karışık ve halka halka olan saçları da bir zincire benzetilir, âşık ta onun bu zincir gibi halka saçlarına bağlanır ve bu saçlar âşığın boynuna dolanarak âşığı tutsak eder. Bu beyitte de bu durum tasvir edilir ancak âşık bu zincirden kurtulmayı asla ümit etmez çünkü halinden memnundur.

Bāde-i ümmīd ile mest-i şafā olmak kolay

Şoñra cām-ı vaşl ile def‘-i ḫumār etmek de güc (G.10/5)

[Ümit şarabıyla zevki sâfâ edip sarhoş olmak kolaydır ama sana kavuşmanın verdiği sarhoşluktan ayılıp kendine gelmek çok zor.]

Bu beyitte şair bir ümitle şarap içip sarhoş olmak ve sonrasında ayılmak kolay olur ama

sevgiliye kavuştuktan sonra o mutluluğun verdiği zevk ile sarhoş olup asıl o sarhoşluktan ayrılmak ve kendine gelmenin çok zor olduğunu dile getirir.

Şâf-diller hıfz-ı esrâr eylemez ifşâ eder

Setr-i mey me'mûl olur mu kâse-i billurdan (G.38/32)

[Temiz gönüllü ve saf olanlar sırrı saklayamazlar, kristalden olan bir kadehin hiç şarabı gizlemesi umulur mu?]

4.7. ÜMİTSİZLİK-ÇARESİZLİK

Ümitsizlik, tutunacak bir umudunun beklentisinin olmama durumudur. Çaresizlik ise, çarenin olmaması, bir çözüm yolu veya çıkar yol bulamama halidir. Klasik Türk şiirinde bu iki hali bir arada yaşayan aşık ümitsiz ve çaresiz bir haldedir. Sevgilinin bir bakışının bile hayalini kuran âşık daima beklenti içindedir ve sevgilinin ona nazar edeceğini düşünür fakat sevgilinin etrafında ağyarı görünce bütün umudu kırılır ve elinden hiçbir şey gelmez, çaresizlik ve ümitsizlik içinde acı çeker ve üzülür. Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki âşık da çaresizdir. Hep umudu olan ve o umut sayesinde güçlü kalıp bütün acılara dayanan âşık bazen de o umudunu kaybedip ümitsizliğe düşer. Bazı örnek beyitler anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Baħr-ı hırmāna ğarīk olmuş Fehīm-i nā-tüvān

Va'de-i lūtfuñla iħyā etdiñ ey rūḥ-ı revān (Ş.2/13)

[Bu gücü kuvveti bitmiş çaresiz Fehîm nasipsizlik denizinde boğuldu, ey sevgili bana lütuf vaadi vererek can verdin.]

O çār-ebrūya bîçāre gönül nā-çār çarpıldı

Meger düzd-i perīdir nev'-i insānı çalar çarpar (G.19/3)

[O dört kaşlı güzele gönül çaresizce vuruldu, meğer o sevgili hırsız bir cin gibidir insanı çarpar.]

Yeter ey kill-i bîçâre ne mümkün Hâk tavşîfî

Du‘â kıl dergeh-i Feyyâz’a ihlâş-ı icabetle (Kt.8/21)

[Ey çaresiz kalem yeter yazma artık çünkü Allah’ betimlemek mümkün değildir, kabul olacağına inanarak kurtarıcı olan Allah’ın dergahına dua et.]

Sevâd-ı hayme-i Leylâ kıyâs etmiş şeb-i târî

Gezip deşt-i tahayyülde dil-i Mecnûn-ı bî-çâre (G.49/10)

[Mecnûn’un çaresiz gönlü hayal çöllerinde gezerek kapkaranlık olan geceyi Leylâ’nın siyah çadırına benzetir.]

Hasret-i âhû-nigâhıñla Fehîm-i müstemend

Halka-i çeşm-i gâzâle beste bir divanedir (G.17/17)

[Zavallı ve çaresiz Fehîm senin ceylan bakışlarının özleminden ceylanların gözündeki halkaya bağlanan bir delidir.]

4.8. DERT

Klasik şiirde âşık sevgiliye kavuşamamanın derdinden hasta düşer ve ayağa kalkacak hali bile kalmaz. Bazen de bu aşkın derdinden yaralanır ve acı çeker, fakat aşığın içinde bulunduğu bu durumdan hiç şikâyeti olmaz çünkü o derdini de derdinin sahibini de çok sever. Fehîm’in şiirlerinden bazı örnekler aşağıda anlamlarıyla birlikte verilmiştir:

Derd-i ‘aşkıñ şöyle etmiş haste-hâl

Ağlayıp âh etmege yokdur mecal

Ben şifâ-yı vuslatıñ etmem hayâl

Âşıka ayn-ı vefâdır cevri-yâr (§.3/6)

Âşık sevgiliye olan aşkın verdiği dertten hasta olsa ve ağlayıp inlemeye bile hali olmasa, içinde bulunduğu bu durumdan gayet hoşnuttur ve hiç şikâyet etmez, hatta bu derdin dermanını bile istemez.

Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince firḳatîñ

‘Āfiyet ḳadrin su’āl et ḥaste vü rencûrdan (G.38/28)

[Ayrılığı çekmeyince kavuşmanın tadı bilinmez, sağlığın kadrini ve kıymetini hasta ve düşkünlere sor.]

Görürler sîne-çāk olduğunu ey Mevlevî-zāde

Dönersin bir gün āgûş-ı muḥabbetde bu devrandır (Mf.8/1)

[Ey melevî çocuğu senin göğsünü yırtıp yaraladığını görürler, bir gün sen de muhabbet kucağında dönersin çünkü bu dönen dünyadır.]

4.9. KISKANÇLIK

Klasik şiirde genellikle aşk çerçevesinde ele alınan kıskançlık; âşık, sevgili ve rakibin arasındaki münasebeti ve bu münasebetten ortaya çıkan hal ve durumları ile ele alınır. Âşık sevgilinin sürekli yakınında gezen rakibi kıskanır ondan hiç hazzetmez çünkü sevgiliyle aralarına girip sevgiliyi âşıktan soğutmaya çalışır, âşık bu duruma çok üzülür ve bu yüzden rakibi hiç sevmez hatta bazen rakibin ölmesini bile ister. Süleymân Fehîm’in şiirlerinde kıskançlık duygusu bazen aşığa ait olsa da şiirlerde genellikle kıskanç olarak gösterilen asıl kıskanç rakiptir. Fehîm’in şiirlerinde kıskançlık duygusu çok yönlü olarak karşımıza çıkar. Şiirlerinde öne çıkan bazı beyitler aşağıda anlamlarıyla birlikte gösterilmiştir:

Gümüş Halkalı’da nâr-ı ḥased ağyârı ḳāl eyler

Gümüşsuyu’nda ben o sîm-ten ile ‘işret etdikçe (G.46/3)

[Gümüşsuyu’nda ben o parlak tenli güzelle eğlendikçe Gümüş Halkalı’da o ağyar haset ateşinden susar kalır.]

Bu beyitte ağyarın hasetliğinden kıskançlığından söz edilir. Âşık ve sevgilinin Gümüşsuyu denen yerde eğlenmesini gören ağyarın çok zoruna gider öyle kıskanır ki hasetliğinden dona kalır.

Görse ger deşt-i cünûnda reşk eder Mecnûn baña

Keşf ederdim remz-i ‘aklı gelse Eflâtûn baña (Tb.1/5/1)

[Eğer Mecnûn beni delilik çölünde görseydi kıskanırdı, Eflatun bana gelip aklın sembolünü, anlamını sorsaydı ona bu sırrı söylerdim.]

Bu beyitte şair delilik ve aklın temsili olan Mecnûn ve Eflatundan söz ederek, Eflatun eğer akı keşfetmek için bana gelseydi ben ona bu sırrı söylerdim diyerek hem akıl konusunda Eflatundan üstün olduğunu hem de Mecnûn beni bu delilik çölünde görse kıskanırdı diyerek delilik, akılsızlıkta da Mecnûn’u geçtiğini ifade eder.

Bu bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma‘âniyle

Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur ‘ıkd-ı Süreyyâ’ya (K.1/12)

[Bu bir hüner zinciridir ki güzel mânâların incileriyle düzülmüştür, Görenleri kıskandıran şiirimin dalları salkım gibi olan Süreyya yıldızına kadar uzar gider.]

Şair bu beyitte kendini ve şiirlerini över, benim şiirlerim öyle bir hüner zinciridir ki en güzel manaların incileriyle düzülmüştür diyerek yazmış olduğu sözcükleri birer inciye benzetir. Benim şiirlerimin güzelliği görenleri hasede düşürür, kıskandırır güzellikteki bu şiirimin dalları tâ salkım gibi olan Süreyya yıldızına kadar uzar gider.

İşte ez-cümle hafîd-i Muhyizâde Molla’ya

Bir rû’ûs ihsân edip mahsûd-ı emsâl eyledi (Kt.9/6)

[Muhyizade Mollanın torununa bir rû’ûs verildi, bunu görenler tarafından emsallerinin haset ettiği, kıskandığı biri oldu.]

Fikr-i sûd ile huzûr-ı hâba hîç vermez vücûd

Ehl-i hisset göremez rû’yâda da rûy-ı refâh (G.53/5)

[Kıskançlık ehli kötülük fikri ve düşüncelerinden rahatça uyuyamadıkları için rüyalarında bile huzur bulmazlar.]

Şair bu beyitte haset ve kötü kişilerin sürekli kötülük düşünmesinden dolayı uyuyamadıkları ve rahat bir uyku çekemedikleri için de dolayısıyla rüya da göremeyip rüyalarında bile rahata kavuşamamasını dile getirir.

Fehīmā şem‘-i ma‘nādan olur beyt-i sūḥan rūşen

Bu maḥsūd-ı ṭabāyi‘ sözleri ḳande bulursun sen (Th.3/24)

[Ey Fehīm bu mana mumundan sözler ve beyitler parlar, bu kıskandıran sözleri nerden buluyorsun böyle.]

Şair şiirlerini ve sözlerini mana mumunun etrafı aydınlatıp bir o kadar da parlak olan ışığa benzetir. Herkesi kıskandırıp görenleri hayrete düşürecek güzellikte olan bu şiirleri nerden buluyorsun diyerek yine kendini ve sanatını över.

Tecellī-zār-ı dāğ-ı sīnemi gördükçe pervāne

Per ü bāl-i ḥasedle şem‘-i sūzānı çalar çarpar (G.19/14)

[Benim bu yaralı halde olan sinemi gören pervane kıskançlığın kolu kanadıyla kendini mumun ışığına atarak o yakıcı mumu mahveder.]

Bu beyitte şair pervane benim yaralı olan sinemi görse kıskanır diyerek aşk konusunda pervaneden daha üstün olduğunu dile getirir. Pervane aşk sarhoşluğu ile kendini mumun ateşine atıp yaralar ama âşık daha çok yaralanmış bir haldedir sinesinin yarasını gören pervane nasıl olur da o daha çok yaralanmış diyerek kıskançlıkla kendini tekrar mum ışığına atar ama öyle bir hasetle atar ki o yakıcı olan mumu mahveder.

4.10. KORKU-ENDİŞE

“Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü ve endişe durumu” (Türkçe Sözlük, 2011: 1482). Klasik şiirde âşığı korkutan ve endişelendiren genelde

sevgilidir. Âşık sevgilinin kendisinden uzaklaşacağından ve ona kavuşamamaktan dolayı korkar. Sevgilinin kendisiyle değil de başkaları yani ağyarlara birlikte olmasından da endişe duyar. Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki korku ve endişe duygusu çok yönlüdür. Korku duygusu yalnızca âşık üzerinden ele alınmamıştır. Bazı örnek beyitler anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Şecā'at zātı lâzım âlet-i hârb eylemez pür-dil

Cebân-lâbis olursa zırh-ı Dâvūdî dilîr olmaz (G.27/8)

[Yalnızca kılıç ve kalkanla savaş olmaz bize kahraman ve cesur biri lazım, korkaklar Hz. Davut'un demirden olan zırhını bile giyse onlardan fayda gelmez.]

Müşterîyiz o mehiñ cevrine biz bî-pervâ

Fâriğ-i havf-ı ziyân kim dediler işte biziz (G.23/10)

[Biz o ay yüzlü güzelin yüzüne korkusuzca müşteri olduk, kar- ziyan korkusunu boşlayan kim dediler işte biziz.]

'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi bir âh-ile âh

Havfım oldur ola âhım şerer-endâz saña (G.5/6)

[Benim kendimi ifade etmem yalnızca âh ederek olabilir ama korkum şu ki âhlarımın kıvılcımları seni yakabilir.]

4.11. HAYRANLIK-BEĞENİ

Edebiyatımızda çok beğenilen ve daima hayranlık uyandıran kişi sevgilidir. Sevgilinin gözü, kaşı, yanağı, dudakları, saçları, boynu, boyu, teni adeta her şeyi âşık tarafından hayran olasıdır. Âşık sevgilinin her bir zerresini çok beğenir ve ona hayran kalır. Fehîm'in şiirlerinden bazı örnekler aşağıda anlamlarıyla birlikte gösterilmiştir:

Alıp âğüş-ı vaşla ğayrîler ol sîm-endâmı

Benim âyîne-veş hüsüne hayrân olduğum kaldı (G.58/10)

[O gümüş tenli sevgiliyi yabancılar vuslat kucağına aldı, ben de sevgilinin ayna gibi parlak güzelliğine hayrân olduğumla kaldım.]

Giderdik kâr-ı ‘aklı re’ y ü tedbîre peşîmânız

Bakıp biz şûret-i âyîne-i takdîre hayrânız (G.24/2)

[Biz akıl, tedbir ve görüş yolunda giderdik pişman olduk, Allah’ın takdirine, olmuş olana hayranız.]

Şair bu beyitte önceden akıl, fikir ve tedbir ile hareket ettiğini ama artık her şeyi Allah’ın takdirine bıraktığını ve bu duruma da hayran olduğunu dile getirir. Çünkü olmuş olan, gerçekleşmiş olan kainattaki en makbul ve hayırlı olandır.

4.12. UTANMA

Utanmak gülünç olabilecek bir duruma düşmekten üzüntü duymak ve böyle bir durumu yaşamaktan korkmak, ayıplanmak, mahcup olmak anlamlarına gelir. Süleymân Fehîm utanma duygusunu şiirlerinde birçok yönden ele almıştır. Fehîm’in şiirlerinden bazı örnekler anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Düşmen-i rûşen-zamîrândır sipîhr-i tîre-rû

Gerçi zengî şerm edip pür-kîn olur âyîneden (G.41/12)

[Kazma yüzmü felek daima parlak yüzlülerin düşmanıdır, Gerçi zenciler aynaya bakınca utanıp aynadan nefret ederler.]

Görinen reng-i şafak şanma sirişk-i hûnum

Gördü ğaddâr felek düştü hicâba şimdi (G.60/8)

[O kırmızı rengi görünce şafak söküyor sanma çünkü gözyaşımın kanıdır, benim bu kadar ağladığımı gördü de felek bile utandı.]

Bu beyitte şair, sevgiliye duyduğu hasretle yanıp tutuşan âşığın sabaha kadar gözyaşları dökmesinden dolayı sabah güneşi doğduğu zaman tan yerinin kızarmasının güneşin doğuşu değil, âşığın bütün gece kanlı gözyaşları dökmesinden kaynaklandığını söyler. Âşığın bu halini gören felek her ne kadar gaddar olsa da gaddarlığından utanır.

Nev-nihāl-i gül-bün-i şerm ü edebdir öyle kim

Verd-i ruhsârın kızardır şu‘le-i germ-i nigāh (G.53/4)

[Taze gül fidanı gibi olan sevgili öyle utangaç ve edeplidir ki sıcak bir bakış atsam gül gibi yanağı utangaçlıktan kızarır.

Ey gönül tîr-i cefāya olduk âzmāyiş çe sūd

‘Âķıbet etdi kepāze bizi ol ķaşı keman (G.39/8)

[Kaşları yay gibi olan güzel bizi utandırdı, rezil etti onun o cefa oklarına isteyerek sinemizi biz açtık.]

Göricek sîne-i yāri baña haclet geliyor

Baķamam āyineye ķeşmime hayret geliyor (G.18/2)

[Sevgilinin sinesine bakınca bana bir utanma geliyor, o güzellik aynasına bakınca da hayretler içerisinde kalıyorum gözlerim şaşkınlıkla bakıyor.]

Sevgilinin güzelliğini görünce şaşırp kalıyorum ama o kadar güzel ki hayran olmadan da duramıyorum.

4.13. ZEVK-EĞLENCE-COŞKU

Klasik şiir geleneğine göre şairler şiirlerinde yalnızca sevgili âşık ve ağyar üçlüsünün etrafında gelişen olaylardan söz etmez bununla birlikte şarap, içki ve coşku meclisi ve bu içki meclisindeki eğlenceden de söz ederek bu konuyu da şiirlerinde işlerler. Süleymân Fehîm’in şiirlerine bakacak olursak bu konuyu kendisinin de işlediğini

görmekteyiz. Şairin şiirlerinde geçen coşku, zevk ve eğlence duyguları aşağıda bazı örnek beyitler ve anlamları ile gösterilmiştir:

Süz-ı ‘aşk-ı yâra mâ’ildir dil-i rindânemiz

Buldu zevk-i gülsitânı nârda pervanemiz (G.25/2)

[Sevgilinin aşkının yangınına bu rind gönlümüz alışkın ve isteklidir, biz zevki pervânenin ateşe atlaması gibi bu yakıcı gül bahçesinde bulduk.]

Göñül deyr-i muhabbetde nice bâde-perest olmaz

Bulur zevk-i leb-i la‘l-i bütânı cām-ı şahbâda (G.51/8)

[Gönül muhabbet kilisesinde oturup çok şarap içip de sarhoş olmaz, put gibi güzellerin dudaklarının zevkinin sarhoşluğunu içki meclisinde bulur.]

İki târîh-i tām ile Fehîmâ zevk ü şevkimden

Ûdümün eyledim tebrîke niyyet ben de sür‘atle (Kt.8/25)

[Kendi zevk ve mutluluğumdan iki tarihi tam ile hızlıca tebrik etmek için ayak bastım.]

Sākî-i bezm-i haqîkat devr-i cām etdikçe tā

Eylesin müzdād-ı zevk ü şevkini şahbā-yı ‘aşk (G.30/42)

[O hakikat meclisinin sakisi içki kadehini döndürüp durdukça, içki meclisinin zevkini ve eğlencesini ziyade eylesin, artsın.]

Muhteliđdir yek digerle mātēm ü sūr-ı cihān

Ĥande etsem āb olur elbette çeşmimden revān (G.39/1)

[Bu dünyanın yası, matemi ve düğünü birbirine karışmıştır, Çok gülersem gözümde yaş gelmeye başlar.]

Ey hoş ol rinde ki sanṭūra bedel sīnesi

Nağme-i āh-ile āheng ede çağ-ı ‘ışret (G.9/18)

[Göğsü santur gib olan o rinde ne hoş ne güzel ki eğlence zamanı ah nameleriyle inletir zevk meclisini, herkesi kendine hayran bırakır.]

4.14. NEFRET-KİN

“Bir kimsenin kötülüğünü ve mutsuzluğunu istemeye yönelik olan duygu. Tiksirmek, hoşlanmamak, hazzetmemek” (Türkçe Sözlük, 2011: 1760). Klasik şiirde genellikle âşık ve şair tarafından sevilmediği için ağyardan nefret edilir ve ağyar hiç sevilmez. Süleymân Fehîm’in şiirlerindeki nefret ve kin duyguları çok yönlü olup sadece ağyara karşı beslenmemektedir. Şairin şiirlerinde geçen bu duygular bazı örnek beyitler üzerinden aşağıda anlamlarıyla birlikte gösterilmektedir:

Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil

Vech-i maḥbûb eger ḥatdan olursa sâde (G.52/18)

[Eğer mahbubun yüzünde ayva tüyleri olmazsa kadına benzer diye gönül bu durumdan nefret eder.]

Şair, sevgilinin yüzünde daima ayva tüyelerinin olmasından yanadır eğer olur da sevgilinin yüzünde ayva tüyü olmaz ise sıradan bir kadına benzediği için gönül ona meyl etmez hatta nefret eder.

Düşmen-i rüşen-zamîrândır sipihr-i tîre-rû

Gerçi zengî şerm edip pür-kîn olur âyîneden (G.41/6)

[Kazma yüzmü felek daima parlak yüzlülerin düşmanıdır, Gerçi zenciler aynaya bakınca utanıp aynadan nefret ederler.]

4.15. AŞAĞILAMAK

“Değerinden düşük göstermek, küçültücü davranışlarda bulunmak, hor görmek” (Türkçe Sözlük, 2011: 171). Süleymân Fehîm bazı beyitlerinde nefisini terbiye etmek

için onu aşağılar ve küçümser. Dîvân'ındaki şiirlerinden alınan örnek beyitler aşağıda anlamlarıyla birlikte gösterilmiştir:

Hâhişîñ vardır kabā-yı cāh u iqbāle Fehîm

Ben seni tahkîr için giydim melâmât cübbesin (G.43/14)

[Ey Fehîm senin mutluluk veren yükseliş makamının kaftanına isteğin var ama ben seni sırf aşağılamak için, kınanıp ayıplanan bu cübbeyi giydim.]

Şair bu beyitte yer ve makam sahibi olup yükselmenin kaftanını giymek istediğini dile getirir çünkü nefis şöhret ister fakat şair bu isteklere kulak vermeyip nefisini terbiye etmek için kınanıp, ayıplanan bir cübbe giyerek nefisini aşağılar. Bu beyitten yola çıkarak, başta Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı olmak üzere Klasik Türk Edebiyatını da etkisi altına alan ve birçok şairin etkilenip benimsediği “Melametilik-Melamilik”⁷ anlayışından Süleymân Fehîm'in de etkilenmiş olabildiği düşünülmektedir.

Terk edip halkıñ libās-ı i'tibār u rütbesin

Nefsîmi tahkîr için giydim melâmet cübbesin (G.43/2)

[Halkın itibar ve rütbe elbiselerini terk ederek nefsimi hor görüp, aşağılamak için melâmet cübbesini giydim.]

Şair bu beyitte yine nefis terbiyesinden söz eder. İtibar ve rütbe istemediğini bu yüzden herkesin onu kınayıp ayıpladığı bir cübbe giydiğini ifade eder. Melamîlikte kişilerin ne dediği ve nasıl baktığıyla ilgilenilmez çünkü riya ve gösterişten uzak durulmaya çalışılır. Melamî anlayışına göre kişi hayrı saklar, şerri izhar eder ve nefisini daima kınar ve aşağılar.⁸

4.16. PİŞMANLIK

Yapılan bir davranıştan ötürü duyulan üzüntü veya vazgeçiş. Geriye dönüp bakıldığında

⁷ “Melâmetîlik-Melamilik” bir tasavvuf terimi; III. (IX.) yüzyılda Horasan bölgesinde ortaya çıkıp daha sonra bütün İslâm dünyasında yaygınlık kazanan tasavvuf anlayışı.

⁸ 3 Nisan 2024 tarihinde Kara M. (1987) “Melametiyye” İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8544> “Melametiyye” adresinden alınmıştır.

yapılan hatalardan ötürü dile gelen keşkeler pişmanlık-nedâmet duygusu olarak ifade edilir. Şairin şiirlerinde de bu pişmanlık duygusu ele alınmıştır. Örnek beyitler anlamları ile aşağıda gösterilmektedir:

Giderdik kâr-ı ‘aklı re’y ü tedbire peşimânız

Bakıp biz şüret-i âyîne-i takdîre hayrânız (G.24/2)

[Daha önce akıl, fikir ve tedbir ile hareket ederdik ama pişmanız, Şimdi Allah’ın takdirine bakarak o takdire de hayran kalıyoruz.]

‘Âşıkıñ terk ede gör mâ’il-i hicran olarak

Luţfu ağyâra kıl ey şüh peşimân olarak (Th.1/3)

[Sen beni ayrılığa meyl etmiş olarak bırakıp git ey güzel, pişman olarak git lütfunu başkalarına göster.]

Âşık sevgiliden ayrı olmasından dolayı hiç şikayetçi değildir hatta işin garibi sevgiliye git ağyara lütuf göster diyerek rakîbi de hiç kıskanmaz bir tavır sergiler.

Cüş edip eşk-i nedâmet baña mı oldu helâl

Sâķî-i dîde nemek kıtdı şarāba şimdi (G.60/13)

[Pişmanlık gözyaşlarıyla o göz sâķisi şaraba tuz kattı şimdi bu şarap bana helal oldu mu?]

Bu beyitte aşık öyle bir ağlamış ki sâķî gözden akan bu yaşlarını şaraba karıştırmış ve gözyaşlarındaki tuz da dolayısıyla şaraba karışmış. Şaraba tuz katıldığında bazı mezheplere göre şarap eski görevini kaybettiğinden artık helal sayılır. Şair de şimdi bu şarap bana helal oldu mu diye sorar.

4.17. GADDARLIK-ACIMASIZLIK

Klasik şiirde sevgili daima gaddar ve acımasızdır, âşğın acı çekmesi onu mutlu eder, âşğın ağlayıp inlemesinden hiç üzülmaz bakışlarıyla âşğın kalbine oklar fırlatır, saçlarını âşğın boynuna dolar ve onu boğmaya çalışır, zalimdir. Âşğa asla merhamet etmez çünkü taş kalplidir. Sırf âşık çok üzülsün diye onu görmezden gelip başkalarına güler onlarla eğlenir. Süleymân Fehîm'in şiirlerinde gaddar ve acımasızlık duygularına örnek şiirlerin bazı beyitleri aşağıda anlamlarıyla birlikte gösterilmektedir:

Dil fedâdır gamze-i gaddârîña

Mâ'il oldum ben seniñ âzârîña (Ş.3/13)

[Ey sevgili gönlüm o gaddar ve acımasızca bakan bakışına feda olsun, ben senin azarlamana ve kızıp, aşağılamana alışkırım.]

Klasik şiirde sevgili çok zalim ve gaddardır. Daima âşğa zulmeder, azarlar, hor görür ve acımasızca canını yakar. Bu beyitte de âşğa gaddar ve zalim bir şekilde yan bakış atar ama âşık bu durumdan memnundur ve gönlüm o gaddar bakışına feda olsun der. Hatta sevgilinin onu azarlayıp aşağılamasından dolayı da hiç şikâyet etmez bilakis bu durumdan gayet hoşnuttur.

Yâr-ı bî-îmâna düşdüm yana yana ağlarım

Dûzah-ı hicrâna düşdüm yana yana ağlarım (Mf.5/1)

[O imansız ve acımasız olan sevgiliye aldandım yana yana ağlarım, ayrılık cehenemine düştüm yana yana ağlarım.]

Nâle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık pîr-i çarh

Çok cefâlar eyleyip inşâfı az eyler bana (G.2/6)

[Bu ihtiyar felek zavallı gönül çocuğumun feryadına merhamet etti, yine de çok cefâ eder ama bana acımayıp az miktarda insaf eder.]

4.18. ÖFKE

Süleymân Fehîm'in şiirlerinde genel olarak sevinç-mutluk, mutsuzluk-gam-keder-üzüntü, şaşkınlık, utanma, gibi bazı duygu durumları çok sayıda ele alınıp şiirlerde kullanmıştır. Öfke ise sık kullanılmayıp yalnızca bir beyitte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu beyit aşağıda anlamıyla birlikte gösterilmiştir:

Maḥv olur ḥüsn-i 'amel kâr-ı bed olur peydâ

Mazhar olmuş şîfat-ı kahr u celâle eşya (G.7/2)

[Güzel işler, kötü işler ortaya çıktığında mahvolur. Allah'ın "Kahr ve Celal" sıfatının karşısında bütün güzellikler yok olur.]

Dünyada nice güzellikler vardır ki bazı kötü olaylar sonucunda mahvolur ve yok olur. Allah'ın "Kahhar" ve "Celâl" sıfatları mazhar olduğunda karşısında hiçbir eşya, varlık duramaz. Bu devranın dönmesi için nitekim bazı şeyler de yok olmaya mahkumdur, çünkü olmuş olan en mükemmel olandır.

4.19. GIYBET-DEDİKODU

Başkalarını çekiştirmek ve onlardan iyi bahsetmemek onları kınamak, gıybetlerini yapmak üzerine yapılan konuşmaya dedikodu ve gıybet denir. Süleymân Fehîm'in şiirlerinde gıybet ve dedikodu kelimelerinin geçtiği bazı şiirler aşağıda anlamlarıyla birlikte verilmiştir:

Nüş-ı şahbâ etmez ammâ gıybet dendân biler

Ekl-i laḥm-ı meyyit olmuş 'ind-i Zâhidde mübâḥ (G.12/8)

[O zâhid içki meclisine gelip şarap içmez ama gıybet ve dedikoduya dış biler, zâhidlerin katında ölü eti yemek mübah olmuştur.]

Şair bu beyitte çok dindar ve iman sahibi olduğunu söyleyen zâhidin şarap içmeyi kabul etmeyip büyük günahlardan biri olan gıybetten hiç uzak durmadığını dile getirir.

İçersin mey-perestler kanını gıybet ile ammā

Şaķın şūfī döner dendānlarıñ tesbīh-i mercāna (G.54/12)

[Ey sufi mey-perestlerin gıybetini yaparak onların kanını içiyorsun, içmiş olduğun kandan dişlerin kırmızı renkteki mercan bir tesbihi andırır.]

Bu beyitte de şair sözde iman sahibi olan sufînin mey-perestlerin gıybetini bir an önce bırakması gerektiğini, onların gıybetini yaparak aslında kanlarını içtiğini ve bu yüzden de içilen kanın kırmızılığından dişlerinin tıpkı mercan bir tespihe döneceğini ifade eder.

Neş'e-i şahbāyı bī-hūş olmayınca bilmedim

Kāl ü kāl-i 'aşkı hāmūş olmayınca bilmedim (Th.2/4)

[İçki meclisinin neşesini akıl baştan gitmeyince anlayamadım, bu aşk dedikodusunu susmayınca bilmedim.]

Şair bu beyitte içki meclisinde akıl baştan gidene kadar yani sarhoş olduktan sonra neşe ve eğlencenin tadını çıkaracağını dile getirir. Aşk denen o duygunun o kadar çok söylentisi ve dedikodusu var ki o sesler içerisinde aşkı anlamak mümkün değildir. Zaten sesin olduğu yerde hayat vardır o zaman aşkı anlamak ve yaşamak için susmak yani ölmek gerekir aşk diri işi değil ölü işidir. Herkesten ve her şeyden elini eteğini çekip sessizliğe bürününce zaten ölmüş olursun âşık olduğun vakit hayatta ama bir ölüsündür.

4.20. FELEK- BAHT-KADER

Süleymân Fehîm şiirlerinde felek, baht ve kader ile ilgili sözcükleri çok sık kullanmıştır. Fehîm'in manzumelerinde bu sözcükler, “baht, çarh, çarh-ı dūn, felek, sipihr-i tîre-rū, devr-i gerdūn felek-i seng-dil, gaddar felek, baht-ı siyah, çarh-ı devvār, şûret-i āyîne-i gerdūn, devr-i gerdūn vb.” Şeklinde kullanılmıştır.

Bahtımız yāver olup biz de bu devre erdik

Böyle bir sūr-ı hümayunu temāşā etdik (M.2/9)

[Bahtımız yaver gitti de biz de böyle bir zamana eriştik ve mutluluk veren bu güzel düğünü izleyerek neşelendik.]

Zihī hayrū'l-ḥalef vālā-tebār u pāk-gevher kim

Aña mehd-i şadef-kārī felek olmaz mı minnetle (Kt.8/16)

[Ne güzel bir torun ki yüksek kalitede ve tertemiz bir mücevher gibi öyle yüce bir kişinin beşiğini felek sedekten işlemesini yapmak için can atar.]

Bazı insanlar doğar doğmaz talihlidir, bahtlarının güzel olacağı daha beşikteyken bile belli olur.

Düşmen-i rüşen-zamīrāndır sipihr-i tīre-rū

Gerçi zengī şerm edip pür-kīn olur āyīneden (G.41/5)

[Kazma yüzlü felek daima parlak yüzlülerin düşmanıdır, Gerçi zenciler aynaya bakınca utanıp aynadan nefret ederler.]

Felege çıksa eger tīr yine ḥāke düşer

Erer iqbāl-i hevā ehline elbet idbār (G.21/10)

[Eğer ok felege kadar çıksa yine toprağa düşer, mutluluk hevesinin ehline yükseliş yine düşüş ile sonuçlanır.]

Kişi makam, mevki sahibi olup ne kadar yükselirse yükselsin bu yükseliş tekrar yere düşmekle sonlanır, çünkü bu durum doğanın kanunudur. Her zaman göğe doğru yükselen muhakkak bir gün yere düşecektir. Şair bu beyitte adeta bir hayat dersi verir.

Süvār-ı ḥaṭṭ degildir setr eden envār-ı ruḥsārīñ

Ḥusūf-ı māl ḡāhir olmada baht-ı siyāhımdan (G.44/3)

[Ey sevgili parlak yüzünü görmememin nedeni senin ayva tüylerin değil, benim

bahtımın karalığından olan ayın tutulmasındandır.]

Klasik şiirde sevgilinin yüzü aya benzetilir, ay kadar parlak ve güzeldir şair sevgilinin yüzüne bakmaya çalışır ama göremez fakat bunun nedeninin ayva tüyleri değil ayın tutulması olduğunu söyler. Şair o kadar kara bahtlı ve talihsizdir ki ay tutulması olmuştur sevgili de ay yüzlüdür bu sebepten ötürü aşık sevgilinin yüzünü göremez.

Hüner-i ehl-i dili baht-ı siyeh setr eyler

Hâl ruhsâre-i zengîde be-dîdâr olmaz (G.22/15)

[Gönül ehlinin hünerlerini kara bahtları örter, zencinin yüzündeki ben hiç gözükür mü?]

Bu beyitte gönül ehlinin kara bahtı bir zenciye, hüner de bir bene benzetilir. Nasıl ki zenci olan birinin yüzündeki ben gözüküyorsa (çünkü zenci de ben de siyah rengindedir) gönül ehli yani âşıkların kara bahtlarından dolayı hünerleri gözükmez çünkü bahtlarının karalığı o hünerleri örter.

Bak şu etvâr-ı ğalaṭ fehmine çarḥ-ı dūnuñ

Re'y-i Bâkıl geçiyor 'aql-ı Felâṭun yerine (G.47/7)

[Yanlış anlayan şu alçak feleğe bak, Felatun'unun görüşü yerine Bakıl'ın fikirlerine önem veriliyor.]

Bu beyitte şair aklın temsilcisi olan Eflatun ve cahilliğiyle meşhur olan Bâkıl'dan söz ederek tezat yapmıştır. Şair her şeyi yanlış anlayan feleğin, aklın sembolü Eflatun'u değil de cahil olan Bâkıl'ı dinleyip onun aklıyla hareket etmesinden yakını.

4.21. DELİLİK- PERİŞANLIK

Klasik şiirde âşıklık akıldan vazgeçmek demektir çünkü akı olan âşık olamaz zaten aşk akıl işi değil gönül işi, duygu işidir. Âşık olan da duygularının esiri olur ve artık akla ihtiyaç duymaz, akı olmayıp aklını kullanmayana da deli denir o zaman âşık olan

delidir. Âşık sevgiliye duyduğu özleminden ve aşktan dolayı sürekli üzülür, âh eder, feryat figan ağlar ve perişan olur. Süleymân Fehîm'in şiirlerindeki bu delilik ve perişanlık durumları bazı örnek beyitler ve anlamları ile aşağıda gösterilmektedir:

Ehl-i 'irfân zâr olur mu şeşder-i tedbîrde

'Akl-ı Eflâûn'u almaz bir pula dîvânemiz (G.25/7)

Âşık olan aklını kaybedendir aşık kişi artık aklını kullanamaz ve duygularının esiri olur, öyle ki eğer Eflâûn'un akli bir pula bile satılsa âşıklar akla ihtiyaç duymayıp delilikten vazgeçip o akli satın almazlar.

Hıffet-i 'akl ile yüklendik ezel teklîfi

Hâmil-i bâr-girân kim dediler işte biziz (G.23/5)

[Akıl hafifliğinden bu ezel teklifini kabul edip yüklendik, bu ağır yükleri kim taşır dediler biz taşırız dedik.]

Şair bu beyitte Ahzâb suresinin 72. ayetinde bahsi geçen olaya telmih yapmıştır (Akın, 2007:4844-45). Bu âyette can emanetini taşıması için dünya yaratılırken dağlara, göklere ve yere teklifte bulunulmuş, ama hiç biri böyle bir yükün altına girmeyip, bu ezel teklifini kabul etmemişlerdir. En son insana yapılan bu teklif, ne kadar ağır olabileceğini anlamayan insan tarafından hiç düşünmeden kabul edilir. Şair bu ağır yükün altına girdiği için insana hafif akıllı der çünkü akıllı olan böyle ağır bir yükü yüklenmez.

Nîm-tenle göricek gitdi bütünce 'aklım

O perî-çehre Fehîmâ beni kıldı şeydâ (G.7/14)

[Onu yarı çıplak bir vaziyette görünce olan aklımda gitti, o peri yüzlü sevgili Fehîm'i deli ve çılgın bir aşığa çevirdi.]

Ġonce-i bâġ-ı ſu‘ûru târ u mâr etmek için

Ṭarf-ı festen sünbül-i zülfüñ perîſân gösterir (G.13/11)

[Şuur bahçemin goncalarını darmadaġın etmek için o sevgili fesin bir tarafından sümbül gibi daġınık olan saçlarından bir tutam gösterir.]

Sevgili âſıġın akı ve fikri daġılsın diye fesin bir tarafından bir tutam saç gösterir.

Etdi dîvâne bizi fikr-i ‘ukûl-i ‘aşere

Nâkıſ-ı ‘akla uyan kim dediler işte biziz (G.23/7)

[Biz akıl ve fikir yoluna girdik o da bizi deli etti, eksik akıllıya uyan kim dediler işte biziz.]

4.22. SÜLEYMÂN FEHÎM’İN ŞİİRLERİNDE AĞLAMA VE GÖZYAŞI

Klasik şiirde daima üzülen ve acı çeken kiſi âſık olduğu için ağlayıp göz yaşı dökene yine âſıktır. Âſık o kadar çok üzüdür ve o kadar çok ağlar ki kanlı gözyaşı dökmeye başlar artık. Hatta bazen şairler tarafından âſıġın döktüğü gözyaşları bir tufana bile benzetilir. Âſık kimi zaman da döktüğü gözyaşlarında nerdeyse boğulur. Süleymân Fehîm’in şiirlerinde ağlamak ve gözyaşı çokça kullanılmıştır. “*giryeye, giryeye-i gam, giryeye-i tıfl, sirişk, hûn-ı sirişk, cûſ-ı eşk, sirişk-i dide, eşk-i çeşm, işk-i gül-gûn, eşk-i çeşm-i bülbül-i dil, giryeye-nâk, çeşm-i pür nem, seyl-i tûfan, seyl-i gam, şebnem-i eşk, tâb-ı eşk-i giryeye, hûn-ı sirişk-i gurbet, Hurûſ u cûſ-ı eşkim vb.*” şeklinde bir çok şiirde ağlamak ve gözyaşlarından söz edilir. Şairin şiirlerindeki ağlamak ve gözyaşı tasviri bazı örnek beyitler ve anlamları ile aſaĖıda gösterilmektedir:

‘Andelîb-i ‘aşkı giryân etmedir kâr-ı firâk

Ġonce-i vuslat verir mi naḥl-i gül-zâr-ı firâk (Tb.1/43)

[Ayrılığın işi âſık olan bülbülü ağlatmaktadır, Ayrılığın gül bahçesi hiç vuslat goncası verir mi?]

Ayrılığın işi gücü âſık olan kiſiyle uğraşıp onu ağlatmaktır. Zaten ayrılık bahçesinin vuslat meyvesi vermesi pek mümkün değildir.

Tahayyül eyleyip çeşm-i kebūduñ girye etdikçe

Sirişkim gevher-i firūze dizdi tār-ı müjgāna (G.54/3)

[Sevgilinin mavi renkteki gözlerini hayal ettikçe göz yaşımla firuze taşının mücevherlerini kara kirpiklere dizdi.]

İstemez bāğ-ı muḥabbet cūy-bār u lāle-zār

Eşk-i çeşm ü dāğ-ı dildir revnağ-ı şahrā-yı ‘aşk (G.30/21)

[Aşk sahrasının iki süsü var bir gözyaşı biri de gönül yarası, bu lale bahçesine oluk oluk suyun akmasına gerek yok benim gözyaşlarım muhabbet bahçesine de lale bahçesine de yeter.]

Firāk-ı vuşlatıñla girye-nāk olduğça çeşmānım

Hurūş u cūş-ı eşkim seyl-i tūfānı çalar çarpar (G.19/11)

[Senin vuslatının ayrılığı ile gözlerim hep ağlar, öyle bir ağlarım ki göz yaşlarımın coşması tufandaki seli bile geçer de onu mahveder.]

Şair bu beyitte sevgiliye kavuşamamanın verdiği üzüntüden dolayı öyle bir ağlar ki göz yaşları adeta bir tufanın coşkun seline benzer hatta gözyaşları öyle coşar ki o tufanı bile mahveder diyerek mübalağa yapar.

Künc-i mey-ḥānede evvel var idi cām-ı şafā

Şimdi seyl-i gam-ile ol dahı ber-bād gibi (G.59/4)

[Daha önce meyhane köşesinde kadehin zevki ve mutluluğu vardı ama şimdi gamdan dolayı akan gözyaşlarıyla o da berbat oldu.]

Gam seli öyle coşkun gelmiş ki meyhanede kadeh de o selde gitmiş dolayısıyla mutluluk da gitmiş ve her tarafı gam kaplamış.

Sevād-ı çeşm-i āhūda bulup mersiye-i Kays'ı

Sirişk-i dīdeden Leylā yazar evrāk-ı ruhsāra (G.49/7)

Şair bu beyitte Leylā ile Mecnûn mesnevîsine telmihte bulunur. Kaysın ölüm haberini ceylanların gözünün karalığında görüp öğrenen Leylā öyle bir ağlar ki adeta yanaklarına gözyaşlarından Mecnûn için bir mersiye yazar.

Cûş edip eşk-i nedāmet baña mı oldu helāl

Sākī-i dīde nemek katdı şarāba şimdi (G.60/13)

[Pişmanlık gözyaşlarıyla o göz sakisi şaraba tuz kattı şimdi bu şarap bana helal oldu mu?]

Bu beyitte aşık öyle bir ağlamış ki saki gözden akan bu yaşlarını şaraba karıştırmış ve gözyaşlarındaki tuz da dolayısıyla şaraba karışmış. Şaraba tuz katıldığında bazı mezheplere göre şarap eski görevini kaybettiğinden artık helal sayılır. Şair de şimdi bu şarap bana helal oldu mu diye sorar.

Meze hūn-ı ciğer mey eşk-i çeşmim ney figān-ı dil

Bu şeb meşrebce bir tertīb-i bezm-i 'işret olmuştur (G.15/5)

[Bu eğlence aleminin mezesi benim kanlı ciğerim, şarabı gözyaşlarım müziği de benim feryadım ve iniltilerim olmuştur, bu gece tam bizim meşrebimizce bir eğlence düzenlenmiştir.]

Bu beyitte şair sevgilinin aşkından ve hasretinden kanlanan âşığın ciğerini içki meclisindeki mezeye, sürekli akıttığı gözyaşlarını bir şaraba ve acı dolu inleyişlerini de yine eğlence meclisindeki neye ve müziğe benzetir.

4.23. SARHOŞLUK

Klasik Türk şiirinde sarhoşluk hali hem şarap içtikten sonra beden ve ruhta zuhur eden

hali hem de aşka tutulup aşk sarhoşu olma durumu olarak şiirlerde şairler tarafından çok sık kullanılmaktadır. Süleymân Fehîm de sarhoşluğu her iki anlamda şiirlerinde kullanmıştır. Örnek beyitler aşağıda anlamları ile gösterilmektedir:

Humâr-ı bâde-i ‘aşkıñ çeken siyeh-mestân

Hevâ-yı la‘l-i lebiñle Kızıl Hışâr’a gider (G.14/5)

[Senin aşk şarabının sarhoşluğunu çeken körkütük sarhoşlar, kırmızı dudağının hevesi ve isteği ile Kızıl Hisar’a kadar giderler.]

Bâde-i ‘aşk bulunmaz hum-ı Eflâtûn’da

Neş’e-i sırr-ı hakikat dil-i mestândadır (G.20/4)

[Eflatun’un küpünde aşk şarabı bulunmaz, aşk şarabının neşesi akılda değil sarhoş gönüllerdedir.]

Aşk akıl işi olmadığı için aklın simgesi olan Eflatun’un şarap küpünde aşk şarabı bulunmaz, aşk şarabı ancak ve ancak aşktan sarhoş olan aşıkların gönlündedir.

Mest eder şahbâ-yı güftârîñ ‘aceb murğ-ı dili

Ğonce-i bağ-ı dehânîñ sâkiyâ hum-hânedir (G.17/8)

[Ey sevgili senin o şarap gibi olan sözlerin gönül kuşunu garip bir şekilde mest eder, ey saki gonca ağzın bir bağ gibidir ki sen konuştukça adeta meyhanede gibi sarhoş olurum.]

Bu beyitte sevgilinin ağzı bir üzüm bağına ağzından çıkan sözler de bir şaraba benzetilir. Sevgili edâlı ve işveli bir şekilde konuştukça âşık o sözlerle sanki şarap içermişçesine sarhoş olup kendinden geçer.

Zâhidâ keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder

Hûşe-i engürdandır sübhâ-i şad danemiz (G.25/10)

[Ey zâhid bizim yüzlük tesbihimiz üzüm salkımı gibi tane tanedir o yüzden takva hali bizi sarhoş eder.]

Şair bu beyitte yüzlük tesbihi bir üzüm salkımına benzetir. Şarap da üzümünden yapıldığı için tesbihle zikir çekip takvâ haline girince kişi sarhoş olur.

Hâlet-i 'aşk derûnumda kalır mı mestûr

Neş'e-i mey dil-i mestânda olmaz pinhan (G.44/6)

[Nasıl ki aşk hali içimde saklı kalmıyorsa, şarabın neşesi de sarhoş bir gönülde gizli kalmaz.]

4.24. UYKU-UYKUSUZLUK-UYANMAK

Süleymân Fehîm, uyku ve uykusuzluk halini kimi şiirlerinde kullanmıştır Bazen gerçek anlamında kullanılan uyku ve uykusuzluk hali bazen de mecaz anlamıyla kullanılmıştır. Şiirlerde ayrıca, uykudan uyanma ve haberdar olma durumu olan uyanma hali de ele alınarak şair tarafından bazı beyitlerde ders verir nitelikte kullanılmıştır. Örnek beyitler anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmektedir:

Câm-ı esrâr-ı hâkîkatden içenler bâde

Mest olur maşşere dek bir dahı hûşyâr olmaz (G.22/14)

[Hakikat sırlarının kadehlerinden şarap içenler, kıyamete kadar sarhoş kalır bir daha da uyanmaz.]

Fıkr-i sūd ile huzûr-ı hâba hîç vermez vücûd

Ehl-i hisset göremez rü'yâda da rûy-ı refâh (G.53/5)

[Kıskançlık ehli kötülük fikri ve düşüncelerinden rahatça uyuyamadıkları için rüyalarında bile huzur bulmazlar.]

Şair bu beyitte haset ve kötü kişilerin sürekli kötülük düşünmesinden dolayı uyuyamadıkları ve rahat bir uyku çekemedikleri için de dolayısıyla rüya da göremeyip rüyalarında bile rahata kavuşamamasını dile getirir.

Şöyle hâbîde olur ṯālî‘-i erbâb-ı hüner

Ṭoḡsa ḥurşîd-i kıyâmet yine bîdâr olmaz (G.22/17)

[Hüner erbabının talihi öyle bir uyur ki kıyamet güneşi bile doğsa yine de uyanmaz.]

Şair bu beyitte talihsizlik ve kısmetsizlikten söz eder. Bir kişinin talihi yoksa ne yaparsa yapsın isterse kıyamet kopsun o kişinin yüzü gülmez.

Ba‘zî ‘uşşâka tecellî eyledi envâr-ı ‘aşk

Her çerâğ-ı dil uyanmaz şu‘le-zâr-ı Ṭūr’dan (G.38/16)

[Alev ve ışık saçan o tur dağından aşkın nurları bazı aşıklara tecelli eyledi ama her gönlün kandili uyanmadı.]

Şair bu beyitte Hz. Musâ’nın Tur dağında gördüğü bazı mucizeleri hatırlatır. Kimi âşîğa aşkın nuru tecellî etti kimisine de tecelli etmedi ki onlardan bir de şair olmalı, o yüzden her gönlün kandili Tûr dağındaki o parlak ve ışık saçan aleviyle yanamadı.

4.25. SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDİ DÎVÂNÎ’NDA DOĞUM VE ÖLÜM

Süleymân Fehîm’in Dîvânî’nda doğum, ölüm ve rütbelerin yükselmesi üzerine yazılmış olan toplamda 17 adet tarih manzumesi vardır. Doğum üzerine yazılan tarihler; Şehzâde Muhammed Esad, Bahâeddin Süleymân Bey, Ahmed Beyzâde Muhammed Bey ve Şehzâde Sultan Mehmed Murad’ın doğumu, ölüm üzerine yazılan tarihler ise İbrahim Efendi ve Hatif Efendi’nin vefatından dolayı Süleymân Fehîm tarafından yazılmıştır.

4.25.1. Doğum

Sa‘d-ı ekberdir Fehîmâ târîḥ-i mevlûd yeke

Oldu Şehzâde Meḥemmed es‘ad-ı mehd-i şeref (Kt.1/15)

[Ey Fehîm doğum tarihi olarak çok uğurlu bir zaman oldu birine, şehzade Mehmed en uğurlu ve şerefli olan beşiğe doğdu.]

Vürûd etdi Mehemmed şulb-i pâk-i Mîr Ahmed'den

Mehemmed Beg ayak başıdı cihâna mecd ü rif'atle (Kt.8/27)

[Mîr Ahmed'in temiz soyundan olma Mehmed Bey yüksek ve yüce bir şekilde bu dünyaya ayak basarak, doğdu.]

Oldu bir şehzâdesi zîb-âver-i mehd ü vücûd

Gül gibi rûy-ı cihân güldü gidip hüzün ü gamı (Kt.12/12)

[Varlık beşiğine süs veren bir şehzadesi doğdu, onun o gül gibi yüzü güldükçe dünya da güldü böylece ne kadar gam ve keder varsa o doğunca hepsi gitti.]

Ṭulû' etdi içinde mâh-ı 'îdiñ âfitâb-âsâ

Misâl-i 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd oldu meserretle (Kt.4/5)

[Bayram ayında güneş gibi doğarak bayram üstüne bayramı yaşattı.]

Fehîmâ peyk-i Hüdhüd eyledi mîlâdını tebşîr

Bahâ'eddîn Süleymân Beg cihâna geldi rif'atle (Kt.4/12)

[Haberci hüdhüd kuşu gibi Fehîm de bu doğumu müjdeledi, Bahaeddin Süleymân Bey dünyaya geldi.]

4.25.2. Ölüm

Şebnem-i eşkim görüp Rıdvân dedi târîhini

Kıldı İbrâhîm Ağa gül-zâr-ı firdevsi maḥal (Kt.6/2)

[Sabah vakti gül yapraklarında görünen çiğ taneleri gibi olan gözyaşlarımı gören Rıdvân, İbrahim Ağanın yerinin firdevs cennetinin bahçeleri olduğunu söyledi.]

Şordular târîh-i fevtin söyledim ben de Fehîm

Oldu İbrâhîm Efendi gül-şen-i ‘adne revân (Kt.5/1)

[Ölüm tarihini sordular ben de söyledim, İbrahim Efendi Cennet bahçesine yola çıktı.]

Hâk’dan istirhâm ile târîh-i fevtin yaz Fehîm

Pîr idi Hâtif Efendi eyleye ‘adni makâm (Kt.7/9)

[Ey Fehîm Allah’tan merhamet dileyerek ölüm tarihini yaz, yaşlı olan Hâtif Efendi cenneti makam eyledi.]

Şâ‘imen çünkü vefât etdi şalâh-ı hâline

Şâhid-i ‘ādildir elbet şübhesiz mâh-ı şıyâm (Kt.7/3)

[Ölen bu kişinin halinin düzgünlüğüne oruç ayı hiç şüphesiz adil bir şahittir ki oruçlu olarak vefat etti.]

Şahısların ölümü üzerine yazılan tarih manzumeleri dışında Fehîm’in, ‘ölüm, vefat, merg, meyyit’ gibi sözcüklerinin yer aldığı gazelleri de vardır:

Zevâlin istemez mi bî-hüner ehl-i kemâlâtıñ

Vefât-ı hâceyi eyler temennî dâ’imâ eţfâl (G.33/4)

[Öğrenci daima hocanın ölümünü ister, çünkü aciz ve hünersiz olanlar kemâl ehli olan hünerli kişilerin ölmesini ister.]

‘Azm-i gurbet eyledim cânâna etdim el-vedâ‘

Merg erişdi güyiyâ ben cânâ etdim el-vedâ‘ (G.29/1)

[Gurbete çıkararak sevgiliye veda ettim, ölüm gelince canıma elveda ettim.]

Şair bu beyitte gurbete giderek sevgiliden ayrı kalmak zorunda olduğunu o yüzden onunla vedalaştığını ama sonra ölüm gelince de canıyla da vedalaştığını söyler. Âşık aslında sevgiliden ayrıldığında ölmüştür o yüzden güya ölüm gelmiş der çünkü ben

zaten ölüyüm, ölüm gelse ne yazar şeklinde ifade eder.

Baħr-ı nūra ğark olursun mergden etme h azer

R h-ı p ki kıl Feh m  zulmet-i tenden  al ş (G.28/10)

[Ey Feh m zulüm eden bu tenden temiz ruhunu kurtar, ölümden korkma çünkü ölerek nur denizinde boğulursun.]

Mergdir vuşlat-ı c n na tar k-i ehven

Reh-n m  etsem olur H zr'ı bu yolda reh-zen (G.45/1)

[Sevgiliye kavuşmak için en kolay yol ölümdür ancak vuslat yolunda yol gösteren H zır bile yol kesen bir eşkiyaya benzer.]

4.26. MADDE KARŐISINDAK  DURUŞ: İSTİĞNA, ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK VE TOK GÖZLÜLÜK

Ey S leym n-ı beh  deşt-i  an  at m ruyum

D ne-i   l-i cem li  c y-ı  irmendir bana (G.1/13)

[Ey cömertlik S leym n'ı kanaat çölünde bir karıncayım, senin güzelliğinden bir dane bana cennet bahçesi gibidir.]

Bu beyitte şair sevgiliyi cömert olan Hz. S leym n'a kendini de azla yetinen tok gözlü bir karıncaya benzetir. Ey sevgili güzelliğinden bir parça bile g stersen bana yeter ve adeta cennet bahçesine girmiş gibi mutlu olurum.

Mihr-i  aşkı la münevver olalı   ne-i dil

Pertev-i şub -ı mur da ediyor istign  (G.7/10)

[Gönül hanesi aşkının güneşiyle aydınlandığından beri, murada ereceğimiz sabahın ışığından da istign  ederim o ışığa da gerek yok bana aşkının güneşi yetiyor.]

Ḳāf-ı istiğnāda pervāz etse de ‘Anḳā-yı dil

Şayd eder şeh-bāl-i ḳudretle anı şeh-bāz-ı ‘aşḳ (G.31/9)

Bu beyitte şair, her ne kadar kimseden bir şey istemem dese de kişi aşık olduğunda elinde olmadan kapı kapı gezer ve adeta bir dilenciye döner şeklinde ifade eder.

Künc-i istiğnā vü ‘uzletdir bize dārü’ s-selām

Nāz eder ḳaşr-ı behište ḥāne-i vīrānemiz (G.25/12)

[Selam yurdu bize uzlet ve istiğna köşesidir, bizim o virane kulübemiz cennet saraylarına naz eder.]

Biz olduğumuz ve bulunduğumuz yerden şikayetçi değil bilakis memnunuz, bizim bu eski ve yıkık dökük olan kulübemiz bize yeter cennet saraylarında gözümüz yok.

Eylemez erbāb-ı dil zıll-ı Hümā’ya ilticā

Lāne-gīr-i Ḳāf-ı istiğnā olur ‘Anḳā-yı ‘aşḳ (G.30/8)

[Gönül erbabı devlet kuşunun gölgesine sığınmaz, eğer aşk Ankâ’sı olursan istiğna dağında yuva yaparsın.]

Nāz u istiğnā eder Mūsā’ya her ān Ṭūr-ı ‘aşḳ

Eyler āheng Len terānī nağmesiyle şūr-ı ‘aşḳ (Tb.1/28)

[Ṭūr dağındaki aşk Musa’ya her zaman naz ve istiğna eder, Len terānī nağmesiyle Aşkın Sûr’u ahenk tutar.]

Bu beyitte Hz. Musa ve Allah arasındaki konuşmaya telmihte bulunulur. Hz. Musa Allah’ı görmek istediğini söyler fakat gelen cevap “*Len Terani- Sen beni göremessin*” olur bu ses sürekli tekrar eder ve bir nağmeye dönüşür.

Neş'e-dār olalı dil la'l-i leb-i dil-dārımız

Oldu müstağnī mey-i gül-gündan peymānemiz (G.25/3)

[Sevgilinin kırmızı dudaklarından neşe dar olduğumuzdan beri, kırmızı renkli şaraba ihtiyacımız ve isteğimiz kalmadı.]

Egerçi çeşm-pūş-ı arzūyum māl-ı dünyādan

Gözüm kaldı faķaķ dīdār-ı maḥbūb-ı dil-ārāda (G.51/11)

[Dünya malının istek ve heveslerine göz yumdum gerçi ama o gönülleri okşayan sevgilinin gözlerinde gözüm kaldı.]

4.27. ŞİİRDE ZİKREDİLEN BAZI DİNİ GÜNLER

Süleymān Fehīm, şiirlerini kaleme alırken hayatın bazı izlerini ve etkilerini de şiirlerine malzeme etmiştir. Bunlar “Muharrem'in On'u, Ramazan ayı, bayram günü ve bayram ayı vb.” gibi bazı dini günlerdir. Şiirlerde geçen bu dini günler örnek beyitler ve anlamlarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir:

Zevķ olur bize ḥarām 'aşr-ı Muḥarrem'dir bu

Giryemiz oldu bedel 'ālem-i āba şimdi (G.60/3)

[Bugün Muharrem'in onudur zevk bize haram oldu, Gözyaşlarımız su meclislerine bedel oldu.]

Ŧoğdu māh-ı rūzede mihr-i cihān-ārā gibi

Bu sürūr ile felek raķş etdi Zühre çaldı def (Kt.1/11)

[Cihanı süsleyen güneş gibi oruç ayında doğdu, o doğunca mutluluk ve sevinçle felek dans etti, zühre def çaldı.]

Şā'imēn çünkū vefāt etdi şalāḥ-ı ḥāline

Şāhid-i 'ādildir elbet şübhesiz māh-ı şıyām (Kt.7/4)

[Ölen bu kişinin halinin düzgünlüğüne oruç ayı hiç şüphesiz adil bir şahittir ki oruçlu olarak vefat etti.]

Visāl-i ‘īd-i adḥāsın nice ümmīd edersin sen

O şūḥuñ bismil-i ‘aşkıyla kurbān olduḡuñ var mı (G.56/5)

[Kurban Bayramı’na kavuşmayı nasıl ümit edersin, o güzel sevgiliye kurbān olup kurbanlık hayvanlar gibi bismil esnasında çırpınıp durdun mu?]

Kurban Bayramı’nda kurbanlıklar kesilmeden önce besmele çekilir ona bismil denir, Bismil’den sonra boynu kesilen hayvan can verene kadar acıyla çırpınmaya başlar. Şair de bu beyitte âşığı o kurbanlık hayvana benzetir, daha doğrusu Kurban Bayramı’na kavuşmayı ümit etme boşuna çünkü eğer bu bayrama kavuşmayı istiyorsan sevgiliye kurban olman onun için can vermen lazım diye ifade eder.

4.28. SÜLEYMÂN FEHÎM’İN ŞİİRLERİNDE RİND VE ZÂHİD

4.28.1. Rind

Klasik Türk şiirinde rind, olgun ve örnek olan kişidir. Hiç kimsenin düşüncesine önem vermez ve kendi fikirleri, doğruları ve yargıları ile hareket edip yine kendisine göre doğru olan yargılara göre yaşar. Geniş görüşlü biri olan rind, dünya malı ve dünya ile ilgili hiçbir şeyle ilgilenmez ve onları umursamaz. Dini hoş gören, yalandan uzak duran ve riyasız bir şekilde yaşamına devam eden kimsedir. Süleymân Fehîm’in şiirlerindeki rind, örnek beyitler ve anlamları ile aşağıda gösterilmiştir:

Ey hoş ol rinde ki santūra bedel sînesi

Nağme-i âh-ile âheng ede çağ-ı ‘işret (G.9/17)

[Ne hoş o rinde ki santur gibi bir sinesi var, feryadın ahı ve iniltisiyle o santur gibi gönlünü akort ederek eğlence meclisinde bulunur.]

Genc-i ḡum-ḡâne Fehîmā baña taḡt-ı Cem’dir

Cām-ı Cemşīd olur Rinde çanağ-ı ‘işret (G.9/ 20)

[Ey Fehîm Meyhanenin hazinesi bana İran şâhı olan Cem'in tahtı gibidir, eğlence meclisinde bulunan şarap çanakları, rinde Cemşid'in meşhur kristal kadehi gibidir.

Yeni dünyâyı deġiş köhne şaraba zâhir

Ser-i şâhânı sebû eyledi rindâna kadeh (G.11/12)

[Bu yeni dünyayı eski ve yıllanmış şarapla deġiştir, padişahların kafa tası rindlere kadeh diye sunuldu.]

Câm-ı meydır saltanat ihsân eden İskender'e

Rind-i bezm-i bâde Cem-âyîn olur âyînen (G.41/4)

[İskender'e bu saltanatı ihsan eden şey şarap kadehidir, Şarap meclisinin rindleri ayna gibi olan o kadehten kâinat aynasını seyrederek mest olurlar.]

Bu beyitte şair İskender'in aynasına atıfta bulunur. Cihânı gösteren ayna olarak bilinen bu ayna aynı zamanda yalan söyleyenler karşısına geçtiğinde suretleri gözükmeyen ve böylece yalan söyledikleri anlaşılır. İskender'in Aynası Tasavvufî bir terim olarak Allah'tan başka her şeyden arınmış ve yalnız hakikatlerin aksettiği "insân-ı kâmil"ın gönlünü ifade etmektedir.⁹

Mey yerine kan şunar dest-i kadeh-kâr-ı firâk

Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i ġam-hâr-ı firâk (T.1/46)

[Ayrılık kadehini tutan el şarap yerine kan sunar, ayrılık üzüntüsünü çeken rindler gül renkli kırmızı gözyaşı dökmesin mi?]

'Aceb rind-i siyeh-mestim yazılsa defter-i cürmüm

Olur 'âlem süveydâ nokta-i nûn-ı günâhımdan (G.42/11)

⁹ 7 Nisan 2024 tarihinde İSKENDER PALA, "ÂYİNE-i İSKENDER", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ayine-i-iskender> adresinden alınmıştır.

[Öyle körkütük sarhoş olan bir rindim ki, acaba günahlarımın defteri yazılsa alem benim günahımın nûn harfinin noktasından simsiyah olur mu?]

4.28.2. Zâhid

Klasik Türk şiirinde zâhid, din ile alakası olmayıp etrafa riyâkarlık yaparak çok dindarmış gibi davranan dar görüşlü, hoşgörülü olmayan güya şeriata fazlaca bağlı olan kişidir. Rind ile sürekli çatışma halinde olup şiirlerde genellikle olumsuz özellikler ile anılan kişidir. Fehîm'in şiirlerindeki zâhid bazı örnek beyitler ve anlamları ile aşağıda gösterilmiştir:

Nûş-ı şahbâ etmez ammâ gıybete dendân biler

Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş 'ind-i Zâhidde mübâh (G.12/8)

[O zâhid içki meclisine gelip şarap içmez ama gıybet ve dedikoduya dış biler, zâhidlerin katında ölü eti yemek mübah olmuştur.]

Şair bu beyitte çok dindar ve iman sahibi olduğunu söyleyen zâhidin şarap içmeyi kabul etmeyip büyük günahlardan biri olan gıybetten hiç uzak durmadığını dile getirir.

Dânişi dūr etdi Hâk mihr-i sarây-ı 'aşqdan

Zâhidi redd et o dergehden o kim cāsüsdur (G.16/ 8)

[Allah aşk sarayından çok bilenleri uzaklaştırdı, o dergâhtan Zahidi de kov, reddet çünkü o bir casustur.]

Şair bu beyitte zâhidin bir casus olduğunu o yüzden o gönül dergahına girmesine izin verilmemesi gerektiğini dile getirir. Çok bilenlerin aşk sarayında işi yoktur. Ben biliyorum diyen zâhidin de aşk sarayında işi olamaz, âşık olan ancak aşkı bilebilir, âşık olan hiçbir şey bilmez ve düşünmez aşktan başka.

Zâhidâ rind-i mey-âşâmıñ öpersin ayağın

Bir kadeh mey vericek sâķī-i mümtâz saña (G.5/7)

[Ey zâhid o seçkin saki sana bir kadeh şarap verse kendinden geçerek gider o rind ve büyük olan şarap kadehinin ayağını öpersin.]

Zümürrüd hatt-ı rûyu sâğar-ı yâķûta ‘aks etmiş

Anuñ-çün zâhid-i ef‘â-nigeh bakmaz kadeh-kâra (G.49/14)

[Yüzündeki o zümrüt gibi olan ayva tüyleri şarap kadehine yansımış, bu yansımadan dolayı o yılan bakışlı zâhidlerin gözleri kamaşır ve kadehi tutan güzele bakamazlar.]

Şair, zâhidi sinsi olması yönünden yılanla benzetir, yılanlar ışığa bakamaz çünkü gözleri kamaşır ve önünü görmez. Bu beyitte de sevgilinin yeşile çalan zümrüt gibi ayva tüyleri şarap kadehi veya sürahisine yansır bu yansımadan dolayı o yılan gözlü zâhidlerin gözleri kamaşır ve kör olur bu yüzden de şarap kadehini tutan güzele bakamazlar.

Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef‘î bakar görmez

Ėamaşdırmış meger çeşmiñ zümürrüd ma‘den-i mînâ (G.6/6)

[O yılan bakışlı zahid neden şarap meclisine bakar ama göremez, meğer zümrüt renkli şarap kadehi gözlerini kamaştırmış da kör etmiş ondan bakar ama görmez.]

Şair bu beyitte zâhidi yılanla benzetir çünkü zahid de yılan gibi sinsidir. Zâhidin şarap meclisine bakıp görmemesinden yakınan şair aslında zümrüt gibi parlak olan şarap kadehinin yılan gözlü zâhidin gözlerini kamaştırdığını ve o yüzden göremediğini ifade eder.

5. SONUÇ

19. yüzyıl klasik Türk şairlerinden Süleymân Fehîm Efendi ve Dîvân'ı üzerinde yapılan “Süleymân Fehîm Efendi Dîvânı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü” adlı bu çalışma ile Süleymân Fehîm'in söz varlığı ortaya konulmuştur. Çalışmanın sözlük kısmı oluşturulurken her kelime çekim ekleri atılarak kök ve gövde haline getirildikten sonra anlamlandırılmıştır. Arapça-Farsça ve Türkçe tamlamalar, ayet, hadis, kalıp ifade, deyim ve atasözleri grup halinde ele alınıp parçalanmadan anlamlandırılmıştır. Anlamlandırma işlemi bittikten sonra, şairin söz varlığı üzerinde bir inceleme yapılmıştır. Şairin şiirlerinde kullandığı sözcük türleri ve örnekleri, deyim ve atasözü gibi kalıp ifadelerin kullanımı, şairin şiirlerinde duyguları nasıl dile getirip hangi yönleriyle kullandığı, ağlama ve gözyaşı tasviri, doğumu ve ölümü genel olarak nasıl ele aldığı, olağanüstü ve efsanevi varlıkları, bazı dini günler ve son olarak şiirlerinde rind ve zâhidin duruşu incelenmiştir. Yapılan bu incelemeler sonucunda Süleymân Fehîm'in 19. yüzyılda yaşamasına rağmen klasik geleneği şiirlerinde başarılı bir şekilde kullanarak dönemin başarılı şairlerinden olduğu görülmektedir. Fehîm'in deyim ve atasözlerini şiirlerinde bolca kullandığı, Farsça'ya olan hakimiyeti sayesinde şiirlerinde Farsça kelimelere ve tamlamalara çokça yer verdiği görülmektedir. Çoğunlukla uzun terkipler kullanmayı tercih etmekle birlikte dilinin çok ağır olmadığını söylemek mümkündür. Şair, “lâübâlî, jâle, şatranc, nargîl nûşân, neheng, püsküllü belâ, şâne, Bâkıl vb.” gibi Klasik Türk şiirinde çok sık kullanılmayan kelimelere de şiirlerinde yer vermiştir. Fehîm, alışılmıştan fazla özellikle Farsça isim ve tamlamaları kullanmıştır. Şairin şiirlerinde bağlam içerisinde kullanılan fiillere bakıldığında neredeyse hepsinin Türkçe olduğu görülür. Bununla birlikte Süleymân Fehîm'in bazı fiilleri Arapça ve Farsça isim soylu sözcüklerle kullanarak birleşik fiilleri oluşturarak şiirlerini yazdığı görülmektedir. Süleymân Fehîm'in şiirlerinde kullandığı kelimelerin bağlamına ve işlevine göre hazırlanan bu sözlük çalışması, şairin söz ve anlam dünyasının daha iyi ve doğru anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı, klasik Türk edebiyatı metinlerine hem daha kolay ulaşılabilmesini sağlamak hem de daha kolay anlaşılmasına yardımcı olabilmektir.

6. KAYNAKLAR

Akkuş, M. (2006), *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar* (1. Basım). Erzurum: Fenomen Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (2015), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* I-II. Cilt, İnkılap Yayınları.

Akın, A. (Çev.). (2007). Ahzâb suresi, 72. ayet. *Ebussuûd tefsiri 10 Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi Kuran-ı Kerim'in meziyetlerinin akliselime açıklanması* içinde. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Atabay, N. vd. (1976), *Sözcük Türleri* I-II. Cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bilmen, Ö. N. (2014) *Ahzap Suresi 72. Ayet-'Kur'anı Kerimin Türkçe Meali ve Tefsiri'* https://kuranikerim.name.tr/KURAN-I_Kerim-tefsiri/KURAN-i_kerim-tefsirlerini-sirala.asp?mealler=72&altun=33&meal-tefsir=AYET adresinden 16 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.

Çelik, R. (2012), *Fehîm-i Sâî (Süleymân Fehîm) ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi.

Çiftçi, Ö. (Haz.) (2017), *Hâce Süleymân Fehîm Efendi. Hâtimetü'l-eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*. (S. 399-400). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0> adresinden 27 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.

Dāvūd, F. (1271). *Tezkire-i hâtimetü'l-eş'âr*. İstanbul: [İstihkam Alayları Litoğrafya Destgahı].

Develioğlu, F. (2013), *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. İstanbul: Aydın Kitabevi.

Dilçin, C. (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü* (1.Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dilçin, C. (2013), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (10.Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Durmaz, G. (2005), Divan Şiirinde Rind, Yıl.6, Sayı.8: *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Bursa.

Elgin, N. (1963), *Sefinet üş-şüarâ ve Süleymân Fehîm Efendi*. Mevlâna yıllığı 1963 (s. 95-98). Konya: Yenikitap Basımevi.

Ergin, M. (1998), *Üniversiteler İçin Türk Dili*. Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

Genç, İ. (2016), *Örneklerle Eski Türk Edebiyatı Tarihi* (2. Basım). İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.

Gölpınarlı, A. (1977). *Tasavvuf'tan dilimize geçen deyimler ve atasözleri*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

İnal, İ. M. K. (1969), *Fehîm Efendi. Son Asır Türk şairleri*. C. 1. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Kanar, M. (2008), *Kanar Farsça-Türkçe Sözlük*. (1. Basım). İstanbul: Say Yayınları.

Kara, M. (1987), *Melametiyye*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8544> adresinden 3 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.

Kaya, İ. (2020), *Subhizade Feyzi Divanının Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü, Yüksek Lisans Tezi*. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Kaya, M. (1994) “İmkân”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/imkan> adresinden 27 Nisan tarihinde alınmıştır.

Kılıçarslan, O. (2016), *Hayâlî Bey Dîvânı'nın İncelenmesi-Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Korkmaz, Z. (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri* (Şekil Bilgisi). Ankara: TDK Yayınları.

Köksal, M. F. (2020), “*Fehîm Hoca Süleymân*” <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Fehim-hoca-suleyman> adresinden 19 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.

Köprülü, M. F. (2014), *Türk Edebiyatı Tarihi*. Alfa Yayınları.

Levend, A. S. (2015), *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, S.677, ss. 637-639, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Levend, A. S. (1973), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara: Hürriyet Yayınları.

Macit, M. (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Akçağ Yayınları.

Mengi, M. (2005), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi Edebiyat Tarihi-Metinler*, 11. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Mutçalı, S. (1995), *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.

Mevlâna, C. R. (1985), *Mesnevî-i Ma'nevî*: terc. A. Gölpınarlı, “*Mesnevi ve Şerhi*” (I-VI), 2. Baskı, MEB, İstanbul.; İzbudak, V. terc., “*Mesnevî*” 2. Baskı, MEB, İstanbul, 19120; Manzum Nahifî Terc., “*Mesnevî-i Şerif*”, Haz. A. Çelebioğlu, 2. Baskı, MEB, İstanbul. <https://www.semazen.net/mevlanaya-gore-askin-gucu-prof-dr-ismail-yakit/> adresinden 4 Mayıs tarihinde alınmıştır.

Onay, A. T. (2007), *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü-Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. (Haz: Cemal Kurnaz). Ankara: Birleşik Yayınları.

Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özdemir, M. (2021). Klasik Türk Şiirinde “Semender”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 1861-1900. <https://doi.org/10.34083/akaded.1024301>

Öztürk, F. (2008), *İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam*, Turkish Studies, c. 3, S:1, s. 326-334.

Öztürk, F. (2007), *Bakî Divânı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük]*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Pala, İ. (2002), *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. L&M Yayınları.

Pala, İ. (2003) *Akademik Divan Şiiri Araştırmaları*, S.s 3-18, Kapı Yayınları, İstanbul.

Torun, E. (2018), 19. *Yüzyıl Şairi Süleymân Fehîm Efendi Divanı: İnceleme, Metin ve Dizin*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul.

Serdaroğlu, V. (2010). Süleymân Fehîm. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi* içinde. (c. 38, s. 87-88). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Şahin, B. (1996), *Fehîm Süleymân'ın Sefînetü's-Şu'arâsı*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kayseri.

Şemseddin S. (2012). *Kâmûs-ı Türkî*, Altınpost Yayınları.

Yilter, S., & Köse, S. (2021). Türk Edebiyatının Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ). *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (66), 36-47.

Yöntem, A. C. (1997). “*Fehîm*” *İslâm Ansiklopedisi* (c. 4, s. 537-38). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yöntem, A. C. (1997). “*Ayine-i İskender*” *İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları <https://islamansiklopedisi.org.tr/ayine-i-iskender> adresinden 7 Nisan 2024 tarihinde alınmıştır.

7. EKLER

EK 1: SÜLEYMÂN FEHÎM EFENDÎ DÎVÂNÎ'NİN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

7.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu

1. *Süleymân Fehîm Efendi Dîvânî'nin Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*'nde anlamlandırılan kelime, ibare ve birleşik yapılar alfabetik olarak sıralanmıştır.
2. Sözlükte yer alan Türkçe, Arapça ve Farsça tüm tamlamalar bir bütün halinde anlamlandırılmıştır. Dîvân'da üç, dört veya daha fazla kelimeden oluşan terkipler bağlamın tespit edilip gösterilmesi adına kimi zaman ayrı ayrı anlamlandırılmıştır.
3. Tamlamalar, atasözü ve deyimler, kalıplaşmış ifadeler parçalanmamış, bir bütün olarak ele alınıp anlamlandırılarak sözlüğe alınmıştır.
4. Sözlükte bulunan “olmak, etmek, eylemek vb.” yardımcı fiiller anlamlandırma aşamasında eğer diğer kelimelerle birlikte alınması gerekiyorsa “birleşik fiil” formunda değerlendirilmiştir. Örn: bend olmak” bağlanmak; “cem’ olmak” toplanmak; “çâk etmek” yırtmak, gibi.
5. Kelime ve söz gruplarının sonlarındaki ekler ayrılarak ilgili kelime veya birleşik yapının kök biçimi anlamlandırılmıştır.
6. Sözlük içerisinde kelimelerin türü kalıp ifade, deyim, atasözü, ayet, hadis vb. şeklinde belirtilmiştir.
7. Kullanım kolaylığı sağlamak açısından metin içerisindeki ses özellikleri korunarak birleşik fiillere anlam verilmiştir.
8. Sıfat, zamir, zarf vb. gibi sözcüklerin sadece türleri belirtilmiştir.
9. Kelime, ibare veya birleşik yapılarda tespit edilen farklı anlamlar || işareti kullanılarak sıralanmıştır.
10. Sözlükteki özel isimler ünvanlarıyla birlikte bir bütün olarak parçalanmadan sisteme kaydedilmiştir. Örn: Abdullah Efendi, Mîr Ahmed, Sultan Abdülhamîd Han, Şehzâde Mehmed, Ali Beg vb.

A a

a: O, Uzakta olan, hakkında konuşulan şeyi belirten bir söz.

1. Hemîşe mest ile ülfet eden mestane olmaz mı
Behîşt-i gül-zemîn **anda** büt-i hürî-edâ **anda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [anda, -n, -da]
2. Lebi mül zülfü sünbül 'ârızî gül dil-rübâ **anda**
Ney **anda** muṭrib **anda** sâkî-i şâhib-nevâ **anda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [anda, -n, -da]
3. Mey **anda** dil-ber **anda** cümle yârân-ı şafâ **anda**
Geçip cennetden âdem sâkin-i mey-hâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [anda, -n, -da]

a: O, Üçüncü teklik/çokluk şahıs zamiri.

1. Oldu mâder be-ḥaṭâ ekser-i ebnâ-yı zamân
Anlar 'azm eyleyemez şavb-ı şavâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 16). [anlar, -lar]
2. **Aña** hem vâlid-i zî-şânına feyz-i cenâb-ı Hâk
Vere 'ömr-i ebed ikbâl-i sermed zevk ü râhatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 9). [aña,]
3. Zihî ḥayrû'l-ḥalef vâlâ-tebâr u pâk-gevher kim
Aña mehd-i şadef-kârî felek olmaz mı minnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 16). [aña,]
4. 'Ârif-i 'ilm-i ledün Hâlet Efendi kim **anı**
Mazhar etmiş sırr-ı Hâkḳ'a feyz-i Mevlânâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 31). [anı,]
5. Kâf-i istiğnâda pervâz etse de 'Ankâ-yı dil
Şayd eder şeh-bâl-i kudretle **anı** şeh-bâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [anı,]
6. Gün-be-gün etsin tarîkînde **anı** şâhib-kemâl
Ol Hudâ ki 'âlemi hep muntâzam-hâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 9). [anı,]
7. 'İlme Peygamber Medîne bâbı **anuñ** Murtaẓâ
Cümle aşḥâbı nücüm ḥurşîd-i vâlâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [anuñ,]

âb: Su || Göz yaşı.

1. Muhteliṭdir yek digerle mâtem ü sūr-ı cihân
Ḥande etsem **âb** olur elbette çeşmimden revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [âb olur, --ur]

âb u tâb: Su (yağmur) ve ıslık || Bereket.

1. Eşk-i çeşmimden cemâl-i yâr revnaḳ-yâb olur
Feyz-i bârândan gelir gül-zâra dâ'im **âb u tâb** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [âb u tâb,]

âb u tâb bul-: Parlaklık ve güzellik, bereket bulmak.

1. Mülk ü millet ḥüsn-i tedbîriyle **buldu âb u tâb**
Zîb-i taḥt-ı saltanat olalı feyz-i maḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 3). [âb u tâb buldu, --du]

âb u tâb-ı ḥüsn: (Sevgilinin) güzelliğinin parlaklığı.

1. **Âb u tâb-ı ḥüsnünü** gördükçe artar iştîyâk
Cüy-ı vaşl-ı yâre kınamaz mâhî-i deryâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 19). [âb u tâb-ı ḥüsnünü, --ü, --nü]

âbâd: Bakımlı ve güzel olmak || ebedi, sonsuz olmak.

2. Tîşe-i cehl-i zamân şöyle h ar b etdi Feh m

Beyt-i erb b-ı s h n bir da ı ** b d olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 20). [ b d,]

 abd-i meml k ol-: Kul olmak.

1.  Abd-i meml k  olur elbette   h n-ı cih n
C n u dilden fa r-ı mevc d ta Mevl 'dır  Al  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [ abd-i meml k  olur, --ur]

 Abdull h Efendi: Abdullah Efendi.

1. Ya 'n   Abdull h Efendi d ver-i fa l u kerem
Ehl-i isti' d dı el f yla icl l eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 3). [ abdull h efendi,]

 Abd lmec d Han: Abdülmecid Han.

1. P di  h-ı ba r u ber  Abd lmec d H n kim odor
Şevket   icl l ile   h n-ı dehr n a'zamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 1). [ abd lmec d h n kim, -kim]

 abes: Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

1. Z hid-i münkire mey  unma  abes ey s k 
Ehl-i ink r ker m t-ile ir  d olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [ abes,]

  b-ı hay t:  ceni  l ms zl  e ula tırdı ına inanılan e sanevi su.

1. H zr-ı v d -i hüner etdi bu nazmı in  a
H mesi k ldı  aceb **  b-ı hay t ** icr  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 4). [  b-ı hay t , --ı]

  b-ı havv n:  ceni  l ms zl  e ula tırdı ına inanılan hayat suyu, ölümsüzlük suyu.

1. H zr-ı     z **  b-ı hayv n** s  ar-ı semdir bize
Ne 'e-i c m-ı   h det b de-i Cem'dir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terk b-bend 1, Mısra 1). [  b-ı hayv n,]
2. Nut -ı H f z'dan olur ehl-i mu abbet zinde-d l
  b-ı hayv nd r Feh m  b de-i   r z-ı     (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 14). [  b-ı hayv nd r, --d r]
3.    -ı c n n t ze c n verdi dil-i efsürdeye
Çünki  te  **  b-ı hayv nd r**  er  -ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [  b-ı hayv nd r, --d r]

 aceb:     lır mı?, acaba.

1.  Aceb mi zen-perest olsa Firengist n'dan gelmiş
Teh  t rmaz anu -  n du ter-i rezdir zen-i min  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [ aceb,]
2. O    -ı n zik-end ma  aceb kim etmedi te'  r
Feh m  n vek-i   m geçerken seng-i h r dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17). [ aceb,]
3.  Aceb rind-i siyeh-mestim yaz lsa defter-i cürmüm
Olur   lem s veyd  nok ta-i n n-ı g n h mdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [ aceb,]
4. O   h-ı hüsne rak b olsa mu  rin ne  aceb
Getirir  adre ed n yi h d s-ı ezm n (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [ aceb,]
5.  ltif t-ı nazar-ı y rdan oldum d    n
Var mı be  zer ba a d ny da  aceb   f de (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [ aceb,]
6. Nice sen t lib-i feyz-i mu abbet olmak istersin
 Aceb hiç hücre-i      a mihm n oldu u ı var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [ aceb,]
7. Er  n n-ı n le-i s nem neye be  zer  aceb
Na me-i   m hele t nb ra be  zer be  zemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 5). [ aceb,]

8. Hızır-ı vādī-i hüner etdi bu nazmı inşā
Hāmesi kıldı 'aceb āb-ı hayātı icrā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 4). ['aceb,]
(Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). ['aceb,]
9. Sebū zānūda sāğar elde yār āğūş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hāşıla meclis 'aceb rindāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20).
['aceb,]
10. Mest eder şahbā-yı güftārīñ 'aceb murğ-ı dili
Gonce-i bağ-ı dehānīñ sākiyā hum-hānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 7). ['aceb,]
11. Fes kenārından temāşā eyledim gīsūlarīñ
Hey 'aceb sūnbül bedīd olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4).
['aceb,]

'āciz ol-: Güçsüz ve zayıf olmak.

1. İttihād-ı hāk-sārāndan hāzer etsin mülük
Filler 'āciz olur mūrān ederse ittifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 10). ['āciz olur, --ur
]

aç-: Açmak, göstermek.

1. Bend ederdi seni ol şah-ı bütān ey şüfī
Neyleyim perde-i ruhsārını açmaz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [açmaz, -maz
]
1. Tiz mürür etdi şeb-i vuşlat Fehimā hayf kim
Sīnesin yārīñ açarken erdi şubh-ı iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 20). [açarken, -
ar, -ken]
2. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i feyz-i eltāfiñ
Açar tā ға'ı-ı deryādan şadef ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [açar, -ar
]
3. Bād-ı nāziñla perişān hātırım kākül gibi
Bāde-i āşüftegi açmış beni sūnbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 58). [açmış, -
mış]
4. Nev-zemīn açdı Fehimā tışe-i Ferhād-ı kilik
Şafvet-i cū-yı hüner şirīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 17). [açdı, -dı]

aç-: Açmak, çiçeklenmek.

1. Zāmān-ı nev-bahār oldu açılmış sūnbül ü reyhān
Hevā hoş her taraf gül-zār u bülbul zār u gül hāndān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 13).
[açılmış, -ıl, -mış]

açıl-: Açmak, çiçeklenmek.

1. Ziver-i gül-şen-i āğūş olur āhir o perī
Gülerek açılaraq gül gibi hāndān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [açılaraq, -
arak]
2. Böyle işrāb etdi cūş-ı cūy-bār
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 8). [açıl,]
3. Mest-i nāzım gelsene mey-hāneye
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 12). [açıl,]
4. Sākī-i gül-çehre gezdirsın mülū
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 16). [açıl,]
5. 'Azm-i gül-zār ile bülbul devridir
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 2). [açıl,]
6. Ğam gidip gelsin şafā mül devridir
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 4). [açıl,]

7. Erer bahār-ı şebāba hāzān-ı şeyb hemān
Bu bāğ içinde **açılmaz** Fehīm gonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [açılmaz, -maz]
8. Bir mu‘ammādır **açılmaz** künh-i eflāk u ‘uķūl
Ehl-i hikmet düşdüler beyhūde fikr-i ĥurdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [açılmaz, -maz]

açmaz-ı ‘aşk: Aşk açmazı (satranç terimi bağlamında).

1. Pek atılma ruh-güşā olmaz o şāh-ı ĥüs n ü ān
Māt olursun başka bir manşūbedir **açmaz-ı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [açmaz-ı ‘aşk,]

‘adālet: Adalet, adil davranış.

1. ‘**Adālet** lafzı ma‘nā eyledi peyda zamānında
Edip her bir umurunda tevessül şer‘e gāyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 9). [‘adālet,]
‘add et-: Kabul etmek || Sıralamak, saymak.
2. ‘Ayn-ı mizān ‘arīfāna dīde-i inşāfdır
Her günü ehl-i başiret **‘add eder** rüz-ı ĥesāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [‘add eder, --er]

‘add olun-: Kabul edilmek.

1. Rūĥdur kaleb-i insāna Fehīmā ‘irfān
Heykel-i bī-hünerān **‘add olunur** seng-i mezār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [‘add olunur, --un, --ur]

‘aded: Sayı, sayısınca.

1. Ķurb-ı Ĥakķ’a bir degil zāhid tārīķ-i ittīşāl
Vardır enfās-ı ĥalāyīķ **‘adedince** şāh-rāĥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [‘adedince, --ince]

ādem: İnsan.

1. Civānīn şoĥbetini iĥtiyār eylerse bir **ādem**
Şebāb ūzre geķer ‘ōmrü cihānda ĥiķ pīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [ādem,]
2. Terk-i āsāyişe bādī ĥubb-ı dūnyādır Fehīm
Meyl-i zenle oldu **Ādem** tārīķ-i bezm-i cinān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [ādem,]
3. Mey içmek tāze sevmek mevķi‘i mey-ĥānedir am mā
İki ķat mest olur **ādem** ĥesābı rü‘yet etdikķe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 12). [ādem,]
4. Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geķip cennetden **ādem** sāķin-i mey-ĥāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [ādem,]
5. Ehl-i dūnyā bezmine ‘arīf eder gāĥi duĥūl
Muktezā olduķça **ādem** eyler ‘azm-i müsterāĥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [ādem,]
6. Sürmedik **ādem** olup zevķini bāğ-ı fakrīn
Tārīķ-i bezm-i cinān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [ādem,]
7. Tellĥ eder **ādemīn** elbette mezāk-ı ‘ayşın
Bāde nūş eyle bugün eyleme fikr-i ferdā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [ādemīn, -in]

Ādem: İnsan || Hz. Ādem.

1. Görmez ol **ādem** Serendīb-i nedāmet kim ola
Dāne-ķin-i naĥl-i mīnū-perver-i Tūbā-yı ‘aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [ādem,]

‘âdet: Âdet, a lışılmış şey.

1. Müselmân ol saña kırbân olayım dedim ol kâfir
Şarâb iç gel dedi ‘âdet budur âyîn-i ‘İsâ’da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [‘âdet,]

‘adl: Adalet, hakkaniyet.

1. ‘Adline nisbet olur mu şöhet-i Nüşirevân
Cûd-ı Hâtem kaldı deryâ-yı şehâsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 3). [‘adline, -i, -n, -er]

‘adl ol-: Eşit olmak.

1. Himmet-i şâhânesin ta‘mîr-i mülke şarf edip
Saltanahta ‘adl olur her bir umûruñ akdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 12, Mısra 6). [‘adl olur, --ur]

‘adl ü re’fet: Adalet ve merhamet.

1. Vezîr-i ma‘delet-perver müşîr-i merhamet-güster
Vücûd-ı himmet-âlûdu müzeyyen ‘adl ü re’fetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 4). [‘adl ü re’fetle, --le]

‘adliyyü’l-hışâl: Adalet ve hakkaniyet sahibi, doğru huylu.

1. Şâh-ı heft-ıklîm Maḥmûd Ḥan ‘adliyyü’l-hışâl
Ḥükm-i ḥikmet-zâdı kıldı kâ’inâtı pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 1). [‘adliyyü’l-hışâl,]

‘adni makâm eyleye: Makamı cennet olsun.

1. Ḥaḳ’dan istirḥâm ile târîḥ-i fevtin yaz Fehîm
Pîr idi Hâtîf Efendi eyleye ‘adni makâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 7, Mısra 10). [‘adni makâm eyleye, --ye]

âfâkı tut-: Ufukları kaplamak, herkesçe duyulmak.

1. Ḥaḳ te‘âlâ ‘asker-i Maṣṣûre’sin te’yîd edip
Ṭutsun âfâkı şadâ-yı müjde-i feth-i ‘azîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 13, Mısra 10). [âfâkı tutsun, --sun]

âfât: Belalar, musibetler.

1. Ḥudâ bu ḥânedânı eylesin âfâtdan maḥfûz
Verip ‘ömr-i ebed iḳbâl-i sermed ‘izz ü devletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 23). [âfâtdan, -dan]

âfitâb: Güneş.

1. Ṭulû’ etdi içinde mâh-ı ‘îdiñ âfitâb-âsâ
Misâl-i ‘îd-ber-bâlâ-yı ‘îd oldu meserretle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 5). [âfitâb-âsâ,]

‘âfiyet: Sağlık, esenlik.

1. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince firḳatîñ
‘Âfiyet ḳadrin su‘âl et ḥaste vü rencûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28). [‘âfiyet,]

‘afv: Af, bağışlama.

1. Ḥudâvendâ Kerîmâ ‘afvîña maḡrûr olup ben de
Cesâret eyledim bu tuḥfe-i nâçizi iḥdâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [‘afvîña, -ıñ, -a]

‘afv et-: Affetmek, bağışlamak.

1. Umarım çok na't yaptı ola Peygamber şefî
Cürm ü takşîrâtını 'afv **etdirir** rûz-ı kıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 8). ['afv etdirir, --dir, --ir]

ağla-: Ağlamak.

1. Derd-i 'aşkıñ şöyle etmiş haste-hâl
Ağlayıp âh etmege yokdur mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 6). [ağlayıp, -y, -ıp]

âğûş-ı çelîpâ: Kafîr kucağı.II Rakip kucağı.

1. Hezârân sübhâlar çekdim çevirdim etmedi te'sîr
O kâfir-zâdeniñ meylî hep **âğûş-ı çelîpâda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [âğûş-ı çelîpâda, --da]

âğûş-ı muhabbet: Aşk, sevgi kucağı.

1. Görürler sîne-çâk olduğunu ey Mevlevî-zâde
Dönersin bir gün **âğûş-ı muhabbetde** bu devrândır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [âğûş-ı muhabbetde, --de]

âğûş-ı vaşl: Kavuşma kucağı, kavuşma.

1. Alıp **âğûş-ı vaşla** gayriler ol sîm-endâmı
Benim âyîne-veş hüsnüne hayrân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [âğûş-ı vaşla, --a]

âğûş-ı vuslat: Kavuşma kucağı, kavuşma.

1. Sebû zânûda sâgar elde yâr **âğûş-ı vuslatda**
Bu tarz-ı hâşîla meclis 'aceb rindâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [âğûş-ı vuslatda, --da]

âğvâr: Rakipler, yabancılar, başkaları.

1. Gâlibâ **âğvâra** oldun âşînâ
Ülfetiñ bîgânelerle dâ'imâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 9). [âğvâra, -a]
2. Yâre **âğvâr** gibi 'aşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cây olamaz bülbüle mânend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [âğvâr,]
3. Gümüş Halkalı'da nâr-ı hased **âğvârı** kâl eyler
Gümüşşuyu'nda ben o sîm-ten ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [âğvârı, -ı]
4. Gâzâl-i matlâbı şayd eyledim ben deşt-i ülfetde
'Aceb eţvâr-ı rindânım kômuş **âğvârı** hayretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 18). [âğvârı, -ı]

âh: Hüzn, sürur, yas, ümit gibi derunî ahvale delâlet eder bir edat.

1. Bize sensiz per-i pervânedir bâlîn-i râhat **âh**
Şeb-i târik-i firkatde ser-â-pâ şem'-i süzânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [âh,]
2. 'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi bir âh-ile **âh**
Havfım oldur ola **âhım** şerer-endâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [âhım, -ım]
3. Ey kemân-ebrû dil-i 'uşşâkı kıl bir kez nişân
Âh kim hep etdiğiñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16). [âh,]
4. Ben cüdâyım Yûsuf-ı gül-çehreden Ya'kûb-veş
Nağme-i âvâz-ı bülbül **âh** u şîvendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [âh,]

âh et-: Acı ile iç çekmek, inlemek.

1. Dür olan hâk-i vatandaş **âh eder** bî-ihtiyâr
Pek müberhendir bu da 'vâ nâle-i fağfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 21). [*âh eder, --er*]
2. Derd-i 'aşkıñ şöyle etmiş haste-hâl
Ağlayıp **âh etmege** yokdur mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 6). [*âh etmege, --me, --ge*]

âh u enîn ü nâle: *Ah edip inleme.*

1. Çeşm-i nâzîñ huftedir **âh u enîn ü nâleden**
Hoşlanırmış girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 17). [*âh u enîn ü nâleden, --den*]

âh u zâr: *Ah edip ağlamak, inleyerek ağlama.*

1. Gamla izhâr eylemem hiç **âh u zâr**
'Aşka 'ayn-ı vefadır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 3). [*âh u zâr,]*

âh u zâr eyle-: *Inleyerek ağlamak.*

1. Gitdi eyyâm-ı şitâ geldi bahâr
Gül açıldı bülbül **eyler âh u zâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 6). [*âh u zâr eyler, --er*]

âhen-dil: *Demir, katı gönül(lü) II Acımasız, Zalim.*

1. Âh-ı mazlûmdan **âhen-dil** olur raḥne-pezîr
Getirir pās nefes âyine-i fûlâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [*âhen-dil,]*

âheng: *Düzen, uygunluk.*

1. Nâz u istîgnâ eder Mūsâ'ya her ân Tûr-ı 'aşk
Eyler **âheng** Len terânî nağmesiyle şûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 28). [*âheng,]*

âheng et-: *Ahenkli yapmak || Düzenlemek.*

1. Ey hoş ol rinde ki sanṭûra bedel sînesi
Nağme-i âh-ile **âheng ede** çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [*âheng ede,]*
2. Seng-i ḥasretle döğüp sinemi **âheng ederim**
Güş tutmam nağam-ı çeng ü rebâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [*âheng ederim, --er, --im*]
3. Pür-nevâ-yı âh-ile **âheng edince** sâz-ı 'aşk
Bezm-i 'uşşâka gelip rakş eyledi şehnâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [*âheng edince, --in, --ce*]

âh-ı firâk: *Ayrılık acısı, ayrılık feryadı.*

1. Çıkar dūd-ı taḥassür sūz-ı 'aşkıñla ser-i dilden
Çekip **âh-ı firâkıñ** her nefes nârgile-nüşânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [*âh-ı firâkıñ, --ın*]

âh-ı hezâr: *Bülbülün (âşkın) feryadı.*

1. Bülbül-i gül-zâr-ı vahdet sır eder sır-ı gülü
Fâş olur **âh-ı hezârîñ** kesretinden râz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [*âh-ı hezârîñ, --ın*]

âh-ı mazlûm: *Mazlumun feryadı (etkililik bağlamında).*

1. **Âh-ı mazlûmdan** âhen-dil olur raḥne-pezîr
Getirir pās nefes âyine-i fûlâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [*âh-ı mazlûmdan, --dan*]

âhir: *Son, sonunda, nihayet.*

1. Zülmet-i gamda melûl olma erer nûr-ı felâh
Âhîrinde her şebîñ tâlî' olur mihr-i şabâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [âhîrinde, -i, -n, -de]
2. Bize 'arz-ı cemâl etmez mi Belkîs-ı emel âhîr
Fehîmâ hâtem-i dâğ-ı muhabbetle Süleymân'ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [âhîr,]
3. Zîver-i gül-şen-i âgûş olur âhîr o perî
Gülerek açılarak gül gibi hândân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [âhîr,]
4. Mağv eder zehr-i riyâyı dilden âhîr sûz-ı 'aşk
Bir mağalde nice mümkün cem' ola berķ ü giyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [âhîr,]
5. Elini bûs ederek pîr-i muğânîñ âhîr
Çekdi bintü'l-'inebi sîneye merdâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [âhîr,]
6. Tîşe-i gayretle tahrib etdi çok bût-hâne dil
Cây-ı cânân için âhîr yaptı bir kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [âhîr,]

ahmak: Budala, akılsız.

1. Tâlib olur cem'-i mâl ü câha ahamak dünyede
Görmedi aşhâb-ı devlet râhatü'l-hak dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 7). [ahmak,]

âhuvân-ı Cîn: Çin ülkesinin ceylanları (sevgili bağlamında).

1. Çeşm-i Leylâ'dan cüdâ ol Kays-ı deşt-i hayretim
Âhuvân-ı Cîn vaz'-ı dil-nüvâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [âhuvân-ı çîn,]

ak-: Damlamak, (göz yaşı) dökmek.

1. Mâverâ-yı dili virân edeli gam gözden
Kızılıрмаğ-ı sirişk akmada Ceyhûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [akmada, -ma, -da]

'âkıbet: Son, nihâyet.

1. Hevâ-yı çeşm-i mestiñle harâbâta düşüp zâhid
Rehîn-i bâde oldu 'âkıbet tesbîh ü seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 10). ['âkıbet,]
2. Ey gönül tîr-i cefâya olduk âzmâyiş çe sūd
'Âkıbet etdi kepâze bizi ol kaşı kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 8). ['âkıbet etdi, -di]

'akl: Akıl.

1. 'Aşk vâdisinde bî-ârâm u ser-gerdân olur
'Akl egerçi fenn-i felsefide Batlamyûs'dur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 6). ['akl,]
2. 'Aklı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşâd
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17). ['aklı, -ı]
3. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf Leylâ-yı heves bağladı Mecnûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 5). ['aklı, -ı]
4. Nîm-tenle göricek gitdi bütünce 'aklüm
O perî-çehre Fehîmâ beni kıldı şeydâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 13). ['aklüm, -ım]

'akl u dîn ü şabr u sāmān: Akıl, din, sabır, servet ve huzur.

1. Gelirse ceşş-i hattı çâr-erkânı çalar çarpar
O kâfir 'akl u dîn ü şabr u sāmānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 2). ['akl u dîn ü şabr u sāmānı, --ı]

'akla uy-: Akılın peşinden gitmek (şaşkınlığa düşmek bağlamında).

1. Kenār-ı maḫşada erdi hevā-yı ‘aşḫ-ile Mecnūn
Uyup ‘aḫla Felātūn ğarḫ-ı baḫr-ı ḫayret olmuşdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 14*). [*‘aḫla uyup, --up*]

‘aḫl-ı Eflātūn: *Platon’un aklı (bilgelik bağlamında).*

1. Ehl-i ‘irfān zār olur mu şeşder-i tedbırde
‘**Aḫl-ı Eflātūn**’u almaz bir pula dīvānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 8*). [*‘aḫl-ı eflātūn’u, --u*]
2. İstemez ‘**aḫl-ı Felātūn**’ celb-i cāha cāhil ol
Tālī ‘iñ olsun ḫavī tedbır ü re’ye Bāḫıl ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 1*). [*‘aḫl-ı felātūn,]*
3. Baḫ şu eṭvār-ı ğalaṭ fehmine çarḫ-ı dūnuñ
Re’y-i Bāḫıl geçiyor ‘**aḫl-ı Felātūn**’ yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 8*). [*‘aḫl-ı felātūn,]*

‘aḫl-ı merd: *Erkek aklı.*

1. Mā’il olma ‘**aḫl-ı merd**’i zā’il eyler duḫterez
Pek çok Eflātūn’u Mecnūn eyledi Leylā-yı rāḫ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 9*). [*‘aḫl-ı merd,]*

‘aks et-: *Yankılanmak, yankı vermek, bir yere çarparak geri dönmek ve böylece çoğalmak.*

1. Kesr-i ḫāṭır eyleyen naḫş-ı mücāzātı görür
Şüret-i bed ‘**aks eder**’ āyine-i meḫsürdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 24*). [*‘aks eder, --er*]
2. Zümür-rüd ḫaṭṭ-ı rüyu sāġar-ı yāḫūta ‘**aks etmiş**
Anuñ-çün zāhid-i ef’ā-niġeh baḫmaz ḫadeḫ-kāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 13*). [*‘aks etmiş, --miş*]

āl: *Hile, düzen, aldatma.*

1. Daġıdır sünbül-i zülfūñ giyip al fistānı
Şayd eder āl ile şad murġ-ı dil-i nālānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 2*). [*āl,]*

al-: *Almak, elde etmek.*

1. Şehd-i rāḫat kesb eder tedbır-i menzil eyleyen
Aldı erbāb-ı ḫikem bu ‘ibreti zenbürdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 30*). [*aldı, -dı*]
2. Çün rü’üsü **aldı** rif’atle o necl-i pür-hüner
Ḥamd edip Ḥaḫḫ’a küşād-ı ḫaṭṭa iḫbāl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 9, Mısra 7*). [*aldı, -dı*]
3. **Alıp** āġūş-ı vaşla ġayriler ol sım-endāmı
Benim āyine-veş ḫüsnüne ḫayrān olduğum ḫaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 9*). [*alıp, -ıp*]
4. Sīb-ġabġablı kız **almak** hevesiyle zāhid
Ḫızilelma’ya ḫadar gezdi Firengistān’ı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [*almak, -mak*]
5. ‘Aḫl-ı Eflātūn’u **almaz** bir pula dīvānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 8*). [*almaz, -maz*]

al fistān: *Kırmızı elbise.*

1. Daġıdır sünbül-i zülfūñ giyip **al fistānı**
Şayd eder āl ile şad murġ-ı dil-i nālānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 1*). [*al fistānı, --ı*]

al kan: *Kızıl kan.*

1. Vaşf-ı engüşt-i muḫannāsını deryāda yazıp
Boyadım reşḫ ile **al ḫana** kef-i mercānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 4*). [*al ḫana, --a*]

al ḫaplı: *Kırmızıyla kaplı, örtülmüş.*

1. Reng-i gül-ruḫşārı üzre ol siyeh kākülleri
Al ḫaplı ferve-i semmūra beñzer beñzemez (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 4*). [*al ḫaplı,]*

a'lādan a'lādır 'Alī: Yücelerin yücesi olan Hz.Ali.

1. Kurretü'l-'ayneyn-i 'ālemdir Ḥasan ile Hüseyin
Vālid-i sıbteyn olup **a'lādan a'lādır 'Alī** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [a'lādan a'lādır 'alī,]

aldan-: Aldanmak, kanmak.

1. Bu şeşder-hānede bir gün seni de zār eder elbet
Şakın **aldanma** nerrād-ı vefā-yı çarḥ-ı devvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 20). [aldanma, -ma]

'ālem: Kāinat, yer ve gökte yaratılmış olan şeylerin tümü || yeryüzü, dünya.

1. Hiç tecellî tekerrür mü eder **'ālemde**
Küh-ken olsa da peydā yine Ferhād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3). ['ālemde, -de]
2. Eser-i berrāk ki ola zinde nāmıñ **'ālemde**
Cihānda cām тұrurken olur mu Cem kem-nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 3). ['ālemde, -de]
3. 'Aceb rind-i siyeh-mestim yazılsa defter-i cürmüm
Olur **'ālem** süveydā nokṭa-i nūn-ı günāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 12). ['ālem,]
4. Kānā'at eyledi 'Ankā-yı Kāf-ı şöhrete vāşıl
Kişi mūmtāz olur **'ālemde** elbet 'uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 8). ['ālemde, -de]
5. Rāz-ı 'aşkı **'āleme** ibrāz kaydında iken
Ḥaḳ bu kim Mañşūr-veş bir dār geldi ḥātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 5). ['āleme, -e]
6. Gün-be-gün etsin tarīkinde anı şāhib-kemāl
Ol Ḥudā ki **'ālemi** hep muntāzam-hāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 10). ['ālemi, -i]
7. **'Ālemiñ** zevḳin geda eylermiş ancak dünyede
Ol şafāyı hāne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). ['ālemiñ, -in]

'ālem-behā: Dünya kadar kıymetli, çok değerli.

1. Bu bir **'ālem-behā** 'ālī-neseb vālā-ḥasebdır kim
Bahā'eddīn nāmı tesmiye oldu kerāmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 7). ['ālem-behā,]

'ālem-fürüz u āsumān-pīrā-yı 'aşk: Aşkın âlemi süsleyip aydınlatan (ışığı) || Güneş.

1. Sāye-i şems-i ḥaḳīkatde şu 'ā'-ı himmeti
Olmada **'ālem-fürüz u āsumān-pīrā-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 34). ['ālem-fürüz u āsumān-pīrā-yı 'aşk,]

'ālem-i āb: Eğlence meclisi.

1. Beste-i ḥalka-i mevc-i mey olur **'ālem-i āb**
Getirir keyf-i cünün meclise dīvāne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 7). ['ālem-i āb,]
2. Zevḳ olur bize ḥarām 'aşr-ı Muḥarrem'dir bu
Gıryemiz oldu bedel **'ālem-i āba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 4). ['ālem-i āba, --a]
3. **'Ālem-i ābı** Fehimā edelim gel taḳşim
Leb-i cānān baña bāde-i Şirāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 13). ['ālem-i ābı, -ı]

'ālem-i fakr içre: İhtiyaçlar âlemi || Dünya.

1. Ben Fehim-āsā Ğanī ismine mazhar olalı
'**Ālem-i fakr içre** dervîşāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [**'ālem-i fakr içre**,]

'ālem-i icmāl: Bütünlük âlem, ruhlar âlemi .

1. 'Ālem-i tafşîle geldi '**ālem-i icmālden**
Āşinā olmak için esmāsına bîgāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [**'ālem-i icmālden**, --den]

'ālem-i tafşîl: Kesret âlemi, dünya.

1. '**Ālem-i tafşîle** geldi 'ālem-i icmālden
Āşinā olmak için esmāsına bîgāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [**'ālem-i tafşîle**, --e]

'ālem-i tecrîd: Dünyadan el etek çekme ve dünyalık olarak görülen her şeyden arınıp Allah'a yönelme âlemi.

1. Tārik-i dünyā olur evzā'-ı düşmenden hālāş
'**Ālem-i tecrîd** de olmaz mı erzenden hālāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [**'ālem-i tecrîd** de, --de]
2. '**Ālem-i tecrîdde** merdāna himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim matrûd dünyā kâhbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [**'ālem-i tecrîdde**, --de]

'ālemi tut-: Dünyayı kaplamak.

1. '**Ālemi tutmuş** şadā-yı na'ra-i ğavġā-yı 'aşk
Dağlardan ser-be-ser ğuş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 19). [**'ālemi tutmuş**, --muş]

'ālemin rūhu: Kainatın, dünyanın canı.

1. 'Ömrün efzûn ede Hâk Hâzret-i Maḥmûd Ḥan'ın
'**Ālemin rūḥudur** ol dâveridir devrânın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 12). [**'ālemin rūḥudur**, --u, --dur]

'ale's-sabâh: Sabahleyin, sabah vaktinde, sabah erkenden.

1. '**Āle's-sabâh** cihân halkı kâr ü bâra gider
Belâ-keşân-ı muḥabbet de kûy-i yâre gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [**'ale's-sabâh**,]

âlet-i harb: Savaş araçları.

1. Şecâ'at zâtı lâzım **âlet-i harb** eylemez pür-dil
Cebân-lâbis olursa zırh-ı Dâvûdî dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [**âlet-i harb**,]

'Alî: Hazreti Ali. Dördüncü Halife.

1. Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zülfiḳâr
Hüccet-i mümzâ vü maḥtûm lâda illâdır '**Alî** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [**'alî**,]
2. Çâr-yâr-ı bâ-şafânın şem'-i bezm-i enveri
Tâḳ-ı istisnâda mihr-i 'ālem-ārâdır '**Alî** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [**'alî**,]

'ālî-himmet: İhsanı, keremi çok olan, yüksek himmetli.

1. Sıklet-i dehre duçar olsa da '**ālî-himmet**
Bârnı kendi çeker dostlarına bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 21). [**'ālî-himmet**,]

alıko-: Alıkoymak, engel olmak.

1. Mā-sivā naḳşına igne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecrîdi yolundan **alıḳor** bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [alıḳor, -r]

‘ālî-neseb: Soylu, soyu yüce.

1. Bu bir ‘âlem-behâ **‘ālî-neseb** vâlâ-hasebdır kim
Bahâ’eddîn nâmı tesmiye oldu kerâmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 4, Mısra 7). [‘ālî-neseb,]

Allâh anı mesrûr ede: Allah onu sevindirsin.

1. Sâyesinde görelim böyle nice sūr-ı sūrūr
Ede mülkünde Fehîmâ anı **Allâh mesrûr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 14). [allâh anı
mesrûr ede, --e]

‘allâme-i devr ü zamân: Zamanın ve devrin âlim kişisi, çok bilgili olanı.

1. Şeyhü’l-islâm-ı ‘aşır **‘allâme-i devr ü zamân**
Mesned-i fetvâyı seyr-i ‘ilm ü efzâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 9, Mısra 1). [‘allâme-i
devr ü zamân,]

altı cild: Altı cilt. (Mesnevî-i Ma’nevî bağlamında).

1. **Altı cildi** Naḫîfî-i üstâd
Eylemiş terceme be-vefḳ-i murâd (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 7). [altı cildi, --i]

âmân: Yardım istenildiğini anlatan söz, imdat.

1. Küşte-i ḥançer-i cevriyle cihân tıldı **âmân**
Kanlı pîrâhen-i ‘uşşâḳ olur elde nişân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [amân,]
2. **Amân** sâkî mey-i gül-reng ile gel muntazır yârân
Revân oldu kenâr-ı cüy-bâr-ı gül-şene rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [amân,
]

ammâ: Ancak, ama.

1. Eyledi kütâh sâl-i vaşlı **ammâ** çarḫ-ı dūn
Rûz-ı hecri ‘ömr-i Âdem-veş dîrâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [ammâ,
]
2. Naḳd-i ‘ömrü rāhına şarf u nisâr etmek de güç
Şâhid-i maḳşûdu **ammâ** der-kenâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[ammâ,]
3. Nûş-ı şahbâ etmez **ammâ** ḡıybete dendân biler
Ekl-i laḥm-ı meyyit olmuş ‘ind-i zâhidde mübâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 7).
[ammâ,]
4. ‘Âşıkam evşâfını tahrîre **ammâ** neyleyim
Şıḡmaz evrâḳ-ı ḥayâle şüret-i ma’nâ-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 39). [ammâ,
]
5. Mebânî-i hüner ma’mûr olur olmaz ḥarâb **ammâ**
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [ammâ,
]
6. Kuvvet-i ṭab’ım ḥükûm-pîrâdır **ammâ** neyleyim
İltifât etmez Fehîmâ cānib-i eş’âra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [ammâ,]
7. Mey içmek tâze sevmek mevḳî’i mey-ḥānedir **ammâ**
İki kât mest olur âdem ḥesâbı rû’yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 11). [ammâ,
]
8. İçersin mey-perestler kanını ḡıybet ile **ammâ**
Şaḳın şûfî döner dendânların tesbîḫ-i mercâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11).
[ammâ,]
9. Perî-rüyânı teşḫîr eylemekdir maṭlabın **ammâ**
Fehîmâ mülk-i Belḳîs’a Süleymân olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 13).
[ammâ,]

10. Böyle tertib olunmamış **amma**

Mesnevî-i cenâb-ı Mevlânâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 9). [amma,]

'anber-i bahr-ı letâfet: Güzellik, hoşluk denizinin anberi (koku bağlamında).

1. Degil hatt 'anber-i bahr-ı letâfet mevc urup çıkmış
Ederse mü-be-mü diğkat olur ehl-i nazar âgâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 3). ['anber-i bahr-ı letâfet,]

'anber-i dervâ-vı 'işret: Eğlence meclisinin güzel kokusu.

1. Câm-ı nev-rûz-ı şafâdır cevher-i âyinemiz
'Anber-i dervâ-yı 'işret dir şeb-i âzînemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 66).
['anber-i dervâ-yı 'işret dir, --dir]

ancak: Sadece, tamamı tamamına.

1. 'Âlemiñ zevkîn geda eylermiş **ancağ** dünyede
Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [ancağ,]

'andelîb: Bülbül.

1. Nâr-ı feryâdım eder 'ârız-ı yâri gül-reng
'Andelîb olmayıcak revnak-ı gül-zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 6). ['andelîb,]

'andelîb-i 'aşk: Aşk bülbülü.

1. 'Andelîb-i 'aşkı giryân etmedir kâr-ı firâk
Gönce-i vuşlat verir mi naḥl-i gül-zâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 43).
['andelîb-i 'aşkı, --ı]

'andelîb-i gül-sen: Gül bahçesinin bülbülü.

1. Fehîmâ 'andelîb-i gül-sen-i Şâm-ı ğarîbâna
Gül-i şubḥ-ı vaṭan ḥûn-ı sirîşk-i ğurbet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 19).
['andelîb-i gül-sen-i, --i]

'ankâ: Zümriüanka kuşu, ismi olup cismi olmayan bir kuş.

1. Öyle bir 'Ankâ-yı nâzım kim Hümâ-yı lâ-mekân
Şayd içün Cibril-i qudsü şâh-bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3). ['ankâ-yı, -yı]

'ankâ-vı 'aşk: Aşk Ankası.

1. Eylemez erbâb-ı dil zıll-ı Hümâ'ya ilticâ
Lâne-gîr-i Kâf-ı istignâ olur 'Ankâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 8). ['ankâ-yı 'aşk,]

'ankâ-vı dil: Gönül ankası, gönül.

1. Âstîn-efşân-ı iqbâl-i cihân 'Ankâ-yı dil
Güşe-i Kâf-ı kanâ'atdır Fehîmâ lânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 13). ['ankâ-yı dil,]
2. Kâf-ı istignâda pervâz etse de 'Ankâ-yı dil
Şayd eder şeh-bâl-i kudretle anı şeh-bâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 9). ['ankâ-yı dil,]

'ankâ-vı himmet: İhsan, yardım Ankası, yardım.

1. Fehîmâ Kâf-ı 'aşkında muķîmem 'ârif-i Rûm'uñ
Gelir 'Ankâ-yı himmet feyż alır zıll-ı külâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 14).
['ankâ-yı himmet,]

'ankâ-vı hüner ol-: Hüner Ankası olmak.

1. Var mı '**Ankā-yı hüner olsa** gelir pervāza
İşte meydān-ı sūhan gitmeyelim Şīrāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 9). ['ankā-yı hüner olsa, --sa]

'ankā-vı kâf-ı şöhr̄et: Meşhur Kaf dağında yaşayan Anka kuşu.

1. Kānā'at eyledi '**Ankā-yı Kâf-ı şöhr̄ete** vāşıl
Kişi mümtāz olur 'ālemde elbet 'uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 7). ['ankā-yı kâf-ı şöhr̄ete, --e]

'ankā-vı tedbīr: Tedbiriyle meşhur Anka kuşu.

1. Hemān Kâf-ı kâderde buldular '**Ankā-yı tedbīri**
Per ü bāl-i tefekkürle giderken rāh-ı düşvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 5). ['ankā-yı tedbīri, --i]

'ankā-vı vefā: Vefa Ankası, vefa.

1. Kâf-ı kâlbende yok ebnā-yı cihānıñ uçmuş
Tā verā-yı 'adem iklimine '**Ankā-yı vefā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 6). ['ankā-yı vefā,]

añla-: Kavramak, idrak etmek.

1. **Añlayan** şeşder-i icād-ı kâzā vü kâderi
Bir pula olsa da muhtāc yine zār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 19). [añlayan, -yan]

anuñ-çün: Onun için.

1. 'Aceb mi zen-perest olsa Firengistān'dan gelmiş
Tehī tırmaz **anuñ-çün** duhter-i rezdir zen-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [anuñ-çün,]
2. Zümürüd haṭṭ-ı rüyu sāgar-ı yāķūta 'aks etmiş
Anuñ-çün zāhid-i ef'ā-nigeh bakmaz kadeh-kāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [anuñ-çün,]

'ār gel-: Utanma, ağır gelme.

1. Merd-i rindāne ṭabī'atda Fehīm-i 'aşram
Zene meyl eyleme gāyetle **gelir** '**ār** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [gelir 'ār,]

ara-: Bulmaya çalışmak.

1. Niçe demler bu seng-i āsiyā-yı çarḥıñ altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrūh bir dāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [aradım, -dım]
2. Sākī-i meclis-i vaḥdet **aramaz** şāh u gedā
Ser-i fağfür ile bir oldu ayağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [aramaz, -maz]
3. **Ararız** ḥande-i dīrīneyi giryān olarak
Gonce-i ṭab'ımızñ ḥāşıl olur berg-i teri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [ararız, -r, -ız]
4. Var ise bezm-i cihānda mey-i āsāyiş-i bāl
Cām-ı Cem'de **arama** sāgar-ı rindānadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [arama, -ma]

'arāk-ı nāz: Naz, işve teri.

1. '**Arağ-ı nāzi** süzüp pīrehen-i Yūsuf'dan
Neş'e-i 'işve verir meşreb-i cānāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 3). ['arāk-ı nāzi, --ı]

'arāk nūş eyle-: Rakı içmek || (Yüzdeki) teri emmek.

1. Gül 'arâk nûş eylemiş ol mâh cām-ı hâleden
Gonce-i ruhsârının pervanesi var jâleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 19). [gül-
'arâk nûş eylemiş, --miş]

ārām: Rahat, huzur.

1. Düşüp sevdâ-yı zülfe kalmadı bir yerde ārāmım
Cihānda hāne-ber-düş u perîşān olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 5).
[ārāmım, -ım]

ārām-ı tîr ol-: Okun hareket halinde olması (huzurlu olmamak bağlamında).

1. Cīvānî şöhet-i pîrān elbet bî-huzûr eyler
Kemāna muttasıl oldukça hiç ārām-ı tîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 10).
[ārām-ı tîr olmaz, --maz]

'ar'ar: Dikenli ardıç ağacı, dağ servisi (sevgilinin boyu bağlamında)

1. 'Arızındır gülsitān-ı hüsnuññ verd-i teri
Kāmetiñdir sāye-i bāğ-ı melāhat 'ar'ar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 6). ['ar'arı, -ı]

ārāvis: Süslemek || yenilemek, tazelemek.

1. Kahramān-ı rezm-i 'aşkım şevk-i cevşendir baña
Tîğ-i çeşm-i dil-berān ārāvis-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [ārāvis-i,]

'ārī ol-: Arınmak.

1. Pîrlikte terk-i bār-ı mā-sivā āsāndır
Bergden 'ārī olur eşcār çün vakt-i hāzān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 12). ['ārī olur, -
-ur]

'arif: İrfan sahibi, âlim, bilgin.

1. Ülfet-i duhter-i rez 'ārife mu 'tād olmaz
Merd olan bezm-i cihānda zene münkād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
['ārife, -e]
2. 'Ayn-ı mizān 'ārifāna dide-i inşāfıdır
Her günü ehl-i başiret 'add eder rüz-ı hesāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 3). ['ārifāna, -
a]
3. Ehl-i dünyā bezmine 'ārif eder gāhī duhūl
Muktezā oldukça ādem eyler 'azm-i müsterāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 5). ['ārif
eder, --er]

'arif-i esrār-ı hikmet: Hikmet sırrının irfan sahipleri.

1. 'Ārif-i esrār-ı hikmet mücid-i kânûn-ı harb
Cāmi '-i cümle ma'ārif şāh-ı Eflātûn-nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 7). ['ārif-i
esrār-ı hikmet,]

'arif-i ilm-i ledün: Gayb ilminin irfan sahipleri.

1. 'Ārif-i ilm-i ledün Hālet Efendi kim anı
Mazhar etmiş sırr-ı Haqq'a feyz-i Mevlānā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 31).
['ārif-i ilm-i ledün,]

'arif-i Rüm: Anadolunun irfan sahipleri, Anadolu ârifleri.

1. Böyle tertibine edip himmet
'Ārif-i Rüm'a eyledi hîdmet (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 12). ['ārif-i rüm'a, --a]
2. Fehimā Kāf-ı 'aşkında mukîmem 'ārif-i Rüm'uñ
Gelir 'Ankâ-yı himmet feyz alır zıll-ı külāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 13).
['ārif-i rüm'uñ, --un]

‘ārīf-i sırr-ı nihān: Gizli sır (erişmiş) irfan sahipleri ârifler.

1. Eyledik cevher-i ferde fem-i yâri teşbîh
‘Ārif-i sırr-ı nihān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 14). [‘ārīf-i sırr-ı nihān,]

Aristo: Aristoteles.

1. Reh-i tecridde derler mi **Aristo’ya** hâkîm
Terk-i dünyâ eden İskender’e üstad olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [aristo’ya, -y, -a]

‘ārız: Yanak.

1. Lebi mül zülfü sünbül ‘**ārızı** gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda sâķi-i şāhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [‘ārızı, -ı]
2. ‘**Ārızîndir** gülsitân-ı hüsnuññ verd-i teri
Kâmetîndir sāye-i bağ-ı melâḥat ‘ar’arı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 5). [‘ārızîndir, --ın, --dır]

‘ārız-ı al: (Sevgilinin) kırmızı yanağı.

1. Degil ḥaṭṭ-ı siyeh ol ‘**ārız-ı al** üzre zâhirdir
Gül-i sürḥ üstüne konmuş benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 10, Mısra 5). [‘ārız-ı al üzre,]

‘ārız-ı dil-cû: (Sevgilinin) gönül çeken yanağı.

1. Revnaķ-ı gül-zâr-ı cennet ‘**ārız-ı dil-cûsudur**
Nağme-i Cibrîl-i vaḥdet bülbül-i pür-gûsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 13). [‘ārız-ı dil-cûsudur, --su, --dur]

‘ārız-ı yâr: Sevgilinin yanağı.

1. Nâr-ı feryâdım eder ‘**ārız-ı yâri** gül-reng
‘Andelib olmayıcaķ revnaķ-ı gül-zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [‘ārız-ı yâri gül-reng,]

‘arsa: Meydan, dünya.

1. Şâh-ı merdân sāyesin bu ‘**arşada** etdi penâh
Eylemez fil-i ḥavâdisden ḥazer ferzâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [‘arşada, -da]

‘arsa-i ikbâl: Mutluluk meydanı.

1. Esb-rân-ı gâflet olma ‘**arşa-i ikbâlde**
Resm-i şaṭranc-ı mükâfâtın gözet manşübesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 11). [‘arşa-i ikbâlde, --de]

‘ars-ı Belķis-ı sühan: Söz, kelam Belķisinin (Hükümdar, şah bağlamında) makamı,tahtı.

1. Ben Süleymân’ım Fehimâ kişver-i eş’ârda
‘**Arş-ı Belķis-ı sühan** şimdi nişimendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 24). [‘arş-ı belķis-ı sühan, --ı]

art-: Çoğalmak.

1. Āb u tâb-ı hüsnuñü gördükçe **artar** iştîyâķ
Cûy-ı vaşl-ı yâre kıanmaz mâhî-i deryâ-yı ‘aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 19). [artar, -ar]

artık: Artık, bundan sonra.

1. Nâle-i tıfl-ı dile rahm etdi **artık** pîr-i çarh
Çok cefâlar eyleyip inşâfî az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [artık,]

'arz-ı cemâl et-: Yüz göstermek.

1. Bize **'arz-ı cemâl etmez mi** Belkîs-ı emel âhir
Fehîmâ hâtem-i dâğ-ı muhabbetle Süleymân'ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 9). ['arz-ı cemâl etmez mi, --mez, --mi]

'arz-ı hâl: Halini, durumunu belirtmek, söylemek.

1. **'Arz-ı hâl** eyleme mümkün idi bir âh-ile âh
Havfım oldur ola âhım şerer-endâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 5). ['arz-ı hâl,]
2. O şeh-i hüsne Fehîm etmek-içün hâli beyân
'Arz-ı hâl elde figân dilde zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). ['arz-ı hâl,]

'arz-ı ikmal eyle-: Tamamlayıp sunmak.

1. Beyt-i vâhidde iki mısra' birer târîh-i tām
Nazm edip hâme Fehîmâ **'arz-ı ikmal eyledi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 12). ['arz-ı ikmal eyledi, --di]

'arz-ı kâlâ-yı hüner: Maharet kumaşı sunmak.

1. Cihânda **'arz-ı kâlâ-yı hüner** oldukça ol zâta
Vere Bârî te'âlâ 'ömr-i sermed 'izz ü bî-gâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 35). ['arz-ı kâlâ-yı hüner,]

'arz-ı niyaz eyle-: İstirhamını sunmak, takdim etmek.

1. Ben şehîd-i Kerbelâ-yı 'aşk-ı cânânım Fehîm
Rûh-ı pür-feyz-i Fehîm **'arz-ı niyaz eyler** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 14). ['arz-ı niyaz eyler, --r]

'arz-ı vişâl eyle-: Kavuşmak istemek, kavuşma isteğinde bulunmak.

1. Rû-be-rû geldi iki hüsn ü cemâl
Lafz-ı ma'nâdan **eyler 'arz-ı vişâl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 6). ['arz-ı vişâl eyler, --r]

ârzü eyle-: İstemek, arzu etmek || Hasret çekmek.

1. Hâkîkat bî-vefâ nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil **ârzü eyler** ne çâre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18). [ârzü eyler, --r]

âsân: Kolay, zahmetsiz.

1. Kesb-i râhât gûşe-i vahdetde **âsândır** velî
Gençlikde künc-i 'uzlet ihtiyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [âsândır, -dır]
2. Pîrlikde terk-i bâr-ı mâ-sivâ **âsândır**
Bergden 'ârî olur eşcâr çün vâkt-i hazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [âsândır, -dır]

âşâr: (Belli) eserler.

1. Sefinetü'ş-şu'arâ nâmı ile bu **âşâr**
Hîtâma erdi Fehîmâ be-luţf u fazl-ı Hudâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 5). [âşâr,]

ashāb: Hazret-i Muhammed'in sahabeleri.

1. 'İlme Peyğamber Medīne bābı anuñ Murtażā
Cümle **aşhābı** nücüm hürşid-i vālādır 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [aşhābı, -ı]

ashāb-ı devlet: Devletli, devlet sahibi (kişiler).

1. Tālib olur cem'-i māl ü cāha aḥmak dünyede
Görmedi **aşhāb-ı devlet** rāḥatü'l-hāk dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [aşhāb-ı devlet,]

'āşık: Seven, âşık.

1. 'Āşıkam evşāfını tahrīre ammā neyleyim
Şıgmaz evrāk-ı ḥayāle şüret-i ma'nā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 39). ['āşıkam, -am]
2. Yāre ağıyār gibi 'āşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cāy olamaz bülbüle mānend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). ['āşık,]
3. Süz-ı hecriñ sinem etsin dağ-dār
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 2). ['āşıkā, -a]
4. Ğamla izhār eylemem hiç āh u zār
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 4). ['āşıkā, -a]
5. Ben şifā-yı vuşlatıñ etmem ḥayāl
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 8). ['āşıkā, -a]
6. Ben gücenmem eyleseñ yüz biñ cefā
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 12). ['āşıkā, -a]
7. Merḥamet kılma Fehīm-i zārıñā
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 16). ['āşıkā, -a]
8. 'Āşıkıñ terk ede gör mā'il-i hicran olarak
Luṭfu ağıyāra kıl ey şūḥ peşimān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). ['āşıkıñ, -ın]
9. Sūziş-i ḥüsn-i bütāna 'āşıkān me'nüsdür
Cānlar pervāne güya sineler fānüsdür (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 1). ['āşıkān,]

āşikār et-: Açığa vurmak, açıklamak, gizli olanı ortaya çıkarmak.

1. Perde-dār-ı dār-ı 'aşk olduñ Fehīmā verme ser
Rāz-ı 'aşkı **āşikār etmek** saña nāmüsdür (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [āşikār etmek,]

'āşık-ı efgende: Düşkün âşık.

1. Cezbe-i ḥüsnü o şūḥuñ hele inkār olmaz
Neyleyim 'āşık-ı efgendesine yār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 2). ['āşık-ı efgendesine, --sin, --de]

'āşık-ı rindāne: Kalender âşık.

1. Bāde-nüşum şu 'le-püşum 'āşık-ı rindāneyim
Tāb-ı eşk-i giryeden bî-ḥod olan mestāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 49). ['āşık-ı rindāneyim, --yim]

āşinā: Tanıdık, bildik || Dost.

1. **Āşinādır** biri birine cihānda eşyā
Ehl-i vaḥdet nazarında hele hiç yād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [āşinādır, --dır]

āşinā ol-: Bilmek, tanımak.

1. **Āşinā oldu** rakıbe gezerek elden ele
Bezm-i yārāna ayağ başmadı bîgāne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [āşinā oldu, --du]
2. Ġālībā ağıyāra **oldun āşinā**
Ülfetiñ bîgānelerle dā'imā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 9). [āşinā oldun, --dun]
3. 'Ālem-i tafşile geldi 'ālem-i icmālden
Āşinā olmak içün esmāsına bîgāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [āşinā olmak, -mak]

āşinā-yı sırr-ı hikmet: Hikmet sırrına vâkıf (olan).

1. Olursa **āşinā-yı sırr-ı hikmet** 'ayn-ı vahdet-bîn
Semā vü arz beyninde görür mü hiç bîgāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [āşinā-yı sırr-ı hikmet,]

āsitan: Kapı eşiği, dergah, tekke.

1. Feyz-i Bārī zātını kılmış muṭāf-ı ehl-i hāl
Olsa çok mu **āsitanı** Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 38). [āsitanı, -ı]

āşivān: Yuva, ev, ikametgâh.

1. Bir Hümā-yı lâ-mekāna **āşiyandır** sinemiz
Feyz-i Kîmyā-yı sa'âdet kanıdır gencinimiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 67). [āşiyandır, -dır]

āsivā-yı āsumān: Gökyüzü değirmeni || Felek.

1. Dikkat et fikr-i dakikîñ var ise edvārına
Hāzd eder bu kevnı elbet **āsivā-yı āsumān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [āsivā-yı āsumān,]

'aşk: Aşk, muhabbet, sevgi.

1. Perde-i fānūsa sığmaz şem'-i hüsn-ārā-yı **'aşk**
Cāme-i cismîni sūzān eyledi pervāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 11). ['aşk,]
2. Sūziş-i pervāneden pertevlenir fānūs-ı **'aşk**
Şu 'le-pāş-ı dāğ-ı sinem şem'-i rüşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 17). ['aşk,]

'aşk vādisi: Aşk vadisi, aşk.

1. **'Aşk vādisinde** bî-ārām u ser-gerdān olur
'Akl egerçi fenn-i felsefide Batlāmyūs'dur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 5). ['aşk vādisinde, --si, --n-, --de]

'asker-i manşüre: Allah'ın yardımıyla üstün gelen asker.

1. Hāk te'ālā **'asker-i Manşüre'sin** te'yid edip
Tutsun āfākı şadā-yı müjde-i feth-i 'azīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 9). ['asker-i manşüre'sin, --sin]

'aşk-ı cānān: Sevgilinin aşkı.

1. **'Aşk-ı cānān** taze cān verdi dil-i efsürdeye
Çünkü āteş āb-ı hayvāndır çerāğ-ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 1). ['aşk-ı cānān,]

'aşk-ı rindān: Rintlerin aşkı.

1. Edermiş cām-ı feyzi **'aşk-ı rindān** dest-i sākiden
Ayağın būs edip pîr-i muğāna hîdmet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [cām-ı feyzi 'aşk-ı rindān,]

‘aşk-ı şüh-ı tersâ: Hristiyan sevgilinin aşkı.

1. Göñül kândil-i süzân oldu **‘aşk-ı şüh-ı tersâda**
Müselmânlar yaķar mescidde şem‘i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 1).
[‘aşk-ı şüh-ı tersâda, --da]

aslâ: Hiç, hiçbir vakit.

1. Ne füsün eyledi bilmem dili teshîr etdi
Çeşm-i fettânı gibi görmedim **aslâ** sehîhâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [aslâ,]

‘aşr-ı Muharrem: Muharrem ayının onu, aşure günü.

1. Zevk olur bize haram **‘aşr-ı Muharrem’dir** bu
Gıryemiz oldu bedel ‘âlem-i âba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [‘aşr-ı muharrem’dir, --dir]

âstîn-efşân-ı ikbâl-i cihân: Dünya saadetinden el çekmek, vazgeçmek.

1. **Āstîn-efşân-ı ikbâl-i cihân** ‘Ankā-yı dil
Güşe-i Kâf-ı kanâ‘atdır Fehimâ lânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 13). [âstîn-efşân-ı ikbâl-i cihân,]

âsumân-pâve: Makamı gökyüzünde olan, yüce makamlı.

1. Medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet nâzır-ı devlet
‘Utârid-menzilet Hâlet Efendi **âsumân-pâve** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 16).
[âsumân-pâve,]

atıl-: İleri doğru hareket etmek, öne çıkmak.

1. Pek **atılma** ruh-güşâ olmaz o şâh-ı hüsni ü ân
Mât olursun başka bir manşübedir açmaz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5).
[atılma, -ıl, -ma]

âtes: Ateş.

1. ‘Aşk-ı cânân tâze cân verdi dil-i efsürdeye
Çünkü **âtes** âb-ı hayvândır çerâğ-ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [âtes,]
2. Serde **âtes** dili pür-âb hemân hâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1). [âtes,]

âtes-hâne: Ateşin yandığı yer. || Gönül.

1. Şu ‘le-püşân-ı muhabbet dâ‘im **âtes-hânede**
Gerdiş-i pervâneye âyîn-i devrân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [âtes-hânede, --de]

âtes-i ‘aşk: Aşk ateşi.

1. Hün-çegân eyledi saht-ı cigerim **âtes-i ‘aşk**
Nâz eder dil meye hem nuķl-ı kebâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [âtes-i ‘aşk,]
2. Edegör **âtes-i ‘aşk-ile** vücudu pür-dâğ
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [âtes-i ‘aşk-ile,]

âtes-i berk-i hirmen: Harman parıltısının ateşi.

1. Kûl eder servet ü sâmanı nigâh-ı zu‘afâ
Nâzar-ı mûr olur **âtes-i berk-i hirmen** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [âtes-i berk-i hirmen,]

âtes-i fakr: Yoksulluk ateşi, şiddetli yoksulluk.

1. Güher-i pāk bulur **âtes-i fakr**-ile şafā
Olur âyine-i fülāda gülistān küllhan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [âtes-i fakr-ile,]

âtes-i fûrkāt: Ayrılık ateşi.

1. Ey ki tiğ-i 'işve vü nāzīña kurbān olduğum
Görme lāyık **âtes-i fûrkātde** sūzān olduğum (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 40).
[âtes-i fûrkātde, --de]

âtes-i nārgile-i dil: Gönül nargilesinin ateşi, gönül ateşi.

1. Çekenler dūd-ı âhı **âtes-i nārgile-i dilden**
Fehimā şaldılar kalyān-ı şevki baħr-ı esrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 21). [dūd-ı
âhı âtes-i nārgile-i dilden çekenler, --en, --ler]

âtes-i rūy: Sevgilinin yüzünün sıcaklığı, parlaklığı || Sevgilinin yüzünün (aşk) ateşi.

1. **Âtes-i rūyuñ** hayāliyle vücūdum dağlayam
Hasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 1). [âtes-i
rūyuñ, --un]

âtes-i sevvāle: Akıcı ateş || Şarap.

1. Hāne-i fānūsa döndüm şu 'le-i cevvēleden
Devr-i sāgar eyledikçe **âtes-i seyyāleden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 22). [âtes-i
seyyāleden, --den]
2. Ol büt-i âtes-pereste düş olup büt-hānede
Âtes-i seyyālesin nūş eyledim mey-hānede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [âtes-i
seyyālesin, --sin]
3. Şem'-i mīnāya urup kendini pervane kadeħ
Kanmadı **âtes-i seyyāleye** mestāne kadeħ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [âtes-i
seyyāleye, --ye]

âtes-i sevvāleden cāme: Akıcı ateş elbisesi || Ateş renkli şarap.

1. Döner bir şu 'le-i cevvēleye pervāne-i sāgar
Giyince **âtes-i seyyāleden cāme** ten-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [âtes-i
seyyāleden cāme,]

âtes-pāre: Ateş parçası, kıpkırmızı.

1. Bir **âtes-pāre** toğdı duħter-i rezden bāde nāmında
O kāfir-zāde kızkın pīr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [âtes-
pāre,]

atlas-ı kaftān-ı ikbāl-i cihān: Dünya saadatinin ipek kaftanı.

1. **Aṭlas-ı kaftān-ı ikbāl-i cihān** pek köhnedir
İltifāt etme Fehimā cāme-i pejmürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [aṭlas-ı
kaftān-ı ikbāl-i cihān,]

āvāre: Perişan, derbeder, zavallı.

1. Bülbül-i **āvāre-i** bağ-ı vaṭan oldum ezeli
Reng-i hūn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15).
[āvāre-i, --i]

āvāre dil: *Serseri gönül.*

1. Mübtelâdır Ka‘be vü büt-ḥāneye **āvāre dil**
Mazhar olur geh cemāl ü geh celâl-i yāre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [āvāre dil,]

āvāz-ı ‘aşk: *Aşkın sesi.*

1. Bezm-i rindāna başınca sākī-i çinī ayağ
Zāhir oldu kâse-i fağfûrdan **āvāz-ı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [āvāz-ı ‘aşk,]

āvāz-ı dühül dūrdan pek hoş gelirmiş: *Davulun sesi uzaktan hoş gelir.*

1. Rāḥat istersen takarrüb etme bāb-ı devlete
Gerçi **āvāz-ı dühül pek hoş gelirmiş dūrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 26). [āvāz-ı dühül dūrdan pek hoş gelirmiş, --ır, --mış]

ay: *Kamer.*

1. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i feyz-i elṭāfiñ
Açar tā ḳa‘r-ı deryādan şadef iḥsānına **aya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [aya, -a]

ayağ bas-: *Ayak basmak, gelmek || Doğmak; şarap (gelmek).*

1. Aşınā oldu rakıbe gezerek elden ele
Bezm-i yārāna **ayağ basmadı** bigāne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [ayağ basmadı, --ma, --dı]
2. Şahne-i ḡam meclis-i şevḳe **ayağın başmadan**
Eyle sākī devr-i cām-ı bādeye teşmīr-i sāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [ayağın başmadan, --ma, --dan]
3. Vürūd etdi Mehemmed şulb-i pāk-i Mīr Aḥmed‘den
Mehemmed Beg **ayağ başdı** cihāna mecd ü rif‘atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit‘a 8, Mısra 28). [ayağ başdı, --dı]
4. Bezm-i rindāna **başınca** sākī-i çinī **ayağ**
Zāhir oldu kâse-i fağfûrdan āvāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [sākī-i çinī ayağ,]

ayağ ver-: *Şarap kadehi vermek || İhsanda bulunmak.*

1. Hürmet eyler bādeye nā-maḥreme **vermez ayağ**
Pīr-i meyde yok mu zāhid dikkat et ḥāl-i şalāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [ayağ vermez, --mez]

ayağı denk alalım: *Ayağını denk almak.*

1. Şiṣe-i bādeyi pinhān ede görsün yārān
Ayağı denk alalım zāhid-i nikbet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [ayağı denk alalım, --alı, --m]

ayağ-ı ‘işret: *İçki eğlencesinin kadehi.*

1. Sākī-i meclis-i vaḥdet aramaz şāḥ u gedā
Ser-i fağfūr ile bir oldu **ayağ-ı ‘işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [ayağ-ı ‘işret,]

ayağın būs et-: *Bir insana çok değer vermek, hürmet göstermek.*

1. Edermiş cām-ı feyzī ‘aşk-ı rindān dest-i sākīden
Ayağın būs edip pīr-i muḡāna ḥidmet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [ayağın būs edip, --ip]

ayağın öp-: Ayağını öpmek (hürmet göstermek bağlamında).

1. Zāhidā rind-i mey-āşāmın **öpersin ayağın**
Bir kadeh mey vericek sākī-i mümtāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [ayağın öpersin, --er, --sin]

ayakdan düş-: Yaşlanmak, kendi ihtiyacını yerine getirememek || Gözden, itibardan düşmek.

1. Mey-i ikbāl ile mest olma düşme hāk-i idbāre
Ayakdan düşmüşe bezm-i cihānda dest-gır olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [ayakdan düşmüş, --müş, --e]

‘avān: Apaçık, aşikar.

1. Vaşf-ı zātı bir tılsım-ı genc-i ma‘nādır **‘avān**
Feth edip buldum Fehimā cevher-i yektā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 29). [‘avān,]
2. Zāt-ı Hāk manzūr olur esmā vü eşyāda **‘avān**
Dār-ı tevhide nazar kıl menzil-i Manşūr’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17). [‘avān,]

āyāt-ı kur’ān: Kur’anın ayetleri.

1. Levh-i rüyuñ hañtın **āyāt-ı Kur’ān** gösterir
Sun ‘-ı Feyyāz-ı ezel mürü Süleymān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [āyāt-ı kur’ān,]

āyīne: Far. Ayna.

1. Göricek sīne-i yāri baña haclet geliyor
Baķamam **āyīneye** çeşmime hayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [āyīneye, -ye]
2. Hañt-ı sebz-i gül-ruhān rengin olur **āyīneden**
Tūfī-i nezzāre revnak-çin olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [āyīneden, -den]
3. Cām-ı meydır saltanat ihsān eden İskender’e
Rind-i bezm-i bāde Cem-āyın olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [āyīneden, -den]
4. Düşmen-i rüşen-zamīrāndır sipihr-i tīre-rū
Gerçi zengī şerm edip pür-kīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [āyīneden, -den]
5. Sürme-i bañtım degil çeşmin sebep hāmūşiye
Sırr-ı hayret her nefes telkīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [āyīneden, -den]
6. Ol perī-rū cāy-gāh etdikçe mīnā-yı dili
Reng-i şahbā ferş olur bālīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [āyīneden, -den]
7. Hānde etse cevher-i eşkim görüp ol meh-liķā
Dürr-i dendān hūşe-i Pervīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [āyīneden, -den]
8. Cüşiş-i eşke sükūnet verdi şevk-i ‘arızın
Cünbiş-i sīm-āb pür-temkīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 14). [āyīneden, -den]
9. Görmesinler sīne-i berrākını sīmīn-berān
Dil-ber-i nañvet-nigeh hōd-bīn olur **āyīneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 16). [āyīneden, -den]

10. Nev-zemîn açdı Fehîmâ tîşe-i Ferhâd-ı kîlk
Şafvet-i cû-yı hüner şîrîn olur **âyîneden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 18). [âyîneden, -den]
11. Alıp âğûş-ı vaşla ğayrîler ol sîm-endâmı
Benim **âyîne-veş** hûsnüne ğayrân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [âyîne-veş hûsnüne, --ü, --ne]

âyîne-i fûlâd: Çelik(ten) ayna.

1. Güher-i pāk bulur âteş-i fakr-ile şafâ
Olur **âyîne-i fûlâda** gülîstân küllhan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [âyîne-i fûlâda, --da]
2. Âh-ı mazlûmdan âhen-dil olur raĥne-peżîr
Getirir pās nefes **âyîne-i fûlâda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [nefes-i âyîne-i fûlâda, --da]

âyîne-i meksûr: Kırılmış, kırık ayna (güzel bir surette yansıtmama bağlamında).

1. Kesr-i hâtır eyleyen naķş-ı mücâzâtı görür
Şûret-i bed ‘aks eder **âyîne-i meksûrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 24). [âyîne-i meksûrdan, --dan]

âyîne-i raĥşân: Parlayan güneşin yansıması, aynası || Parlak güneş gibi olan ayna.

1. Heyûlâ-yı ĥayâlimden gider mi şûret-i cânân
Nice münfek olur **âyîne-i raĥşândan** timsâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [âyîne-i raĥşândan, --dan]

âyîn-i devrân: Feleğin kanunu, âdeti.

1. Şu ‘le-püşân-ı muĥabbet dâ’im âteş-ĥânede
Gerdiş-i pervâneye **âyîn-i devrân** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [âyîn-i devrân,]

âyîn-i ‘İsâ: Hz. İsa için yapılan dini tören.

1. Müselmân ol saña kurbân olayım dedim ol kâfir
Şarâb iç gel dedi ‘âdet budur **âyîn-i ‘İsâ’da** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [âyîn-i ‘İsâ’da, --da]

‘aynek-i ‘ayn-ı havâl: Hayal gözünün gözlüğü.

1. Çeşm-i ‘İsâ ‘aynek-i ‘ayn-ı ĥayâlimken benim
Şûret-i âyîne-i gerdün ne nâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [‘aynek-i ‘ayn-ı ĥayâlimken, --ken]

‘ayn-ı mîzân: Terazinin kefesi || Âriflerin gözü

1. ‘Ayn-ı mîzân ‘ârifâna dîde-i inşâfdır
Her günü ehl-i başîret ‘add eder rûz-ı ĥesâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [‘ayn-ı mîzân,]

‘ayn-ı vahdet-bîn: Birliği, tekliği gören göz(ler).

1. Olursa âşînâ-yı sırr-ı ĥikmet ‘ayn-ı vahdet-bîn
Semâ vü arz beyinde görür mü hiç bîġâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [‘ayn-ı vahdet-bîn,]

‘avn-ı vefâ: Vefanın kendisi, aynısı.

1. Sûz-ı hecrîñ sinem etsin dâġ-dâr
‘Âşîka ‘ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 2). [‘ayn-ı vefâdır, -dır]
2. Gamla izhâr eylemem hiç âh u zâr
‘Âşîka ‘ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 4). [‘ayn-ı vefâdır, -dır]

3. Ben şifâ-yı vuşlatıñ etmem hayâl
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevri-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 8). ['ayn-ı vefâdır, --dır]
4. Ben gücenmem eyleseñ yüz biñ cefâ
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevri-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 12). ['ayn-ı vefâdır, --dır]
5. Merhamet kılma Fehîm-i zârîña
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevri-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 16). ['ayn-ı vefâdır, --dır]

'avniyle: Hiçbir değışikliğı uğramadan, olduğu gibi.

1. Şubh-ı şâdık gibi şâdık olıcağ yâr baña
Rûz-ı rûşen olur 'ayniyle şeb-i târ baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 2). ['ayniyle,]

'avş u nüş-ı meclis-i gül-zâr: Gül bahçesinde (kurulan) sohbet meclisinde yiyip içmek.

1. Gül-ruhun bûs eyleyip yârîñ emerken la'lini
'Avş u nüş-ı meclis-i gül-zâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 4). ['avş u nüş-ı meclis-i gül-zâr,]

'avş-ı havât-ı câvidân: Ebedi hayatın yeme içme zevki.

1. Kağ' olur 'avş-ı hayât-ı câvidânım sâkiyâ
İki yıllık mey dü-dem şemşirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 3). ['avş-ı hayât-ı câvidânım, --ım]

âzâb-ı düzah: Cehennem azabı.

1. Behişt-i râhatım sensiz baña âzâr-ı düzahdır
Şafâ-yı vuşlatıñla şahın-ı külhan cennet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [âzâb-ı düzahdır, --dır]

âzâde: Bağlarından kurtulmuş, özgür.

1. Guşşa-i nazm-ı sühân buldu teselsül ezeli
Bend-i gamdan olamaz ehl-i sühân âzâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 24). [âzâde,]

âzâde ol-: Özgür olmak, bağlı olmamak.

1. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf Leylâ-yı heves bağladı Mecnûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [âzâde olan, --an]

âzâr: Azarlama, incitme, kırma, üzme.

1. Dil fedâdır gamze-i gaddârîña
Mâ'il oldum ben seniñ âzârîña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 14). [âzârîña, -i, -n, -a]
2. Tâbib-i iltifâtıñ istemem zağm-ı dil-i zâra
Nemek-âlûd-ı âzârîñ devâ-yı şihhat olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [âzârîñ, -ın]

'âzim: Niyetli, kesin karar veren.

1. Sâlik-i râh-ı fenâyım 'âzim-i semt-i beğâ
Hızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 5). ['âzim-i, --i]

'âzim ol-: Kararlı ve azimli olmak.

1. 'Âzim ol meclis-i nâ-dâna şitâbân olarak
Düşmen-i ehl-i dil ü yâr-ı rakîbân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). ['âzim ol,]

'azîz: Değerli, saygın, yüce.

1. Olur ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu dergâhıñ 'azîzim sâhibidir Kâsım-ı 'irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 2). ['azîzim, -im]

‘azîz: Saygın, değerli.

1. Tıfl-ı eşkiñ yeri var olsa da dîdemde ‘azîz
‘İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [‘azîz,]

‘azm eyle-: Azm etmek, azimli olmak || Başlamak.

1. Oldu mâder be-ḥaṭā ekser-i ebnā-yı zamān
Anlar ‘azm eyleyemez şavb-ı şavāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 16). [‘azm eyleyemez, --ye, --mez]

azmāviş: Tecrübe, deneyiş.

1. Ey gönül tîr-i cefāya olduk āzmāviş çe sūd
‘Ākıbet etdi kepāze bizi ol kaşı kemān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [āzmāviş,]

‘azm-i bekā eyle-: Ebediliğe niyetlenmek || Ölmek.

1. Baş muşāhib eyledi ‘azm-i bekā kim çok zamān
İltifāt-ı şāh-ı devrān-ile olmuşdu bekām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 1). [‘azm-i bekā,]

‘azm-i gül-zār: Gül bahçesine girmek.

1. ‘Azm-i gül-zār ile bülbül devridir
Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 1). [‘azm-i gül-zār,]

‘azm-i ğurbet eyle-: Yerinden yurdundan ayrılmaya yönelmek, niyetlenmek || Sevgiliden uzak yaşamaya niyetlenmek.

1. ‘Azm-i ğurbet eyledim cānāna etdim el-vedā
Merg erişdi güyiyā ben cāna etdim el-vedā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [‘azm-i ğurbet eyledim, --di, --m]

‘azm-i müsterāḥ: Rahatlama yerine, dinlenilecek yere yönelmek.

1. Ehl-i dünyā bezmine ‘ārif eder gāhī duḥūl
Muktezā oldukça ādem eyler ‘azm-i müsterāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [‘azm-i müsterāḥ,]

āzürde et-: İncitmek.

1. Gül-i ruḥsārını āzürde etmiş ḥār-ı müjgānım
Nigāh-endāz olunca revzen-i bāğ-ı temennādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [āzürde etmiş, --miş]

B b

bāb: *Kapı.*

1. ‘İlme Peygamber Medīne **bābı** anuñ Murtażā
Cümle aşhābı nücüm hurşid-i vālādır ‘Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [bābı, -ı]

bāb-ı devlet: *Devlet kapısı.*

1. Rāhat istersen takarrüb etme **bāb-ı devlete**
Gerçi āvāz-ı dühül pek hoş gelirmiş dürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 25). [bāb-ı devlete, --e]

bāb-ı maksūd: *Amaç ve niyet kapısı.*

1. Nāle-i bülbül açar kufl-i der-i gül-zārı
Bāb-ı maqşūda kilid olmadı feryād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [bāb-ı maqşūda, --a]

bāb-ı rāz: *Sır kapısı.*

1. Murğ-ı gül-zār-ı Ene’l-Hāk keşf-i rāz eyler baña
Nāy-ı Şāh Manşūr **bāb-ı rāzı** bāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [bāb-ı rāzı, -ı]

bāb-ı rızā: *Rıza kapısı.*

1. Etmeyiz vārid olan hükm-i kazağan pīç ü tāb
Tā ezelden etmişiz **bāb-ı rızāya** intisāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [bāb-ı rızāya, -ya]

bāde: *Şarap.*

1. Hürmet eyler **bādeye** nā-maħreme vermez ayağ
Pir-i meyde yok mu zāhid dikkat et hāl-i šalāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [bādeye, -ye]
2. Cām-ı esrār-ı hākikatden içenler **bāde**
Mest olur maħşere dek bir dağı hūşyār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 13). [bāde,]
3. Pir iken şeyhi civān eyledi nūş-ı şahbā
Takviyetde diyemem **bādeden** imdād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [bādeden, -den]
4. Şarābdır diyerek şundu baña sākī cām
Havāss-ı ħamse ile nūş olundu **bāde** tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [bāde,]
5. Bir āteş-pāre toğdı duħter-i rezden **bāde** nāmında
O kāfir-zāde kızkın pīr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [bāde,]
6. Bu bezmiñ **bādesinde** kalmamış keyfiyyet-i dirin
Fehimā tevbe-i meyden peşimān olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [bādesinde, -si, -n, -de]

bāde-i ‘aşk: *Aşk şarabı.*

1. **Bāde-i ‘aşk** bulunmaz ħum-ı Eflātūn’da
Neş’e-i sır-ı hākikat dil-i mestāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [bāde-i ‘aşk,]
2. Görmeden şevkini biz devr-i kadeh-kār-ı Cem’iñ
Bāde-i ‘aşk-ile mestānesiyiz bezm-i ħamīñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [bāde-i ‘aşk-ile, -ile]

bāde-i āşüftegī: *Düşkünlük şarabı..*

1. Bād-ı nāzīnla perīşān hātırım kākül gibi
Bāde-i āşüftegī açmış beni sünbül gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 58*). [*bāde-i āşüftegī, --gi*]

bāde-i Cem: *Cem'in kadehi.*

1. Hızır-ı 'aşkız āb-ı hayvān sāğar-ı semdir bize
Neş'e-i cām-ı şehādet **bāde-i Cem'dir** bize (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 2*). [*bāde-i cem'dir, --dir*]

bāde-i gül-gün: *Gül renkli şarap.*

1. Mār-ı ğam hem-demimiz zülf-i siyeh-gün yerine
Zehr-i miñnet içeriz **bāde-i gül-gün** yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 2*). [*bāde-i gül-gün,]*
2. Tab'-ı erbāb-ı dile neş'e gelir mi meyden
Kim bakar **bāde-i gül-güna** tururken leb-i yār (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 4*). [*bāde-i gül-güna, --a*]
3. **Bāde-i gül-güna** rağbet eylemez mañmür-ı 'aşk
Hakk'ı söyler zülfüne ber-dār iken Mañşür-ı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 29*). [*bāde-i gül-güna, --a*]

bāde-i nāz: *Naz, işve şarabı.*

1. Mest olur **bāde-i nāz-ile** bütün gün zālīm
Bir gece meclis-i 'uşşāka kadeh-kār olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 3*). [*bāde-i nāz-ile,]*

bāde-i Şīrāz: *Şīraz şehrinin şarabı (İran ülkesinin Şīraz şehri Şaraplarıyla ünlüdür, en güzel şaraplar Şīrazdadır).*

1. 'Ālem-i ābı Fehīmā edelim gel takşīm
Leb-i cānān baña **bāde-i Şīrāz** saña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 14*). [*bāde-i şīrāz,]*

bāde-i Şīrāz-ı 'aşk: *Aşkın Şīraz şehrindeki şarabı, Şīrazda bulunan aşk şarabı.*

1. Nuṭṭ-ı Hāfız'dan olur ehl-i muḥabbet zinde-dil
Āb-ı hayvāndır Fehīmā **bāde-i Şīrāz-ı 'aşk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 14*). [*bāde-i şīrāz-ı 'aşk,]*

bāde-i ümmīd: *Ümit kadehi.*

1. **Bāde-i ümmīd** ile mest-i şafā olmak kolay
Soñra cām-ı vaşl ile def'-i ḥumār etmek de güç (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 5*). [*bāde-i ümmīd,]*

ba'de'l-fenā: *Fena, fanilikten sonra.*

1. Vücūd-ı vecd ü hāle cevher-i ḥākī olur bürhān
Beķā **ba'de'l-fenāya** ḥāl ile olmaz mı istidlāl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 4*). [*ba'de'l-fenāya beķā ḥāl, --ya*]

bāde-nūş: *Şarap içen.*

1. **Bāde-nūşum** şu'le-pūşum 'āşık-ı rindaneyim
Tāb-ı eşk-i giryeden bī-ḥod olan mestāneyim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 49*). [*bāde-nūşum, -um*]

bade nûş eyle-: Şarap içmek.

1. Telh eder âdemiñ elbette mezâk-ı ‘ayşın
Bade nûş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [bade-nûş eyle,]

bade-nûş ol-: Şarap içici olmak.

1. Böyle işrâb etdi cûş-ı cûy-bâr
Bade-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 8). [bade-nûş ol,]
2. Sâkî-i gül-çehre gezdirsin mülû
Bade-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 16). [bade-nûş ol,]
3. Mest-i nâzım gelsene mey-hâneye
Bade-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 12). [bade-nûş ol,]
4. ‘Azm-i gül-zâr ile bülbül devridir
Bade-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 2). [bade-nûş ol,]
5. Ğam gidip gelsin şafâ mül devridir
Bade-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 4). [bade-nûş ol,]

bade-perest: Şarap düşkünü.

1. Göñül deyr-i muhabbetde nice **bade-perest** olmaz
Bulur zevk-i leb-i la‘l-i bütânî câm-ı şahbâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [bade-perest,]

bādî: Sebep olan, sebep olucu.

1. Terk-i âsâyişe **bādî** hubb-ı dünyâdır Fehîm
Meyl-i zenle oldu Âdem târik-i bezm-i cinân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [bādî,]

bād-ı âh: Feryat ve âhın rüzgarı.

1. Târ u mâr etse de gîsûsunu **bād-ı âhım**
Leşker-i kâfir-i hâtî erişir imdâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [bād-ı âhım, --ım]

bād-ı nâz: Naz ve işve rüzgarı.

1. **Bād-ı nâzîñla** perîşân hâtırım kâkûl gibi
Bade-i âşüfteğî açmış beni sünbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 57). [bād-ı nâzîñla, --ın, --la]

bād-ı şabâ: Saba rüzgarı. || Haberci rüzgar (sevgiliden haber getirmesi bağlamında).

1. Zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kalmaz kerîm
Reng alır **bād-ı şabâdan** gül olur nûkhet-feşân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [bād-ı şabâdan, --dan]

bādiye-peymā-yı ‘aşk: Aşk Mecnun’u, Mecnun.

1. Bir kademde vâsıl-ı ser-menzil-i maşûd olur
Tâ o rûtbe tîz-revdîr **bādiye-peymā-yı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [bādiye-peymā-yı ‘aşk,]

bâğ: Bahçe.

1. Bülbül-i âvâre-i **bâğ-ı** vâtan oldum ezal
Reng-i hûn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15). [bâğ-ı, -ı]

2. Erer bahār-ı şebāba hāzān-ı şeyb hemān
Bu **bāğ** içinde açılmaz Fehīm ḡonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [bāğ.]

bāğ-ı dil: Gönül bahçesi.

3. Demişsin ey şabā yok **bāğ-ı dilde** sünbül-i efkār
Hevā-yı zülf-i yār-ile perişān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [bāğ-ı dilde, --de]

bāğ-ı fakr: Yoksulluk alemi || Yoksulluk bahçesi.

1. Sürmedik ādem olup zevkini **bāğ-ı fakrıñ**
Tārik-i bezm-i cinān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [bāğ-ı fakrıñ, --ın]

bāğ-ı inşā: İnşa bahçesi, inşa.

1. Göreydi gül-şen-i āsār-ı tab‘ın çeşm-i nergisi
Gül-i rüy-ı seped eylerdi nesriñ **bāğ-ı inşāya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 24). [bāğ-ı inşāya, --a]

bāğ-ı muhabbet: Aşk, muhabbet bahçesi.

1. İstemez **bāğ-ı muhabbet** cūy-bār u lāle-zār
Eşk-i çeşm ü dāğ-ı dildir revnağ-ı şahrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 21). [bāğ-ı muhabbet,]

bāğ-ı sitem: Zulüm, eziyet bahçesi.

1. Gül-i miñnet-keşiyiz hār ile **bāğ-ı sitemiñ**
Nev-bahār-ı ḡamına bülbülüz ol ḡonce-femiñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [bāğ-ı sitemiñ, --ın]

bağla-: Bağlamak.

1. Dört taraftan **bağlayıp** zabt etdiler dīvānemi
Çarpıldı çār-ebür bir perī-ruhsāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [bağlayıp, --(y)ıp]
2. Kayd-ı ālāmdan āzāde olan ‘aklı gör
Zülf Leylā-yı heves **bağladı** Mecnūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [bağladı, -dı]

Bahā‘eddīn: Bahaeddin (özel isim).

1. Bu bir ‘ālem-behā ‘ālī-neseb vālā-hasebdır kim
Bahā‘eddīn nāmı tesmiye oldu kerāmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 8). [bahā‘eddīn,]

Bahā‘eddīn Süleymān Beg: Bahaeddin Süleyman Bey.

1. Fehīmā peyk-i Hüdhüd eyledi mīlādını tebşir
Bahā‘eddīn Süleymān Beg cihāna geldi rif’atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 12). [bahā‘eddīn süleymān beg,]

bahār gel-: Bahar mevsiminin gelmesi.

1. Gıtdi eyyām-ı şitā **geldi bahār**
Gül açıldı bülbül eyler āh u zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 5). [bahār geldi, --dı]

bahār-ı şebāb: Gençlik baharı, gençlik.

1. Erer **bahār-ı şebāba** hāzān-ı şeyb hemān
Bu bāğ içinde açılmaz Fehīm ḡonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [bahār-ı şebāba, --a]

bahr-ı hirmāna ğarīk ol-: Ümitsizlik denizinde boğulmak.

1. **Baħr-ı hirmāna ğarīk olmuş** Fehīm-i nā-tüvān
Va‘de-i lutfuñla ihyā etdiñ ey rūḥ-ı revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 13). [baħr-ı hirmāna ğarīk olmuş, --muş]

bahr-ı ma‘ārif: İrfan, marifet denizi.

1. Zihī **baħr-ı ma‘ārif** ma‘den-i eş‘ār-ı üstādān
Olur ṭab‘-ı sūḥan-sencān-ı dehre genc-i sermāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [baħr-ı ma‘ārif,]

bahr-ı nūr: Nur denizi.

1. **Baħr-ı nūra** ğarḳ olursun mergden etme ḥazer
Rūḥ-ı pāki kıl Fehīmā ḫulmet-i tenden ḥalāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [baħr-ı nūra, --a]

bahr-ı tūfān-zā-yı ‘aşk: Aşkın tufan doğuran denizi.

1. Maḥv eder mülk-i vücūdu mevc-i seylāb-ı ‘adem
Cūş edip tennūr-ı dilden **baħr-ı tūfān-zā-yı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [baħr-ı tūfān-zā-yı ‘aşk,]

bahr-ı vaḥdet: Birlik denizi.

1. Ğarḳ olur ḳa‘r-ı ‘adem deryāsına fülk-i vücūd
Cūş edince **baħr-ı vaḥdetden** neheng-i lā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [baħr-ı vaḥdetden, --den]

baḥs et-: Baḥs etmek, söz etmek.

1. Kişver-i Çin-i ḥayālinden geçer fağfūr-ı ‘aşk
Baḥs eder dā‘im Süleymān ile böyle mūr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26). [baḥs eder, --er]

baḥt-ı siyāḥ: Kara baht.

1. Sürme-i şeb olamaz māni‘-i feryād u fiğān
Sedd-i rāḥ şöhret olur mu baña **baḥt-ı siyāḥ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 2). [baḥt-ı siyāḥ,]
2. Sürme-i şeb olamaz feryāda māni‘ ey Fehīm
Sedd-i rāḥ-ı şöhret olur mu baña **baḥt-ı siyāḥ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 14). [baḥt-ı siyāḥ,]
3. Suvār-ı ḥaṭṭ degildir setr eden envār-ı ruḥsārīñ
Ḥusūf-ı māḥ zāhir olmada **baḥt-ı siyāḥımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [baḥt-ı siyāḥımdan, --ım, --da]
4. Hüner-i ehl-i dili **baḥt-ı siyeh** setr eyler
Ḥāl ruḥsāre-i zengīde be-didār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [baḥt-ı siyeh,]
5. Degildir nāle-i Ḳays-ı dile **baḥt-ı siyeh** māni‘
Olur dem-beste dā‘im sürme-riz-i çeşm-i Leylā‘dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 15). [baḥt-ı siyeh,]

baḥtı yāver ol-: Bahtı yaver gitmek.

1. **Baḥtımız yāver olup** biz de bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temāşā eddik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9). [baḥtımız, -ım, -ız]

bak-: Bakma, bakmak eylemi.

1. Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î **baķar** görmez
Ķamaşdırmış meger çeşmiñ zümürürd ma'den-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 5).
[baķar, -ar]
2. Göricek sine-i yâri baña haclet geliyor
Baķamam âyineye çeşmime hayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 2).
[baķamam,]
3. Giderdik kâr-ı 'aķlı re'y ü tedbire peşimânız
Baķıp biz şüret-i âyine-i takdire hayrânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [baķıp, -ıp]
4. Ķayd-ı dünyâdan rehâya çâredir kaţ'-ı emel
Rişte-i kûteh olur **baķ** çeşm-i süzendenden Ķalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [baķ,]
5. Ħaţţ gelip gitdi hayât-ı ĥüsn-i cânân **baķ** yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [baķ,]
6. **Baķ** şu eţvâr-ı ġalaţ fehmine çarĥ-ı dünüñ
Re'y-i Bâķıl geçiyor 'aķl-ı Felâţûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [baķ,]
7. Zümürürd ĥaţţ-ı rûyu sâğar-ı yâķûta 'aks etmiş
Anuñ-çün zâhid-i ef'â-nigeh **baķmaz** Ķadeĥ-kâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 14).
[baķmaz, -maz]
8. Taţ'-ı erbâb-ı dile neş'e gelir mi meyden
Kim **baķar** bâde-i gül-gûna tururken leb-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [baķar, -ar]
9. Perçem ü ĥaţţ-ı ruĥ-ı cânâna meftûn olalı
Gül-şen-i 'âlemde **baķmaz** sünbül ü reyĥâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10).
[baķmaz, --maz]

Bâķıl ol-: Akılsız, cahil, ahmak kimse.

1. İstemez 'aķl-ı Felâţûn celb-i câha câhil ol
Tâli'in olsun Ķavî tedbîr ü re'yde **Bâķıl ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [bâķıl ol,]

bâlin: Yastık; rahat yer.

1. Ol perî-rû cây-gâĥ etdikçe minâ-yı dili
Reng-i şahbâ ferş olur **bâlin** olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [bâlin,]

bâlin-i râhat: Rahat, huzur yastığı.

1. Bize sensiz per-i pervânedir **bâlin-i râhat** âĥ
Şeb-i târik-i fırķatde ser-â-pâ şem'-i süzânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [bâlin-i râhat,]

baña: Birinci teklik şahıs zamiri.

1. Bülbül-i pervâne-taţ'ım hem semender- tıynetim
Zevĥ-i bâğ u reng-i şu'le künc-i külĥandır **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [baña, -a]
2. Ben Süleymân'ım Fehîmâ kişver-i eş'ârda
'Arş-ı Belķis-ı sūĥan şimdi nişîmendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 24). [baña, -a]
3. Lâubâlî şâĥ-ı mestânım şarâb-ı 'aşķdan
Mülk-i dilde mey-kede ĥoş taĥt u meskendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 22).
[baña, -a]
4. Gösterir mi mihr-i maķşûdu felekde rûzigâr
Perde-i şeb-reng-i baĥtım sâye-efgendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 20). [baña, -a]

5. Süziş-i pervāneden pertevlenir fānūs-ı ‘aşk
Şu ‘le-pāş-ı dāğ-ı sinem şem ‘-i rüşendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 18). [baña, -a]
6. Bülbül-i āvāre-i bāğ-ı vaṭan oldum ezel
Reng-i ḥūn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 16). [baña, -a]
7. Ey Süleymān-ı behā deşt-i kanā‘at müruyum
Dāne-i ḥāl-i cemālīn cāy-ı ḥırmendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [baña, -a]
8. Kayd-ı Leylā-yı ḥüsünden Kays-ı dil bulmaz rehā
Ḥalka-i gīsūlarıñ zincir-i āhendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [baña, -a]
9. Ben cüdāyım Yūsuf-ı gül-çehreden Ya ‘kūb-veş
Nağme-i āvāz-ı bülbül āh u şivendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [baña, -a]
10. Sālik-i rāh-ı fenāyım ‘āzim-i semt-i bekā
Ḥızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [baña, -a]
11. Ben şehid-i deşne-i çeşm-i bütānım tā ezel
Sāye-i şemşir-i ser-tiz özge me‘mendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [baña, -a]
12. Eyledi kūtāh sāl-i vaşlı ammā çarḥ-ı dūn
Rūz-ı hecri ‘ömr-i Ādem-veş dırāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [baña, -a]
13. Murğ-ı gül-zār-ı Ene‘l-Ḥaḳ keşf-i rāz eyler **baña**
Nāy-ı Şāh Mañşūr bāb-ı rāzı bāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [baña, -a]
14. Öyle bir ‘Ankā-yı nāzım kim Hümā-yı lā-mekān
Şayd içün Cibril-i kudsü şāh-bāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [baña, -a]
15. Nāle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık pır-ı çarḥ
Çok cefālar eyleyip inşāfi az eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [baña, -a]
16. Çeşm-i Leylā‘dan cüdā ol Kays-ı deşt-i hayretim
Āhuvān-ı Çin vaz ‘-ı dil-nüvāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [baña, -a]
17. Çeşm-i ‘İsā ‘aynek-i ‘ayn-ı ḥayālirken benim
Şüret-i āyine-i gerdūn ne nāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [baña, -a]
18. Murğ-ı gül-zār-ı Ene‘l-Ḥaḳ keşf-i rāz eyler **baña**
Nāy-ı Şāh Mañşūr bāb-ı rāzı bāz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [baña, -a]
19. Ben şehid-i Kerbelā-yı ‘aşk-ı cānānım Fehim
Rūh-ı pür-feyz-i Fehim ‘arz-ı niyaz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [baña, -a]
20. Şubḥ-ı şādık gibi şādık olıcaḳ yār **baña**
Rūz-ı rüşen olur ‘ayniyle şeb-i tār **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [baña, -a]
21. Neş‘e-yāb oldu gönül ol leb-i mey-günüñ ile
Sāki-i Cem olamaz ğayrı kadeḥ-kār **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [baña, -a]
22. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i ḥalkdan gör kim
Kendi sāyemden olur renciş-i āğyār **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [baña, -a]
23. Yūsuf-āsā olamam zülf-i Züleyḥā‘ya qarīb
Tār-ı zindān gibidir turre-i tarrār **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [baña, -a]
24. Merd-i rindāne ṭabī‘atda Fehim-i ‘aşram
Zene meyl eyleme ğāyetle gelir ‘ār **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [baña, -a]
25. Cām-ı pür-mey kase-i taşvirdir sensiz **baña**
Nāy-ı mutrib nāle-i şeb-girdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [baña, -a]
26. Kaṭ‘ olur ‘ayş-ı ḥayāt-ı cāvidānım sākiyā
İki yıllık mey dü-dem şemşirdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [baña, -a]
27. Eylemem çeşm-i bütāna ey kemān-ebrū nigāh
Her müje bir nāvek-i tedmirdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [baña, -a]
28. Mest-i şahbā-yı cünün olmaz mı dil mey-ḥānede
Ḥaṭṭ-ı sāgar ḥalka-i zencirdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [baña, -a]

29. Seyr-i gül-zâr-ı şafâ mecrûh eder murğ-ı dili
Hânde-i gül neşter-i te'sîrdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [baña, -a]
30. Neyleyim zevk-i cinânı hasret-i dîdâr iken
Nağl-i Tûbâ bir çüb-ı ta'zîrdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 12). [baña, -a]
31. Pey-rev olmuşdur Fehîm'in hâtife ey gönçe-leb
Şavt-ı bülbül nâle-i şeb-gîrdir sensiz **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 14). [baña, -a]
32. 'Âlem-i âbî Fehîmâ edelim gel takşîm
Leb-i cânân **baña** bâde-i Şîrâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [baña, -a]
33. Genc-i hum-hâne Fehîmâ **baña** taht-ı Cem'dir
Câm-ı Cemşîd olur rinde çanağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [baña, -a]
34. Behîşt-i râhatım sensiz **baña** âzâr-ı düzağdır
Şafâ-yı vuşlatıñla şahn-ı külhan cennet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 3).
[baña, -a]
35. Görcek sîne-i yâri **baña** haclet geliyor
Başamam âyineye çeşmime hayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [baña, -a]
36. Şarâbdır diyerek şundu **baña** sâkî câm
Havâss-ı hamse ile nûş olundu bâde tamâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [baña, -a]
37. İltifât-ı nazar-ı yârdan oldum düşkün
Var mı beñzer **baña** dünyâda 'aceb üftâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [baña, -a]
38. Sürme-i şeb olamaz feryâda mâni' ey Fehîm
Sedd-i râh-ı şöret olur mu **baña** baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 14). [baña, -a]
39. Edelden cevher-i nazmı **bana** Şâh-ı Necef ihsân
Müreccağ oldu güftârım Fehîmâ şî'r-i Selmân'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 13).
[bana, -a]
40. Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül-çehre güler hep **baña** giryân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2).
[baña, -a]
41. Cüş edip eşk-i nedâmet **baña** mı oldu helâl
Sâkî-i dîde nemek katdı şarâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [baña, -a]
42. Serde âteş dili pür-âb hemân hâl-i duman
Baña nârgîl gibi hîç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2). [baña, -a]
43. Sürme-i şeb olamaz mâni' -i feryâd u figân
Sedd-i râh şöret olur mu **baña** baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 2). [baña, -a]
44. Bezm-i meyde câm-ı gül-gün oldu sensiz hûn **baña**
Kullûl-ı şavt-ı şurâhî de olur şeb-hûn **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 38).
[baña, -a]
45. Gün mü gösterdi hele ol kâkül-i şeb-gün **baña**
Şems-i rüyuñ görmedikçe gecedir her gün **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 36).
[baña, -a]
46. Görse ger deşt-i cünûnda reşk eder Mecnûn **baña**
Keşf ederdim remz-i 'aklı gelse Eflâtûn **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 34).
[baña, -a]
47. Kahramân-ı rezm-i 'aşkım şevk-i cevşendir **baña**
Tîğ-i çeşm-i dil-berân ârâyîş-i tendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [baña, -a]

bâr ol-: Yük olmak || Sıkıntı, zahmet vermek.

1. Sıklet-i dehre duçar olsa da 'âlî-himmet
Bârını kendi çeker dostlarına **bâr olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 22). [bâr olmaz, --maz]

bârekallah: "Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun!" anlamında bir ifade.

1. **Bârekallâh** zihî Sûr-ı Hümâyûn-nâme
Şevk-bağış olmada her beyti dil-i nâ-kâma (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 1). [bârekallâh,]

bârî: Bari, hiç olmazsa.

1. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil zâhid
Sen olma **bârî** bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [bârî,]

Bârî: Allahu teâlâ. (esmâü'l-hüsnâdan).

1. Cihânda 'arz-ı kâlâ-yı hüner oldukça ol zâta
Vere **Bârî** te'âlâ 'ömr-i sermed 'izz ü bî-ğâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [bârî,]

bâr-ı destâr: Sarık yükü, ağırlığı.

1. Meclis-i rind-i sebük-rûha haber ver sâkî
Bâr-ı destâr ile ol şüfî-i sıklet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [bâr-ı destâr,]

bârını kendi çek-: Kendi yükünü kendi çekmek || Kimseye yük olmamak.

1. Sıklet-i dehre duçar olsa da 'âlî-himmet
Bârını kendi çeker dostlarına bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 22). [bârını kendi çeker, --er]

baş-: Basmak, ayak basmak.

1. Bezm-i rindâna **başınca** sâkî-i çînî ayağ
Zâhir oldu kâse-i fağfûrdan âvâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [başınca, --ın, --ca]

baş: Baş || Akıl.

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu **başma** püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [başma, -ı, -m, -a]

baş gidince pây-dâr olmaz ayak: Baş gidince ayak durmaz.

1. Gitme sâkî bezm-i meyden câm olur şöhra şikest
Mest-i nâzım **baş gidince pây-dâr olmaz ayak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [baş gidince pây-dâr olmaz ayak,]

baş muşâhib evle-: Sohbet arkadaşı olmak.

1. **Baş muşâhib eyledi** 'azm-i bekâ kim çok zamân
İltifât-ı şâh-ı devrân-ile olmuşdu bekâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 1). [baş muşâhib eyledi, --di]

başka: Başka, diğer.

1. Pek atılma ruh-güşâ olmaz o şâh-ı hüsn ü ân
Mât olursun **başka** bir manşübedir açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [başka,]

başla-: Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek.

1. Ne haddiñ eylemek ifâ Fehîmâ vaşf-ı evşâfiñ
Du'âya **başla** el aç dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [başla,]

2. Hār-ı ağyār ile pūr oldu zemīn-i gül-zār
Başlasın nāle vū feryāda hemen bülbul-i zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [başlasın, -sın]

Batlamyūs: Miladi ikinci asırda İskenderiye'de yaşamış bir kozmografya, coğrafya ve matematik âlimidir.

1. 'Aşk vādīsinde bī-ārām u ser-gerdān olur
'Akl egerçi fenn-i felsefide **Batlamyūs'dur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [batlamyūs'dur, --dur]

bā-yümün: Uğurlu, bereketli.

1. Yümn ile aldı rü'usu Eşref-i 'ālī-haseb
Bā-yümün Eşref Efendi lihye irsāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 14). [bā-yümün,]

bāz evle-: Açık etmek.

1. Murğ-ı gül-zār-ı Ene'l-Hak keşf-i rāz eyler baña
Nāy-ı Şah Manşūr bāb-ı rāzī **bāz eyler** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [bāz eyler, --r]

bāzār: Çarşı, pazar.

1. Bundadır hüsün revācī bu gönül **bāzārıdır**
Verdi iki 'ālemi bir büse-i cānāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [bāzārıdır, -ı, -dır]

ba'zı: Kimi, bir kısım.

1. **Ba'zı** 'uşşāka tecellī eyledi envār-ı 'aşk
Her çerāğ-ı dil uyanmaz şu 'le-zār-ı Tūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 15). [ba'zı,]

bedel: Karşılık, bir şeyin yerine verilen.

1. Ey hoş ol rinde ki santūra **bedel** sinesi
Nağme-i āh-ile āheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [bedel,]
2. Nağl-i bīdi görürüz perçem-i cānāna **bedel**
Servidir rü'yetimiz kâmet-i mevzūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [bedel,]
3. Zevk olur bize haram 'aşr-ı Muḥarrem'dir bu
Giryemiz oldu **bedel** 'ālem-i āba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [bedel,]

bedel ol-: Karşılık gelmek.

1. Zevk olur bize haram 'aşr-ı Muḥarrem'dir bu
Giryemiz **oldu bedel** 'ālem-i āba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [giryemiz oldu, --du]

bed-hū: Kötü huylu, huysuz.

1. Rakīb-i dīv-siret ḥātem-i la'lin öper elbet
O **bed-hū** sihr ile mühr-i Süleymān'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [bed-hū,]

bedīd: Görünmek, ortaya çıkmak.

1. Fes kenārından temāşā eyledim gisūlarıñ
Hey 'aceb sünbül **bedīd** olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [bedīd,]

be-dīdār ol-: Görünür olmak, görünmek, aşikar olmak.

1. Hünerehl-i dili baht-ı siyeh setr eyler
Ḥāl ruḥsāre-i zengīde **be-dīdār olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [be-dīdār olmaz, --maz]

beğen-: Beğenmek.

1. Zümre-i hübân içinde pek **beğendim** ben seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 1). [beğendim, -di, -m]

behā: Kıymet, güzellik..

1. Ey Süleymân-ı **behā** deşt-i kanâ'at mürüyüm
Dâne-i ḥāl-i cemālîñ cāy-ı ḥırmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [behā,]

behişt-i gül-zemîn: Gül zaminli cennet.

1. Hemîşe mest ile ülfet eden mestane olmaz mı
Behişt-i gül-zemîn anda büt-i hürî-edâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 6). [behişt-i gül-zemîn,]

behişt-i rāhat: Mutluluk, huzur cenneti.

1. **Behişt-i rāhatım** sensiz baña âzâr-ı düzaḥdır
Şafâ-yı vuşlatıñla şahñ-ı küllḥan cennet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [behişt-i rāhatım, --ım]

Behzâd-ı havâl: Klâsik Türk Edebiyatı'nda çizdiği resimleriyle övülen ressam, Behzâd adlı ressamın hayali.

1. Mûmiyânîñ edemez taşvîr **Behzâd-ı ḥayâl**
Ḥâme-i mû yapsa ger müjgân-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [behzâd-ı ḥayâl,]

bekâ: Ebedilik, bakilik.

1. Sâlik-i rāh-ı fenâyım 'âzim-i semt-i **beḳâ**
Ḥızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [beḳâ,]

bekâm: İsteğine kavuşan, mesut.

1. Baş muşâhib eyledi 'azm-i bekâ kim çok zamân
İltifât-ı şâh-ı devrân-ile olmuştur **bekâm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 2). [bekam,]

bekle-: Beklemek, durmak.

1. Ḥaṭṭ gelip gitdi ḥayât-ı ḥüsn-i cânân bak yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile **bekler** türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [bekler, -r]

belâğat: Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

1. Vaşf edip Sür-ı Hümâyûn'u **belagat** üzre
Etdi ta'rif vukû'âtı leṭâfet üzre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 5). [belagat,]

belâ-keşân-ı muhabbet: Aşk belasını, derdini çeken, âşık.

1. 'Ale'ş-şabâḥ cihân ḥalkı kâr ü bâra gider
Belâ-keşân-ı muhabbet de küy-i yâre gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [belâ-keşân-ı muhabbet de, -de]

Belkîs-ı emel: Arzu, istek Belkîs'ı (Belkîs saba melikesi olup sonradan İslam dinine girerek Süleyman ile evlenmiştir).

1. Bize 'arz-ı cemâl etmez mi **Belkîs-ı emel** âḥir
Fehimâ ḥâtem-i dâğ-ı muhabbetle Süleymân'ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [belkîs-ı emel,]

be-lutf u fażl-ı Hudā: Allah 'ın fazilet ve yardımı.

1. Sefinetü 'ş-şu'arā nāmı ile bu āsār
Hıtāma erdi Fehīmā **be-luṭf u fażl-ı Hudā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 6). [be-luṭf u fażl-ıhudā,]

ben: T. Birinci teklik şahıs zamiri.

1. **Ben** cüdāyım Yūsuf-ı gül-çehren Ya'küb-veş
Nağme-i āvāz-ı bülbul āh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [ben,]
2. **Ben** Süleymān'ım Fehīmā kişver-i eş'arda
'Arş-ı Belkīs-ı sūḥan şimdi nişimendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 23). [ben,]
3. **Ben** şehid-i Kerbelā-yı 'aşk-ı cānānım Fehīm
Rūḥ-ı pür-feyz-i Fehīm 'arz-ı niyaz eyler **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [ben,]
4. Nīm-tenle göricek gitdi bütünce 'aqlım
O perī-çehre Fehīmā **beni** kıldı şeydā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [beni, -i]
5. 'Azm-i gurbet eyledim cānāna etdim el-vedā'
Merg erişdi gūyiyā **ben** cāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [ben,]
6. Vādī-i tecrīde sālīk oldu gitdi cān u dil
Ben de ğayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [ben,]
7. **Ben** Fehīm-āsā Ğanī ismine mazhar olalı
'Ālem-i fakr içre dervişāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [ben,]
8. Bīsūtün-ı 'aşk-ı açdım tişe-i āh-ile **ben**
Eylemiş Ferhād Şīrīn ile icrā-yı mezāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [ben,]
9. **Ben** gidersem ḥāk-i kabrimden çıkar serv-i bülend
Kāmet-i bālā-yı yāra var o rütbe iştīyāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 17). [ben,]
10. Nağme-i kânūn-ı ḥikmet neydüğün fehīm eyledim
Eyledi vākıf **beni** çok perde-i esrāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [beni, -i]
11. Eylesem da'vā-yı Manşūrī yedimde ḥāk **benim**
Tā ezel ber-dār olmuş kākül-i dil-dāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [benim, -im]
12. Ḥāhişin vardır kabā-yı cāh u ikbāle Fehīm
Ben seni taḥkīr için giydim melāmāt cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [ben,]
13. Gümüş Halkalı'da nār-ı ḥased āğyārı kāl eyler
Gümüşşuyu'nda **ben** o sīm-ten ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [ben,]
14. Beste-i zünnār-ı zülfü yalnız bir **ben** miyim
Kā'ināt eyler perestiş ol büt-i dīn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [ben,]
15. Gönül kändil-i sūzān oldu 'aşk-ı şūḥ-ı tersāda
Müselmānlar yaķar mescidde şem'i **ben** kilisāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [ben,]
16. Alıp āğūş-ı vaşla ğayriler ol sīm-endāmı
Benim āyine-veş ḥüsnüne ḥayrān olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [benim, -im]
17. Mālīk oldum burada **ben** hüner-i mümtāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şīrāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 5). [ben,]
18. Sūḥan-gū dīde-i ḥübān olur ḥāmūş olursam **ben**
Fehīmā sürme-i ḥayret çıkar ḥāk-i mezārımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 1). [ben,]
19. **Ben** gidersem zīr-i ḥāke ḡam olur şöıra yetīm
Ġam **benim** ferzend-i cānımdır Ḥudā ayırmāsın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [ben,]
20. **Ben** gidersem zīr-i ḥāke ḡam olur şöıra yetīm
Ġam **benim** ferzend-i cānımdır Ḥudā ayırmāsın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 2). [benim, -im]

21. Vaşl-ı cân-bağşındadır feyz-i hayât-ı câvidân
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 16). [ben,]
22. Vuşlatından gayrı bu derde deva emr-i muḥāl
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 12). [ben,]
23. Cevher-i kân-ı leṭâfetdir vücûduñ ey perî
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 8). [ben,]
24. Rûḥa teşbih eyledim ey ser-bülendim **ben** seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 4). [ben,]
25. Rûḥa teşbih eyledim ey ser-bülendim **ben** seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3). [ben,]
26. Zümre-i ḥübân içinde pek begendim **ben** seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [ben,]
27. Zümre-i ḥübân içinde pek begendim **ben** seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim **ben** seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 1). [ben,]
28. Dil fedâdır ğamze-i ğaddârîña
Mâ'il oldum **ben** seniñ âzârîña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 14). [ben,]
29. **Ben** gücenmem eyleseñ yüz biñ cefâ
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 11). [ben,]
30. **Ben** şifâ-yı vuşlatıñ etmem hayâl
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 7). [ben,]
31. Sen **beni** cevriñe şâyeste bil ihsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [beni, -i]
32. **Ben** hezarân-sâl mey-nüş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 25). [ben,]
33. Hayâl-i rûy-yı yâr ile ederken sînemi gül-şen
Gül-i maẓmûn-ı rengini riyâz-ı dilde buldum **ben** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [ben,]
34. Gâzâl-i maṭlabı şayd eyledim **ben** deşt-i ülfetde
'Aceb eṭvâr-ı rindânım komuş ağıyârı hayretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [ben,]
35. **Ben** derâ-yı kârbân-ı sürmenin feryâdım
Râh-ı hayret-zâr-ı 'aşkıñ sâlik-i nâ-şâdım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 47). [ben,]
36. Bâd-ı nâzîñla perîşân hâtırim kâkül gibi
Bâde-i âşüfteğî açmış **beni** sünbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 58). [beni, -i]
37. **Ben** şehid-i deşne-i çeşm-i bütânım tâ ezel
Sâye-i şemşir-i ser-tîz özge me'mendir **baña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [ben,]
38. Çeşm-i 'İsâ 'aynek-i 'ayn-ı hayâlimken **benim**
Şüret-i âyine-i gerdün ne nâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [benim, -im]
39. **Benim** ol ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ cânâ
Râz-ı 'aşkı demem ey dîdesi ğammâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [benim, -im]
40. Hudâvendâ Kerîmâ 'afvîña mağrûr olup **ben de**
Cesâret eyledim bu tuḥfe-i nâçizi ihdâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [ben de, --de]
41. **Ben** de i'lân eyledim târiḥ-i tām ile Fehîm
Dehri kıldı ber-murâd Sultân Meḥemmed maḥdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 17). [ben de, --de]
42. Hâk olunca üstüḥânım **ben de** bu da'vâdayım
Bezm-i vaşla vâşıl oldum şanma kim ferdâdayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 31). [ben de, --de]
43. Şordular târiḥ-i fevtin söyledim **ben de** Fehîm
Oldu İbrâhîm Efendi gül-şen-i 'adne revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 5, Mısra 1). [ben de, --de]

44. İki tārīḥ-i tām ile Fehīmā zevk ü şevkimden
Kudūmun eyledim tebrike niyyet **ben de** sür'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 26). [ben de, --de]

bend: Bağ, engel.

1. Zülf-i yäre **bend** olup taḥlīs-i ümmīd eylemem
Gerden-i Mecnūn olur mu ṭavḳ-ı āhenden ḥalāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [bend,]

bend et-: Tutsak etmek, bağlamak.

1. **Bend ederdi** seni ol şāh-ı bütān ey şūfī
Neyleyim perde-i ruḥsārını açmaz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [bend ederdi, --er, --di]

bend ol-: Bağlanmak.

1. Ederdi sübḥasın zünnāra tebdīl şūfīyān bī-şek
Eger mānend-i rindān **bend olaydı** zülf-i ṭarrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 18). [bend olaydı, --a, -(y) -idi]
2. Küfr ü dīnīn 'uḳdesin fetḥ eyledi nāḥun-ı 'aşḳ
Bend olur mu bir daḥı hīç sübḥa vü zünnāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [bend olur, --ur]

bende: Hizmetkar || Kul, köle.

1. O sultānīn silāḥ-dāri 'Alī Beg **bendesine** Ḥaḳ
'İnāyet etdi bir ḥayrū'l-ḥalef 'izz ü sa'ādetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 3). [bendesine, --si, --ne]

bende-i dīrīne: Eski, daimi köle.

1. Ğamze-i sultān-ı ḥübān **bende-i dīrīnemiz**
Ḥaṭṭ-ı ruḥsār-ı bütāndır ḥırḳa-i peşmīnemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 69). [bende-i dīrīnemiz, --miz]

bend-i ğam: Gam ve keder engeli.

1. Ğuşşa-i naẓm-ı süḥan buldu teselsül ezeli
Bend-i ğamdan olamaz ehl-i süḥan āzāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 24). [bend-i ğamdan, --dan]

bend-i zindān ol-: Zindanda zincire vurulmak.

1. Züleyḥā-yı emelden Yūsuf-ı dil oldu dāmen-keş
Düşüp çāḥ-ı hevāya **bend-i zindān olduğum** kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [bend-i zindān olduğum, --duğ, --um]
2. Züleyḥā-yı murāda vāşıl olmaḳ ḥaylī müşkildir
'Azīzim Yūsuf-āsā **bend-i zindān olduğun** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 12).

benefşe yaprağı: Menekşe yaprağı (Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri bağlamında).

1. Degil ḥaṭṭ-ı siyeh ol 'arīz-ı al üzre zāhirdir
Gül-i sürḥ üstüne ḳonmuş **benefşe yaprağı** nā-gāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 6). [benefşe yaprağı, --ı]

beng-i sevdā-yı hamūş: Sessiz sevdanın esrarı.

1. Sürme-i āvāz-ı ḥayret dīde-i āḥūsudur
Beng-i sevdā-yı hamūşu vesme-i ebrūsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 10). [beng-i sevdā-yı hamūşu, --u]

benze-: İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.

1. Lâle-zâr-ı dâğ-ı sînem Tûr'a beñzer **beñzemez**
Şem'-i fânûs-ı hayâlim nûra beñzer **beñzemez** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 1). [beñzemez, -mez]
2. Reng-i gül-ruḥsârı üzre ol siyeh kâkülleri
Al kaplı ferve-i semmûra beñzer **beñzemez** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 4). [beñzemez, -mez]
3. Erġanûn-ı nâle-i sînem neye beñzer 'aceb
Nağme-i âhim hele ṭanbûra beñzer **beñzemez** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 6). [beñzemez, -mez]
4. Nefret etmiş zene **beñzer** diyü meyl etmez dil
Vech-i maḥbûb eger ḥaṭdan olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [beñzer,]
5. İltifât-ı naẓar-ı yârdan oldum düşkün
Var mı **beñzer** baña dünyâda 'aceb üftâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [beñzer,]
6. Erġanûn-ı nâle-i sînem neye **beñzer** 'aceb
Nağme-i âhim hele ṭanbûra **beñzer** beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 5). [beñzer,]

berâber: Birlikte, beraber.

1. Gider seniñle **berâber** cezâ-yı cins-i 'amel
Nuḳûd u mâlı kıyâs eyleme mezâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [berâber,]
2. Nâ'il-i feyz-i ḳanâ'at olan erbâb-ı dile
Cûd-ı Ḥâtem'le **berâber** görünür necl-i nevâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [berâber,]

ber-bâd: Perişan, virane..

1. Kûnc-i mey-ḥânede evvel var idi câm-ı şafâ
Şimdi seyl-i ġam-ile ol daḥı **ber-bâd** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [ber-bâd,]

Bercîs: Müşteri yıldızı, Jüpiter.

1. Fûrûğ-ı ḥûşe-i Pervîn-i şî'r-i vaşfını **Bercîs**
Yazıp zerrîn kalemle gönderir tâ necm-i Şî'râ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [bercîs,]

ber-dâr: Dar ağacı.

1. Bâde-i gül-gûna rağbet eylemez maḥmûr-ı 'aşḳ
Ḥaḳḳ'ı söyler zülfüne **ber-dâr** iken Mañşûr-ı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terakib-bend 1, Mısra 30). [ber-dâr iken, -iken]

ber-dâr ol-: Dar ağacına asılmak.

1. Eylesem da'vâ-yı Mañşûrî yedimde ḥaḳ benim
Tâ ezel **ber-dâr olmuş** kâkül-i dil-dâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [ber-dâr olmuş, --muş]

berg: Yaprak.

1. Pîrlikde terk-i bâr-ı mâ-sivâ âsândır
Bergden 'ârî olur eşcâr çün vaḳt-i ḥazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [bergden, -den]

berg-i revhân: Reyhan yaprağı.

1. Ğonce-i la'l-i lebiñ ḥaṭṭ-ı zümür-rûd-fâmını
Gül-bün-i yâḳût içinde **berg-i revhân** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [berg-i revhân,]

berg-i ter: Taze yaprak.

1. Ararız hānde-i dīrīneyi giryān olarak
Gönce-i tab'ımızın hāşıl olur **berg-i teri** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [berg-i teri, --i]

berk ü giyāh: Şimşek ve taze ot (tezat ilişkisi bağlamında).

1. Maḥv eder zehr-i riyyāyı dilden āḥir sūz-ı 'aşk
Bir maḥalde nice mümkün cem' ola **berk ü giyāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [berk ü giyāh,]

ber-karār ol-: Kararlı olmak.

1. Ber-karār olmaz Fehīmā rüzgārın gerdişi
Çekme hāşā ki ḥavādisden keder deryā-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 11). [ber-karār,]

ber-murād: Murad üzere, istenildiği gibi.

1. Ben de i'lān eyledim tārīḥ-i tām ile Fehīm
Dehri kıldı **ber-murād** Sultān Meḥemmed maḥdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 18). [ber-murād,]

ber-sivāk: Bilinen şekil üzere.

1. Şoḥbet-i cem'iyet-i aḥbāb kalmaz **ber-siyāk**
Söylenir çünkim meseldir küllü cem'in iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [ber-siyāk,]

beşāset: Güler yüzlülük ve mutluluk.

1. Şifā-yı luṭfunu kânūn kılmış derdmendāna
Gelen maḥzūn o dergāha gider elbet **beşāsetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 8). [beşāsetle, -le]

beste: Bağlı, bağlanmış.

1. Hasret-i āḥū-nigāhıyla Fehīm-i müstemend
Halka-i çeşm-i ḡazāle **beste** bir dīvānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 18). [beste,]

beste-i gīsū: Saç bağı.

1. Gül-şen-i ḥüsnünde Yūsuf sebze-i ḥod-rūsudur
Sünbül-i zülfi Züleyḥā **beste-i gīsūsudur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 12). [beste-i gīsūsudur, --su, --dur]

beste-i halka-i mevc-i mey: Şarap dalgasının halka bağı. || içki meclisinde şarap dolu kadehin daire şeklinde dolaştırılması.

1. **Beste-i halka-i mevc-i mey** olur 'ālem-i āb
Getirir keyf-i cünün meclise dīvāne ḡadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [beste-i halka-i mevc-i mey,]

beste-i zünnār-ı zülf: Zülüf kuşağının bağı.

1. **Beste-i zünnār-ı zülfü** yalnız bir ben miyim
Kā'ināt eyler perestiş ol büt-i dīn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [beste-i zünnār-ı zülfü, --ü]

be-vefk-i murād: Niyet, isteğe uygun olarak.

1. Altı cildi Naḥīfī-i üstād
Eylemiş terceme **be-vefk-i murād** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 8). [be-vefk-i murād,
]

beyân: Anlatma, açık ve güzel söyleme.

1. O şeh-i ḥüsne Fehim etmek-içün ḥālī **beyân**
'Arz-ı ḥāl elde fiğân dilde zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 23).
[beyân,]

beyâz-ı penbe: Pamuk beyazı || Sevgilinin yüzü.

1. Fehimâ şâm-ı ğamda meş'al-i şubḥ-ı meserretidir
Beyâz-ı penbe-i envâr-ı çeşm-i rüşen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [beyâz-ı
penbe-i, --i]

beydak-ı hâl-i tevekkül: Tevekkül halinin piyonu.

1. Naṭ'-ı şatırac-ı kaderde esb-i tedbîr oynamaz
Beydak-ı hâl-i tevekkül dâ'imâ ferzânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [beydak-ı
hâl-i tevekkül,]

beydak-ı tedbîr: Tedbir piyonu, tedbir.

1. Fehimâ naṭ'-ı şatırac-ı kaderde **beydak-ı tedbîr**
Olur pes-mânde-i vâdî-i hayret sür'at etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 13).
[beydak-ı tedbîr,]

beyhûde: Boş yere, boşuna.

1. Bir mu'ammâdır açılmaz künh-i eflâk u 'uḳûl
Ehl-i hikmet düşdüler **beyhûde** fikr-i ḥurdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 6).
[beyhûde,]

beyn: Beyin || İki şeyin ortası.

1. Olursa âşinâ-yı sırr-ı hikmet 'ayn-ı vahdet-bîn
Semâ vü arz **beyninde** görür mü hiç bigâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10).
[beyninde, --in, --de]

beyt: beyit

1. Bârekallâh zihî Sûr-ı Hümâyûn-nâme
Şevk-baḥş olmada her **beyti** dil-i nâ-kâma (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 2). [beyti dil-
i nâ-kâma, --a]

beyt-i dil: Gönül evi.

1. 'Âlem-i tecrîdde merdâna himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim maṭrûd dünyâ qahbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [beyt-i
dilden, --den]
2. Kesret-i aşnâmdan pāk eyledik **beyt-i dili**
Bir bût-i vahdet-güzîne ḥâşdır bût-ḥânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [beyt-i
dili, --i]

beyt-i erbâb-ı süḥan: Söz ehlinin evi || Söz ehlinin şiiri.

1. Tîşe-i cehl-i zamân şöyle ḥarâb etdi Fehim
Beyt-i erbâb-ı süḥan bir dahı âbâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 20). [beyt-i
erbâb-ı süḥan,]

bevt-i hüsn: *Güzellik evi (sevgilinin yüzü bağlamında).*

1. Kıyās etme ھاٲ-ı sebz ol per-i Cibrıl-i ma‘nādır
Ki etmiş **bevt-i hüsnün** kudsıyān-ı ھاٲ ziyaret-gāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 10, Mısra 8).
[bevt-i hüsnün, --ün]

bevt-i sühan: *Şiir, söz evi.*

1. Fehīmā şem‘-i ma‘nādan olur **bevt-i sühan** rüşen
Bu maḥsūd-ı ṭabāyi‘ sözleri kande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 23).
[bevt-i sühan,]

bevt-i vāhid: *Yalnız ve tek, bir olan Allah'ın evi.*

1. **Beyt-i vāhidde** iki mışra‘ birer tārīḥ-i tām
Nazm edip ḥāme Fehīmā ‘arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 11). [beyt-i vāhidde, --de]

bevtü's-sanem: *Put evi, puthane || Sevgilinin bulunduğu yer.*

1. Gürūh-ı zen-perestānīñ demişsin pīriyem zāhid
Seniñ **bevtü's-sanemde** Şeyḥ-i Şan‘ān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [bevtü's-sanemde, --de]

bezm: *Meclis, sohbet meclisi; içkili, eğlenceli meclis, toplantı, dernek.*

1. Ehl-i dünyā **bezmine** ‘ārif eder gāḥī duḡūl
Muḳteżā olduḡça ādem eyler ‘azm-i müsterāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 5).
[bezmine, -ine]
2. Bu **bezmīñ** bādesinde ḳalmamış keyfīyyet-i dīrīn
Fehīmā tevbe-i meyden peşimān olduḡum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 13).
[bezmīñ, -in]
3. Taḥt-gāḥ-ı ‘aşḳda şimdi Süleymān’ım Fehīm
Tāc-ı Cem peymānedir **bezmimde** Ḥüsrev’dır nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 72). [bezmimde, -im, -de]

bezm-i cihān: *Ālem meclisi || Dünya meclisi.*

1. Var ise **bezm-i cihānda** mey-i āsāyiş-i bāl
Cām-ı Cem’de arama sāḡar-ı rindāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [bezm-i cihānda, --da]
2. Ūlfet-i duḡter-i rez ‘ārafe mu‘tād olmaz
Merd olan **bezm-i cihānda** zene münḳād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 2).
[bezm-i cihānda, --da]
3. Mey-i iḳbāl ile mest olma düşme ḥāk-i idbāre
Ayaḳdan düşmüşe **bezm-i cihānda** dest-gīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 14).
[bezm-i cihānda, --da]

bezm-i ḡam: *Gam ve keder meclisi.*

1. Görmeden şevḳini biz devr-i ḳadeḥ-kār-ı Cem’iñ
Bāde-i ‘aşḳ-ile mestānesiyiz **bezm-i ḡamīñ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [bezm-i ḡamīñ, --ın]

bezm-i girdāb-ı cünün: *Delilik girdabının meclisi.*

1. **Bezm-i girdāb-ı cünün** içre dönen peymāneyim
Cüş-ı ṭūfān-ı belādan keşt-i virāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 53). [bezm-i girdāb-ı cünün,]

bezm-i harīm-i hās: Hususi mekandaki sohbet meclisi.

1. İsteyen dāhīl olur **bezm-i harīm-i hāşa**
Der-i dergāh-ı şeh-i ‘aşkda olmaz derbān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [bezm-i harīm-i hāşa, --a]

bezm-i me’vā: Cennet meclisi, cennet.

1. Kadeh gerdişde sākī ‘işvede mey şişede gül-reng
Fehimā var mı bu tertib-i ‘işret **bezm-i me’vāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [bezm-i me’vāda, --da]

bezm-i mey: Şarap meclisi.

1. **Bezm-i meyde** cām-ı gül-gün oldu sensiz hūn baña
Kul-kul-ı şavt-ı şurāhī de olur şeb-hūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 37). [bezm-i meyde, --de]
2. Gitme sākī **bezm-i meyden** cām olur soñra şikest
Mest-i nāzım baş gidince pāy-dār olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [bezm-i meyden, --den]

bezm-i rindān: Rindlerin (sohbet) meclisi.

1. **Bezm-i rindāna** başınca sākī-i çinī ayağ
Zāhir oldu kāse-i fağfurdan āvāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [bezm-i rindāna,]

bezm-i şarāb: Şarap, eğlence meclisi.

1. Niçün **bezm-i şarābı** zāhid-i ef’ī bakar görmez
Kamaşdırmış meger çeşmiñ zümürd ma’den-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [bezm-i şarābı, -ı]

bezm-i tecellī-i vişāl ol-: Kavuşmanın gerçekleştiği meclis.

1. Nā’il-i **bezm-i tecellī-i vişāl olmuş** ezel
Neş’e-yāb olmaz gönül vaşf-ı behişt ü hūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 33). [bezm-i tecellī-i vişāl olmuş, --muş]

bezm-i ‘uşşāk: Aşıkların (sohbet) meclisi.

1. Pür-nevā-yı āh-ile āheng edince sāz-ı ‘aşk
Bezm-i ‘uşşāka gelip rakş eyledi şehnāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [bezm-i ‘uşşāka, --a]

bezm-i vaşl: Kavuşma meclisi.

1. Hāk olunca üstühānım ben de bu da’vādayım
Bezm-i vaşla vāşıl oldum şanma kim ferdādayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 32). [bezm-i vaşla, --a]

bezm-i yārān: Dostlar meclisi.

1. Āşinā oldu rakibe gezerek elden ele
Bezm-i yārāna ayağ başmadı bīgāne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [bezm-i yārāna, --a]

bī-ārām u ser-gerdān ol-: Huzursuz ve perişan olmak.

1. ‘Aşk vādisinde **bī-ārām u ser-gerdān olur**
‘Akl egerçi fenn-i felsefide Batlāmyūs’dur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [bī-ārām u ser-gerdān olur, --ur]

bî-çāre gönül: Çaresiz gönül.

1. İ 'timād etmez iken va 'de-i vaşl-ı yāre
Düşdü **bîçāre gönül** va 'de-i kemīn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [bî-çāre gönül,]
2. O çār-ebrūya **bîçāre gönül** nā-çār çarpıldı
Meger düzd-i perīdir nev ' -i insānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [bîçāre gönül,]

bî-dāne: (Buğday vb.) tanesi.

1. Rızq için gām çekme fem mevcūd iken sende
Fehīm dikkāt et kalır mı **bî-dāne** dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [bî-dāne,]

bîdār ol-: Uyanmak, uyanık halde olmak.

1. Şöyle hābīde olur tālī ' -i erbāb-ı hūner
Toğsa hūrşīd-i kıyāmet yine **bîdār olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 18). [bîdār olmaz, --maz]

bîgāne: Kayıtsızlık, umursamamazlık, tanımamazlıktan gelme || Yabancı, rakip.

1. Āşīnā oldu rākībe gezerek elden ele
Bezm-i yārāna ayağ başmadı **bîgāne** kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [bîgāne,]
2. 'Ālem-i tafşīle geldi 'ālem-i icmālden
Āşīnā olmak için esmāsına **bîgāne** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [bîgāne,]
3. Hāyāl-i zūlf-i Leylā 'sıyla dil dīvāne olmaz mı
Dil-i çeşm-āşīnā sāmān-ile **bîgāne** olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [bîgāne,]
4. Olursa āşīnā-yı sırr-ı hīkmet 'ayn-ı vahdet-bīn
Semā vü arz beyninde görür mü hiç **bîgāne** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [bîgāne,]
5. Gālibā ağıyāra oldun āşīnā
Ülfetiñ **bîgānelerle** dā 'imā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 10). [bîgānelerle, -ler, -le]

bî-gümān: Şüphesiz.

1. Kārını Fir 'avn-ı nefsiñ **bî-gümān** ibtāl eder
Ceyb-i dilden zāhir olduğça yed-i beyzā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [bî-gümān ibtāl eder, --er]

bi-hamdi'llāh: Allah'a şükürler olsun.

1. Debīr-i feyz-i Hāk rūy-ı 'Alī Eşref Efendi'ye
Midād-ı meşk ile Nūr āyetin yazdı **bi-hamdi'llāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 2). [bi-hamdi'llāh,]

bî-hod: Kendinden geçmiş, kendini kaybetmiş.

1. Devr-i gerdün eylemez **bî-hod** u ser-gerdān bizi
Döndüren erbāb-ı 'aşkı gerdiş-i peymānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [bî-hod,]
2. Ezel nūş eyledik cām-ı sitem-āmīz-i dil-dārı
Şabāh-ı haşre dek **bî-hod** olan mestāne rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [bî-hod,]

bî-hod olan mestāne: Kendinden geçmiş olan sarhoş.

1. Bāde-nūşum şu'le-pūşum 'āşık-ı rindāneyim
Tāb-ı eşk-i giryeden **bī-ḥod olan mestāneyim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).
[bī-ḥod olan mestāneyim, --yim]

bī-hüner: Beceriksiz, elinden bir iş gelmeyen.

1. Zevālin istemez mi **bī-hüner** ehl-i kemālātın
Vefāt-ı ḥāceyi eyler temennī dā'imā etfāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [bī-hüner,]

bī-hüş ol-: Akli başında olmamak, sarhoş olup kendinden geçmek.

1. Neş'e-i şahbāy **bī-hüş olmayınca** bilmedim
Kıl ü kāl-i 'aşkı ḥāmūş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [bī-hüş
olmayınca, --ma, --y, --ınca]

bī-huzūr eyle-: Huzursuz etmek.

1. Cīvānı şoḥbet-i pīrān elbet **bī-huzūr eyler**
Kemāna muttaşıl olduğça hiç ārām-ı tır olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [bī-
huzūr eyler, --r]

bī-ihtiyār: Elinde olmayarak, istemsiz bir biçimde.

1. Dür olan ḥāk-i vatandaş āh eder **bī-ihtiyār**
Pek müberhendir bu da'vā nāle-i fağfurdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 21). [bī-
ihtiyār,]

bī-karār-ı cilve-i dil: Gönül cilvesinin kararsızlığı.

1. Cüşiş-i deryā-yı vuşlat çeşm-i pür-nemdir bize
Bī-karār-ı cilve-i dil şurta-i yemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 4). [bī-
karār-ı cilve-i dil,]

bīkr-i ma'nā: El değmemiş, anlam.

1. Şüret-i deyr-i ḥayālīm **bīkr-i ma'nādır** bütün
Ḥāk-i Meryem'den yapılmış güyiyā büt-ḥānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 13).
[bīkr-i ma'nādır, --dır]

bīkr-i maẓmūnu boz-: Sanatlı, ince sözün üslubunu bozmak.

1. **Bīkr-i maẓmūnu bozar** ḥāme-i merdān-ı hüner
Naķş ederken varāk-ı nazma Nigāristān'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 13). [bīkr-i
maẓmūnu bozar, --ar]

bil-: İdrak etmek, kavramak.

1. Lezzet-i vuşlat **bilinmez** çekmeyince firḳatın
'Āfiyet ḳadrin su'āl et ḥaste vü rencürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 27). [bilinmez,
-in, -mez, -]
2. Ğarīķ-i ni'met-i dünyā **bilir** mi lezzeti hiç
Olur mu zevķ-i 'aselden ḥabir hiç zenbūr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 1). [bilir, -ir]
3. Sen beni cevrine şāyeste **bil** ihsān olarak
Gösterir saña felek māh-ı kemāli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [bil,]
4. Ne füsün eyledi **bilmem** dili teşhīr etdi
Çeşm-i fettānı gibi görmedim aslā şehḥār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [bilmem, -
me, -m]

5. Rütbe-i keyfiyyet-i 'aşkı ne **bilsin** şüfiyân
Mezheb-i rindânı **bilsin** mi Fehimâ zâhidân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [bilsin, -sin]
6. Hüsni ü âni-yâri mağşûş olmayınca **bilmedim**
Lezzet-i la'lini mey-nûş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [bilmedim, -me, -di, -m]
7. Hüsni ü âni-yâri mağşûş olmayınca **bilmedim**
Lezzet-i la'lini mey-nûş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 2). [bilmedim, -me, -di, -m]
8. Neş'e-i şahbâyı bî-hûş olmayınca **bilmedim**
Kıl ü kâl-i 'aşkı hâmuş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [bilmedim, -me, -di, -m]
9. Neş'e-i şahbâyı bî-hûş olmayınca **bilmedim**
Kıl ü kâl-i 'aşkı hâmuş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [bilmedim, -me, -di, -m]
10. Sırr-ı 'aklı mest ü medhûş olmayınca **bilmedim**
Vermek için şöhret ü 'unvâna revnak dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [bilmedim, -me, -di, -m]
11. 'Alemin zevkin geda eylermiş ancak dünyede
Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [bilmedim, -me, -di, -m]
12. Şu'le-i âha hem-âgûş olmayınca **bilmedim**
Mühr-i maşşerdir ser-â-pâ lâl-i şahrâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [bilmedim, -me, -di, -m]
13. 'Alemin tutmuş şadâ-yı na'ra-i gavgâ-yı 'aşk
Dağlardan ser-be-ser gûş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 20). [bilmedim, -me, -di, -m]
14. Ben hezarân-sâl mey-nûş olmayınca **bilmedim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 25). [bilmedim, -me, -di, -m]

bî-mecâl ol-: Mecalsiz, güçsüz olmak.

1. Pister-i gamda edip feryâd eyyâm u leyâl
Derd-i hasretle vücûdum **oldu** cânâ **bî-mecâl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 10). [bî-mecâl oldu, --du]

biñ: Binlerce, pek çok.

1. Şafâk-ı eşk bulur şubh-ı vişâli bir gün
Ser-i küyünde felek her gece **biñ** kan olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [biñ,]

bintü'l-'ineb: Üzümlün kızı II Şarap,.

1. Muğbeçe **bintü'l-'ineb** edicek germ ülfet
Parladır neş'e ile encümen-i rindânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [bintü'l-'ineb,]
2. Elini bûs ederek pîr-i muğânın âhîr
Çekdi **bintü'l-'ineb** sineye merdâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [bintü'l-'ineb, --i]

bî-pervâ: Pervasız, korkusuz, çekincesiz.

1. Müştêriyiz o mehiñ cevrine biz **bî-pervâ**
Fâriğ-i havf-ı ziyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [bî-pervâ,]

bir: Sayının en küçüğü ve ilki. || Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

1. Ehl-i 'irfân zâr olur mu şeşder-i tedbirde
'Akl-ı Eflâtûn'u almaz **bir** pula dîvânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [bir,]

2. Olup cevher-feşân-ı şâdmânî söyledim târîh
Hudâ şehzâde verdi **bir** Mehemmed Şâh Mahmûd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [bir,]
3. Hacc-ı ekberse garaž şüret-perestlikden geçip
Zâhidâ gel tâ'if ol **bir** kerre de dil Ka'be'sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [bir,]
4. Beste-i zünnâr-ı zülfü yalıñız **bir** ben miyim
Kâ'inât eyler perestîş ol büt-i dîn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [bir,]
5. Öyle **bir** 'Ankâ-yı nâzım kim Hümâ-yı lâ-mekân
Sayd içün Cibrîl-i kudsü şâh-bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [bir,]
6. Eylemem çeşm-i bütâna ey kemân-ebur nigâh
Her müje **bir** nâvek-i tedmîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [bir,]
7. 'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi **bir** âh-ile âh
Havfım oldur ola âhım şerer-endâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [bir,]
8. Döner **bir** şu'le-i cevvalëye pervâne-i sâgar
Giyince âteş-i seyyâleden câme ten-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [bir,]
9. Meze hûn-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney figân-ı dil
Bu şeb meşrebce **bir** tertîb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [bir,]
10. Hasret-i âhû-nigâhıyla Fehîm-i müstemend
Halka-i çeşm-i gazâle beste **bir** divânendir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 18). [bir,]
12. Mest olur bâde-i nâz-ile bütün gün zâlim
Bir gece meclis-i 'uşşâka kadeh-kâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [bir,]
13. Kesret-i aşnâmdan pâk eyledik beyt-i dili
Bir büt-i vahdet-güzîne hâşdır büt-hânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [bir,]
14. Cevânîñ şöhetini ihtiyâr eylerse **bir** âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda hiç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [bir,]
15. Vaşf-ı zâtı **bir** tılısm-ı genc-i ma'nâdır 'ayân
Feth edip buldum Fehîmâ cevher-i yektâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 29). [bir,]
16. Mest olunca etdi tâcî dünbelek misvâki çöp
Bir kadehle kıldı sâkî zâhidi rûsvâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [bir,]
17. **Bir** kademde vâşıl-ı ser-menzil-i makşûd olur
Tâ o rûtbe tîz-revdir bâdiye-peymâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [bir,]
18. Pek atılma ruh-güşâ olmaz o şâh-ı hûsn ü ân
Mât olursun başka **bir** manşübedir açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [bir,]
19. Dört taraftan bağlayıp zabt etdiler divânemi
Çarpıldı çâr-ebur **bir** perî-ruhsâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [bir,]
20. Küfr ü dînîñ 'ukdesin feth eyledi nâhun-ı 'aşk
Bend olur mu **bir** dalı hiç sübhâ vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [bir,]
21. Bundadır hûsnüñ revâcî bu gönül bâzâdır
Verdi iki 'âlemi **bir** büse-i cânâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [bir,]
22. Tîşe-i gayretle tahrib etdi çok büt-hâne dil
Cây-ı cânân içün âhir yaptı **bir** kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [bir,]
23. Neş'e-dâr olsun diyü ehl-i muhabbet ey Fehîm
Bir tolu peymâne sundu meclis-i 'irfâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [bir,]
24. Medîneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O **bir** gazâl-i haremdir olur mu gayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [bir,]
25. Gül-i bî-hâr bulunmaz bu gülistânda Fehîm
Eyle **bir** hûba muhabbet deme yahşi vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16). [bir,]
26. Mâ-sivâ nakşına igne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecridi yolundan alıkor **bir** süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [bir,]
27. **Bir** âteş-pâre toğdı duhter-i rezden bâde nâmında
O kâfir-zâde kızkın pîr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [bir,]

28. **Bir** mu ‘ammâdır açılmaz künh-i eflâk u ‘ukûl
Ehl-i hikmet düşdüler beyhûde fikr-i hürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [bir,]
29. Bu şeşder-hâne **bir** gün seni de zâr eder elbet
Şakın aldanma nerrâd-ı vefâ-yı çarh-ı devvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [bir,]
30. Râz-ı ‘aşkı ‘âleme ibrâz kaydında iken
Hak bu kim Maşûr-veş **bir** dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [bir,]
31. Kurb-ı Hakk’a **bir** değil zâhid tarîk-i ittishâl
Vardır enfâs-ı halâyık ‘addedince şâh-râh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [bir,]
32. Mağv eder zehr-i riyâyı dilden âhir süz-ı ‘aşk
Bir mağalde nice mümkün cem‘ ola berķ ü giyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [bir,]
33. Niçe demler bu seng-i âsiyâ-yı çarh-ıñ altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrûh **bir** dâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [bir,]
34. Fütûh-ı bâtına erbâb-ı dilden eyle istimdâd
Sühûletle derûndan fetğ olur her **bir** der-i hâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [bir,]
35. Yanıp **bir** lüle-ruhsâra çerâğân olduğıñ var mı
Seniñ pervâne-veş şem‘-i şebistân olduğıñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [bir,]
36. Çerâğ-ı hâş-ı vaşlı olmadım **bir** lüle-ruhsârîñ
Bu süz-ı dâğ-ı gayretle çerâğân olduğıñ kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [bir,]
37. Düşüp sevdâ-yı zülfe kalmadı **bir** yerde ârâmım
Cihânda hâne-ber-düş u perişân olduğıñ kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [bir,]
38. Hezârân mürdegân-ı fakr **bir** demde eder ihyâ
Dem-i lutfu mümâsil feyz-i enfâs-ı Mesihâ‘ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 19). [bir,]
39. Bu **bir** silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma‘âniyle
Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur ‘ıkd-ı Süreyyâ‘ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11). [bir,]
40. Bu **bir** hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ‘irândır kim
Verir keyfiyyet-i ma‘nâsı neş‘e tab‘-ı dâniyâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [bir,]
41. Zihî **bir** nev‘arûs-ı ziver-i genc-i hünerdir bu
Verip meşşâta-i kilik-i belâgat zib u pîrâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [bir,]
42. Oldu zib-i mehd-i devlet yine **bir** şehzâdesi
Feyz-i lutf-i Hak ile mânende-i dürr-i şadef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 9). [bir,]
43. Görmedi **bir** böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte târih-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [bir,]
44. Nâmnı Fağfür‘uñ eyler şit-ı ikbâlî şikest
Kıymet-i elmâs ile **bir** mi olur kadr-i hazef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [bir,]
45. Geldi **bir** peyk-i meserret söyledi târihini
Mağdem-i Sultân Mehemmed kevnî kıldı pür-neşât (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 2, Mısra 1). [bir,]
46. Bu **bir** ‘âlem-behâ ‘âlî-neseb vâlâ-hasebdır kim
Bahâ‘eddîn nâmı tesmiye oldu kerâmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 7). [bir,]
47. O sultân-ı silâh-dârı ‘Alî Beg bendesine Hak
‘İnâyet etdi **bir** hayrû‘l-halef ‘izz ü sa‘âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 4). [bir,]
48. Meclis-ârâ **bir** nedîm-i bezle-gû şâ‘ir idi
Sağ iken tertib-i divân eyleyip almışdı nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 5). [bir,]
49. Hudâ gencine-i lutfundan ol mîr-i girân-kadre
‘İnâyet etdi **bir** hayrû‘l-halef ‘izz ü sa‘âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 14). [bir,]
50. ‘Adâlet lafzı ma‘nâ eyledi peyda zamânında
Edip her **bir** umurunda tevessül şer‘e gayetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 10). [bir,]
51. İşte ez-cümle hafîd-i Muhyizâde Molla‘ya
Bir rû‘üs ihsân edip maşûd-ı emsâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 6). [bir,]
52. Hükmi-i hikmet-zâdîdır sermâye-i emn ü emân
Görmedi çeşm-i felek **bir** böyle devr-i hurremi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 10). [bir,]

53. Oldu **bir** şehzâdesi zîb-âver-i mehd ü vücûd
Gül gibi rûy-ı cihân güldü gidip hüzn ü ğamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 11). [bir,]
54. Fehîmâ kûlzüm-i 'irfân içinde
Ma 'ârifle leb-â-leb **bir** sefine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 4). [bir,]
55. Degil bu mecmu 'a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû **bir** defîne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 2). [bir,]
56. Kilk-i Ferruh Efendi-i dâna
Etdi **bir** böyle nev-eser peyda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 2). [bir,]
57. Bahtımız yâver olup biz de bu devre erdik
Böyle **bir** sür-ı hümayunu temâşâ etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 10). [bir,]
58. Böyle **bir** sür-ı neşât-âver-i şevk-efzânî
Misli manzûru degil pîre-zen-i dünyânî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 7). [bir,]
59. Medîneli ile ülfet eder o şüh müdâm
O **bir** gazâl-i haremdir olur mu gayriye râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [bir,]
60. **Bir** Hümâ-yı lâ-mekâna âşiyândır sînemiz
Feyz-i Kîmyâ-yı sa 'âdet kanıdır gencînemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 67). [bir,]
61. Sîne-süzüm câme-çâkim özge **bir** dîvâneyim
Reng-i gül-ruhsârına bülbül gibi pervâneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 51). [bir,]
62. **Bir** perî-zâdîñ hayâl-i hüsnüne düş olmuşuz
Hâtır-ı ahbâbdan ey dil ferâmûş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 15). [bir,]

bir dahı: Bir daha, bundan sonra, artık.

1. Câm-ı esrâr-ı hâkîkatden içenler bâde
Mest olur maşşere dek **bir dahı** hûşyâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [bir dahı,]
2. Tîşe-i cehl-i zamân şöyle harâb etdi Fehîm
Beyt-i erbâb-ı sühân **bir dahı** âbâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 20). [bir dahı,]
3. Feyz alıp buldu vücûb-ı 'aşkdan neşv ü nemâ
Bir dahı sığmaz fezâ-yı 'âlem-i imkâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [bir dahı,]

bir demde: Bir anda.

1. Seniñ Tâtâr zülfüñ düzd ğamzeñ çeşm-i fettânîñ
Ki **bir demde** 'Irâk u Rûm u Īrân'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [bir demde, --de]

bir gün: Bir gün, bir zaman.

1. Görürler sîne-çâk olduğunu ey Mevlevî-zâde
Dönersin **bir gün** âğûş-ı muhabbetde bu devrândır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [bir gün,]
2. Çekme ğam rûşen eder çeşm-i hayâli **bir gün**
Şâm-ı firâtde görür mihr-i cemâli **bir gün** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [bir gün,]
3. Çekme ğam rûşen eder çeşm-i hayâli **bir gün**
Şâm-ı firâtde görür mihr-i cemâli **bir gün** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [bir gün,]
4. Şafağ-ı eşk bulur şubh-ı vişâli **bir gün**
Ser-i küyünda felek her gece biñ kan olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [bir gün,]
5. Sen beni cevrine şâyeste bil ihsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli **bir gün** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [bir gün,]

bir kadeh: Bir kadeh, birazcık.

1. Zāhidā rind-i mey-āşāmın öpersin ayağın
Bir kadeh mey vericek sākī-i mümtāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [bir kadeh,]

bir kez: Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

1. Ey kemān-ebrū dil-i 'uşşākı kıl **bir kez** nişān
Āh kim hep etdiğiñ tır-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [bir kez,]

bir ol-: Bir olmak, birleşmek, bütünlük sağlamak.

1. Sākī-i meclis-i vahdet aramaz şāh u gedā
Ser-i fağfūr ile **bir oldu** ayağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [bir oldu, --du]

bir pula muhtāc ol-: Paraya muhtaç durumda olmak, yoksulluk çekmek.

1. Añlayan şeşder-i icād-ı kaçā vü kaderi
Bir pula olsa da muhtāc yine zār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 20). [bir pula olsa da muhtāc,]

bir zamān: Bir süreliğine, bir zamanlar.

1. **Bir zamān** mest-i mey-i la'liñ iken dil şimdi
Şahne-i hatt-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [bir zamān,]

birer: Birer tane.

1. Beyt-i vāhidde iki mısra' **birer** tārīh-i tām
Nazm edip hāme Fehimā 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 11). [birer,]

biri birine: Birbirine.

1. Āşinādır **biri birine** cihānda eşyā
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç yād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [biri birine,]

bī-şek: Şüphesiz, kesinlikle.

1. Ederdi sübhasın zünnāra tebdil şüfiyān **bī-şek**
Eger mānend-i rindān bend olaydı zülf-i tarrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17). [bī-şek,]

bismil-i 'ask: Aşk kurbanı, âşık.

1. Visāl-i 'id-i adhāsın nice ümmīd edersin sen
O şūhuñ **bismil-i 'aşkıyla** kurbān olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [bismil-i 'aşkıyla, --ı, -(y)la]

Bisütün-ı 'aşkı aç-: Sütunsuz olan aşkı açmak, aşka düşmek.

1. **Bisütün-ı 'aşkı** açdım tişe-i āh-ile ben
Eylemiş Ferhād Şirīn ile icrā-yı mezāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [bisütün-ı 'aşkı açdım, --dım]

Bisütün-ı sühan: Sütunsuz söz (sözü açmak bağlamında).

1. Cüy-ı Şir-i hüneri etdi revān kilik-i Fehim
Bisütün-ı sühana tişe-i Ferhād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [bisütün-ı sühana, --a]

bî-vefâ: Vefasız.

1. Hâkikat **bî-vefâ** nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil ârzû eyler ne çäre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 17). [bî-vefâ,]

biz: Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

1. Kebâbı laht-ı cigerdir şarâbı hûn-ı sirîşk
Müretteb 'işret edenler **bizim** diyâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [bizim, -im]
2. Devr-i gerdün eylemez bî-hod u ser-gerdân **bizi**
Döndüren erbâb-ı 'aşkı gerdiş-i peymânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [bizi, -i]
3. Vâ'izâ mey-kede-i 'aşkıda hep cem' olalım
Ol taraftan **bize** keyfiyyet-i vahdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [bize, -e]
4. Müşteriyiz o mehiñ cevrine **biz** bî-pervâ
Fâriğ-i havf-ı ziyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [biz,]
5. Görürüz noktayı **biz** cümle hürûfa mebde'
Vâsıl-ı keşf ü 'ayân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [biz,]
6. Etdi dîvâne **bizi** fikr-i 'uqûl-i 'aşere
Nâkış-ı 'akla uyan kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [bizi, -i]
7. Görürüz noktayı biz cümle hürûfa mebde'
Vâsıl-ı keşf ü 'ayân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 16). [biziz, -iz]
8. Eyledik cevher-i ferde fem-i yâri teşbih
'Ârif-i sırr-ı nihân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 14). [biziz, -iz]
9. Çekeriz cevri ol kaşı kemân-ı dâ'im
Sâlik-i çille-keşân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [biziz, -iz]
10. Müşteriyiz o mehiñ cevrine biz bî-pervâ
Fâriğ-i havf-ı ziyân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [biziz, -iz]
11. 'Aklı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşâd
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 18). [biziz, -iz]
12. Fakr-ıla fahr ederiz sāye-i Mevlânâ'da
Gıpta-fermâ-yı şehân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 20). [biziz, -iz]
13. Nazmımız etdi Fehimâ dil-i yâri teşhîr
Mâlik-i sihr ü beyân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 22). [biziz, -iz]
14. Mâ'il-i zîb-i cihân kim dediler işte **biziz**
Merd-i mağlûb-ı zenân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [biziz, -iz]
15. Sürmedik âdem olup zevkini bâğ-ı fakr-ı
Târik-i bezm-i cinân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [biziz, -iz]
16. Hıffet-i 'aql ile yüklendik ezel teklifi
Hâmil-i bâr-girân kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [biziz, -iz]
17. Etdi dîvâne bizi fikr-i 'uqûl-i 'aşere
Nâkış-ı 'akla uyan kim dediler işte **biziz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [biziz, -iz]
18. Giderdik kâr-ı 'aqlı re'y ü tedbire peşimânız
Bakıp **biz** şüret-i âyine-i takdire hayrânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [biz,]
19. **Bize** sensiz per-i pervânedir bâlîn-i râhat âh
Şeb-i târik-i firkatde ser-â-pâ şem'-i süzânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [bize, -e]
20. **Bize** 'arz-ı cemâl etmez mi Belkîs-ı emel âhır
Fehimâ hâtem-i dâğ-ı muhabbetle Süleymân'ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [bize, -e]
21. Kûnc-i istignâ vü üzletdir **bize** dârü's-selâm
Nâz eder kaşr-ı behişte hâne-i virânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 11). [bize, -e]

22. Zāhidā keyfīyyet-i takvā **bizi** ser-mest eder
Hūşe-i engürdandır sübhā-i şad dānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [bizi, -i]
23. Öte gitsin **bize** hem-derd olamaz bülbül-i zār
Süz-ı hicrân ile pervânede feryād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 13). [bize, -e]
24. Zāhidā keyfīyyet-i takvā **bizi** ser-mest eder
Sübhā-i evrādımız var dāne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 19). [bizi, -i]
25. Ey gönül tır-i cefāya olduk āzmāyış çe sūd
‘Ākıbet etdi kepāze **bizi** ol kaşı kemān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [bizi, -i]
26. Fūrūğ-ı hüsni artar yār ile **biz** şöhet etdikçe
Şem’ rüşenlenir pervāneler germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [biz,]
27. Zevk olur **bize** hārām ‘aşr-ı Muḥarrem’dir bu
Gıryemiz oldu bedel ‘ālem-i āba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [bize, -e]
28. Baḥtımız yāver olup **biz** de bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temāşā etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9). [biz,]
29. Fehīmā **bizden** evvel geşt ederken rāh-ı gurbetde
Gelip miḥnet-keşān elbet bu cāyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 1).
[bizden, --den]
30. Görmeden şevkini **biz** devr-i kadeḥ-kār-ı Cem’iñ
Bāde-i ‘aşk-ile mestānesiyiz bezm-i ḡamıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [biz,]
31. Kulkul-ı mīnā-yı şahbā girye-i ḡamdır **bize**
Ḥande-i gül-zār-ı ‘işret naḥl-i mātēmdir **bize** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 5).
[bize, -e]
32. Cüş-i deryā-yı vuşlat çeşm-i pūr-nemdir **bize**
Bī-kārār-ı cılve-i dil şurṭa-i yemdir **bize** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 4). [bize, -e]
33. Hızr-ı ‘aşkız āb-ı ḥayvān sāḡar-ı semdir **bize**
Neş’e-i cām-ı şehādet bāde-i Cem’dir **bize** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 1). [bize, -e]

Bostān-ı Sa’dī: Sa’dī-şīrāzī’nin meşhur eseri.

1. Hezārān verd-i nazm-ile gülīstān-ı süḥandir bu
Eger **Bostān-ı Sa’dī’ye** seza olursa hem-sāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 10).
[bostān-ı sa’dī’ye, --ye]

boya-: Boyamak.

1. Yaraşır mı saña eṭvār-ı Nedīmāne Fehīm
Boyadıñ reng-i hınāya varak-ı dīvānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 16). [boyadıñ, -dı, -n]

böyle: Böyle, bu şekilde.

1. Gidersem kabre **böyle** iştīyāk-ı la’l ü ḥaṭṭıñla
Çıkar hep reng-i yāḳūt u zümürred her giyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 7).
[böyle,]
2. Ḥall edince ‘uḳde-i esrār-ı nazmı ey Fehīm
Böyle rengin pūr-ḥayāl eş’ār geldi ḥāṭıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [böyle,]
3. Ḥükm-i ḥikmet-zādıdır sermāye-i emn ü emān
Görmedi çeşm-i felek bir **böyle** devr-i ḥurremi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 12, Mısra 10). [böyle,]
4. Kilk-i Ferruḥ Efendi-i dānā
Etdi bir **böyle** nev-eser peyda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 2). [böyle,]
5. **Böyle** tertib olunmamış amma
Mesnevī-i cenāb-ı Mevlānā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 9). [böyle,]
6. **Böyle** tertibine edip himmet
‘Arif-i Rūm’a eyledi ḥidmet (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 11). [böyle,]

7. **Böyle** bir sūr-ı neşât-âver-i şevk-efzânî
Misli manzûru degil pîre-zen-i dünyânî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 7). [böyle,]
8. Bahtımız yâver olup biz de bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temâşâ etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 10). [böyle,]
9. Sâyesinde görelim **böyle** nice sūr-ı sürür
Ede mülkünde Fehîmâ anı Allâh mesrûr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 13). [böyle,]
10. **Böyle** işrâb etdi cûş-ı cûy-bâr
Bâde-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 7). [böyle,]
11. Kişver-i Çîn-i hayâlimden geçer fağfûr-ı ‘aşk
Bahs eder dâ’im Süleymân ile **böyle** mûr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26). [böyle,]
12. Dil kebâb ola semender gibi mey hûn-ı ciger
Böyledir kâ’ide vü resm-i ocağ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [böyledir, -dir]
13. Görmedi bir **böyle** devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte târîh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 7). [böyle,]
14. ‘Ömrün efsûn ede Hudâ-yı kerîm
Rûz u şeb **böyledir** du‘â-yı Fehîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 14). [böyledir, -dir]

bu: Bu, işaret zamiri.

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme **bunu** başıma püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [bunu, -nu]
2. Müselmân ol saña kurbân olayım dedim ol kâfir
Şarâb iç gel dedi ‘âdet **budur** âyîn-i ‘İsâ’da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [budur, -dur]
3. Nihâyet ‘uzlet etmekden garaz tahşîl-i şöhretdir
Bunu idrâk eder erbâb-ı dikkât hâl-i ‘Ankâ’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [bunu, -nu]
4. **Bundadır** hüsni revâcî bu gönül bâzâdır
Verdi iki ‘âlemi bir büse-i cânâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [bundadır, -n, -da, -dır]

bu: Bu, işaret sıfatı.

1. Sâlik-i râh-ı fenâyım ‘âzim-i semt-i beka
Hızır rehber eylesem **bu** yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [bu,]
2. Çâh-ı Yûsuf mu **bu** minâ-yı şarâb ey sâkî
Bû-yı cânâne-yi şemm etdi dimâğ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [bu,]
3. **Bu** dâr içinde Fehîmâ kelâm-ı Hakk’ı diyen
Misâl-i Hazret-i Mansûr pây-i dâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [bu,]
4. Çekip tîğ-i hayâli Şevketâne ceşş-i eş’arım
Bu vâdide sülhan-sencân-ı İrân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [bu,]
5. Fehîmâ bizden evvel geşt ederken râh-ı gurbetde
Gelip miñnet-keşân elbet **bu** câyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2). [bu,]
6. Olur ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma’rifet kısmet
Bu dergâhın ‘âzîm sâhibidir Kâsım-ı ‘irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 2). [bu,]
7. Dikkât et fikr-i dakîkîñ var ise edvârına
Hazd eder **bu** kevnî elbet âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [bu,]
8. Şâh-ı merdân sâyesin **bu** ‘arşada etdi penâh
Eylemez fil-i havâdisden hâzer ferzâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [bu,]
9. Bundadır hüsni revâcî **bu** gönül bâzâdır
Verdi iki ‘âlemi bir büse-i cânâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [bu,]
10. Mergdir vuslat-ı cânâna tarîk-i ehven
Reh-nümâ etsem olur Hızır’ı **bu** yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [bu,]
11. Niçe demler **bu** seng-i âsiyâ-yı çarhın altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrûh bir dâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [bu,]

12. Kallır mı Hüsrev-i hüsnüñ **bu** tarz-ı Muhteşem'likde
Benim dîvân-ı Şevket'den gâzel-hân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [bu,]
13. Çerâğ-ı hâş-ı vaşlı olmadım bir lâle-ruhsârîñ
Bu süz-ı dâğ-ı gayretle çerâğân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [bu,]
14. Zevk olur bize harâm 'aşr-ı Muharrem'dir **bu**
Giryemiz oldu bedel 'âlem-i âba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [bu,]
15. Olur makbûl-ı erbâb-ı sühan **bu** nüşha-i zibâ
Nigâh-ı iltifât eylerse ol zât-ı Hümâ-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [bu,]
16. **Bu** bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma'âniyle
Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur 'ıkd-ı Süreyyâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11). [bu,]
17. Hezârân verd-i nazm-ile gülîstân-ı sühandır **bu**
Eger Bostân-ı Sa'dî'ye seza olursa hem-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 9). [bu,]
18. Hüdâvendâ Kerîmâ 'afvîña mağrûr olup ben de
Cesâret eyledim **bu** tuhfe-i nâcîzi ihdâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 30). [bu,]
19. **Bu** bir hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ'irandır kim
Verir keyfiyyet-i ma'nâsı neş'e tab'-ı dâniya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [bu,]
20. Sipâs-ı bî-kıyâs ihsân-ı bî-pâyân Mevlâ'ya
Erişdi sâhil-i itmâma **bu** fûlk-i hüner-vâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [bu,]
21. Zihî bir nev-'arûs-ı zîver-i genc-i hünerdir **bu**
Verip meşşâta-i kil-k-i belâgat zib u pîrâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [bu,]
22. Toğdu mâh-ı rûzede mihr-i cihân-ârâ gibi
Bu sürür ile felek rakş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 12). [bu,]
23. Hüdâ **bu** hânedânı eylesin âfâtdan mahfûz
Verip 'ömr-i ebed ikbâl-i sermed 'izz ü devletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 23). [bu,]
24. Muharrem oldu **bu** defterde nâm-ı ehl-i hüner
Yazıldı hem nice şi'r ü menâkıb-ı büleğâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 1). [bu,]
25. **Bu** nüşha genc-i hüner kân-ı ma'rifet oldu
Karîn-i ragbet-i ehl-i sühan olursa sezâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 3). [bu,]
26. Sefînetü 'ş-şu'arâ nâmı ile **bu** âşâr
Hîtâma erdi Fehîmâ be-luţf u fazl-ı Hüdâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 5). [bu,]
27. **Bu** tûfeng-i ra'd-âşûbuñ çıkınca dânesi
Şadmesinden menzil-i a'dâ olur nâr-ı cahîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 5). [bu,]
28. Degil **bu** mecmu'a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû bir define (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 1). [bu,]
29. Bahtımız yâver olup biz de **bu** devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temâşâ etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9). [bu,]
30. Hızr-ı vâdî-i hüner etdi **bu** nazmı inşâ
Hâmesi kıldı 'aceb âb-ı hayâtı icrâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 3). [bu,]
31. Görürler sine-çâk olduğunu ey Mevlevî-zâde
Dönersin bir gün âğuş-ı muhabbetde **bu** devrândır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [bu,]
32. Vuşlatıñdan gayrı **bu** derde deva emr-i muhâl
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11). [bu,]
33. **Bu** esbâb-ı cününü seyr eden dîvâne olmaz mı
Rumûz-ı vahdeti şûfî temâşâ eyle kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [bu,]
34. Sebû zânûda sāgar elde yâr âğuş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hâşıla meclis 'aceb rindâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [bu,]
35. Fehîmâ şem'-i ma'nâdan olur beyt-i sühan rûşen
Bu mahsûd-ı tabâyi' sözleri kande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [bu,]
36. Hâk olunca üstühânım ben de **bu** da'vadayım
Bezm-i vaşla vâşıl oldum şanma kim ferdâdayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-b-bend 1, Mısra 31). [bu,]

37. Meze h n-ı ciger mey e k-i    mim ney fi  n-ı dil
Bu   b me rebce bir tert b-i bezm-i '  ret olmuşdur (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6).
[bu,]
38. V   d-ı cevher-i ferde deh n-ı y r b rh ndır
Na ıl teslim etmez **bu** delili ehl-i istidl l (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [bu,]
39. Egerçi b t- ken olmak kolay değil z hid
Sen olma b ri **bu** deyr içre m cid-i a n m (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [bu,]
40. Erer bah r-ı   b ba h z n-ı  eyb hem n
Bu b   içinde açılmaz Feh m  once-i k m (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [bu,]
41. D r olan h k-i va andan  h eder b -i tiy r
Pek müberhendir **bu** da'v  n le-i fa  furdan (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 22). [bu,]
42.   hd-i r hat kesb eder tedb r-i menzil eyleyen
Aldı erb b-ı h kem **bu** 'ibreti zenb rdan (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 30). [bu,]
43. G l-i b -h r bulunmaz **bu** g list nda Feh m
Eyle bir h ba mu abbet deme ya  ı v  yaman (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 15). [bu,]
44. **Bu**    der-h nede bir gün seni de z r eder elbet
 akin aldanma nerr d-ı vef -y   ar -ı devv ra (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [bu,]
45. R z-ı 'a  ı ' leme ibr z kaydında iken
H k **bu** kim Man  r-B    bir d r geldi h t ra (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [bu,]
46. **Bu** bir ' lem-beh  ' li-neseb v l -hasebdir kim
Bah 'edd n n mi tesmiye oldu ker metle (  leyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 7). [bu,]
47.  ade  gerdi de s  i 'i vede mey    ede g l-reng
Feh m  var mı **bu** tert b-i '  ret bezm-i me'v da (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [bu,]
48. **Bu** bezmi  b desinde k lmam   keyfiyyet-i d rin
Feh m  tevbe-i meyden pe  m n olduğum k ldı (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [bu,]

bu gece: Bu gece.

1. Nu l-i bezm-i Cem'i na l etdi Feh m  **bu gece**
'   -ı nev-r z ederek s  i-i devrana  ade  (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 13). [bu gece,]

bugün: Bugün.

1. Tel  eder  demi  elbette mez  -ı 'ay  n
B de n   eyle **bugün** eyleme fikr-i ferd  (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [bugün,]

bul-: Elde etmek, ulaşmak.

1. S z-ı 'a  -ı y ra m 'ildir dil-i rind nemiz
Buldu zev -i g lsit n  n rda perv nemiz (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [buldu, -du]
2. Vaşf-ı z t  bir t lism-ı genc-i ma'n dır 'ay n
Fet  edip **buldum** Feh m  cevher-i yekt -y  'a   (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 30).
[buldum, -dum]
3. Feyz alıp **buldu** v c b-ı 'açıdan ne v   nem 
Bir da ı s  maz fez -y  ' lem-i imk na dil (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [buldu, -du]
4.  u  a-i nazm-ı s  han **buldu** teselsül ezeli
Bend-i  amdan olamaz ehl-i s  han  z de (  leyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 23). [buldu, -du]
5. H y l-i r y-ı y r ile ederken s nemi g l- en
G l-i ma m n-ı rengini riy  -ı dilde **buldum** ben (  leyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 22).
[buldum, -dum]
6. Hüsrev-i end  em oldu m lik-i mülk-i s  han
Cevher-i nazmımla **buldu** z neti silk-i s  han (  leyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 64).
[buldu, -du]

7. **Bulur** devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem uzar söz naḥl-i Tübâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 13).
[bulur, -ur]
8. Gönül deyr-i muḥabbetde nice bâde-perest olmaz
Bulur zevk-i leb-i la'l-i bütânı cām-ı şahbâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [bulur, -ur]
9. **Bulup** dedim yem-i ma'nâda cevher-i târîḥ
Mücelled oldu şerefle Sefînetü's-şu'arâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 11, Mısra 7). [bulup, -up]
10. Giyelden câme-i fakr **bulup** kîmyâ-yı fahriyyet
Libâs-ı köhnemiz zıll-ı Hümâ-yı devlet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 11).
[bulup, -up]
11. Sevâd-ı çeşm-i âhûda **bulup** mersiye-i Kays'ı
Sirişk-i dîdeden Leylâ yazar evrâk-ı ruḥsâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [bulup, -up]
12. Sâhil-i vuşlat-ı cânâna olurdum vâşıl
Bulmadı fülk-i emel kulzüm-i fırsatda hevâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [bulmadı, -ma, -dı]
13. Fehîmâ şem'-i ma'nâdan olur beyt-i süḥan rüşen
Bu maḥsûd-ı ṭabâyi' sözleri kânde **bulursun** sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24).
[bulursun, -ur, -suñ]

bulun-: Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

1. Serde âteş dili pür-âb hemân ḥâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç **bulunur** mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2). [bulunur, -ur]
2. Bâde-i 'aşk **bulunmaz** ḥum-ı Eflâtûn'da
Neş'e-i sırr-ı ḥaḳîkat dil-i mestândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [bulunmaz, -maz]
3. Kimse nâ'il olamaz devlet ü âsâyişe tām
Ni'mete dest-res olur-ise **bulunmaz** rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 14).
[bulunmaz, -maz]

bunda: Burada.

1. Olur ehl-i sülûka **bunda** sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu dergâhın 'azîzim sâhibidir Kâsım-ı 'irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 1). [bunda,]

burada: Bu yerde.

1. Mâlik oldum **burada** ben hüner-i mümtâza
İşte meydân-ı süḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 5). [burada,]

bülbül: Güzel sesli maruf kuş || Âşık.

1. **Bülbül**-i âvâre-i bağ-ı vaṭan oldum ezel
Reng-i ḥûn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15).
[bülbül-i, --i]
2. Kûy-ı yâr oldu Fehîmâ dil-i zâra mesken
Bülbülün lânesi elbette gülistândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [bülbülüñ, -üñ]
3. Yâre âgyâr gibi 'âşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cây olamaz **bülbüle** mânend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 10).
[bülbüle, -e]
4. Girdi eyyâm-ı şitâ geldi bahâr
Gül açıldı **bülbül** eyler âh u zâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 6). [bülbül,]

5. Gül-i miḥnet-keşiyiz ḥār ile bāğ-ı sitemiñ
Nev-bahār-ı ğamına **bülbülüz** ol ğonce-femiñ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 14*).
[bülbülüz, -üz]
6. Sine-süzüm cāme-çākim özge bir dīvāneyim
Reng-i gül-ruḥsārına **bülbül** gibi pervāneyim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 52*).
[bülbül,]
7. Gül-şen-i ḥüsnüñ temāşā eylerim **bülbül** gibi
Şu‘le-i nezzāreden rüyüñ kızarmış gül gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 59*).
[bülbül,]
8. **Bülbül**-i pervāne-tab‘ım hem semender- tıynetim
Zevk-i bāğ u reng-i şu‘le künc-i küllḥandır baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[bülbül-i, -i]

bülbül devri: *Bülbülün devri II Bahar mevsimi.*

1. ‘Azm-i gül-zār ile **bülbül devridir**
Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 1*). [bülbül devridir, --i, --dir]

bülbül-āsā zār ü nālān ol-: *Bülbül gibi ağlayıp inlemek.*

1. Çemende **bülbül-āsā zār ü nālān olduğum** kaldı
O gül-çehre güler hep baña giryān olduğum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 1*).
[bülbül-āsā zār ü nālān olduğum, --duğ, --um]

bülbül-i dil: *Gönül kuşu II aşığın gönlü bağlamında*

1. Gül-i āmālimizi açdı nesīm-i şehri
Bülbül-i dilde kalır mı ğam-ı fırkat eseri (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 18*). [bülbül-i dilde, --de]

bülbül-i gül-zār-ı vahdet: *Birlik bahçesinin bülbülü.*

1. **Bülbül-i gül-zār-ı vahdet** sırr eder sırr-ı gülü
Fāş olur āh-ı hezārñ kesretinden rāz-ı ‘aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 3*). [bülbül-i gül-zār-ı vahdet,]

bülbül-i pür-gü: *Çok öten, söyleyen bülbül II âşık.*

1. Revnağ-ı gül-zār-ı cennet ‘ārız-ı dil-cūsudur
Nağme-i Cibril-i vahdet **bülbül-i pür-gūsudur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 14*).
[bülbül-i pür-gūsudur, --su, --dur]

bülbül-i rāğ-ı ‘işret: *Eğlence bahçesinin bülbülü.*

1. Ğonce-i nağş-ı kadeḥdir gül-i bāğ-ı ‘işret
Kulḥul-ı şavt-ı sebū **bülbül-i rāğ-ı ‘işret** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 2*). [bülbül-i rāğ-ı ‘işret,]

bülbül-i zār: *İnleyen bülbül.*

1. Ḥār-ı ağıyār ile pür oldu zemīn-i gül-zār
Başlasın nāle vü feryāda hemen **bülbül-i zār** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 2*). [bülbül-i zār,]
2. Öte gitsin bize hem-derd olamaz **bülbül-i zār**
Süz-ı hicrān ile pervānede feryād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 13*). [bülbül-i zār,]

bülend: *Yüksek, yüce, ulu.*

1. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem uzar söz naḥl-i Ṭübâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14).
[bülenddir, -dir]
2. Mütevâzi' olanın elbet olur kadri **bülend**
Secde-gâh olmadadır ferş olunan seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [bülend,]

bürhân: Delil, ispat.

1. Vücūd-ı cevher-i ferde dehân-ı yâr **bürhândır**
Naşıl teslim etmez bu delili ehl-i istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [bürhândır, -dır]

bürhân ol-: İspat etmek, delil olmak.

1. Vücūd-ı vecd ü ḥâle cevher-i ḥakî **olur bürhân**
Beḳâ ba'de'l-fenâya ḥâl ile olmaz mı istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 3). [bürhân olur, --ur]

bürüz et-: Gün yüzüne çıkarmak.

1. Şulb-i pâkinden **bürüz etsin** nice şehzâdegân
Dâ'imâ sūr u sūr-ile geçe her bir demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 13). [bürüz etsin, --sin]

büs evle-: Öpmek.

1. Gül-ruḥun **büs eyleyip** yârın emerken la'lini
'Ays u nüş-ı meclis-i gül-zâr geldi ḥâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [büs eyleyip, --(y)ip]

büse-gâh-: Öpülen yer, makam.

1. Olur tâc-ı ser-i fağfûr elbet mesken-i minâ
Ezelden **büse-gâh-ı** cām-ı Cem'dir dâmen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 2).
[büse-gâh-ı, -ı]

büse-i cânân: Sevgilinin öpücüğü.

1. Bundadır ḥüsnün revâcı bu gönül bâzârıdır
Verdi iki 'alemi bir **büse-i cânâna** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [büse-i cânâna, --a]

büs-ı leb-i yâkût-ı cânân: Sevgilinin yakut kırmızısı dudaklarını öpme.

1. Eder zâhid heves **büs-ı leb-i yâkût-ı cânâna**
O dīv-i bed-meniş tâlib olur mühr-i Süleymân'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [büs-ı leb-i yâkût-ı cânâna, --a]

bütân: Putlar || Güzeller (Sevgili bağlamında).

1. Ben şehîd-i deşne-i çeşm-i **bütânım** tâ ezel
Sâye-i şemşîr-i ser-tiz özge me'mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [bütânım, --ım]

büt-hâne: Puthane || Müslümanlığa ters düşen mekan.

1. Şüret-i deyr-i ḥayâlim bîkr-i ma'nâdır bütün
Ḥâk-i Meryem'den yapılmış güyiyâ **büt-hânedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 14).
[büt-hânedir, -dir]

2. Mübtelâdır Ka'be vü **büt-hâneye** âvâre dil
Mazhar olur geh cemâl ü geh celâl-i yâre dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 1*). [*büt-hâneye, -(y)e*]
3. Kesret-i aşnâmdan pâk eyledik beyt-i dili
Bir büt-i vahdet-güzîne hâşdır **büt-hânemiz** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 6*). [*büt-hânemiz, --miz*]
4. Tîşe-i gayretle tahrîb etdi çok **büt-hâne** dil
Cây-ı cânân için âhir yapı bir kâşâne dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 1*). [*büt-hâne,]*
5. Ol büt-i âteş-pereste düş olup **büt-hânede**
Âteş-i seyyâlesin nûş eyledim mey-hânede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 11*). [*büt-hânede, -de*]

büt-i âteş-perest: *Ateşe tapan sevgili.*

1. Ol **büt-i âteş-pereste** düş olup büt-hânede
Âteş-i seyyâlesin nûş eyledim mey-hânede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 11*). [*büt-i âteş-pereste, --e*]

büt-i dîn-bürde: *Dinden çıkararak put II Sevgili.*

1. Beste-i zünnâr-ı zülfü yalnız bir ben miyim
Kâ'inât eyler perestîş ol **büt-i dîn-bürdeye** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 4*). [*büt-i dîn-bürdeye, --ye-ye*]

büt-i hürî-edâ: *Huri edalı sevgili.*

1. Hemîşe mest ile ülfet eden mestane olmaz mı
Behîşt-i gül-zemîn anda **büt-i hürî-edâ** anda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 6*). [*büt-i hürî-edâ,]*

büt-i vahdet-güzîn: *Yalnızlığı seçen güzel; sevgili.*

1. Kesret-i aşnâmdan pâk eyledik beyt-i dili
Bir **büt-i vahdet-güzîne** hâşdır büt-hânemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 6*). [*büt-i vahdet-güzîne, --e*]

büt-şiken ol-: *Put kırıcı olmak.*

1. Egerçi **büt-şiken olmağ** kolay degil zâhid
Sen olma bâri bu deyr içre mücid-i aşnâm (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7*). [*büt-şiken,]*

bütün: *Hep, tamamen.*

1. Nîm-tenle göricek gitdi **bütünce** 'aqlım
O perî-çehre Fehîmâ beni kıldı şeydâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 13*). [*bütünce, -ce*]
2. Şüret-i deyr-i hayâlim bîkr-i ma'nâdır **bütün**
Hâk-i Meryem'den yapılmış güyiyâ büt-hânedir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 13*). [*bütün,]*
3. Şehenşâh-ı zamân Sulţân Maḥmûd-ı kerem-kârîñ
Cihân maḥkûm-ı fermânı **bütün** şer' ü 'adâletle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2*). [*bütün,]*

bütün gün: *Bütün gün.*

1. Mest olur bâde-i nâz-ile **bütün gün** zâlim
Bir gece meclis-i 'uşşâka kadeh-kâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 3*). [*bütün gün,]*

bū-yı cānāne: *Sevgilinin güzel kokusu.*

1. Çāh-ı Yūsuf mu bu mīnā-yı şarāb ey sākī

Bū-yı cānāneyi şemm etdi dimāğ-ı ‘işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 12*). [*bū-yı cānāneyi, --yi*]

C c

câhil ol-: Bilgisiz olmak.

1. İstemez 'aql-ı Felâṭūn celb-i cāha **câhil ol**
Ṭālî'îñ olsun kavî tedbîr ü re'ye Bâkıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [câhil ol,]

cām: Kadeh. || Şarap.

1. Gitme sâkî bezm-i meyden **cām** olur soñra şikest
Mest-i nâzım baş gidince pây-dâr olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [cām,]
2. Şarâbdır diyerek şundu baña sâkî **cām**
Havâss-ı ḥamse ile nûş olundu bâde tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [cām,]
3. Eser-i berrâk ki ola zinde nāmıñ 'âlemde
Cihânda **cām** ṭururken olur mu Cem kem-nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [cām,]

cāme-çāk: Elbise yırtmak.

1. Sîne-süzüm **cāme-çākım** özge bir dīvāneyim
Reng-i gül-ruḥsârına bülbül gibi pervāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 51).
[cāme-çākım, --im]

cāme-i cism: Vücut, beden elbisesi.

1. Perde-i fânûsa şıgmaz şem'-i ḥüsn-ārâ-yı 'aşk
Cāme-i cismini sūzān eyledi pervāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [cāme-i
cismini, --i, --ni]

cāme-i fakr giy-: Yoksulluk elbisesini giymek.

1. **Giyelden cāme-i fakrı** bulup kîmyâ-yı faḥriyyet
Libâs-ı köhnemiz zıll-ı Hümâ-yı devlet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 11).
[giyelden cāme-i fakrı, --ı]

cāme-i 'ömr: Hayat elbisesi, hayat.

1. Fiğân kim **cāme-i 'ömrüm** kabâ-yı ḥasret olmuşdur
Giribân-ı hayâtım çāk-i dest-i firḳat olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [cāme-i
'ömrüm, --üm]

cāme-i pejmürde: Perişan ve solgun elbise.

1. Atlas-ı kaftân-ı ikbâl-i cihân pek köhnedir
İltifât etme Fehîmā **cāme-i pejmürdeye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [cāme-i
pejmürdeye, --ye]

cām-ı Cem: Cem'in kadehi.

1. Var ise bezm-i cihânda mey-i âsâyiş-i bāl
Cām-ı Cem'de arama sāğar-ı rindāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [cām-ı
cem'de, -de]
2. Olur tâc-ı ser-i fağfûr elbet mesken-i mînâ
Ezelden büse-gâh-ı **cām-ı Cem'dir** dâmen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 2).
[cām-ı cem'dir, --dir]

cām-ı Cemşid: Cemşid'in kadehi..

1. Genc-i ḥum-ḥâne Fehîmā baña taḥt-ı Cem'dir
Cām-ı Cemşid olur rinde çanağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 20). [cām-ı
cemşid,]

cām-ı esrār: *Sır(lar) kadehi.*

1. **Cām-ı esrār-ı** ḥaḳīkatden içenler bâde
Mest olur maḥşere dek bir daḥı hūşyār olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 13*). [*cām-ı esrār-ı, --ı*]

cām-ı feyz: *Feyiz, bereket kadehi, şarabı.*

1. Edermiş **cām-ı feyzi** 'aşk-ı rindān dest-i sākīden
Ayağın būs edip pīr-i muğāna ḥidmet etdikçe (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 9*). [*cām-ı feyzi* 'aşk-ı rindān,]

cām-ı gītī-nümā: *Cihanı gösteren kadeh (İskender'in aynası bağlamında).*

1. Edemez gerd-i ḥavādis dil-i dānāya eser
Cām-ı gītī-nümā ḳābil-i ekdār olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 24*). [*cām-ı gītī-nümā,]*

cām-ı gül-gün: *Gül renkli şarap kadehi, kırmızı şarap.*

1. Bezm-i meyde **cām-ı gül-gün** oldu sensiz ḥūn baña
Ḳulḳul-ı şavt-ı şurāḥī de olur şeb-ḥūn baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 37*). [*cām-ı gül-gün,]*

cām-ı hāle: *Parlak kadeh.*

1. Gül 'arāḳ nūş eylemiş ol māḥ **cām-ı hāleden**
Ḡonce-i ruḥsārınñ pervanesi var jāleden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 19*). [*cām-ı hāleden, --den*]

cām-ı la' līn şun-: *Sevgilinin şarap kırmızısı dudağını sunmak.*

1. Tevbeler olsun feda peymāneye
Cām-ı la' līn şun dil-i mestāneye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 10*). [*cām-ı la' līn şun,]*

cām-ı mey: *Şarap kadehi.*

1. **Cām-ı meydır** saltanat iḥsān eden İskender'e
Rind-i bezm-i bâde Cem-āyın olur āyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 3*). [*cām-ı meydır, --dır*]

cām-ı nev-rüz-ı şafā: *Mutluluk nevrusunun kadehi (bahar mevsiminin gelişi bağlamında).*

1. **Cām-ı nev-rüz-ı şafādır** cevher-i āyīnemiz
'Anber-i deryā-yı 'işretdir şeb-i āzīnemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 65*). [*cām-ı nev-rüz-ı şafādır, --dır*]

cām-ı pür-mey: *Şarapla dolu kadeh.*

1. **Cām-ı pür-mey** kāse-i taşvīrdır sensiz baña
Nāy-ı muṭrib nāle-i şeb-gīrdır sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 1*). [*cām-ı pür-mey,]*

cām-ı şafā: *Mutluluk kadehi.*

1. Künc-i mey-ḥānede evvel var idi **cām-ı şafā**
Şimdi seyl-i ḡam-ile ol daḥı ber-bād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*cām-ı şafā,]*

cām-ı sahbā: Şarap kadehi.

1. Göñül deyr-i muhabbetde nice bāde-perest olmaz
Bulur zevk-i leb-i la'l-i bütānı **cām-ı şahbāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [cām-ı şahbāda, --da]

cām-ı sitem-āmiz-i dil-dār: Sevgilinin eziyet kadehi.

1. Ezel nüş eyledik **cām-ı sitem-āmiz-i dil-dārı**
Şabāh-ı haşre dek bî-hod olan mestāne rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [cām-ı sitem-āmiz-i dil-dārı, --ı]

cām-ı vaşl: Kavuşma kadehi.

1. Bāde-i ümmid ile mest-i şafā olmak kolay
Şoñra **cām-ı vaşl** ile def'-i humār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [cām-ı vaşl,]

cāmi'-i cümle: Bütün (her şeyi) toplayan.

1. 'Arif-i esrār-ı hikmet mücid-i kânün-ı harb
Cāmi'-i cümle ma'arif şāh-ı Eflātūn-nedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 8). [cāmi'-i cümle ma'arif,]

cān: Can, ruh, gönül.

1. Süziş-i hüsn-i bütāna 'aşıkān me'nüsdür
Cānlar pervāne güya sineler fānüsür (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [cānlar, -lar]
2. Zümre-i hūbān içinde pek begendim ben seni
Cismime **cān** ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [cān,]
3. Rūḥa teşbīh eyledim ey ser-bülendim ben seni
Cismime **cān** ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 4). [cān,]
4. Cevher-i kân-ı leṭāfetdir vücūduñ ey perī
Cismime **cān** ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 8). [cān,]
5. Vuşlatıñdan gayrı bu derde deva emr-i muḥāl
Cismime **cān** ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 12). [cān,]
6. Vaşl-ı cān-baḥşındadır feyz-i ḥayāt-ı cāvidān
Cismime **cān** ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 16). [cān,]
7. Benim ol ḡam-zede-i ḡamze-i çeşmiñ **cānā**
Rāz-ı 'aşkı demem ey dīdesi ḡammāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [cānā,]
8. 'Azm-i ḡurbet eyledim cānāna etdim el-vedā'
Merg erişdi gūyiyā ben **cāna** etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [cāna,]
9. Pister-i ḡamda edip feryād eyyām u leyāl
Derd-i ḡasretle vücūdum oldu **cānā** bī-mecāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 10). [cānā,]

cān fedā-kārān: Canını ve her şeyini feda eden(ler).

1. **Cān fedā-kārāne** sūz-ı 'aşkıdan pervānedir
Şem'-i fānūs-ı muhabbet şeh-per-i pervānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [cān fedā-kārāne,]

cān u dil: Can ve gönül.

1. Vādī-i tecrīde sālīk oldu gitdi **cān u dil**
Ben de gayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [cān u dil,]
2. 'Abd-i memlūkū olur elbette şāhān-ı cihān
Cān u dilden fāḥr-ı mevcūdāta Mevlā'dır 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [cān u dilden, --den]

cānān: Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

1. 'Azm-i ğurbet eyledim **cānāna** etdim el-vedā'
Merg erişdi gūyiyā ben cāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [cānāna, -a]

cānib-i eṣ'ār: Şiir tarafı, şiirler.

1. Kuvvet-i ṭab'ım hüküm-pirādır ammā neyleyim
İltifāt etmez Fehimā **cānib-i eṣ'āra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [cānib-i eṣ'āra, --a]

cārī ol-: Akmak, yürürlükte olmak.

1. Ğarīk-i lücce-i ihsānıñ oldu ḥāş u 'ām cümle
Olup cārī dem-ā-dem cū-yı cūduñ pest ü bālāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [cārī dem-ā-dem cū-yı cūduñ, --un]

cāriye-i irād: Kazanç cariyesi, kazanç.

1. Māder-i şarfi taşarruf iledir kesb-i refāh
Olma dil-beste şaķın **cāriye-i irāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [cāriye-i irāda, -a]

cāsūs: Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesabına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse.

1. Dānişi dūr etdi Ḥaķ mihr-i sarāy-ı 'aşķdan
Zāhidi redd et o dergehden o kim **cāsūsdur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [cāsūsdur, -dur]

cāy: Yer, mahal, mevki.

1. Fehimā bizden evvel geşt ederken rāh-ı ğurbetde
Gelip miḥnet-keşān elbet bu **cāy**ı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2). [cāy, -i]

cāy et-: Yer etmek, yerleşmek.

1. Cüyüş-ı terk-i ḥüsnüñ **cāy edelden** mülk-i 'uşşāķı
Metā'-ı zühd ü dīn-i 'aķl u dil hep ğāret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 15). [cāy edelden, --el, --den]

cāy ol-: Yer, yurt veya makam olma.

1. Yāre aġyār gibi 'āşık olur mu nezdik
Ķurb-ı gül **cāy olamaz** bülbüle mānend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [cāy olamaz, --a, --maz]

cāy-gāh et-: Yer, mevki, makam etmek.

1. Ol perī-rū **cāy-gāh etdikçe** mīnā-yı dili
Reng-i şahbā ferş olur bālın olur āyīneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [cāy-gāh etdikçe, --dik, --çe]

cāy-gīr ol-: Yer tutucu olmak, yerleşmek.

1. Nice ḥüsn-i dil-ārā ḥātırımda **cāy-gīr olmaz**
Heyülā-yı merāyā var mıdır şüret-pezīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [cāy-gīr,]

cây-ı cānān: Sevgilinin makamı, yeri.

1. Tîşe-i gayretle tahrîb etdi çok büt-hâne dil
Cây-ı cānān için âhır yaptı bir kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [cây-ı cānān,]

cây-ı hürmen: Harman yeri (sevgilinin yüzü bağlamında).

1. Ey Süleymân-ı behâ deşt-i kanâ'at mûrüyum
Dâne-i hâl-i cemâlin **cây-ı hürmendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [cây-ı hürmendir, --dir]

cebân-lâbis: Korku giyinmek || Korkaklık elbisesi giyinmek.

1. Şecâ'at zâtı lâzım âlet-i harb eylemez pür-dil
Cebân-lâbis olursa zırh-ı Dâvûdî dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [cebân-lâbis,]

cefâlar eyle-: Sıkıntılar, eziyetler çekdirmek.

1. Nâle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık pîr-i çarh
Çok **cefâlar eyleyip** inşâfî az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [cefâlar eyleyip, --y, --ip]

celâl: Yücelik, ululuk.

1. Mağv olur hüsni 'amel kâr-ı bed olur peydâ
Mazhar olmuş şıfat-ı kahr u **celâle** eşyâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [celâle, -e]

celâl-i yâr: Yüce sevgili, sevgilinin yüceliği.

1. Mübtelâdır Ka'be vü büt-hâneye âvâre dil
Mazhar olur geh cemâl ü geh **celâl-i yâre** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [celâl-i yâre, --e]

celb-i cāh: Makama çağdırmak.

1. İstemez 'aql-ı Felâhün **celb-i cāha** cāhil ol
Tâli'în olsun kavî tedbîr ü re'yde Bâkıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [celb-i cāha,]

cellâd: Ölüm cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli olan kimse.

1. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Küşteniñ nâlesi rikât mi verir **cellâda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [cellâda, -a]
2. Şayd edip murğ-ı dili gamzesi şayyâd gibi
Dökdü tîğ-i nigehtî kânımı **cellâd** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [cellâd,]

Cem: İran hükümdar sülalelerinden Pişdadiyan'a mensup olup uzun yıllar ülkesini esenlik içerisinde yönetir.

Azerbaycan'a gelince güneşin doğuşuna yakın yüksek bir yere tahtını kurdurur ve güneşin doğuşu ile tahtı ve üzeri mücevherlerle süslü kaftanı parlamaya başlayınca kendisine Cemşid denilir. İdris peygamberin şeratine göre amel eden Cemşid, sonraları saltanatına güvenerek tanrılık iddiasında bulunur ve bu yüzden halkı kendisinden yüz çevirir. Dahhak, kendisinden sonra tahta geçer. Şarabın mucididir. Ayrıca meşhur bir kasesinin olduğu ve o kase ile dünyanın çeşitli yerlerini seyredebildiği söylenir.

1. Neş'e-yâb oldu gönül ol leb-i mey-günüñ ile
Sâkî-i **Cem** olamaz gayrı kadeh-kâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [cem,]
2. Eser-i berrâk ki ola zinde nâmın 'âlemde
Cihânda cām tûrurken olur mu **Cem** kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [cem,]

cem' ol-: Toplama, toplanma.

1. Maḥv eder zehr-i riyāyī dilden āḥir sūz-ı ‘aşk
Bir maḥalde nice mümkün **cem‘ ola** berḳ ü gıyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8).
[cem‘ ola, --a]
2. Vā‘izā mey-kede-i ‘aşḳda hep **cem‘ olalım**
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vaḥdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [cem‘ olalım, --alı, --m]

cemāl: *Güzellik, hüsn ü ān; güzel yüz.*

1. Küfr-i zülfe meyl edip oldum **cemālinden** cüdā
Mā‘il-i zünnār olup imāna etdim el-vedā‘ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 5).
[cemālinden, -in, -den]
2. Ey Süleymān-ı behā deşt-i ḳanā‘at mürüyum
Dāne-i ḥāl-i **cemālīñ** cāy-ı ḥırmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [cemālīñ, -i, -n]
3. Mübtelādır Ka‘be vü büt-ḥāneye āvāre dil
Mazhar olur geh **cemāl** ü geh celāl-i yāre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [cemāl,]

cemāl-i yār: *Sevgilinin güzel yüzü.*

1. Eşk-i çeşmimden **cemāl-i yār** revnaḳ-yāb olur
Feyz-i bārāndan gelir gül-zāra dā‘im āb u tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [cemāl-i yār,]

Cem-āyīn: *Cem töreli.*

1. Cām-ı meydır salṭanat iḥsān eden İskender’e
Rind-i bezm-i bāde **Cem-āyīn** olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [cem-āyīn,]

cem‘-i māl ü cāh: *Makam ve varlığın tümü.*

1. Tālib olur **cem‘-i māl ü cāha** aḥmak dünyede
Görmedi aşḥāb-ı devlet rāḥatü’l-ḥaḳ dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 7). [cem‘-i māl ü cāha, --a]

cem‘iyvet-i ‘akl u şu‘ūr: *Akıl ve bilinç topluluğu.*

1. Eyledi **cem‘iyvet-i ‘akl u şu‘ūru** tār u mār
‘Uḳde-i gisū-yı dil-dāra urunca şāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [cem‘iyvet-i ‘akl u şu‘ūru, --u]

cenāb-ı Hüseyin paşa-yı zī-şān u kerem-kār: *Şanlı ve kerem sahibi olan Hüseyin Paşa hazretleri.*

1. **Cenāb-ı Hüseyin Paşa-yı zī-şān u kerem-kārīñ**
Felek faḥr etmede dergāhına rū-māl ü ḥidmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 1). [cenāb-ı ḥüseyin paşa-yı zī-şān u kerem-kārīñ, --in]

cenāb-ı Mīr Ahmed: *Emir Ahmet Bey (özel isim).*

1. O düstūr-ı vaḳūruñ ketḥudāsı hem de maḥdūmu
Cenāb-ı Mīr Aḥmed kim mu‘arrefdir necabetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 12).
[cenāb-ı mīr aḥmed kim, -kim]

cenāb-ı Ziver: *Hazret-i Ziver (18. yüzyıl divan şairi).*

1. Fehīmā zīnet-efzā-yı hüner olursa da nazmım
Cenāb-ı zīverīñ eş‘arına misl ü nazīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 18). [cenāb-ı zīverīñ,]

cennet: Gölgelek bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yer.

1. Behişt-i rāḥatım sensiz baña āzār-ı düzaḥdır
Şafā-yı vuşlatuñla şahn-ı küllḥan **cennet** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 4).
[cennet,]
2. Vech-i ḡilmānı da **cennetde** öpersin şab şab
Şeyḥ efendi nazar et şüret-i şāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [cennetde, -de]
3. Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geçip **cennetden** ādem sākin-i mey-ḥāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 10).
[cennetden, -den]

cennet-i nezzāre: Temaşa Cenneti.

1. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni seyre şūfī
Sürmeli **cennet-i nezzāreden** ol şeytānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 12). [cennet-i nezzāreden, --den]

cesāret evle-: Cesaret etmek.

1. Ḥudāvendā Kerimā 'afvīña mağrūr olup ben de
Cesāret eyledim bu tuḥfe-i nāçizi iḥdāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 30). [cesāret eyledim, --dim]

cevher-feşān-ı şādmānī: Sevinçlilik cevheri saçmak.

1. Olup **cevher-feşān-ı şādmānī** söyledim tārīḥ
Ḥudā şehzāde verdi bir Meḥemmed Şāh Maḥmūd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 3, Mısra 1).
[cevher-feşān-ı şādmānī,]

cevher-i āyīne: Aynanın özü.

1. Cām-ı nev-rüz-ı şafādır **cevher-i āyīnemiz**
'Anber-i deryā-yı 'işretdir şeb-i āzīnemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 65).
[cevher-i āyīnemiz, --miz]

cevher-i eşk: Göz yaşnını özü, cevheri.

1. Ḥande etse **cevher-i eşkim** görüp ol meh-likā
Dürr-i dendān ḥūşe-i Pervīn olur āyīneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [cevher-i eşkim, --im]

cevher-i ferd: En küçük madde, atom (sevgilinin ağız bağlamında).

1. Eyledik **cevher-i ferde** fem-i yāri teşbīḥ
'Ārif-i sırr-ı nihān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 13). [cevher-i ferde, --de]
2. Destine alıp tūfengi eylese farzā nişān
Naḫra-i evlāda eyler **cevher-i ferdi** dü nīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 4). [cevher-i ferdi, --i]

cevher-i ḥākī: Toprağın özü.

1. Vücūd-ı vecd ü ḥāle **cevher-i ḥākī** olur bürhān
Bekā ba'de'l-fenāya ḥāl ile olmaz mı istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 3). [cevher-i ḥākī,]

cevher-i imān: İmanın, inanışın özü, cevheri.

1. Küfr-i gîsü eylemiş pinhân nûr-ı vecihî
Kaşdı zülf-i kâfirîñ hep **cevher-i imânadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 12). [cevher-i imânadır, --a, --dır]

cevher-i kân-ı letâfet: Güzellik madeninin özü.

1. **Cevher-i kân-ı letâfetdir** vücûduñ ey perî
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 7). [cevher-i kân-ı letâfetdir, --dır]

cevher-i nâkıs: Kusurlu elmas || Eksiği olan tam olmayan cevher.

1. Olur mu faşş-ı zerrîn ile kâmil **cevher-i nâkış**
Siyeh-dil pertev-i iḳbâl ile rûşen-zamîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 15). [cevher-i nâkış,]

cevher-i nazm: Şiir mücevheri.

1. Edelden **cevher-i nazmı** bana Şâh-ı Necef iḥsân
Müreccaḥ oldu güftârım Fehîmâ şî'r-i Selmân'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 13). [cevher-i nazmı, --ı]
2. Hüsrev-i endişem oldu mâlik-i mülk-i sūḥan
Cevher-i nazmımla buldu zîneti silk-i sūḥan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 64). [cevher-i nazmımla, --ım, --la]

cevher-i nazm-ı mukallid: Taklitçi şiirin cevheri.

1. **Cevher-i nazm-ı muḳallidde** olur mu tâbiş
Mîhr ü mâh-ı felek-i gencefe olmaz tâbân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 11). [cevher-i nazm-ı muḳallidde, --de]

cevher-i târiḥ: Cevher tarih (düşürme) || Tarih mücevheri.

1. Bulup dedim yem-i ma'nâda **cevher-i târiḥ**
Mücelled oldu şerefle Sefînetü'ş-şu'arâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 11, Mısra 7). [cevher-i târiḥ,]

cevher-i vektâ-yı 'aşk: Aşkın eşsiz ve benzersiz mücevheri.

1. Vaşf-ı zâtı bir tılısm-ı genc-i ma'nâdır 'ayân
Feth edip buldum Fehîmâ **cevher-i vektâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 30). [cevher-i vektâ-yı 'aşk,]

cevr: Eza, sitem.

1. Müşterîyiz o mehiñ **cevrine** biz bî-pervâ
Fâriğ-i ḥavf-ı ziyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [cevrine, -i, -n, -e]
2. Sen beni **cevrine** şâyeste bil iḥsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [cevrine, -i, -n, -e]
3. Çekeriz **cevrini** ol kaşı kemânıñ dâ'im
Sâlik-i çille-keşân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [cevrini, -i, -ni]

cevr-i yâr: Sevgiliden gelen incitici söz ve davranışlar.

1. Süz-ı hecrîñ sinem etsin dâğ-dâr
'Aşka 'ayn-ı vefâdır **cevr-i yâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 2). [cevr-i yâr,]

2. Ğamla izhâr eylemem hîç âh u zâr
‘Âşıkâ ‘ayn-ı vefâdır **cevr-i yâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 4). [cevr-i yâr,]
3. Ben gücenmem eyleseñ yüz biñ cefâ
‘Âşıkâ ‘ayn-ı vefâdır **cevr-i yâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 12). [cevr-i yâr,]
4. Merhâmet kılma Fehîm-i zârîña
‘Âşıkâ ‘ayn-ı vefâdır **cevr-i yâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 16). [cevr-i yâr,]
5. Ben şifâ-yı vuşlatıñ etmem hayâl
‘Âşıkâ ‘ayn-ı vefâdır **cevr-i yâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 8). [cevr-i yâr,]

cevşen: Zırh, kalkan.

1. Kahramân-ı rezm-i ‘aşkım şevk-i **cevşendir** baña
Tig-i çeşm-i dil-berân ârâyiş-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [cevşendir,]

ceyb-i dil: Gönül yakası, gönül.

2. Kârını Fir‘avn-ı nefsiñ bî-gümân ibtâl eder
Ceyb-i dilden zâhir oldukça yed-i beyzâ-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 4).
[ceyb-i dilden, --den]

Cevhûn: Amuderya'nın orta bölümüdür. Suları çok ve azgın bir biçimde aktığı için göz yaşlarının akışı Ceyhun'a benzetilir.

1. Mâverâ-yı dili vîrân edeli ğam gözden
Kızılırmağ-ı sirişk akmada **Cevhûn** yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [ceyhûn,]

cevs-i eş‘âr: Şiir askeri, (şairin) şiirleri.

1. Çekip tîğ-i hayâlî Şevketâne **cevs-i eş‘ârım**
Bu vâdide sülhan-sencân-ı İrân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 17). [cevs-i eş‘ârım, --ım]

cevs-i hatt: Hat ordusu (Sevgilinin ayva tüyleri bağlamında).

1. Gelirse **cevs-i hattı** çâr-erkânı çalar çarpar
O kâfir ‘aql u dîn ü şabr u sâmanı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [cevs-i hattı, --ı]

cevs-i hüsn: (Sevgilinin) güzellik bekçisi, güzellik askeri.

1. Zülfü kâfir çeşmi kâtil ğamzesi tîğü’l-amân
Cevs-i hüsnüñ mülk-i dilde dem-be-dem kan gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [cevs-i hüsnüñ, --ün]

cevs-i tâtâr-ı firâk: Ayrılık askeri, ayrılık.

1. Etdi yağmâ mülk-i şabrım **cevs-i Tâtâr-ı firâk**
Hân u mân-ı ‘aqlı süzân eyledi nâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 41). [cevs-i tâtâr-ı firâk,]

cezâ-yı cins-i ‘amel: Yapılan işlerin karşılığı.

1. Gider seniñle berâber **cezâ-yı cins-i ‘amel**
Nuķûd u mâlî kıyâs eyleme mezâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [cezâ-yı cins-i ‘amel,]

cezbe-i hüsn: Güzellik coşkusu.

1. **Cezbe-i hüsnü** o şühûñ hele inkâr olmaz
Neyleyim ‘âşık-ı efgendesine yâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [cezbe-i hüsnü, --ü]

Cibrîl-i kuds: Kutsal melek olan Cebrail (haberci , haber getiren melek).

1. Öyle bir 'Ankâ-yı nâzım kim Hümâ-yı lâ-mekân
Şayd için **Cibrîl-i kudsü** şâh-bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [cibrîl-i kudsü, --ü]

cihân: Dünya.

1. Fűrüg-ı hüsn-i cânân eyledi şem'-i dili iş'âl
Çerâğ eyler emek-dârin **cihânda** şâhib-i iqbâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 2).
[cihânda, -da]
2. Eser-i berrâk ki ola zinde nâmın 'âlemde
Cihânda cām tûrurken olur mu Cem kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4).
[cihânda, -da]
3. Düşüp sevdâ-yı zülfe kalmadı bir yerde ârāmım
Cihânda hâne-ber-düş u perîşân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 6).
[cihânda, -da]
4. **Cihânda** 'arz-ı kâlâ-yı hüner olduğça ol zâta
Vere Bârî te'âlâ 'ömr-i sermed 'izz ü bî-gâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 35).
[cihânda, -da]
5. Vürüd etdi Mehemmed şulb-i pāk-i Mîr Aḥmed'den
Mehemmed Beg ayak başdı **cihâna** mecd ü rif'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 28).
[cihâna, -a]
6. Şehenşâh-ı zamân Sultân Maḥmūd-ı kerem-kârîñ
Cihân maḥkûm-ı fermânı bütün şer' ü 'adâletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2). [cihân,
]
7. Küşte-i ḥançer-i cevriyle **cihân** töldü amân
Ḳanlı pîrâhen-i 'uşşâk olur elde nişân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [cihân,]
8. Âşinâdır biri birine **cihânda** eşyâ
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç yâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [cihânda,
--da]

cihân halkı: Dünyada yaşayanlar, insanlar.

1. 'Ale' ş-şabâḥ **cihân halkı** kâr ü bâra gider
Belâ-keşân-ı muḥabbet de küy-i yâre gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [cihân
halkı, --ı]

cihâna gel-: Doğmak, dünyaya gelmek.

1. Fehîmâ peyk-i Hüdhüd eyledi mîlâdını tebşîr
Bahâ'eddîn Süleymân Beg **cihâna geldi** rif'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 12).
[cihâna geldi, --dı]

cism: Beden, vücut.

1. Zümre-i ḥübân içinde pek begendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [cismime, -
im, -e]
2. Rûḥa teşbîh eyledim ey ser-bülendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 4). [cismime, -
im, -e]
3. Cevher-i kân-ı leṭâfetdir vücûduñ ey perî
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 8). [cismime, -
im, -e]
4. Vuşlatıñdan gayrı bu derde deva emr-i muḥâl
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 12). [cismime,
-im, -e]

5. Vaşl-ı cân-bağışındadır feyz-i hayât-ı cavidân
Cismime cân ittihâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 16). [cismime, -im, -e]

cismi pür-dâğ: Yara ile kaplı beden.

1. Eyledim nâr-ı muhabbet ile **cismi pür-dâğ**
Hânedelzem olur kesb-i hevâya revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [cismi pür-dâğ,]

civân: Genç, taze.

1. Pîr iken şeyhî **civân** eyledi nûş-ı şahbâ
Takviyetde diyemem bâdeden imdâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [civân,]
2. **Civânî** şohbet-i pîrân elbet bî-ñuzûr eyler
Kemâna muttasıl olduğça hiç ârâm-ı tîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [civânî şohbet-i pîrân,]

civân sohbeti: Gençler ile sohbet (etme).

1. **Civânîñ şohbetini** ihtiyâr eylerse bir âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda hiç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 5).
[civânîñ şohbetini, --i, --ni]

cübbe: Uzun ve geniş elbise || Kınanmışlık elbisesi.

1. Hâhişîñ vardır kabâ-yı câh u iğbâle Fehîm
Ben seni tahkîr içün giydim melâmât **cübbesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14).
[cübbesin, -sin]

cüdâ: Ayrı, ayrılmış, uzak düşmüş.

1. Ben **cüdâyım** Yûsuf-ı gül-çehreden Ya 'kûb-veş
Nağme-i âvâz-ı bülbül âh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [cüdâyım, -y, -im]
2. Çeşm-i Leylâ'dan **cüdâ** ol Kays-ı dest-i hayretim
Âhuvân-ı Çîn vaz'-ı dil-nüvâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [cüdâ,]
3. Küfr-i zülfe meyl edip oldum cemâlinde **cüdâ**
Mâ'il-i zünnâr olup imâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [cüdâ,]

cüd-ı Hâtem: Hâtim'in yüzüğü (cömertlik bağlamında).

1. 'Adline nisbet olur mu şöhet-i Nûşirevân
Cüd-ı Hâtem kaldı deryâ-yı şehâsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 4). [cüd-ı hâtem,]
2. Nâ'il-i feyz-i kanâ'at olan erbâb-ı dile
Cüd-ı Hâtem'le berâber görünür necl-i nevâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [cüd-ı hâtem'le, -le]

cümle: Bütün.

1. Görürüz noktayı biz **cümle** hurûfa mebde'
Vâşıl-ı keş ü 'ayân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [cümle,]
2. 'İlme Peygamber Medîne bâbı anuñ Murtażâ
Cümle aşhâbı nücûm hûşîd-i vâlâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [cümle,]
3. Ğarîk-i lûcce-i ihsânîñ oldu hâş u 'âm **cümle**
Olup cârî dem-â-dem cû-yı cüduñ pest ü bâlâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 31).
[cümle,]
4. Mey anda dil-ber anda **cümle** yârân-ı şafâ anda
Geçip cennetden âdem sâkin-i mey-hâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 9).
[cümle,]

cünbiş-i sîm-âb: Sevgilinin ay gibi beyaz yüzünün salınıp hareket etmesi.

1. Cüşiş-i eşke sükûnet verdi şevk-i 'ârızın
Cünbiş-i sîm-âb pür-temkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 14). [cünbiş-i sîm-âb,]

cünne-i şavn-ı rızâ: Rıza korumasının kalkması.

1. Nâvek-i kavş-i kazâdan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızâdan gayrı var mıdır penâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12). [cünne-i şavn-ı rızâdan, --dan]

cürm ü takşîrât: Suçlar, yapıp edilenler.

1. Umarım çok na't yaptı ola Peygamber şefî
Cürm ü takşîrâtını 'afv etdirir rûz-ı kıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 8). [cürm ü takşîrâtını, --ı, --nı]

cüş et-: Coşmak.

1. Ğark olur ka'r-ı 'adem deryâsına fülk-i vücûd
Cüş edince baħr-ı vahdetden neheng-i lâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [cüş edince, --in, --ce]
2. Maħv eder mülk-i vücûdu mevc-i seylâb-ı 'adem
Cüş edip tennûr-ı dilden baħr-ı tûfân-zâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [cüş edip, --ip]
3. **Cüş edip** eşk-i nedâmet baħa mı oldu helâl
Sâķi-i dide nemek katdı şarâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [cüş edip, --ip]

cüş-ı cüy-bâr: Irmağın coşması.

1. Böyle işrâb etdi **cüş-ı cüy-bâr**
Bâde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 7). [cüş-ı cüy-bâr,]

cüş-ı tûfân-ı belâ: Bela tufanının coşması.

1. Bezm-i girdâb-ı cünûn içre dönen peymāneyim
Cüş-ı tûfân-ı belâdan keşt-i virāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 54). [cüş-ı tûfân-ı belâdan, --dan]

cüşiş-i deryâ-vı vuslat: Kavuşma denizinin coşması.

1. Cüşiş-i deryâ-yı vuslat çeşm-i pür-nemdir bize
Bî-karâr-ı cılve-i dil şurta-yı yemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 3). [cüşiş-i deryâ-yı vuslat,]

cüşiş-i esk: Göz yaşının coşması (çokluk bağlamında).

1. **Cüşiş-i eşke** sükûnet verdi şevk-i 'ârızın
Cünbiş-i sîm-âb pür-temkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [cüşiş-i eşke, --e]

cüyâ-vı zevk-i hâl ol-: Eğlence halini arayıcı olmak.

1. Muħabbet 'âleminde ey olan **cüyâ-yı zevk-i hâl**
Hemîşe dergeh-i Sultân Sa'deddîn'e ol rû-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 1). [cüyâ-yı zevk-i hâl olan, --an]

cüy-bâr: Irmak, nehir, akarsu || Aşığın gözyaşları.

1. İstemez bāğ-ı muḥabbet **cūy-bār** u lāle-zār
Eşk-i çeşm ü dāğ-ı dildir revnāk-ı şahrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 21). [cūy-bār,]

cū-vı cūd: Cömertlik ırmağı, cömertlik.

1. Ğarīk-i lücce-i iḥsānıñ oldu ḥāş u ‘ām cümle
Olup cārī dem-ā-dem **cū-yı cūduñ** pest ü bālāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [cārī dem-ā-dem cū-yı cūduñ, --un]

cūv-ı şîr-i hüner: Marifet şîirinin ırmağı.

1. **Cūy-ı Şîr-i hüneri** etdi revān kil-k-i Fehīm
Bisütün-ı sūḥana tişe-i Ferhād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [cūy-ı şîr-i hüneri, --i]

cūv-ı vasl-ı vār: Sevgiliye kavuşma ırmağı.

1. Āb u tāb-ı ḥüsnünü gördükçe artar iştiyāk
Cūy-ı vasl-ı yāre kanmaz māhī-i deryā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 20). [cūy-ı vasl-ı yāre, --e]

cüyüş-ı terk-i ḥüsn: (Sevgilinin) güzelliğini terk eden askerler.

1. **Cüyüş-ı terk-i ḥüsnüñ** cāy edelden mülk-i ‘uşşākı
Metā‘-ı zühd ü dîn-i ‘aql u dil hep ğāret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 15). [cüyüş-ı terk-i ḥüsnüñ, --ün]

Ç ç

çağ-ı 'işret: İçki vakti, içki zamanı || Eğlence vakti.

1. Ey hoş ol rinde ki sanğura bedel sinesi
Nağme-i âh-ile âheng ede **çağ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [çağ-ı 'işret,]

çâh-ı hevâ: Heves, arzu kuyusu.

1. Züleyhâ-yı emelden Yûsuf-ı dil oldu dâmen-keş
Düşüp **çâh-ı hevâya** bend-i zindân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 8).
[çâh-ı hevâya, --ya]

çâh-ı Yûsuf: Yusuf'un kuyusu (Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından atıldığı kuyu).

1. **Çâh-ı Yûsuf** mu bu mînâ-yı şarâb ey sâkî
Bü-yü cânâne-yi şemm etdi dimâğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [çâh-ı yûsuf,]

çâk et-: Yırtmak.

1. Şubh-ı rüyuñ dâmen-i şâm-ı firâkı **çâk eder**
Mâh-ı hüsnün zulmet-i leyl-i hümûmu pâk eder (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 1). [çâk eder, --er]

çâk-i dest-i firkat: Ayrılık elinin (yaka) yırtması.

1. Figân kim câme-i 'ömrüm kabâ-yı hasret olmuşdur
Giribân-ı hayâtım **çâk-i dest-i firkat** olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [çâk-i dest-i firkat,]

çâk-i giribân: Yaka yırtmak.

1. Mihr-i ruhsârın firâkıyla Züleyhâ-yı şafâk
Dâmen-i Yûsuf gibi **çâk-i giribân** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [çâk-i giribân,]

çalar çarpar: Perişan etmek, bozmak, mahfetmek.

1. Gelirse ceyş-i haftı çâr-erkânı **çalar çarpar**
O kâfir 'aql u dîn ü şabr u sâmanı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [çalar çarpar,]
2. Gelirse ceyş-i haftı çâr-erkânı **çalar çarpar**
O kâfir 'aql u dîn ü şabr u sâmanı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [çalar çarpar, --ar]
3. O çâr-ebrûya biçâre gönül nâ-çâr çarpıldı
Meger düzd-i perîdir nev'-i insânı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[çalar çarpar, --ar]
4. Seniñ Tâtâr zülfün düzd gamzeñ çeşm-i fettânın
Ki bir demde 'Irâk u Rüm u İran'ı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 6).
[çalar çarpar, --ar]
5. Süzüp hayli siyeh-çeşmiñ düzer tabûr-ı müjgânın
O Peçli meçli kâfir mülk-i imânı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [çalar çarpar,]
6. Rakîb-i dîv-sîret hâtem-i la'lin öper elbet
O bed-hû sihr ile mühr-i Süleymân'ı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10).
[çalar çarpar,]

7. Firāk-ı vuşlatıñla girye-nāk olduqça çeşmānım
Hürüş u cüş-ı eşkim seyl-i tūfānı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 12).
[çalar çarpar,]
8. Fehīmā şā'irān-ı bü'l-hevesde kılmamış inşāf
Kānā'at eylemez mazmūna dīvānı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 20).
[çalar çarpar,]
9. Çekip tūğ-i hayālī Şevketāne ceyş-i eş'arım
Bu vādide sūhan-sencān-ı Īrān'ı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [çalar çarpar,]
10. Züleyhā-yı hayālīm dāmen-i elfāzı tutduqça
Nigāristān-ı ma'nā Yūsufistān'ı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [çalar çarpar,]
11. Tecellī-zār-ı dāğ-ı sīnemi gördükçe pervāne
Per ü bāl-i hāsedle şem'-i sūzānı **çalar çarpar** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [çalar çarpar,]

çalış-: Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.

1. Sālik-i pīr-i muğān olmağa ey şeyh **çalış**
Kulkül-ı hū-yı şurāhī ola dem-sāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [çalış,]

çanağ-ı 'işret: İçki meclisinin şarap tası.

1. Genc-i hum-hāne Fehīmā baña taht-ı Cem'dir
Cām-ı Cemşid olur rinde **çanağ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 20). [çanağ-ı 'işret,]

çäre: Deva, çözüm, çıkar yol.

1. Kayd-ı dünyādan rehāya **çāredir** kaṭ'-ı emel
Rište-i kütēh olur baḳ çeşm-i sūzenden hālāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [çāredir, -dir]

çār-ebrü: Ayva tüyleri yeni terlemiş, genç (güzel).

1. O **çār-ebrüya** biçāre gönül nā-çār çarpıldı
Meger düzd-i perīdir nev'-i insānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [çār-ebrüya, -y, -a]
2. Dört taraftan bağlayıp zabt etdiler dīvānemi
Çarpıldı **çār-ebrü** bir perī-ruhsāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [çār-ebrü,]

çār-erkān: Dört unsur.

1. Gelirse ceyş-i ḥaṭṭı **çār-erkānı** çalar çarpar
O kāfir 'aḳl u dīn ü şabr u sāmānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [çār-erkānı, --ı]

çarh-ı devvār: Daima dönen felek || Dünya.

1. Bu şeşder-hānede bir gün seni de zār eder elbet
Şaḳın aldanma nerrād-ı vefā-yı **çarh-ı devvāra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 20).
[çarh-ı devvāra, --a]

çarh-ı dūn: Dönen dünya || Felek, baht.

1. Eyledi kūtāh sāl-i vaşlı ammā **çarh-ı dūn**
Rūz-ı hecri 'ömr-i Ādem-veş dīrāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [çarh-ı dūn,]

2. Baḡ ſu eṭvār-ı ḡalaṭ fehmine **ḡarḡ-ı dūnuñ**
Re'y-i Bākıl geḡiyor 'aḡl-ı Felāṭūn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 7*). [*ḡarḡ-ı dūnuñ, --un*]

ḡarḡ-ı gencefe: Renkli felek, gökyüzü (?).

1. Ziyā-güster olur mu ſem'-i 'aḡlı ehl-i taḡlīdīñ
Meh ü ḡurşīd **ḡarḡ-ı gencefe** tāb u münīr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 4*).
[*ḡarḡ-ı gencefe,*]

ḡarpıl-: Tutulmak, aşıḡ olmak.

1. O ḡār-ebrūya biḡāre gönül nā-ḡār **ḡarpıldı**
Meger düzd-i perīdir nev'-i insānı ḡalar ḡarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 3*).
[*ḡarpıldı, -dı*]
2. Dört taraḡdan baḡlayıp zaḡṭ etdiler dīvānemi
ḡarpıldı ḡār-ebrū bir perī-ruḡsāra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 10*). [*ḡarpıldı, -dı*]

ḡār-yār-ı bā-şafā: Mutluluk, gönül huzurunun dört dostu.

1. **ḡār-yār-ı bā-şafānıñ** ſem'-i bezm-i enveri
Tāḡ-ı istisnāda mihr-i 'ālem-ārādır 'Alī (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 9*). [*ḡār-yār-ı bā-şafānıñ, --nın*]

ḡe: Ne zaman, ne.

1. Ey gönül tūr-i cefāya olduḡ āzmāyış **ḡe** sūd
'Āḡıbet etdi kepāze bizi ol ḡaşı kemān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7*). [*ḡe,*]

ḡek-: Katlanmak, tahammül etmek.

1. Ber-ḡarār olmaz Fehīmā rüzḡarīñ gerdişi
ḡekme ḡāşā ki ḡavādisden keder deryā-dil ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12*).
[*ḡekme, -me*]
2. Çille-i saḡt-ı sülūku **ḡek** kemān-ı 'aşḡdan
Tūr-i dil ersin nişān-ḡāḡına şāḡib-menzil ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 7*). [*ḡek,*]
3. ḡaṭ-ı ruḡsārı gelince **ḡekeriz** şavm-ı vişāl
Mihr-i raḡşān ḡurūb etmese ifṭār olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 9*). [*ḡekeriz, -eriz*]
4. **ḡekeriz** cevriñi ol ḡaşı kemānıñ dā'im
Sālīk-i çille-keşān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 11*). [*ḡekeriz, -eriz*]
5. Çıḡar dūd-ı taḡassür sūz-ı 'aşḡıñla ser-i dilden
ḡekip āḡ-ı fīrāḡıñ her nefes nāḡile-nūşānız (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 8*). [*ḡekip, -ip*]

ḡek-: Yönlendirmek, kanalizetmek, iletmek.

1. **ḡekip** tūḡ-i ḡayālī Şevketāne ceys-i eş'ārım
Bu vādīde sülḡan-sencān-ı Īrān'ı ḡalar ḡarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 17*). [*ḡekip, -ip*]
2. Elini būs ederek pīr-i muḡānıñ āḡır
ḡekdi bintü'l-'inebi sīneye merdāne ḡadeḡ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 6*). [*ḡekdi, -di*]

cemen: Aḡaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.

1. **ḡemende** bülbul-āsā zār ü nālān olduḡum ḡaldı
O gül-ḡehre güler hep baña giryān olduḡum ḡaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 1*).
[*ḡemende, -de, -*]

cerāğ: Mum, kandil.

1. Fūrūğ-ı hüsni cānān eyledi şem'-i dili iş'āl
Çerāğ eyler emek-dārın cihānda şāhib-i ikbāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [çerāğ,
]

cerāğān: Kandiller.

1. Yanıp bir lāle-ruhsāra cerāğān olduğı var mı
Seniñ pervāne-veş şem'-i şebistān olduğı var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1).
[cerāğān,]

cerāğān ol-: Aydınlanmak || Kandil gibi yanmak.

1. Çerāğ-ı hāş-ı vaşlı olmadım bir lāle-ruhsārīñ
Bu sūz-ı dāğ-ı ğayretle cerāğān olduğum ğaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 12).
[cerāğān olduğum, --duğ, --um]

cerāğ-ı āh u feryād: Feryat ve inleyiş kandili.

1. Hatt gelip gitdi hayāt-ı hüsni cānān bağ yine
Dil cerāğ-ı āh u feryād-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [çerāğ-ı
āh u feryād-ile,]

cerāğ-ı dil: Gönül kandili, gönül mumu, gönül.

1. Ba'zı 'uşşāka tecelli eyledi envār-ı 'aşk
Her cerāğ-ı dil uyanmaz şu'le-zār-ı Tūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 16). [çerāğ-ı
dil,]

cerāğ-ı hāş-ı vaşlı ol-: (Sevgiliye) kavuşmanın özel kandili olmak.

1. Çerāğ-ı hāş-ı vaşlı olmadım bir lāle-ruhsārīñ
Bu sūz-ı dāğ-ı ğayretle cerāğān olduğum ğaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 11).
[çerāğ-ı hāş-ı vaşlı olmadım, --ma, --dım]

cerāğ-ı mürde: Cansız, ölü kandil.

1. 'Aşk-ı cānān tāze cān verdi dil-i efsürdeye
Çünkü āteş āb-ı hayvāndır cerāğ-ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [çerāğ-ı
mürdeye, --ye]

çesm: Göz.

1. Niçün bezm-i şarābı zāhid-i ef'î bakar görmez
Kamaşdırmış meger çeşmiñ zümürd ma'den-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 6).
[çeşmiñ, -iñ]
2. Göricek sīne-i yāri baña haclet geliyor
Baķamam āyineye çeşmime hayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [çeşmime,
-im, -e]
3. Muhteliđdir yek diğerle mātem ü sūr-ı cihān
Hānde etsem āb olur elbette çeşminden revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2).
[çeşminden, -im, -den]
4. Sürme-i bahtım degil çeşmiñ sebep hāmūşiye
Sırr-ı hayret her nefes telkīn olur āyīneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [çeşmiñ, -
in]
5. Ben şehid-i deşne-i çeşm-i bütānım tā ezel
Sāye-i şemşir-i ser-tiz özge me'mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [çeşm-i, --
i]

6. Ben şehîd-i deşne-i **çeşm-i bütânım** tâ ezel
Sâye-i şemşîr-i ser-tîz özge me'mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [çeşm-i, --i]
7. Kahramân-ı rezm-i 'aşkım şevk-i cevşendir baña
Tîg-i **çeşm-i** dil-berân ârâyîş-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [çeşm-i,]

çeşmân: Gözler.

1. Firâk-ı vuşlatıñla girye-nâk oldukça **çeşmânım**
Hürüş u cüş-ı eşkim seyl-i tûfânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [çeşmânım, -ım]

çeşm-i bîmâr: Hasta göz (sevgilinin baygın bakışları bağlamında).

1. Mesîhâ-yı leb-i cân-bağışına nâzır iken her dem
Şifâ-yâb olmadı hayretdeyim ol **çeşm-i bîmâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 16). [çeşm-i bîmâra, --a]
2. Hâtırimdan gitdi şîhhat **çeşm-i bîmârîñ** görüp
Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [çeşm-i bîmârîñ, --ın]

çeşm-i bütân: Put gibi güzel sevgilinin gözleri.

1. Eylemem **çeşm-i bütâna** ey kemân-ebürü nigâh
Her müje bir nâvek-i tedmîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [çeşm-i bütâna, --a]

çeşm-i cihan: Dünya, insanların gözü.

1. Görmedi bir böyle devr-i hurremi **çeşm-i cihan**
Söylesin görmüş işitmiş işte târîh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [çeşm-i cihan,]

çeşm-i ejder: Büyük yılan gözü (kandilin yanan fitili bağlamında).

1. **Çeşm-i ejderdir** fitil-i meş'al-i dâğ-ı cünün
Şu'le-i kâfûrdandır merhem-i rîş-i derûn (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 23). [çeşm-i ejderdir, --dir]

çeşm-i eş'âr: Şiir gözü, şiirler.

1. Sevâd-ı sürme-i mazmûn çekenler **çeşm-i eş'âra**
Hınâ-yı ma'ni-i rengin yakarlar dest-i âsâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [çeşm-i eş'âra, --a]

çeşm-i felek: Dünya, insanların gözü.

1. Hükûm-i hikmet-zâdîdır sermâye-i emn ü emân
Görmedi **çeşm-i felek** bir böyle devr-i hurremi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 10). [çeşm-i felek,]

çeşm-i fettân: Sevgilinin ayartan, gönül alan gözleri.

1. Ne füsûn eyledi bilmem dili teşhîr etdi
Çeşm-i fettânı gibi görmedim aslâ şehhâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [çeşm-i fettânı, --ı]
2. Seniñ Tâtâr zülfüñ düzd gamzeñ **çeşm-i fettânıñ**
Ki bir demde 'Irâk u Rûm u İran'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [çeşm-i fettânıñ, --ın]

çeşm-i ğazâlân: Ceylan göz (Sevgili bağlamında).

1. Giderken İsfahân'a hasret-i Leylâ-nigâhıyla
Çekerler sürmeyi **çeşm-i gâzâlân** hâk-i râhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 4).
[çeşm-i gâzâlân, --an]

çeşm-i havâl: Sevgilinin gözlerinin hayali.

1. Çekme gam rûşen eder **çeşm-i hayâli** bir gün
Şâm-ı firâkatde görür mihr-i cemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [çeşm-i hayâli, --i]

çeşm-i 'İsâ: Hz. İsa'nın gözü.

1. **Çeşm-i 'İsâ** 'aynek-i 'ayn-ı hayâlimken benim
Şûret-i âyine-i gerdün ne nâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [çeşm-i 'İsâ,]

çeşmi kâtil: Katil gözlü (Sevgili) || Sevgili bakışıyla aşığı öldürebilme yeteneğine sahip olduğu için Divan edebiyatında sevgilinin gözleri katildir.

1. Zülfü kâfir **çeşmi kâtil** gamzesi tîgü'l-amân
Ceyş-i hüsnün mülk-i dilde dem-be-dem kan gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 9).
[çeşmi kâtil,]

çeşm-i kebûd: Mavi göz.

1. Tahayyül eyleyip **çeşm-i kebûduñ** girye etdikçe
Sirişkim gevher-i firûze dizdi târ-ı müjgâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [çeşm-i kebûduñ, --un]

çeşm-i Leylâ: Leylanın gözü.

1. **Çeşm-i Leylâ'dan** cüdâ ol Kays-ı deşt-i hayretim
Âhuvân-ı Çîn vaz'-ı dil-nüvâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [çeşm-i leylâ'dan, --dan]

çeşm-i nâz: Naz gözü, nazlı bakış.

1. **Çeşm-i nâzıñ** huftedir âh u enîn ü nâleden
Hoşlanırmış girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 17).
[çeşm-i nâzıñ, --ın]

çeşm-i nergis: (Sevgilinin) nergis çiçeği (gibi baygın) gözü.

1. Göreydi gül-şen-i âsâr-ı tab'ın **çeşm-i nergisi**
Gül-i rüy-ı seped eylerdi nesriñ bağ-ı inşâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [çeşm-i nergisi, --i]

çeşm-i pür-nem: Nemli, yaşlı göz.

1. Cüş-i deryâ-yı vuşlat **çeşm-i pür-nemdir** bize
Bî-karâr-ı cılve-i dil şurta-i yemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 3). [çeşm-i pür-nemdir, --dir]

çeşm-i süzen: İğne gözü, iğne deliği.

1. Kayd-ı dünyâdan rehâya çâredir kať'-ı emel
Rište-i kûteh olur bak **çeşm-i süzenden** hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [çeşm-i süzenden, --den]

çeşm-püş-ı ârzû: Arzulara göz kapatma.

1. Egerçi **çeşm-püş-ı ârzüyum** māl-ı dünyādan
Gözüm kaldı faķaķ dīdār-ı maḥbûb-ı dil-ârâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [çeşm-püş-ı ârzüyum, --yum]

çık-: Görünmek.

1. **Çıkar** düd-ı taḥassür süz-ı ‘aşkıñla ser-i dilden
Çekip âh-ı firâķıñ her nefes nârgile-nüşânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [çıkar, -ar]
2. Gidersem kabre böyle iştiyâķ-ı la’l ü ḥaṭṭıñla
Çıkar hep reng-i yâķūt u zümür-rüd her giyâḥımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [çıkar, --ar]
3. Ben gidersem ḥâķ-i kabrimden **çıkar** serv-i büleñd
Kâmet-i bâlâ-yı yâra var o rütbe iştiyâķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 17). [çıkar,]

çık-: Belirli sınırların dışına çıkmak, taşmak.

1. Değil ḥaṭṭ ‘anber-i baḥr-ı leṭâfet mevc urup **çıkmış**
Ederse mü-be-mü diķķat olur ehl-i nazar âgâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 3). [çıkmış, -mış]

çık-: Çıkmak, yükselmek.

1. Felege **çıkşa** eger tır yine ḥâķe düşer
Erer iķbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [çıkşa, --sa]

cille-i cevri çek-: Eziyet girişini çekmek (eziyet görme bağlamında).

1. **Cille-i cevri çekip** saḥt-ı kemân-ı çarḥdan
Taş diker ser-menzil-i maķşûda tır-endâz-ı ‘aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [cille-i cevri çekip, --ip]

cille-i saḥt-ı sülûk: (Girilen) yolun zorluklarla dolu girişi (eziyet bağlamında).

1. **Cille-i saḥt-ı sülûku** çek kemân-ı ‘aşķdan
Tır-i dil ersin nişân-gâḥına şâḥib-menzil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [cille-i saḥt-ı sülûku, --u]

çok: Çok.

1. Feyz-i Bârî zâtını kılmış muṭâf-ı ehl-i ḥâl
Olsa **çok** mu âsitânı Ka’be-i ‘ulyâ-yı ‘aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 38). [çok,]
2. Umarım **çok** na’t yapıdı ola Peyğamber şefî
Cürm ü taķşîrâtını ‘afv etdirir rüz-ı kıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 7). [çok,]
3. Nâle-i tıfl-ı dile raḥm etdi artık pîr-i çarḥ
Çok cefâlar eyleyip inşâfı az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [çok,]
4. Baş muşâḥib eyledi ‘azm-i bekâ kim **çok** zamân
İltifât-ı şâḥ-ı devrân-ile olmuşdu bekâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 1). [çok,]
5. Nağme-i kânûn-ı ḥikmet neydüğün fehmi eyledim
Eyledi vâķıf beni **çok** perde-i esrâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [çok,]
6. Tîşe-i ğayretle taḥrîb etdi **çok** büt-ḥâne dil
Cây-ı cânân içün âḥîr yapıdı bir kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [çok,]

cüb-ı ta’zîr: Azarlama sopası (ceza bağlamında).

1. Neyleyim zevķ-i cinânı ḥasret-i dīdār iken
Naḥl-i Ṭübâ bir **cüb-ı ta’zîrdir** sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 12). [bir cüb-ı ta’zîrdir, --dir]

çü: Çünkü. Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

1. 'Adline nisbet olur mu şöret-i Nüşirevân
Cüd-ı Hâtem kaldı deryâ-yı şehâsında **çü** kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [çü,]

çün: Çünkü, nedeniyle.

1. Pîrlikde terk-i bâr-ı mâ-sivâ âsândır
Bergden 'ârî olur eşcâr **çün** vaqt-i hazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [çün,]
2. **Çün** rû'üsü aldı rif'atle o necl-i pür-hüner
Hamd edip Hakk'a küşâd-ı hatta ikbâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 7). [çün,]

çünki/çünkü: Çünkü, nedeniyle.

1. 'Aşk-ı cânân tâze cân verdi dil-i efsürdeye
Çünkü âteş âb-ı hayvândır çerâğ-ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [çünki,]
2. Veled-i kalb denir nazma gerek tab'-ı civân
Çünkü meşhûr mesel pîrden evlâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 16). [çünkü,]
3. Sâ'imen **çünkü** vefât etdi şalâh-ı hâline
Şâhid-i 'âdildir elbet şübhesiz mâh-ı şıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 3). [çünkü,]
4. Şoĥbet-i cem'iyet-i aĥbâb kalmaz ber-siyâk
Söylenir **çünkü** meseldir küllü cem'in iftirâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 2).
[çünkü,]

D d

da: De, da bağlacı.

1. Sıklet-i dehre duçar olsa **da** 'ālî-himmet
Bārını kendi çeker dostlarına bār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 21). [da,]
2. 'Aklı **da** nefsi de etdik reh-i 'aşka irşād
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17). [da,]
3. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa **da** peydâ yine Ferhâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [da,]
4. Fehîmâ zînet-efzâ-yı hüner olursa **da** nazmım
Cenâb-ı zîverîñ eş'ârına misl ü nazîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17). [da,]
5. Fikr-i sūd ile huzûr-ı hâba hiç vermez vücūd
Ehl-i hisset göremez rû'yâda **da** rûy-ı refâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [da,]

dağ: Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

1. 'Âlemi tutmuş sadâ-yı na'ra-i gâvğâ-yı 'aşk
Dağlardan ser-be-ser gûş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 20).
[dağlardan, -lar, -dan]

dâğ-dâr et-: Kızgın demirle dağlamak, yaralamak.

1. Sûz-ı hecrîñ sînem **etsin dâğ-dâr**
'Âşka 'ayn-ı vefâdır cevri-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 1). [dâğ-dâr etsin, --sin]

dâğ-ı dil: Gönül yarası.

1. İstemez bâğ-ı muhabbet cüy-bâr u lâle-zâr
Eşk-i çeşm ü **dâğ-ı dildir** revnak-ı şahrâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 22).
[dâğ-ı dildir, --dir]

dâğ-ı sînem: Gönül yarası, yürek yangını.

1. Sûziş-i pervâneden pertevlenir fânûs-ı 'aşk
Şu 'le-pâş-ı **dâğ-ı sînem** şem'-i rûşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 18). [dâğ-ı sînem, --m]
2. Tecellî-zâr-ı **dâğ-ı sînemi** gördükçe pervâne
Per ü bâl-i hâsedle şem'-i süzânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [dâğ-ı sînemi, --mi]

dağut-: Bölmek, parçalamak, gücünü kaybetmesine sebep olmak.

1. **Dağıdır** sünbül-i zülfüñ giyip al fistânı
Şayd eder âl ile şad murğ-ı dil-i nâlânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [dağıdır, -ır]

dağla-: Dağlamak.

1. Âteş-i rüyuñ hayâliyle vücūdum **dağlayam**
Hasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 1).
[dağlayam, --la-ya-m]

dahı: De, bir de.

1. Hâzer kıl ey sitem-cü germ-i âh-ı şubh-gâhımdan
Yanar düzağ **dahı** hâlâ şerâr-ı nâr-ı âhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [dahı,]
2. Künc-i mey-hânede evvel var idi câm-ı şafâ
Şimdi seyl-i gam-ile ol **dahı** ber-bâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [dahı,]

3. Küfr ü dinin 'uğdesin feth eyledi nâhun-ı 'aşk
Bend olur mu bir **daḥı** hiç sübḥa vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [daḥı,
]

dāhil ol-: Katılmak.

1. İsteyen **dāhil olur** bezm-i ḥarīm-i ḥāşa
Der-i dergāh-ı şeh-i 'aşkda olmaz derbān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [dāhil olur,
--ur]

daḥk: Gülmek, gülüş.

1. Kesret üzre ḥande vü hezl etmez erbāb-ı 'ukūl
Selb eder ehl-i vaḳārın ḳadrini **daḥk** u mizāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [daḥk,]

dā'im: Sürekli, daima, her zaman.

1. Eşk-i çeşmimden cemāl-i yār revnaḳ-yāb olur
Feyz-i bārāndan gelir gül-zāra **dā'im** āb u tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [dā'im,]
2. Şu 'le-pūşān-ı muḥabbet **dā'im** āteş-ḥānede
Gerdiş-i pervāneye āyīn-i devrān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [dā'im,]
3. Degildir nāle-i Ḳays-ı dile baht-ı siyeh mānī'
Olur dem-beste **dā'im** sürme-riz-i çeşm-i Leylā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 16).
[dā'im,]
4. Çekeriz cevri ol ḳaşı kemānıñ **dā'im**
Sālik-i çille-keşān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [dā'im,]
5. Kişver-i Çin-i ḥayālinden geçer faḡfūr-ı 'aşk
Baḥs eder **dā'im** Süleymān ile böyle mūr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).
[dā'im,]

dā'imā: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

1. Naṭ'-ı şatranc-ı ḳaderde esb-i tedbīr oynamaz
Beydaḳ-ı ḥāl-i tevekkül **dā'imā** ferzānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [dā'imā,]
2. Zevālin istemez mi bī-hüner ehl-i kemālātūñ
Vefāt-ı ḥāceyi eyler temennī **dā'imā** etfāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [dā'imā,]
3. Zemīne yüz süren seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan **dā'imā** minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6).
[dā'imā,]
4. Şulb-i pākinden bürüz etsin nice şehzādegān
Dā'imā sūr u sūr-ile geçe her bir demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 14). [dā'imā,]
5. Ġālibā āḡyāra oldun āşinā
Ülfetiñ biḡānelerle **dā'imā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 10). [dā'imā,]

dāmen-i elfāzı tut-: Söz eteğini tutmak, söze başlama.

1. Züleyḥā-yı ḥayālīm **dāmen-i elfāzı tutdukça**
Nigāristān-ı ma'nā Yūsufistān'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [dāmen-
i elfāzı tutdukça, --duk, --ça]

dāmen-i mīnā: Şişenin (kadehin) eteği, şarap kadehinin dudağa değen yeri.

1. Olur tāt-ı ser-i faḡfūr elbet mesken-i mīnā
Ezelden büse-gāh-ı cām-ı Cem'dir **dāmen-i mīnā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 2).
[dāmen-i mīnā,]

dāmen-i şām-ı firāk: Ayrılık akşamının eteği.

1. Şubḥ-ı rüyuñ **dāmen-i şām-ı firākı** çāk eder
Māh-ı ḥüsnüñ zulmet-i leyl-i hümümü pāk eder (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 1).
[dāmen-i şām-ı firākı, --ı]

dâmen-i Yûsuf: *Yusuf'un eteği, gömleği.*

1. Mihr-i ruhsârîñ firâkıyla Züleyhâ-yı şafağ
Dâmen-i Yûsuf gibi çâk-i girîbân gösterir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 6*). [*dâmen-i yûsuf,]*

dâmen-keş: *(Elini) eteğini çeken.*

1. Züleyhâ-yı emelden Yûsuf-ı dil oldu **dâmen-keş**
Düşüp çâh-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 7*). [*dâmen-keş,]*

dâne: *Tane, adet, miktar.*

1. Niçe demler bu seng-i âsiyâ-yı çarhıñ altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrûh bir **dâne** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6*). [*dâne,]*

dâne-çîn-i nahl-i mînû-perver-i tûbâ-yı 'aşk: *Tuba ağacının aşkının Naim cennetinden beslenen fidanının tanelerini toplamak.(?)*

1. Görmez ol âdem Serendîb-i nedâmet kim ola
Dâne-çîn-i nahl-i mînû-perver-i Tûbâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 10*). [*dâne-çîn-i nahl-i mînû-perver-i tûbâ-yı 'aşk,]*

dâne-i engür: *Üzüm tanesi (şarap bağlamında).*

1. Sübhâ-i mercân-ı rindân **dâne-i engür** iken
Zâhidâ gül-bang-ı tevbe na'ra-i mestânedir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 9*). [*dâne-i engür,]*
2. Zâhidâ keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Sübhâ-i evrâdımız var **dâne-i engürdan** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 20*). [*dâne-i engürdan, --dan]*

dâne-i hâl: *Ben tanesi, ben.*

1. Ey Süleymân-ı behâ deşt-i kanâ'at mûruyım
Dâne-i hâl-i cemâliñ cây-ı hırmendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 14*). [*dâne-i hâl-i, --i]*

dânesi çık-: *Tanesinin (mermiden söz edilmektedir) çıkması.*

1. Bu tûfeng-i ra'd-âşûbuñ **çıkınca dânesi**
Şadmesinden menzil-i a'dâ olur nâr-ı cahîm (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 5*). [*dânesi çıkınca, --ın, --ca]*

dânişi dūr et-: *İlmi, bilgiyi uzaklaştırmak.*

1. **Dânişi dūr etdi** Hâk mihr-i sarây-ı 'aşkdan
Zâhidi redd et o dergehden o kim cäsüsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 7*). [*dânişi dūr etdi, --di]*

dâr: *İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk.*

1. Râz-ı 'aşkı 'âleme ibrâz kaydında iken
Hâk bu kim Manşûr-veş bir **dâr** geldi hâtıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6*). [*dâr,]*

dâr: *Ev, yurt.*

1. Bu **dâr** içinde Fehîmâ kelâm-ı Hâk'ı diyen
Misâl-i Hâzret-i Manşûr pây-i dâra gider (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9*). [*dâr,]*

dār-ı 'aşk: *Aşk yurdu.*

1. Perde-dār-ı **dār-ı 'aşk** olduñ Fehimā verme ser
Rāz-ı 'aşkı āşikār etmek saña nāmūsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 9*). [*dār-ı 'aşk,]*

dār-ı tevhid: *Tevhid (Allahın birliğine inanma) evi.*

1. Zāt-ı Haq manzūr olur esmā vü eşyāda 'ayān
Dār-ı tevhide nazar kıl menzil-i Mañşūr'dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 18*). [*dār-ı tevhide, --e]*

dārü's-selām: *Selamet evi, cennet.*

1. Kūnc-i istiğnā vü üzletdir bize **dārü's-selām**
Nāz eder kaşr-ı behište hāne-i vīrānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 11*). [*dārü's-selām,]*

da'vā: *Çözülmesi gereken mesele.*

1. Hāk olunca üstühānım ben de bu **da'vadayım**
Bezm-i vaşla vāşıl oldum şanma kim ferdādayım (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 31*). [*da'vadayım, --da, --yım]*
2. Dür olan hāk-i vatandaş āh eder bī-ihtiyār
Pek müberhendir bu **da'vā** nāle-i fağfurdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 22*). [*da'vā,]*

da'vā-vı 'aşk: *Aşk davası, meselesi.*

1. Hātem-i dāğ-ı deründür şöhet-i imzā-yı 'aşk
Dehri mahkūm eylemişdir hākim-i **da'vā-yı 'aşk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 18*). [*da'vā-yı 'aşk,]*
2. Merd-i meydān-ı muhabbet oldum etme iştibāh
Hüccet-i kâti' olur **da'vā-yı 'aşka** tūğ-i āh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 2*). [*da'vā-yı 'aşka, --a]*

da'vā-vı Mansūrî: *Hallâc-ı Mansur'un davası.*

1. Eylesem **da'vā-yı Mansūrî** yedimde haq benim
Tā ezel ber-dār olmuş kākül-i dil-dāra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 3*). [*da'vā-yı mansūrî,]*

dāver-i fażl u kerem: *Faziletli ve kerem sahibi olan yönetici.*

1. Ya'nî 'Abdullāh Efendi **dāver-i fażl u kerem**
Ehl-i isti'dādı eltafiyla iclāl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 3*). [*dāver-i fażl u kerem,]*

dāver-i mülk-i ma'ārif: *İlim, irfan ülkesinin hükümdarı.*

1. Hüner-perver sūhan-ver **dāver-i mülk-i ma'ārifdir**
Müsellemdir diyār-ı ma'rifet ol zāt-ı vālāya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 27*). [*dāver-i mülk-i ma'ārifdir, --dir]*

dāver-i sūz-efgen: *Ateş salan, yakıcı padişah (acımasızlık bağlamında).*

1. Şehriyār-ı şir-şavlet kahramān-ı harb u darb
Dāver-i sūz-efgen-i iklīm-i küffār-ı le'im (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 2*). [*dāver-i sūz-efgen-i, --i]*

dāve: *Dadı, süt anne.*

1. Olur pîr-i felek lâlâsı Zühre **dāyesi** elbet
Kamer-ṭal'at o tıfl-ı evc-i ikbālîñ şadâkatle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 19*). [*dayesi, -si*]
]

de: *Dahi, de (bağlaç).*

1. Nakd-i 'ömrü rāhına şarf u nisār etmek **de** güç
Şāhid-i maḳşūdu ammā der-kenār etmek **de** güç (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 1*). [*de,]*
2. 'Aklı da nefsi **de** etdik reh-i 'aşka irşād
Mürşid-i pîr ü civān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17*). [*de,]*
3. Vādî-i tecrîde sālîk oldu gitdi cān u dil
Ben **de** gayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā' (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 8*). [*de,]*
4. Hacc-ı ekberse ğaraḫ şüret-perestlikden geçip
Zāhidā gel ṭā'if ol bir kerre **de** dil Ka'be'sin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6*). [*de,]*
5. Şeh-süvār-ı 'arşa-i ikbāl olmaḫsa ğaraḫ
Sen **de** ebnā-yı zamān-āsā hūnerde rācil ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 4*). [*de,]*
6. Bahtımız yāver olup biz **de** bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temāşā etdik (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9*). [*de,]*
7. Bu şeşder-hānede bir gün seni **de** zār eder elbet
Şaḫın aldanma nerrād-ı vefā-yı çarḫ-ı devvāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19*). [*de,]*

de-: *Söylemek.*

1. Benim ol ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ cānā
Rāz-ı 'aşkı **demem** ey dīdesi ğammāz saña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4*). [*demem, -me, -m]*
2. Reh-i tecrîdde **derler** mi Aristo'ya ḫakīm
Terk-i dünyā eden İskender'e üstād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 5*). [*derler, -ler]*
3. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir kāmeti **dersem** uzar söz naḫl-i Ṭübā'dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14*). [*dersem, -r, -se, -m]*
4. Gül-i bî-hār bulunmaz bu gülistānda Fehīm
Eyle bir hūba muḫabbet **deme** yaḫşi vü yaman (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16*). [*deme, -me]*
5. Müselmān ol saña ḫurbān olayım dedim ol kāfir
Şarāb iç gel **dedi** 'ādet budur āyîn-i 'İsā'da (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4*). [*dedi, -di]*
6. Müselmān ol saña ḫurbān olayım **dedim** ol kāfir
Şarāb iç gel dedi 'ādet budur āyîn-i 'İsā'da (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3*). [*dedim, -di, -m]*
7. Gürūh-ı zen-perestānîñ **demişsin** pīriyem zāhid
Seniñ beytū'ş-şanemde Şeyḫ-i Şan'ān olduĝuñ var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 7*). [*demişsin, -miş, -sin]*
8. **Demişsin** ey şabā yok bāĝ-ı dilde sünbül-i efkār
Hevā-yı zülf-i yār-ile perişān olduĝuñ var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3*). [*demişsin, -miş, -sin]*
9. Şebnem-i eşkim görüp Rıdvān **dedi** tārîhini
Kıldı İbrāhīm Aĝa gül-zār-ı firdevsi maḫal (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 6, Mısra 1*). [*dedi, -di]*
10. Bulup **dedim** yem-i ma'nāda cevher-i tārîḫ
Mücelled oldu şerefle Sefînetü'ş-şu'arā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 7*). [*dedim, -di, -m]*
11. Veled-i ḫalb **denir** nazma gerek ṭab'-ı civān
Çünkü meşhūr mesel pirden evlād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 15*). [*denir, -n, -ir]*

12. Mā'il-i zīb-i cihān kim **dediler** işte biziz
Merd-i mağlūb-ı zenān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [dediler, --di, --ler]
13. Mā'il-i zīb-i cihān kim **dediler** işte biziz
Merd-i mağlūb-ı zenān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [dediler, --di, --ler]
14. Nazmımız etdi Fehīmā dil-i yāri teşhīr
Mālik-i sihr ü beyān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 22). [dediler, --di, --ler]
15. Fakr-ıla faḥr ederiz sāye-i Mevlānā'da
Gıbta-fermā-yı şehān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 20). [dediler, --di, --ler]
16. 'Aklı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşād
Mürşid-i pīr ü civān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 18). [dediler, --di, --ler]
17. Görürüz nokṭayı biz cümle ḥurūfa mebdē'
Vāşıl-ı keşf ü 'ayān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 16). [dediler, --di, --ler]
18. Eyledik cevher-i ferde fem-i yāri teşbīh
'Arif-i sırr-ı nihān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 14). [dediler, --di, --ler]
19. Çekeriz cevri ni ol kaşı kemānıñ dā'im
Sālik-i çille-keşān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [dediler, --di, --ler]
20. Müşteriyiz o mehiñ cevri ne biz bī-pervā
Fāriğ-i ḥavf-ı ziyān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [dediler, --di, --ler]
21. Etdi dīvāne bizi fikr-i 'uḳūl-i 'aşere
Nāḳış-ı 'aḳla uyan kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [dediler, --di, --ler]
22. Sürmedik ādem olup zevḳini bāğ-ı faḳrıñ
Tārik-i bezm-i cinān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [dediler, --di, --ler]
23. Ḥıffet-i 'aḳl ile yüklendik ezel teklifi
Ḥāmil-i bār-girān kim **dediler** işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [dediler, --di, --ler]
24. Kemāl-i ādemiyyet rütbesin bulmaz fūrū-māye
Demezler şāhib-i iḳbāl ü cāh olmaz müşīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 12). [demezler, -mez, -ler]

debīr-i feyz-i Ḥaḳ: Allah'ın nimetinin, ihsanının katibi.

1. Debīr-i feyz-i Ḥaḳ rüy-ı 'Alī Eşref Efendi'ye
Midād-ı meşk ile Nūr āyetin yazdı bi-ḥamdı'llāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 1). [debīr-i feyz-i ḥaḳ,]

def çal-: Def çalmak (vurmak).

1. Toḡdu māh-ı rüzede mihr-i cihān-ārā gibi
Bu sürür ile felek rakş etdi Zühre **çaldı def** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [def çaldı, -dı]

def-i ḥumār et-: Mahmurluktan uzaklaşmak, sarhoşluktan kurtulmak.

1. Bāde-i ümmīd ile mest-i şafā olmak kolay
Şoñra cām-ı vaşl ile **def-i ḥumār etmek de** güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [def-i ḥumār etmek de, -de]

define: Hazine.

1. Degil bu mecmu 'a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû bir **define** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 2). [define,]

defter: Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları.

1. Muğarrer oldu bu **defterde** nâm-ı ehl-i hüner
Yazıldı hem nice şî'r ü menâkıb-ı büleğâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 1). [defterde, -de]

defter-i cürm: Günah defteri.

1. 'Aceb rind-i siyeh-mestim yazılsa **defter-i cürmüm**
Olur 'âlem süveydâ nokta-i nûn-ı günâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [defter-i cürmüm, --üm]

degil: Değil.

1. Egerçi büt-şiken olmak kolay **degil** zâhid
Sen olma bârî bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [degil,]
2. **Degildir** nâle-i Qays-ı dile baht-ı siyeh mâni'
Olur dem-beste dâ'im sürme-rîz-i çeşm-i Leylâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 15). [degildir, -dir]
3. Sürme-i bahtım **degil** çeşmiñ sebep hâmuşiye
Sırr-ı hayret her nefes telkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [degil,]
4. **Degil** te'sîr-i meyden humret-i ruhsâr-ı rengîniñ
Gül-i rüyûñ kızarmış şu'le-i germ-i nigâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 9). [degil,]
5. Süvâr-ı hatt **degildir** setr eden envâr-ı ruhsâr-ıñ
Husûf-ı mâh zâhir olmada baht-ı siyâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [degildir, -dir]
6. Kurb-ı Hakk'a bir **degil** zâhid tarîk-i ittîşâl
Vardır enfâs-ı halâyık 'addedince şâh-râh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [degil,]
7. **Degil** hatt 'anber-i baht-ı letâfet mevc urup çıkmış
Ederse mü-be-mû dikkat olur ehl-i nazar âgâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 3). [degil,]
8. **Degil** hatt-ı siyeh ol 'arîz-ı al üzre zâhirdir
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 5). [degil,]
9. **Degil** bu mecmu 'a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû bir define (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 1). [degil,]
10. Böyle bir sür-ı neşât-âver-i şevk-efzân-ıñ
Misli manzûru **degil** pîre-zen-i dünyân-ıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 8). [degil,]

değis-: Bir şey verip yerine başka bir şey almak, mübâdele etmek.

1. Yeñi dünyâyı **değis** köhne şaraba zâhir
Ser-i şâhânı sebû eyledi rindâna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 11). [değis,]

dehân: Ağız, dudak.

1. Mest eder şahbâ-yı güftâr-ıñ 'aceb murğ-ı dili
Gonce-i bağ-ı **dehân-ıñ** sâkiyâ hum-hânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [dehân-ıñ, --in]

dehân-ı âsiyâb: Değirmenin ağzı.

1. Rızık için gam çekme fem mevcûd iken sende
Fehim dikkat et kalır mı bî-dâne **dehân-ı âsiyâb** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [dehân-ı âsiyâb,]

dehān-ı yār: Sevgilinin ağızı.

1. Vücūd-ı cevher-i ferde **dehān-ı yār** bürhāndır
Nasıl teslim etmez bu delili ehl-i istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [dehān-ı yār,
]

dehr: Dünya, felek.

1. Hâtem-i dâğ-ı deründür şöhrat-ı imzâ-yı 'aşk
Dehri mahkûm eylemiştir hâkim-i da'vâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 18).
[dehri,]
2. Ben de i'lân eyledim târih-i tām ile Fehim
Dehri kıldı ber-murād Sulţān Meḥammed maḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 18).
[dehri kıldı, --dı]

dek: Kadar, dek.

1. Cām-ı esrār-ı ḥaḳīkatden içenler bāde
Mest olur maḥşere **dek** bir daḥı hūşyār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [dek,]
2. Ezel nūş eyledik cām-ı sitem-āmiz-i dil-dārı
Şabāh-ı ḥaşre **dek** bî-ḥod olan mestāne rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [dek,
]

delil: Kanıt.

1. Vücūd-ı cevher-i ferde dehān-ı yār bürhāndır
Nasıl teslim etmez bu **delili** ehl-i istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [delili, -i]

dem: Zaman.

1. Mesihā-yı leb-i cān-baḥşına nāzır iken her **dem**
Şifā-yāb olmadı ḥayretdeyim ol çeşm-i bīmāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15). [dem,
]
2. Niçe **demler** bu seng-i āsiyā-yı çarḥ-ı altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrūḥ bir dāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 5).
[demler, -ler]
3. Hezārān mürdegān-ı fakrı bir **demde** eder iḥyā
Dem-i luṭfu mümāsıl feyz-i enfās-ı Mesihā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 19).
[demde, -de]

dem-be-dem: Her zaman, daima, her an.

1. Zülfü kâfir çeşmi kâtil ḡamzesi tiğü'l-amān
Ceyş-i ḥüsnüñ mülk-i dilde **dem-be-dem** ḳan gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [dem-be-dem,]
2. Āteş-i rüyūñ ḥayāliyle vücūdum daḡlayam
Ḥasret-i la'l-i lebiñle **dem-be-dem** ḳan aḡlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 2). [dem-be-dem,]

dem-beste: Suskun, sessiz.

1. Felāṭūn'u eder **dem-beste** sürme-sā-yı tedbiri
Eder ta'līm-i ḥikmet re'y-i pāki İbn-i Sīnā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [dem-beste,]

dem-beste ol-: susmak.

1. Degildir nāle-i Ḳays-ı dile baḥt-ı siyeh māni'
Olur dem-beste dā'im sürme-riz-i çeşm-i Leylā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 16).
[olur dem-beste,]

dem-güzār: Yaşayan, vakit geçiren.

1. Olaldan Rûm ili vâlisi ol düstür-ı dâd-âver
Re'âyâ vü berâyâ **dem-güzâr** olmakda râhatla (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 6*). [*dem-güzâr,]*

dem-i lutf: Yardım zamanı.

1. Hezârân mürdegân-ı fakrı bir demde eder ihyâ
Dem-i lutfu mümâsil feyz-i enfâs-ı Mesîhâ'ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 20*). [*dem-i lutfu, --u]*

dem-sâz: Dost, arkadaş.

1. Serde âteş dili pür-âb hemân hâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu **dem-sâz** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2*). [*dem-sâz,]*
2. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey şeyh çalış
Kulkul-ı hû-yı şurâhî ola **dem-sâz** saña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 12*). [*dem-sâz,]*

dendân: Diş.

1. İçersin mey-perestler kanını gıybet ile ammâ
Şakın şûfî döner **dendânlarıñ** tesbîh-i mercâna (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [*dendânlarıñ, --lar, --ın]*

dendân bile-: Bir kimseye zarar vermek için fırsat kollamak.

1. Nûş-ı şahbâ etmez ammâ gıybete **dendân biler**
Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş 'ind-i zâhidde mübâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 7*). [*dendân biler, --r]*

derâ-yı kârbân-ı sürme: Sürme kervanının çanı (feryat bağlamında).

1. Ben **derâ-yı kârbân-ı sürmenin** feryadıyım
Râh-i hayret-zâr-ı 'aşkıñ sâlik-i nâ-şadıyım (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 47*). [*derâ-yı kârbân-ı sürmenin, --nin]*

derbân: Kapıcı, bekçi.

1. İsteyen dâhil olur bezm-i harîm-i hâşa
Der-i dergâh-ı şeh-i 'aşkda olmaz **derbân** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 8*). [*derbân,]*

derd: Keder, acı, zahmet.

1. Vuşlatıñdan gayrı bu **derde** deva emr-i muhâl
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11*). [*derde, -e]*

derd-i 'aşk: Aşk derdi.

1. **Derd-i 'aşkıñ** şöyle etmiş haste-hâl
Ağlayıp âh etmege yokdur mecâl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 5*). [*derd-i 'aşkıñ, --ın]*

derd-i ḥasret: Özlem derdi.

1. Pister-i gamda edip feryâd eyyâm u leyâl
Derd-i ḥasretle vücûdum oldu cânâ bî-mecâl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 10*). [*derd-i ḥasretle, --le]*

derd-i ma'ânî: Mana (bulma) derdi.

1. Feth olur **derd-i ma'ānī** naḥl-i nazmımda
Fehīm eyledim rengin elfāz ile nuṭka iftītāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [derd-i ma'ānī,]

derdmendān: Dertliler || Aşıklar.

1. Şifā-yı luṭfunu kânūn kılmış **derdmendāna**
Gelen maḥzūn o dergāha gider elbet beşāsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 7). [derdmendāna, -a]

dergāh: Dergah, kapı. || Sevgilinin eşiği.

1. Şifā-yı luṭfunu kânūn kılmış derdmendāna
Gelen maḥzūn o **dergāha** gider elbet beşāsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 8). [dergāha, -a]
2. Cenāb-ı Hüseyn Paşa-yı zī-şān u kerem-kārīn
Felek faḥr etmede **dergāhına** rû-māl ü ḥidmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 2). [dergāhına, -ı, -n, -a]
3. Olur ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu **dergāhın** 'azizim sāhibidir Kāsım-ı 'irfān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 2). [dergāhın, -ın]

dergeh: Dergah, huzur, makam.

1. Dānişi dūr etdi Hāḫ mihr-i sarāy-ı 'aşḳdan
Zāhidi redd et o **dergehdēn** o kim cāsūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [dergehdēn, -den]

dergeh-i Feyyāz: Allah'ın dergahi, huzuru.

2. Yeter ey kilik-i biçāre ne mümkün Hāḫ tavşifi
Du'ā kıl **dergeh-i Feyyāz'a** ihlās-ı icābetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 22). [dergeh-i feyyāz'a, --a]

dergeh-i Feyyāz-ı Mevlā: Allah'ın huzuru.

1. Ne ḥaddiñ eylemek ifā Fehīmā vaşf-ı evşāfiñ
Du'āya başla el aç **dergeh-i Feyyāz-ı Mevlā'ya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [dergeh-i feyyāz-ı mevlā'ya, --ya]

dergeh-i sultān Sa'deddīn: Sultan Sadeddin'in dergahi.

1. Muḥabbet 'āleminde ey olan cūyā-yı zevḳ-i ḥāl
Hemīşe **dergeh-i Sultān Sa'deddīn'e** ol rû-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 2). [dergeh-i sultān sa'deddīn'e, --e]

der-i dergāh-ı şeh-i 'aşḳ: Aşkın padişahının saray kapısı.

1. İsteyen dāḥil olur bezm-i ḥarīm-i ḥāşa
Der-i dergāh-ı şeh-i 'aşḳda olmaz derbān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [der-i dergāh-ı şeh-i 'aşḳda, --da]

der-i hāne: Ev kapısı.

1. Fütüh-ı bātına erbāb-ı dilden eyle istimdād
Sühûletle derûndan feth olur her bir **der-i hāne** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [der-i hāne,]

der-kenār et-: Göz önünde olmak.

1. Nağd-i 'ömrü rāhına şarf u nisār etmek de güç
Şāhid-i maqşūdu ammā **der-kenār etmek de** güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[der-kenār etmek de, -de]

dermān: İlâç, çare.

1. Hâtırimdan gitdi şihhat çeşm-i bīmārın görüp
Mübtelā-yı derd olup **dermāna** etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 4).
[dermāna, -a]

der-niyām et-: Kılıfına, kınına sokulmuş (kılıç).

1. Tîğ-i ser-tîz-i nigāhın **der-niyām etmiş** çe sūd
Zîra ebrûdan Fehîmā tîr-i müjgân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 13). [der-
niyām etmiş çe, --miş, --çe]

derûn: Gönül, insanın iç alemi.

1. Hâlet-i 'aşk **derûnumda** kalır mı mestûr
Neş'e-i mey dil-i mestānda olmaz pinhân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 5).
[derûnumda, -um, -da]
2. Fütûh-ı bâtına erbâb-ı dilden eyle istimdād
Sühûletle **derûndan** feth olur her bir der-i hâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8).
[derûndan, -dan]

dervîşân: Dervişler, fakirler, kalenderler.

1. Ben Fehîm-âsâ Ğanî ismine mazhar olalı
'Âlem-i fakr içre **dervîşāna** etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 10).
[dervîşāna, -a]

dervā: Deniz, büyük ırmak.

1. O mäh-ı kıdd-i bülendi görünce **deryāda**
Şu 'â'-i medd-i nigāh oldu serv-i sîm-endām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [deryāda,
-da]
2. Vaşf-ı engüşt-i muhannāsını **deryāda** yazıp
Boyadım reşk ile al kına kef-i mercânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [deryāda, -da
]

dervā-dil ol-: Gönüli geniş olmak.

1. Ber-karār olmaz Fehîmā rûzgārın gerdişi
Çekme hâşâ ki havâdisden keder **deryā-dil ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12).
[deryā-dil ol,]

dervā-yı sehā: Cömertlik denizi.

1. 'Adline nisbet olur mu şöhet-i Nüşîrevân
Cûd-ı Hâtem kaldı **deryā-yı sehāsında** çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [deryā-yı
sehāsında, --sın, --da]

deşne: Haçer || Sevgilinin keskin ve can alıcı bakışı.

1. Ben şehîd-i **deşne-i** çeşm-i bütânım tâ ezel
Sāye-i şemşîr-i ser-tîz özge me' mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [deşne-i, -
-i]

dest: El.

1. Gül-i ruhsârını nakş etse Fehîm-i zârîñ
Hâme bülbül gibi **destinde** gelir feryâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 28). [destinde, -i, -n, -de]

dest-gîr: Yardımcı.

1. Mey-i ikbâl ile mest olma düşme hâk-i idbâre
Ayakdan düşmüşe bezm-i cihânda **dest-gîr** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [dest-gîr,]

dest-i âsâr: Eser yaprakları.

1. Sevâd-ı sürme-i mazmûn çekenler çeşm-i eş'âra
Hînâ-yı ma'ni-i rengin yaqarlar **dest-i âsâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [dest-i âsâra, --a]

dest-i kadeh-kâr-ı firâk: Ayrılık şarabını sunan el.

1. Mey yerine kan şunar **dest-i kadeh-kâr-ı firâk**
Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i gam-hâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 45). [dest-i kadeh-kâr-ı firâk,]

dest-i sâkî: Sakinin eli.

1. Edermiş câm-ı feyzi 'aşk-ı rindân **dest-i sâkîden**
Ayağın bûs edip pîr-i muğâna hîdmet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [dest-i sâkîden, --den]

dest-res ol-: Erişmek, ulaşmak.

1. Kimse nâ'il olamaz devlet ü âsâyişe tām
Ni'mete **dest-res olur**-ise bulunmaz rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [dest-res olur-ise,]

dest-şüy-ı ârzü ol-: İstek, arzulardan el yıkamak, el çekilmek.

1. **Dest-şüy-ı ârzü oldum** metâ'-ı mâldan
Verdi Kays-ı dil yine Leylâ-yı dünyâya talâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 15). [dest-şüy-ı ârzü oldum, --dum]

deşt: Çöl, bozkır, ova.

1. Ey Süleymân-ı behâ **deşt-i kanâ'**at mûruyum
Dâne-i hâl-i cemâliñ cây-ı hîrmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [deşt-i, --i]

deşt-i cünûn: Çılgınlık ve delilik çölü.

1. Görse ger **deşt-i cünûnda** reşk eder Mecnûn baña
Keşf ederdim remz-i 'aqlı gelse Eflâtûn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33). [deşt-i cünûnda, --da]

deşt-i tahayyül: Hayal çölü, hayal.

1. Sevâd-ı hayme-i Leylâ kıyas etmiş şeb-i târî
Gezip **deşt-i tahayyülde** dil-i Mecnûn-ı bî-çâre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [deşt-i tahayyülde, --de]

deşt-i ülfet: Dostluk çölü, ovası.

1. Gāzāl-i maṭlabı şayd eyledim ben **deşt-i ülfetde**
'Aceb eṭvār-ı rindānım komuş ağıyārı hayretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [deşt-i ülfetde, --de]

devā: Tedbir, çare, derman.

1. Vuşlatıñdan ğayrı bu derde **deva** emr-i muḥāl
Cismime cān ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11). [deva,]

devā-yı sıhhat: Sağlık, iyileşme çaresi.

1. Tābīb-i iltifātın istemem zaḥm-ı dil-i zāra
Nemek-ālūd-ı āzārın **devā-yı sıhhat** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [devā-yı sıhhat,]

devlet ü āsāyiş: Talih, mutluluk ve huzur.

1. Kimse nā'il olamaz **devlet ü āsāyiş** tām
Ni'mete dest-res olur-ise bulunmaz rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [devlet ü āsāyiş,]

devlet-i ḥüsnü tezkîr: Bahtın, talihin güzelliğini hatırlamak, anmak.

1. Ey veled etme geçen **devlet-i ḥüsnü tezkîr**
Hüner-i vālid ile fāhr eden evlād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [devlet-i ḥüsnü tezkîr,]

devr et-: Dönmek, devran etmek, çevirmek.

1. Nokta-i ḥāl-i lebiñ şevki ile **devr ederiz**
Merkez-i mīm-i muḥabbetde misāl-i pergār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [devr ederiz, --er, --iz]

devrân: Felek, dünya.

1. Görürler sîne-çāk olduğunu ey Mevlevî-zāde
Dönersin bir gün āġūş-ı muḥabbetde bu **devrândır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [devrândır, -dır]

devrânın dāveri: Zamanın, devrin padişahı.

1. 'Ömrün efzün ede Hāk Ḥazret-i Maḥmūd Ḥan'ın
'Ālemiñ rüḥudur ol **dāveridir devrânın** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 12). [devrânın dāveridir, --i, --dir]

devre er-: Zamana, döneme ulaşmak, varmak.

1. Bahtımız yāver olup biz de bu **devre erdik**
Böyle bir sūr-ı hümayunu temāşā etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9). [devre erdik, --dik]

devr-i cām et-: Kadehin (şarabın) halka şeklindeki mecliste sırayla dönmesi, devir edilmesi.

1. Sākî-i bezm-i ḥakîkat **devr-i cām etdikçe** tā
Eylesin müzdād-ı zevk ü şevkini şahbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 41). [devr-i cām etdikçe, --tik, --çe]

devr-i cām-ı bāde: Şarap kadehinin devri, halkada dönmesi, devran etmesi.

1. Şahne-i ğam meclis-i şevke ayağın başmadan
Eyle sâkî **devr-i cām-ı bādeye** teşmîr-i sâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [devr-i cām-ı bādeye, --ye]

devr-i gerdün: Felek devri, dönmesi.

1. **Devr-i gerdün** eylemez bî-hod u ser-gerdân bizi
Döndüren erbâb-ı 'aşkı gerdiş-i peymânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [devr-i gerdün,]

devr-i hurrem: Mutluluk zamanı.

1. Görmedi bir böyle **devr-i hurremi** çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte târîh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7). [devr-i hurremi, --i]
2. Hükûm-i hikmet-zâdîdır sermâye-i emn ü emân
Görmedi çeşm-i felek bir böyle **devr-i hurremi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 10). [devr-i hurremi, --i]

devr-i kadeh-kâr-ı Cem: Cem'in kadehini devran ederek sunan kişi, saki.

1. Görmeden şevkini biz **devr-i kadeh-kâr-ı Cem'iñ**
Bāde-i 'aşk-ile mestānesiyiz bezm-i ğamıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [devr-i kadeh-kâr-ı cem'iñ, --in]

devr-i sāgar evle-: Kadehi devretmek, halka halindeki içki meclisinde dolaştırmak.

1. Hāne-i fānûsa döndüm şu'le-i cevvalēden
Devr-i sāgar eyledikçe âteş-i seyyāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 22). [devr-i sāgar eyledikçe, --dik, --çe]

devr-i teselsül: Sürekli olarak birbirini takip eden zaman.

1. Bulur **devr-i teselsül** vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem uzar söz naḥl-i Tübā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 13). [devr-i teselsül,]

devr: Kilise, manastır.

1. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil zāhid
Sen olma bâri bu **devr** içre mücid-i aşnām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [devr,]

devr-i 'aşk: Aşk kilisesi.

1. Yâ şanem zikriyle feryād etmede şubḥ u mesā
Deyr-i 'aşka nāle-i dil güyiyā nāķûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [deyr-i 'aşka, --a]

devr-i hayāl: Hayal kilisesi, hayal.

1. Fikr-i ḥübān ile feryād-ı dil oldu nāķûs
Sınemi **deyr-i hayāl** eyledi sevdā-yı bütān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [deyr-i hayāl,]

devr-i muhabbet: Muhabbet kilisesi, muhabbet.

1. Gönül **deyr-i muhabbetde** nice bāde-perest olmaz
Bulur zevk-i leb-i la'l-i bütānı cām-ı şahbāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [deyr-i muhabbetde, --de]

di-: Söylemek.

1. Bu dār içinde Fehimā kelām-ı Hakk'ı **diyen**
Misāl-i Hāzret-i Manşūr pāy-i dāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [diyen, -y, -en]
2. Şarābdır **diyerek** şundu baña sākī cām
Havāss-ı hamse ile nūş olundu bāde tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [diyerek, -yerek]
3. Pīr iken şeyhī civān eyledi nūş-ı şahbā
Taķviyetde **diyemem** bādeden imdād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [diyemem, -y, -e, -me, -m]

dīdār-ı mahbūb-ı dil-ārā: Gönli süsleyen sevgilinin güzel yüzü.

1. Egerçi çeşm-püş-ı arzūyum māl-ı dünyādan
Gözüm kaldı faķaķ **dīdār-ı mahbūb-ı dil-ārāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [dīdār-ı mahbūb-ı dil-ārāda, --da]

dīde: Göz.

1. Tıfl-ı eşkiñ yeri var olsa da **dīdemde** 'azīz
'İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [dīdemde, -m, -de]

dīde-i ahū: Ceylan göz (sevgilinin ceylan gözleri).

1. Sürme-i āvāz-ı hayret **dīde-i āhūsudur**
Beng-i sevdā-yı hamūşu vesme-i ebrūsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 9). [dīde-i āhūsudur, --su, --dur]

dīde-i gīrvān: Ağlayan göz.

1. Lāle-i gül-şen-i dil oldu yine pejmürde
Ger tekāsül var ise **dīde-i gīryāndadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [dīde-i gīryāndadır, --da, --dır]

dīde-i inşāf: Merhamet gözü, merhamet.

1. 'Ayn-ı mīzān 'ārifāna **dīde-i inşāfdır**
Her günü ehl-i başiret 'add eder rüz-ı hesāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [dīde-i inşāfdır, --dır]

dīdesi ğammāz: Gözleriyle laf taşıyan, işaret eden, gizli bir şeyi açığa çıkaran (sevgilinin gözleri bağlamında).

1. Benim ol ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ cānā
Rāz-ı 'aşkı demem ey **dīdesi ğammāz** saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [dīdesi ğammāz,]

diger: Başka, başkası.

1. Muhteliğdir yek **digerle** mātem ü sür-ı cihān
Ħande etsem āb olur elbette çeşmimden revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [digerle, -le]

dikkat et-: Duygularla düşüncüyü bir şey üzerinde toplamak, dikkatli olmak.

1. Hürmet eyler bādeye nā-mahreme vermez ayağ
Pīr-i meyde yok mu zāhid **dikkat et** hāl-i şalāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [dikkat et,]

2. Rızık için gām çekme fem mevcūd iken sende
Fehīm **dik̄kat** et kalır mı bī-dāne dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10).
[dik̄kat et,]
3. **Dik̄kat** et fikr-i dak̄kīn var ise edvārına
Hazd eder bu kevnī elbet āsiyā-yı āsumān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [dik̄kat et,]
4. Degil hatt̄ ‘anber-i baḥr-ı letāfet mevc̄ urup çıkmış
Ederse mū-be-mū **dik̄kat** olur ehl-i nazar āgāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 10, Mısra 4). [dik̄kat olur, --ur]

dil: Gönül.

1. Mest-i şahbā-yı cünün olmaz mı **dil** mey-hānede
Ḥatt̄-ı sāgar ḥalka-i zencīrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [dil,]
2. Neş’e-dār olalı **dil** la ‘l-i leb-i dil-dārımız
Oldu müstaḡnī mey-i gül-gündan peymānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [dil,]
3. Ermek ise maḳḣadın evc-i kemāl-i rif’ate
Varlığın terk eyle ey **dil** ḥāk-pāy-ı kāmīl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [dil,]
4. Mübtelādır Ka’be vü büt-hāneye āvāre **dil**
Mazhar olur geh cemāl ü geh celāl-i yāre **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [dil,]
5. Eylesem da’vā-yı Manṣūrī yedimde ḥāk benim
Tā ezel ber-dār olmuş kākül-i dil-dāra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [dil,]
6. Küfr ü dīnīn ‘uḳdesin fetḥ eyledi nāḥun-ı ‘aşḳ
Bend olur mu bir daḥı hīḥ sūbhā vü zūnnāra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [dil,]
7. Naḡme-i kānūn-ı ḥikmet neydüğün feh̄m eyledim
Eyledi vāḳıf benī çok perde-i esrāra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [dil,]
8. Dört taraftan bağlayıp zabt etdiler dīvānemi
Çarpıldı çār-ebur bir perī-ruḥsāra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [dil,]
9. Ḥasret-i teng-i dehān-ı yārdan dil-ḥūn olup
Eşḳ-i gül-gün ile döndü ḡonce-i gül-zāra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [dil,]
10. Ḳuvvet-i ṭab’ım ḥüküm-pīrādır ammā neyleyim
İltifāt etmez Fehīmā cānib-i eş’āra **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [dil,]
11. Perde-i fānūsa sığmaz şem’-i ḥüsn-ārā-yı ‘aşḳ
Cāme-i cismīni sūzān eyledi pervāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [dil,]
12. Perçem ü ḥatt̄-ı ruḥ-ı cānāna meftūn olalı
Gül-şen-i ‘ālemde bakmaz sūnbül ü reyḥāna **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [dil,]
13. ‘Ālem-i tafṣīle geldi ‘ālem-i icmālden
Āşīnā olmak için esmāsına bīḡāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [dil,]
14. Eyledi cem’iyyet-i ‘aḳl u şu’ūru tār u mār
‘Uḳde-i ḡisū-yı dil-dāra urunca şāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [dil,]
15. Feyz alıp buldu vūcūb-ı ‘aşḳdan neşv ü nemā
Bir daḥı sığmaz fezā-yı ‘ālem-i imkāna **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [dil,]
16. Tīşe-i gayretle taḥrīb etdi çok büt-hāne **dil**
Cāy-ı cānān için āḥīr yapıdı bir kāşāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [dil,]
17. Tīşe-i gayretle taḥrīb etdi çok büt-hāne **dil**
Cāy-ı cānān için āḥīr yapıdı bir kāşāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [dil,]
18. Bundadır ḥüsnüñ revācı bu ḡönül bāzārıdır
Verdi iki ‘ālemi bir buse-i cānāna **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [dil,]
19. Şāh-ı merdān sāyesin bu ‘arşada etdi penāh
Eylemez fil-i ḥavādisden ḥazer ferzāne **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [dil,]
20. Neş’e-dār olsun diyü ehl-i muḥabbet ey Fehīm
Bir tolu peymāne şundu meclis-i ‘irfāna **dil** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [dil,]
21. Şevḳ-i ḥüsn-i yārdan **dil** eyledi kesb-i zīyā
İḳtibās eyler kamer nūru şu ‘ā’-i ḥūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [dil,]
22. Ḥatt̄ gelip gitdi ḥayāt-ı ḥüsn-i cānān bak yine
Dil çerāḡ-ı āh u feryād-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [dil,]

23. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez **dil**
Vech-i maḥbûb eger ḥatdan olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [dil,]
24. Bir perî-zâdîñ ḥayâl-i ḥüsnüne düş olmuşuz
Ḥâṭır-ı aḥbâbdan ey **dil** ferâmûş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 16). [dil,]
25. Bir zamân mest-i mey-i la'liñ iken **dil** şimdi
Şahne-i ḥaṭṭ-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [dil,]
26. Serde âteş **dili** pür-âb hemân ḥâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1). [dili, -i]
27. O şeh-i ḥüsne Fehim etmek-içün ḥâli beyân
'Arz-ı ḥâl elde fiğân **dilde** zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [dilde, -de]
28. Kayd-ı Leylâ-yı ḥüsünden Kays-ı **dil** bulmaz rehâ
Ḥalkâ-i gîsûlarıñ zincîr-i âhendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [dil,]
29. Ḥaḳîkat bî-vefâ nâ-mihribân ḥûbân-ı İstanbul
Yine **dil** ârzü eyler ne çâre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18). [dil,]

dil Ka'be'si: Gönül Kabesi, gönül.

1. Ḥacc-ı ekberse ğaraż şüret-perestlikden geçip
Zâhidâ gel tâ'if ol bir kerre de **dil Ka'be'sin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [dil ka'be'sin, --sin]

dil kebâb ol-: Gönül yangısı, ciğer yangını, derin üzüntü hali.

1. **Dil kebâb ola** semender gibi mey ḥûn-ı ciğer
Böyledir kâ'ide vü resm-i ocağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [dil kebâb ola, -a]

dil-bend: Gönül bağlayan, seven.

1. Mâ-sivâ nakşına igne kadar olma **dil-bend**
Ehl-i tecridi yolundan alıkor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [dil-bend,]

dil-ber: Gönül alan, güzel.

1. Medîneli ile ol şehri **dil-ber** ülfet eder
O bir ğazâl-i haremdir olur mu ğayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [dil-ber,]
2. Mey anda **dil-ber** anda cümle yârân-ı şafâ anda
Geçip cennetden âdem sâkin-i mey-ḥâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [dil-ber,]

dil-berân: Gönül alıcı güzeller.

1. Kâhramân-ı rezm-i 'aşkım şevk-i cevşendir baña
Tiğ-i çeşm-i **dil-berân** ârâyiş-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [dil-berân,]

dil-ber-i nahvet-nigeh: Sevgilinin kibirli bakışı.

1. Görmesinler sîne-i berrâkıñı simîn-berân
Dil-ber-i nahvet-nigeh ḥod-bîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 16). [dil-ber-i nahvet-nigeh,]

dil-beste: Gönül bağlamak, gönül vermek.

1. Mâder-i şarfı taşarruf iledir kesb-i refâh
Olma **dil-beste** şaḳın câriye-i irâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [dil-beste,]

dil-hûn ol-: İçi kan ağlamak.

1. Hasetret-i teng-i dehān-ı yārdan **dil-hūn olup**
Eşk-i gül-gūn ile döndü gonce-i gül-zāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [dil-hūn olup, --up]

dilîr: Yiğit, cesur.

1. Şecā'at zātı lāzım ālet-i harb eylemez pūr-dil
Cebān-lābis olursa zırh-ı Dāvūdî **dilîr** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [dilîr,]

dil-i çeşm-āşinā: Gözün aşına olduğu gönül.

1. Hayāl-i zūlf-i Leylā'sıyla dil dīvāne olmaz mı
Dil-i çeşm-āşinā sāmān-ile bīgāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [dil-i çeşm-āşinā,]

dil-i dānā: Ālim, bilgili gönül.

1. Edemez gerd-i havādis **dil-i dānāya** eser
Cām-ı giti-nümā kâbil-i ekdār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 23). [dil-i dānāya, --ya]

dil-i dīvāne: Deli gönül.

1. Murğ-ı âteş-hāra dönmüşken **dil-i dīvānede**
Lezzet-i şevk-i muhabbet neydügin pervānede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [dil-i dīvānede, --de]
2. Murğ-ı âteş-hāra dönmüşken **dil-i dīvānede**
Lezzet-i şevk-i muhabbet neydügin pervānede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [dil-i dīvānede, --de]

dil-i efsürde: Donmuş, soğumuş gönül.

1. 'Aşk-ı cānān taze cān verdi **dil-i efsürdeye**
Çünkü âteş āb-ı hayvāndır çerāğ-ı mürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [dil-i efsürdeye, --ye]

dil-i Mecnūn-ı bî-çāre: Çaresiz Mecnun'un gönlü.

1. Sevād-ı hayme-i Leylā kıyās etmiş şeb-i tārı
Gezip deşt-i tahayyülde **dil-i Mecnūn-ı bî-çāre** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [dil-i mecnūn-ı bî-çāre,]

dil-i mestān/mestāne: Kendinden geçmiş, sarhoş gönül.

1. Hālet-i 'aşk derūnumda kalır mı mestūr
Neş'e-i mey **dil-i mestānda** olmaz pinhān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [dil-i mestānda, --da]
2. Bāde-i 'aşk bulunmaz hūm-ı Eflātūn'da
Neş'e-i sırr-ı hāqīkat **dil-i mestānadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [dil-i mestānadır, --da, --dır]
3. Tevbeler olsun feda peymāneye
Cām-ı la'lin şun **dil-i mestāneye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 10). [dil-i mestāneye, --ye]

dil-i nā-kām: Arzusuna ulaşamamış gönül.

1. Bārekallāh zihī Sūr-ı Hümāyūn-nāme
Şevk-bahş olmada her beyti **dil-i nā-kāma** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 2). [beyti dil-i nā-kāma, --a]

dil-i rindâne: *Rindane gönül.*

1. Sûz-ı 'aşk-ı yâra mâ'ildir **dil-i rindānemiz**
Buldu zevk-i gülsitâni nârda pervānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [dil-i rindānemiz, --miz]

dil-i sad-dâğ: *Yüz yaralı gönül.*

1. Şu 'le-i âvâz-ı bülbüldür nesim-i bağımız
Gönce-i şubh-ı kıyāmetdir **dil-i şad-dâğımız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 8). [dil-i şad-dâğımız, --ı, --mız]

dil-i şâf: *Temiz gönül.*

1. Neş'e-i 'aşk olur mu **dil-i şâfımda** nihân
Reng-i mey sāğar-ı billurda ıhmār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [dil-i şâfımda, --ım, --da]

dili teshîr et-: *Gönlü etkisi altına almak, büyülemek.*

1. Ne füsün eyledi bilmem **dili teshîr etdi**
Çeşm-i fettāni gibi görmedim aşlā şehhār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [dili teshîr etdi, --di]

dil-i 'uşşāk: *Âşıkların gönlü.*

1. Ey kemān-ebrū **dil-i 'uşşākı** kıl bir kez nişān
Âh kim hep etdiğiñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [dil-i 'uşşākı, --ı]

dil-i yâri teshîr et-: *Sevgilinin gönlünü büyülemek, etkilemek.*

1. Nazmımız **etdi** Fehimā **dil-i yâri teshîr**
Mâlik-i sihr ü beyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 21). [dil-i yâri teshîr,]

dil-i zâr: *İnleyen gönül.*

1. Kûy-ı yâr oldu Fehimā **dil-i zâra** mesken
Bülbülün lânesi elbette gülîstāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [dil-i zâra, --a]

dil-rübâ: *Gönül kapalı, herkesi kendine bağlayan, âşık olunan (güzel).*

1. Lebi mül zülfü sünbül 'ârızı gül **dil-rübâ** anda
Ney anda muṭrib anda sâkî-i şāhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [dil-rübâ,]

dimâğ-ı 'işret: *İçki içerken ki bilinç, şuur.*

1. Çāh-ı Yūsuf mu bu mînâ-yı şarāb ey sâkî
Bü-yı cānāneyi şemm etdi **dimâğ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 12). [dimâğ-ı 'işret,]

dîn-i 'aql u dil: *Akıl ve gönül dini.*

1. Cüyüş-ı terk-i ḥüsnüñ cāy edelden mülk-i 'uşşākı
Metâ'-ı zühd ü **dîn-i 'aql u dil** hep ğâret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 16). [dîn-i 'aql u dil,]

dinle-: Kulak vermek, dinlemek.

1. Gel gülistāna temāşā kııl gülü
Dinle efgān-ı Fehim-i bülbül (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 14). [diñle,]

dırāz eyile- Uzatmak, uzun etmek.

1. Eyledi kūtāh sāl-i vaşlı ammā çarh-ı dün
Rüz-ı hecri ‘ömr-i Ādem-veş **dırāz eyiler** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [dırāz eyiler, --r]

dīvān: Şiir kitabı.

1. Fehimā şā‘irān-ı bü‘l-hevesde kıalmamış inşāf
Kānā‘at eylemez mażmūna **dīvānı** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 20). [dīvānı, -ı]

dīvāne: Deli, mecnun.

1. Bu esbāb-ı cününü seyr eden **dīvāne** olmaz mı
Rumūz-ı vahdeti şūfī temāşā eyle kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [dīvāne,]
2. Sine-süzüm cāme-çākim özge bir **dīvāneyim**
Reng-i gül-ruhsārına bülbül gibi pervāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 51). [dīvāneyim, -yim]
3. Hasret-i āhū-nigāhıyla Fehim-i müstemend
Halka-i çeşm-i gāzāle beste bir **dīvānedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 18). [dīvānedir, -dir]
4. Ehl-i ‘irfān zār olur mu şeşder-i tedbırde
‘Aql-ı Eflāṭūn’u almaz bir pula **dīvānemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [dīvānemiz, -miz]
5. Dört tarafından bağlayıp zabt etdiler **dīvānemi**
Çarpıldı çār-ebrū bir perī-ruhsāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [dīvānemi, --mı]

dīvāne et-: Delirtmek, deli etmek.

1. Etdi dīvāne bizi fikr-i ‘uḳūl-i ‘aşere
Nāḳış-ı ‘aḳla uyan kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [dīvāne etdi, --di]

dīvāne kadeh: Deli ve çılgın içki kadehi (içki kadehi kişileştirilmiştir).

1. Beste-i halka-i mevc-i mey olur ‘ālem-i āb
Getirir keyf-i cünün meclise **dīvāne kadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [dīvāne kadeh,]

dīvāne-dil: Deli gönül.

1. Hevā-yı perçemi tül-i emeldir düşme ol kayda
Rehā bulmazsın ey **dīvāne-dil** zencir-i sevdādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [dīvāne-dil,]

dīvān-ı Şevket: Şevket Dīvānı.

1. Kılır mı Hüsrev-i hüsnuñ bu tarz-ı Muhteşem’likde
Benim **dīvān-ı Şevket’den** gāzel-hān olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [dīvān-ı şevket’den, --den]

dīv-i bed-meniş: *Kötü huylu dev.*

1. Eder zâhid heves būs-ı leb-i yâķūt-ı cānāna
O **dīv-i bed-meniş** t̄alib olur mühr-i Süleymān'a (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 2*). [*dīv-i bed-meniş,]*

divār: *Memleket, ülke, yer.*

1. Kebābı laht-ı cigerdır şarābı hūn-ı sirişk
Müretteb 'işret edenler bizim **diyāra** gider (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [*diyāra, -a]*

divār-ı ma'rifet: *İlim irfan ülkesi.*

1. Hüner-perver sūhan-ver dāver-i mülk-i ma'arifdir
Müsellemdir **diyār-ı ma'rifet** ol zāt-ı vālāya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 28*). [*diyār-ı ma'rifet,]*

divü: *Diye, demek, söylemek.*

1. Neş'e-dār olsun **diyü** ehl-i muhabbet ey Fehīm
Bir tolu peymāne şundu meclis-i 'irfāna dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 17*). [*diyü,]*
2. Nefret etmiş zene beñzer **diyü** meyl etmez dil
Vech-i maħbūb eger haţdan olursa sāde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17*). [*diyü,]*

diz-: *Dizmek, nesneleri yan yana veya tek tek sıralamak.*

1. Taħayyül eyleyip çeşm-i kebūduñ girye etdikçe
Sirişkim gevher-i firūze **dizdi** tār-ı müjgāna (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 4*). [*dizdi, -di]*

dök-: *Akıtmak, dökmek.*

1. Şayd edip murğ-ı dili ğamzesi şayyād gibi
Dökdü tūğ-i nıgehi xanımı cellād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 2*). [*dökdü, -dü]*

dökül-: *Dökülmek, akmak, saçılmak.*

1. Fesi üzre **dökülen** perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11*). [*dökülen, -en]*

dön-: *Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.*

1. Haşret-i teng-i dehān-ı yārdan dil-hūn olup
Eşk-i gül-ğün ile **döndü** ğonce-i gül-zāra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 12*). [*döndü, -dü]*

dön-: *Elden ele dönmek || devretmek.*

1. İçersin mey-perestler xanını ğıybet ile amma
Şaķın şūfī **döner** dendānlarıñ tesbīh-i mercāna (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [*döner, -er]*
2. Bezm-i girdāb-ı cünün içre **döner** peymāneyim
Cūş-ı tūfān-ı belādan keşt-i vīrāneyim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 53*). [*döner, --en]*
3. **Döner** bir şu'le-i cevvalēye pervāne-i sāğar
Giyince āteş-i seyyāleden cāme ten-i mīnā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 9*). [*döner, -er]*

4. Görürler sîne-çāk olduğunu ey Mevlevî-zāde
Dönersin bir gün āġūş-ı muhabbetde bu devrāndır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 2).
[dönersin, -er, -sin]

döndür-: Devrettirmek, çevirmek.

1. Devr-i gerdün eylemez bî-hod u ser-gerdān bizi
Döndüren erbāb-ı ‘aşkı gerdiş-i peymānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 4).
[döndüren, -(e)n]

dört taraf: Dört taraf, her yön.

1. **Dört taraftan** bağlayıp zabt etdiler divānemi
Çarpıldı çār-ebrū bir perî-ruhsāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [dört,]

dost: Arkadaş, dost.

1. Sıklet-i dehre duçar olsa da ‘ālî-himmet
Bārını kendi çeker **dostlarına** bār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 22). [dostlarına, -lar, -ı, -n, -a]

du‘ā: Allah’a yalvarma, niyaz; birinin iyiliği için Allah’a yalvarma, yakarış.

1. Ne haddiñ eylemek ifā Fehimā vaşf-ı evşāfiñ
Du‘āya başla el aç dergeh-i Feyyāz-ı Mevlā’ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 34).
[du‘āya, -y, -a]

du‘ā kıl-: Dua etmek.

1. Yeter ey kıl-k-i biçāre ne mümkün Hāk tavşifi
Du‘ā kıl dergeh-i Feyyāz’a ihlāş-ı icābetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 22). [du‘ā kıl,]

du‘āya başla-: Dua etmeye başlamak.

1. **Du‘āya başla** ey kıl-k-i sūhan-ver söz tamam oldu
Senāyı eyleme tatvîl zîrā kāfiye kūtāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 10, Mısra 9). [du‘āya başla, --la]

du‘ā-yı Fehîm: Şair Fehîm’in duası.

1. ‘Ömrüñ efzûn ede Hūdâ-yı kerîm
Rûz u şeb böyledir **du‘ā-yı Fehîm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 14). [du‘ā-yı fehîm,]

duçar ol-: Uğramak.

1. Sıklet-i dehre **duçar olsa** da ‘ālî-himmet
Bārını kendi çeker dostlarına bār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 21). [duçar olsa, --sa]

dü-dem: İki yıllık, yeni.

1. Kaṭ’ olur ‘ayş-ı hayāt-ı cāvidānım sākīyā
İki yıllık mey **dü-dem** şemşirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [dü-dem,]

dūd-ı āh: Ah, inleyiş dumanı.

1. Çekenler **dūd-ı āhı** āteş-i nārgile-i dilden
Fehimā şaldılar kalyān-ı şevki baḥr-ı esrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 21). [dūd-ı āhı āteş-i nārgile-i dilden çekenler, --en, --ler]

dūd-ı çerāğ-ı 'işret: İçki meclisindeki kandilin dumanı.

1. Gerdiş-i cām-ı hamūşide şadā olmaz hiç
Beng-i pervāne olur **dūd-ı çerāğ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [dūd-ı çerāğ-ı 'işret,]

dūd-ı tahassür: Hasret dumanı.

1. Çıkar **dūd-ı tahassür** sūz-ı 'aşkıñla ser-i dilden
Çekip āh-ı firākıñ her nefes nārgile-nüşānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [dūd-ı tahassür,]

duhter-i rez: Üzümlün kızı, şarap.

1. Bir āteş-pāre toğdı **duhter-i rezden** bāde nāmında
O kāfir-zāde kızkın pır-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [duhter-i rezden, --den]
2. 'Aceb mi zen-perest olsa Firengistān'dan gelmiş
Tehi tırmaz anuñ-çün **duhter-i rezdir** zen-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [duhter-i rezdir, --dir]

duhūl et-: Girmek. Katılmak.

1. Ehl-i dünyā bezmine 'ārif **eder** gāhī **duhūl**
Muhteza olduğça ādem eyler 'azm-i müsterāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [duhūl,]

dür ol-: Uzak olmak, uzaklaşmak.

1. **Dür olan** hāk-i vatandaş āh eder bī-ihtiyār
Pek müberhendir bu da'vā nāle-i fağfürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 21). [dür olan, --an]

dü nīm: İki yarım, iki parça.

1. Destine alıp tūfengi eylese farzā nişān
Nazra-i evlāda eyler cevher-i ferdi **dü nīm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 13, Mısra 4). [dü nīm,]

dünbelek: Ağzına deri gerilmiş, çanak biçiminde, darbukaya benzer bir tür çalgı, dümbüldek.

1. Mest olunca etdi taci **dünbelek** misvāki çöp
Bir kadehile kıldı sāki zāhidi rüsvā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 23). [dünbelek,]

dünva/dünve: Dünya, felek, yeryüzü.

1. 'Ālem-i tecdide merdāna himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim matrūd **dünvā** kahbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [dünvā,]
2. İltifāt-ı nazar-ı yārdan oldum düşkün
Var mı beñzer baña **dünvāda** 'aceb üftāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [dünvāda, -da]
3. Tālib olur cem'-i māl ü cāha almak **dünyede**
Görmedi aşhāb-ı devlet rāhatü'l-hāk **dünyede** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 7). [dünyede, -de]
4. Tālib olur cem'-i māl ü cāha almak **dünyede**
Görmedi aşhāb-ı devlet rāhatü'l-hāk **dünyede** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [dünyede, -de]
5. 'Ālemin zevkin geda eylermiş ancak **dünyede**
Ol şafayı hāne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [dünyede, -de]

dür-i dendân: *Diş incisi, inci diş(ler).*

1. Dür-i dendânını tavşife Fehîmâ yârîn
Tab‘-ı şâfîm gibi vaşşâf-ı güher-bâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 25*). [*dür-i dendânını, --ı, --nı*]
2. Hânde etse cevher-i eşkim görüp ol meh-likâ
Dür-i dendân hüşe-i Pervîn olur âyîneden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 12*). [*dür-i dendân,]*

dür-i nazm: *Şiir incisi, şiir.*

1. Değil bu mecmu‘a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû bir defîne (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 2*). [*dür-i nazm-ile,]*

dürre-i tâc-ı ser-i iclâl: *Ululuk başındaki tacın incisi.*

1. O kân-ı cevher-i ‘irfân-ı sultân-ı velâyetdir
Olur hâk-ı tarîki **dürre-i tâc-ı ser-i iclâl** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 6*). [*dürre-i tâc-ı ser-i iclâl,]*

dür-i ma‘âni: *Mana incileri, manalar.*

1. Bu bir silk-i hüner kim muntazam **dür-i ma‘âniyle**
Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur ‘ıkd-ı Süreyyâ’ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11*). [*dür-i ma‘âniyle, --yle*]

düş-: *Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.*

1. Felege çıksa eger tîr yine hâke **düşer**
Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [*düşer, -er*]
2. Züleyhâ-yı emelden Yûsuf-ı dil oldu dâmen-keş
Düşüp çâh-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 8*). [*düşüp, -üp*]
3. Mey-i ikbâl ile mest olma **düşme** hâk-ı idbâre
Ayağdan düşmüş bezm-i cihânda dest-gir olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 13*). [*düşme,]*

düş-: *Uğramak, rast gelmek.*

1. İ‘timâd etmez iken va‘de-i vaşl-ı yâre
Düşdü bî-çâre gönül va‘de-i kemîn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 10*). [*düşdü, -dü*]
2. Yâr-ı bî-îmâna **düşdüm** yana yana ağlarım
Dûzağ-ı hicrâna **düşdüm** yana yana ağlarım (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 5, Mısra 1*). [*düşdüm, -düm*]
3. Yâr-ı bî-îmâna **düşdüm** yana yana ağlarım
Dûzağ-ı hicrâna **düşdüm** yana yana ağlarım (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 5, Mısra 2*). [*düşdüm, -düm*]

düş ol-: *Müptela olmak.*

1. Bir perî-zâdın hayâl-i hüsnüne **düş olmuşuz**
Hâtır-ı ahbâbdan ey dil ferâmûş olmuşuz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 15*). [*düş olmuşuz, --muş, --uz*]
2. Ol büt-i âteş-pereste **düş olup** büt-hânedede
Âteş-i seyyâlesin nûş eyledim mey-hânedede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 11*). [*düş olup, --up*]

düşkün ol-: *Müptela olmak || Düşmek.*

1. İltifât-ı nazâr-ı yârdan **oldum düşkün**
Var mı beñzer baña dünyâda ‘aceb üftâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 21). [düşkün oldum, --dum]

düşmen-i ehl-i dil: Aşıkların düşmanı olmak.

1. ‘Âzim ol meclis-i nâ-dâna şitâbân olarak
Düşmen-i ehl-i dil ü yâr-ı rakîbân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 2). [düşmen-i ehl-i dil ü yâr-ı rakîbân olarak, --arak]

düşmen-i mecrûh: Yaralanmış düşman, rakip.

1. Yâr olur mu **düşmen-i mecrûh** talîf olsa da
Kâr-gîr olmaz nevâziş hayye-i âzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [düşmen-i mecrûh,]

düşmen-i rüşen-żamîrân: Gönli aydınlıkların düşmanı || Arif kişilerin düşmanı.

1. **Düşmen-i rüşen-żamîrân**dır sipihr-i türe-rü
Gerçi zengî şerm edip pür-kîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [düşmen-i rüşen-żamîrân'dır, --dır]

düstür-ı dâd-âver: Adalet getiren vezir.

1. Olaldan Rûm ili vâlisi ol **düstür-ı dâd-âver**
Re‘âyâ vü berâyâ dem-güzâr olmakda râhatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 5). [düstür-ı dâd-âver,]

düstür-ı vakûr: Ağırbaşlı, şerefli vezir.

- O **düstür-ı vakûruñ** keñhudası hem de mañdûmu
Cenâb-ı Mîr Ahmed kim mu‘arrefdir necabetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 11).
[düstür-ı vakûruñ, --un]

düz-: Yapmak, işlemek, becermek; tertip ve tanzim etmek.

1. Süzüp hayli siyeh-çeşmiñ **düzer** tabûr-ı müjgânîñ
O Peçli meçli kâfir mülk-i imânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [düzer, -e, -r]

düzağ: Cehennem, cehennem ateşi.

1. Hâzer kıl ey sitem-cû germ-i âh-ı şubh-gâhımdan
Yanar **düzağ** dağı hâlâ şerâr-ı nâr-ı âhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [düzağ,]

düzağ-ı hicrân: Ayrılık cehennemi, ayrılık.

1. Yâr-ı bî-imâna düşdüm yana yana ağlarım
Düzağ-ı hicrâna düşdüm yana yana ağlarım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 5, Mısra 2). [düzağ-ı hicrâna, --a]

düzd ğamze: (Sevgilinin) hırsız yan bakışları (Aşığın gönlünü çalmak anlamında).

1. Seniñ Tâtâr zülfüñ **düzd ğamzeñ** çeşm-i fettânîñ
Ki bir demde ‘Irâk u Rûm u İrân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [düzd ğamzeñ, --n]

düzd-i perî: Hırsız peri (sevgili).

1. O çâr-ebrüya biçâre gönül nâ-çar çarpıldı
Meger **düzd-i perîdir** nev’-i insânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[düzd-i perîdir, --dir]

E e

ebnā-yı cihān: *Dünyadaki insan, insanoğlu.*

1. Kāf-ı kalbinde yok **ebnā-yı cihānı** uçmuş
Tā verā-yı 'adem iklimine 'Ankā-yı vefā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [*ebnā-yı cihānı*, --ın]

ebnā-yı zamān: *Zamane insanları.*

1. Şeh-süvār-ı 'arşa-i ikbāl olmağa garaž
Sen de **ebnā-yı zamān-āsā** hünerde rācil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [*ebnā-yı zamān-āsā*,]

ebrū: *Kaş; sevgilinin kaşları.*

1. Tiğ-i ser-tiz-i nigāhıñ der-niyām etmiş çe sūd
Zira **ebrūdan** Fehimā tır-i müjgān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 14). [*ebrūdan*, -dan]

et-: *Etmek, yapmak.*

1. 'Ālem-i ābı Fehimā **edelim** gel takşim
Leb-i cānān baña bāde-i Şirāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [*edelim*, -e, -lim]
2. Olunca maẓhar-ı ism-i Kelim ehl-i sūhan
Eder mi hiç tenāhī kabūl-i ḥadd-i kelām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [*eder*, -er]
3. Pür-ziyā olsa sevād-ı sūhanım nola Fehim
Şem'-i ma'nādır **eden** ḥāne-i lafzı rūşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 14). [*eden*, -en]
4. **Ederdi** sūbḥasın zūnnāra tebdil şūfiyān bī-şek
Eger mānend-i rindān bend olaydı zūlf-i tarrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17). [*ederdi*, -er, -di]
5. Hiç taḳarrüb mü **eder** ehl-i hevāya zāhid
Müte'āzım olamaz peşşe ḥuzūr-ı bāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [*eder*, -er]
6. **Eder** zāhid heves būs-ı leb-i yāḳūt-ı cānāna
O dīv-i bed-meniş ṭalib olur mühr-i Süleymān'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [*eder*, -er]
7. Felātūn'u **eder** dem-beste sürme-sā-yı tedbiri
Eder ta'līm-i ḥikmet re'y-i pāki İbn-i Sina'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [*eder*, -er]
8. Felātūn'u **eder** dem-beste sürme-sā-yı tedbiri
Eder ta'līm-i ḥikmet re'y-i pāki İbn-i Sina'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [*eder*, -er]
9. 'Adālet lafzı ma'nā eyledi peyda zamānında
Edip her bir umurunda tevessül şer'e ḡāyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 10). [*edip*, -ip]
10. Degil ḥatt 'anber-i baḥr-ı leṭāfet mevc urup çıkmış
Ederse mü-be-mü diḳḳat olur ehl-i naẓar āḡāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 4). [*ederse*, -er, -se]
11. Ḥayāl-i rüy-ı yār ile **ederken** sinemi gül-şen
Gül-i maẓmūn-ı rengini riyyāz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [*ederken*, -e, -r, -ken]
12. Şaḥne-i 'aḳla itā'at mi **eder** mest-i cünūn
Olamaz kişver-i 'aşk içre yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [*eder*, -er]
13. Hiç tecellī tekerrür mü **eder** 'ālemde
Kūh-ken olsa da peydā yine Ferhād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [*eder*, -er]
14. **Edermiş** cām-ı feyz-i 'aşk-ı rindān dest-i sākiden

Ayağın būs edip pîr-i muğāna hîdmet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 9). [edermiş, -er, -miş]

edānî: Aşağılık kimseler.

1. O şeh-i hüsne rakîb olsa muğârin ne ‘aceb
Getirir şadre **edānîyi** hüdûs-ı ezmân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [edānîyi, -y, -i]

ede gör-: Etmek, eylemek.

1. Şîşe-i bâdeyi pinhân **ede görsün** yārân
Ayağı denk alalım zâhid-i nikbet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [ede görsün, --sün]
2. **Edegör** âteş-i ‘aşk-ile vücûdu pür-dâğ
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [edegör,]

edvâr: Devirler, çağlar, zamanlar.

1. Dikkat et fikr-i dakîkîñ var ise **edvârına**
Hâz ede bu kevnî elbet âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [edvârına, -ı, -n, -a]

efendim: Efendim, sevgilim.

1. Zümre-i hûbân içinde pek begendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim **efendim** ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [efendim,]
2. Rûḥa teşbîh eyledim ey ser-bülendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim **efendim** ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 4). [efendim,]
3. Cevher-i kân-ı leṭâfetdir vücûduñ ey perî
Cismime cân ittiḥâz etdim **efendim** ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 8). [efendim,]
4. Vuşlatıñdan ğayrı bu derde deva emr-i muḥâl
Cismime cân ittiḥâz etdim **efendim** ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 12). [efendim,]
5. Vaşl-ı cân-baḥşındadır feyz-i ḥayât-ı câvidân
Cismime cân ittiḥâz etdim **efendim** ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 16). [efendim,]

efğân-ı Fehîm-i bûlbûl: Bûlbûl Fehîm’in inleyişleri || Fehîm’in şiirleri.

1. Gel gülîstāna temāşâ kıl gülü
Dinle **efğân-ı Fehîm-i bûlbûlû** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 14). [efğân-ı fehîm-i bûlbûlû, --ü]

Eflâtun: Eflatun; Platon (akıl, bilgi timsali olması sebebiyle).

1. Mâ’îl olma ‘aql-ı merdî zâ’îl eyler duḥterez
Pek çok **Eflâtun’u** Mecnûn eyledi Leylâ-yı râḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [eflâtun’u, -u]
2. Görse ger deşt-i cünûnda reşk eder Mecnûn baña
Keşf ederdim remz-i ‘aqlı gelse **Eflâtun** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 34). [eflâtun,]

eger: Şart edatı, şayet.

1. Felege çıksa **eger** tîr yine ḥâke düşer
Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [eger,]
2. Edegör âteş-i ‘aşk-ile vücûdu pür-dâğ
Revzen olmazsa **eger** hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [eger,]
3. Mebânî-i hüner ma‘mûr olur olmaz ḥarâb ammâ
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [eger,]

4. Ederdi sübhasın zünnâra tebdîl şüfîyân bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı zülf-i tarrâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 18). [eger,]
5. Tıfl-ı eşkiñ yeri var olsa da dîdemde 'azîz
'İzzet etmezdim **eger** olmasa merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [eger,]
6. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i mañbûb **eger** hañdan olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [eger,]
7. Hezârân verd-i nazm-ile gülîstân-ı sühândır bu
Eger Bostân-ı Sa'dî'ye seza olursa hem-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 10). [eger,]

egerçi: Her ne kadar, ise de, gerçi.

1. 'Aşk vâdisinde bî-ârâm u ser-gerdân olur
'Akl **egerçi** fenn-i felsefide Bañlamyûs'dur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [egerçi,]
2. Egerçi büt-şiken olmak kolay degil zâhid
Sen olma bârî bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [egerçi,]
3. **Egerçi** çeşm-püş-ı ârzüyum mâl-ı dünyâdan
Gözüm kâldı faķať dîdâr-ı mañbûb-ı dil-ârâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [egerçi,]

ehl-i 'aşk: Aşk ehli, aşk erbabı.

1. Siyeh çeşmiñ hayâliyle olur hāmûş **ehl-i 'aşk**
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı hayret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [ehl-i 'aşk,]

ehl-i başîret: Uzağı görenler, basiret sahipleri.

1. 'Ayn-ı mîzân 'arîfâna dîde-i inşâfdır
Her günü **ehl-i başîret** 'add eder rûz-ı hesâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ehl-i başîret,]

ehl-i dil: Gönül ehli, gönül erbabı, âşık(lar).

1. Zevk-i dünyâ edemez **ehl-i dili** Şîrîn-kâm
Oldu helvâsı zehir pîre-zeniñ Ferhâd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [ehl-i dili, --i]

ehl-i dünyâ: Dünya ehli.

1. **Ehl-i dünyâ** bezmine 'arîf eder gâhî duñûl
Muķtezâ olduķça âdem eyler 'azm-i müsterâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [ehl-i dünyâ,]

ehl-i hâl: Hal ehli.

1. Feyz-i Bârî zâtını kılmış muťâf-ı **ehl-i hâl**
Olsa çok mu âsitânı Ka'be-i 'ulyâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 37). [ehl-i hâl, -]

ehl-i hevâ: Arzu, istek ehli (olanlar).

1. Hiç taķarrüb mü eder **ehl-i hevâya** zâhid
Müte'âzım olamaz peşşe huzûr-ı bâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [ehl-i hevâya, -ya]

ehl-i hikmet: hikmet ehli, bilge kişiler.

1. Bir mu‘ammâdır açılmaz künh-i eflâk u ‘uqûl
Ehl-i hikmet düşdüler beyhüde fikr-i hurdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [ehl-i hikmet,]

ehl-i hisset: Cimri olanlar, cimrilik ehli.

1. Fikr-i sūd ile huzūr-ı hāba hiç vermez vücūd
Ehl-i hisset göremez rü’yāda da rüy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [ehl-i hisset,]

ehl-i inkār: İnkarcılar.

1. Zāhid-i münkire mey şunma ‘abes ey sākī
Ehl-i inkār kerāmāt-ile irşād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [ehl-i inkār,]

ehl-i ‘irfān: İrfan sahibi kimseler, ârifler.

1. **Ehl-i ‘irfān** zār olur mu şeşder-i tedbîrde
‘Aql-ı Eflātūn’u almaz bir pula divānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [ehl-i ‘irfān,]

ehl-i isti‘dād: Yetenekli ve kabiliyetli kimseler.

1. Ya’nî ‘Abdullāh Efendi dāver-i fażl u kerem
Ehl-i isti‘dādı eltāfiyla iclāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 9, Mısra 4). [ehl-i isti‘dādı, --dı]

ehl-i istidlāl: Delillere dayanarak bir hükme varanlar.

1. Vücūd-ı cevher-i ferde dehān-ı yār bürhāndır
Naşıl teslim etmez bu delili **ehl-i istidlāl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [ehl-i istidlāl,]

ehl-i kemālāt: Güzel ahlak ve bilginin olgunluğuna sahip olan kimseler.

1. Zevālin istemez mi bî-hüner **ehl-i kemālātūn**
Vefāt-ı hāceyi eyler temennî dā’imā etfāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [ehl-i kemālātūn, --ın]

ehl-i muhabbet: Aşk ehli, âşıklar.

1. Nutq-ı Hāfız’dan olur **ehl-i muhabbet** zinde-dil
Āb-ı hayvāndır Fehimā bāde-i Şirāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [ehl-i muhabbet,]
2. Neş’e-dār olsun diyü **ehl-i muhabbet** ey Fehim
Bir tolu peymāne şundu meclis-i ‘irfāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [ehl-i muhabbet,]

ehl-i nazar: Görüş (sahibi) kimseler.

1. Degil hatt’ anber-i baħr-ı letāfet mevc urup çıkmış
Ederse mû-be-mû diğķat olur **ehl-i nazar āgāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 10, Mısra 4). [ehl-i nazar āgāh,]

ehl-i nifāk: Münafıklar.

1. Sırr-ı ‘aşkı eşk-i çeşmim yāre ifşā eyledi
Olmasın hem-rāzı yā Rab kimseniñ **ehl-i nifāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [ehl-i nifāk,]

ehl-i sühan: Söz ehli, söz ustası, şairler.

1. Olunca mazhar-ı ism-i Kelīm **ehl-i sūḥan**
Eder mi hiç tenāhī qabūl-i ḥadd-i kelām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [ehl-i sūḥan,]
2. Ğuşşa-i nazm-ı sūḥan buldu teselsül ezeli
Bend-i ğamdan olamaz **ehl-i sūḥan** āzāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 24). [ehl-i sūḥan,]
3. Bu nüşḥa genc-i hüner kân-ı ma'rifet oldu
Ḳarîn-i raġbet-i **ehl-i sūḥan** olursa sezā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 4). [ehl-i sūḥan,]

ehl-i sülūk: Tarikat ehli.

1. Olur **ehl-i sülūk** bunda sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu dergāhın 'azîm sâhibidir Ḳâsım-ı 'irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 1). [ehl-i sülūk, --a]

ehl-i taklîd: Taklit edenler, taklit ehli.

1. Ziyâ-güster olur mu şem'-i 'aqlı **ehl-i taklîdîñ**
Meh ü ħurşîd çarḫ-ı gencefe tâb u münîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [ehl-i taklîdîñ, --in]

ehl-i tecrîd: Gönlü Allah'tan başka şeylerden arındıran kişiler, dervişler.

1. Mâ-sivâ nakşına iğne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecrîdî yolundan alıkor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [ehl-i tecrîdî, --i]

ehl-i vahdet: Birlik âleminde olan(lar).

1. Âşinâdır biri birine cihânda eşyâ
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç yâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [ehl-i vahdet,]

ehl-i vakâr: Ağırbaşlı kimseler.

1. Kesret üzre ḥande vü hezl etmez erbâb-ı 'uḳûl
Selb eder **ehl-i vakârın** qadrini ḍaḥk u mizâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [ehl-i vakârın, --ın]

ekl-i lahm-ı meyyit ol-: Ölüñün etini yemek. || Gıybet yapan ölü kardeşinin etini yemek gibidir (Hucurat 12.).

1. Nüş-ı şahbâ etmez ammâ gıybete dendân biler
Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş 'ind-i zâhidde mübâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [ekl-i lahm-ı meyyit olmuş, --muş]

ekser-i ebnâ-yı zamân: Zamane insanlarının çoĝu.

1. Oldu mâder be-ḥaṭâ **ekser-i ebnâ-yı zamân**
Anlar 'azm eyleyemez şavb-ı şavâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 15). [ekser-i ebnâ-yı zamân,]

el: El.

1. O şeh-i ḥüsne Fehîm etmek-içün ḥâlî beyân
'Arz-ı ḥâl **elde** fiĝân dilde zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [elde, -de]
2. Sebû zânûda sāĝar **elde** yâr âĝûş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı ḥâşıla meclis 'aceb rindâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [elde, -de]

el aç-: *El açmak, aşkının yardımını almak için yalvarıp yakarmak.*

1. Ne haddiñ eylemek ifâ Fehîmâ vaşf-ı evşâfiñ
Du ‘âya başla **el aç** dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ’ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [el aç,]

elbet: *Mutlaka.*

1. Olur tâc-ı ser-i fağfür **elbet** mesken-i mînâ
Ezelden büse-gâh-ı cām-ı Cem’dir dâmen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [elbet,]
2. Raķîb-i dîv-sîret hâtem-i la’lin öper **elbet**
O bed-hû sihr ile mühr-i Süleymân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [elbet,]
3. Felege çıksa eger tîr yine hâke düşer
Erer iķbâl-i hevâ ehline **elbet** idbâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [elbet,]
4. Cīvânı şöhet-i pîrân **elbet** bî-ħużûr eyler
Kemâna muttaşıl oldukça hîç ârâm-ı tîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [elbet,]
5. Kanâ’at eyledi ‘Anķâ-yı Kâf-ı şöhrete vâsıl
Kişi mümtâz olur ‘âlemde **elbet** ‘uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [elbet,]
6. Bu şeşder-hâmede bir gün seni de zâr eder **elbet**
Şaķın aldanma nerrâd-ı vefâ-yı çarķ-ı devvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [elbet,]
7. Mütevâzî’ olanıñ **elbet** olur kadri bülend
Secde-gâh olmadadır ferş olunan seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [elbet,]
8. Sâ’imen çünkü vefât etdi şalâh-ı hâline
Şâhid-i ‘âdildir **elbet** şübhesiz mâh-ı şıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 7, Mısra 4). [elbet,]
9. Şifâ-yı lutfunu kânûn kılmış derdmendâna
Gelen mahzûn o dergâha gider **elbet** beşâsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 8). [elbet,]
10. Olur pîr-i felek lâlâsı Zühre dayesi **elbet**
Kamer-ţâl’at o tıfl-ı evc-i iķbâlîñ şadâkatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 19). [elbet,]
11. Fehîmâ bizden evvel geşt ederken râh-ı ğurbetde
Gelip miñnet-keşân **elbet** bu câyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2). [elbet,]
12. Dikķat et fikr-i dakîķiñ var ise edvârına
Hazd eder bu kevnî **elbet** âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [elbet,]

elbette: *Elbet, mutlaka.*

1. Kûy-ı yâr oldu Fehîmâ dil-i zâra mesken
Bülbülün lânesi **elbette** gülistândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [elbette,]
2. Telķ eder âdemiñ **elbette** mezâķ-ı ‘ayşın
Bâde nûş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [elbette,]
3. Muhteliđdir yek diğerle mâtem ü sūr-ı cihân
Ėande etsem âb olur **elbette** çeşmimden revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [elbette,]
4. ‘Abd-i memlûkü olur **elbette** şâhân-ı cihân
Cân u dilden faķr-ı mevcûdâta Mevlâ’dır ‘Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [elbette,]

elden ele gez-: *Bir çok kişi tarafından kullanılan, bir kimsenin elinden başka bir kimsenin eline giden. II Aşüfte*

1. Ėşinâ oldu raķîbe **gezerek elden ele**
Bezm-i yârâna ayağ başmadı bigâne kadeķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [elden ele gezerek, --erek]

elfâz: *Kelimeler, sözler.*

1. Feth olur derd-i ma'ânî nahl-i nazmında
Fehîm eyledim rengin **elfâz** ile nutka iftitâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [elfâz,]

elini būs et-: El öpmek (hürmet bağlamında).

1. **Elini būs ederek** pîr-i muğânîñ âhîr
Çekdi bintü'l-'inebi sineye merdâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [elini būs ederek, --erek]

eltâf: Lütüflar, başışlar.

1. Ya'nî 'Abdullâh Efendi dâver-i fazl u kerem
Ehl-i isti'dâdı **eltâfıyla** iclâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 4). [eltâfıyla, -ı, -y, -la]

el-vedâ' et-: Vedalaşmak.

1. 'Azm-i gurbet eyledim cânâna **etdim el-vedâ'**
Merg erişdi güyiyâ ben cânâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [el-vedâ' etdim, --dim]
2. Hâtırmıdan gıtdı şıhhat çeşm-i bîmârîñ görüp
Mübtelâ-yı derd olup dermâna **etdim el-vedâ'** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [el-vedâ' etdim, --dim]
3. Küfr-i zülfe meyl edip oldum cemâlinden cüdâ
Mâ'il-i zünnâr olup imâna **etdim el-vedâ'** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [el-vedâ' etdim, --dim]
4. Vâdî-i tecrîde sâlik oldu gitdi cân u dil
Ben de gayrı servet ü sāmâna **etdim el-vedâ'** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [el-vedâ' etdim, --dim]
5. Ben Fehîm-âsâ Ğanî ismine mazhar olalı
'Âlem-i fakr içre dervîşâna **etdim el-vedâ'** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [el-vedâ' etdim, --dim]

elzem ol-: Gerekli ve lüzumlu olmak.

1. Eyledim nâr-ı muhabbet ile cismi pür-dâğ
Hâmede **elzem olur** kesb-i hevâya revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [elzem olur, --ur]

em-: Emmek.

1. Gül-ruhun būs eyleyip yâriñ **emerken** la'lini
'Ays u nûş-ı meclis-i gül-zâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [emerken, -er, -ken]

emek-dâr: Emegi geçmiş kimse.

1. Fürûğ-ı hüsn-i cânân eyledi şem'-i dili iş'âl
Çerâğ eyler **emek-dârın** cihânda şâhib-i ikbâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [emek-dârın, -ın]

emr-i muhâl: Mümkün olmayan emir.

1. Vuşlatıñdan gayrı bu derde deva **emr-i muhâl**
Cismime cân ittihâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11). [emr-i muhâl,]

en te-mütü: "Ölmeden önce ölünüz" hadis-i şerifinden alıntı.

1. **En te-mütü** remzini ta'lîm u tafşil eyledi
Tâlib-i 'ilm-i hayâta hâce-i dānâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 25). [en te-mütü,]

encümen-i rindân: Rindler topluluğu.

1. Muğbeçe bintü'l-ineble edicek germ ülfet
Parladır neş'e ile **encümen-i rindânı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [encümen-i rindânı, --ı]

enfās-ı halāyık: İnsanların nefesleri.

1. Kurb-ı Hakk'a bir değil zāhid tarīk-i ittişāl
Vardır **enfās-ı halāyık** 'addedince şāh-rāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [enfās-ı halāyık,]

envār-ı 'aşk: Aşk ışıltı, aşk nuru.

1. Ba'zı 'uşşāka tecellī eyledi **envār-ı 'aşk**
Her çerāğ-ı dil uyanmaz şu 'le-zār-ı Tūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 15). [envār-ı 'aşk,]

envār-ı çeşm-i rüşen-i mînā: Şişenin (kadehin) parlak gözlerinin nuru.

1. Fehīmā şām-ı ğamda meş'al-i şubh-ı meserretedir
Beyāz-ı penbe-i **envār-ı çeşm-i rüşen-i mînā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 14). [envār-ı çeşm-i rüşen-i mînā,]

envār-ı ruhsār: Sevgilinin yanağının parlaltısı.

1. Süvār-ı hatt degildir setr eden **envār-ı ruhsārın**
Hüsuf-ı mäh zāhir olmada baht-ı siyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [envār-ı ruhsārın, --ın]

er-: Ermek, ulaşmak.

1. Zülmet-i ğamda melül olma **er**er nūr-ı felāh
Âhırinde her şebîñ tālî' olur mihr-i şabāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [er, -er]
2. Felege çıksa eger tır yine hāke düşer
Erer iqbāl-i hevā ehline elbet idbār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [er, -er]
3. Tiz mürür etdi şeb-i vuşlat Fehīmā hayf kim
Sīnesin yāriñ açarken **erdi** şubh-ı iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 20). [erdi, -di]
4. **Ermek** ise maqşadıñ evc-i kemāl-i rif'ate
Varlığın terk eyle ey dil hāk-pāy-ı kām ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [ermek, -mek]
5. Çille-i saht-ı süluku çek kemān-ı 'aşkdan
Tir-i dil **ersin** nişān-gāhına şāhib-menzil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [ersin, -sin]
6. **Erer** bahār-ı şebāba hazān-ı şeyb hemān
Bu bāğ içinde açılmaz Fehīm gonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [er, -er]

erbāb-ı 'aşk: Aşk üstadı.

1. Devr-i gerdün eylemez bi-hod u ser-gerdān bizi
Döndüren **erbāb-ı 'aşkı** gerdiş-i peymānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [erbāb-ı 'aşkı, --ı]

erbāb-ı dikkat: Dikkat ve incelik ustası.

1. Nihāyet 'uzlet etmekden ğaraz tahşil-i şöhretdir
Bunu idrāk eder **erbāb-ı dikkat** hāl-i 'Ankā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [erbāb-ı dikkat,]

erbāb-ı dil: Gönül ehli, gönül ustası, âşık.

1. Eylemez **erbāb-ı dil** zıll-ı Hümā'ya ilticā
Lāne-gir-i Kāf-ı istiğnā olur 'Ankā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [erbāb-ı dil,]
2. Fütūh-ı bâtına **erbāb-ı dilden** eyle istimdād
Sühûletle derûndan fetḥ olur her bir der-i hāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [erbāb-ı dilden, --den]
3. Nā'il-i feyz-i kanā'at olan **erbāb-ı dile**
Cüd-ı Hâtem'le berāber görünür necl-i nevār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [erbāb-ı dile, --e]

erbāb-ı hikem: Hikmet ve bilgelik ustası.

1. Şehd-i rāḥat kesb eder tedbîr-i menzil eyleyen
Aldı **erbāb-ı hikem** bu 'ibreti zenbûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 30). [erbāb-ı hikem,]

erbāb-ı ukûl: Akıl erbabı, akli başında kişi.

1. Kesret üzre ḥande vü hezl etmez **erbāb-ı ukûl**
Selb eder ehl-i vakārın ḳadrini ḫāḳ u mizāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [erbāb-ı ukûl,]

erḡanûn-ı nāle-i sînem: Göğüsteki feryat ve inleyişin org adlı çalgı gibi ses çıkarması.

1. **Erḡanûn-ı nāle-i sînem** neye beñzer 'aceb
Naḡme-i āhım hele ṭanbûra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 5). [erḡanûn-ı nāle-i sînem, --m]

erîş-: Erişmek, ulaşmak.

1. Sipās-ı bî-ḳıyās iḥsān-ı bî-pāyān Mevlā'ya
Erişdi sāḫil-i itmāma bu fülk-i hüner-vāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [erîşdi, -di]

erzen: Hububat, darı.

1. Tārik-i dünyā olur evzā'-ı düşmenden ḫalāş
'Ālem-i tecrîd de olmaz mı **erzenden** ḫalāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [erzenden, --den]

es'ad-ı mehd-i şeref: Çok hayırlı ve ulu olan beşik.

1. Sa'd-ı ekberdir Fehîmā târîḥ-i mevlûd yeke
Oldu Şehzāde Meḥammed **es'ad-ı mehd-i şeref** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 16). [es'ad-ı mehd-i şeref,]

es'ār: Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

1. Ḥall edince 'ukde-i esrār-ı nazmı ey Fehîm
Böyle rengin pür-ḫayāl **eş'ār** geldi ḫātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [eş'ār,]
2. Fehîmā zînet-efzā-yı hüner olursa da nazmım
Cenāb-ı zîverin **eş'ārına** misl ü nazîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 18). [eş'ārına, --ı, -na]

esbāb-ı cünûn: Delilik sebepleri.

1. Bu **esbāb-ı cünûnu** seyr eden dīvāne olmaz mı
Rumûz-ı vahdeti şüfî temāşā eyle kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [esbāb-ı cünûnu, --u]

esb-i tedbîr oyna-: Tedbir atını oynamak.

1. Naṭ'-ı şatıranç-ı kaderde **esb-i tedbîr oynamaz**
Beydağ-ı hâl-i tevekkül dâ'imâ ferzânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [esb-i tedbîr oynamaz, --maz]

esb-rân-ı ğaflet ol-: Bilgisizlik seyisi.

1. **Esb-rân-ı ğaflet olma** 'arşa-i ikbâlde
Resm-i şatıranç-ı mükâfâtın gözet manşübesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 11). [esb-rân-ı ğaflet olma, --ma]

eşcâr: Ağaçlar.

1. Pîrlikde terk-i bâr-ı mâ-sivâ âsândır
Bergden 'ârî olur **eşcâr** çün vakt-i hazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [eşcâr,]

eser: Eser, iz, nişan.

1. Edemez gerd-i havâdis dil-i dâniya **eser**
Câm-ı giti-nümâ kâbil-i ekdâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 23). [eser,]
2. Gül-i âmâlimizi açdı nesim-i şehri
Bülbül-i dilde kalır mı gam-ı fırkat **eseri** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [eseri, -i]

eser-i berrâk: Pek parlak ve pek temiz olan eser.

1. **Eser-i berrâk** ki ola zinde nâmın 'âlemde
Cihânda câm tûrurken olur mu Cem kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [eser-i berrâk ki, -ki]

eşk-i çeşm: Göz yaşı.

1. İstemez bâğ-ı muhabbet cüy-bâr u lâlâ-zâr
Eşk-i çeşm ü dâğ-ı dildir revnâk-ı şahrâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 22). [eşk-i çeşm,]
2. Meze hûn-ı ciger mey **eşk-i çeşmim** ney figân-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertîb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [eşk-i çeşmim, --im]
3. Sırr-ı 'aşkı **eşk-i çeşmim** yâre ifşâ eyledi
Olmasın hem-râzı yâ Rab kimsenin ehl-i nifâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [eşk-i çeşmim, --im]
4. **Eşk-i çeşmimden** cemâl-i yâr revnâk-yâb olur
Feyz-i bârândan gelir gül-zâra dâ'im âb u tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [eşk-i çeşmimden, --im, --den]

eşk-i çeşm-i bülbül-i dil: Gönül bülbülünün gözü yaşı.

1. Şu ver tîğ-i zebâna **eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden**
Ki te'sir eylesin feryâdın ol gül-çehre dil-dâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden, --den]

eşk-i gül-gün: Gül renkli, kanlı göz yaşı.

1. Hasret-i teng-i dehân-ı yârdan dil-hûn olup
Eşk-i gül-gün ile döndü gonce-i gül-zâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [eşk-i gül-gün,]

eşk-i gül-gün dök-: Gül renkli, kanlı göz yaşı dökmek.

1. Mey yerine kan şunar dest-i kadeh-kâr-ı firâk
Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i gam-hâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 46). [eşk-i gül-gün dökmesin mi, --me, --sin, --mi]

eşk-i nedâmet: *Pişmanlık göz yaşı.*

1. Cüş edip **eşk-i nedâmet** baña mı oldu helâl
Sâkî-i dîde nemek katdı şarâba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 13*). [*eşk-i nedâmet,*
]

esmâ: *İsimler, adlar || Allah'ın güzel isimleri.*

1. Zât-ı Hağ manzûr olur **esmâ** vü eşyâda 'ayân
Dâr-ı tevîde nazar kıl menzil-i Manşûr'dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17*). [*esmâ,*]
2. 'Âlem-i tafşîle geldi 'âlem-i icmâlden
Âşînâ olmak için **esmâsına** bigâne dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 8*). [*esmâsına, -sı,*
-n, -a]

Eşref Efendi: *Eşref efendi.*

1. Yümn ile aldı rû'ûsu Eşref-i 'âlî-haseb
Bâ-yümün **Eşref Efendi** lihye irsâl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 14*). [*eşref*
efendi,]

Eşref-i 'âlî-haseb: *Yüce soylu Eşref.*

1. Yümn ile aldı rû'ûsu Eşref-i 'âlî-haseb
Bâ-yümün Eşref Efendi lihye irsâl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 13*). [*eşref-i 'âlî-*
haseb,]

eşyâ: *Şeyler, nesneler, mevcudat.*

1. Mağv olur hûsn-i 'amel kâr-ı bed olur peydâ
Mağhar olmuş şıfat-ı kahr u celâle **eşyâ** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 2*). [*eşyâ,*]
2. Âşînâdır biri birine cihânda **eşyâ**
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç yâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 11*). [*eşyâ,*]
3. Zât-ı Hağ manzûr olur esmâ vü **eşyâda** 'ayân
Dâr-ı tevîde nazar kıl menzil-i Manşûr'dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17*).
[*eşyâda, -da*]

et-: *Etmek, eylemek.*

1. **Etmeyiz** vârid olan hükm-i kazâdan piç ü tâb
Tâ ezelden etmişiz bâb-ı rızâya intisâb (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 1*). [*etmeyiz, -me, -*
yiz]
2. Kesret üzre hânde vü hezl **etmez** erbâb-ı 'uğûl
Selb eder ehl-i vakârın kadrini dağk u mizâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 3*). [*etmez, -*
mez]
3. **Edemez** gerd-i havâdis dil-i dâniya eser
Câm-ı gütî-nümâ kâbil-i ekdâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 23*). [*edemez, -e, -*
mez]
4. Nâr-ı feryâdım **eder** 'ârız-ı yâri gül-reng
'Andelîb olmayıcağ revnâk-ı gül-zâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 5*). [*eder, -er*
]
5. Reh-revân-ı bâtına tevfiğ olmazsa refîk
Hızır rehber **etse** olmaz yine reh-zenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6*). [*etse, -*
se]
6. Bahr-ı nûra ğark olursun mergden **etme** hâzer
Rûh-ı pâki kıl Fehimâ zulmet-i tenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [*etme, -*
me]

7. Mūmiyānıñ **edemez** taşvır Behzād-ı hayāl
Hāme-i mū yapsa ger müjgān-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 5).
[edemez, -e, -mez]
8. O şūh-ı nāzik-endāma ‘aceb kim **etmedi** te’ sîr
Fehîmā nāvek-i āhım geçerken seng-i hārādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17).
[etmedi, -me, -di]
9. Zevk-ı dünyā **edemez** ehl-i dili Şîrîn-kām
Oldu hêlvāsı zehir pîre-zenîñ Ferhād’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [edemez, -e, -mez]
10. **Edelden** cevher-i nazmı bana Şāh-ı Necef ihsān
Müreccaḥ oldu güftārim Fehîmā şî’r-i Selmān’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 13).
[edelden, -elden]
11. Ey veled **etme** geçen devlet-i hüsnu tezkîr
Hüner-i vâlid ile fahr eden evlād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [etme, -me]
12. Ey kemān-ebrû dil-i ‘uşşâkı kıl bir kez nişān
Âh kim hep **etdigiñ** tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16). [etdigiñ, -dig, -in]
13. Merdüm-i çeşmim perestiş **etmede** ruhsârına
Şem’-i bezm-i hüsünün pervānesi var nûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 7).
[etmede, -me, -de]
14. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la’li yāda
Ederim sāgar-ı yâkût ile nûş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [ederim, -er, -im]
15. ‘Aklı da nefsi de **etdik** reh-i ‘aşka irşād
Mürşid-i pîr ü civān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17). [etdik, -dik]
16. Nûş-ı şahbā **etmez** ammā ğıybete dendān biler
Ekl-i laḥm-ı meyyit olmuş ‘ind-i zāhidde mübāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 7).
[etmez, --mez]
17. Nazmımız **etdi** Fehîmā dil-i yāri teşhîr
Mālik-i sihr ü beyān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 21). [etdi, --di]
18. Mest olunca **etdi** tâcı dünbelek misvākî çöp
Bir ḳadeḫle ḳıldı sâķî zāhidi rûsvā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 23). [etdi, --di]
19. Meclis-i meyde Sakızlı kızı kāfir sâķî
Meze-i duḫter-i rez **etdi** turunc pistānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [etdi,]
20. Cûy-ı Şîr-i hüneri **etdi** revān kill-i Fehîm
Bisütün-ı sūḫana tişe-i Ferhād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [etdi,]
21. O şeh-i hüsne Fehîm **etmek-içün** ḫālî beyān
‘Arz-ı ḫāl elde fiğān dilde zebān şekve-künān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 23).
[etmek-içün,]
22. Etmeyiz vārid olan ḫükm-i ḳazādan pîç ü tāb
Tā ezelden **etmişiz** bāb-ı rızāya intisāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [etmişiz, -miş, -iz]

etfāl: Çocuklar.

1. Zevālın istemez mi bî-hüner ehl-i kemālātın
Vefāt-ı ḫāceyi eyler temennî dā’imā **etfāl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [etfāl,]

etvār-ı ğalat: Yanlış tavır(lar).

1. Baḳ şu **etvār-ı ğalat** fehmine çarḫ-ı dünūñ
Re’y-ı Bāķıl geçiyor ‘aḳl-ı Felāṭün yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [etvār-ı ğalat,]

etvār-ı Nedīmāne: *Şair Nedīm tavrı.*

1. Yaraşır mı saña **etvār-ı Nedīmāne** Fehīm
Boyadıñ reng-i hınāya varaķ-ı dīvānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 15*). [*etvār-ı nedīmāne,]*

etvār-ı rindān: *Rindlerin tavırları.*

1. Ğazāl-i maţlabı şayd eyledim ben deşt-i ülfetde
‘Aceb **etvār-ı rindānım** komuş aġyārı hayretde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 18*). [*etvār-ı rindānım, --ım]*

evc: *Gökyüzünün en yüksek noktası, doruk.*

1. Ermek ise maķşadıñ **evc-i** kemāl-i rıf ate
Varlıġıñ terk eyle ey dil ħāk-pāy-ı kāmıl ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 9*). [*evc-i, --i]*

evlād: *Bir kimsenin oġlu veya kızı, çocuk.*

1. Ey veled etme geķen devlet-i ħüsñü tezkır
Hüner-i vālid ile fāĥr eden **evlād** gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 8*). [*evlād,]*
2. Vālidin mālı ġibi ‘ilmine vāris olamaz
İntikāl eylese de sırr-ı peder **evlāda** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 26*). [*evlāda, -a]*

evrāk-ı havāl: *Hayal yaprakları.*

1. ‘Aşıkam evşāfını tahrīre ammā neyleyim
Şıġmaz **evrāk-ı ħayāle** şüret-i ma‘nā-yı ‘aşķ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 40*). [*evrāk-ı ħayāle, --e]*

evrāk-ı ruhsār: *Yüz, yanak yapraġı, alın yazısı.*

1. Sevād-ı çeşm-i āhūda bulup mersiye-i Kays’ı
Sirişk-i dīdeden Leylā yazar **evrāk-ı ruhsāra** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 8*). [*evrāk-ı ruhsāra, --a]*

evşāf: *Vasıflar, özellikler.*

1. ‘Aşıkam **evşāfını** tahrīre ammā neyleyim
Şıġmaz evrāk-ı ħayāle şüret-i ma‘nā-yı ‘aşķ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 39*). [*evşāfını, -ı, -nı]*

evvel: *Önce.*

1. Künc-i mey-ĥānede **evvel** var idi cām-ı şafā
Şimdi seyl-i ġam-ile ol daĥı ber-bād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*evvel,]*
2. Fehīmā bizden **evvel** geşt ederken rāh-ı ġurbetde
Gelip miĥnet-keşān elbet bu cāyı menzil etmişdir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 1*). [*evvel,]*

evzā‘-ı düşmen: *Düşmanın halleri, vaziyetleri.*

1. Tārik-i dünyā olur **evzā‘-ı düşmeden** ĥalāş
‘Ālem-i tecrīd de olmaz mı erzenden ĥalāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 1*). [*evzā‘-ı düşmeden, --den]*

ey: *Seslenme edatı.*

1. Eylemem çeşm-i bütāna **ey** kemān-ebrū nigāĥ
Her müje bir nāvek-i tedmīrdir sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 5*). [*ey,]*

2. Pey-rev olmuşdur Fehîm'in hâtime **ey** gonce-leb
Şavt-ı bülbül nâle-i şeb-girdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 13). [ey,]
3. 'İşve işrâb eder ol dil-ber-i tannâz saña
Ey gönül neş'e veren sâkî-i pür-nâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [ey,]
4. Benim ol ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ cânâ
Râz-ı 'aşkı demem **ey** dîdesi ğammâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [ey,]
5. Sâlik-i pîr-i muġân olmaġa **ey** şeyh çalış
Kul-kul-ı hû-yı şurâhî ola dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [ey,]
6. **Ey** hoş ol rinde ki san-tûra bedel sînesi
Naġme-i âh-ile âheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [ey,]
7. Çâh-ı Yûsuf mu bu minâ-yı şarâb **ey** sâkî
Bû-yı cânâne-yi şemm etdi dimâġ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [ey,]
8. Ğayret-i akrân müşkildir va-tanda **ey** Fehîm
Terk-i cânân eyleyip terk-i diyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [ey,]
9. **Ey** kemân-ebrû dil-i 'uşşâkı kıl bir kez nişân
Âh kim hep etdiġiñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [ey,]
10. Zâhid-i münkire mey şunma 'abes **ey** sâkî
Ehl-i inkâr kerâmât-ile irşad olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [ey,]
11. **Ey** Süleymân-ı behâ deşt-i kanâ'at mûruyum
Dâne-i hâl-i cemâl-iñ cây-ı hırmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [ey,]
12. Ermek ise maqşad-ıñ evc-i kemâl-i rif'ate
Varlıġ-ıñ terk eyle **ey** dil hâk-pây-ı kâmil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [ey,]
13. Neş'e-dâr olsun diyü ehl-i muhabbet **ey** Fehîm
Bir tolu peymâne şundu meclis-i 'irfâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [ey,]
14. **Ey** gönül tîr-i cefâya olduġ âzmâyış çe sûd
'Âkıbet etdi kepaze bizi ol kaşı kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [ey,]
15. Hevâ-yı perçemi tûl-i emeldir düşme ol kayda
Rehâ bulmazsın **ey** divâne-dil zencîr-i sevdâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [ey,]
16. Hâzer kıl **ey** sitem-cû germ-i âh-ı şubh-ġahımdan
Yanar düzaġ daġı hâlâ şerâr-ı nâr-ı âhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [ey,]
17. Kâfir-i nefsi izâle eyledi sultân-ı 'aşk
Ey hâfîb-i dil kırâ'at eyle ġâzî hutbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [ey,]
18. Hâll edince 'ukde-i esrâr-ı nazmı **ey** Fehîm
Böyle rengin pür-hayâl eş'âr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [ey,]
19. Sürme-i şeb olamaz feryâda mâni' **ey** Fehîm
Sedd-i râh-ı şöhet olur mu baña baġt-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13). [ey,]
20. Demişsin **ey** şabâ yok baġ-ı dilde sünbül-i efkâr
Hevâ-yı zülf-i yâr-ile perişân olduġuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [ey,]
21. **Ey** veled etme geçen devlet-i hüsnü tezkîr
Hüner-i vâlid ile fâhr eden evlâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [ey,]
22. Yeter **ey** kîlk-i biçâre ne mümkün Hâk tavşîfi
Du'â kıl dergeh-i Feyyâz'a ihlâş-ı icâbetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 21). [ey,]
23. Du'âya başla **ey** kîlk-i sühân-ver söz tamam oldu
Senâyı eyleme tatvîl zîrâ kâfiye kütâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 9). [ey,]
24. Muhabbet 'âleminde **ey** olan cüyâ-yı zevk-i hâl
Hemîşe dergeh-i Sultân Sa'deddîn'e ol rû-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 1). [ey,]
25. Görürler sîne-çâk olduġunu **ey** Mevlevî-zâde
Dönersin bir ġün âġuş-ı muhabbetde bu devrândır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 1). [ey,]
26. Rûha teşbîh eyledim **ey** ser-bülendim ben seni
Cismime cân ittiġâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3). [ey,]
27. Cevher-i kân-ı leâfetdir vücûduñ **ey** perî
Cismime cân ittiġâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 7). [ey,]
28. Baġr-ı hırmâna ġarîk olmuş Fehîm-i nâ-tüvân
Va'de-i lutfuñla ihyâ etdiñ **ey** rûh-ı revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 14). [ey,]

29. 'Âşıkuñ terk ede gör mā'il-i hicran olarak
Luṭfu aḡyāra kıl **ey** şūḡ peşimān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [ey,]
30. Bir perī-zādın ḡayāl-i ḡüsnüne düş olmuşuz
Ḥāṭır-ı aḡbābdan **ey** dil ferāmūş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 16). [ey,]
31. **Ey** ki tiḡ-i 'işve vü nāziña kurbān olduğum
Görme lāyık āteş-i fūrkatde sūzān olduğum (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 39). [ey ki, -ki]

eyle- Eylemek, yapmak.

1. Öyle bir 'Ankā-yı nāzım kim Hümā-yı lā-mekān
Şayd içün Cibril-i ḡudsū şāḡ-bāz **eyler** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [eyler,]
2. 'Arz-ı ḡāl **eyleme** mümkün idi bir āḡ-ile āḡ
Ḥavfım oldur ola āḡım şerer-endāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [eyleme, -me]
3. Telḡ eder ādemiñ elbette mezāk-ı 'ayşın
Bāde nūş eyle bugün **eyleme** fikr-i ferdā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [eyleme, -me]
4. Ehl-i dūnyā bezmine 'ārif eder ḡāḡi duḡūl
Mukteżā olduğça ādem **eyler** 'azm-i müsterāḡ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [eyler,]
5. Devr-i gerdūn **eylemez** bī-ḡod u ser-gerdān bizi
Döndüren erbāb-ı 'aşkı gerdiş-i peymānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [eylemez, -mez]
6. Ne füsūn **eyledi** bilmem dili teşḡir etdi
Çeşm-i fettānı gibi görmedim aslā sehḡār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [eyledi, -di]
7. Şecā'at zātı lāzım ālet-i ḡarb **eylemez** pūr-dil
Cebān-lābis olursa zırh-ı Dāvūdī dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [eylemez, -mez]
8. **Eylemez** erbāb-ı dil zıll-ı Hümā'ya ilticā
Lāne-ḡir-i Ḳāf-ı istignā olur 'Ankā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [eylemez, -mez]
9. Bisūtūn-ı 'aşkı açdım tiş-e-i āḡ-ile ben
Eylemiş Ferḡād Şirīn ile icrā-yı mezāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [eylemiş, -miş]
10. Zevālin istemez mi bī-hüner ehl-i kemālātūñ
Vefāt-i ḡāceyi **eyler** temennī dā'imā etḡāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [eyler,]
11. Fūrūḡ-ı ḡüsn-i cānān eyledi şem'-i dili iş'āl
Çerāḡ **eyler** emek-dārın cihānda şāḡib-i iḡbāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [eyler,]
12. **Eylesem** da'vā-yı Manşūrī yedimde ḡaḡ benim
Tā ezel ber-dār olmuş kākūl-i dil-dāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [eylesem, -sem]
13. Şāḡ-ı merdān sāyesin bu 'arşada etdi penāḡ
Eylemez fil-i ḡavādisden ḡazer ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [eylemez, -mez]
14. Fikr-i ḡūbān ile feryād-ı dil oldu nākūs
Sīnemi deyr-i ḡayāl **eyledi** sevdā-yı bütān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [eyledi, -di]
15. Beste-i zūnnār-ı zūlfū yalnız bir ben miyim
Kā'ināt **eyler** perestiş ol büt-i dīn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [eyler,]
16. Nāmını Faḡḡūr'uñ **eyler** şīt-ı iḡbālī şikest
Ḳıymet-i elmās ile bir mi olur ḡadr-i ḡazef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 5). [eyler, -r]
17. Nāz u istignā eder Mūsā'ya her ān Ṭūr-ı 'aşk
Eyler āheng Len terānī naḡmesiyle şūr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 28). [eyler,]
18. **Eylemem** çeşm-i bütāna ey kemān-ebrū nigāḡ
Her müje bir nāvek-i tedmīrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [eylemem, -mem]

19. Zülf-i yâre bend olup tahtlîş-i ümmîd **eylemem**
Gerden-i Mecnûn olur mu tavk-ı âhenden halâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 7).
[eylemem, -mem]
20. Sâkî-i bezm-i hakikat devr-i câm etdikçe tâ
Eylesin müzdâd-ı zevk ü şevkini şahbâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 42).
[eylesin, -sin]
21. 'Âlemiñ zevkin geda **eylermiş** ancak dünyede
Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [eylermiş, -r, -miş]
22. Sâlik-i râh-ı fenâyım 'âzim-i semt-i bekā
Hızır rehber **eylesem** bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6).
[eylesem, --sem]
23. Fetḥ olur derd-i ma'ânî naḥl-i nazmımda
Fehîm **eyledim** rengin elfâz ile nuṭka iftitâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14).
[eyledim, --di, --m]
24. **Eyledik** cevher-i ferde fem-i yâri teşbîh
'Ârif-i sırr-ı nihân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 13). [eyledik, --dik]
25. **Eyledim** nâr-ı muhabbet ile cismi pür-dâğ
Hâned eizem olur kesb-i hevâya revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [eyledim, --dim]
26. Mâ'il olma 'aql-ı merdi zâ'il eyler duḥterez
Pek çok Eflâtûn'u Mecnûn **eyledi** Leylâ-yı râḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 10).
[eyledi, -di]
27. Pîr iken şeyḥi civân **eyledi** nûş-ı şahbâ
Takvîyetde diyemem bâdeden imdâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [eyledi, -di]
28. Civânîñ şoḥbetini ihtiyâr **eylerse** bir âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda hîç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 5).
[eylerse, -r, -se]
29. Lem'a-pâş-ı şeb-çerâğ-ı himmetiyle **eyledi**
Kalb-i erbâb-ı sülûku şem'-i bezm-ârâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 35).
[eyledi, -di]
30. Şahne-i ḡam meclis-i şevke ayağın başmadan
Eyle sâkî devr-i câm-ı bâdeye teşmîr-i sâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [eyle,]
31. Fûrûğ-ı ḥüsn-i cânân **eyledi** şem'-i dili iş'âl
Çerâğ eyler emek-dârin cihânda şâhib-i iḳbâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [eyledi, -di]
32. Mebânî-i hüner ma'mûr olur olmaz ḥarâb ammâ
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl **eylerse** istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [eylerse, -r, -se]
33. Nağme-i kânûn-ı ḥikmet neydüğün fehmi eyledim
Eyledi vâkıf beni çok perde-i esrâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [eyledi, -di]
34. **Eyledi** cem'iyet-i 'aql u şu'ûru târ u mâr
'Uḳde-i gîsû-yı dil-dâra urunca şâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [eyledi, -di]
35. Gül-i bî-ḥâr bulunmaz bu gülistânda Fehîm
Eyle bir ḥüba muhabbet deme yahşi vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16). [eyle,]
36. 'Adâlet lafzı ma'nâ **eyledi** peyda zamânında
Edip her bir umurunda tevessül şer'e ḡâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 9). [eyledi, -di]
37. 'Âlem-i tecrîdde merdâna himmet eyleyip
Beyt-i dilden **eyledim** matrûd dünyâ kahbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 4).
[eyledim,]

evvâm u levâl: Gece ve gündüz(ler), daima.

1. Pister-i gamda edip feryād **eyyām u leyāl**
Derd-i hasretle vücūdum oldu cānā bī-mecāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 9). [eyyām u leyāl,]

eyvām-ı şitā: Kış günleri.

1. Gitti **eyyām-ı şitā** geldi bahār
Gül açıldı bülbül eyler āh u zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 5). [eyyām-ı şitā,]

ez-cümle: Özetle, kısaca.

1. İşte **ez-cümle** hafīd-i Muhyizāde Molla'ya
Bir rü'ūs ihsān edip maḥsūd-ı emsāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 5). [ez-cümle,]

ezel: Çok eskiden beri, başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

1. Olur tāt-ı ser-i fağfūr elbet mesken-i mīnā
Ezelden buse-gāh-ı cām-ı Cem'dir dāmen-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [ezelden,]
2. Guşşa-i naẓm-ı sūḥan buldu teselsül **ezelī**
Bend-i gamdan olamaz ehl-i sūḥan āzāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 23). [ezelī, -i]
3. Hıffet-i 'aql ile yüklendik **ezel** teklifi
Hāmil-i bār-girān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [ezel,]
4. Ben şehīd-i deşne-i çeşm-i bütānım tā **ezel**
Sāye-i şemşīr-i ser-tiz özge me' mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [ezel,]
5. Bülbül-i āvāre-i bāğ-ı vaṭan oldum **ezel**
Reng-i ḥūn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15). [ezel,]
6. Ezel nūş eyledik cām-ı sitem-āmīz-i dil-dārı
Şabāḥ-ı ḥaşre dek bī-ḥod olan mestāne rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [ezel,]
7. Nā'il-i bezm-i tecellī-i vişāl olmuş **ezel**
Neş'e-yāb olmaz göñül vaşf-ı behişt ü ḥürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 33). [ezel,]

F f

fağfür: *Eskiden Çin imparatorlarına verilen unvan || Çin'de porselenden yapılan kapkacak..*

1. Nāmını **Fağfür'uñ** eyler şit-ı ikbālî şikest
Kıymet-i elmās ile bir mi olur kadr-i hazef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [fağfür'uñ, --un]

fağfür-ı 'aşk: *Aşk Fağfür'u, aşk sultanı..*

1. Kişver-i Çîn-i hayâlimden geçer **fağfür-ı 'aşk**
Bahs eder dâ'im Süleymân ile böyle mür-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 25). [fağfür-ı 'aşk,]

fahr et-: *Övünmek.*

1. Ey veled etme geçen devlet-i hüsnü tezkîr
Hüner-i vâlid ile **fahr eden** evlād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [fah̄r eden, --en]
2. Cenâb-ı Hüseyin Paşa-yı zî-şân u kerem-kârîñ
Felek **fahr etmede** dergâhına rû-mâl ü hizmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 2). [fah̄r etmede, --me, --de]

fahr-ı mevcûdât: *Peygamber(a.s)*

1. 'Abd-i memlûkû olur elbette şâhân-ı cihân
Cân u dilden **fah̄r-ı mevcûdâta** Mevlâ'dır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [fah̄r-ı mevcûdâta mevlâ'dır 'alî,]

Fahr-ı rāz: *Ebü Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî (ö. 606/1210).*

1. Oldu gâlib hünerim Rûm'da **fah̄r-ı rāza**
İşte meydân-ı sühan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 11). [fah̄r-ı rāza, -a]

fakat: *Ama, ancak.*

1. Egerçi çeşm-püş-ı ârzüyum māl-ı dünyâdan
Gözüm kaldı **fakat** didâr-ı maḥbûb-ı dil-ârâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [fakat,]

fakr-ıla fahr et-: *"Fakirlik övüncümdür" hadisinden iktibas.*

1. **Fakr-ıla fahr ederiz** sâye-i Mevlânâ'da
Gıpta-fermâ-yı şehân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 19). [fakr-ıla fahr ederiz, --er, --iz]

fânûs: *İçinde mum yakılan fener, camlı mahfaza.*

1. Süziş-i hüsn-i bütâna 'âşıkân me'nûsdur
Cânlar pervâne güya sineler **fânûsdur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [fânûsdur, --dur]
2. Süziş-i pervâneden pertevlenir **fânûs-ı 'aşk**
Şu 'le-pâş-ı dâğ-ı sinem şem'-i rüşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 17). [fânûs-ı, -ı]

fâriğ ol-: *Vazgeçmek, çekilmek.*

1. Hıfz olundu terk-i kām etmekle nakd-i âb-rû
Süddan **fâriğ** olan sermâyeden etmez ziyân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [fâriğ,]

fāriğ-i havf-ı zivān: Zarar korkusundan vazgeçenler.

1. Müşteriyiz o mehiñ cevrine biz bî-pervā

Fāriğ-i havf-ı ziyān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [fāriğ-i havf-ı ziyān,]

farzā: Farzedelim ki, tutalım ki.

1. Destine alıp tūfengi eylese **farzā** nişān

Nazra-i evlāda eyler cevher-i ferdi dü nīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 3). [farzā,]

fāş ol-: (Gizli olanın) meydana çıkması, ifşa olmak.

1. Bülbül-i gül-zār-ı vahdet sırr eder sırr-ı gülü

Fāş olur āh-ı hezārīñ kesretinden rāz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [fāş olur, --ur]

faşl olun-: Çözmek, çözülmek || Bölmek, bölünmek.

1. Hükm-i mollā-yı cünūna kā'il ol mānend-i Qays

Tā kıyāmet **faşl olunmaz** şūriş-i da'vā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 28). [faşl olunmaz, --un, --maz]

faşş-ı zerrīn: Altından yüzük taşı.

1. Olur mu **faşş-ı zerrīn** ile kāmīl cevher-i nākış

Siyeh-dil pertev-i ikbāl ile rūşen-zamīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 15). [faşş-ı zerrīn,]

fedā: Feda (olsun)!

1. Tevbeler olsun **fedā** peymāneye

Cām-ı la'līn şun dil-i mestāneye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 9). [fedā,]

Fehīm: 19. yüzyıl divan Şairi, Süleyman Fehim Efendi.

1. Ben şehīd-i Kerbelā-yı 'aşk-ı cānānım **Fehīm**

Rūh-ı pūr-feyz-i **Fehīm** 'arz-ı niyaz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [fehīm,]

2. Pey-rev olmuşdur **Fehīm'in** hātife ey gönçe-leb

Şavt-ı bülbül nāle-i şeb-girdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 13). [fehīm'in, --in]

3. Rızık için gam çekme fem mevcūd iken sende

Fehīm diğkāt et kalır mı bî-dāne dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [fehīm,]

4. Gayret-i akrān müşkildir vatandaş ey **Fehīm**

Terk-i cānān eyleyip terk-i diyār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [fehīm,]

5. Fetḥ olur derd-i ma'ānī naḥl-i nazmımda

Fehīm eyledim rengin elfāz ile nuṭka iftitāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [fehīm,]

6. Tişe-i cehl-i zamān şöyle ḥarāb etdi **Fehīm**

Beyt-i erbāb-ı sūḥan bir daḥı ābād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 19). [fehīm,]

7. Ben **Fehīm-āsā** Gānī ismine mazḥar olalı

'Ālem-i fakr içre dervīşāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [fehīm-āsā, --āsā]

8. Neş'e-dār olsun diyü ehl-i muḥabbet ey **Fehīm**

Bir tolu peymāne şundu meclis-i 'irfāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [fehīm,]

9. Erer bahār-ı şebāba hāzān-ı şeyb hemān
Bu bāğ içinde açılmaz **Fehīm** gonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [fehīm,]
10. Lerze-nāk olmağdayım táb-ı muhabbetle **Fehīm**
Halk olunmuşdur vücūdum hāk-i Nişābūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 35). [fehīm,]
11. Terk-i āsāyişe bādī hūbb-ı dünyādır **Fehīm**
Meyl-i zenle oldu Ādem tārik-i bezm-i cinān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [fehīm,]
12. Hāhişin vardır kabā-yı cāh u ikbāle **Fehīm**
Ben seni taḥkīr için giydim melāmāt cūbbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 13). [fehīm,]
13. Gül-i bī-hār bulunmaz bu gülistānda **Fehīm**
Eyle bir hūba muhabbet deme yaḥşi vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 15). [fehīm,]
14. Pür-ziyā olsa sevād-ı süḥanım nola **Fehīm**
Şem'-i ma'nādir eden hāne-i lafzı rūşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 13). [fehīm,]
15. Semt-i eş'arı ferāḡat edelim gayrı **Fehīm**
Kābaca söyleşelim nūkte vü maẓmūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [fehīm,]
16. Hāl edince 'uḡde-i esrār-ı nazmı ey **Fehīm**
Böyle rengin pür-hayāl eş'ar geldi hātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [fehīm,]
17. Sürme-i şeb olamaz feryāda māni' ey **Fehīm**
Sedd-i rāh-ı şöḡret olur mu baña baḡt-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13). [fehīm,]
18. Hāk-pāy-ı mihr-i sulṭān-ı risālet ol **Fehīm**
Zīb-i evreng-i ḡilāfet šāh-ı ma'nādir 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [fehīm,]
19. Yaraşır mı saña eṭvār-ı Nedīmāne **Fehīm**
Boyadın reng-i ḡināya varaḡ-ı dīvānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 15). [fehīm,]
20. Hüsüne nāzır idik ḡaṭṭ-ı ruḡu geldi **Fehīm**
Nigeh-endāz oluruz naḡş-ı kitāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 17). [fehīm,]
21. Şordular tāriḡ-i fevtin söyledim ben de **Fehīm**
Oldu İbrāhīm Efendi gül-şen-i 'adne revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 5, Mısra 1). [fehīm,]
22. Hāk'dan istirḡām ile tāriḡ-i fevtin yaz **Fehīm**
Pir idi Hātif Efendi eyleye 'adni maḡām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 9). [fehīm,]
23. Ben de i'lān eyledim tāriḡ-i tām ile **Fehīm**
Dehri kıldı ber-murād Sulṭān Meḡemmed maḡdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 17). [fehīm,]
24. Taḡt-gāh-ı 'aşḡda şimdi Süleymān'ım **Fehīm**
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Hüsrev'dir nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 71). [fehīm,]
25. Ben Süleymān'ım **Fehīmā** kişver-i eş'arda
'Arş-ı Belkīs-ı süḡan şimdi nişimendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 23). [fehīmā,]
26. 'Ālem-i ābı **Fehīmā** edelim gel taḡsīm
Leb-i cānān baña bāde-i Şirāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [fehīmā,]
27. **Fehīmā** şām-ı ḡamda meş'al-i şubḡ-ı meserretidir
Beyāz-ı penbe-i envār-ı çeşm-i rūşen-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [fehīmā,]
28. Nīm-tenle ḡoriceḡ gitdi bütünce 'aḡlım
O perī-çeḡre **Fehīmā** beni kıldı şeydā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [fehīmā,]
29. Genc-i ḡum-hāne **Fehīmā** baña taḡt-ı Cem'dir
Cām-ı Cemşid olur rinde ḡanaḡ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [fehīmā,]
30. Nuḡl-i bezm-i Cem'i naḡl etdi **Fehīmā** bu gece
'İyş-ı nev-rüz ederek sāḡi-i devrana ḡadeḡ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 13). [fehīmā,]

31. Tîğ-i ser-tîz-i nigâhîñ der-niyâm etmiş çe sūd
Zira ebrûdan **Fehîmâ** tîr-i müjgân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 14). [fehîmâ,]
32. Bu dâr içinde **Fehîmâ** kelâm-ı Hakk'ı diyen
Misâl-i Hâzret-i Manşûr pây-i dâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [fehîmâ,]
33. **Fehîmâ** 'andelîb-i gül-şen-i Şâm-ı ğarîbâna
Gül-i şubh-ı vaţan hûn-ı sirîşk-i ğurbet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 19). [fehîmâ,]
34. Perde-dâr-ı dâr-ı 'aşk olduñ **Fehîmâ** verme ser
Râz-ı 'aşkı âşikâr etmek saña nâmûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [fehîmâ,]
35. Hıta-ı ruhsârını gördükçe **Fehîmâ** yârîñ
Ne güzel hâtırına müjde-i vuşlat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [fehîmâ,]
36. **Fehîmâ** şâ'irân-ı bü'l-hevesde kalmamış inşâf
Kânâ'at eylemez mazmûna dîvânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 19). [fehîmâ,]
37. Kûy-ı yâr oldu **Fehîmâ** dil-i zâra mesken
Bülbülün lânesi elbette gülistândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [fehîmâ,]
38. Rûhdur kâleb-i insâna **Fehîmâ** 'irfân
Heykel-i bî-hünerân 'add olunur seng-i mezâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [fehîmâ,]
39. Dür-i dendânını tavşîfe **Fehîmâ** yârîñ
Tab'-ı şâfim gibi vaşşâf-ı güher-bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 25). [fehîmâ,]
40. Nazmımız etdi **Fehîmâ** dil-i yârî teshîr
Mâlik-i sıhr ü beyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 21). [fehîmâ,]
41. Bize 'arz-ı cemâl etmez mi Belkîs-ı emel âhîr
Fehîmâ hâtem-i dâğ-ı muhabbetle Süleymân'ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [fehîmâ,]
42. Âstîn-efşân-ı ikbâl-i cihân 'Ankâ-yı dil
Güşe-i Kâf-ı kânâ'atdır **Fehîmâ** lānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 14). [fehîmâ,]
43. **Fehîmâ** zînet-efzâ-yı hüner olursa da nazmım
Cenâb-ı zîverîñ eş'ârına misl ü nazîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17). [fehîmâ,]
44. Bahr-ı nûra ğark olursun mergden etme hâzer
Rûh-ı pâki kıl **Fehîmâ** zulmet-i tenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [fehîmâ,]
45. Vaşf-ı zâtı bir tılısm-ı genc-i ma'nâdır 'ayân
Feth edip buldum **Fehîmâ** cevher-i yektâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 30). [fehîmâ,]
46. Nutq-ı Hâfız'dan olur ehl-i muhabbet zinde-dil
Âb-ı hayvândır **Fehîmâ** bâde-i Şîrâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 14). [fehîmâ,]
47. Tiz mürûr etdi şeb-i vuşlat **Fehîmâ** hayf kim
Sînesin yârîñ açarken erdi şubh-ı iftirâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 19). [fehîmâ,]
48. **Fehîmâ** hâl-i 'âlem istihâle üzre olmaz mı
Kâbûl etmektedir kevn ü fesâd-ı unşur-ı eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [fehîmâ,]
49. Ber-karâr olmaz **Fehîmâ** rûzgârîñ gerdişi
Çekme hâşâ ki havâdisden keder deryâ-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 11). [fehîmâ,]
50. Kuvvet-i tab'im hüküm-pîrâdır ammâ neyleyim
İltifât etmez **Fehîmâ** cânib-i eş'âra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [fehîmâ,]
51. O şüh-ı nâzik-endâma 'aceb kim etmedi te'sîr
Fehîmâ nâvek-i âhım geçerken seng-i hârâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 18). [fehîmâ,]

52. Nev-zemîn açdı **Fehîmâ** tîşe-i Ferhâd-ı kîlk
Şafvet-i cû-yı hüner şîrîn olur âyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 17*). [fehîmâ,]
53. **Fehîmâ** Kâf-ı 'aşkında muķîmem 'ârif-i Rûm' uñ
Gelir 'Anķâ-yı himmet feyz alır zıll-ı külâhımdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 13*).
[fehîmâ,]
54. **Fehîmâ** naţ'-ı şatııanc-ı kâderde beydaķ-ı tedbîr
Olur pes-mânde-i vâdî-i hayret sür'at etdikçe (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 13*).
[fehîmâ,]
55. Atlas-ı kaftân-ı ikbâl-i cihân pek köhnedir
İltifât etme **Fehîmâ** câme-i pejmürdeye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 10*). [fehîmâ,]
56. Çekenler düd-ı âhı âteş-i nârgile-i dilden
Fehîmâ şaldılar kalyân-ı şevķi baķr-ı esrâra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 22*). [fehîmâ,]
57. Kadeķ gerdişde sâķî 'işvede mey şîşede gül-reng
Fehîmâ var mı bu tertîb-i 'işret bezm-i me'vâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14*).
[fehîmâ,]
58. Edelden cevher-i nazmı bana Şâh-ı Necef ihsân
Müreccaķ oldu güftârım **Fehîmâ** şî' r-i Selmân'a (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 14*).
[fehîmâ,]
59. Perî-rüyânı teşhîr eylemekdir maţlabıñ ammâ
Fehîmâ mülk-i Belķis'a Süleymân olduķuñ var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 14*).
[fehîmâ,]
60. Bu bezmiñ bâdesinde ķalmamış keyfiyyet-i dîrîn
Fehîmâ tevbe-i meyden peşimân olduķum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 14*).
[fehîmâ,]
61. Ne haddiñ eylemek ifâ **Fehîmâ** vaşf-ı evşâfiñ
Du'âya başla el aç dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ'ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 33*).
[fehîmâ,]
62. Sa'd-ı ekberdir **Fehîmâ** târiķ-i mevlüd yeke
Oldu Şehzâde Meķammed es'ad-ı mehd-i şeref (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 15*).
[fehîmâ,]
63. **Fehîmâ** peyk-i Hüdhüd eyledi milâdını tebşîr
Bahâ'eddîn Süleymân Beg cihâna geldi rif'atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 11*).
[fehîmâ,]
64. İki târiķ-i tām ile **Fehîmâ** zevķ ü şevķimden
Ķudûmun eyledim tebriķe niyyet ben de sür'atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 25*).
[fehîmâ,]
65. Beyt-i vâhidde iki mısra' birer târiķ-i tām
Nazm edip hâme **Fehîmâ** 'arz-ı ikmal eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 12*). [fehîmâ,]
66. **Fehîmâ** hâl-i nokta vech-i târiķi eder tezyîn
Yazıldı rûy-ı Eşref kıl ķalemle haţt-ı Bismi'llâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 13*).
[fehîmâ,]
67. Sefinetü'ş-şu'arâ nâmı ile bu âşâr
Ķitâma erdi **Fehîmâ** be-luţf u fażl-ı Ħudâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 6*). [fehîmâ,]
68. **Fehîmâ** ķulzüm-i 'irfân içinde
Ma'ârifle leb-â-leb bir sefine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 3*). [fehîmâ,]
69. Sâyesinde görelim böyle nice sür-ı sürûr
Ede mülkünde **Fehîmâ** anı Allâh mesrûr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 14*). [fehîmâ,]
70. **Fehîmâ** bizden evvel geşt ederken râh-ı ğurbetde
Gelip miĥnet-keşân elbet bu câyı menzil etmişdir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 1*).
[fehîmâ,]

71. Süḥan-gü dide-i ḥübān olur ḥāmūş olursam ben
Fehīmā sürme-i ḥayret çıkar ḥāk-i mezārımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 2).
[fehīmā,]
72. Neş'e-yāb olmaz mey-i 'aşk-ı Ḥudā'dan mülhidān
Lezzet-i şahbāyı fehīm etmez **Fehīmā** münkirān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 22).
[fehīmā,]
73. Rütbe-i keyfiyyet-i 'aşkı ne bilsin şūfiyān
Mezheb-i rindānı bilsin mi **Fehīmā** zāhidān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [fehīmā,
]
74. **Fehīmā** şem'-i ma'nādan olur beyt-i sülḥan rūşen
Bu maḥsūd-ı ṭabāyi' sözleri kande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 23).
[fehīmā,]

Fehīm-i 'aşr: Yüzyılın, devrin Fehimi.

1. Merd-i rindāne ṭabī'atda **Fehīm-i 'aşram**
Zene meyl eyleme gāyetle gelir 'ār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [fehīm-i
'aşram, --am]

Fehīm-i müstemend: Üzülmüş ve belaya uğramış Fehim.

1. Ḥasret-i āhū-nigāhıñla **Fehīm-i müstemend**
Ḥalka-i çeşm-i gāzāle beste bir divānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 17). [fehīm-i
müstemend,]

Fehīm-i nā-tüvān: Çaresiz Fehim (şair).

1. Baḥr-ı ḥırmāna gārik olmuş **Fehīm-i nā-tüvān**
Va'de-i luṭfuñla iḥyā etdiñ ey rūḥ-ı revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 13). [fehīm-i nā-
tüvān,]

Fehīm-i zār: Ağlayıp inleyen Fehim (şair).

1. Gül-i ruḥsārını nakş etse **Fehīm-i zārıñ**
Ḥāme bülbul gibi destinde gelir feryāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 27). [fehīm-i
zārıñ, --in]
2. Merḥamet kılma **Fehīm-i zārıña**
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 15). [fehīm-i zārıña, --ı, --
na]

fehīm: İdrak, anlama, anlayış, kavrama.

1. Baḳ şü eṭvār-ı gālaṭ **fehmine** çarḥ-ı dūnuñ
Re'y-i Bākıl geçiyor 'aql-ı Felātūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [fehmine, -i,
-n, -e]

fehīm et-: Anlamak, idrak etmek.

1. Neş'e-yāb olmaz mey-i 'aşk-ı Ḥudā'dan mülhidān
Lezzet-i şahbāyı **fehīm etmez** Fehīmā münkirān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 22).
[fehīm etmez, --mez]

fehīm eyle-: Anlamak, idrak etmek.

1. Nağme-i kânūn-ı ḥikmet neydügin **fehīm eyledim**
Eyledi vākıf beni çok perde-i esrāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [fehīm eyledim,
--dim]

Felātūn: Eflatun, Platon (akıl bağlamında).

1. Kenār-ı maḫşada erdi hevā-yı ‘aşk-ile Mecnūn
Uyup ‘aḫla **Felāṭūn** ğarḫ-ı baḫr-ı ḫayret olmuşdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 14*).
[felāṭūn,]
2. **Felāṭūn**’u eder dem-beste sürme-sā-yı tedbiri
Eder ta ‘līm-i ḫikmet re’y-i pāki İbn-i Sīnā’ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 17*).
[felāṭūn’u, --u]

felek: Gökyüzü, felek, âlem || Baht, Alın yazısı, talih.

1. Toğdu mäh-ı rüzede mihr-i cihān-ārā gibi
Bu sürür ile **felek** raḫş etdi Zühre çaldı def (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 1, Mısra 12*). [felek,]
2. Sen beni cevherine şâyeste bil ihsān olarak
Gösterir saña **felek** mäh-ı kemālī bir gün (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*). [felek,]
3. **Felege** çıksa eger tır yine ḫāke düşer
Erer iḫbāl-i hevā ehline elbet idbār (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [felege,]
4. Şafaḫ-ı eşk bulur şubḫ-ı vişālī bir gün
Ser-i kūyuṇda **felek** her gece biñ ḫan olarak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10*). [felek,]
5. Gösterir mi mihr-i maḫşūdu **felekde** rüzigār
Perde-i şeb-reng-i baḫtım sāye-efgendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 19*). [felekde, -de]
6. Cenāb-ı Hüseyn Paşa-yı zī-şān u kerem-kārīñ
Felek faḫr etmede dergāhına rū-māl ü ḫidmetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 2*). [felek,]
7. Zihī ḫayrū’l-ḫalef vālā-tebār u pāk-gevhher kim
Aña mehd-i şadef-kārī **felek** olmaz mı minnetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 16*). [felek,]

felek-i gencefe: Renkli felek (?).

1. Cevher-i nazm-ı muḫallidde olur mu tābiş
Mihr ü mäh-ı **felek-i gencefe** olmaz tābān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 12*). [felek-i gencefe,]

felek-i seng-dil: Taş kalpli felek.

1. Giryemiz raḫme getirmez **felek-i seng-dili**
Küştenīñ nālesi riḫḫat mı verir cellāda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 13*). [felek-i seng-dili, --i]

fem: Ağız.

1. Rızık için ğam çekme **fem** mevcūd iken sende
Fehīm diḫḫat et ḫalır mı bī-dāne dehān-ı āsiyāb (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [fem,]

fem-i vār: Sevgilinin ağzı.

1. Eyledik cevher-i ferde **fem-i yāri** teşbih
‘Ārif-i sırr-ı nihān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 13*). [fem-i yāri, -i]

fenn-i felsefī: Felsefe ilmi.

1. ‘Aşḫ vādīsinde bī-ārām u ser-gerdān olur
‘Aḫl egerçi **fenn-i felsefīde** Baṭlamyūs’dur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 6*). [fenn-i felsefīde, --de]

ferāġat et-: Vazgeçmek, bir şeyden ödün vermek.

1. Semt-i eş’arı **ferāġat edelim** gayrı Fehīm
Ḳabaca söyleşelim nūkte vü maẓmūn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 13*). [ferāġat edelim, --elim]

ferāmūs ol-: Unutulmak.

1. Bir perî-zādîñ hayâl-i hüsnüne düş olmuşuz
Hâtır-ı aḥbâbdan ey dil **ferāmūs olmuşuz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 16).
[ferāmūs olmuşuz, --muş, --uz]

ferdâ: Yarın, gelecek zaman.

1. Hâk olunca üstühânım ben de bu da 'vādayım
Bezm-i vaşla vâşıl oldum şanma kim **ferdādayım** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 32). [ferdādayım, --da, --yım]

Ferhād: Klasik edebiyatta mesnevilere konu olan Fars kökenli Hüsrev ü Şîrîn ve Ferhād ü Şîrîn aşk hikâyelerinin ünlü erkek kahramanı.

1. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine **Ferhād** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [ferhād,]
2. Bisütün-ı 'aşkı açdım tişe-i âh-ile ben
Eylemiş **Ferhād** Şîrîn ile icrâ-yı mezâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [ferhād,]
3. Zevk-i dünyâ edemez ehl-i dili Şîrîn-kâm
Oldu ḥelvası zehir pîre-zenîñ **Ferhād'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [ferhād'a, -a]

ferş: Zemin, yeryüzü.

1. Ol perî-rû cāy-gāh etdikçe mînâ-yı dili
Reng-i şahbā **ferş** olur bālîn olur âyîneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [ferş,]
2. Mütevâzî 'olanîñ elbet olur kâdri bülend
Secde-gāh olmadadır **ferş** olunan seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [ferş,]

fersüde et-: Yıpratmak, örselemek, eskitmek. (Kıyafet bağlamında).

1. Ketân-ı tevbe-i rindânı **fersüde eder** her şeb
Tulû ' etdikçe meh-tâb-ı şafâ-yı gerden-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [fersüde eder, --er]

ferve-i semmür: Kırmızı ve yumuşak tüylü Samur adlı hayvanın kürkü (sevgilinin kakülleri bağlamında).

1. Reng-i gül-ruhsârî üzre ol siyeh kākülleri
Al kaplı **ferve-i semmûra** beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 4). [ferve-i semmûra, --a]

ferve-i semmür: Samur kürk.

1. Gerden-i şâfî göründü **ferve-i semmürdan**
Mâh-tâb etdi tulû ' gūyâ şeb-i deycürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [ferve-i semmürdan, --dan]

fervâd: Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.

1. Su ver tiğ-i zebâna eşk-i çeşm-i bülbul-i dilden
Ki te' sir eylesin **feryâdîñ** ol gül-çehre dil-dâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 12).
[feryâdîñ, -ın]
2. Gül-i ruhsârını naķş etse Fehîm-i zârîñ
Hâme bülbul gibi destinde gelir **feryâda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 28). [feryâda, -a]
3. Sürme-i şeb olamaz **feryâda** mâni' ey Fehîm
Sedd-i râh-ı şöhret olur mu baña baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13).
[feryâda, -a]

4. Nâle-i bülbül açar kûfl-i der-i gül-zârı
Bâb-ı maşşûda kilid olmadı **feryâd** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [feryâd,]
5. Öte gitsin bize hem-derd olamaz bülbül-i zâr
Sûz-ı hicrân ile pervânede **feryâd** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 14). [feryâd,]
6. Ben derâ-yı kârbân-ı sürmenin **feryâdıyım**
Râh-ı hayret-zâr-ı 'aşkıñ sâlik-i nâ-şâdıyım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 47).
[feryâdıyım, --ı, --yım]

feryâd et-: Ah edip, inlemek.

1. Pister-i gâmda edip feryâd eyyâm u leyâl
Derd-i hasretle vücûdum oldu cânâ bî-mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 9). [feryâd edip, --ip]
2. Yâ şanem zikriyle **feryâd etmede** şubh u mesâ
Deyr-i 'aşka nâle-i dil gūyiyâ nâkûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [feryâd etmede, --me, --de]

fervâd-ı dil: Gönül feryadı, inleyişi.

1. Fikr-i hûbân ile **fervâd-ı dil** oldu nâkûs
Sineni deyr-i hayâl eyledi sevdâ-yı bütân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [fervâd-ı dil,]

ferzâne: Satrançta vezir; bilgili, iyi yetişmiş kimse, âlim.

1. Nağ'-ı şatranc-ı kaderde esb-i tedbîr oynamaz
Beydağ-ı hâl-i tevekkül dâ'imâ **ferzânedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 6).
[ferzânedir, --dır]
2. Şâh-ı merdân säyesin bu 'arşada etdi penâh
Eylemez fil-i havâdisden hâzer **ferzâne** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [ferzâne,]

ferzend-i cân: Can oğlu, can.

1. Ben gidersem zîr-i hâke gam olur şöira yetim
Gam benim **ferzend-i cânımdır** Hudâ ayırmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 2).
[ferzend-i cânımdır, --dır]

fes: Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

1. **Fesi** üzere dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [fesi, -i]
2. **Fes** kenârından temâşâ eyledim gisûlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedîd olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [fes,]

fesâd: Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, bozgunculuk.

1. Fehîmâ hâl-i 'âlem istiḥâle üzere olmaz mı
Kâbûl etmektedir kevn ü **fesâdı** 'unşur-e eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 14).
[fesâdı, -ı]

feth et-: Fethetmek, ele geçirmek || açmak.

1. Vaşf-ı zâtı bir tılsım-ı genc-i ma'nâdır 'ayân
Feth edip buldum Fehîmâ cevher-i yektâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 30).
[feth edip, --ip]

feth eyle-: Açmak, elde etmek.

1. Küfr ü dînîñ 'ukdesin **feth eyledi** nâhun-ı 'aşk
Bend olur mu bir daḥı hiç sübhâ vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [feth eyledi, --di]

feth ol-: Ele geçirilmek, açılmak.

1. **Feth olur** derd-i ma'ānī naḥl-i nazmımda
Fehīm eyledim rengin elfāz ile nuṭka iftītāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [feth olur, --ur]
2. Fütüh-ı bātına erbāb-ı dilden eyle istimdād
Sühülele deründen **feth olur** her bir der-i ḥāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [feth olur, --ur]

fevz al-: Ders almak, bilgilenmek, birinden faydalanmak.

1. **Feyz alıp** buldu vücüb-ı 'aşkıdan neşv ü nemā
Bir daḥı sığmaz fevzā-yı 'ālem-i imkāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [feyz alıp, -ip]
2. Fehīmā Kāf-ı 'aşkında mukīmem 'ārif-i Rūm'ıñ
Gelir 'Ankā-yı himmet **feyz alır** zıll-ı külāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [feyz alır, --ır]

fevz-i bārān: Yağmurun bereketi.

1. Eşk-i çeşmimden cemāl-i yār revnaḥ-yāb olur
Feyz-i bārāndan gelir gül-zāra dā'im āb u tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [feyz-i bārāndan, --dan]

fevz-i Bārī: Allah'ın feyzi.

1. **Feyz-i Bārī** zātını kılmış muṭāf-ı ehl-i ḥāl
Olsa çok mu āsitānı Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 37). [feyz-i bārī,]

fevz-i cenāb-ı Hak: Yüce Allah'ın bereketi, ihsanı.

1. Aña hem vālid-i zī-şānına **feyz-i cenāb-ı Hak**
Vere 'ömr-i ebed ikbāl-i sermed zevk ü rāhatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 9). [feyz-i cenāb-ı hak,]

fevz-i eltāf: İyilik ve lütufların bolluğu.

1. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i **feyz-i eltāfıñ**
Açar tā ka'r-ı deryādan şādef ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [feyz-i eltāfıñ, --ı]

fevz-i enfās-ı Mesīhā: Hz. İsa'nın nefesinin feyzi.

1. Hezārān mürdegān-ı fakrı bir demde eder iḥyā
Dem-i luṭfu mümāsıl **feyz-i enfās-ı Mesīhā'ya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 20). [feyz-i enfās-ı mesīhā'ya, --ya]

fevz-i havāt-ı cāvidān: Ebedi hayatın feyzi.

1. Vaşl-ı cān-baḥşındadır **feyz-i ḥayāt-ı cāvidān**
Cismime cān ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 15). [feyz-i ḥayāt-ı cāvidān,]

fevz-i Kīmyā-yı Sa'ādet: Kīmyā-yı Sa'ādet'in feyzi, bereketi.

1. Bir Hümā-yı lā-mekāna āşiyāndır sīnemiz
Feyz-i Kīmyā-yı sa'ādet kanıdır gencinimiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiib-bend 1, Mısra 68). [feyz-i kīmyā-yı sa'ādet,]

fevz-i lutf-i Hak: Allah'ın lütfunun bereketi.

1. Oldu zib-i mehd-i devlet yine bir şehzādesi
Feyz-i lutf-i Hak ile mānende-i dürr-i şādef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 10). [feyz-i lutf-i hak,]

fevz-i makdem: (Birinin) uğurlu gelişinin bereketi.

1. Mülk ü millet hüsni-i tedbiriyle buldu âb u tâb
Zib-i taht-ı saltanat olalı **fevz-i makdemi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 12, Mısra 4). [fevz-i makdemi, --i]

fevz-i Mevlânâ-yı 'aşk: Aşk Mevlana'sının nimeti.

1. 'Arif-i 'ilm-i ledün Hâlet Efendi kim anı
Mazhar etmiş sırr-ı Hakk'a **fevz-i Mevlânâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 32). [fevz-i mevlânâ-yı 'aşk,]

fezâ-yı 'âlem-i imkân: İmkan aleminin fevzi.

1. Fevz alıp buldu vücub-ı 'aşkdan neşv ü nemâ
Bir dahı sığmaz **fezâ-yı 'âlem-i imkân** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [fezâ-yı 'âlem-i imkân, --a]

figân: Acı inilti, çılgılık.

1. **Figân** kim câme-i 'ömrüm kabâ-yı hasret olmuşdur
Giribân-ı hayâtım çak-i dest-i firkat olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [figân,]
2. O şeh-i hüsne Fehim etmek-içün hâli beyân
'Arz-ı hâl elde **figân** dilde zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [figân,]

figân-ı dil: Gönül iniltisi.

1. Meze hün-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney **figân-ı dil**
Bu şeb meşrebce bir tertib-i bezm-i 'işret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [ney figân-ı dil,]

fikr et-: Düşünmek.

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu **fikr etme** bunu başıma püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 12). [fikr etme,]

fikr-i dakik: İnce, hassas fikir.

1. Dikkat et **fikr-i dakik** var ise edvârına
Hazd eder bu kevnı elbet âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [fikr-i dakik, --in]

fikr-i ferdâ: Yarının düşüncesi, yarının (genel olarak gelecek zaman) endişesi.

1. Telh eder âdemiñ elbette mezâk-ı 'ayşın
Bâde nûş eyle bugün eyleme **fikr-i ferdâ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [fikr-i ferdâ,]

fikr-i hübân: Güzelleri (elde etme) düşüncesi.

1. **Fikr-i hübân** ile feryâd-ı dil oldu nâkûs
Sinemi deyr-i hayâl eyledi sevdâ-yı bütân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [fikr-i hübân,]

fikr-i hurdeye düs-: İnce fikirler peşine düşmek.

1. Bir mu'ammâdır açılmaz künh-i eflâk u 'uqûl
Ehl-i hikmet **düşdüler** beyhüde **fikr-i hurdeye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [fikr-i hurdeye düşdüler, --dü, --ler]

fikr-i sūd: Kazanç ve menfaat fikri.

1. **Fikr-i sūd** ile huzūr-ı hāba hiç vermez vücūd
Ehl-i hisset göremez rü'yāda da rüy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [fikr-i sūd,
]

fikr-i 'ukül-i 'aşere: Çok olan aklın endişesi, düşüncesi.

1. Etdi dīvāne bizi **fikr-i 'ukül-i 'aşere**
Nāķış-ı 'ākla uyan kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [fikr-i 'ukül-i
'aşere, --e]

fıl: Maruf hortumlu büyük hayvan (yükseklik, büyüklük bağlamında).

1. İttiḥād-ı ḥāk-sārāndan ḥazer etsin mülūk
Filler 'āciz olur mūrān ederse ittifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [fıl, -ler]

fıl-i havādis: Haber fili, haber.(?)

1. Şāh-ı merdān sāyesin bu 'arşada etdi penāh
Eylemez **fıl-i havādisden** ḥazer ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [fıl-i
havādisden, --den]

firāk: Ayrılık, hicran.

1. Mihr-i ruḥsārın **firākıyla** Züleyhā-yı şafak
Dāmen-i Yūsuf gibi çāk-i girbān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [firākıyla, -
ıyla]

firāk-ı vuslat: Kavuşma ayrılığı, acısı.

1. **Firāk-ı vuslatıñla** girye-nāk olduğça çeşmānım
Ḥurūş u cūş-ı eşkim seyl-i tūfānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [firāk-ı
vuslatıñla, --ın, --la]

fir'avn-ı nefis: Nefis Firavun'u.

1. Kārını **Fir'avn-ı nefsiñ** bī-gümān ibtāl eder
Ceyb-i dilden zāhir olduğça yed-i beyzā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 3).
[fir'avn-ı nefsiñ, --ın]

Firengistān: Frenk ülkesi, Avrupa.

1. 'Aceb mi zen-perest olsa **Firengistān'dan** gelmiş
Tehi tırmaz anuñ-çün duḥter-i rezdir zen-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11).
[firengistān'dan, -dan]
2. Sīb-ğabğablı kız almak hevesiyle zāhid
Kızılalma'ya kadar gezdi **Firengistān'ı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [firengistān'ı,
--ı]

firkat çek-: Ayrılık (acısı) çekmek.

1. Lezzet-i vuslat bilinmez **çekmeyince firķatiñ**
'Āfiyet ḳadrin su'āl et ḥaste vü rencürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 27). [firķatiñ
çekmeyince, --me, --yince]

fitil-i meş'al-i dāğ-ı cünün: Delilik yarasının meşalesinin fitili.

1. Çeşm-i ejderdir **fitil-i meş'al-i dāğ-ı cünün**
Şu'le-i kāfurdandır merhem-i riş-i derün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 23). [fitil-i
meş'al-i dāğ-ı cünün,]

fülk-i emel: İstek, hırs gemisi.

1. Sāḫil-i vuslat-ı cānāna olurdum vāşıl
Bulmadı **fülk-i emel** ḳulzüm-i firşatda hevā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [fülk-i
emel,]

flk-i hüner-vye: Hüner gemisi, hüner.

1. Sips-ı b-kıys isn-ı b-pyn Mevl'ya
Eridi shil-i itmma bu **flk-i hüner-vye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [flk-i hüner-vye,]

flk-i vcd: Vücut gemisi, vücut, varlık.

1. Ėarķ olur ķa'r-ı 'adem derysına **flk-i vcd**
C edince baķr-ı vaķdetden neheng-i l-yı 'aķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 11).
[flk-i vcd,]

frĞ-ı he-i pervn: Salkım gibi olan Süreyya yıldızının parlaklığı.

1. **FrĞ-ı he-i Pervn-i** Şi'r-i vafını Bercs
Yazıp zerrn klemle gönderir t necm-i Şi'r'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 25).
[frĞ-ı he-i pervn-i, --i]

frĞ-ı hüsn-i cnn: Sevgilinin güzelliğinin ışığı.

1. **FrĞ-ı hüsn-i cnn** eyledi Şem'-i dili i'l
ĖerĖ eyler emek-drn cihnda Őhib-i iķbl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [frĞ-ı hüsn-i cnn,]

frĞ-ı hüsnü art-: Güzellik ııltısı artmak.

1. **FrĞ-ı hüsnü artar** yr ile biz Őoķbet etdikķe
Şem' renlenir pervneler germiyyet etdikķe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [frĞ-ı hüsnü artar, --ar]

frĞ-ı nazm: Şiir parlaklığı.

1. Bu bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma'niyle
FrĞ-ı nazmı rek-ver olur 'ıkd-ı Sreyy'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 12).
[frĞ-ı nazmı, --ı]

fr-mye: Mayası bozuk olma.

1. Keml-i demoiyyet rtbesn bulmaz **fr-mye**
Demezler Őhib-i iķbl  ch olmaz müşir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 11).
[fr-mye,]

fsn eyledi: Büyülemek.

1. Ne **fsn eyledi** bilmem dili teŐir etdi
Ėem-i fettnı gibi görmedim al ŐeĖĖr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [fsn,]

fth-ı btn: İÇ, gönül fethetme.

1. **Fth-ı btna** erbb-ı dilden eyle istimdd
Shletle derndan feth olur her bir der-i hne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [fth-ı btna, --a]

G g

ğaddār felek: *Acımasız felek.*

1. Görinen reng-i şafağ şanma sirişk-i hūnum
Gördü **ğaddār felek** düştü hicāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 8*). [*ğaddār felek,]*

gāhī: *Ara sıra, bazen.*

1. Ehl-i dünyā bezmine ‘arīf eder **gāhī** duḥūl
Muktezā oldukça ādem eyler ‘azm-i müsterāḥ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [*gāhī,]*

ğālib ol-: *Galip gelmek, başarmak.*

1. **Oldu ğālib** hūnerim Rūm’da faḥr-ı rāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şirāz’a (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 14, Mısra 11*). [*ğālib oldu, -du]*

ğālibā: *Galiba, öyle görünüyor ki.*

1. **Ğālibā** ağıyāra oldun āşinā
Ülfetiñ biğānelerle dā’imā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 9*). [*ğālibā,]*

Ğālib-i dīvāne: *Divane Ğālib.*

1. Geldi bu **Ğālib-i dīvāne** ğazel-ḥān olarak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 25*). [*ğālib-i dīvāne,]*

ğam: *Kaygı, tasa,.*

1. Ben gidersem zīr-i ḥāke ğam olur şoñra yetīm
Ğam benim ferzend-i cānımdır Ḥudā ayırmāsın (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 2*). [*ğam,]*
2. **Ğam** gidip gelsin şafā mül devridir
Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 3*). [*ğam,]*
3. Māverā-yı dili vīrān edeli **ğam** gözden
Kızılıрмаğ-ı sirişk akmada Ceyhūn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 3*). [*ğam,]*
4. **Ğamla** izhār eylemem hiç āḥ u zār
‘Āşıkā ‘ayn-ı vefadır cevri-yār (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 3*). [*ğamla, --la]*
5. Ben gidersem zīr-i ḥāke **ğam** olur şoñra yetīm
Ğam benim ferzend-i cānımdır Ḥudā ayırmāsın (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1*). [*ğam olur, --ur]*

ğam çek-: *Üzülmek, kaygılanmak.*

1. Rızık için **ğam çekme** fem mevcūd iken sende
Fehīm diğkāt et kalır mı bī-dāne dehān-ı āsiyāb (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*ğam çekme,]*
2. **Çekme ğam** rüşen eder çeşm-i ḥayāli bir gün
Şām-ı firḳatde görür mihr-i cemāli bir gün (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 7*). [*ğam çekme, --me]*

ğam-ı firḳat: *Ayrılık derdi.*

1. Gül-i āmālimizi açdı nesīm-i seheri
Būlbül-i dilde kalır mı **ğam-ı firḳat** eseri (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 18*). [*ğam-ı firḳat,]*

ğamze: Sevgilinin süzgün yan bakışı.

1. Şaff-ı müjgāndan seçildi tığ-i ber-kef **ğamzesi**
Hamle etdi güyiyā mîr-i alay t̃abûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [ğamzesi, -si]
2. Sayd edip murğ-ı dili **ğamzesi** sayyād gibi
Dökdü tığ-i nigehe xanımı cellād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [ğamzesi, -si]

ğam-zede-i ğamze-i çeşm: (Sevgilinin) yan bakışının acı çeken, âşık.

1. Benim ol **ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ** cānā
Rāz-ı ‘aşkı demem ey dîdesi ğammāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [ğam-zede-i ğamze-i çeşmiñ, --in]

ğamze-i ğaddār: Sevgilinin gaddar ve acımasız yan bakışları.

1. Dil fedādır **ğamze-i ğaddārına**
Mā’îl oldum ben seniñ āzārına (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 13). [ğamze-i ğaddārına, --ı, --na]

ğamze-i sultān-ı hūbān: Güzeller sultanının yan bakışı.

1. **Ğamze-i sultān-ı hūbān** bende-i dîrînemiz
Hatt-ı ruhsār-ı bütāndır hırka-i peşmînemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 69).
[ğamze-i sultān-ı hūbān,]

Ġanî ismi: “Mutlak zengin olan” karşılığında Allahın güzel isimlerinden biri.

1. Ben Fehîm-āsā **Ġanî ismine** mazhar olalı
‘Ālem-i fakr içre dervîşāna etdim el-vedā’ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [Ġanî ismine, --ne]

ğaraż: Gaye, maksat, amaç.

1. Şeh-süvār-ı ‘arşa-i iqbāl olmaкса **ğaraż**
Sen de ebnā-yı zamān-āsā hünlerde rācil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [ğaraż,]
2. Nihāyet ‘uzlet etmekden **ğaraż** tahşîl-i şöhretdir
Bunu idrāk eder erbāb-ı dikkāt hāl-i ‘Ankā’ dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 11).
[ğaraż,]
3. Hacc-ı ekberse **ğaraż** şüret-perestlikden geçip
Zāhidā gel t̃a’ if ol bir kerre de dil Ka’be’ sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [ğaraż,]
4. İmtihān ise **ğaraż** Rûm’da vardır üstād
İşte meydān-ı sulhān gitmeyelim Şîrāz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 14, Mısra 13). [ğaraż,]

ğāret ol-: Yağmalamak.

1. Cüyüş-ı terk-i hüsnüñ cāy edelden mülk-i ‘uşşākı
Metā’-ı zühed ü dîn-i ‘aql u dil hep **ğāret olmuşdur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 16).
[ğāret olmuşdur, --muş, --dur]

ğarîk-i lücce-i ihsān ol-: Cömertliğin engin sularında boğulmak.

1. **Ġarîk-i lücce-i ihsānıñ oldu** hāş u ‘ām cümle
Olup cārî dem-ā-dem cū-yı cūduñ pest ü bālāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 31).
[ğarîk-i lücce-i ihsānıñ oldu, --du]

ğarîk-i ni‘met-i dünyā: Dünya nimetlerine batan.

1. **Ġarîk-i ni‘met-i dünyā** bilir mi lezzeti hiç
Olur mu zevk-i ‘aselden habîr hiç zenbûr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 1). [ğarîk-i ni‘met-i dünyā,]

ğark: *Suya batma, boğulma.*

1. Baħr-ı nūra **ğark** olursun mergden etme hāzer
Rūh-ı pāki kıl Fehīmā zūlmet-i tenden hālāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [ğark,]

ğark ol-: *Boğulmak, batmak.*

1. Ğark olur ka‘r-ı ‘adem deryāsına fülk-i vücūd
Cūş edince baħr-ı vahdetden neheng-i lā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 11).
[ğark olur, --ur]

ğark-ı baħr-ı hayret ol-: *Hayret denizine batma.*

1. Kenār-ı maķşada erdi hevā-yı ‘aşk-ile Mecnūn
Uyup ‘aķla Felāṭūn **ğark-ı baħr-ı hayret olmuşdur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 14).
[ğark-ı baħr-ı hayret olmuşdur, --muş, --dur]

ğavğā-yı ‘aşk: *Aşk kavgası.*

1. ‘Ālemi tıtmuş şadā-yı na‘ra-i **ğavğā-yı ‘aşk**
Dağlardan ser-be-ser gūş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 19).
[ğavğā-yı ‘aşk,]

ğāvet: *Oldukça, son derece.*

1. ‘Adālet lafzı ma‘nā eyledi peyda zamānında
Edip her bir umurunda tevessül şer‘e **ğāyetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut‘a 8, Mısra 10). [ğāyetle, -le]

ğāvetle: *Oldukça, son derece.*

1. Merd-i rindāne ṭabī‘atda Fehīm-i ‘aşram
Zene meyl eyleme **ğāyetle** gelir ‘ār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [ğāyetle,]

ğayr: *Başkaları, yabancı || Rakip.*

1. Medīneli ile ol şehri dil-ber ūlfet eder
O bir ğazāl-i hāremdir olur mu **ğayrıya** rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10).
[ğayrıya, --ı, --ya]
2. Medīneli ile ūlfet eder o şūh müdām
O bir ğazāl-i hāremdir olur mu **ğayriye** rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [ğayriye, -ye]
3. Alıp āġūş-ı vaşla **ğayriler** ol sīm-endāmı
Benim āyīne-veş hūsnüne hayrān olduġum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 9).
[ğayriler, -ler]

ğayrı: *Artık, bundan sonra.*

1. Vuşlatıñdan **ğayrı** bu derde deva emr-i muhāl
Cismime cān ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11). [ğayrı,]
2. Neş‘e-yāb oldu göñül ol leb-i mey-gūnuñ ile
Sākī-i Cem olamaz **ğayrı** kadeḥ-kār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [ğayrı, -ı]
3. Vādī-i tecrīde sālīk oldu ğitdi cān u dil
Ben de **ğayrı** servet ü sāmāna etdim el-vedā‘ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [ğayrı,]
4. Semt-i eş‘ārı ferāġat edelim ğayrı Fehīm
Kābaca söyleşelim nūkte vü mażmūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [ğayrı,]
5. Nāvek-i kavş-i kazañdan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızāñdan ğayrı var mıdır penāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12). [ğayrı,]

ğayret-i akrān: *Aynı yaştakilerin çabası, gayreti.*

1. **Ğayret-i akrān** müşkildir vaṭanda ey Fehīm
Terk-i cānān eyleyip terk-i diyār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 9).
[ğayret-i akrān,]

ğazāl-i harem: *Harem ceylanı.*

1. Medîneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir **ğazāl-i harem**dir olur mu ğayrıya rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [ğazāl-i haremdir, --dir]
2. Medîneli ile ülfet eder o şüh müdām
O bir **ğazāl-i harem**dir olur mu ğayrıye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [ğazāl-i haremdir, --dir]

ğazāl-i matlab: *İstek ceylanı, istek.*

1. **Ğazāl-i matlabı** şayd eyledim ben deşt-i ülfetde
'Aceb etvār-ı rindānım komuş ağıyārı hayretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [ğazāl-i matlabı, --ı]

ğazel-hān: *Gazel okuyucu, gazel okuyan.*

1. Geldi bu Ğālib-i divāne **ğazel-hān** olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [ğazel-hān,]
2. Kalır mı Hüsrev-i hüsnüñ bu tarz-ı Muhteşem'likde
Benim divān-ı Şevket'den **ğazel-hān** olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [ğazel-hān,]

ğāzī hutbesi: *Gaza hutbesi.*

1. Kāfir-i nefsi izāle eyledi sultān-ı 'aşk
Ey hatīb-i dil kırā'at eyle **ğāzī huṭbesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [ğāzī huṭbesin, --sin]

geç-: *Vazgeçmek.*

1. Kūlzūm-i ikbālde tev'em olur sūd u ziyān
Menfa'atden **geç** selāmet-cū-yı semt-i sāhil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [geç,]
2. Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geçip cennetden ādem sākin-i mey-hāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [geçip, -ip]
3. Hacc-ı ekberse ğaraş şüret-perestlikden **geçip**
Zāhidā gel tā'if ol bir kerre de dil Ka'be'sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [geçip, -ip]

geç-: *Gitmek, uzaklaşmak.*

1. Bağ şu etvār-ı ğalaṭ fehmine çarḥ-ı dūnūñ
Re'y-i Bāklı **geçiyor** 'aql-ı Felātūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [geçiyor, -i, -yor]
2. Ey veled etme **geçen** devlet-i hüsnü tezkīr
Hüner-i vālid ile faḥr eden evlād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [geçen, -en]
3. Civānıñ şöḥbetini ihtiyār eylerse bir ādem
Şebāb üzre **geçer** 'ömrü cihānda hiç pīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [geçer, -er]

geç-: *Yaşanmak, hissedilmek.*

1. Kişver-i Çin-i ḥayālinden **geçer** fağfūr-ı 'aşk
Baḥs eder dā'im Süleymān ile böyle mūr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 25). [geçer, -er]

geç-: *İşlemek, içine işlemek, nakş olmak.*

1. O şüh-ı nāzik-endāma 'aceb kim etmedi te'sīr
Fehimā nāvek-i āhım **geçerken** seng-i ḥārādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 18). [geçerken, --er, --ken]

gece: Gece.

1. Mest olur bāde-i nāz-ile bütün gün zālīm
Bir **gece** meclis-i 'uşşāka kadeh-kār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [gece,]
2. Gün mü gösterdi hele ol kākül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyuñ görmedikçe **gecedir** her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 36).
[gecedir, -dir]

gedā: Kul, fakir, kimsesiz.

1. 'Alemin zevkin **geda** eylermiş ancak dünyede
Ol şafayı hāne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [geda,]

geh: Bazen, ara sıra.

1. Mübtelâdır Ka'be vü büt-hāneye āvāre dil
Mazhar olur **geh** cemāl ü **geh** celāl-i yāre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [geh,]

gel-: Gelmek.

1. 'Aceb mi zen-perest olsa Firengistān'dan **gelmiş**
Tehî tırmaz anuñ-çün duhter-i rezdir zen-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11).
[gelmiş, -miş]
2. Hāt-ı ruhsārını gördükçe Fehimā yārīñ
Ne güzel hātırına müjde-i vuşlat **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [geliyor, -iyor]
3. Vā'izā mey-kede-i 'aşkda hep cem' olalım
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vahdet **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [geliyor, -iyor]
4. Göricek sīne-i yāri baña haclet **geliyor**
Başamam āyineye çeşmime hayret **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [geliyor, -iyor]
5. Şişe-i bādeyi pinhān ede görsün yārān
Ayağı denk alalım zāhid-i nikbet **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [geliyor, -iyor]
6. Meclis-i rind-i sebük-rūha haber ver sākī
Bār-ı destār ile ol şūfi-i sıklet **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [geliyor, -iyor]
7. Tab'-ı erbāb-ı dile neş'e **gelir** mi meyden
Kim bakar bāde-i gül-gūna tururken leb-i yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [gelir, -ir]
8. Hāt-ı ruhsārı **gelince** çekeriz şavm-ı vişāl
Mihr-i raḥşān ḡurūb etmese iftār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 9). [gelince, -ince]
9. Fehimā Kāf-ı 'aşkında muḳīmem 'ārif-i Rūm'un
Gelir 'Ankā-yı himmet feyz alır zıll-ı külāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 14).
[gelir, -ir]
10. Hacc-ı ekberse ḡarāz şüret-perestlikden geçip
Zāhidā **gel** tā'if ol bir kerre de dil Ka'be'sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [gel,]
11. Müselmān ol saña kurbān olayım dedim ol kāfir
Şarāb iç **gel** dedi 'ādet budur āyīn-i 'İsā'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [gel,]
12. Gül-i ruhsārını nakş etse Fehim-i zārīñ
Hāme bülbül gibi destinde **gelir** feryāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 28). [gelir, -ir]
13. Her ne dem **gelse** o şūhuñ leb-i la'li yāda
Ederim sāḡar-ı yāḳūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [gelse, -se]
14. Sürmeli çeşm-ile **gelmiş** seni seyre şūfī
Sürmeli cennet-i nezzāreden ol şeytānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 11). [gelmiş, -miş]
15. Sākī-i gül-çehre gezdiresin mülū
Bāde-nūş ol **gel** açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 16). [gel,]

16. Mest-i nâzım gelsene mey-ḥāneye
Bāde-nūş ol **gel** açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 12). [gel,]
17. Böyle işrâb etdi cūş-ı cūy-bār
Bāde-nūş ol **gel** açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 8). [gel,]
18. Ğam gidip gelsin şafâ mül devridir
Bāde-nūş ol **gel** açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 4). [gel,]
19. 'Azm-i gül-zâr ile bülbül devridir
Bāde-nūş ol **gel** açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 2). [gel,]
20. Amân sâkî mey-i gül-reng ile **gel** muntazır yārân
Revân oldu kenâr-ı cūy-bār-ı gül-şene rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [gel,]
21. Eşk-i çeşmimden cemâl-i yâr revnağ-yâb olur
Feyz-i bârândan **gelir** gül-zâra dâ'im âb u tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [gelir, -ir]
22. Göricek sîne-i yâri baña haclet **geliyor**
Baķamam âyineye çeşmime hayret **geliyor** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [geliyor,]
23. Pür-nevâ-yı âh-ile âheng edince sâz-ı 'aşk
Bezm-i 'uşşâka **gelip** rakş eyledi şehnâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [gelip, -ip]
24. Hatt **gelip** gitdi hayât-ı hüsn-i cânân baķ yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [gelip, -ip]
25. Fehimâ bizden evvel geşt ederken râh-ı ğurbetde
Gelip miñnet-keşân elbet bu câyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2). [gelip, -ip]
26. 'Âlem-i âbı Fehimâ edelim **gel** taķsım
Leb-i cânân baña bāde-i Şirâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [gel,]
27. **Gelirse** ceys-i hattı çâr-erkânı çalar çarpar
O kâfir 'aķl u dîn ü şabr u sāmânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [gelirse, -ir, -se]
28. 'Âlem-i tafşile **geldi** 'âlem-i icmâlden
Âşinâ olmak içün esmâsına bîgâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [geldi, -di]
29. Hüsnüne nâzır idik hatt-ı ruḥu **geldi** Fehim
Nigeh-endâz oluruz naķş-ı kitāba şimdî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 17). [geldi, -di]
30. **Geldi** bir peyk-i meserret söyledi târiḥini
Maķdem-i Sultân Meḥammed kevnî kıldı pür-neşât (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 2, Mısra 1). [geldi, -di]
31. Şifâ-yı lutfunu kânûn kılmış derdmendāna
Gelen maḥzûn o dergāha gider elbet beşâsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 8). [gelen, -en]
32. **Geldi** bu Ğâlib-i dīvâne ğazel-ḥân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [geldi, -di]

genc: Hayâtın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan kimse.

1. Kesb-i rāḥat ğuşe-i vaḥdetde âsândır velî
Gençlikde künc-i 'uzlet ihtiyâr etmek de ğüç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [gençlikde, -likde]

genc-i hum-hâne: Meyhane hazinesi, şarap.

1. **Genc-i hum-hâne** Fehimâ baña taḥt-ı Cem'dir
Cām-ı Cemşid olur rinde çanağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [genc-i hum-hâne,]

genc-i hüner: Maharet hazinesi.

1. Bu nüşha **genc-i hüner** kân-ı ma'rifet oldu
Ķarîn-i rağbet-i ehl-i süḥan olursa sezâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 3). [genc-i hüner,]

genc-i sermāye: Varlık hazinesi.

1. Zihī baḥr-ı ma‘ārif ma‘den-i eş‘ār-ı üstādān
Olur ṭab‘-ı sūḥān-sencān-ı dehre **genc-i sermāye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 4).
[genc-i sermāye,]

gencīne: Hazine.

1. Bir Hümā-yı lā-mekāna āşiyāndır sinemiz
Feyz-i Kīmyā-yı sa‘ādet kanıdır **gencīnemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 68).
[gencīnemiz, -miz]

gencīne-i lutf: Allah'ın cömertlik hazinesi.

1. Ḥudā **gencīne-i lutfuñdan** ol mīr-i girān-kaḍre
‘İnāyet etdi bir ḥayrū‘l-ḥalef ‘izz ü sa‘ādetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 13). [ḥudā
gencīne-i lutfuñdan, --un, --dan]

ger: Eğer, şayet.

1. Lāle-i gül-şen-i dil oldu yine pejmürde
Ger tekāsül var ise dīde-i giryāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [ger,]
2. Mūmiyānıñ edemez taşvīr Behzād-ı ḥayāl
Ḥāme-i mū yapsa **ger** müjgān-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [ger,]
3. Görse **ger** deşt-i cünūnda reşk eder Mecnūn baña
Keşf ederdim remz-i ‘aḳlı gelse Eflātūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33).
[ger,]

gerci: Her ne kadar, ise de, gerçi.

1. Düşmen-i rüşen-żamīrāndır sipihr-i türe-rū
Gerçi zengī şerm edip pür-kīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [gerçi,]
2. Rāḫat istersen taḳarrüb etme bāb-ı devlete
Gerçi āvāz-ı dūhūl pek hoş gelirmiş dūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 26). [gerçi,]

gerden-i Mecnūn: Mecnun'un (Kays) gerdanı, boynu.

1. Zūlf-i yāre bend olup taḥlīs-i ümmīd eylemem
Gerden-i Mecnūn olur mu ṭavḳ-ı āhenden ḫalāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 8).
[gerden-i mecnūn,]

gerden-i şāfi: Temiz ve beyaz gerdan (Sevgilinin boynu).

1. **Gerden-i şāfi** göründü ferve-i semmūrdan
Māh-tāb etdi ṭulū‘ gūyā şeb-i deycūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [gerden-i
şāfi,]

gerden-i vār: Sevgilinin boynu.

1. **Gerden-i yāri** nümāyān etdi ol zūlf-i siyāh
Zāḫir olur tārik-i şebde şafā-yı māh-tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [gerden-i yāri,
--i]

gerd-i ḫavādis: Hadiselerin (olumsuz) etkisi.

1. Edemez **gerd-i ḫavādis** dil-i dānāya eser
Cām-ı gītī-nümā kābil-i ekdār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 23). [gerd-i ḫavādis,
]

gerdiş: Dönmek, dönüş.

1. Kadeḫ **gerdişde** sāḳī ‘işvede mey şışede gül-reng
Fehīmā var mı bu tertīb-i ‘işret bezm-i me‘vāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13).
[gerdişde, -de]
2. Ber-ḳarār olmaz Fehīmā rüzgārıñ **gerdişi**
Çekme ḫāşā ki ḫavādisden keder deryā-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 11).
[gerdişi, -i]

gerdiş-i cām-ı hamūşī: Sessizlik kadehinin devr i(devir burada kadehin içki meclisindekilere sırayla sunulması anlamında) || Suskunluk kadehinin dönmesi.(İçki meclisinde).

1. **Gerdış-i cām-ı hamūşīde** şadā olmaz hīç
Beng-i pervāne olur dūd-ı çerāğ-ı 'ışret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [gerdiş-i cām-ı hamūşīde, --de]

gerdiş-i pervāne: Pervane (gece keleşinin) dönüşü.

1. Şu 'le-pūşān-ı muhabbet dā'im āteş-ḥānede
Gerdış-i pervāneye āyīn-i devrān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [gerdiş-i pervāneye, --ye]

gerdiş-i peymāne: Şarap kadehinin devredilişi.

1. Devr-i gerdūn cylemez bī-ḥod u ser-gerdān bizi
Döndüren erbāb-ı 'aşkı **gerdiş-i peymānedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [gerdiş-i peymānedir, --dır]

gerek: Lazım, elzem.

1. Veled-i kalb denir nazma **gerek** tab'-ı civān
Çünkü meşhūr mesel pīrden evlād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 15). [gerek,]

germ ülfet et-: Samimi yakınlıkta bulunmak.

1. Muğbece bintü'l-'ineble **edicek germ ülfet**
Parladır neş'e ile encümen-i rindānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [germ ülfet edicek, --icek]

germ-i āh-ı şubh-gāh: Sabah feryadının sıcaklığı.

1. Hāzer kıl ey sitem-cū **germ-i āh-ı şubh-gāhımdan**
Yanar düzaḥ dāḥı ḥālā şerār-ı nār-ı āhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [germ-i āh-ı şubh-gāhımdan, --ım, --dan]

germiyyet et-: Isınmak, yanmak || Coşmak.

1. Fūrūğ-ı ḥüsnü artar yār ile biz şöḥbet etdikçe
Şem' rüşenlenir pervāneler **germiyyet etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [germiyyet etdikçe, --dik, --çe]

geşt et-: Dolaşmak, gezmek.

1. Fehīmā bizden evvel **geşt ederken** rāh-ı ḡurbetde
Gelip miḥnet-keşān elbet bu cāyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 1). [geşt ederken, --er, --ken]

getir-: Getirmek.

1. Beste-i ḥalkā-i mevc-i mey olur 'ālem-i āb
Getirir keyf-i cünün meclise dīvāne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [getirir, -ir]
2. O şeh-i ḥüsne rakīb olsa muḳārin ne 'aceb
Getirir şadre edānīyi ḥudūs-ı ezmān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [getirir, -ir]
3. Āh-ı mazlūmdan āhen-dil olur raḥne-peḫīr
Getirir pās nefes āyine-i fülāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [getirir, -ir]

4. Giryemiz rahme **getirmez** felek-i seng-dili
Küşteniñ nâlesi rıkkat mi verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [getirmez, -mez]

gevher-i firûze: Firuze rengindeki mücevher, elmas (göz yaşı bağlamında).

1. Taḥayyül eyleyip çeşm-i kebûduñ giryet etdikçe
Sirişkim **gevher-i firûze** dizdi târ-ı müjgâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [gevher-i firûze,]

gez-: Gezmek, dolaşmak.

1. Sevâd-ı ḥayme-i Leylâ kıyâs etmiş şeb-i târı
Gezip deşt-i taḥayyülde dil-i Mecnûn-ı bî-çâre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [gezip, -ip]
2. Sîb-ğabğablı kız almak hevesiyle zâhid
Kızılalma'ya kadar **gezdi** Firengistân'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [gezdi, -di]

gibi: T. Benzetme ve örnek ifade eder.

1. Dil kebâb ola semender **gibi** mey ḥûn-ı ciger
Böyledir kâ'ide vü resm-i ocağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [gibi,]
2. Ne füsûn eyledi bilmem dili teshîr etdi
Çeşm-i fettânı **gibi** görmedim aslâ şehhâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [gibi,]
3. Dür-i dendânını tavşife Fehîmâ yârîn
Tab'-ı şâfîm **gibi** vaşşâf-ı güher-bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 26). [gibi,]
4. Mihr-i ruḥsârîñ firâkıyla Züleyhâ-yı şafak
Dâmen-i Yûsuf **gibi** çâk-i girîbân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [gibi,]
5. Zemîne yüz süren seccâde **gibi** secde-gâh oldu
Ser-efrâz olduğundan dâ'imâ minber olur pâ-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [gibi,]
6. Vâlidîñ mâlî **gibi** 'ilmine vâris olamaz
İntikâl eylese de sırr-ı peder evlâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 25). [gibi,]
7. Niçe demler bu seng-i âsiyâ-yı çarḥîñ altında
Aradım görmedim kendim **gibi** mecrûḥ bir dâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [gibi,]
8. Cûy-ı Şîr-i hüneri etdi revân kilik-i Fehîm
Bisütûn-ı sühâna tişe-i Ferhâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [gibi,]
9. Ey veled etme geçen devlet-i ḥüsnü tezkîr
Hüner-i vâlid ile fâhr eden evlâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [gibi,]
10. Nâle-i bülbül açar kufl-i der-i gül-zârı
Bâb-ı maḥşûda kilid olmadı feryâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [gibi,]
11. Kûnc-i mey-ḥânede evvel var idi câm-ı şafâ
Şimdi seyl-i ğam-ile ol daḥı ber-bâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [gibi,]
12. Şayd edip murğ-ı dili ğamzesi şayyâd **gibi**
Dökdü tîğ-i nigeḥi kanımı cellâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [gibi,]
13. Şayd edip murğ-ı dili ğamzesi şayyâd **gibi**
Dökdü tîğ-i nigeḥi kanımı cellâd **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [gibi,]
14. Oldu bir şehzâdesi zîb-âver-i mehd ü vücûd
Gül **gibi** rûy-ı cihân güldü gidip ḥüzn ü ğamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 12). [gibi,]
15. Serde âteş dili pür-âb hemân ḥâl-i duman
Baña nârgil **gibi** hiç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2). [gibi,]
16. Zîver-i gül-şen-i âğuş olur âḥir o perî
Gülerek açılarak gül **gibi** ḥandân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [gibi,]
17. Şevketâne keyf-i nazmım neş'e verdi mül **gibi**
Sâgar-ı ma'nâyı çekdim Tâlib-i Âmul **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 62). [gibi,]

18. Gül-şen-i hüsnüñ temâşâ eylerim bülbül **gibi**
Şu 'le-i nezzâreden rüyüñ kızarmış gül **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 60).
[gibi,]
19. Bâd-ı nâzîñla perîşân hâtırım kâkül **gibi**
Bâde-i âşüftegî açmış beni sünbül **gibi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 58). [gibi,]
20. Sîne-süzüm câme-çâkim özge bir dîvâneyim
Reng-i gül-ruhsârına bülbül **gibi** pervâneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 52).
[gibi,]
21. Yûsuf-âsâ olamam zülf-i Züleyhâ'ya karîb
Târ-ı zindân **gibidir** turre-i tarrâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [gibidir, -dir]
22. Hey'et-i sübhasıdır halka-i dâm u dâne
Sâde-dil şaydına şüfî **gibi** şayyâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18). [gibi,]
23. Yâre âgyâr **gibi** 'âşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cây olamaz bülbüle mânend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [gibi,]
24. Şubh-ı şâdık **gibi** şâdık olıcağ yâr baña
Rûz-ı rûşen olur 'ayniyle şeb-i târ baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [gibi,]

gibta-fermâ-yı şehân: Padişahların gıpta ettiği (kişi).

1. Fakr-ıla fâhr ederiz sâye-i Mevlânâ'da
Gibta-fermâ-yı şehân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 20). [gibta-fermâ-yı şehân,]

gîr-: Girmek, dahil olmak.

1. Haş-ı nev koydu o meh-rüyu niğâba şimdi
Güyyâ mihr-i cihân **girdi** şehâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [girdi, -di]

gîrîbân-ı hayât: Hayat (elbisesinin) yakası.

1. Fiğân kim câme-i 'ömrüm kabâ-yı hasret olmuşdur
Gîrîbân-ı hayâtım çâk-i dest-i firâk olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 2).
[gîrîbân-ı hayâtım, --ım]

giryân et-: Ağlatmak.

1. 'Andelîb-i 'aşkı **giryân etmedir** kâr-ı firâk
Gönce-i vuşlat verir mi nağl-i gül-zâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 43).
[giryân etmedir, --me, --dir]

giryân ol-: Ağlamak.

1. Ararız hânde-i dîrîneyi **giryân olarak**
Gönce-i tab' ımızıñ hâşıl olur berg-i teri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [giryân olarak, --arak]
2. Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül-çehre güler hep baña **giryân olduğum** kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2).
[giryân olduğum, --duğ, --um]

girye: Ağlama, göz yaşı.

1. **Giryemiz** rahme getirmez felek-i seng-dili
Küştenîñ nâlesi rîkât mi verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [giryemiz, -miz]

girye et-: Ağlamak.

1. Tahayyül eyleyip çeşm-i kebûduñ **girye etdikçe**
Sirişkim gevher-i firûze dizdi târ-ı müjgâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [girye etdikçe, --dik, --çe]

girye-i gam: Kederli göz yaşı.

1. Kulkul-ı mînā-yı şahbā **girye-i gâmdır** bize
Hānde-i gül-zār-ı 'işret naḥl-i mâtemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 5).
[girye-i gâmdır, --dır]

girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâle: Taze, körpe gönül çocuğunun ağlayışı.

1. Çeşm-i nâziñ ḥuftedir āh u enin ü nâleden
Hoşlanırmış **girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâleden** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 18).
[girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâleden, --den]

girye-nāk ol-: Ağlamak.

1. Firāk-ı vuslatıñla **girye-nāk oldukça** çeşmānım
Hūrūş u cūş-ı eşkim seyl-i tūfānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [girye-nāk oldukça, --duk, --ça]

gīsū: Omuz üstüne dökülen saç.

1. Fes kenārından temāşā eyledim **gīsūlarıñ**
Hey 'aceb sūnbül bedīd olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 3).
[gīsūlarıñ, -lar, -ın]
2. Tār u mār etse de **gīsūsunu** bād-ı āhım
Leşker-i kâfir-i ḥaṭṭı erişir imdāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [gīsūsunu, --su, --nu]

git-: Gitmek.

1. **Gitme** sākī bezm-i meyden cām olur soñra şikest
Mest-i nāzım baş gidince pāy-dār olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [gitme, -me]
2. **Gitdi** eyyām-ı şitā geldi bahār
Gül açıldı bülbul eyler āh u zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 5). [gitdi, -di]
3. Şifā-yı lūṭfunu kânūn kılmış derdmendāna
Gelen maḥzūn o dergāha **gider** elbet beşâsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 8). [gider, -er]
4. Nīm-tenle göricek **gitdi** bütünce 'aqlım
O perî-çehre Fehimā beni kıldı şeydā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [gitdi, -di]
5. Ğam **gidip** gelsin şafā mül devridir
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 3). [gidip, -ip]
6. Vād-i tecrīde sālīk oldu **gitdi** cān u dīl
Ben de ğayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [gitdi, -di]
7. Ḥaṭṭ gelip **gitdi** ḥayāt-ı ḥüsni cānān baḳ yine
Dil çerāğ-ı āh u feryād-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [gitdi, -di]
8. 'Ale'ş-şabāḥ cihān ḥalkı kār ü bāra **gider**
Belā-keşān-ı muḥabbet de kūy-i yāre **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [gider, -er]
9. 'Ale'ş-şabāḥ cihān ḥalkı kār ü bāra **gider**
Belā-keşān-ı muḥabbet de kūy-i yāre **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [gider, -er]
10. Kebābı laḥt-ı cigerdir şarābı ḥūn-ı sirişk
Müretteb 'işret edenler bizim diyāra **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [gider, -er]
11. Ḥumār-ı bāde-i 'aşkıñ çeken siyeh-mestān
Hevā-yı la'l-i lebiñle Kızıl Hışār'a **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [gider, -er]
12. Gider seniñle berāber cezā-yı cins-i 'amel
Nuḳūd u mālī kıyās eyleme mezāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [gider, -er]
13. Gider seniñle berāber cezā-yı cins-i 'amel
Nuḳūd u mālī kıyās eyleme mezāra **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [gider, -er]

14. Bu dār içinde Fehimā kelām-ı Hakk'ı diyen
Misāl-i Hāzret-i Manşūr pāy-i dāra **gider** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [gider, -er]
15. **Giderken** İsfahān'a hasret-i Leylā-nigāhıñla
Çekerler sürmeyi çeşm-i gazālān hāk-i rāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [giderken, -er, -ken]
16. Hemān Kāf-ı kâderde buldular 'Ankā-yı tedbiri
Per ü bāl-i tefekkürle **giderken** rāh-ı düşvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [giderken, -er, -ken]
17. **Gider** mi sîne-i ehl-i muhabbetden hayāl-i yār
Nice münfekk olur şüret heyulā-yı merāyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [gider, -er]
18. **Giderdik** kār-ı 'aklı re' ü tedbire peşimānız
Bakıp biz şüret-i āyine-i takdire hayrānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [giderdik, -er, -di, -k]
19. Ben **gidersem** hāk-i kabrimden çıkar serv-i bülendir
Kāmet-i bālā-yı yāra var o rütbe iştiyāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 17). [gidersem, -er, -se, -m]
20. **Gidersem** kabre böyle iştiyāk-ı la'l ü hāttıñla
Çıkar hep reng-i yāqūt u zümürürd her giyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 7). [gidersem, -er, -se, -m]
21. Ben **gidersem** zîr-i hāke gam olur soñra yetim
Gam benim ferzend-i cānımdır Hudā ayırmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [gidersem, -er, -se, -m]
22. Heyulā-yı hayālîmden **gider** mi şüret-i cānān
Nice münfek olur āyine-i rahşāndan timsāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [gider, --er]

giy-: Giymek, üzerine geçirmek.

1. Terk edip halkıñ libās-ı i'tibār u rütbesin
Nefsîmi tahkîr için **giydim** melāmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [giydim, -di, -m]
2. Hāhişîñ vardır kabā-yı cāh u ikbāle Fehim
Ben seni tahkîr için **giydim** melāmāt cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [giydim, -di, -m]
3. Dağıdır sünbül-i zülfün **giyip** al fistanı
Şayd eder āl ile şad murğ-ı dil-i nālānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [giyip, -ip]
4. Döner bir şu'le-i cevvalēye pervāne-i sāgar
Giyince āteş-i seyyāleden cāme ten-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [giyince, -ince]
5. **Giyelden** cāme-i fakrı bulup kîmyā-yı fañriyyet
Libās-ı köhnemiz zıll-ı Hümā-yı devlet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 11). [giyelden cāme-i fakrı, --ı]

giyāh: Taze ot, bitki.

1. Gidersem kabre böyle iştiyāk-ı la'l ü hāttıñla
Çıkar hep reng-i yāqūt u zümürürd her **giyāhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [giyāhımdan, --ım-dan]

giybet: Bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekirtme.

1. Nüş-ı şahbā etmez ammā **giybete** dendān biler
Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş 'ind-i zāhidde mübāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [giybete, -e]
2. İçersin mey-perestler kanını **giybet** ile ammā
Şakın şūfî döner dendānların tesbîh-i mercāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11). [giybet,]

ğonce-fem: *Gonca ağızlı II Sevgili.*

1. Gül-i miḥnet-keşiyiz ḥār ile bāğ-ı sitemiñ
Nev-bahār-ı ğamına bülbulüz ol **ğonce-femiñ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 14).
[ğonce-femiñ, -iñ]

ğonce-i bāğ: *Bahçedeki henüz açılmamış gül tomurcuğu (ağız bağlamında).*

1. Mest eder şahbā-yı güftāriñ ‘aceb murğ-ı dili
Ğonce-i bāğ-ı dehāniñ sākiyā ḥum-ḥānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [ğonce-i bāğ-ı, --ı]

ğonce-i bāğ-ı şu’ūr: *Şuur, idrak bahçesinin goncası.*

1. **Ğonce-i bāğ-ı şu’ūru** tār u mār etmek için
Tār-ı festen sünbül-i zülfün perişān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 11). [ğonce-i bāğ-ı şu’ūru, --u]

ğonce-i gül-zār: *Gül bahçesinin açılmamış gülü.*

1. Ḥasret-i teng-i dehān-ı yārdan dil-ḥūn olup
Eşk-i gül-gūn ile döndü **ğonce-i gül-zāra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [ğonce-i gül-zāra, --a]

ğonce-i kām: *İstek, arzu goncası.*

1. Erer bahār-ı şebāba ḥazān-ı şeyb hemān
Bu bāğ içinde açılmaz Fehim **ğonce-i kām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [ğonce-i kām,]

ğonce-i la’l-i leb: *(Sevgilinin) gonca rengindeki kırmızı dudağı.*

1. Ğonce-i la’l-i lebiñ ḥaṭṭ-ı zümürüd-fāmını
Gül-bün-i yāḳūt içinde berg-i reyḥān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [ğonce-i la’l-i lebiñ, --in]

ğonce-i naḳş-ı kadeh: *Kadeh (üstündeki) gonca naḳşı.*

1. **Ğonce-i naḳş-ı kadehdir** gül-i bāğ-ı ‘işret
Kulḳul-ı şavt-ı sebū bülbul-i rāğ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [ğonce-i naḳş-ı kadehdir, --dir]

ğonce-i ruḥsār: *Sevgilinin gonca yüzü.*

1. Gül ‘arāḳ nūş eylemiş ol māḥ cām-ı hāleden
Ğonce-i ruḥsārınıñ pervanesi var jāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 20).
[ğonce-i ruḥsārınıñ, --ı, --nın]

ğonce-i şubḥ-ı kıyāmet: *Kıyamet sabahının goncası.*

1. Şu’le-i āvāz-ı bülbuldür nesīm-i bāğımız
Ğonce-i şubḥ-ı kıyāmetdir dil-i şad-dāğımız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 8).
[ğonce-i şubḥ-ı kıyāmetdir, --dir]

ğonce-i tab’: *Gonca tabiatlı.*

1. Ararız ḥande-i dirineyi giryān olarak
Ğonce-i tab’imiziñ ḥāşıl olur berg-i teri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [ğonce-i tab’imiziñ, --ı, --mız, --ın]

ğonce-i vuslat: *Kavuşma goncası, kavuşma.*

1. ‘Andelîb-i ‘aşkı giryân etmedir kâr-ı firâk
Ġonce-i vuşlat verir mi naḥl-i gül-zâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 44).
[Ġonce-i vuşlat,]

Ġonce-leb: Gonca dudaklı (sevgili).

1. Pey-rev olmuşdur Fehîm’iñ hâtife ey **Ġonce-leb**
Şavt-ı bülbül nâle-i şeb-gîrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 13). [Ġonce-leb,
]

Ġönder-: Göndermek.

1. Fûrûġ-ı ḥûşe-i Pervîn-i şi’r-i vaşfını Bercîs
Yazıp zerrîn kalemle **Ġönderir** tâ necm-i Şi’râ’ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 26).
[Ġönderir, -ir]

Ġöñül: İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü, kalp.

1. ‘İşve işrâb eder ol dil-ber-i ṭannâz saña
Ey **Ġöñül** neş’e veren sâķî-i pür-nâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [Ġöñül,]
2. Nâ’il-i bezm-i tecellî-i vişâl olmuş ezel
Neş’e-yâb olmaz **Ġöñül** vaşf-ı behîşt ü ḥürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 34).
[Ġöñül,]
3. Ey **Ġöñül** tîr-i cefâya olduġ âzmâyiş çe sūd
‘Âķibet etdi kepâze bizi ol kaşı kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [Ġöñül,]
4. Bundadır ḥüsnüñ revâcı bu **Ġöñül** bâzârıdır
Verdi iki ‘âlemi bir büse-i cânâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [Ġöñül,]
5. **Ġöñül** şahbâ-yı ḥüsn-i dil-bere ḥum-ḥâne olmaz mı
Ser-i Mecnûn şarâb-ı ‘aşķına peymâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 1).
[Ġöñül,]
6. Neş’e-yâb oldu **Ġöñül** ol leb-i mey-günüñ ile
Sâķî-i Cem olamaz ġayrı kadeḥ-kâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [Ġöñül,]
7. **Ġöñül** kândîl-i süzân oldu ‘aşķ-ı şūḥ-ı tersâda
Müselmânlar yaķar mescidde şem’i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 1).
[Ġöñül,]
8. **Ġöñül** deyr-i muḥabbetde nice bâde-perest olmaz
Bulur zevķ-i leb-i la’l-i bütânı câm-ı şahbâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [Ġöñül,
]

Ġör-: Görmek; idrak etmek.

1. Şarâb-ı erguvânî şanma **Ġördükde** ruḥ-ı alîñ
Ḥicâbından kızarmış rûy-ı verd-i gül-şen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 7).
[Ġördükde, -dükde]
2. **Ġöricek** sîne-i yâri baña ḥaclet geliyor
Baķamam âyineye çeşmime ḥayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [Ġöricek, -
icek]
3. Nâ’il-i feyz-i kanâ’at olan erbâb-ı dile
Cüd-ı Ḥâtem’le berâber **Ġörünür** necl-i nevâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 12).
[Ġörünür, -ün, -ür]
4. **Ġörürüz** noķtayı biz cümle ḥurûfa mebde’
Vâşıl-ı keşf ü ‘ayân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [Ġörürüz, -
ürüz]
5. Ḥâṭırmıdan gitdi şîḥḥat çeşm-i bîmârîñ **Ġörüp**
Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ’ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [Ġörüp,
-üp]

6. Āb u t̄āb-ı h̄üsnünü **gördükçe** artar iştīyāk
Cūy-ı vaşl-ı yāre k̄anmaz m̄āh-ı deryā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 19).
[gördükçe, -dük, -çe]
7. O m̄āh-ı k̄add-i bülendi **görünce** deryāda
Şu ‘ā-ı medd-i nigāh oldu serv-i sīm-endām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [görünce, -ünce]
8. Kesr-i h̄ātır eyleyen nakş-ı m̄ucāzātı **görür**
Şüret-i bed ‘aks eder āyīne-i meksürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 23). [görür, -ür]
9. H̄ande etse cevher-i eşkim **görüp** ol meh-likā
Dürri dendān h̄üşe-i Pervīn olur āyīneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [görüp, -üp]
10. Kayd-ı ālāmdan āzāde olan ‘aklı **gör**
Zülf Leylā-yı heves bağladı Mecnūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [gör,]
11. Mihri **gördüm** meh-likā dil-dār geldi h̄ātıra
Nūr-ı eflāk-ı melāhat yār geldi h̄ātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [gördüm, -dü, -m]
12. Tīg-i cevriñ şerhalar açdıķa sīnemde **görüp**
Etdiğīñ lūf u kerem tekrār geldi h̄ātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [görüp, -üp]
13. Niçe demler bu seng-i āsiyā-yı çarh-ıñ altında
Aradım **görmedim** kendim gībi mecrūh bir dāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6).
[görmedim, -me, -di, -m]
14. Olursa āşīnā-yı sırr-ı h̄ikmet ‘ayn-ı vahdet-bīn
Semā vü arz beyninde **görür** mü h̄iç bīgāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [görür, -ür]
15. Görinen reng-i şafaķ şanma sirişk-i h̄ūnum
Gördü ğaddār felek düşdü h̄icāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [gördü, -dü]
16. **Göreydi** gül-şen-i āsār-ı tab ‘iñ çeşm-i nergisi
Gül-i rüy-ı seped eylerdi nesriñ bağ-ı inşāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 23).
[göreydi, -e, -y, -di]
17. Görmedi bir böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin **görmüş** iştīmīş ište tārīh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 1, Mısra 8). [görmüş, -müş]
18. Şebnem-i eşkim **görüp** Rıdvān dedi tārīhini
Kıldı İbrāhīm Ağa gül-zār-ı firdevsi maḥāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 6, Mısra 1). [görüp, -üp]
19. ‘Āşık-ıñ terk ede **gör** m̄ā-il-i hicran olarak
Luṭfu āgyāra kıl ey şūh peşimān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [gör,]
20. **Görmeden** şevķini biz devr-i kadeh-kār-ı Cem’iñ
Bāde-i ‘aşk-ile mestānesiyiz bezm-i ğam-ıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 11).
[görmeden, -me, -den]
21. Çekme ğam rüşen eder çeşm-i ḥayālī bir gün
Şām-ı fırkatde **görür** mihr-i cemālī bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [görür, -ür]
22. Ey ki tīg-i ‘işve vü nāzīña kurbān olduğum
Görme lāyık āteş-i fırkatde sūzān olduğum (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 40).
[görme, -me]
23. **Görse** ger deşt-i cünūnda reşk eder Mecnūn baña
Keşf ederdim remz-i ‘aklı gelse Eflātūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33).
[görse, -se]
24. Fikr-i sūd ile huzūr-ı ḥāba h̄iç vermez vücūd
Ehl-i hisset **göremez** rü’yāda da rüy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [göremez, -e, -mez]
25. **Görinen** reng-i şafaķ şanma sirişk-i h̄ūnum
Gördü ğaddār felek düşdü h̄icāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [görinen, -in, -en]

26. Sâyesinde **görelim** böyle nice sūr-ı sürür
Ede mülkünde Fehimā anı Allāh mesrūr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 13*). [*görelim, -elim*]
27. Ne füsün eyledi bilmem dili teshîr etdi
Çeşm-i fettânı gibi **görmedim** aşlâ şehhâr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 8*). [*görmedim, -me, -di, -m*]
28. **Görmesinler** sine-i berrâkıını sîmîn-berân
Dil-ber-i naḥvet-nigeh ḥod-bîn olur âyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 15*).
[*görmesinler, -me, -sin, -ler*]
29. Gün mü gösterdi hele ol kâkül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyuñ **görmedikçe** gecedir her gün baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 36*).
[*görmedikçe, --me, --dik, --çe*]
30. Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î bakar **görmez**
Kamaşdırmış meger çeşmiñ zümürürd ma'den-i mînâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 5*).
[*görmez, -mez*]
31. Haṭ-ı ruḥsârını **gördükçe** Fehimā yâriñ
Ne güzel ḥâtırına müjde-i vuşlat geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 9*). [*gördükçe, -dük, -çe*]
32. Tecellî-zâr-ı dâğ-ı sînemi **gördükçe** pervâne
Per ü bâl-i ḥasedle şem'-i sūzânı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 13*).
[*gördükçe, -dük, -çe*]
33. **Görmedi** bir böyle devr-i ḥurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte târiḥ-i selef (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 7*). [*görmedi, -me, -di*]
34. Ḥükm-i ḥikmet-zâdîdır sermâye-i emn ü emân
Görmedi çeşm-i felek bir böyle devr-i ḥurremi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 10*).
[*görmedi, -me, -di*]
35. **Görürler** sine-çâk olduğunu ey Mevlevî-zâde
Dönersin bir gün âğüş-ı muḥabbetde bu devrândır (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 1*).
[*görürler, -ür, -ler*]
36. Tâlib olur cem'-i māl ü cāha aḥmak dünyede
Görmedi aşḥâb-ı devlet rāḥatü'l-ḥaḳ dünyede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 8*).
[*görmedi, -me, -di*]
37. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i ḥalkdan **gör** kim
Kendi sâyesinden olur renciş-i âgyâr baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 5*). [*gör kim,]*
38. **Görmez** ol âdem Serendib-i nedâmet kim ola
Dâne-çin-i naḥl-i mînü-perver-i Tûbâ-yı aşḳ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9*). [*görmez ol,]*

görün-: Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.

1. Gerden-i şâfi **göründü** ferve-i semmürdan
Mâh-tâb etdi tûlû' güyâ şeb-i deycürdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 1*). [*göründü, -dü*]

göster-: Gördürmek, izhar, ibraz etmek.

1. Levḥ-i rüyuñ ḥaṭṭını âyât-ı Kur'ân **gösterir**
Şun'-ı Feyyâz-ı ezel mûru Süleymân **gösterir** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 1*).
[*gösterir, -ir*]
2. Gonçe-i la'l-i lebiñ ḥaṭṭ-ı zümürürd-fâmını
Gül-bün-i yâḳût içinde berg-i reyḥân **gösterir** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 4*).
[*gösterir, -ir*]
3. Mihr-i ruḥsârını firâkıyla Züleyḥâ-yı şafâḳ
Dâmen-i Yûsuf gibi çâk-i girîbân **gösterir** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 6*). [*gösterir, -ir*]

4. Şu 'le-püşân-ı muhabbet dâ'im âteş-hânedede
Gerdiş-i pervâneye âyîn-i devrân **gösterir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [gösterir, -ir]
5. Zülfü kâfir çeşmi kâtil gamzesi tığü'l-amân
Ceyş-i hüsnün mülk-i dilde dem-be-dem kan **gösterir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [gösterir, -ir]
6. Ğonce-i bâğ-ı şu'ûru târ u mâr etmek için
Tarf-ı festen sünbül-i zülfün perîşân **gösterir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 12). [gösterir, -ir]
7. Tığ-i ser-tiz-i nigâhın der-niyâm etmiş çe sūd
Zıra ebrûdan Fehîmâ tîr-i müjgân **gösterir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 14). [gösterir, -ir]
8. Sen beni cevriye şâyeste bil ihsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [gösterir, -ir]
9. **Gösterir** mi mihr-i maşşûdu felekde rûzigâr
Perde-i şeb-reng-i bahtım sâye-efgendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 19). [gösterir mi, -mi, -ir]

göz: Görme organı, göz.

1. Mâverâ-yı dili vîrân edeli gam **gözden**
Kızılıрмаğ-ı sirişk akmada Ceyhûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [gözden, -den]

gözet-: Göz önünde bulundurmak; korumak.

1. Esb-rân-ı gaflet olma 'arşa-i iqbâlde
Resm-i şatranc-ı mükâfâtın **gözet** manşübesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 12). [gözet,]

gözü kal-: Gözü kalmak (çok isteyip de elde edemediği bir şeye karşı isteği sürmek).

1. Egerçi çeşm-püş-ı ârzüyum māl-ı dünyâdan
Gözüm kaldı faķať didâr-ı maħbûb-ı dil-ârâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [gözüm kaldı, --dı]

ğurûb et-: Güneş batmak.

1. Hať-ı ruhsârı gelince çekeriz şavm-ı vişâl
Mihr-i raşşân **ğurûb etmese** ifťâ olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [ğurûb etmese, --me, --se]

ğuşsa-i nazm-ı sūhan: Şair kederi.

1. **Ğuşsa-i nazm-ı sūhan** buldu teselsül ezeli
Bend-i gamdan olamaz ehl-i sūhan âzâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 23). [ğuşsa-i nazm-ı sūhan,]

gücen-: Gücenmek, darılmak.

1. Ben **gücenmem** eyleseñ yüz biñ cefâ
'Âşıkâ 'ayn-ı vefâdır cevriye yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 11). [gücenmem, -m]

güç: Zor.

1. Ğayret-i akrân müşkildir vaťanda ey Fehîm
Terk-i cânân eyleyip terk-i diyâr etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [güç,]

2. Nakd-i 'ömrü rāhına şarf u nisār etmek de **güç**
Şāhid-i maḳşūdu ammā der-kenār etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [güç,]
3. Nakd-i 'ömrü rāhına şarf u nisār etmek de **güç**
Şāhid-i maḳşūdu ammā der-kenār etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [güç,]
4. Seng-i cevri şîşe-i ḳalbim şikest eyler çe sūd
Ol ziyān-kār tıfl-ı nāza inkisār etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [güç,]
5. Bāde-i ümmīd ile mest-i şafā olmak kolay
Soñra cām-ı vaşl ile def'-i ḥumār etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [güç,]
6. Kesb-i rāḫat gūşe-i vaḥdetde āsāndır velī
Gençlikde künc-i 'uzlet ihtiyār etmek de **güç** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [güç,]

güftār: Söz; şiir.

1. Edelden cevher-i nazmı bana Şāh-ı Necef ihsān
Müreccaḥ oldu **güftārım** Fehīmā şî'r-i Selmān'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 14). [güftārım, -ım]

güher-bār: Cevher saçan.

1. Dür-i dendānını tavşife Fehīmā yārīn
Tab'-ı şāfım gibi vaşşāf-ı **güher-bār** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 26). [güher-bār,]

güher-i pāk: Saf cevher.

1. **Güher-i pāk** bulur āteş-i fakr-ile şafā
Olur āyine-i fūlāda gülistān küllḫan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [güher-i pāk,]

gül: Gül; gül ağacının güzel kokulu ve güzel çiçeği || Sevgili.

1. Oldu bir şehzādesi zīb-āver-i mehd ü vücūd
Gül gibi rüy-ı cihān güldü gidip ḥüzn ü ḡamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 12). [gül,]
2. Zîr-i bār-ı minnet-i ihsānda ḳalmaz kerīm
Reng alır bād-ı şabādan **gül** olur nūkhet-feşān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [gül,]
3. Gül-şen-i ḥüsnün temāşā eylerim bülbul gibi
Şu'le-i nezzāreden rüyūn kızarım **gül** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 60). [gül,]
4. Lebi mül zülfü sünbül 'ārız **gül** dil-rübā anda
Ney anda muṭrib anda sākî-i şāhib-nevā anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [gül,]
5. Zîver-i gül-şen-i āḡüş olur āḫir o perī
Gülerek açılarak **gül** gibi ḫandān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [gül,]
6. **Gül** 'arak nūş eylemiş ol māḥ cām-ı ḫāleden
Ḡonce-i ruḥsārının pervanesi var jāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 19). [gül-'arak nūş eylemiş, --miş]

gül-: Gülmek.

1. Çemende bülbul-āsā zār ü nālān olduğum ḳaldı
O gül-çehre **güler** hep baña giryān olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [güler, -er]
2. Zîver-i gül-şen-i āḡüş olur āḫir o perī
Gülerek açılarak gül gibi ḫandān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [gülerek, -erek]

göl açıl-: *Kapalı, gonca halindeki gölün açılması || Bahar mevsiminin gelişi.*

1. Gitdi eyyâm-ı şitâ geldi bahâr

Göl açıldı bülbül eyler âh u zâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 6). [göl açıldı, --dı]

göl devri: *Göl vakti, bahar mevsimi.*

1. Böyle işrâb etdi cüş-ı cüy-bâr

Bâde-nüş ol gel açıl **göl devridir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 8). [göl devridir, --i, --dir]

2. Mest-i nâzım gelsene mey-ğâne

Bâde-nüş ol gel açıl **göl devridir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 12). [göl devridir, --i, --dir]

3. Sâkî-i gül-çehre gezdirsin mülû

Bâde-nüş ol gel açıl **göl devridir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 16). [göl devridir, --i, --dir]

4. 'Azm-i gül-zâr ile bülbül devridir

Bâde-nüş ol gel açıl **göl devridir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 2). [göl devridir, --i, --dir]

5. Ğam gidip gelsin şafâ mül devridir

Bâde-nüş ol gel açıl **göl devridir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 4). [göl devridir, --i, --dir]

göl-bâng-ı mînâ: (Şarap) şişesinden çıkan hoş ses.

1. Kadeh lebrîz olup gül-fâm olunca reng-i şahbâdan

Şadâ-yı nâle-i bülbül gelir **göl-bâng-ı mînâdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [göl-bâng-ı mînâdan, --dan]

göl-bang-ı tevbe: *Tevbe Gölbankı.*

1. Sübhâ-i mercân-ı rindân dâne-i engür iken

Zâhidâ **göl-bang-ı tevbe** na'ra-i mestânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [göl-bang-ı tevbe,]

göl-bün-i yâkût: *Yakut renkli gül bahçesi.*

1. Gonca-i la'l-i lebiñ hatt-ı zümür-rûd-fâmını

Göl-bün-i yâkût içinde berg-i reyhân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [göl-bün-i yâkût,]

göl-çehre: *Göl yüzlü || Sevgili.*

1. Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı

O **göl-çehre** güler hep baña giryân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [göl-çehre,]

2. Ben cüdâyım Yûsuf-ı **göl-çehreden** Ya'küb-veş

Nağme-i âvâz-ı bülbül âh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [göl-çehreden, -den]

göl-çehre dil-dâr: *Göl yüzlü sevgili.*

1. Şu ver tîğ-i zebâna eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden

Ki te'şir eylesin feryâdın ol **göl-çehre dil-dâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [göl-çehre dil-dâra, --a]

göl-fâm: *Göl renkli.*

1. Kadeh lebrîz olup **göl-fâm** olunca reng-i şahbâdan

Şadâ-yı nâle-i bülbül gelir gül-bâng-ı mînâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [göl-fâm,]

göl-i âmâl aç-: İstek ve emel gülü açmak.

1. **Göl-i âmâlimizi açdı** nesîm-i şehîrî
Bülbül-i dilde kalır mı ğam-ı firât eseri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [göl-i âmâlimizi açdı, --dı]

göl-i bâğ-ı 'işret: Âlem, eğlence bahçesinin gülü.

1. Gönce-i nakş-ı kadehdir **göl-i bâğ-ı 'işret**
Kul-kul-ı şavt-ı sebû bülbül-i râğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [göl-i bâğ-ı 'işret,]

göl-i bî-hâr bulunma-: Dikensiz gül olmaz (güzel olan her şeyin bir bedeli vardır).

1. **Göl-i bî-hâr bulunmaz** bu gülistânda Fehîm
Eyle bir hûba muhabbet deme yahşi vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 15). [göl-i bî-hâr bulunmaz, --un, --maz]

göl-i maẓmûn-ı rengîn: Renkli mazmun gülü, renkli mazmun.

1. Hayâl-i rûy-ı yâr ile ederken sînemi gül-şen
Göl-i maẓmûn-ı rengîn riyâz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 22).
[göl-i maẓmûn-ı rengîn, --i]

göl-i mestûr: Örtülü gül (sevgilinin yüzü bağlamında).

1. Fes kenârından temâşâ eyledim gîsûlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedid olmuş **göl-i mestûrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [göl-i mestûrdan, --dan]

göl-i miḥnet-kes: Eziyet çeken gül.

1. **Göl-i miḥnet-keşiyiz** hâr ile bâğ-ı sitemiñ
Nev-bahâr-ı ğamına bülbülüz ol gönce-femiñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [göl-i miḥnet-keşiyiz, --i, --yiz]

göl-i ruḥsâr: Gül yüzlü, gül yanaklı || Sevgili.

1. **Göl-i ruḥsârını** âzürde etmiş hâr-ı müjgânım
Nigâh-endâz olunca revzen-i bâğ-ı temennâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [göl-i ruḥsârını, --ı, --nı]
2. **Göl-i ruḥsârını** nakş etse Fehîm-i zârîñ
Hâme bülbül gibi destinde gelir feryâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 27). [göl-i ruḥsârını, --ı, --nı]

göl-i rûy kızar-: Yüz gülü kızarmak, yüz kızarmak (utanma bağlamında).

1. Degil te'sîr-i meyden ḥumret-i ruḥsâr-ı rengîniñ
Göl-i rûyuñ kızarmış şu'le-i germ-i nigâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 10).
[göl-i rûyuñ kızarmış, --mış]

göl-i şubḥ-ı vatan: Vatan sabahının gülü.

1. Fehîmâ 'andelîb-i gül-şen-i Şâm-ı ğarîbâna
Göl-i şubḥ-ı vatan hûn-ı sirişk-i ğurbet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 20).
[göl-i şubḥ-ı vatan,]

göl-i sürh: Kırmızı gül.

1. Degil haṭṭ-ı siyeh ol 'ārız-ı al üzre zâhirdir
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 6).
[gül-i sürh,]

gülistân: Güllük, gül bahçesi, gül tarlası.

1. Güher-i pāk bulur âteş-i fakr-ile şafâ
Olur âyîne-i fülâda **gülistân** külhan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [gülistân,]
2. Gül-i bî-hâr bulunmaz bu **gülistânda** Fehîm
Eyle bir hûba muḥabbet deme yahşi vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 15).
[gülistânda, -da]
3. Kûy-ı yâr oldu Fehîmâ dil-i zâra mesken
Bülbülün lânesi elbette **gülistândadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 10).
[gülistândadır, --da, --dır]

gülistâna gel-: Gül bahçesine gelmek.

1. **Gel gülistâna** temâşâ kıl gülü
Diñle efgân-ı Fehîm-i bülbülü (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 13). [gülistâna gel,]

gülistân-ı sühan: Söz bahçesi, söz.

1. Hezârân verd-i nazm-ile **gülistân-ı sühandır** bu
Eger Bostân-ı Sa'dî'ye seza olursa hem-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 9).
[gülistân-ı sühandır, --dır]

gül-reng: Gül renkli.

1. Kadeh gerdişde sâkî 'işvede mey şişede **gül-reng**
Fehîmâ var mı bu tertib-i 'işret bezm-i me'vâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13). [gül-reng,]

gül-reng et--: Gül rengine, kırmızıya dönüştürmek.

1. Nâr-ı feryâdım eder 'ārız-ı yâri gül-reng
'Andelib olmayıcağ revnağ-ı gül-zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 5). ['ārız-ı yâri gül-reng,]

gül-ruh: Gül çiçeği gibi hoş kokulu ve kırmızı yanaklı sevgili.

1. **Gül-ruhun** bûs eyleyip yâriñ emerken la'lini
'Ays u nûş-ı meclis-i gül-zâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [gül-ruhun, -uñ]

gül-şen: Bahçe, gül bahçesi.

1. Hayâl-i rûy-ı yâr ile ederken sînemi **gül-şen**
Gül-i maẓmûn-ı rengini riyâz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 21).
[gül-şen,]
2. Bülbül-i âvâre-i bağ-ı vâtan oldum ezel
Reng-i hûn-ı eşk-i ğurbet verd-i **gül-şendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 16). [gül-şendir, --dır]

gül-şen-i 'adne revân: 'Adn cennetinin bahçesine yürüdü, gitti (Cennete gitti) || Öldü.

1. Şordular târîḥ-i fevtin söyledim ben de Fehîm
Oldu İbrâhîm Efendi **gül-şen-i 'adne revân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 5, Mısra 2). [gül-şen-i 'adne revân,]

gül-şen-i 'âlem: Dünya bahçesi, dünya.

1. Perçem ü hatt-ı ruḥ-ı cānāna meftūn olalı
Gül-şen-i ‘ālemde bakmaz sünbül ü reyḥāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10).
[gül-şen-i ‘ālemde, --de]

gül-şen-i āsār-ı tab‘: Karakter özelliklerinin gül bahçesi.

1. Göreydi **gül-şen-i āsār-ı tab‘** in çeşm-i nergisi
Gül-i rüy-ı seped eylerdi nesriñ bağ-ı inşāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 23). [gül-şen-i āsār-ı tab‘ in, --ın]

gül-şen-i hüsn: Güzellik bahçesi.

1. **Gül-şen-i hüsnün** temāşā eylerim bülbül gibi
Şu‘le-i nezzāreden rüyüñ kızarmış gül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 59).
[gül-şen-i hüsnün, --ün]
2. **Gül-şen-i hüsnünde** Yūsuf sebze-i ḥod-rūsudur
Sünbül-i zülf-i Züleyḥā beste-i gīsūsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 11). [gül-şen-i hüsnünde, --ün, --de]

gülsitān-ı hüsn: Güzellik bahçesi.

1. ‘Arızındır **gülsitān-ı hüsnünün** verd-i teri
Kāmetiñdir sāye-i bağ-ı melāḥat ‘ar‘arı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 5). [gülsitān-ı hüsnünün, --ü, --ün]

gülü temāşā kıl-: Gülü izlemek, seyretmek.

1. Gel gülistāna **temāşā kıl gülü**
Diñle efgān-ı Fehim-i bülbülü (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 13). [gülü temāşā kıl,]

gül-zār: Gül bahçesi.

1. Eşk-i çeşmimden cemāl-i yār revnaḥ-yāb olur
Feyz-i bārāndan gelir **gül-zāra** dā‘im āb u tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [gül-zāra, -a]
2. Hār-ı aḡyār ile pür oldu zemīn-i **gül-zār**
Başlasın nāle vü feryāda hemen bülbül-i zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [gül-zār,]

gül-zār u bülbül: Gül bahçesi ve bülbül.

1. Zamān-ı nev-bahār oldu açılmış sünbül ü reyḥān
Hevā hoş her taraf **gül-zār u bülbül** zār u gül ḥandān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 14). [gül-zār u bülbül,]

gül-zār-ı firdevsi maḥal: (Ona) uygun olan Firdevs cennetinin bahçeleri(dır).

1. Şebnem-i eşkim görüp Rıdvān dedi tārīḥini
Kıldı İbrāhīm Aḡa **gül-zār-ı firdevsi maḥal** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit‘a 6, Mısra 2). [gül-zār-ı firdevsi maḥal,]

Gümüşsuyu: Gümüşsuyu (maḥal, semt).

1. Gümüş Halkalı‘da nār-ı ḥased aḡyārı kāl eyler
Gümüşsuyu‘nda ben o sīm-ten ile ‘işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4).
[gümüşsuyu‘nda, --n, --da]

gün: Yirmi dört saatlik zaman dilimi, gün.

1. Bu şeşder-ḥānede bir **gün** seni de zār eder elbet
Şaḡın aldanma nerrād-ı vefā-yı çarḥ-ı devvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [gün,]

gün göster-: Rahata ermek.

1. **Gün mü gösterdi** hele ol kākül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyūñ görmedikçe gecedir her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 35).
[gün mü gösterdi, --di]

gün-be-gün: Günden güne, gün geçtikçe.

1. Gün-be-gün etsin tarîkinde anı şāhib-kemāl
Ol Hudā ki 'ālemi hep muntāzam-hāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 9). [gün-be-gün,]

günden güne müzdād ol-: Günden güne artmak, çoğalmak.

1. Şevket-i şāhānesi **müzdād ola günden güne**
Her umūrunda olup tevfiḳ-i Bārī hem-demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 12, Mısra 15). [günden güne müzdād ola, --a]

güzel: Güzel, hoş.

1. Haṭ-ı ruḥsārını gördükçe Fehīmā yāriñ
Ne **güzel** hātırıma müjde-i vuşlat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [güzel,]

gürüh-ı zen-perestān: Kadın düşkünlerinin topluluğu.

1. **Gürüh-ı zen-perestānıñ** demişsin pīriyem zāhid
Seniñ beytū 'ş-šanemde Şeyḥ-i Şan 'ān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 7).
[gürüh-ı zen-perestānıñ, --ın]

güş ol-: Dinlemek, kulak vermek.

1. 'Ālemi tutmuş şadā-yı na'ra-i ġavġā-yı 'aşḳ
Dağlardan ser-be-ser **güş olmayınca** bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 20). [güş olmayınca, --ma, --y, --ınca]

güş tut-: Kulak vermek, dikkatli bir şekilde dinlemek.

1. Seng-i ḥasretle dögüp sīnemi āheng ederim
Güş tutmam nağam-ı çeng ü rebāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [güş tutmam, --mam]

güşe-i kāf-ı kanā'at: Kanaat Kaf'ının köşesi, kanaatkarlık köşesi.

1. Āstīn-efşān-ı iḳbāl-i cihān 'Anḳā-yı dil
Güşe-i Kāf-ı kanā'atdır Fehīmā lānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 14). [güşe-i kāf-ı kanā'atdır, --dır]

güşe-i vahdet: Birlik köşesi.

1. Kesb-i rāḥat **güşe-i vahdetde** āsāndır velī
Gençlikde künc-i 'uzlet iḥtiyār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [güşe-i vahdetde, --de]

güy u çevgān-ı hüner-bāza yeter: Hüner ustalarına cirit (çevgan) oyunundaki top yeter.

1. **Güy u çevgān-ı hüner-bāza yeter** 'arşa-i Rūm
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 15). [güy u çevgān-ı hüner-bāza yeter,]

güyā: Sanki, faraza, sözde.

1. Sūziş-i ḥüsn-i bütāna 'āşīkān me'nūsdu
Cānlar pervāne **güyā** sīneler fānūsdu (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [güyā,]

2. Gerden-i şāfī göründü ferve-i semmürdan
Māh-tāb etdi tūlū ‘ **gūyā** şeb-i deycürdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 2*). [*gūyā,*]

gūvivā: *Sanki.*

1. Yā şanem zikriyle feryād etmede şubḥ u mesā
Deyr-i ‘aşka nāle-i dil **gūyiyā** nāķūsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 4*). [*gūyiyā,*]
2. Şūret-i deyr-i ḥayālīm bīkr-i ma‘nādır bütūn
Ḥāk-i Meryem’den yapılmış **gūyiyā** büt-ḥānedir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 14*).
[*gūyiyā,*]
3. ‘Azm-i ğurbet eyledim cānāna etdim el-vedā’
Merg erişdi **gūyiyā** ben cāna etdim el-vedā’ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 2*). [*gūyiyā,*]
4. Şaff-ı müjgāndan seçildi tīġ-i ber-kef ğamzesi
Ḥamle etdi **gūyiyā** mīr-i alay tībūrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 10*). [*gūyiyā,*]
5. Ḥaṭ-ı nev koydu o meh-rūyu niķāba şimdi
Gūyiyā mihr-i cihān girdi şehāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 2*). [*gūyiyā,*]

H h

haber ver-: Bir durumu bildirmek.

1. Meclis-i rind-i sebük-rûha **haber ver** sâkî
Bâr-ı destâr ile ol şûfî-i sıklet geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 5*). [*haber ver,]*

hâbîde ol-: Uykuya dalmak, uyumak.

1. Şöyle **hâbîde olur** tâlî'-i erbâb-ı hüner
Togsa hürşîd-i kıyâmet yine bîdâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 17*). [*hâbîde olur, --ur]*

habîr ol-: Haberi olmak.

1. Gârîk-i ni'met-i dünyâ bilir mi lezzeti hiç
Olur mu zevk-i 'aselden **habîr** hiç zenbûr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2*). [*habîr,]*

hacc-ı ekber: En büyük hac.

1. **Hacc-ı ekberse** gâraş şûret-perestlikden geçip
Zâhidâ gel tâ'if ol bir kerre de dil Ka'be'sin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 5*). [*hacc-ı ekberse, --se]*

hâce-i dâñâ-yı 'aşk: Aşk âliminin hocası.

1. En te-mütü remzini ta'lîm u tafşîl eyledi
Tâlib-i 'ilm-i hayâta **hâce-i dâñâ-yı 'aşk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 26*). [*hâce-i dâñâ-yı 'aşk,]*

haclet: Utanma.

1. Göricek sîne-i yâri baña **haclet** geliyor
Başamam âyineye çeşmime hayret geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 1*). [*haclet,]*

hadd: Sınır, mertebe.

1. Ne **haddiñ** eylemek ifâ Fehîmâ vaşf-ı evşâfiñ
Du'âya başla el aç dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ'ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 33*). [*haddiñ, -iñ]*

hafîd-i Muhyizâde Molla: Muhyizade Mollanın erkek torunu.

1. İşte ez-cümle **hafîd-i Muhyizâde Molla'ya**
Bir rû'ûs ihsân edip maşsûd-ı emsâl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 5*). [*hafîd-i muhyizâde molla'ya, --ya]*

hâhis: İsteme, istek.

1. **Hâhişiñ** vardır kabâ-yı câh u ikbâle Fehîm
Ben seni taşkîr için giydim melâmât cübbesin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 13*). [*hâhişiñ, --in]*

Hak: Allah.

1. **Hak'**dan istirhâm ile târîh-i fevtin yaz Fehîm
Pîr idi Hâtîf Efendi eyleye 'adni maqâm (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 9*). [*hak'dan, -dan]*

2. O sultânın silâh-dârı ‘Alî Beg bendesine **Hak**
‘Înâyet etdi bir hayrî’ l-halef ‘izz ü sa’ âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 3). [hak,]
3. Çün rü’üsü aldı rif’atle o necl-i pür-hüner
Hamd edip **Hak**’a küşâd-ı hatta ikbâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 9, Mısra 8). [hak’â, -’a]
4. Bâde-i gül-gûna ragbet eylemez maḥmûr-ı ‘aşk
Hak’ı söyler zülfüne ber-dâr iken Maṣṣûr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 30). [hak’ı, -ı]
5. Dânişi dūr etdi **Hak** mihr-i sarây-ı ‘aşkdan
Zâhidi redd et o dergehden o kim cāsûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [hak,]
6. Yeter ey kil-k-i biçâre ne mümkün **Hak** tavşifi
Du’â kıl dergeh-i Feyyâz’a ihlâş-ı icâbetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 21). [hak,]

hak: Hisse, pay.

1. Eylesem da ‘vâ-yı Maṣṣûrî yedimde **hak** benim
Tâ ezel ber-dâr olmuş kâkül-i dil-dâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [hak,]

hak bu kim: Doğrusu şu ki.

1. Râz-ı ‘aşkı ‘âleme ibrâz kaydında iken
Hak bu kim Maṣṣûr-veş bir dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [hak,]

hak: Yer, zemin, toprak.

1. Felege çıksa eger tîr yine **hake** düşer
Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [hake, -e]

hak ol-: Toprak olmak.

1. **Hak olunca** üstühânım ben de bu da ‘vâdayım
Bezm-i vaşla vâşıl oldum şanma kim ferdâdayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 31). [hak olunca, --un, --ca]

Hak ‘ömrün ezfün ede: “Allah ömrünü ziyadeleştirsin” dua sözü..

1. ‘Ömrün ezfün ede **Hak** Hâzret-i Maḥmûd Ḥan’ın
‘Âlemiñ rûḥudur ol dâveridir devrânın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 11). [hak ‘ömrün ezfün ede, --e]

Hak te’âlâ: Allahu Teala.

1. **Hak te’âlâ** ‘asker-i Maṣṣûre’sin te’yîd edip
Tutsun âfâkı şadâ-yı müjde-i feth-i ‘azîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 13, Mısra 9). [hak te’âlâ,]

hak-i idbâr: Talihsizlik toprağı.

1. Mey-i ikbâl ile mest olma düşme **hak-i idbare**
Ayakdan düşmüş bezm-i cihânda dest-gîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [hak-i idbare, --e]

hak-i kabr: Kabir, mezar toprağı.

1. Ben gidersem **hak-i kabrimden** çıkar serv-i bülend
Kâmet-i bâlâ-yı yâra var o rütbe iştiyâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 17). [hak-i kabrimden, --im, --den]

hak-i Meryem: Meryem’in toprağı.

1. Şüret-i deyr-i hayâlim bîkr-i ma’nâdır bütün
Hak-i Meryem’dan yapılmış gûyiyâ bût-hânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 14). [hak-i meryem’dan, --den]

hāk-i mezārdan çık-: Mezar toprağından (bir şey) çıkması (beden bağlamında).

1. Sühan-gü dide-i hüban olur hāmūş olursam ben
Fehimā sürme-i hayret **çıkar hāk-i mezārımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 2).
[hāk-i mezārımdan çıkar, --ar]

hāk-i Nişābūr: Nişabur şehrinin toprağı.

1. Kimseniñ peymāne-i iqbālī meksūr olmasın
Tıynet-i pākizesi **hāk-i Nişābūr** olmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 56). [hāk-i nişābūr,]
2. Lerze-nāk olmağdayım táb-ı muhabbetle Fehim
Halk olunmuşdur vücudum **hāk-i Nişābūr'dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 36).
[hāk-i nişābūr'dan, -dan]

hāk-i rāh: Yol, ayak toprağı.

1. Giderken İsfahān'a hasret-i Leylā-nigāhıyla
Çekerler sürmeyi çeşm-i gāzālān **hāk-i rāhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 4).
[hāk-i rāhımdan, --ım, --dan]

hāk-i tarīk: Yol toprağı.

1. O kân-ı cevher-i 'irfān-ı sultān-ı velāyetdir
Olur **hāk-i tarīk**i dürre-i tāt-ı ser-i iclāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 6). [hāk-i tarīk, --i]

hāk-i vatan: Vatan toprağı.

1. Dür olan **hāk-i vaţandan** āh eder bî-ihtiyār
Pek müberhendir bu da'vā nāle-i fağfurdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 21). [hāk-i vaţandan, --dan]

hakikat: Doğru olan, asıl.

1. **Hakikat** bî-vefā nā-mihribān hüban-ı İstanbul
Yine dil arzū eyler ne çāre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 17). [hakikat,]
2. Cām-ı esrār-ı **hakikatden** içenler bāde
Mest olur maşşere dek bir dahı hūşyār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 13).
[hakikatden, -den]

hakim: Flozof, bilge.

1. Reh-i tecridde derler mi Aristo'ya **hakim**
Terk-i dünyā eden İskender'e üstād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [hakim,]

hākim: Hākim, hükmeden.

1. Hātem-i dāğ-ı deründür şöhet-i imzā-yı 'aşk
Dehri maşşkūm eylemişdir **hākim-i** da'vā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 18).
[hākim-i,]

hāk-pāv: Ayak tozu, toprağı.

1. Ermek ise maşşadın evc-i kemāl-i rif'ate
Varlığın terk eyle ey dil **hāk-pāv-ı** kāmīl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [hāk-pāv-ı, --ı]

hāk-pāv-ı mihr-i sultān-ı risālet ol-: Peygamberlik sultanının güneşinin ayağı tozu olmak.

1. **Hāk-pāv-ı mihr-i sultān-ı risālet ol** Fehim
Zib-i evreng-i hilāfet şāh-ı ma'nādır 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [hāk-pāv-ı mihr-i sultān-ı risālet ol,]

hāl: Bedende olan nokta, ben.

1. Hün̄er-i ehl-i dili baht-ı siyeh setr eyler
Hāl ruhsāre-i zengīde be-dīdār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [hāl,]

hāl: Hâl, durum.

1. O şeh-i hüsne Fehim etmek-içün hālî beyân
'Arz-ı hāl elde figân dilde zebân şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [hālî, -i]

hālā: Bu zamāna kadar, daha.

1. Hazer kıl ey sitem-cū germ-i āh-ı şubh-gāhımdan
Yanar düzaḥ dahı hālā şerār-ı nār-ı āhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [hālā,]

halās kıl -: Kurtarmak.

1. Baḥr-ı nūra ḡarḳ olursun mergden etme hazer
Rūḥ-ı pāki kıl Fehimā zulmet-i tenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [halāş,]

halas ol-: Kurtulmak, azat olmak.

1. Tārik-i dünyā olur evzā'-ı düşmenden halāş
'Ālem-i tecrīd de olmaz mı erzenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [halāş,]
2. Tārik-i dünyā olur evzā'-ı düşmenden halāş
'Ālem-i tecrīd de olmaz mı erzenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [halāş,]
3. Kayd-ı dünyādan rehāya çāredir kaṭ'-ı emel
Rište-i kūteh olur baḳ çeşm-i süzendenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [halāş,]
4. Reh-revān-ı bātına tevfiḳ olmazsa refiḳ
Hızrı rehber etse olmaz yine reh-zenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [halāş,]
5. Zülf-i yāre bend olup taḥlīş-i ümmīd eylemem
Gerden-i Mecnūn olur mu ṭavḳ-ı āhenden halāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [halāş,]

halāvet-yāb ol-: Lezzet bulmak, tat almak.

1. Vişāl-i ḥūrī zāhid yād edip pūr-neş'e olmaz mı
Halāvet-yāb olur müflis olanlar mālīḥulyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [halāvet-yāb olur, --ur]

Haleb anda ise endāze bunda bulunur: Halep ordaysa arşın (ölçü) burada.

1. Haleb anda ise bunda bulunur endāze
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 7). [haleb anda ise endāze bunda bulunur, -lu, --nur]

Hālet Efendi: Halet Efendi.

1. 'Ārif-i 'ilm-i ledūn Hālet Efendi kim anı
Mazhar etmiş sırr-ı Ḥaḳḳ'a feyż-i Mevlānā-yı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 31). [hālet efendi,]
2. Medār-ı intizām-ı mülk ü millet nāzır-ı devlet
'Utārid-menzilet Hālet Efendi āsumān-pāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [hālet efendi,]

hālet-i 'aşḳ: Aşḳ hali.

1. Hālet-i 'aşḳ derūnumda kalır mı mestūr
Neş'e-i mey dil-i mestānda olmaz pinhān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [hālet-i 'aşḳ,]

hāl-i ‘ālem: *Dünya hali.*

1. Fehîmā **hāl-i ‘ālem** istihāle üzre olmaz mı
Çabûl etmektedir kevn ü fesādı ‘unşur-ı eşkāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [hāl-i ‘ālem,]

hāl-i ‘ankā: *Anka kuşunun sureti, hali (yalnızlık bağlamında).*

1. Nihāyet ‘uzlet etmekden ğaraz tahşîl-i şöhretdir
Bunu idrāk eder erbāb-ı dikkat **hāl-i ‘Ankā’dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [hāl-i ‘ankā’dan, --dan]

hāl-i ‘aşık: *Âşığın hali.*

1. **Hāl-i ‘aşıkdır** veren ma‘şūka reng-i hüs n ü ān
Oldu tîre-baht-ı Mecnûn sürme-i Leylā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 17). [hāl-i ‘aşıkdır, --dır]

hāl-i duman: *Duman hali.(?)*

1. Serde âteş dili pür-âb hemān **hāl-i duman**
Baña nârgîl gibi hiç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1). [hāl-i duman,]

hāl-i nokta: *Nokta beni, ben (tarih düşürme bağlamında).*

1. Fehîmā **hāl-i nokta** vech-i târîhi eder tezyîn
Yazıldı rûy-ı Eşref kıl kalemle hatt-ı Bismi’llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 13). [hāl-i nokta,]

hāl-i şalâh: *Dinin yasakladığı şeylerden kaçınma hali, iyilik hali.*

1. Hürmet eyler bâdeye nâ-mahreme vermez ayağ
Pîr-i meyde yok mu zâhid dikkat et **hāl-i şalâh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [hāl-i şalâh,]

halk: *Yaratılmış olan, insanlar, ahali.*

1. Lerze-nâk olmakdayım tâb-ı muhabbetle Fehîm
Halk olunmuşdur vücûdum hâk-i Nişâbü’r’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 36). [halk,]

halka-i çeşm-i ğazâle: *Ceylan gözlerin halkası, yuvarlağı.*

1. Hasret-i âhû-nigâhıñla Fehîm-i müstemend
Halka-i çeşm-i ğazâle beste bir dîvânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 18). [halka-i çeşm-i ğazâle, --e]

halka-i dām u dāne: *Tane ve tuzak halkası.*

1. Hey’et-i sübhâsıdır **halka-i dām u dāne**
Sâde-dil şaydına şûfî gibi şayyâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 17). [halka-i dām u dāne,]

halka-i ğisû: *Sevgilinin omuzlarının üstüne dökülen saçlarının kıvrımı.*

1. Kayd-ı Leylā-yı hüsünden Kays-ı dil bulmaz rehâ
Halka-i ğisûlarıñ zincîr-i âhendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [halka-i ğisûlarıñ, --lar, --ın]

halka-i zencir: Zincir halkası.

1. Mest-i şahbâ-yı cünûn olmaz mı dil mey-hânede
Haft-ı sāgar **halka-i zencirdir** sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [halka-i zencirdir, --dir]

Halkalı: Halkalı, İstanbul'un Küçükçekmece ilçesine bağlı bir semttir.

1. Gümüş **Halkalı'da** nâr-ı hâsed ağıyârı kâl eyler
Gümüştü'nda ben o sîm-ten ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [halkalı'da, -da]

halkın libâs-ı i'tibâr u rütbesi: Halkın itibar, saygınlık ve makam elbisesi.

1. Terk edip **halkın libâs-ı i'tibâr u rütbesin**
Nefsime tahkîr içün giydim melâmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [halkın libâs-ı i'tibâr u rütbesin, --sin]

hall et-: Çözmek, üstesinden gelmek.

1. **Hall edince** 'uğde-i esrâr-ı nazmı ey Fehim
Böyle rengin pür-hayâl eş'âr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [hall edince, --in, --ce]

ham et-: İki büküm hale getirmek.

1. **Ham eder** kâmetini meyl-i sehî-kadd-i civân
Ülfet-i tîrden oldu iki kat kadd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [ham eder, --er]

hamd et-: Şükretmek.

1. Çün rû'ûsü aldı rif'atle o necl-i pür-hüner
Hamd edip Haqq'a küşâd-ı haтта iqbâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 8). [hamd edip, --ip]

hâme: Yontulmuş kalem; kâuş kalem (inleme, inleyiş bağlamında).

1. Beyt-i vâhidde iki mısra' birer târîh-i tām
Nazm edip **hâme** Fehimâ 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 12). [hâme,]
2. Hızr-ı vâdî-i hüner etdi bu nazmı inşâ
Hâmesi kıldı 'aceb âb-ı hayâtı icrâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 4). [hâmesi, -si]
3. Gül-i ruhsârını nakş etse Fehim-i zârîñ
Hâme bülbül gibi destinde gelir feryâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 28). [hâme bülbül gibi,]

hâme-i merdân-ı hüner: Hüner yiğitlerinin kalemi.

1. Bîkr-i mazmûnu bozar **hâme-i merdân-ı hüner**
Nakş ederken varâk-ı nazma Nigâristân'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 13). [hâme-i merdân-ı hüner,]

hâme-i mû: Kıl kalem.

1. Mûmiyânîñ edemez taşvîr Behzâd-ı hayâl
Hâme-i mû yapsa ger müjgân-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [hâme-i mû,]

hâmil-i bâr-girân: Ağır yük taşıyan.

1. Hıffet-i 'aql ile yüklendik ezel teklifi
Hāmīl-i bār-girān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [hāmīl-i bār-girān,]

hamle et-: Saldırmak, harekete geçmek.

1. Şaff-ı müjgāndan seçildi tığ-i ber-kef gamzesi
Hamle etdi güyiyā mīr-i alay t̄abūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [hamle etdi, -di]

hāmūş: Susmuş, suskun.

1. Siyeh çeşmiñ hayāliyle olur **hāmūş** ehl-i 'aşk
Meger kim meyl-i müjgān sürme-sā-yı hayret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [hāmūş,]

hāmūş ol-: Susmak, sessiz durmak.

1. Neş'e-i şahbāyı bī-hūş olmayınca bilmedim
Kıl ü kāl-i 'aşkı **hāmūş olmayınca** bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [hāmūş olmayınca, --ma, --y, --ınca]
2. Sühan-gū dīde-i hūbān olur **hāmūş olursam** ben
Fehimā sürme-i hayret çıkar hāk-i mezārımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 1). [hāmūş olursam, --ur, --sam]

hāmūşi: Sessizlik, suskunluk.

1. Sürme-i bahtım değil çeşmiñ sebep **hāmūşiye**
Sırr-ı hayret her nefes telkīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [hāmūşiye, --ye]

han: Hükümdar.

1. 'Ömrün ezfūn ede Hāk Hazret-i Maḥmūd **Han'ın**
'Alemin rūḥudur ol dāveridir devrānıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 12). [han'ın, --ın]

hān u mān-ı 'aql: Akıl yuvası, akıl.

1. Etdi yağmā mülk-i şabrım ceyş-i Tātār-ı firāk
Hān u mān-ı 'aqlı sūzān eyledi nār-ı firāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 42). [hān u mān-ı 'aqlı, --ı]

handān: Gülcü, gülen.

1. Zīver-i gül-şen-i āgūş olur āḥir o perī
Gülerek açılarak gül gibi **handān** olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [handān,]

hande et-: Gülmek, gülümsemek.

1. **Hande etse** cevher-i eşkim görüp ol meh-likā
Dürr-i dendān hūşe-i Pervīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 11). [hande etse, --se]
2. Muhteliḍdir yek diğerle mātem ü sūr-ı cihān
Hande etsem āb olur elbette çeşmimden revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [hande etsem, --se, --m]

hande vü hezl: Gülme ve alay.

1. Kesret üzre **ḥande vü hezl** etmez erbāb-ı ‘uḳūl
Selb eder ehl-i vaḳārın ḳadrini ḍaḥk u mizāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [ḥande vü hezl,]

ḥande-i dīrīne: Eski gülüş(ler).

1. Ararız **ḥande-i dīrīneyi** giryān olarak
Ḡonce-i ṭab‘ımıñ ḥāşıl olur berg-i teri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [ḥande-i dīrīneyi, --yi]

ḥande-i gül: Güllün gülüşü.

1. Seyr-i gül-zār-ı şafā mecrūḥ eder murḡ-ı dili
Ḥande-i gül neşter-i te’ sīrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [ḥande-i gül,]

ḥande-i gül-zār-ı ‘işret: Eğlence bahçesinin gülüşü.

1. Ḳulḳul-ı mīnā-yı şahbā girye-i ḡamdır bize
Ḥande-i gül-zār-ı ‘işret naḥl-i mātemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 6). [ḥande-i gül-zār-ı ‘işret,]

ḥāne: Ev, mesken.

1. Eyledim nār-ı muḥabbet ile cismi pūr-dāḡ
Ḥānede elzem olur kesb-i hevāya revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [ḥānede, -de]
2. Edegör āteş-i ‘aşḳ-ile vücūdu pūr-dāḡ
Revzen olmazsa eger **ḥāne** hevā-dār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [ḥāne,]

ḥāne-ber-düş: Evi omuzunda, yersiz, serseri.

1. Düşüp sevdā-yı zülfe ḳalmadı bir yerde ārāmım
Cihānda **ḥāne-ber-düş** u perīşān olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [ḥāne-ber-düş,]

ḥāne-ber-düş ol-: Yersiz yurtsuz, serseri olmak.

1. ‘Ālemin zevḳin geda eylermiş ancaḡ dünyede
Ol şafāyı **ḥāne-ber-düş olmayınca** bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [ḥāne-ber-düş olmayınca, --ma, --y, --ınca]

ḥānedān: Köklü, asil ve büyük aile.

1. Ḥudā bu **ḥānedānı** eylesin āfātdan maḥfūz
Verip ‘ömr-i ebed iḳbāl-i sermed ‘izz ü devletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 23). [ḥānedānı, -ı]

ḥāne-i dil: Gönül evi, gönül.

1. Mihr-i ‘aşḳıñla münevver olalı **ḥāne-i dil**
Pertev-i şubḥ-ı murāda ediyor istiḡnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [ḥāne-i dil,]

ḥāne-i fānūsa dön-: Fanusa benzemek.

1. **Ḥāne-i fānūsa döndüm** şu ‘le-i cevvaleden
Devr-i sāḡar eyledikçe āteş-i seyyāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 21). [ḥāne-i fānūsa döndüm, --düm]

ḥāne-i lafz: Söz, şiir evi.

1. Pür-ziyâ olsa sevâd-ı sühanım nola Fehîm
Şem‘-i ma‘nâdir eden **hâne-i lafzı** rûşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 14). [*hâne-i lafzı rûşen,]*

hâne-i vîrân: Yıkılmış ev.

- 1.” Kesret-i hırş u emel hâtır-ı pîrâdadır
Mâr u mûruñ yuvası **hâne-i vîrâdadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [*hâne-i vîrâdadır, --da, --dır]*

hâne-i vîrâne: Yıkık dökük ev, dünya.

1. Künc-i istiğnâ vü ‘üzletdir bize dârü’s-selâm
Nâz eder kaşr-ı behište **hâne-i vîrânemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 12). [*hâne-i vîrânemiz, --miz]*

har: Diken || Rakip.

1. Gül-i miñnet-keşiyiz **hâr** ile bağ-ı sitemiñ
Nev-bahâr-ı ğamına bülbülüz ol ğonce-femiñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [*hâr,]*

harâb: Yıkık, dökük, harabe.

1. Mebânî-i hüner ma‘mûr olur olmaz **harâb** ammâ
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [*harâb,]*

harâb et-: Yıkma, bozma.

1. Tîşe-i cehl-i zamân şöyle **harâb etdi** Fehîm
Beyt-i erbâb-ı sühan bir dağı âbâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 19). [*harâb etdi, --di]*

harâbâta düş-: Meyhaneye düşmek.

1. Hevâ-yı çeşm-i mestiñle **harâbâta düşüp** zâhid
Rehîn-i bâde oldu ‘âkıbet tesbîh ü seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [*harâbâta düşüp, --üp]*

harâm: Şeriatçe, dince yasak edilmiş şey.

1. Zevk olur bize **harâm** ‘aşr-ı Muḥarrem’dir bu
Giryemiz oldu bedel ‘âlem-i âba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [*harâm,]*

hâr-ı aġyâr: Rakip dikenî rakip.

1. **Hâr-ı aġyâr** ile pür oldu zemîn-i gül-zâr
Başlasın nâle vü feryâda hemen bülbül-i zâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [*hâr-ı aġyâr,]*

hâr-ı müjgân: Kirpik dikenî, diken gibi kirpikler.

1. Gül-i ruḥsârını âzürde etmiş **hâr-ı müjgânım**
Nigâh-endâz olunca revzen-i bağ-ı temennâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [*hâr-ı müjgânım, --ım]*

hâs: Özgü, özel.

1. Kesret-i aşnâmdan pâk eyledik beyt-i dili
Bir büt-i vahdet-güzîne **hâşdır** büt-hânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [hâşdır, -dır]

hâş u 'âm: Seçkinler ve sıradan halk.

1. Ğarîk-i lücce-i ihsânın oldu **hâş u 'âm** cümle
Olup cârî dem-â-dem cü-yı cüduñ pest ü bälâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 31). [hâş u 'âm,]

hâşâ: Asla, hiçbir zaman.

1. Ber-çarâr olmaz Fehîmâ rûzgârın gerdişi
Çekme **hâşâ** ki havâdisden keder deryâ-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12). [hâşâ,]

Hasan ile Hüseyin: Peygamber efendimizin torunları.

1. Kurretü'l-'ayneyn-i 'âlemdir **Hasan ile Hüseyin**
Vâlid-i sibtëyn olup a'lâdan a'lâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [hasan ile hüseyin,]

hâşıl ol-: Ortaya çıkmak.

1. Ararız hânde-i dirineyi giryân olarak
Ğonce-i tab'ımızn **hâşıl olur** berg-i teri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 16). [hâşıl olur, --ur]

hasret-i âhû-nigâh: (Sevgilinin) ceylan bakışının özlemi.

1. **Hasret-i âhû-nigâhınla** Fehîm-i müstemend
Halka-i çeşm-i gâzâle beste bir dîvânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 17). [hasret-i âhû-nigâhınla, --ın, --la]

hasret-i dîdâr: (Sevgilinin) güzel yüzünün özlemi.

1. Neyleyim zevk-i cinânı **hasret-i dîdâr** iken
Naḥl-i Tûbâ bir çûb-ı ta'zîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 11). [hasret-i dîdâr,]

hasret-i la'l-i leb: (Sevgilinin) kırmızı dudağının özlemi.

1. Ğteş-i rüyun hayâliyle vücûdum dağlayam
Hasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 2). [hasret-i la'l-i lebiñle, --ın, --le]
2. **Hasret-i la'l-i lebiñle** hûn-ı dil nûş eyleriz
Şahne-i devrân ederse şûrb-i şahbâya yasaḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [hasret-i la'l-i lebiñle, --ın, --le]

hasret-i Leylâ-nigâh: Leyla bakışlı sevgilinin özlemi.

1. Giderken İşfahân'a **hasret-i Leylâ-nigâhınla**
Çekerler sürmeyi çeşm-i gâzâlân hâk-i rāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [hasret-i leylâ-nigâhınla, --ın, --la]

hasret-i teng-i dehân-ı yâr: Sevgilinin dar ve küçük ağzının özlemi.

1. **Hasret-i teng-i dehân-ı yârdan** dil-hûn olup
Eşk-i gül-gün ile döndü ğonce-i gül-zâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [hasret-i teng-i dehân-ı yârdan, --dan]

haste: Hasta kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli; yaralı.

1. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince fırkatıñ
‘Âfiyet kıdrin su’âl et **haste** vü rencürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28). [haste,]

haste-hâl et-: Perişan etmek.

1. Derd-i ‘aşkıñ şöyle **etmiş haste-hâl**
Ağlayıp âh etmege yokdur mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarka 3, Mısra 5). [haste-hâl etmiş, --miş]

hat: Yeni beliren sakal ve bıyık/ayvattıyü || Yazı, kader çizgisi.

1. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i mañbüb eger **hañdan** olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [hañdan, - dan]
2. Degil **haññ** ‘anber-i bañr-ı leñâfet mevc urup çıkmış
Ederse mü-be-mü diğkat olur ehl-i nazar ağâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 3). [haññ,]
3. Levh-i rüyuñ **haññı** âyât-ı Kur’ân gösterir
Şun’-ı Feyyâz-ı ezel mürü Süleymân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [haññı, --ı, --nı]
4. **Haññ** gelip gitdi hayât-ı hüsn-i cânân bak yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [haññ,]

hâtem-i dâğ-ı derûn: İç yarasının mührü.

1. **Hâtem-i dâğ-ı derûndur** şöret-i imzâ-yı ‘aşk
Dehri mañkûm eylemişdir hâkim-i da’vâ-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [hâtem-i dâğ-ı derûndur, --dur]

hâtem-i dâğ-ı muhabbet: Aşk yarasının yüzüğü.

1. Bize ‘arz-ı cemâl etmez mi Belkîs-ı emel âhîr
Fehimâ **hâtem-i dâğ-ı muhabbetle** Süleymân’ız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [hâtem-i dâğ-ı muhabbetle, --le]

hâtem-i la’l: (Sevgilinin) kırmızı dudağının mührü, kırmızı dudak.

1. Rakîb-i dîv-sîret **hâtem-i la’lin** öper elbet
O bed-hû sihr ile mühr-i Süleymân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [hâtem-i la’lin, --in]

hat-ı nev: Taze, yeni beliren ayva tüyleri.

1. **Hañ-ı nev** koydu o meh-rûyu niğâba şimdi
Güyyiâ mihr-i cihân girdi seğâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [hañ-ı nev,]

hat-ı ruhsâr: (Sevgilinin) yüzündeki ayva tüyleri.

1. **Hañ-ı ruhsârı** gelince çekeriz şavm-ı vişâl
Mihr-i rañşân gürüb etmese iftâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 9). [hañ-ı ruhsârı, --ı]
2. **Hañ-ı ruhsârını** gördükçe Fehimâ yariñ
Ne güzel hâtırına müjde-i vuşlat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [hañ-ı ruhsârını, --ın, --ı]

hat-ı sebz: Yeni beliren, yeşile çalan ayva tüyleri.

1. Kıyâs etme **hañ-ı sebz** ol per-i Cibrîl-i ma’ nâdir
Ki etmiş beyt-i hüsnün kudsiyân-ı Hâk ziyâret-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 7). [hañ-ı sebz,]

hatīb-i dil: Gönül hatibi.

1. Kāfir-i nefsi izāle eyledi sultān-ı ‘aşk
Ey **hatīb-i dil** kırā’at eyle gāzī hutbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [hatīb-i dil,]

hātif: Gaybdan haber veren melek, seslenici.

1. Pey-rev olmuşdur Fehīm’iñ **hātife** ey gonce-leb
Şavt-ı bülbül nāle-i şeb-girdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 13). [hātife, -e]

Hātif Efendi: Hatif Efendi.

1. Hāk’dan istirhām ile tārīh-i fevtin yaz Fehīm
Pir idi **Hātif Efendi** eyleye ‘adni makām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 7, Mısra 10). [hātif efendi,]

hātır: İnsanın düşünme ve hafıza kuvveti, zihin, fikir; gönül.

1. Hāt-ı ruhsārımı gördükçe Fehīmā yāriñ
Ne güzel **hātırıma** müjde-i vuşlat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [hātırıma, -ım, -a]
2. Bād-ı nāzīñla perīşān **hātırım** kākül gibi
Bāde-i āşüftegī açmış beni sünbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 57). [hātırım, --ım]
3. Nice hüsni-i dil-ārā **hātırında** cāy-gir olmaz
Heyülā-yı merāyā var mıdır şüret-pezir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [hātırında, -ım, -da]

hātıra gel-: Hatırlamak, anımsamak.

1. Mihri gördüm meh-likā dil-dār **geldi hātıra**
Nūr-ı eflāk-ı melāhat yār geldi hātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [hātıra geldi, --di]
2. Gül-ruhun būs eyleyip yāriñ emerken la’lini
‘Ays u nūş-ı meclis-i gül-zār **geldi hātıra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [hātıra geldi, --di]
3. Rāz-ı ‘aşkı ‘āleme ibrāz kaydında iken
Hāk bu kim Manşūr-veş bir dār **geldi hātıra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [hātıra geldi, --di]
4. Tīg-i cevriñ şerhalar açdıķça sinemde görüp
Etdiğın lutf u kerem tekrār **geldi hātıra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [hātıra geldi, --di]
5. Hall edince ‘uķde-i esrār-ı nazmı ey Fehīm
Böyle rengin pür-hayāl eş’ār **geldi hātıra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [hātıra geldi, --di]

hātır-ı ahhāb: Dost hatırı.

1. Bir perī-zādın hayāl-i hüsüne düş olmuşuz
Hātır-ı ahhābdan ey dil ferāmūş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 16). [hātır-ı ahhābdan, --dan]

hātır-ı pīrān: Yaşlıların gönlü.

1. Kesret-i hırş u emel **hātır-ı pīrānadır**
Mār u mürūy yuvası hāne-i vīrānadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [hātır-ı pīrānadır, --da, --dır]

hātırdan git-: Unutmak, akıldan çıkmak.

1. **Hâtırımdan gitti** şıhhat çeşm-i bîmârîñ görüp
Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 3).
[hâtırımdan gitti, --di]

hatt-ı ruh: (Sevgilinin) yüzündeki ayva tüyleri.

1. Hüsnüne nâzır idik **hatt-ı ruhu** geldi Fehîm
Nigeh-endâz oluruz naķş-ı kitâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 17). [hatt-ı ruhu, --u]

hatt-ı ruh-ı cânân: Sevgilinin yanağındaki ayva tüyleri.

1. Perçem ü **hatt-ı ruh-ı cânâna** meftûn olalı
Gül-şen-i 'âlemde bakmaz sünbül ü reyhâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [hatt-ı ruh-ı cânâna, --a]

hatt-ı ruhsâr-ı bütân: Put gibi güzel (olan sevgilinin) yüzündeki ayva tüyleri.

1. Gamze-i sultân-ı hûbân bende-i dîrînemiz
Hatt-ı ruhsâr-ı bütândır hırķa-i peşmînemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 70).
[hatt-ı ruhsâr-ı bütândır, --dır]

hatt-ı rûy: Yüzdeki ayva tüyleri.

1. Zümürürüd **hatt-ı rûyu** sâğar-ı yâķûta 'aks etmiş
Anuñ-çün zâhid-i ef'â-nigeh bakmaz ķadeh-kâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 13).
[hatt-ı rûyu, --u]

hatt-ı sâğar: Kadeh hattı, yazısı (Cemşîd'in kadehi bağlamında).

1. Mest-i şahbâ-yı cünûn olmaz mı dil mey-hânede
Hatt-ı sâğar hâlķa-i zencîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [hatt-ı sâğar,]

hatt-ı sebz-i gül-ruhân: Gül yanaklıların (yüzlerindeki) taze hattı, ayva tüyleri.

1. **Hatt-ı sebz-i gül-ruhân** rengin olur âyineden
Tûtî-i nezzâre revnak-çin olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [hatt-ı sebz-i gül-ruhân, --an]

hatt-ı siyeh: Siyah renkli ayva tüyleri.

1. Degil **hatt-ı siyeh** ol 'ârîz-ı al üzre zâhîrdır
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 5).
[hatt-ı siyeh,]

hatt-ı zümürürüd-fâm: (Sevgilinin) zümrüt renkli ayva tüyleri.

1. Gonçe-i la'l-i lebiñ **hatt-ı zümürürüd-fâmını**
Gül-bün-i yâķût içinde berg-i reyhân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [hatt-ı zümürürüd-fâmını, --ı, --nı]

havâdis: Hadiseler, olaylar, haberler.

1. Ber-ķarâr olmaz Fehîmâ rûzgârîñ gerdişi
Çekme hâşâ ki **havâdisden** keder deryâ-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12).
[havâdisden, -den]

havâss-ı hamse: Beş duyuy, bütün duyular.

1. Şarâbdır diyerek şundu baña sâķî câm
Havâss-ı hamse ile nûş olundu bâde tamâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [havâss-ı hamse,]

havf: Korku, endişe.

1. 'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi bir âh-ile âh
Havfım oldur ola âhım şerer-endâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [havfım, -ım]

havâl: Hayal || Düşünce.

1. Ateş-i rüyuñ hayâliyle vücûdum dağlayam
Hasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 1).
[hayâliyle, -iyle]

havâl et-: Hayal etmek, düşünmek.

1. Ben şifâ-yı vuşlatıñ etmem hayâl
'Aşîka 'ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 7). [hayâl etmem, --mem]

havâl-i hüsn: Güzellik hayali.

- Bir perî-zâdın hayâl-i hüsnüne düş olmuşuz
Hâtır-ı ahhâbdan ey dil ferâmûş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 15).
[hayâl-i hüsnüne, --ü, --ne]

havâl-i rüy-ı yâr: Sevgilinin yüzünün hayali.

1. Hayâl-i rüy-ı yâr ile ederken sinemi gül-şen
Gül-i maẓmûn-ı rengini ri-yâz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 21).
[hayâl-i rüy-ı yâr,]

havâl-i yâr: Sevgilinin hayali.

1. Gider mi sîne-i ehl-i muhabbetden hayâl-i yâr
Nice münfekk olur şüret heyûlâ-yı merâyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [hayâl-i yâr,]

havâl-i zülf-i Leylâ: Leyla'nın saçının hayali.

1. Hayâl-i zülf-i Leylâ'sıyla dil divâne olmaz mı
Dil-i çeşm-âşinâ sâ mân-ile bigâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [hayâl-i zülf-i leylâ'sıyla, --sıy, --la]

hayât-i hüsn-i cânân: Sevgilinin güzelliğinin diriliği.

1. Hañt gelip gitdi hayât-i hüsn-i cânân bak yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [hayât-i hüsn-i cânân,]

hayf: Eyvah, yazık.

1. Tiz mürür etdi şeb-i vuşlat Fehîmâ hayf kim
Sînesin yârini açarken erdi şubh-ı iftirâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 19). [hayf,]

haylî: Çokça, epeyce, oldukça.

1. Süzüp haylî siyeh-çeşmiñ düzer tabûr-ı müjgânîñ
O Peçli meçli kâfir mülk-i imânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [haylî,]

haylî müşkil: Çok zor.

1. Züleyhâ-yı murâda vâşıl olmağ haylî müşkildir
'Azîzim Yûsuf-âsâ bend-i zindân olduğın var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 11).
[haylî müşkildir, --dir]

havrân: Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

1. Giderdik kâr-ı 'aklı re'y ü tedbire peşimânız
Bakıp biz şüret-i âyine-i takdire **havrânız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [havrânız, -
ız]

havrân ol-: Çok beğenmek.

1. Alıp âğuş-ı vaşla gayriler ol sîm-endâmı
Benim âyine-veş hüsnüne **havrân olduğum** kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 10).
[havrân olduğum, --duğ, --um]

hayret: Şaşırma, şaşırp kalma, ne yapacağını bilmeme.

1. Siyeh çeşmiñ hayâliyle olur hâmüş ehl-i 'aşk
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı **hayret** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [hayret,]
2. Göricek sîne-i yâri baña haclet geliyor
Başamam âyineye çeşmime **hayret** geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [hayret,]
3. Mesîhâ-yı leb-i cân-bağşına nâzır iken her dem
Şifâ-yâb olmadı **hayretdeyim** ol çeşm-i bîmâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 16).
[hayretdeyim, -de, -y, -im]

hayretde ko-: Hayrete düşürmek, şaşırtmak.

1. Gazâl-i matlâbı şayd eyledim ben deşt-i ülfetde
'Aceb etvâr-ı rindânım **komuş** ağıyârı **hayretde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 18).
[hayretde komuş, --muş]

hayrû'l-halef: Hayırlı evlat.

1. O sultânın silâh-dârı 'Alî Beg bendesine Hâk
'İnâyet etdi bir **hayrû'l-halef** 'izz ü sa'âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 4). [hayrû'l-
halef,]
2. Hudâ gencîne-i lutfuñdan ol mîr-i girân-quadre
'İnâyet etdi bir **hayrû'l-halef** 'izz ü sa'âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 14). [hayrû'l-
halef,]
3. Zihî **hayrû'l-halef** vâlâ-tebâr u pâk-gevher kim
Aña mehd-i şadef-kârî felek olmaz mı minnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 15).
[hayrû'l-halef,]

hayve-i âzürde: İncinmiş yılan.

1. Yâr olur mu düşmen-i mecrûh talîf olsa da
Kâr-gîr olmaz nevâziş **hayve-i âzürdeye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [hayve-i
âzürdeye, --ye]

hazân-ı şeyb: Yaşlılık hazanı, yaşlılık.

1. Erer bahâr-ı şebâba **hazân-ı şeyb** hemân
Bu bağ içinde açılmaz Fehîm gönce-i kâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [hazân-ı
şeyb,]

hazer et-/eyle-: Sakınmak, korunmak.

1. Bahr-ı nûra gark olursun mergden **etme hazer**
Rûh-ı pâki kıl Fehîmâ zulmet-i tenden halâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [hazer,]
2. İttihâd-ı hâk-sârândan **hazer etsin** mülûk
Fîller 'âciz olur mürân ederse ittifağ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [hazer etsin, --sin
]

3. Şāh-ı merdān sāyesin bu ‘arşada etdi penāh
Eylemez fıl-i havādisden **hazer** ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [hazer,]

hazer kıl-: Sakınmak, çekinmek.

1. **Hazer kıl** ey sitem-cū germ-i āh-ı şubh-gāhımdan
Yanar düzaḥ dāḥı ḥālā şerār-ı nār-ı āhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [hazer kıl,]

Hażret-i Hak: Hazreti Allah.

1. Vere ‘ömr-i ebed ikbāl-i sermed ‘izz-i bī-gāye
Seni ‘ilm ü hünerle **Hażret-i Hak** ede şāhib-cāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 10, Mısra 12). [hażret-i hak,]

hażret-i Mahmūd: Sultan Mahmut.

1. ‘Ömrün eżzün ede Hak **Hażret-i Mahmūd** Ḥan’ın
‘Alemin rūḥudur ol dāveridir devrānıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 11). [hażret-i mahmūd,]

hedef: Nişan alınacak yer, nişangāh.

1. Hıfz-ı Bārī’de olup şehzādegānıyla müdām
Ola tır-i ḳahrına hep sīne-i düşmen **hedef** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 14). [hedef,]

helāl ol-: Helal olmak, nasip olmak.

1. Cüş edip eşk-i nedāmet baña mı **oldu helāl**
Sākī-i dīde nemek ḳatdı şarāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [helāl oldu, -- du]

hele: Hele.

1. Cezbe-i ḥüsnü o şūḥuñ **hele** inkār olmaz
Neyleyim ‘āşık-ı efgendesine yār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [hele,]
2. Āşinādır biri birine cihānda eşyā
Ehl-i vahdet nazarında **hele** hiç yād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [hele,]
3. Ergānün-ı nāle-i sīnem neye beñzer ‘aceb
Nağme-i āhım **hele** ṭanbūra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 6). [hele,]
4. Gün mü gösterdi **hele** ol kākül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyūñ görmedikçe gecedir her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiḳ-bend 1, Mısra 35). [hele,]

helvā: Helva.

1. Zevḳ-i dünyā edemez ehl-i dili Şīrīn-kām
Oldu **helvāsı** zehir pīre-zenin Ferhād’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [helvāsı, -sı]

hem: Ayrıca, ilave olarak.

1. Bülbül-i pervāne-ṭab ‘ım **hem** semender- tıynetim
Zevḳ-i bağ u reng-i şu ‘le künc-i külḥandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [hem,]
2. Ḥūn-çegān eyledi saḥt-ı cigerim āteş-i ‘aşḳ
Nāz eder dil meye **hem** nuḳl-ı kebāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [hem,]
3. Aña **hem** vālid-i zī-şānına feyz-i cenāb-ı Hak
Vere ‘ömr-i ebed ikbāl-i sermed zevḳ ü rāḥatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 9). [hem,]
4. Muḥarrer oldu bu defterde nām-ı ehl-i hüner
Yazıldı **hem** nice şi’r ü menākıḳ-ı bülleğā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 11, Mısra 2). [hem,]

5. O düstür-ı vakûruñ ketûdâsı **hem de** maḥdûmu
Cenâb-ı Mîr Aḥmed kim mu‘arrefdir necabetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 11*). [*hem de, --de*]

hem-âğûş ol-: *Kucak kucağa olmak.*

1. Şu‘le-i āha **hem-âğûş olmayınca** bilmedim
Mühr-i maḥşerdir ser-â-pâ lâle-i şahrâ-yı ‘aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 15*). [*hem-âğûş olmayınca, --ma, --y, --ınca*]

hemân: *Sürekli, daima, hemen.*

1. Serde âteş dili pür-âb **hemân** ḥâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu dem-sâz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1*). [*hemân,]*
2. **Hemân** Kâf-ı kaderde buldular ‘Ankâ-yı tedbîri
Per ü bâl-i tefekkürle giderken rāh-ı düşvāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 5*). [*hemân,]*
3. Erer bahār-ı şebāba ḥazān-ı şeyb **hemân**
Bu bâğ içinde açılmaz Fehîm ḡonce-i kām (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 13*). [*hemân,]*

hem-dem: *Dost, arkadaşı.*

1. Şevket-i şāhānesi müzdād ola günden güne
Her umûrunda olup tevḥîk-i Bārî **hem-demi** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 16*). [*hem-demi, -i*]
2. Mār-ı ḡam **hem-demimiz** zülf-i siyeh-gün yerine
Zehr-i miḥnet içeriz bâde-i gül-gün yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 1*). [*hem-demimiz, -i, -miz*]

hem-derd: *Arkadaş, dert ortağı.*

1. Öte gitsin bize **hem-derd** olamaz bülbül-i zār
Süz-ı hicrân ile pervānede feryād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 13*). [*hem-derd,]*

hemen: *Çabucak.*

1. Ḥār-ı aḡyār ile pür oldu zemîn-i gül-zār
Başlasın nāle vü feryāda **hemen** bülbül-i zār (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 2*). [*hemen,]*

hemîşe: *Her zaman, daima, sürekli.*

1. **Hemîşe** mest ile ülfet eden mestane olmaz mı
Behîşt-i gül-zemîn anda büt-i ḥūrî-edā anda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 5*). [*hemîşe,]*
2. Muḥabbet ‘āleminde ey olan cüyā-yı zevk-i ḥāl
Hemîşe dergeh-i Sultān Sa‘deddîn’e ol rû-māl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 2*). [*hemîşe,]*

hem-râz: *Sırdaş, dost.*

1. Sırr-ı ‘aşkı eşk-i çeşmim yāre ifşā eyledi
Olmasın **hem-râzı** yâ Rab kimseniñ ehl-i nifāk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12*). [*hem-râzı, -ı*]

hem-sāye ol-: *Gölge olmak || Komşu olmak.*

1. Hezārān verd-i nazm-ile gülîstān-ı sūḥandır bu
Eger Bostān-ı Sa‘dî’ye seza **olursa hem-sāye** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 10*). [*hem-sāye,]*

hep: Sürekli olarak, her zaman, daima.

1. Cüyüş-i terk-i hüsnün cāy edelden mülk-i 'uşşâkı
Metâ'-ı zühdi dîn-i 'aql u dil **hep** gâret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 16). [hep,]
2. Küfr-i gîsü eylemiş pinhân nûr-ı vecchiñi
Kaşdı zülf-i kâfirin **hep** cevher-i imânadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 12). [hep,]
3. Ey kemân-ebri dil-i 'uşşâkı kıl bir kez nişân
Âh kim **hep** etdiğiñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16). [hep,]
4. Vâ'izâ mey-kede-i 'aşkda **hep** cem' olalım
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vahdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [hep,]
5. Gidersem kabre böyle iştiyâk-ı la'l ü hâttîñla
Çıkar **hep** reng-i yâkût u zümürürd her giyâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [hep,]
6. Hezârân sübhalar çekdim çevirdim etmedi te'sîr
O kâfir-zâdeniñ meyli **hep** âgûş-ı çelîpâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [hep,]
7. Çemende bülbül-âsâ zâr ü nâlân olduğum kaldı
O gül-çehre güler **hep** baña giryân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [hep,]
8. Hıfz-ı Bârî'de olup şehzâdegânıyla müdâm
Ola tîr-i kahrına **hep** sîne-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [hep,]
9. Gün-be-gün etsin tarîkînde anı şâhib-kemâl
Ol Hudâ ki 'âlemi **hep** muntâzam-hâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 10). [hep,]

her: Hep, bütün; herkes.

1. Sürme-i bahtım degil çeşmiñ sebep hâmuşîye
Sırr-ı hayret **her** nefes telkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [her,]
2. Mesîhâ-yı leb-i cân-bağışına nâzır iken **her** dem
Şifâ-yâb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bîmâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15). [her,]
3. Fütûh-ı bâtına erbâb-ı dilden eyle istimdâd
Sühûletle derûndan feth olur **her** bir der-i hâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [her,]
4. Şevket-i şâhânesi müzdâd ola günden güne
Her umûrunda olup tevfiğ-i Bârî hem-demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 16). [her,]
5. Bârekallâh zihî Sûr-ı Hümâyûn-nâme
Şevk-bağış olmada **her** beyti dil-i nâ-kâma (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 2). [her,]
6. Zülmet-i gamda melûl olma erer nûr-ı felâh
Âhîrinde **her** şebîñ tâlî' olur mihr-i şabâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [her,]
7. Çıkar dîd-ı tağassür sîz-ı 'aşkıñla ser-i dilden
Çekip âh-ı firâkıñ **her** nefes nârgile-nûşânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [her,]
8. Ba'zı 'uşşâka tecellî eyledi envâr-ı 'aşk
Her çerâğ-ı dil uyanmaz şu 'le-zâr-ı Tûr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 16). [her,]
9. Gidersem kabre böyle iştiyâk-ı la'l ü hâttîñla
Çıkar hep reng-i yâkût u zümürürd **her** giyâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 8). [her,]
10. **Her** ne dem gelse o şûhuñ leb-i la'li yâda
Ederim sâğar-ı yâkût ile nûş-ı bâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [her,]
11. 'Adâlet lafzı ma'nâ eyledi peyda zamânında
Edip **her** bir umurunda tevessül şer'e gâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 10). [her,]

her ân: Her zaman.

1. Nâz u istîgnâ eder Mûsâ'ya **her ân** Tûr-ı 'aşk
Eyler âheng Len terânî nağmesiyle şûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 27). [her ân,]

her bir: *Her bir.*

1. Himmət-i şāhānesin ta‘mīr-i mülke şarf edip
Saltanaṭda ‘adl olur **her bir** umūruñ aḳdemi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 6*). [*her bir,]*
2. Şulb-i pākinden bürüz etsin nice şehzādegān
Dā‘imā sūr u sūrūr-ile geçe **her bir** demi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 14*). [*her bir demi geçe, --e]*

her gece: *Her gece.*

1. Şafaḳ-ı eşk bulur şubḥ-ı vişāli bir gün
Ser-i kūyuñda felek **her gece** biñ ḳan olarak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10*). [*her gece,]*

her gün: *Her gün.*

1. Gün mü gösterdi hele ol kākül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyūñ görmedikçe gecedir **her gün** baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 36*). [*her gün,]*
2. ‘Ayn-ı mizān ‘ārifāna dīde-i inşāfdır
Her gün ehl-i başiret ‘add eder rüz-ı ḥesāb (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 4*). [*her günü, --ü]*

her şeb: *Her gece.*

1. Ketān-ı tevbe-i rindānı fersūde eder **her şeb**
Ṭulū‘ etdikçe meh-tāb-ı şafā-yı gerden-i minā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 3*). [*her şeb,]*

her taraf: *Her taraf.*

1. Zamān-ı nev-bahār oldu açılmış sünbül ü reyḥān
Hevā hoş **her taraf** gül-zār u bülbül zār u gül ḥandān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 14*). [*her taraf,]*

hesābı rü‘yet et-: *Hesap görmek, ödeşmek.*

1. Mey içmek tāze sevmek mevḳi‘i mey-ḥānedir am mā
İki ḳat mest olur ādem **hesābı rü‘yet etdikçe** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 12*). [*hesābı rü‘yet etdikçe, --dik, --çe]*

hevā: *Arzu, heves.*

1. Sāḥil-i vuşlat-ı cānāna olur dūm vāşıl
Bulmadı fülk-i emel ḳulzüm-i firşatda **hevā** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 8*). [*hevā,]*

hevā : *Hava.*

1. Zamān-ı nev-bahār oldu açılmış sünbül ü reyḥān
Hevā hoş her taraf gül-zār u bülbül zār u gül ḥandān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 14*). [*hevā,]*

hevā-dār: *Havadar, hava alan.*

1. Edegör āteş-i ‘aşḳ-ile vücūdu pür-dāḡ
Revzen olmazsa eger ḥāne **hevā-dār** olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [*hevā-dār,]*

hevā-yı ‘aşḳ: *Aşk arzusu.*

1. Kenār-ı maḳşada erdi **hevā-yı ‘aşḳ-ile** Mecnūn
Uyup ‘aḳla Felāṭūn ḡarḳ-ı baḥr-ı ḥayret olmuşdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [*hevā-yı ‘aşḳ-ile,]*

hevā-vı çeşm-i mest: (Sevgilinin) sarhoş gözlerinin arzusu.

1. **Hevā-yı çeşm-i mestiñle** harābāta düşüp zāhid
Rehīn-i bāde oldu 'ākıbet tesbīh ü seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [hevā-yı çeşm-i mestiñle, --in, --le]

hevā-yı la'l-i leb: (Sevgilinin) kırmızı dudağının arzusu.

1. Hümār-ı bāde-i 'aşkıñ çeken siyeh-mestān
Hevā-yı la'l-i lebiñle Kızıl Hışār'a gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [hevā-yı la'l-i lebiñle, --in, --le]

hevā-vı perçem: (Sevgilinin) kakülünün arzusu, aşkı.

1. **Hevā-yı perçemi** tül-i emeldir düşme ol kayda
Rehā bulmazsın ey dīvāne-dil zencir-i sevdādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [hevā-yı perçemi, --i]

hevā-yı zülf-i yār: Sevgilinin saçlarının arzusu, özlemi.

1. Demişsin ey şabā yok bağ-ı dilde sünbül-i efkār
Hevā-yı zülf-i yār-ile perişān olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [hevā-yı zülf-i yār-ile, -ile]

heves: Arzu, meyil.

1. Eder zāhid **heves** būs-ı leb-i yāqūt-ı cānāna
O dīv-i bed-meniş tālīb olur mühr-i Süleymān'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [heves,]
2. Sīb-ğabğablı kız almak **hevesiyle** zāhid
Kızılalma'ya kadar gezdi Firengistān'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [hevesiyle, -i, -y, -le]

hey: Seslenme ünlemi.

1. Fes kenārından temāşā eyledim gīsūlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedīd olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [hey,]

hev'et-i sübha: Tesbih şekli.

1. **Hey'et-i sübhasıdır** halka-i dām u dāne
Sāde-dil şaydına şūfī gibi şayyād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 17). [hev'et-i sübhasıdır, --sı, --dır]

heykel-i bī-hünerān: Hünersizlerin heykeli.

1. Rūhdur kaleb-i insāna Fehimā 'irfān
Heykel-i bī-hünerān 'add olunur seng-i mezār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [heykel-i bī-hünerān,]

hevülā-vı hayāl: Hayal cismi, hayal.

1. **Hevülā-yı hayālimden** gider mi şüret-i cānān
Nice münfek olur āyine-i rahşāndan timsāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [hevülā-yı hayālimden, --im, --den]

hevülā-vı merāvā: Aynadaki cevher.

1. Nice hüsni-i dil-ārā hâtırında cāy-gir olmaz
Heyülâ-yı merâyâ var mıdır şüret-pezîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 2*).
[heyülâ-yı merâyâ,]
2. Gider mi sîne-i ehl-i muhabbetden hayâl-i yâr
Nice münfekk olur şüret **heyülâ-yı merâyâdan** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 4*).
[heyülâ-yı merâyâdan, --dan]

hezārân: Binlerce, pek çok.

1. **Hezārân** sübhalar çekdim çevirdim etmedi te'sîr
O kâfir-zâdenîñ meyli hep âgûş-ı çelîpâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [hezārân,]
2. **Hezārân** verd-i nazm-ile gülistân-ı sühandır bu
Eger Bostân-ı Sa'dî'ye seza olursa hem-sāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 9*).
[hezārân,]
3. **Hezārân** mürdegân-ı fakrı bir demde eder ihyâ
Dem-i lutfu mümâsil feyz-i enfâs-ı Mesîhâ'ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 19*).
[hezārân,]

hezārân-sâl mey-nûş ol-: Binlerce yıl, uzun zaman şarap içmek.

1. Ben **hezārân-sâl mey-nûş olmayınca** bilmedim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 25*).
[hezārân-sâl-i mey-nûş olmayınca, --ma, --yınca]

hiç: Asla.

1. **Hiç** tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine Ferhâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3*). [hiç,]
2. Âşinâdır biri birine cihânda eşyâ
Ehl-i vahdet nazarında hele **hiç** yâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12*). [hiç,]
3. Cevânîñ şöhbetini ihtiyâr eylerse bir âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda **hiç** pîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6*). [hiç,]
4. Cevânî şöhbet-i pîrân elbet bî-ñuzûr eyler
Kemâna muttasıl oldukça **hiç** ârâm-ı tîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 10*). [hiç,]
5. Küfr ü dinîñ 'ukdesin feth eyledi nâñun-ı 'aşk
Bend olur mu bir dañı **hiç** sübhâ vü zünnâra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6*). [hiç,]
6. Olunca mañhar-ı ism-i Kelîm ehl-i sühân
Eder mi **hiç** tenâhî kabûl-i hadd-i kelâm (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 12*). [hiç,]
7. Fikr-i sūd ile huzûr-ı hâba **hiç** vermez vücûd
Ehl-i hisset göremez rû'yâda da rûy-ı refâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5*). [hiç,]
8. Serde âteş dili pür-âb hemân hâl-i duman
Baña nârgil gibi **hiç** bulunur mu dem-sâz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2*). [hiç,]
9. Ğamla izhâr eylemem **hiç** âh u zâr
'Âşîka 'ayn-ı vefadır cevri-i yâr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 3*). [hiç,]
10. Gerdiş-i cām-ı hamûşide şadâ olmaz **hiç**
Beng-i pervâne olur dūd-ı çerâğ-ı 'işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 9*). [hiç,]
11. Ğarîk-i ni'met-i dünyâ bilir mi lezzeti **hiç**
Olur mu zevk-i 'aselden habîr **hiç** zenbûr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2*). [hiç,]
12. Ğarîk-i ni'met-i dünyâ bilir mi lezzeti **hiç**
Olur mu zevk-i 'aselden habîr **hiç** zenbûr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [hiç,]
13. **Hiç** takarrüb mü eder ehl-i hevâya zâhid
Müte'âzım olamaz peşşe huzûr-ı bâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9*). [hiç,]
14. Olursa âşinâ-yı sırr-ı hikmet 'ayn-ı vahdet-bîn
Semâ vü arz beyinde görür mü **hiç** bîgâne (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10*). [hiç,]
15. Nice sen tâlib-i feyz-i muhabbet olmak istersin
'Aceb **hiç** hücre-i 'uşşâka mihmân olduñ var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10*).
[hiç,]

hicāba düş-: Utanmak.

1. Görinen reng-i şafağ şanma sirişk-i hūnum
Gördü ğaddār felek **düşdü hicāba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [hicāba düşdü, --dü]

hicābından kızarmış rüy: Utançtan kızaran yüz.

1. Şarāb-ı ergüvānī şanma gördükde ruh-ı alıñ
Hicābından kızarmış rüy-ı verd-i gül-şen-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 8).
[hicābından kızarmış rüy-i, -ı]

hidmet et-: Hizmet etmek.

1. Edermiş cām-ı feyzi 'aşk-ı rindān dest-i sākiden
Ayağın būs edip pīr-i muğāna **hidmet etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 10).
[hidmet etdikçe, --dik, --çe]

hidmet eyle-: Hizmet etmek.

1. Böyle tertibine edip himmet
'Arif-i Rūm'a **eyledi hidmet** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 12). [hidmet eyledi, --di]

hıffet-i 'akl: Akıl hafifliği.

1. **Hıffet-i 'akl** ile yüklendik ezel teklifi
Hāmīl-i bār-girān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [hıffet-i 'akl,]

hıfz et-: Korumak, muhafaza etmek.

1. Nāvek-i kavş-i kaçādan kendini **hıfz etmege**
Cünne-i şavn-ı rızādan ğayrı var mıdır penāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 11). [hıfz etmege, --me, --ge]

hıfz olun-: Korunmak, muhafaza olunmak.

1. **Hıfz olundu** terk-i kām etmekle naqd-i āb-rū
Süddan fāriğ olan sermāyeden etmez ziyān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [hıfz olundu, --un, --du]

hıfz-ı Bārī'de ol-: Allah tarafından korunmak.

1. **Hıfz-ı Bārī'de olup** şehzādegānıyla mūdām
Ola tīr-i kahrına hep sīne-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 13). [hıfz-ı bārī'de olup, --up]

hıfz-ı esrār eyle-: Sırları gizlemek, muhafaza etmek.

1. Şāf-diller **hıfz-ı esrār eylemez** ifşā eder
Setr-i mey me' mül olur mu kāse-i billürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 31). [hıfz-ı esrār eylemez, --mez]

hınā-yı ma'ni-i rengin yak-: Renkli, hoş mana kınası yakmak (söz, eser bağlamında).

1. Sevād-ı sürme-i mazmūn çekenler çeşm-i eş'āra
Hınā-yı ma'ni-i rengin yakarlar dest-i āsāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [hınā-yı ma'ni-i rengin yakarlar, --ar, --lar]

hırka-i peşmîne: Yün(den) hırka.

1. Ğamze-i sultân-ı hûbân bende-i dîrînemiz
Ĥaţţ-ı ruĥsâr-ı bûtândır **hırka-i peşmînemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 70).
[hırka-i peşmînemiz, --miz]

hırka-i peşmîne et-: Yün(den) hırka yapmak.

1. Per ü bâl-i Hümâ'yı **hırka-i peşmîne etmişdir**
Kānâ'at eyleyenler üstüĥân-ı murġ-ı bîzâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [hırka-i
peşmîne etmişdir, --miş, --dir]

hitâma er-: Sona ermek.

1. Sefînetü'ş-şu'arâ nâmı ile bu âşâr
Ĥitâma erdi Fehîmâ be-luţf u faţl-ı Ĥudâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 6). [ĥitâma
erdi, --di]

Hızır: Hızır Aleyhisselam, içenlere ölümsüzlük veren ab-ı hayat'ı içmiş olan ve kul sıkıldığında imdadına yetişmekle meşhur kişi.

1. Mergdir vuşlat-ı cānāna tarîĥ-i ehven
Reh-nümâ etsem olur **Ĥızır'ı** bu yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [ĥızır'ı, -ı]
2. Sâlik-i rāh-ı fenāyım 'āzim-i semt-i bekā
Ĥızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [ĥızır, -ı]
3. Reh-revân-ı bātına tevfiĥ olmazsa refîĥ
Ĥızır rehber etse olmaz yine reh-zenden ĥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [ĥızır rehber,]

Hızır-ı 'aşk: Aşk Hızır'ı.

1. **Ĥızır-ı 'aşkı**z âb-ı ĥayvân sāġar-ı semdir bize
Neş'e-i cām-ı şehâdet bâde-i Cem'dir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 1). [ĥızır-ı
'aşkı, --ız]

Hızır-ı vâdî-i hüner: Maharet meydanının Hızır'ı.

1. **Ĥızır-ı vâdî-i hüner** etdi bu nazmı inşâ
Ĥāmesi kıldı 'aceb âb-ı ĥayâtı icrâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 3). [ĥızır-ı vâdî-i
hüner,]

himmet: Lütuf, kerem, yardım.

1. Lem'a-pâş-ı şeb-çerâġ-ı **himmetiyle** eyledi
Kālb-i erbāb-ı sülûku şem'-i bezm-ārâ-yı 'aşĥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 35).
[himmetiyle, -i, -y, -le]
2. Böyle tertibine edip **himmet**
'Ārif-i Rûm'a eyledi ĥidmet (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 11). [himmet,]

himmet eyle-: Yardım etmek.

1. 'Ālem-i tecrîdde merdāna **himmet eyleyip**
Beyt-i dilden eyledim matrûd dünyâ kâhbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 3).
[himmet eyleyip, --y, --ip]

himmet-i sâhâne: Çok güzel olan manevi güç, lütuf.

1. **Himmet-i şāhānesin** ta'mīr-i mülke şarf edip

Saltanatda 'adl olur her bir umūruñ aqđemi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 5*). [*himmet-i şāhānesin, --sin*]

hod-bīn: Bencil, kibirli.

1. Görmesinler sīne-i berrāķını sīmīn-berān

Dil-ber-i naḥvet-nigeh **hod-bīn** olur āyīneden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 16*). [*hod-bīn,]*

hoş: Hoş, güzel.

1. Lāubālī şāh-ı mestānım şarāb-ı 'aşqdan

Mülk-i dilde mey-kede **hoş** taht u meskendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 22*).

[*hoş,]*

2. Zamān-ı nev-bahār oldu açılmış sūnbül ü reyḥān

Hevā **hoş** her taraf gül-zār u bülbul zār u gül ḥandān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 14*).

[*hoş,]*

3. Ey **hoş** ol rinde ki sanṭūra bedel sīnesi

Nağme-i āh-ile āheng ede çağ-ı 'işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17*). [*hoş,]*

hoşlan-: Hoşuna gitmek, hoşlanmak.

1. Çeşm-i nāzīñ ḥuftedir āh u enīn ü nāleden

Hoşlanırmış giry-e-i tıfl-ı dil-i nev-sāleden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 18*).

[*hoşlanırmış, --ır, --mış*]

hūb: Güzel, sevgili.

1. Gül-i bī-ḥār bulunmaz bu gülistānda Fehīm

Eyle bir **hūba** muḥabbet deme yaḥşi vü yaman (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16*).

[*hūba, -a*]

hūbān-ı İstanbul: İstanbul'un güzelleri.

1. Ḥaķīkat bī-vefā nā-mihribān **hūbān-ı İstanbul**

Yine dil ārzū eyler ne çāre ülfet olmuştur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 17*). [*hūbān-ı istanbul,]*

hubb-ı dünyā: Dünya sevgisi.

1. Terk-i āsāyişe bādī **hubb-ı dünyādır** Fehīm

Meyl-i zenle oldu Ādem tārik-i bezm-i cinān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 13*). [*hubb-ı dünyādır, --dır*]

Hudā: Allah.

1. Olup cevher-feşān-ı şādmānī söyledim tāriḥ

Hudā şehzāde verdi bir Meḥemmed Şāh Maḥmūd'a (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 3, Mısra 2*).

[*hudā,]*

2. Neş'e-yāb olmaz mey-i 'aşq-ı **Hudā'dan** mülḥidān

Lezzet-i şāhbāyı fehmi etmez Fehimā münkirān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 21*).

[*hudā'dan, -dan*]

3. **Hudā** bu ḥānedānı eylesin āfātdan maḥfūz

Verip 'ömr-i ebed iḳbāl-i sermed 'izz ü devletle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 23*). [*hudā,]*

4. Gün-be-gün etsin tāriķinde anı şāḥib-kemāl

Ol **Hudā** ki 'ālemi hep muntāzam-ḥāl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 10*). [*hudā,]*

Hudā ayırmasın: "Allah ayırmasın" dua ifadesi.

1. Ben gidersem zîr-i hâke gam olur sonra yetim
Gam benim ferzend-i cânımdır **Hudâ ayırmamın** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 2).
[hudâ ayırmamın, --ma, --sın]

Hudâvendâ: Ey Sultanım (Ey Allah'ım).

1. **Hudâvendâ** Kerîmâ 'afvîña mağrûr olup ben de
Cesâret eyledim bu tuhfe-i nâçizi ihdâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 29).
[hudâvendâ,]

Hudâ-yı kerîm: Kerim, ihsanı bol olan Allah.

1. 'Ömrün efvün ede **Hudâ-yı kerîm**
Rûz u şeb böyledir du'â-yı Fehîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13). [hudâ-yı kerîm,]

hudûs-ı ezmân: Zamanın ortaya çıkardığı (şeyler).

1. O şeh-i hüsne rakîb olsa muârin ne 'aceb
Getirir şadre edânîyi **hudûs-ı ezmân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [hudûs-ı ezmân,]

hufte: Yatmış, uyumuş.

1. Çeşm-i nâzîñ **huftedir** âh u enîn ü nâleden
Hoşlanırmış girye-i tıfl-ı dil-i nev-sâleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 17).
[huftedir, -dir]

humâr-ı bâde-i 'aşk çek-: Aşk şarabının sarhoşluğunu çekmek.

1. **Humâr-ı bâde-i 'aşkıñ çeken** siyeh-mestân
Hevâ-yı la'l-i lebiñle Kızıl Hışâr'a gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [humâr-ı bâde-i 'aşkıñ çeken, --en]

hum-hâne: Meyhane, şarap mahzeni.

1. Mest eder şahbâ-yı güftârîñ 'aceb murğ-ı dili
Gonce-i bağ-ı dehânîñ sâkiyâ **hum-hânedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [hum-hânedir, --dir]
2. Gönül şahbâ-yı hüsn-i dil-bere **hum-hâne** olmaz mı
Ser-i Mecnûn şarâb-ı 'aşkına peymâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 1).
[hum-hâne,]

hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ'irân: Şairlerin şiir kadehinin mahzeni.

1. Bu bir **hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ'irândır** kim
Verir keyfiyyet-i ma'nâsı neş'e tab'-ı dâniyâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ'irândır, --dır]

hum-ı Eflâtûn: Eflatunun şarap küpü.

1. Bâde-i 'aşk bulunmaz **hum-ı Eflâtûn'da**
Neş'e-i sırr-ı hâkîkat dil-i mestândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [hum-ı eflâtûn'da, --da]

humret-i ruhsâr-ı rengîn: (Sevgilinin) renkli yanağının kırmızılığı.

1. Degil te'sîr-i meyden **humret-i ruhsâr-ı rengînîñ**
Gül-i rüyûñ kızarmış şu'le-i germ-i nigâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 9).
[humret-i ruhsâr-ı rengînîñ, --in]

hüccet-i kâti' ol-: Kesin delil olmak.

1. Merd-i meydân-ı muhabbet oldum etme iştibâh
Hüccet-i kâti' olur da'vâ-yı 'aşka tığ-i âh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [hüccet-i kâti' olur, --ur]

hüccet-i mümzâ: Onaylanmış delil, ispat.

1. Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr
Hüccet-i mümzâ vü mahtûm lâda illâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [hüccet-i mümzâ,]

hücre-i 'uşşâk: Âşıkların hücre-i.

1. Nice sen tâlib-i feyz-i muhabbet olmak istersin
'Aceb hiç **hücre-i 'uşşâka** mihmân olduğu var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [hücre-i 'uşşâka, --a]

hüküm-pîrâ: Hüküm süsleyen (söz söyleme bağlamında).

1. Kuvvet-i tab'im **hüküm-pîrâdır** amma neyleyim
İltifât etmez Fehimâ cânib-i eş'âra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [hüküm-pîrâdır, --dır]

hük-m-i hikmet-zâd: Hikmet sahibinin hükmü..

1. Şâh-ı heft-iklim Mahmûd Han 'adliyyü'l-hışâl
Hük-m-i hikmet-zâdı kıldı kâ'inâtı pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [hük-m-i hikmet-zâdı,]
2. **Hük-m-i hikmet-zâdıdır** sermâye-i emn ü emân
Görmedi çeşm-i felek bir böyle devr-i hurremi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 9). [hük-m-i hikmet-zâdıdır, --ı, --dır]

hük-m-i kazâ: Her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm.

1. Etmeyiz vârid olan **hük-m-i kazâdan** pîç ü tâb
Tâ ezelden etmişiz bâb-ı rızâya intisâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [hük-m-i kazâdan, --dan]

hük-m-i mollâ-yı cünûn: Çılgınlık, delilik mollasının emri, hükmü.

1. **Hük-m-i mollâ-yı cünûna** kâ'il ol mânend-i Kays
Tâ kıyâmet faşl olunmaz şûriş-i da'vâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 27). [hük-m-i mollâ-yı cünûna, --a]

Hümâ-yı lâ-mekân: Mekansız Hüma (Hüma kuşu) || Allah.

1. Öyle bir 'Ankâ-yı nâzım kim **Hümâ-yı lâ-mekân**
Şayd için Cibril-i kıdsü şâh-bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [hümâ-yı lâ-mekân,]
2. Bir **Hümâ-yı lâ-mekâna** âşiyândır sinemiz
Fezî-i Kîmyâ-yı sa'âdet kanıdır gencinimiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 67). [hümâ-yı lâ-mekâna, --a]

hûn: Kan.

1. Bezm-i meyde câm-ı gül-gün oldu sensiz **hûn** baña
Kul-kul-ı savt-ı şurâhî de olur şeb-hûn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 37). [hûn,]

hûn-cegân eyle-: Kan akıtmak.

1. **Hûn-cegân eyledi** saht-ı cigerim âteş-i 'aşk
Nâz eder dil meye hem nuql-ı kebâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [hûn-cegân eyledi, --di]

hüner: Maharet, marifet, ustalık.

1. Fehimā zīnet-efzā-yı **hüner** olursa da nazmım
Cenāb-ı zīverīn eş'ārına misl ü nazīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17). [hüner,]
2. Şeh-süvār-ı 'arşa-i iqbāl olmağsa ğaraž
Sen de ebnā-yı zamān-āsā **hünerde** rācil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [hünerde, -de]
3. Oldu ğālib **hünerim** Rüm'da faħr-ı rāza
İşte meydān-ı sūħan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 11). [hünerim, -im]

hüner-i ehl-i dil: Gönül ehlinin, âşıkların mahareti.

1. **Hüner-i ehl-i dili** baht-ı siyeh setr eyler
Hāl ruhsāre-i zengīde be-didār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [hüner-i ehl-i dili, --i]

hüner-i mümtāz: Seçilmiş yetenek, ustalık.

1. Mālik oldum burada ben **hüner-i mümtāza**
İşte meydān-ı sūħan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 5). [hüner-i mümtāza, --a]

hüner-i vālid: Baba ustalığı, mahareti.

1. Ey veled etme geçen devlet-i hüsni tezkīr
Hüner-i vālid ile faħr eden evlād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [hüner-i vālid ile, -ile]

hüner-perver: Sanatsever kimse.

1. **Hüner-perver** sūħan-ver dāver-i mülk-i ma'ārifdir
Müsellemdir diyār-ı ma'rifet ol zāt-ı vālāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 27). [hüner-perver,]

hün-ı ciger: Ciğer kanı, yürek kanı.

1. Meze **hün-ı ciger** mey eşk-i çeşmim ney figān-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertīb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [hün-ı ciger,]

hün-ı dil: Gönül kanı.

1. Hasret-i la'l-i lebiñle **hün-ı dil** nüş eyleriz
Şahne-i devrān ederse şürb-i şahbāya yasağ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [hün-ı dil,]

hün-ı sirışk-i ğurbet: Ayrılığın kanlı gözyaşı..

1. Fehimā 'andelīb-i gül-şen-i Şām-ı ğarībāna
Gül-i şubh-ı vaṭan **hün-ı sirışk-i ğurbet** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 20). [hün-ı sirışk-i ğurbet,]

hürmet evle-: Saygı duymak.

1. **Hürmet eyler** bādeye nā-maħreme vermez ayağ
Pir-i meyde yok mu zāhid dikkat et hāl-i şalāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [hürmet eyler, --r]

hürşid-i kıyāmet: Kıyamet güneşi (Kıyamet günü batıdan doğacak olan güneş).

1. Şöyle hābide olur tāli'-i erbāb-ı hüner
Toğsa **hürşid-i kıyāmet** yine bīdār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 18). [hürşid-i kıyāmet,]

hurşid-i vālā: Yüce güneş; Hz.Ali.

1. 'İlme Peygamber Medine bâbı anuñ Murtażā
Cümle aşhâbı nücüm **hurşid-i vālâdır** 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [hurşid-i vālâdır 'alî,]

hurûf: Harfler || Söz, sözler.

1. Görürüz noktayı biz cümle **hurûfa** mebde'
Vâsıl-ı keşf ü 'ayân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [hurûfa, -a]

hurûş u cûş-ı eşk: Gözyaşlarının coşup çağlaması.

1. Firâk-ı vuşlatıñla girye-nâk oldukça çeşmânım
Hurûş u cûş-ı eşkim seyl-i tûfânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 12). [hurûş u cûş-ı eşkim, --im]

hüşe-i engür: Üzüm salkımı (tesbih tanesi bağlamında).

1. Zâhidâ keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Hüşe-i engürdandır sübha-i şad dānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [hüşe-i engürdandır, --dan, --dır, -]

hüşe-i pervîn: Süreyya yıldızının iki sıra halinde dizilmesi, Süreyya yıldızının salkımı.

1. Hānde etse cevher-i eşkim görüp ol meh-liķā
Dürr-i dendān **hüşe-i Pervîn** olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [hüşe-i pervîn,]

hüsn: Güzellik.

1. Bundadır **hüsnüñ** revâcî bu gönül bâzārıdır
Verdi iki 'ālemi bir büse-i cānāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [hüsnüñ, -üñ]
2. **Hüsnüne** nāzır idik hatt-ı ruḥu geldi Fehim
Nigeh-endāz oluruz naķş-ı kitāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 17). [hüsnüne, -üñ, -e]
3. Kayd-ı Leylā-yı **hüsünden** Kays-ı dil bulmaz rehā
Halka-i gīsûlarıñ zincir-i āhendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [hüsünden,]

hüsn ü ān-ı vār: Sevgilinin güzelliği.

1. **Hüsn ü ān-ı yāri** maḡşûş olmayınca bilmedim
Lezzet-i la'lini mey-nûş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 1). [hüsn ü ān-ı yāri, --i]

hüsn ü cemāl: Güzel yüz.(!)

1. Rû-be-rû geldi iki **hüsn ü cemāl**
Lafz-ı ma'nādan eyler 'arż-ı vişāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 5). [hüsn ü cemāl,]

hüsn-i 'amel: Amel güzelliği, güzel amel.

1. Maḥv olur **hüsn-i 'amel** kār-ı bed olur peydā
Mazhar olmuş sıfat-ı kahr u celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [hüsn-i 'amel,]

hüsn-i dil-ārā: Gönülleri süsleyen güzellik.

1. Nice **hüsn-i dil-ārā** hâtırımda cāy-gîr olmaz
Heyülā-yı merāyā var mıdır şüret-peżir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [hüsn-i dil-ārā,]

hüsn-i tedbîr: Tedbir güzelliği, güzel tedbir.

1. Mülk ü millet **hüsn-i tedbîriyle** buldu âb u tâb
Zîb-i taht-ı saltanat olalı feyz-i makdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 3). [hüsn-i tedbîriyle, --i(y), --le]

hüsrev: Padişah, hükümdar.

1. Taht-gâh-ı 'aşkda şimdi Süleymân'ım Fehîm
Tâc-ı Cem peymânedir bezmimde **Hüsrev'dir** nedîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 72). [hüsrev'dir, --dir]

hüsrev-i endîş: Düşünce sultanı.

1. **Hüsrev-i endîşem** oldu mâlik-i mülk-i sühan
Cevher-i nazmımla buldu zîneti silk-i sühan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 63). [hüsrev-i endîşem, --m]

hüsrev-i hüsn: Güzellik sultanı (sevgili bağlamında).

1. Kılır mı **Hüsrev-i hüsnüñ** bu tarz-ı Muhteşem'likde
Benim divân-ı Şevket'den gazel-hân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [hüsrev-i hüsnüñ, --ün]

husûf-ı mâh: Ay tutulması.

1. Süvâr-ı hatt degildir setr eden envâr-ı ruhsârîñ
Husûf-ı mâh zâhir olmada baht-ı siyâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [husûf-ı mâh,]

hüşyâr ol-: Uyanık olmak, uyumamak || Zihni açık olmak.

1. Câm-ı esrâr-ı hakikatden içenler bâde
Mest olur mahşere dek bir dahı **hüşyâr olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [hüşyâr olmaz, --maz]

hü-yı şurâhî: Sürâhinin (inleyen) sesi.

1. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey şeyh çalıñ
Kul-kul-ı **hü-yı şurâhî** ola dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [hü-yı şurâhî,]

hüzn ü ğamı git-: Hüznün ve kederin uzaklaşması, gitmesi.

1. Oldu bir şehzâdesi zîb-âver-i mehd ü vücûd
Gül gibi rûy-ı cihân güldü **gidip hüzn ü ğamı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 12). [hüzn ü ğamı gidip, --ip]

huzûr-ı bād: Rüzgarın huzuru.

1. Hiç takarrüb mü eder ehl-i hevâya zâhid
Müte'âzım olamaz peşşe **huzûr-ı bāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [huzûr-ı bāda,]

huzûr-ı hāb: Uykunun huzuru.

1. Fikr-i sūd ile **huzûr-ı hāba** hiç vermez vücûd
Ehl-i hisset göremez rû'yāda da rûy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [huzûr-ı hāba, --a]

I

ihmār: Saklamak, gizlemek.

1. Neş'e-i 'aşk olur mu dil-i şāfımda nihān
Reng-i mey sāğar-ı billurda **ihmār** olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 12*). [*ihmār,]*

'ıkd-ı Süreyyā: Süreyyā yıldızı gerdanlığı.

1. Bu bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma'āniyle
Fürüg-ı nazmı reşk-āver olur **'ıkd-ı Süreyyā'ya** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 12*).
[*'ıkd-ı süreyyā'ya, --ya]*

İbn-i Sînâ: *İbn-i Sina.*

1. Felâṭûn'u eder dem-beste sürme-sâ-yı tedbîri
Eder ta'îm-i ḥikmet re'y-i pâki **İbn-i Sînâ'ya** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 18*). [*İbn-i sînâ'ya, --ya*]

İbrâhîm Ağa: *İbrahim Ağa.*

1. Şebnem-i eşkim görüp Rıdvân dedi târîhini
Kıldı **İbrâhîm Ağa** gül-zâr-ı fîrdevsi maḥal (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 6, Mısra 2*). [*İbrâhîm ağa,]*

İbrâhîm Efendi: *İbrahim Efendi.*

1. Şordular târîḥ-i fevtin söyledim ben de Fehîm
Oldu **İbrâhîm Efendi** gül-şen-i 'adne revân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 5, Mısra 2*). [*İbrâhîm efendi,]*

İbrâz: *Ortaya koyma, gösterme.*

1. Râz-ı 'aşkı 'âleme **İbrâz** kaydında iken
Ḥaḳ bu kim Manşûr-veş bir dâr geldi ḥâtıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 5*). [*İbrâz,]*

'İbret: *İbret, ders.*

1. Şehd-i râḥat kesb eder tedbîr-i menzil eyleyen
Aldı erbâb-ı ḥikem bu **'İbreti** zenbûrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 30*). [*'İbreti zenbûrdan, --dan*]

İbtâl et-: *İptal etmek, hükümsüz bırakmak.*

1. Kârını Fir'avn-ı nefsiñ bî-gümân **İbtâl eder**
Ceyb-i dilden zâhir olduğça yed-i beyzâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 3*). [*bî-gümân İbtâl eder, --er*]

İclâl eyle-: *Büyüklik etmek, büyüklük göstermek.*

1. Ya'nî 'Abdullâh Efendi dâver-i faẓl u kerem
Ehl-i isti'dâdı elṭâfiyla **İclâl eyledi** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 4*). [*İclâl eyledi, --di*]

İcrâ kıl-: *Yapmak, yerine getirmek.*

1. Hızr-ı vâdî-i hüner etdi bu nazmı inşâ
Ḥâmesi **kıldı** 'aceb âb-ı ḥayâtı **İcrâ** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 4*). [*İcrâ kıldı, --dı*]

İcrâ-yı mezâk eyle-: *Bir şeyi veya bir görevi zevkle yerine getirmek.*

1. Bîsütûn-ı 'aşkı açdım tîşe-i âh-ile ben
Eylemiş Ferhâd Şîrîn ile **İcrâ-yı mezâk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 14*). [*İcrâ-yı mezâk,]*

İç-: *Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.*

1. Câm-ı esrâr-ı ḥaḳîkatden **İçenler** bâde
Mest olur maḥşere dek bir daḥı hûşyâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 13*). [*İçenler, -en, -ler*]

2. Müselmān ol saña kurbān olayım dedim ol kāfir
Şarāb **iç** gel dedi 'ādet budur āyīn-i 'İsā'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [iç,]
3. **İçersin** mey-perestler kanını gıybet ile ammā
Şakın şūfī döner dendānların tesbīh-i mercāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11).
[içersin, -er, -sin]

iç: Bir şeyin iç kısmı, içinde, arasında.

1. Erer bahār-ı şebāba hāzān-ı şeyb hemān
Bu bağ **içinde** açılmaz Fehīm gonce-i kām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [içinde, -i, -n, -de]
2. Bezm-i girdāb-ı cünün **içre** dönen peymāneyim
Cüş-ı tūfān-ı belādan keşt-i vīrāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 53). [içre, -re]
3. Gonce-i la'l-i lebiñ haṭṭ-ı zümür-rūd-fāmını
Gül-bün-i yāḳūt **içinde** berg-i reyḥān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [içinde, -i, -n, -de]
4. Bu dār **içinde** Fehīmā kelām-ı Ḥaḳḳ'ı diyen
Misāl-i Ḥazret-i Manşūr pāy-i dāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [içinde, -i, -n, -de]
5. Tulu' etdi **içinde** mäh-ı 'idiñ āfitāb-āsā
Misāl-i 'id-ber-bālā-yı 'id oldu meserretle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 5). [içinde, -i, -n, -de]
6. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil zāhid
Sen olma bāri bu deyr **içre** mücid-i aşnām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [içre,]

içün: İçin, amacıyla, maksadıyla.

1. Öyle bir 'Ankā-yı nāzım kim Hümā-yı lā-mekān
Sayd **içün** Cibril-i ḳudsū şāh-bāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [içün,]
2. Rızık **içün** ḡam çekme fem mevcūd iken sende
Fehīm diḳḳat et kalır mı bī-dāne dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [içün,]
3. Gonce-i bağ-ı şu'ūru tār u mār etmek **içün**
Tarf-ı festen sünbül-i zülfiñ perīşān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 11). [içün,]
4. Tışe-i ḡayretle taḥrīb etdi çok büt-hāne dil
Cāy-ı cānān **içün** āḥir yaptı bir kāşāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [içün,]
5. Sırr-ı 'aḳlı mest ü medhūş olmayınca bilmedim
Vermek **içün** şöhret ü 'unvāna revnāḳ dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [içün,]
6. Ḥāhiş-iñ vardır kabā-yı cāh u iḳbāle Fehīm
Ben seni taḥḳīr **içün** giydim melāmāt cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [içün,]
7. 'Ālem-i tafşile geldi 'ālem-i icmālden
Āşinā olmak **içün** esmāsına bīḡāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [içün,]
8. Terk edip ḡalḳıñ libās-ı 'tibār u rütbesin
Nefsime taḥḳīr **içün** giydim melāmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [içün,]

idbār: Talihsizlik, bahtsızlık.

1. Felege çıksa eger tır yine ḡāke düşer
Erer iḳbāl-i hevā ehline elbet **idbār** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [idbār,]

idrāk et-: Anlamak, kavramak.

1. Nihāyet 'uzlet etmekden ḡaraz taḥşil-i şöhretdir
Bunu **idrāk eder** erbāb-ı diḳḳat ḡāl-i 'Ankā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 12).
[idrāk eder, --er]

ifā evle-: Gereğini yerine getirmek.

1. Ne haddiñ **eylemek ifā** Fehīmā vaşf-ı evşāfiñ
Du ‘āya başla el aç dergeh-i Feyyāz-ı Mevlā’ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [ifā
eylemek, --mek]

ifşā et-: Gizli bir şeyi aşikar etmek, ortaya çıkarmak.

1. Şāf-diller hıfz-ı esrār eylemez **ifşā eder**
Setr-i mey me’ mül olur mu kâse-i billürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 31). [ifşā
eder, --er]

ifşā eyle-: Gizli bir şeyi açığa çıkarmak.

1. Sırr-ı ‘aşkı eşk-i çeşmim yâre **ifşā eyledi**
Olmasın hem-râzı yâ Rab kimseniñ ehl-i nifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [ifşā
eyledi, --di]

iftār ol-: Orucu açmak.

1. Hâṭ-ı ruḥsârı gelince çekeriz şavm-ı vişāl
Mihr-i rahşân gurûb etmese **iftār olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [iftār olmaz,
--maz]

iftitāh: Açmak, başlamak.

1. Feth olur derd-i ma ‘ānī naḥl-i nazmımda
Fehīm eyledim rengin elfāz ile nutka **iftitāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [iftitāh,
]

igne: İğne.

1. Mâ-sivâ nakşına **igne** kadar olma dil-bend
Ehl-i tecridi yolundan alıkor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [igne,]

ihlās-ı icâbet: Samimi bir şekilde cevap verme.

1. Yeter ey kil-k-i biçâre ne mümkün Hâk tavşifi
Du ‘â kıl dergeh-i Feyyāz’a **ihlās-ı icâbetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 22). [ihlās-ı
icâbetle, --le]

ihsân: Cömertlik, lütuf, bağış.

1. Edelden cevher-i nazmı bana Şāh-ı Necef **ihsân**
Müreccaḥ oldu güftārım Fehīmā şî‘r-i Selmān’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 13).
[ihsân,]
2. Sen beni cevrine şâyeste bil **ihsân** olarak
Gösterir saña felek mäh-ı kemālî bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [ihsân,]
3. Temāşā eyleyip nîsân-ebr-i feyz-i elṭāfiñ
Açar tā ḳa‘r-ı deryâdan şadef **ihsânına** aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22).
[ihsânına, -ı, -n, -a]

ihsân et-: İyilik, yardım etmek.

1. Cām-ı meydır saltanat **ihsân eden** İskender’e
Rind-i bezm-i bâde Cem-âyin olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [ihsân
eden, --en]
2. İşte ez-cümle ḥafîd-i Muḥyizâde Molla’ya
Bir rû’üs **ihsân edip** maḥsûd-ı emsâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 9, Mısra 6). [ihsân edip,
--ip]

ihsân-ı bî-pāvân Mevlâ: Sonsuz lütuf ve cömertliğe sahip olan Allah.

1. Sipās-ı bî-kıyās **ihsān-ı bî-pāyān Mevlā'ya**
Erişdi sâhil-i itmâma bu fülk-i hüner-vāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 1). [ihsān-ı bî-pāyān mevlā'ya, --ya]

iẖtiyār eyle-: İstemek, talep etmek.

1. Cīvānıñ şöhetini **iẖtiyār** eylerse bir ādem
Şebāb üzre geçer 'ömrü cihānda hiç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [iẖtiyār,]

iẖtiyār et-: Yaşlanmak || Tecrübe etmek.

1. Kesb-i rāhat gūşe-i vahdetde āsāndır velī
Gençlikde künc-i 'uzlet **iẖtiyār etmek de** güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [iẖtiyār etmek de, --de]

iẖvā et-: Canlandırmak, diriltmek.

1. Hezārān mürdegān-ı fakr-ı bir demde **eder iẖvā**
Dem-i luṭfu mūmāsıl feyz-i enfās-ı Mesihā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 19). [iẖvā eder, --er]
2. Bahr-ı hırmāna ğarık olmuş Fehīm-i nā-tüvān
Va'de-i luṭfuñla **iẖvā etdiñ** ey rūḥ-ı revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 14). [iẖvā etdiñ, --din]

ikbāl eyle-: Makamı yükselmek.

1. Çün rü' üsü aldı rif'atle o necl-i pür-hüner
Ḥamd edip Ḥaḳḳ'a küşād-ı ḥaṭṭa **ikbāl eyledi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 8). [ikbāl eyledi, --di]

ikbāl-i hevā ehli: Heves, istek makamında olanlar.

1. Felege çıksa eger tîr yine ḥāke düşer
Erer **ikbāl-i hevā ehline** elbet idbār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ikbāl-i hevā ehline, --ne]

ikbāl-i sermed: Daimi mutluluk.

1. Aña hem vālid-i zî-şânına feyz-i cenāb-ı Ḥaḳ
Vere 'ömr-i ebed **ikbāl-i sermed** zevḳ ü rāḥatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 10). [ikbāl-i sermed,]
2. Ḥudā bu ḥānedānı eylesin āfātdan maḥfūz
Verip 'ömr-i ebed **ikbāl-i sermed** 'izz ü devletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 24). [ikbāl-i sermed,]
3. Vere 'ömr-i ebed **ikbāl-i sermed** 'izz-i bî-ğāye
Seni 'ilm ü hünerle Ḥazret-i Ḥaḳ ede şāhib-cāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 11). [ikbāl-i sermed,]

iken: İken.

1. Neyleyim zevḳ-i cinānı ḥasret-i dîdār **iken**
Naḥl-i Ṭübā bir çüb-ı ta'zîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 11). [iken,]
 2. Rızḳ içün ğam çekme fem mevcūd **iken** sende
Fehīm diḳḳat et ḳalır mı bî-dāne dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [iken,]
 3. Sübhā-i mercān-ı rindān dāne-i engür **iken**
Zāhidā gül-bang-ı tevbe na'ra-i mestānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [iken,]
- Pîr **iken** şeyḫi cīvān eyledi nūş-ı şahbā
Taḳvîyetde diyemem bâdeden imdād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [iken,]

4. İ'timād etmez **iken** va'de-i vaşl-ı yāre
Düşdü bîçāre gönül va'de-i kemîn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [iken,]
5. Mesîhâ-yı leb-i cân-bağşına nâzır **iken** her dem
Şifâ-yâb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bîmāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15). [iken,]
6. Râz-ı 'aşkı 'āleme ibrâz kaydında **iken**
Hâk bu kim Manşûr-veş bir dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [iken,]
7. Bir zamân mest-i mey-i la'liñ **iken** dil şimdi
Şahne-i hatt-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [iken,]

iki: Birden sonra gelen sayının devamı, iki.

1. Kaṭ' olur 'ayş-ı hayât-ı cāvidānım sâkiyâ
İki yıllık mey dü-dem şemşirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [iki,]
2. Ham eder kâmetini meyl-i sehî-kadd-i civân
Ülfet-i tîrden oldu **iki** kat kadd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [iki,]
3. Mey içmek tâze sevmek mevki'i mey-hânedir amma
İki kat mest olur âdem hesâbı rû'yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 12). [iki,]
4. **İki** târîh-i tâm ile Fehîmâ zevk ü şevkimden
Kudûmun eyledim tebrike niyyet ben de sür'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 25). [iki,]
5. Beyt-i vâhidde **iki** mısra'birer târîh-i tâm
Nazm edip hâme Fehîmâ 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 11). [iki,]
6. Rû-be-rû geldi **iki** hüsñ ü cemâl
Lafz-ı ma'nâdan eyler 'arz-ı vişâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 5). [iki,]

iki 'âlem: İki alem, iki dünya; ahiret ve dünya.

1. Bundadır hüsñüñ revâci bu gönül bâzârıdır
Verdi **iki 'âlemi** bir büse-i cânâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [iki 'âlemi, --i]

iklîm: Memleket, diyar.

1. Kâf-ı kalbinde yok ebnâ-yı cihânıñ uçmuş
Tâ verâ-yı 'adem **iklîmine** 'Ankâ-yı vefâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [iklîmine, -ine]

iklîm-i küffâr-ı le'im: Aşağılık kafirlerin ülkesi.

1. Şehriyâr-ı şîr-şavlet kahramân-ı harb u darb
Dâver-i süz-efgen-i **iklîm-i küffâr-ı le'im** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 2). [iklîm-i küffâr-ı le'im,]

iktibâs eyle-: Ödünç almak.

1. Şevk-i hüsñ-i yârdan dil eyledi kesb-i ziyâ
İktibâs eyler kamer nûru şu 'â'-i hürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [iktibâs eyler, --r]

'ilm: Bilim, bilgi, marifet.

1. Vâlidîñ mâlı gibi **'ilmine** vâris olamaz
İntikâl eylese de sırr-ı peder evlâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 25). ['ilmine, -i, -n, -e]
2. **'İlme** Peygamber Medîne bâbı anuñ Murtażâ
Cümle aşhâbı nücüm hürşid-i vâlâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). ['ilme, -e]

iltifât et-: İltifat etmek.

1. Atlas-ı kaftân-ı ikbâl-i cihân pek köhnedir
İltifât etme Fehîmâ câme-i pejmürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [iltifât etme, --me]

2. Kuvvet-i tab‘ım hüküm-pîrâdır ammâ neyleyim
İltifât etmez Fehimâ cânib-i eş‘âra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [iltifât etmez, --mez]

iltifât-ı nazar-ı yâr: Sevgilinin bakışına yönelmek.

1. **İltifât-ı nazar-ı yârdan** oldum düşkün
Var mı beñzer baña dünyâda ‘aceb üftâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 21). [iltifât-ı nazar-ı yârdan, --dan]

iltifât-ı şâh-ı devrân: Zamanın sultanına dönmek.

1. Baş muşâhib eyledi ‘azm-i bekā kim çok zamân
İltifât-ı şâh-ı devrân-ile olmuşdu bekâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 2). [iltifât-ı şâh-ı devrân-ile, -ile]

imtiḥân: Deneme, sınama.

1. **İmtihân** ise garaż Rûm’da vardır üstâd
İşte meydân-ı sülḥan gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 13). [imtiḥân,]

‘inâyet et-: Yardım ve iyilik etmek.

1. O sultânın silâh-đarı ‘Alî Beg bendesine Ḥak
‘Inâyet etdi bir ḥayrû’l-ḥalef ‘izz ü sa‘âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 4). [‘inâyet etdi, --di]
2. Ḥudâ gencîne-i luṭfuñdan ol mîr-i girân-ḳadre
‘Inâyet etdi bir ḥayrû’l-ḥalef ‘izz ü sa‘âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 14). [‘inâyet etdi, --di]

intikâl evle-: Bir yerden diğeri bir yere göçmek, gitmek.

1. Vâlidin mâlî gibi ‘ilmine vâris olamaz
İntikâl eylese de sırr-ı peder evlâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 26). [intikâl eylese de, --se, --de]

i‘lân evle-: Bildirmek, söylemek.

1. Ben de **i‘lân eyledim** târiḥ-i tâm ile Fehîm
Dehri kıldı ber-murâd Sultân Meḥemmed maḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 17). [i‘lân eyledim, --dim]

ile: Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

1. Neş‘e-yâb oldu gönül ol leb-i mey-günüñ **ile**
Sâķi-i Cem olamaz ḡayrı ḳadeḥ-kâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [ile,]
2. Sâķi-i meclis-i vaḥdet aramaz şâh u gedâ
Ser-i faḡfûr **ile** bir oldu ayaḡ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [ile,]
3. Bâde-i ümmîd **ile** mest-i şafâ olmak kolay
Soñra cām-ı vaşl **ile** def‘-i ḥumâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [ile,]
4. Bâde-i ümmîd **ile** mest-i şafâ olmak kolay
Soñra cām-ı vaşl **ile** def‘-i ḥumâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [ile,]
5. Fetḥ olur derd-i ma‘ânî naḥl-i nazmımda
Fehîm eyledim rengin elfâz **ile** nuṭṭa iftitâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [ile,]
6. Meclis-i rind-i sebûk-rûḥa ḥaber ver sâķi
Bâr-ı destâr **ile** ol şûfî-i sıklet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [ile,]
7. Raķib-i dîv-sîret ḥâtem-i la‘lin öper elbet
O bed-ḥû siḥr **ile** mühr-i Süleymân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [ile,]

8. Nokta-i hāl-i lebiñ şevki **ile** devr ederiz
Merkez-i mīm-i muhabbetde misāl-i pergār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [ile,]
9. Hār-ı ağyār **ile** pür oldu zemīn-i gül-zār
Başlasın nāle vü feryāda hemen bülbül-i zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [ile,]
10. Hıffet-i ‘aql **ile** yüklendik ezel teklifi
Hāmīl-i bār-girān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [ile,]
11. Öte gitsin bize hem-derd olamaz bülbül-i zār
Süz-ı hicrān **ile** pervānede feryād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 14). [ile,]
12. Olur mu faşş-ı zerrīn **ile** kāmīl cevher-i nākış
Siyeh-dil pertev-i ikbāl **ile** rüşen-zamīr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 16). [ile,]
13. Mey-i ikbāl **ile** mest olma düşme hāk-i idbāre
Ayağdan düşmüşe bezm-i cihānda dest-gir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 13). [ile,]
14. Bistütün-ı ‘aşkı açdım tişe-i āh-ile ben
Eylemiş Ferhād Şirīn **ile** icrā-yı mezāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [ile,]
15. Hasret-i teng-i dehān-ı yārdan dil-hūn olup
Eşk-i gül-gün **ile** döndü gonce-i gül-zāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [ile,]
16. Şarābdır diyerek şundu baña sākī cām
Havāss-ı hāmse **ile** nüş olundu bāde tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [ile,]
17. Medīneli **ile** ol şchri dil-ber ülfet eder
O bir gāzāl-i haremdir olur mu gayrıya rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [ile,]
18. Fikr-i hūbān **ile** feryād-ı dil oldu nākūs
Sīnemi deyr-i hayāl eyledi sevdā-yı bütān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [ile,]
19. Fūrūğ-ı hūsnū artar yār **ile** biz şöhet etdikçe
Şem‘ rüşenlenir pervāneler germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [ile,]
20. Gümüş Halkalı’da nār-ı hāsed ağyārı kāl eyler
Gümüşşuyu’nda ben o sīm-ten **ile** ‘işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [ile,]
21. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la’li yāda
Ederim sāğar-ı yāqūt **ile** nüş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [ile,]
22. Māder-i şarfi taşarruf **iledir** kesb-i refāh
Olma dil-beste şakın cāriye-i irāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 19). [iledir, -dir]
23. Fikr-i sūd **ile** huzūr-ı hāba hiç vermez vücūd
Ehl-i hisset göremez rü’yāda da rüy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [ile,]
24. İçersin mey-perestler kanını ğıybet **ile** ammā
Şakın şūfī döner dendānlarıñ tesbīh-i mercāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11). [ile,]
25. Dağıdır sūnbül-i zūlfūñ giyip al fistānı
Şayd eder āl **ile** şad murğ-ı dil-i nālānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [ile,]
26. Toğdu māl-ı rüzede mihr-i cihān-ārā gibi
Bu sürür **ile** felek rakş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [ile,]
27. Oldu zīb-i mehd-i devlet yine bir şehzādesi
Feyz-i lutf-i Hāk **ile** mānende-i dürr-i şādef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 10). [ile,]
28. Nāmını Fağfūr’uñ eyler şit-ı ikbālī şikest
Kıymet-i elmās **ile** bir mi olur kadr-i hāzef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [ile,]
29. Hāk’dan istirhām **ile** tārīh-i fevtin yaz Fehīm
Pir idi Hātīf Efendi eyleye ‘adni maķām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 9). [ile,]
30. İki tārīh-i tām **ile** Fehīmā zevk ü şevkimden
Kudūmun eyledim tebrike niyyet ben de sūr’atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 25). [ile,]
31. Yūmn **ile** aldı rü’usu Eşref-i ‘ālī-haseb
Bā-yūmn Eşref Efendi lihye irsāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 13). [ile,]
32. Debīr-i feyz-i Hāk rüy-ı ‘Alī Eşref Efendi’ye
Midād-ı meşk **ile** Nūr āyetin yazdı bi-hāmdī’llāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 2). [ile,]
33. Sefīnetü’ş-şu’arā nāmı **ile** bu āşār
Hitāma erdi Fehīmā be-lutf u fażl-ı Hūdā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 5). [ile,]

34. Ben de i' lān eyledim tārīḥ-i tām **ile** Fehīm
Dehri kıldı ber-murād Sultān Mehemmed maḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 12, Mısra 17).
[ile,]
35. Pādīşāh-ı baḥr u ber ' Abdülmecīd Ḥan kim odur
Şevket ü iclāl **ile** şāhān-ı dehrīn a'zamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 12, Mısra 2). [ile,]
36. Vücūd-ı vecd ü ḥāle cevher-i ḥākī olur bürhān
Beḳā ba'de'l-fenāya ḥāl **ile** olmaz mı istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 15, Mısra 4). [ile,]
37. Medīneli **ile** ülfet eder o şūḥ müdām
O bir ḡazāl-i ḥaremdir olur mu ḡayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [ile,]
38. 'Azm-i gül-zār **ile** bülbul devridir
Bāde-nūş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 1). [ile,]
39. Gül-i miḥnet-keşiyiz ḥār **ile** bāḡ-ı sitemiñ
Nev-bahār-ı ḡamına bülbulüz ol ḡonce-femiñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [ile,]
40. Ḥayāl-i rüy-ı yār **ile** ederken sinemi gül-şen
Gül-i maẓmūn-ı rengini riyāz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 21).
[ile,]
41. Amān sākī mey-i gül-reng **ile** gel muntaẓır yārān
Revān oldu kenār-ı cüy-bār-ı gül-şene rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [ile,]
42. Kişver-i Çīn-i ḥayālinden geçer faḡfūr-ı 'aşḳ
Baḥs eder dā'im Süleymān **ile** böyle mūr-ı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).
[ile,]

illā: Kesinlikle, mutlaka.

1. Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfiḳār
Ḥüccet-i mümzā vü maḥtūm lāda **illādır** 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [illādır, -dır]

'ilm ü hüner: Bilgi ve yetenek.

1. Vere 'ömr-i ebed iḳbāl-i sermed 'izz-i bī-ḡāye
Seni **'ilm ü hünerle** Ḥazret-i Ḥaḳ ede şāḥib-cāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 10, Mısra 12). ['ilm ü hünerle, --le]

īmān: Allah'a inanma, dinî inanç.

1. Küfr-i zülfe meyl edip oldum cemālinden cüdā
Mā'il-i zünnār olup **īmāna** etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [īmāna, -a]

imdād: Yardım, yardım isteme.

1. Pīr iken şeyḫi civān eyledi nūş-ı şāḥbā
Taḳviyetde diyemem bādeden **imdād** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [imdād,]

imdāda eriş-: Yardıma yetişmek, gelmek.

1. Tār u mār etse de ḡisūsunu bād-ı āhım
Leşker-i kāfir-i ḥaṭṭı **erişir imdāda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [imdāda erişir, --ir]

'ind-i zāhid: Zahit(ler) katında.

1. Nūş-ı şāḥbā etmez ammā ḡıybete dendān biler
Ekl-i laḥm-ı meyyit olmuş **'ind-i zāhidde** mübāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 8).
['ind-i zāhidde, --de]

inkār ol-: İnkâr etmek, yok saymak.

1. Cezbe-i ḥüsnü o şūḫūñ hele **inkār olmaz**
Neyleyim 'āşık-ı efgendesine yār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [inkār olmaz, --maz]

inkisār et-: Kırılmak.

1. Seng-i cevri şîşe-i ƙalbim şikest eyler çe sūd
Ol ziyān-kār tıfl-ı nāza **inkisār etmek de** güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [*inkisār etmek de, -de*]

inşā et-: Yazmak, kaleme almak, inşa etmek.

1. Hızr-ı vādī-i hüner **etdi** bu nazmı **inşā**
Hāmesi ƙıldı ‘aceb āb-ı hayātı icrā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 3). [*inşā etdi, --di*]

inşāf: Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet.

1. Fehīmā şā‘irān-ı bü‘l-hevesde ƙalmamış **inşāf**
Ƙanā‘at eylemez maẓmūna dīvānı ƙalar ƙarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 19). [*inşāf,*]

inşāfı az eyle-: İnşafsızlık etmek.

1. Nāle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık pīr-i ƙarh
Çok cefālar eyleyip **inşāfı az eyle** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [*inşāfı az eyle, --r*]

intisāb et-: Bağlanmak.

1. Etmeyiz vārid olan hükm-i ƙazādan pīç ü tīb
Tā ezelden **etmişiz** bāb-ı rızāya **intisāb** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [*intisāb,*]

‘İrāk u Rūm u Īrān: Irak, Rum ve İran.

1. Seniñ Tātār zülfüñ düzd ğamzeñ ƙeşm-i fettānıñ
Ki bir demde **‘İrāk u Rūm u Īrān’ı** ƙalar ƙarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [*‘irāk u rūm u ĭrān’ı, --ı*]

Īrān: İran ülkesi.

1. Çekip tīg-i hayālī Şevketāne ceşş-i eş‘ārım
Bu vādide sūhan-sencān-ı **Īrān’ı** ƙalar ƙarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [*ĭrān’ı,*]

‘irfān: Sezgi yoluyla elde edilen bilgi.

1. Rūhdur ƙāleb-i insāna Fehīmā **‘irfān**
Heykel-i bī-hünerān ‘add olunur seng-i mezār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [*‘irfān,*]

‘irfān-ı sultān-ı velāyet: Īrfan ve velilik sultanı.

1. O kān-ı cevher-i **‘irfān-ı sultān-ı velāyetdir**
Olur hāk-i ƙarīķi dūrre-i tēc-ı ser-i iclāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 15, Mısra 5). [*‘irfān-ı sultān-ı velāyetdir, --dir*]

irşād: Doğru yolu gösterme; mānen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma.

1. ‘Aķlı da nefsi de etdik reh-i ‘aşķa **irşād**
Mürşid-i pīr ü civān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17). [*irşād,*]
2. Zāhid-i münkire mey şunma ‘abes ey sākī
Ehl-i inkār kerāmāt-ile **irşād** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [*irşād,*]

irsāl eyle-: Yollamak, göndermek.

1. Yümn ile aldı rü'ûsu Eşref-i 'ālî-haseb
Bâ-yümün Eşref Efendi lihye **irsāl eyledi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 14). [irsāl eyledi, --di]

ise: Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

1. Lâle-i gül-şen-i dil oldu yine pejmürde
Ger tekâsül var **ise** dide-i giryândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [ise,]
2. Var **ise** bezm-i cihânda mey-i âsâyiş-i bâl
Câm-ı Cem'de arama sāgar-ı rindândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [ise,]
3. Ermek **ise** maşşadın evc-i kemâl-i rif'ate
Varlığın terk eyle ey dil hâk-pây-ı kâmil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [ise,]
4. Dikâat et fikr-i dakîkîñ var **ise** edvârına
Hâzd eder bu kevnî elbet âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [ise,]
5. İmtihân **ise** ğaraž Rûm'da vardır üstâd
İşte meydân-ı sülhân gitmeyelim Şirâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 13). [ise,]

İsfahân: İran'da Şirâz'la Tahran arasında nüfusu kalabalık bir şehirdir (sürmesiyle meşhurdur).

1. Giderken **İşfahân'a** hasret-i Leylâ-nigâhîñla
Çekerler sürmeyi çeşm-i ğazâlân hâk-i râhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [işfahân'a, -a]

İskender: Makedonyalı İskender.

1. Reh-i tecridde derler mi Aristo'ya hâkîm
Terk-i dünyâ eden **İskender'e** üstâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [iskender'e, -e]
2. Câm-ı meydîr saltanat ihsân eden **İskender'e**
Rind-i bezm-i bâde Cem-âyn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [iskender'e, -e]

iste-: Talep etmek.

1. **İstemez** bağ-ı muhabbet cüy-bâr u lâle-zâr
Eşk-i çeşm ü dâğ-ı dildir revnâk-ı şahrâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 21). [istemez, -mez]
2. Zevâlin **istemez** mi bî-hüner ehl-i kemâlâtın
Vefât-ı hâceyi eyler temennî dâ'imâ etfâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [istemez, -mez]
3. **İstemez** 'aql-ı Felâtûn celb-i câha câhil ol
Tâli 'iñ olsun kavî tedbîr ü re'yde Bâkıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [istemez, -mez]
4. **İsteyen** dâhil olur bezm-i harîm-i hâşa
Der-i dergâh-ı şeh-i 'aşkda olmaz derbân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [isteyen, -y, -en]
5. Râhat **istersen** tağarrüb etme bâb-ı devlete
Gerçi âvâz-ı dühül pek hoş gelirmiş dürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 25). [istersen, -se, -ñ]
6. Tabîb-i iltifâtın **istemem** zahm-ı dil-i zâra
Nemek-âlüd-ı âzârın devâ-yı şihhat olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [istemem, -me, -m]

iş'âl eyle-: Tutuşturmak.

1. Fûrûğ-ı hüsn-i cânân **eyledi** şem'-i dili iş'âl
Çerâğ eyler emek-dârın cihânda şâhib-i iğbâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [şem'-i dili iş'âl,]

isit-: *İşitmek, duymak.*

1. Görmedi bir böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş **ışitmiş** işte târîh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 8). [*ışitmiş, -miş*]

ışrâb et-: *İçirmek (şarap bağlamında).*

1. 'İşve **ışrâb eder** ol dil-ber-i tannâz saña
Ey gönül neş'e veren sâkî-i pür-nâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [*ışrâb eder, --er*]
2. Böyle **ışrâb etdi** cüş-ı cüy-bâr
Bâde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 7). [*ışrâb etdi, --di*]

'isret et-: *İçki içip eğlenmek, âlem yapmak.*

1. Kebâbı laht-ı cigerdir şarâbı hûn-ı sirîşk
Müretteb **'isret edenler** bizim diyâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [*'isret edenler, --en, --ler*]
2. Gümüş Halkalı'da nâr-ı hased ağıyarı kâl eyler
Gümüşşuyu'nda ben o sîm-ten ile **'isret etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [*'isret etdikçe, --dik, --çe*]

işte: *Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.*

1. Mâ'il-i zîb-i cihân kim dediler **işte** biziz
Merd-i mağlûb-ı zenân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [*işte,]*
2. Sürmedik âdem olup zevkini bâğ-ı fakrîñ
Târik-i bezm-i cinân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [*işte,]*
3. Hıffet-i 'aql ile yüklendik ezel teklifi
Hâmil-i bâr-girân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [*işte,]*
4. Etdi dîvâne bizi fikr-i 'uqûl-i 'aşere
Nâkış-ı 'aqla uyan kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [*işte,]*
5. 'Aklı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşâd
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 18). [*işte,]*
6. Rûm'da erdi sözüm mertebe-i i'câza
İşte meydân-ı sühân gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 14, Mısra 4). [*işte,]*
7. Güy u çevgân-ı hüner-bâza yeter 'arşa-i Rûm
İşte meydân-ı sühân gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 14, Mısra 16). [*işte,]*
8. Görmedi bir böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş **işte** târîh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 8). [*işte,]*
9. Mâ'il-i zîb-i cihân kim dediler **işte** biziz
Merd-i mağlûb-ı zenân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [*işte,]*
10. Müşteriyiz o mehiñ cevrine biz bî-pervâ
Fâriğ-i havf-ı ziyân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [*işte,]*
11. Çekeriz cevriñ ol kaşî kemânîñ dâ'im
Sâlik-i çille-keşân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [*işte,]*
12. Eyledik cevher-i ferde fem-i yâri teşbîh
'Ârif-i sırr-ı nihân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 14). [*işte,]*
13. Görürüz noktâyı biz cümle hürûfâ mebde'
Vâsıl-ı keşf ü 'ayân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 16). [*işte,]*
14. Fakr-ıla fâhr ederiz sâye-i Mevlânâ'da
Gıpta-fermâ-yı şehân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 20). [*işte,]*
15. Nazmımız etdi Fehîmâ dil-i yâri teşhîr
Mâlik-i sihr ü beyân kim dediler **işte** biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 22). [*işte,]*
16. **İşte** ez-cümle hafîd-i Muhyizâde Molla'ya
Bir rû'ûs ihsân edip mahsûd-ı emsâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 5). [*işte,]*
17. Kande şeh-bâz-ı hüner olsa gelir pervâza
İşte meydân-ı sühân gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 14, Mısra 2). [*işte,]*

18. Mâlik oldum burada ben hüner-i mümtāza
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 6). [işte,]
19. Haleb anda ise bunda bulunur endāze
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 8). [işte,]
20. Var mı 'Ankā-yı hüner olsa gelir pervāza
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 10). [işte,]
21. Oldu ğālib hünerim Rūm'da fahr-ı rāza
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 12). [işte,]
22. İmtihān ise ğaraż Rūm'da vardır üstād
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 14). [işte,]
23. Pehlivān-ı hünere sāḥa-i maḥşûş olmaz
İşte meydân-ı sūḥan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 18). [işte,]

istibāh et-: Şüphelenmek.

1. Merd-i meydân-ı muḥabbet oldum **etme istibāh**
Hüccet-i kâṭı' olur da 'vā-yı 'aşka tîğ-i āḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [istibāh etme, --me]

istidlāl: Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma, çıkarım.

1. Vücūd-ı vecd ü ḥāle cevher-i ḥākī olur bürhān
Beḳā ba'de'l-fenāya ḥāl ile olmaz mı **istidlāl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 4). [istidlāl,]

istiğnā et-: Tok gözlü olmak, geri durmak.

1. Mihr-i 'aşkıñla münevver olalı ḥāne-i dil
Pertev-i şubḥ-ı murāda **ediyor istiğnā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [istiğnā ediyor, --iyor]

istihāle: Bir durumdan başka bir duruma geçme, değişme.

1. Fehīmā ḥāl-i 'ālem **istihāle** üzre olmaz mı
Qabūl etmektedir kevn ü fesādı 'unşur-ı eşḳāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [istihāle,]

istikmāl: Tamamlanmak.

1. Mebānī-i hüner ma'mūr olur olmaz ḥarāb ammā
Eger şehzāde-i kân-ı kemāl eyleyse **istikmāl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [istikmāl,]

istimdād eyle-: Yardım istemek.

1. Fütūḥ-ı bātına erbāb-ı dilden eyle istimdād
Sühūletle derūndan fetḥ olur her bir der-i ḥāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [istimdād eyle,]

istirhām: Merhamet isteme, yalvarma, niyaz etme.

1. Hāḳ'dan **istirhām** ile tāriḥ-i fevtin yaz Fehīm
Pir idi Hātif Efendi eyleye 'adni maḳām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 9). [istirhām,]

istivāk: Gönül arzusu.

1. Ben gidersem ḥāk-i ḳabrimden çıkar serv-i bülend
Ḳāmet-i bālā-yı yāra var o rütbe **istivāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 18). [istivāk,]

2. Āb u táb-ı hüsünü gördükçe artar **ıştiyāk**
Cüy-ı vaşl-ı yāre kıanmaz mäh-i deryā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 19).
[ıştiyāk,]

ıştiyāk-ı la’l ü haṭṭı: (Sevgilinin) ayva tüylerinin ve dudağına (duyulan) özlem.

1. Gidersem kabre böyle **ıştiyāk-ı la’l ü haṭṭıñla**
Çıkar hep reng-i yâkūt u zümürred her giyâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 7).
[ıştiyāk-ı la’l ü haṭṭıñla, --ın, --la]

‘işve: Cilve, naz.

1. Kadeh gerdişde sâkî **‘işvede** mey şışede gül-reng
Fehimā var mı bu tertib-i ‘işret bezm-i me’vāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13).
[‘işvede, --de]
2. **‘İşve** işrâb eder ol dil-ber-i ṭannâz saña
Ey gönül neş’e veren sâkî-i pür-nâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [‘işve,]

ittihâz et-: Kabul etmek.

1. Zümre-i hübân içinde pek begendim ben seni
Cismime cân **ittihâz etdim** efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [ittihâz
etdim, --dim]

‘iys-ı nev-rûz et-: Nevruz meclisi düzenlemek.

1. Nukl-i bezm-i Cem’i nakl etdi Fehimā bu gece
‘İys-ı nev-rûz ederek sâkî-i devrana kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 14). [‘iys-ı
nev-rûz ederek, --erek]

izâle eyle-: Yok etmek.

1. Kâfir-i nefsi **izâle eyledi** sultân-ı ‘aşk
Ey haṭṭib-i dil kırâ’at eyle gâzî hutbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [izâle eyledi, -
-di]

izhâr eyle-: Açığa vurmak, aşikar etmek.

1. Gamla **izhâr eylemem** hiç âh u zâr
‘Aşıka ‘ayn-ı vefadır cevri yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 3). [izhâr eylemem, --mem
]

‘izz ü devlet: Yücelik ve mutluluk.

1. Hudâ bu hânedânı eylesin âfâtdan mahfûz
Verip ‘ömr-i ebed ikbâl-i sermed **‘izz ü devletle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 24). [‘izz ü
devletle, --le]

‘izz ü sa’âdet: Yücelik ve mutluluk.

1. O sultânın silâh-dârı ‘Alî Beg bendesine Hâk
‘Înâyet etdi bir hayrû’l-halef **‘izz ü sa’âdetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 4). [‘izz ü
sa’âdetle, --le]
2. Hudâ gencine-i lutfundan ol mîr-i girân-kaḍre
‘Înâyet etdi bir hayrû’l-halef **‘izz ü sa’âdetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 14). [‘izz ü
sa’âdetle, --le]

‘izz-i bî-gāye: Sonsuz yücelik.

1. Vere ‘ömr-i ebed ikbâl-i sermed **‘izz-i bî-gāye**
Seni ‘ilm ü hünerle Hâzret-i Hâk ede şâhib-câh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 10, Mısra 11). [‘izz-i
bî-gāye,]

2. Cihānda ‘arz-ı kālā-yı hūner oldukça ol zāta
Vere Bārī te‘ālā ‘ömr-i sermed ‘**izz ü bî-ğāye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [‘izz ü
bî-ğāye,]

itā‘at et-: Söz dinlemek, emirlere uymak.

1. Şahne-i ‘aqla **itā‘at** mi **eder** mest-i cünün
Olamaz kişver-i ‘aşk içre yasağ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [itā‘at,]

i‘timād et-: Güvenmek.

1. **İ‘timād etmez** iken va‘de-i vaşl-ı yāre
Düşdü biçāre gönül va‘de-i kemīn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [i‘timād
etmez, --mez]

ittihād-ı hāk-sārān: Düşkünlerin, hali perişan olanların birliği.

1. **İttihād-ı hāk-sārāndan** hāzer etsin mülūk
Filler ‘āciz olur mūrān ederse ittifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [ittihād-ı hāk-
sārāndan, --dan]

‘izzet et-: Saygı göstermek.

1. Tıfl-ı eşkiñ yeri var olsa da dīdemde ‘azīz
‘**izzet etmezdim** eger olmasa merdüm-zāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [‘izzet
etmezdim, --mez, --dim]

Ji

jāle: Çiğ tanesi.

1. Gül ‘araḳ nūṣ eylemiş ol māh cām-ı hāleden
Ġonce-i ruḥsārının pervanesi var **jāleden** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 20*).
[jāleden, -den]

K k

kabaca: *Kaba bir şekilde.*

1. Semt-i eş'arı ferāgat edelim ğayrı Fehim
Ķabaca söyleşelim nükte vü maẓmūn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 14*).
[*ķabaca, --ca*]

ķabā-yı cāh u iķbāl: *Makam ve mutluluk kaftanı.*

1. Ħāhişin vardır **ķabā-yı cāh u iķbāle** Fehim
Ben seni taḥķir için giydim melāmāt cūbbesin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 13*).
[*ķabā-yı cāh u iķbāle, --e*]

ķabā-yı ḥasret: *Özlem, hasret kaftanı.*

1. Fiġān kim cāme-i 'ömrüm **ķabā-yı ḥasret** olmuştur
Giribān-ı ḥayātım çāk-i dest-i firķat olmuştur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 1*). [*ķabā-yı ḥasret,]*

Ka'be: *Kabe.*

1. Mübtelādır **Ka'be** vü büt-ḥāneye āvāre dil
Maẓhar olur geh cemāl ü geh celāl-i yāre dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 1*). [*ka'be,]*

Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk: *Aşkın yüce Kabe'si.*

1. Feyz-i Bārī zātını kılmış muṭāf-ı ehl-i ḥāl
Olsa çok mu āsitānı **Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 38*). [*ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk,]*

ķābil-i ekdār ol-: *Kederlerin eserlerini göstermek.*

1. Edemez gerd-i ḥavādis dil-i dānāya eser
Cām-ı giti-nümā **ķābil-i ekdār olmaz** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 24*). [*ķābil-i ekdār olmaz, --maz*]

ķabr: *Mezar.*

1. Gidersem **ķabre** böyle iştiyāk-ı la'l ü ḥaṭṭınla
Çıkar hep reng-i yāķūt u zümürürd her giyāhımdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 7*).
[*ķabre, -e*]

ķabūl et-: *Rıza göstermek, isteyerek veya istemeyerek razı olmak.*

1. Fehimā ḥāl-i 'ālem istiḥāle üzre olmaz mı
Ķabūl etmektedir kevn ü fesādı 'unşur-ı eşķāl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 14*).
[*ķabūl etmektedir, --mek, --te, --dir*]

ķabūl-i ḥadd-i kelām et-: *Kelam mertebesini kabul etmek.*

1. Olunca maẓhar-ı ism-i Kelīm ehl-i sūḥan
Eder mi ḥiç tenāhī **ķabūl-i ḥadd-i kelām** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 12*). [*ķabūl-i ḥadd-i kelām,]*

ķadar: *Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.*

1. Mā-sivā naķşına igne **ķadar** olma dil-bend
Ehl-i tecridi yolundan alıķor bir sūzen (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11*). [*ķadar,]*
2. Sīb-ġabġablı kız almaķ hevesiyle zāhid
Ķızilelma'ya **ķadar** gezdi Firengistān'ı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 8*). [*ķadar,]*

ķadd-i kemān: *Yayın (eġri) boyu (âşık bağlamında).*

1. Hām eder kāmētini meyl-i sehî-kādd-i civān
Ülfet-i tîrden oldu iki kât **ķadd-i kemān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [**ķadd-i kemān**,]

ķadeh: Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak || Şarap.

1. Şem'-i mīnāya urup kendini pervane **ķadeh**
Ķanmadı āteş-i seyyāleye mestāne **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [**ķadeh**,]
2. 'Araķ-ı nāzı süzüp pīrehen-i Yūsuf'dan
Neş'e-i 'işve verir meşreb-i cānāna **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [**ķadeh**,]
3. Elini būs ederek pīr-i muġānīn āhīr
Çekdi bintü'l-'inebi sīneye merdāne **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [**ķadeh**,]
4. Āşinā oldu raķībe gezerek elden ele
Bezm-i yārāna ayaġ başmadı bīġāne **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [**ķadeh**,]
5. Yeñi dünyāyı deġiř kōhne şaraba zāhīr
Ser-i řāhānı sebū eyledi rindāna **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 12). [**ķadeh**,]
6. Nuķl-i bezm-i Cem'i naķl etdi Fehimā bu gece
'İyş-nev-rüz ederek sāķī-i devrana **ķadeh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 14). [**ķadeh**,]
7. Mest olunca etdi tācī dūnbelek misvāķi çöp
Bir **ķadeh**le kıldı sāķī zāhidi rüsvā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [**ķadeh**le, -le]
8. **Ķadeh** lebrīz olup gül-fām olunca reng-i řahbādan
Sadā-yı nāle-i bülbul gelir gül-bāng-ı mīnādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [**ķadeh**,]
9. **Ķadeh** gerdişde sāķī 'işvede mey şişede gül-reng
Fehimā var mı bu tertīb-i 'işret bezm-i me'vāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13). [**ķadeh**,]

ķadeh-kār: İçki sunan, sāķī.

1. Mest olur bāde-i nāz-ile bütün gün zālim
Bir gece meclis-i 'uřřāķa **ķadeh-kār** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [**ķadeh-kār**,]
2. Neş'e-yāb oldu gönül ol leb-i mey-gūnuñ ile
Sāķī-i Cem olamaz ġayrı **ķadeh-kār** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [**ķadeh-kār**,]
3. Zümür-rūd haķt-ı rūyu sāġar-ı yāķūta 'aks etmiř
Anuñ-çün zāhid-i ef'ā-nigeh bakmaz **ķadeh-kāra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [**ķadeh-kāra**, --a]

ķadem: Adım.

1. Bir **ķademde** vāřıl-ı ser-menzil-i maķřūd olur
Tā o rütbe tīz-revdir bādiye-peymā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [**ķademde**, -de]

ķadr: Kıymet, deġer bilmek.

1. Kesret üzre ġande vü hezl etmez erbāb-ı 'uķul
Selb eder ehl-i vaķārın **ķadrini** daġk u mizāġ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [**ķadrini**, -i, -n, -i]
2. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince firķatiñ
'Āfiyet **ķadrin** su'āl et ġaste vü rencūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28). [**ķadrin**, -i, -n]
3. Mütnevāzi' olanıñ elbet olur **ķadri** bülend
Secde-ġāh olmadadır ferş olunan seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [**ķadri**, -i]

ķadr-i hazef: Çamurdan yapılan çanak çömleġin deġeri, deġersiz şeylerin kıymeti.

1. Nāmını Fağfūr'ıñ eyler şît-ı ikbâli şikest
Kıymet-i elmâs ile bir mi olur **ḳadr-i ḥazef** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [ḳadr-i ḥazef,]

ḳâf-ı aşk: Aşk Kâf'ı, aşk.

1. Fehîmâ **Ḳâf-ı 'aşkında** muḳîmem 'ârif-i Rûm'uñ
Gelir 'Anḳâ-yı himmet feyz alır zıll-ı külâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 13). [ḳâf-ı 'aşkında, --ın, --da]

ḳâf-ı istiğnâ: Tokgözlülük Kâf'ı, tokgözlülük.

1. **Ḳâf-ı istiğnâda** pervâz etse de 'Anḳâ-yı dil
Sayd eder şeh-bâl-i ḳudretle anı şeh-bâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 9). [ḳâf-ı istiğnâda, --da]

ḳâf-ı kader: Kader Kâ'fı, kader.

1. Hemân **Ḳâf-ı ḳaderde** buldular 'Anḳâ-yı tedbiri
Per ü bâl-i tefekkürle giderken râh-ı düşvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [ḳâf-ı ḳaderde buldular, --du, --lar]

ḳâf-ı kalb: Gönül Kâf'ı, gönül.

1. Ḳâf-ı ḳalbinde yok ebnâ-yı cihânîñ uçmuş
Tâ verâ-yı 'adem iklimine 'Anḳâ-yı vefâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [ḳâf-ı ḳalbinde, --ın, --de]

ḳâfir: Allah'ın varlığını inkar eden || sevgili.

1. Meclis-i meyde Saḳızlı kıızı **ḳâfir** sâķi
Meze-i duḥter-i rez etdi turunc pistânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [ḳâfir,]
2. Gelirse ceşş-i ḥattı çâr-erkânı çalar çarpar
O **ḳâfir** 'aḳl u dîn ü şabr u sâmnâni çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [ḳâfir,]
3. Süzüp ḥayli siyeh-çeşmiñ düzer ṭabûr-ı müjgânîñ
O Peçli meçli **ḳâfir** mülk-i imânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [ḳâfir,]
4. Müselmân ol saña ḳurbân olayım dedim ol **ḳâfir**
Şarâb iç gel dedi 'âdet budur âyin-i 'İsâ'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [ḳâfir,]

ḳâfir-i nefis: Küfre meyilli nefis.

1. **Ḳâfir-i nefsi** izâle eyledi sultân-ı 'aşk
Ey ḥatîb-i dil kıra'at eyle ğâzî ḥuṭbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [ḳâfir-i nefsi, -i]

ḳâfir-zâde: Kafirin yavrusu.

1. Hezârân sübhâlar çekdim çevirdim etmedi te'sîr
O **ḳâfir-zâdeniñ** meyli hep âġuş-ı çelîpâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [ḳâfir-zâdeniñ, --nîn]
2. Bir âteş-pâre toġdı duḥter-i rezden bâde nâmında
O **ḳâfir-zâde** kızkın pîr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [ḳâfir-zâde kızkın, --ın]

ḳâfiye: Uyak.

1. Du 'âya başla ey kilik-i sūḥan-ver söz tamam oldu
Senâyı eyleme tatvîl zîrâ **ḳâfiye** kûtâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 10). [ḳâfiye,]

ḳahbe: Dönek, kalles.

1. 'Âlem-i tecdîdde merdâna himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim matrûd dünyâ **ḳahbesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [ḳahbesin, -sin]

kahramân-ı harb u darb: Savaşın kahramanı, yiğidi.

1. Şehriyâr-ı şîr-şavlet **kahramân-ı harb u darb**
Dâver-i süz-efgen-i iklîm-i küffâr-ı le'im (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 1). [*kahramân-ı harb u darb,]*

kahramân-ı rezm-i 'aşk: Aşk savaşının yiğidi.

1. **Kahramân-ı rezm-i 'aşkım** şevk-i cevşendir baña
Tig-i çeşm-i dil-berân ârayiş-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [*kahramân-ı rezm-i 'aşkım, --ım, --ım]*

kā'ide: Kaide, kural, nizam.

1. Dil kebâb ola semender gibi mey hûn-ı ciger
Böyledir **kā'ide** vü resm-i ocağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [*kā'ide,]*

kā'il ol-: Kabul etmek, razı olmak || Söyleyen, konuşan.

1. Hükûm-i mollâ-yı cünûna **kā'il ol** mânend-i Kays
Tâ kıyâmet faş olunmaz şûriş-i da'vâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 27). [*kā'il ol,]*

kā'inât: Âlem, var olan her şey.

1. Şâh-ı heft-iklîm Maḥmûd Han 'adliyyü'l-hışâl
Hükûm-i ḥikmet-zâdı kıldı **kā'inâtı** pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 2). [*kā'inâtı, -ı]*
2. Beste-i zünnâr-ı zülfü yalnız bir ben miyim
Kā'inât eyler perestîş ol büt-i dîn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [*kā'inât,]*

kākül: Saç, perçem.

1. Bâd-ı nâzîñla perîşân hâtırım **kākül** gibi
Bâde-i âşüfteğî açmış beni sünbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 57). [*kākül,]*

kākül-i dil-dâr: Sevgilinin perçemi.

1. Eylesem da'vâ-yı Manşûrî yedimde ḥaḳ benim
Tâ ezel ber-dâr olmuş **kākül-i dil-dâra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [*kākül-i dil-dâra, --a]*

kākül-i seb-gün: Gece renkli kakül, siyah kakül.

1. Gün mü gösterdi hele ol **kākül-i seb-gün** baña
Şems-i rüyûñ görmedikçe gecedir her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 35). [*kākül-i seb-gün,]*

kal-: Sabit durmak, değişmemek.

1. Rızık için ḡam çekme fem mevcûd iken sende
Fehîm diḳḳat et **kalır** mı bî-dâne dehân-ı âsiyâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [*kalır, -ır]*
2. Hâlet-i 'aşk derûnumda **kalır** mı mestûr
Neş'e-i mey dil-i mestânda olmaz pinhân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [*kalır, -ır]*
3. **Kalır** mı Hüsrev-i ḥüsnüñ bu tarz-ı Muḥteşem'likde
Benim divân-ı Şevket'den ḡazel-hân olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [*kalır, -ır]*
4. Gül-i âmâlimizi açdı nesîm-i şehîrî
Bûlbûl-i dilde **kalır** mı ḡam-ı fırḳat eseri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [*kalır, -ır]*
5. Bu bezmiñ bâdesinde **kalmamış** keyfiyyet-i dirîn
Fehîmâ tevbe-i meyden peşimân olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [*kalmamış, -ma, -mış]*

6. Fehimā şā'irān-ı bü'l-hevesde **qalmamış** inşāf
Kānā'at eylemez maẓmūna dīvānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 19).
[qalmamış, -ma, -mış]
7. Şoḥbet-i cem'iyet-i aḥbāb **qalmaz** ber-siyāk
Söylenir çünkim meseldir küllü cem'in iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 1).
[qalmaz, -maz]
8. Çemende bülbul-āsā zār ü nālān olduğum **qaldı**
O gül-çehre güler hep baña giryān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 1).
[qaldı, -dı]
9. Çemende bülbul-āsā zār ü nālān olduğum **qaldı**
O gül-çehre güler hep baña giryān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2).
[qaldı, -dı]
10. **Qalır** mı Hüsrev-i ḥüsnüñ bu tarz-ı Muḥteşem'likde
Benim dīvān-ı Şevket'den ḡazel-ḥān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 4).
[qaldı, -dı]
11. Düşüp sevdā-yı zülfe qalmadı bir yerde āramım
Cihānda ḥāne-ber-düş u perişān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [qaldı, -dı]
12. Züleyḥā-yı emelden Yūsuf-ı dil oldu dāmen-keş
Düşüp çāh-ı hevāya bend-i zindān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 8).
[qaldı, -dı]
13. Alıp āḡuş-ı vaşla ḡayriler ol sīm-endāmı
Benim āyine-veş ḥüsnüne ḥayrān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 10).
[qaldı, -dı]
14. Çerāḡ-ı ḥāş-ı vaşlı olmadım bir lāle-ruḥsārīñ
Bu sūz-ı dāḡ-ı ḡayretle çerāḡān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 12).
[qaldı, -dı]
15. Bu bezmiñ bādesinde qalmamış keyfiyyet-i dīrīn
Fehimā tevbe-i meyden peşimān olduğum **qaldı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 14).
[qaldı, -dı]
16. Düşüp sevdā-yı zülfe **qalmadı** bir yerde āramım
Cihānda ḥāne-ber-düş u perişān olduğum qaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 5).
[qalmadı, -ma, -dı]
17. 'Adline nisbet olur mu şöḥret-i Nüşirevān
Cūd-ı Ḥātem **qaldı** deryā-yı şēḥāsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 4). [qaldı, -dı]

kāl eyle-: Laf, söz etmek.

1. Gümüş Ḥalkalı'da nār-ı ḥased āḡyārı **kāl eyler**
Gümüşşuyu'nda ben o sīm-ten ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [kāl eyler, --r]

kalb-i erbāb-ı sülūk: Tarikat ehlinin gönlü.

1. Lem'a-pāş-ı şeb-çerāḡ-ı himmetiyle eyledi
Qalb-i erbāb-ı sülūk şem'-i bezm-ārā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 36).
[qalb-i erbāb-ı sülūk, --u]

kāleb-i insān: İnsanın kalıbı, şekli.

1. Rūḥdur **kāleb-i insāna** Fehimā 'irfān
Heykel-i bī-hünerān 'add olunur seng-i mezār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 13).
[kāleb-i insāna, --a]

kalemle ḥatt-ı bismi'llāh yazıl-: Kalemle Bismillah yazısı yazılmak.

1. Fehimā ḥāl-i nokta vech-i tāriḥi eder tezyīn
Yazıldı rüy-i Eşref kıl **kalemle ḥatt-ı Bismi'llāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 14).
[kalemle ḥatt-ı bismi'llāh yazıldı, --ıl, --dı]

kalyân-ı şevk: Şevk gemisi, şevk.

1. Çekenler düd-ı âhı âteş-i nârgile-i dilden
Fehîmâ şaldılar **kalyân-ı şevki baħr-ı esrâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 22).
[kalyân-ı şevki baħr-ı esrâra, --a]

kamaş: (Gözün kamaşması; kuvvetli ışık veya parlaklık, kısa bir zaman için görüşü bulandırmak; mec. Bir niteliğiyle hayran bırakmak.

1. Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î bakar görmez
Ķamaşdırmış meger çeşmiñ zümürürd ma'den-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 6).
[kamaşdırmış, --dır, --mış]

kamer: Ay, mah || Sevgilinin yüzü.

1. Şevk-i ħüsn-i yârdan dil eyledi kesb-i ziyâ
İktibâs eyler **kamer** nûru şu'â'-i ħürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [kamer,]

kamer-tal'at: Ay yüzü ||. Sevgili.

1. Olur pîr-i felek lâlâsı Zühre dayesi elbet
Ķamer-tal'at o tıfl-ı evc-i ikbâlîñ şadâkatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 20). [kamer-tal'at,]

kâmet: Boy, endam.

1. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir **kâmeti** dersem uzar söz naħl-i Tübâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14).
[kâmeti, -i]
2. Ħam eder **kâmetini** meyl-i sehî-kadd-i civân
Ülfet-i tîrden oldu iki kat kadd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [kâmetini, -ini]
3. 'Arızîñdir gûlsitân-ı ħüsnüññ verd-i teri
Ķâmetiñdir sāye-i bağ-ı melâĥat 'ar'arı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 6). [kâmetiñdir, -iñ, -dir]

kâmet-i bālâ-yı yâr: Sevgilinin uzun boyu.

1. Ben gidersem ĥâk-i ħabrimden çıkar serv-i bülend
Ķâmet-i bālâ-yı yâra var o rütbe iştiyâĥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 18). [kâmet-i bālâ-yı yâra, --a]

kâmet-i mezzûn: Güzel ve düzgün boy.

1. Naħl-i bîdi görürüz perçem-i cânâna bedel
Servidir rü'yetimiz **kâmet-i mezzûn** yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [kâmet-i mezzûn,]

kâmil: Noksansız, tam, bütün.

1. Olur mu faşş-ı zerrîn ile **kâmil** cevher-i nâķış
Siyeh-dil pertev-i ikbâl ile rüşen-zamîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 15).
[kâmil,]

kâmil ol-: Eksiksiz olmak, büsbütün olmak.

1. Ernek ise maķşadîñ evc-i kemâl-i rif'ate
Varlĥıñ terk eyle ey dil ĥâk-pây-ı **kâmil ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [kâmil ol,]

kan: Vücuttaki hayati sıvı.

1. İçersin mey-perestler **ķanını** ĥıybet ile ammâ
Şaķın şûfî döner dendânlarîñ tesbîĥ-i mercâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11).
[ķanını, -i, -n, -ı]

2. Şafağ-ı eşk bulur şubh-ı vişâli bir gün
Ser-i küyünde felek her gece biñ **kan** olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [kan,]
3. Mey yerine **kan** şunar dest-i kadeh-kâr-ı firâk
Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i gam-hâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 45). [kan,]
4. Şayd edip murğ-ı dili gamzesi şayyâd gibi
Dökdü tığ-ı nigeşi **kanımı** cellâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [kanımı, -ım, -ı]
5. Zülfü kâfir çeşmi kâtil gamzesi tığü'l-amân
Ceyş-i hüsnün mülk-i dilde dem-be-dem **kan** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [kan,]
6. Bir Hümâ-yı lâ-mekâna âşiyândır sinemiz
Feyz-i Kîmyâ-yı sa'âdet **kanıdır** gencinimiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 68). [kanıdır, --ı, --dır]

kan-: Kanmak, tuzağa düşmek, oyuna gelmek.

1. Şem'-i minâyâ urup kendini pervane kadeh
Kanmadı âteş-i seyyâleye mestâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [kanmadı, -ma, --dı]
2. Âb u tâb-ı hüsnünü gördükçe artar iştîyâk
Cüy-ı vaşl-ı yâre **kanmaz** mâhî-i deryâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 20). [kanmaz, --maz]

kan ağla-: Çok büyük bir üzüntü çekmek. || Kanlı göz yaşı dökmek.

1. Âteş-i rüyuñ hayâliyle vücûdum dağlayam
Hasret-i la'l-i lebiñle dem-be-dem **kan ağlayam** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 2). [kan ağlayam, --yam]

kanâ'at: Kısmetine razı gelerek, elindekiyle yetinme, tok gözlülük.

1. Ey Süleymân-ı behâ deşt-i **kanâ'at** mürüyum
Dâne-i hâl-i cemâliñ cây-ı hırmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [kanâ'at,]

kanâ'at evle-: Az ile yetinip kısmetine razı olmak.

1. **Kanâ'at eyledi** 'Ankâ-yı Kâf-ı şöhrete vâşıl
Kişi mümtâz olur 'âlemde elbet 'uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [kanâ'at eyledi, --dı]
2. Fehîmâ şâ'irân-ı bü'l-hevesde kalmamış inşâf
Kanâ'at eylemez mażmûna dîvânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 20). [kanâ'at eylemez, --mez]
3. Per ü bâl-i Hümâ'yı hırka-i peşmine etmişdir
Kanâ'at eyleyenler üstühân-ı murğ-ı bizâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [kanâ'at eyleyenler, --yen, --ler]

kanâ'at ol-: Azla yetinmek.

1. Nâ'il-i feyz-i **kanâ'at olan** erbâb-ı dile
Cüd-i Hâtem'le berâber görünür necl-i nevâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [kanâ'at olan, --an]

kande: Nerede.

1. **Kande** şeh-bâz-ı hüner olsa gelir pervâza
İşte meydân-ı sülhan gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 1). [kande,]

2. Fehimā şem‘-i ma‘nādan olur beyt-i sūḥan rūşen
Bu maḥsūd-ı ṭabāyī‘ sözleri **ḳande** bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24).
[ḳande,]

kandil-i sūzān: Yanan, yakıcı kandil, چراغ.

1. Gönül **ḳandil-i sūzān** oldu ‘aşḳ-ı şūḥ-ı tersāda
Müselmānlar yaḳar mescidde şem‘i ben kilisāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 1).
[ḳandil-i sūzān,]

kān-ı cevher: Maden özü, cevheri.

1. O **kān-ı cevher-i** ‘irfān-ı sultān-ı velāyetdir
Olur ḥāk-i ṭariḳi dūrre-i tāt-ı ser-i iclāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 5). [kān-ı cevher-i,
--i]

kān-ı hüner: Ustalık madeni, ustalık.

1. Degil bu mecmu‘a **kān-ı hünerdir**
Dür-i nazm-ile memlū bir define (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 1). [kān-ı hünerdir, --dir
]

kān-ı ma‘rifet ol: İlim madeni olmak.

1. Bu nüṣḥa genc-i hüner **kān-ı ma‘rifet oldu**
Ḳarīn-i raḡbet-i ehl-i sūḥan olursa sezā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 3). [kān-ı ma‘rifet oldu,
--du]

kanlı pīrāhen-i ‘uṣṣāk ol: Âşıklar gömleğinin kanlı olması.

1. Küşte-i ḥançer-i cevriyle cihān tōldu amān
Ḳanlı pīrāhen-i ‘uṣṣāk olur elde nişān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 22). [ḳanlı
pīrāhen-i ‘uṣṣāk olur, --ur]

kānūn kıl: Kanun haline getirmek, gerekli kılmak.

1. Şifā-yı lūṭfunu **ḳānūn ḳılmış** derdmendāna
Gelen maḥzūn o dergāha gider elbet beşāsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 7). [ḳānūn
ḳılmış, --mış]

kār: İş, uğraşı, meşgale.

1. **Kārını** Fir‘avn-ı nefsiñ bī-gümān ibtāl eder
Ceyb-i dilden zāhir olduğça yed-i beyzā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 3).
[kārını,]

kār ü bār: İş güç.

1. ‘Ale‘ş-şabāḥ cihān ḥalkı **kār ü bāra** gider
Belā-keşān-ı muḥabbet de kūy-i yāre gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [kār ü
bara, --a]

kār-gīr ol: Fayda vermek.

1. Yār olur mu düşmen-i mecrūḥ talṭif olsa da
Kār-gīr olmaz nevāziş ḥayye-i āzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [kār-gīr
olmaz, --maz]

ka‘r-ı ‘adem dervāsi: Yokluk denizinin dibi.

1. Ğarḳ olur **ḳa‘r-ı ‘adem deryāsına** fülk-i vücūd
Cūş edince baḥr-ı vaḥdetden neheng-i lā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 11).
[ḳa‘r-ı ‘adem deryāsına, --sı, --na]

kār-ı ‘akl: Akıl kârı, aklın işi.

1. Giderdik **kār-ı** 'aqlı re'y ü tedbire peşimânız
Baķıp biz şüret-i âyine-i taķdîre hayrânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [kār-ı 'aqlı, --ı]

kār-ı bed: Kötü, iyi olmayan iş.

1. Maķv olur hüsni-i 'amel **kār-ı bed** olur peydā
Mażhar olmuş şıfat-ı ķahr u celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [kār-ı bed,]

ka'r-ı dervā: Denizin dibi.

1. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i feyz-i eltāfiñ
Açar tā **ka'r-ı deryādan** şadef ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [ka'r-ı deryādan, --dan]

kār-ı firāk: Ayrılık kazancı.

1. 'Andelîb-i 'aşķı giryān etmedir **kār-ı firāk**
Ėonce-i vuşlat verir mi naħl-i gül-zār-ı firāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 43). [kār-ı firāk,]

karîb: Yakın.

1. Yūsuf-āsā olamam zülf-i Züleyhā'ya **karîb**
Tār-ı zindān gibidir turre-i tarrār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [karîb,]

karîn-i rağbet: Yakın olmak istemek.

1. Bu nüşha genc-i hüner kân-ı ma'rifet oldu
Ėarîn-i rağbet-i ehl-i sühān olursa sezā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 4). [karîn-i rağbet-i, --i]

kaşd: Amaç.

1. Kûfr-i Ėisū eylemiş pinhān nūr-ı vechiñi
Ėaşdı zülf-i kâfiriñ hep cevher-i imānadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 12). [kaşdı, -dı]

kāşāne: Köşk. || Dergāh, tekke.

1. Tîşe-i Ėayretle taħrîb etdi çok büt-hāne dil
Cāy-ı cānān için āħir yapıdı bir **kāşāne** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [kāşāne,]

kāse-i billür: Şeffaf camdan olan şarap kasesi.

1. Şāf-diller hıfz-ı esrār eylemez ifşā eder
Setr-i mey me'mül olur mu **kāse-i billürdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 32). [kāse-i billürdan, --dan]

kāse-i faĖfūr: Çin imparatorunun şarap kasesi || Porselen kase.

1. Bezm-i rindāna başınca sākî-i çinî ayağ
Zāhir oldu **kāse-i fağfürdan** āvāz-ı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [kāse-i fağfürdan, --dan]

kāse-i taşvîr: Tasvir, resim kasesi (şekil bağlamında).

1. Cām-ı pür-mey **kāse-i taşvîrdir** sensiz baña
Nāy-ı muṭrib nāle-i şeb-gîrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [kāse-i taşvîrdir, --dır]

kaşı kemān: Yay kaşı || Sevgili.

1. Ey Ėöñül tîr-i cefāya olduĖ āzmāyiş çe sūd
'Ėāķibet etdi kepāze bizi ol **kaşı kemān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [kaşı kemān,]

2. Çekeriz cevri ol **kaşı kemānīn** dā'im
Sālik-i çille-keşān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 11*). [*kaşı kemānīn, --in*]

Kāsım-ı 'irfān: *İrfan Kāsım'ı (özel isim).*

1. Olur ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu dergāhın 'azîzim sâhibidir **Kāsım-ı 'irfān** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 2*). [*kāsım-ı 'irfān,]*

kaşr-ı behişt: *Cennet köşkü.*

1. Künc-i istignā vü 'üzletdir bize dārū's-selām
Nāz eder **kaşr-ı behişt** hāne-i vīrānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 12*). [*kaşr-ı behişt, --e*]

kat: *Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka.*

1. Hām eder kāmētini meyl-i sehī-kadd-i civān
Ülfet-i tirden oldu iki **kat** kadd-i kemān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 2*). [*kat,]*
2. Mey içmek tāze sevmek mevki'i mey-hānedir ammā
İki **kat** mest olur ādem hesābı rü'yet etdikçe (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 12*). [*kat,]*

kat' ol-: *Kesilmek (yeme içmeden kesilme bağlamında).*

1. **Kat' olur** 'ayş-ı hayāt-ı cāvidānım sākiyā
İki yıllık mey dü-dem şemşīrdır sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 3*). [*kat' olur, --ur*]

kat'-ı emel: *İstek ve arzuyu kesmek, kurtulmak.*

1. Kayd-ı dünyādan rehāya çāredir **kat'-ı emel**
Rište-i kütēh olur bak çeşm-i sūzenden hālāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 3*). [*kat'-ı emel,]*

kavī: *Kuvvetli, güçlü.*

1. İstemez 'aql-ı Felātūn celb-i cāha cāhil ol
Tālī' in olsun **kavī** tedbīr ü re'ye Bākıl ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [*kavī,]*

kayd: *Bağ || Düşünce, endişe.*

1. **Kayd-ı** Leylā-yı hüsünden Kays-ı dil bulmaz rehā
Halkā-i gīsūlarıñ zincir-i āhendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11*). [*kayd-ı, --ı*]
2. Rāz-ı 'aşkı 'āleme ibrāz **kaydında** iken
Hak bu kim Manşūr-veş bir dār geldi hātıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 5*). [*kaydında, -ı, -n, -da*]
3. Hevā-yı perçemi tūl-i emeldir düşme ol **kayda**
Rehā bulmazsın ey divāne-dil zencir-i sevdādan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 7*). [*kayda, --a*]

kayd-ı ālām: *Elem, üzüntü bağı.*

1. **Kayd-ı ālāmdan** āzāde olan 'aqlı gör
Zülf Leylā-yı heves bağladı Mecnūn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 5*). [*kayd-ı ālāmdan, --dan*]

kayd-ı dünyā: *Dünya bağı || Dünyanın kendisine bağlayan ipi.*

1. **Kayd-ı dünyādan** rehāya çāredir kat'-ı emel
Rište-i kütēh olur bak çeşm-i sūzenden hālāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 3*). [*kayd-ı dünyādan, --dan*]

Kays: *Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı || Âşık.*

1. Kayd-ı Leylā-yı hüsünden **Kays-ı** dil bulmaz rehā
Halkā-i gīsūlarıñ zincir-i āhendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11*). [*kays-ı, -ı*]

Kays-ı dest-i hayret: Hayret (şaşkınlık) çölünün Mecnun'u.

1. Çeşm-i Leylâ'dan cüdâ ol **Kays-ı dest-i hayretim**
Âhuvân-ı Çîn vaz'-ı dil-nüvâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [kays-ı dest-i hayretim, --im]

Kays-ı dil: Mecnun'un gönlü.

1. Dest-şüy-ı ârzü oldum metâ'-ı mâldan
Verdi **Kays-ı dil** yine Leylâ-yı dünyâya talâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 16). [kays-ı dil,]

każā vü kader: Kader ve kaza.

1. Añlayan şeşder-i icâd-ı **każā vü kaderi**
Bir pula olsa da muhtâc yine zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 19). [każā vü kaderi, --i]

keder: Gam, ısırap, elem, hüzn.

1. Ber-çarâr olmaz Fehimâ rûzgârın gerdişi
Çekme hâşâ ki havâdisden **keder** deryâ-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12). [keder,]

kef: El, elin iç tarafı || Köpük.

1. 'Adline nisbet olur mu şöret-i Nüşirevân
Cüd-ı Hâtem kaldı deryâ-yı şehâsında çü **kef** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 4). [kef,]

kef-i mercân: Mercan eli (şekil bağlamında).

1. Vaşf-ı engüşt-i muhannâsını deryâda yazıp
Boyadım reşk ile al kana **kef-i mercânı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [kef-i mercânı, --ı]

kelâm-ı Hak: Allahın sözleri.

1. Bu dâr içinde Fehimâ **kelâm-ı Haqq'**ı diyen
Misâl-i Hâzret-i Manşûr pây-i dâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 9). [kelâm-ı haqq', -ı]

kemâl-i âdemiyyet: İnsanlığın olgunluğu.

1. **Kemâl-i âdemiyyet** rütbesin bulmaz fûrû-mâye
Demezler şâhib-i ikbâl ü câh olmaz müşîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 11). [kemâl-i âdemiyyet,]

kemâl-i rif'at: Yüce olgunluk.

1. Ermek ise maşadın evc-i **kemâl-i rif'ate**
Varlığın terk eyle ey dil hâk-pây-ı kâmil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [kemâl-i rif'ate, --e]

kemâna muttaşıl ol-: Yaya bitişik olmak (eğrilik, yaşlılık bağlamında).

1. Civânı şöhet-i pîrân elbet bî-huzûr eyler
Kemâna muttaşıl olduqça hiç ârâm-ı tîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [kemâna muttaşıl olduqça, --duk, --ça]

kemân-ebür: Yay gibi güzel kışlara sahip sevgili.

1. Eylemem çeşm-i bütâna ey **kemân-ebür** nigâh
Her müje bir nâvek-i tedmîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [kemân-ebür,]
2. Ey **kemân-ebür** dil-i 'uşşâkı kıl bir kez nişân
Âh kim hep etdiğiñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [kemân-ebür,]

kemān-ı 'aşk: *Aşk yayı, aşk.*

1. Çille-i saht-ı sülûku çek **kemān-ı 'aşkdan**
Tîr-i dil ersin nişân-gâhına şâhib-menzil ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 7*). [*kemān-ı 'aşkdan, --dan*]

kem-nām: *Kötü şöhretli.*

1. Eser-i berrâk ki ola zinde nāmın 'âlemde
Cihānda cām tûrurken olur mu Cem **kem-nām** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4*). [*kem-nām,]*

kenār: *Kıyı, kenar, yan.*

1. Fes **kenārından** temāşâ eyledim gîsûlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedîd olmuş gül-i mestûrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 3*). [*kenārından, -ı, -n, -dan*]

kenār-ı cüy-bār-ı gül-sen: *Gül bahçesi ırmağının kıyısı, kenarı.*

1. Amān sâkî mey-i gül-reng ile gel muntazır yārân
Revān oldu **kenār-ı cüy-bār-ı gül-şene** rindân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 12*). [*kenār-ı cüy-bār-ı gül-şene, --e*]

kenār-ı maksada er-: *Amaç kenarına ulaşmak, amaca ulaşmak.*

1. **Kenār-ı maḳşada erdi** hevā-yı 'aşk-ile Mecnûn
Uyup 'aḳla Felâtûn ḡarḳ-ı baḫr-ı ḫayret olmuşdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [*kenār-ı maḳşada erdi, --di*]

kendi: *Kendi.*

1. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i ḫalkdan gör kim
Kendi sāyemden olur rencîş-i aḡyār baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 6*). [*kendi,]*
2. Şem'-i mînāya urup **kendini** pervane ḳadeḫ
Ḳanmadı âteş-i seyyāleye mestāne ḳadeḫ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 1*). [*kendini, -ni*]
3. Nāvek-i ḳavs-i ḳazādan **kendini** hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızādan ḡayrı var mıdır penāḫ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 11*). [*kendini, -ni*]
4. Niçe demler bu seng-i āsiyā-yı çarḫıñ altında
Aradım görmedim **kendim** gibi mecrûḫ bir dāne (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6*). [*kendim, -m*]

kepāze et-: *Utanılacak bir duruma düşürmek.*

1. Ey göñül tîr-i cefāya olduḳ âzmāyış çe sūd
'Āḳıbet **etdi kepāze** bizi ol ḳaşı kemān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 8*). [*kepāze,]*

kerāmāt: *Kerametler || Allah'ın bir ikramı olarak, onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hâl ve fiiller.*

1. Zāhid-i münkire mey şunma 'abes ey sâḳî
Ehl-i inkār **kerāmāt-ile** irşād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 10*). [*kerāmāt-ile, -ile*]

kerāmet: *Veli kimselerin gösterdiği mucize türünden olağanüstü hâller.*

1. Bu bir 'âlem-behā 'ālî-neseb vālā-ḫasebdır kim
Bahā'eddîn nāmı tesmiye oldu **kerāmetle** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 8*). [*kerāmetle, -le*]

kerīm: *Kerem sahibi, cömert, soylu.*

1. Zîr-i bār-ı minnet-i iḫsānda ḳalmaz **kerīm**
Reng alır bād-ı şabādan gül olur nūkheth-feşān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 3*). [*kerīm,]*

2. Hüdāvendā **Kerīmā** 'afvīna mağrūr olup ben de
Cesāret eyledim bu tuhfē-i nāçizi ihdāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [kerīmā,]

kerre: Defa.

1. Hacc-ı ekberse ğaraż şüret-perestlikden geçip
Zāhidā gel tā'if ol bir **kerre** de dil Ka'be'sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [kerre,]

kesb et-: Çalışıp kazanmak.

1. Şehd-i rāhat **kesb eder** tedbīr-i menzil eyleyen
Aldı erbāb-ı hikem bu 'ibreti zenbūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 29). [kesb eder, -er]

kesb-i hevā: Hava almak || Aşk elde etmek.

1. Eyledim nār-ı muhabbet ile cismi pūr-dāğ
Hānede elzem olur **kesb-i hevāya** revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [kesb-i hevāya, --ya]

kesb-i rāhat: Rahat kazanç || Huzura, mutluluğa, refaha ulaşmak, elde etmek.

1. **Kesb-i rāhat** gūşe-i vahdetde āsāndır velī
Gençlikde künc-i 'uzlet ihtiyār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [kesb-i rāhat,]

kesb-i refāh: Bolluk ve bereket, huzur kazanmak.

1. Māder-i şarfı taşarruf iledir **kesb-i refāh**
Olma dil-beste şaķın cāriye-i irāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 19). [kesb-i refāh,]

kesb-i zīvā eyle-: Aydınlık kazanmak, aydınlanmak, ışık bulmak.

1. Şevk-i hūsn-i yārdan dil eyledi **kesb-i zīvā**
İktibās eyler kamer nūru şu 'ā'-i hūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [kesb-i zīvā eyledi, --di]

keşf et-: Gizli bir şeyi açığa çıkarmak, bulmak.

1. Görse ger deşt-i cünūnda reşk eder Mecnūn baña
Keşf ederdim remz-i 'aķlı gelse Eflātūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 34). [keşf ederdim, --er, --dim]

keşf-i rāz eyle-: Gizli bir şeyin farkına varmak.

1. Murğ-ı gül-zār-ı Ene'l-Hāk **keşf-i rāz** eyler baña
Nāy-ı Şāh Manşūr bāb-ı rāzı bāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [keşf-i rāz eyler, --r]

kesret: Cenābıhakk'ın tecellisiyle zuhūra gelmiş olan çokluk, mahlūkātın çokluğu; çokluk, bolluk.

1. Bu esbāb-ı cünūnu seyr eden dīvāne olmaz mı
Rumūz-ı vahdeti şūfī temāşā eyle **kesretde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [kesretde, -de]
2. **Kesret** üzre hānde vū hezl etmez erbāb-ı 'uķūl
Selb eder ehl-i vaķārın ķadrini daħk u mizāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [kesret,]
3. Būlbūl-i gül-zār-ı vahdet sırr eder sırr-ı gülū
Fāş olur āh-ı hezārın **kesretinden** rāz-ı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [kesretinden, --in, --den]

kesret-i aşnām: Ptların, güzellerin çokluğu.

1. **Kesret-i aşnāmdan** pāk eyledik beyt-i dili
Bir büt-i vahdet-güzine hāşdır büt-hānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [kesret-i aşnāmdan, --dan]

kesret-i hırş u emel: *Hırs ve şiddetli arzusunun çokluğu.*

1. **Kesret-i hırş u emel** hâtır-ı pîrâdadır
Mâr u mûruñ yuvası hâne-i vîrâdadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [kesret-i hırş u emel,]

kesr-i hâtır evle-: *Gönül kırmak.*

1. **Kesr-i hâtır eyleyen** nakş-ı mücâzâtı görür
Şûret-i bed 'aks eder âyîne-i meksûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 23). [kesr-i hâtır eyleyen, --y, --en]

keştî-i vîrâne: *Yıkık, harap gemi.*

1. Bezm-i girdâb-ı cünûn içre dönen peymāneyim
Cüş-ı tûfân-ı belâdan **keştî-i vîrāneyim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 54). [keştî-i vîrāneyim, --yim]

ketân-ı tevbe-i rindân: *Rindlerin (ârif olan kişiler) tevbesinin keteni (ketenden yapılmış kıyafet bağlamında) || Arif olan kişilerin tevbe ederken giydikleri keten elbise. (Ay ışığının keteni eskimesi bağlamında).*

1. **Ketân-ı tevbe-i rindânı** fersûde eder her şeb
Tulû 'etdikçe meh-tâb-ı şafâ-yı gerden-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [ketân-ı tevbe-i rindânı, --ı]

kethudâ: *Kahya.*

1. O düstür-ı vakûruñ **kethudâsı** hem de maḥdümü
Cenâb-ı Mîr Ahmed kim mu 'arrefdir necabetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 11). [kethudâsı, -sı]

kevn: *Varlık, vücut, mevcüdiyet.*

1. Fehimâ hâl-i 'âlem istihâle üzre olmaz mı
Ḳabûl etmektedir **kevn** ü fesâdı 'unşur-ı eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [kevn,]
2. Dikḳat et fikr-i dakîkiñ var ise edvârına
Ḥazd eder bu **kevn**i elbet âsiyâ-yı âsumân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 6). [kevn, -i]
3. Geldi bir peyk-i meserret söyledi târiḥini
Maḳdem-i Sultân Meḥemmed **kevn**i kıldı pür-neşât (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 2, Mısra 2). [kevn kıldı, --dı]

kevf-i cünûn: *Çılgınlık veya deliliğin keyfi.*

1. Beste-i ḥalkâ-i mevc-i mey olur 'âlem-i âb
Getirir **kevf-i cünûn** meclise dîvâne ḳadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [kevf-i cünûn,]

kevf-i nazm: *Şiirin verdiği huzur, keyif.*

1. Şevketâne **kevf-i nazmım** neş'e verdi mül gibi
Sâgar-ı ma'nâyı çekdim Tâlib-i Âmul gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 61). [kevf-i nazmım, --ım]

keyfiyyet-i dîrîn: *Bir şeyin eski durumu.*

1. Bu bezmiñ bâdesinde ḳalmamış **keyfiyyet-i dîrîn**
Fehimâ tevbe-i meyden peşimân olduḡum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [keyfiyyet-i dîrîn,]

keyfiyyet-i ma'nâ: *Mana hali.*

1. Bu bir ḥum-hâne-i saḥbâ-yı nazm-ı şâ'irândır kim
Verir **keyfiyyet-i ma'nâsı** neş'e ṭab'-ı dānāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [keyfiyyet-i ma'nâsı, --sı]

keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşk: Şarap kadehinin, şarabın (ortaya çıkardığı) hal.

1. Penbe-i mīnā-yı dil mağz-ı ser-i Mansūr olur
Neş'e-i vahdet verip **keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 6).
[keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşk,]

keyfiyyet-i takvā: Takva, Allahtan sakınma hali.

1. Zāhidā **keyfiyyet-i takvā** bizi ser-mest eder
Hūşe-i engürdandır sübhā-i şad dānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [keyfiyyet-i takvā,]
2. Zāhidā **keyfiyyet-i takvā** bizi ser-mest eder
Sübhā-i evrādımız var dāne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 19). [keyfiyyet-i takvā,]

keyfiyyet-i vahdet: Vahdet, teklik hali.

1. Vā'izā mey-kede-i 'aşkda hep cem' olalım
Ol tarafından bize **keyfiyyet-i vahdet** geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 8).
[keyfiyyet-i vahdet,]

kıl-: Kılmak, yapmak.

1. Şebnem-i eşkim görüp Rıdvān dedi tārīhini
Kıldı İbrāhīm Ağa gül-zār-ı firdevsi maḥal (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 6, Mısra 2). [kıldı,]
2. Mest olunca etdi tācı dünbelek misvāki çöp
Bir kadehle **kıldı** sāķi zāhidi rüsvā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [kıldı, -dı]
3. Şāh-ı heft-iklīm Maḥmūd Ḥan 'adliyyü'l-ḥışāl
Hüküm-i ḥikmet-zādı **kıldı** kā'inātı pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 2). [kıldı, -dı]
4. Feyz-i Bārī zātını **kılmış** muṭāf-ı ehl-i ḥāl
Olsa çok mu āsitāni Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 37). [kılmış, -mı]
5. Ey kemān-ebrū dil-i 'uşşāķı **kıl** bir kez nişān
Āh kim hep etdiğiñ tūr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [kıl,]

kırā'at eyile-: Okumak.

1. Kāfir-i nefsi izāle eyledi sultān-ı 'aşk
Ey ḥatīb-i dil **kırā'at eyile** gāzī ḥuṭbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [kırā'at eyile,]

kımāti: Kundak, örtü.

1. Olunca zīver-i gül pister-i gehvāre-i āğūş
Kımāti zūlf-i ḥavradan sezadır olsa zīnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 18). [kımāti,]

kısmet: Nasip, kader, mukadder olan şey.

1. Olur ehl-i sülūk bunda sırr-ı ma'rifet **kısmet**
Bu dergāhın 'azīzim sāhibidir Kāsım-ı 'irfān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 1). [kısmet,]

kıyās et-: Kıyaslamak.

1. **Kıyās etme** ḥat-ı sebz ol per-i Cibril-i ma'nādır
Ki etmiş beyt-i ḥüsnün qudsiyān-ı Ḥaķ ziyāret-gāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 7).
[kıyās etme, --me]
2. Sevād-ı ḥayme-i Leylā **kıyās etmiş** şeb-i tārı
Gezip deşt-i taḥayyülde dil-i Mecnūn-ı bī-çāre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [kıyās etmiş, --miş]

kıyās eyile-: Kıyaslamak.

1. Gider seniñle berāber cezā-yı cins-i ‘amel
Nuķūd u mālī **ķıyās eyleme** mezāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [ķıyās eyleme, --me]

ķıymet-i elmās: Elmasın değeri.

1. Nāmını Fağfūr’uñ eyler şīt-ı iķbālī şikest
Ķıymet-i elmās ile bir mi olur ĳadr-i ĳazef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 1, Mısra 6). [ķıymet-i elmās,]

ķız: Kız, sevgili.

1. Sīb-ğabğablı **ķız** almak hevesiyle zāhid
Ķızılelma’ya ĳadar gezdi Firengistān’ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [ķız,]

ķızıl ĳisār: Kızıl ĳisar.

1. Ĵumār-ı bāde-i ‘aşķıñ çeken siyeh-mestān
Hevā-yı la’l-i lebiñle **Ķızıl Ĵisār’a** gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [ķızıl ĳisār’a, -a]

ķızılelma: Oğuz Türkleri’nden beri Türk cihan ĳākimiyeti ũlküsüne verilen isim.

1. Sīb-ğabğablı kız almak hevesiyle zāhid
Ķızılelma’ya ĳadar gezdi Firengistān’ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [ķızılelma’ya, -’y, -a]

Ķızılırmağ-ı sirişk: Ķızılırmağın göz yaşları. (çok ağlamak bağlamında).

1. Māverā-yı dili vīrān edeli ĳam gözden
Ķızılırmağ-ı sirişk akmada Ceyhūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [ķızılırmağ-ı sirişk,]

ķi: Ki bağlacı.

1. Ey ĳoş ol rinde **ķi** sanĳūra bedel sīnesi
Nağme-i āh-ile āheng ede çağ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [ķi,]
2. Seniñ Tātār zūlfūñ düzd ĳamzeñ çeşm-i fettāniñ
Ķi bir demde ‘İrāk u Rūm u İrān’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ķi,]
3. Ber-ķarār olmaz Fehīmā rüzgārıñ gerdişi
Çekme ĳāşā **ķi** ĳavādisden keder deryā-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 12). [ķi,]
4. Şu ver tīg-i zebāna eşk-i çeşm-i bũlbũl-i dilden
Ķi te’sir eylesin feryādiñ ol gül-çehre dil-dāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [ķi,]
5. Gün-be-gün etsin tarīķinde anı şāĳib-kemāl
Ol Ĵudā **ķi** ‘ālemi hep muntāzam-ĳāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 9, Mısra 10). [ķi,]
6. Ķıyās etme ĳat-ı sebz ol per-i Cibrīl-i ma’nādır
Ķi etmiş beyt-i ĳüsnün ĳudsiyān-ı Ĵaķ ziyāret-gāĳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 10, Mısra 8). [ķi,]

ķīl ũ kāl-i ‘aşķ: Aşķ dedikodusu.

1. Neş’e-i şāĳbāyı bī-ĳuş olmayınca bilmedim
Ķīl ũ kāl-i ‘aşķı ĳāmũş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 4). [ķīl ũ kāl-i ‘aşķı, --ı]

ķilīd ol-: Kilit olmak.

1. Nāle-i bũlbũl açar ķufl-i der-i gül-zārı
Bāb-ı maķşũda **ķilīd olmadı** feryād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ķilīd olmadı, --ma, --dı]

ķilīsā: Kilise, Hristiyan mabedi.

1. Göñül kandil-i süzân oldu 'aşk-ı şüh-ı tersâda
Müselmânlar yaķar mescidde şem'î ben **kilîsâda** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2).
[kilîsâda, -da]

kilk-i bîçâre: Çaresiz kalem (yetersizlik bağlamında).

1. Yeter ey **kilk-i bîçâre** ne mümkün Hâķ tavsîfi
Du'â kıl dergeh-i Feyyâz'a ihlâş-ı icâbetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 21). [kilk-i bîçâre,]

kilk-i Fehîm: Fehim'in kalemi (şairlik bağlamında).

1. Cüy-ı Şîr-i hüneri etdi revân **kilk-i Fehîm**
Bisütün-ı sühâna tişce-i Ferhâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [kilk-i fehîm,]

kilk-i Ferruh Efendi-i dānā: Âlim Ferruh Efendi'nin kalemi.

1. **Kilk-i Ferruh Efendi-i dānā**
Etdi bir böyle nev-eser peyda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 1). [kilk-i ferruh efendi-i dānā,]

kilk-i sūhan-ver: Güzel söz söyleyen kalem.

1. Du'âya başla ey **kilk-i sūhan-ver** söz tamam oldu
Senâyı eyleme tatvîl zîrâ kâfiye kûtâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 9). [kilk-i sūhan-ver,]

kim: "Ki" bağlacı.

1. Öyle bir 'Anķā-yı nāzım **kim** Hümā-yı lâ-mekân
Şayd içün Cibrîl-i qudsü şâh-bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [kim,]
2. Figân **kim** câme-i 'ömrüm kabā-yı hasret olmuşdur
Girîbân-ı hayâtım çâk-i dest-i firķat olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [kim,]
3. Siyeh çeşmiñ hayâliyle olur hāmûş ehl-i 'aşķ
Meger **kim** meyl-i müjgân sürme-sā-yı hayret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [kim,]
4. Dānişi dūr etdi Hâķ mihr-i sarāy-ı 'aşķdan
Zāhidi redd et o dergehden o **kim** cāsüsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [kim,]
5. Ey kemān-ebrû dil-i 'uşşâķı kıl bir kez nişân
Âh **kim** hep etdiğîñ tîr-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16). [kim,]
6. Tîz mürûr etdi şeb-i vuşlat Fehîmā hayf **kim**
Sînesin yârîñ açarken erdi şubh-ı iftirâķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 19). [kim,]
7. Râz-ı 'aşķı 'âleme ibrâz kaydında iken
Hâķ bu **kim** Manşûr-veş bir dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [kim,]
8. Nev-nihâl-i gül-bün-i şerm ü edebdir öyle **kim**
Verd-i ruhsârın kızardır şu'le-i germ-i nigâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [kim,]
9. Bu bir sîlk-i hüner **kim** muntazam dürr-i ma'âniyle
Fürûğ-ı nazmı reşķ-âver olur 'ıķd-ı Süreyyā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11). [kim,]
10. Bu bir hum-hâne-i sahbā-yı nazm-ı şā'irândır **kim**
Verir keyfiyyet-i ma'nāsı neş'e tab'-ı dānāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [kim,]
11. Baş muşâhib eyledi 'azm-i beķā **kim** çok zamân
İltifât-ı şâh-ı devrân-ile olmuşdu bekām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 1). [kim,]
12. O şüh-ı nâzik-endāma 'aceb **kim** etmedi te'sîr
Fehîmā nâvek-i âhim geçerken seng-i hārâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17). [kim,]
13. Bu bir 'âlem-behā 'âlî-neseb vâlâ-hasebdır **kim**
Bahā'eddîn nāmı tesmiye oldu kerâmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 7). [kim,]

kim: Soru zamiri.

1. Tab'-ı erbâb-ı dile neş'e gelir mi meymen
Kim baķar bâde-i gül-gûna tûrurken leb-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [kim,]

2. Mā'il-i zīb-i cihān **kim** dediler işte biziz
Merd-i mağlūb-ı zenān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [kim,]
3. Mā'il-i zīb-i cihān **kim** dediler işte biziz
Merd-i mağlūb-ı zenān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [kim,]
4. Etdi dīvāne bizi fikr-i 'uqūl-i 'aşere
Nākış-ı 'aqla uyan **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [kim,]
5. Görürüz nokṭayı biz cümle ḥurūfa mebd'e
Vāşıl-ı keşf ü 'ayān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 16). [kim,]
6. Faḳr-ıla faḥr ederiz sāye-i Mevlānā'da
Gıḳta-fermā-yı şehān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 20). [kim,]
7. Nazmımız etdi Fehīmā dil-i yāri teşḥīr
Mālik-i sihr ü beyān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 22). [kim,]
8. 'Aqlı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşād
Mürşid-i pīr ü civān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 18). [kim,]
9. Eyledik cevher-i ferde fem-i yāri teşbīh
'Ārif-i sırr-ı nihān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 14). [kim,]
10. Çekeriz cevri ni ol kaşı kemān-ı dā'im
Sālik-i çille-keşān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [kim,]
11. Müşteriyiz o mehiñ cevri biz bī-pervā
Fāriğ-i ḥavf-ı ziyān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 10). [kim,]
12. Hıffet-i 'aql ile yüklendik ezel teklifi
Hāmīl-i bār-girān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [kim,]
13. Sürmedik ādem olup zevkini bāğ-ı faḳr-ı
Tārik-i bezm-i cinān **kim** dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [kim,]
14. Görmez ol ādem Serendīb-i nedāmet **kim** ola
Dāne-çin-i naḥl-i mīnū-perver-i Tūbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [kim,]
15. 'Ārif-i 'ilm-i ledūn Hālet Efendi **kim** anı
Mazhar etmiş sırr-ı Hāḳḳ'a feyz-i Mevlānā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 31). [kim,]

kimse: Kim, kimse.

1. Sırr-ı 'aşkı eşk-i çeşmim yāre ifşā eyledi
Olmasın hem-rāzı yā Rab **kimseniñ** ehl-i nifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [kimseniñ, -nin]
2. **Kimse** nā'il olamaz devlet ü āsāyişe tām
Ni'mete dest-res olur-ise bulunmaz rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [kimse,]
3. **Kimseniñ** peymāne-i iḳbāl meksūr olmasın
Tıynet-i pākizesi ḥāk-i Nişābūr olmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiḳ-bend 1, Mısra 55). [kimseniñ, -nin]

kīmvā-yı fahrīyyet: Övünç kimyası, karışımı.

1. Giyelden cāme-i faḳrı bulup **kīmvā-yı fahrīyyet**
Libās-ı köhnemiz zıll-ı Hümā-yı devlet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 11). [kīmvā-yı fahrīyyet,]

kişi: İnsan, şahıs.

1. Ḳanā' at eyledi 'Anḳā-yı Ḳāf-ı şöhrete vāşıl
Kişi mümtāz olur 'ālemde elbet 'uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [kişi,]

kişver-i 'aşk içre: Aşk diyarında, aşk ülkesinde.

1. Şaḥne-i 'aqla itā'at mi eder mest-i cünūn
Olamaz **kişver-i 'aşk içre** yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [kişver-i 'aşk içre,]

kişver-i Cīn-i havāl: Hayal Çin'i ülkesi, hayal.

1. **Kişver-i Çîn-i hayâlimden** geçer fağfûr-ı ‘aşk
Bağs eder dâ’im Süleymân ile böyle mûr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 25).
[kişver-i çîn-i hayâlimden, --im, --den]

kişver-i es’âr: Şiir ülkesi.

1. Ben Süleymân’ım Fehîmâ **kişver-i eş’ârda**
‘Arş-ı Belkîs-ı sühan şimdi nişîmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 23). [kişver-i eş’ârda, --da]

köhne: Eski, eskimiş.

1. Atlas-ı kaftân-ı ikbâl-i cihân pek **köhnedir**
İltifât etme Fehîmâ câme-i pejmürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [köhnedir, -dir]

köhne şarab: Yıllanmış, eskimiş şarap.

1. Yeñi dünyâyı değış **köhne şaraba** zâhir
Ser-i şâhânî sebû eyledi rindâna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 11). [köhne şaraba, --a]

kolay: Kolay.

1. Egerçi büt-şiken olmak **kolay** degil zâhid
Sen olma bâri bu deyr içre mûcid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [kolay,]
2. Bâde-i ümmîd ile mest-i şafâ olmak **kolay**
Soñra câm-ı vaşl ile def’-i humâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 5).
[kolay,]

koy-: Örtmek.

1. Hâf-ı nev **koydu** o meh-rûyu niķāba şimdi
Güiyâ mihr-i cihân girdi şehāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [koydu, -du]

kudsiyân-ı Hak: Allah’ın melekleri.

1. Kıyās etme hâf-ı sebz ol per-i Cibrîl-i ma’nâdır
Ki etmiş beyt-i hüsnün **kudsiyân-ı Hak** ziyâret-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 10, Mısra 8).
[kudsiyân-ı hak,]

kudüm: Ayak basma.

1. İki târîh-i tām ile Fehîmâ zevk ü şevkimden
Kudümün eyledim tebriķe niyyet ben de sür’atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 26).
[kudümün eyledim, --dim]

küdûret ver-: Üzüntü vermek.

1. **Küdûret vermeseñ** Vecdî nola yârâna olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 25).
[küdûret vermeseñ, --me, --sen]

kufî-i der-i gül-zârı aç-: Gül bahçesinin kapısının kilidini açmak.

1. Nâle-i bülbül açar **kufî-i der-i gül-zârı**
Bâb-ı maķşûda kilid olmadı feryâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [kufî-i der-i gül-zârı açar, --ar]

küfr ü dîn: Dinsizlik ve din.

1. **Küfr ü dîniñ** ‘uķdesin feth eyledi nâhun-ı ‘aşk
Bend olur mu bir dağı hiç sübhā vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [küfr ü dîniñ, --in]

küfr-i gîsü: Omuz üstüne dökülen siyah saçlar.

1. **Küfr-i gîsû** eylemiş pinhân nûr-ı vechiñi
Kaşdı zülf-i kâfirîñ hep cevher-i îmânadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 11). [küfr-i gîsû,]

küfr-i zülf: Zülf'karahğı, kara zülüf.

1. **Küfr-i zülfe** meyl edip oldum cemâline cüdâ
Mâ'il-i zünnâr olup îmâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [küfr-i zülfe, --e]

küh-ken: Dağı delen, dağ kazan || Ferhat ve Şîrîn hikayesindeki Ferhat.

1. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine Ferhâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [küh-ken,]

kül et-: Yakmak, kavurmak || Varını yoğunu yok etmek, bitirmek.

1. **Kül eder** servet ü sâmanı nigâh-ı zu'afâ
Nazar-ı mür olur âteş-i berç-i hırmen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [kül eder, --er]

külhan: Hamam ocağı || Azap ve keder veren yer.

1. Güher-i pâk bulur âteş-i fakr-ile şafâ
Olur âyine-i fûlâda gülîstân **külhan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [külhan,]

kulkul: Ağzı dar sürahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

1. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey şeyh çalış
Kulkul-ı hû-yı şurâhî ola dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [kulkul-ı, -ı]

kulkul-ı mînâ-yı şahbâ: Şarap şişesinin çıkardığı kulkul sesi.

1. **Kulkul-ı mînâ-yı şahbâ** girye-i ğamdır bize
Hande-i gül-zâr-ı 'işret naḥl-i mâtemdir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 5). [kulkul-ı mînâ-yı şahbâ,]

kulkul-ı şavt-ı sebû: Ağzı dar sürahi veya ibriğin su dökerken çıkardığı ses.

1. Gonce-i naḫş-ı kadeḥdir gül-i bâğ-ı 'işret
Kulkul-ı şavt-ı sebû bülbül-i râğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [kulkul-ı şavt-ı sebû,]

kulkul-ı şavt-ı şurâhî: Sürahinin çıkardığı kul kul sesi.

1. Bezm-i meyde câm-ı gül-gün oldu sensiz hûn baña
Kulkul-ı şavt-ı şurâhî de olur şeb-hûn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 38). [kulkul-ı şavt-ı şurâhî de, --de]

küllü cem'in iftirāk: Topluluktan ayrılıp tek başına ve desteksiz bir şekilde yaşayan zarara uğrar, yok olur.

1. Şoḫbet-i cem'iyet-i aḥbâb kalmaz ber-siyâk
Söylenir çünkim meseldir **küllü cem'in iftirāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [küllü cem'in iftirāk,]

kulzüm-i fırsat: Fırsat denizi.

1. Sâhil-i vuşlat-ı cânâna olurdum vâşıl
Bulmadı fülk-i emel **kulzüm-i fırsatda** hevâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [kulzüm-i fırsatda, --da]

kulzüm-i ikbâl: Mutluluk denizi.

1. **Kulzüm-i ikbâlde** tev'em olur sūd u ziyân
Menfa'atden geç selâmet-cû-yı semt-i sâhil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [kulzüm-i ikbâlde, --de]

kulzüm-i 'irfān: *İrfan denizi, irfan.*

1. Fehīmā **kulzüm-i 'irfān** içinde
Ma 'ārifle leb-ā-leb bir sefine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 3*). [*kulzüm-i 'irfān içinde, --in, --de*]

künc-i istignā: *Kanaat köşesi.*

1. **Künc-i istignā** vü 'uzletdir bize dārū's-selām
Nāz eder kaşr-ı behište hāne-i vīrānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 11*). [*künc-i istignā,]*

künc-i küllhan: *Sıkıntı ve azap köşesi || Hamam ocağı köşesi.*

1. Bülbül-i pervāne-ṭab'ım hem semender- tıynetim
Zevk-i bāğ u reng-i şu'le **künc-i küllhandır** baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 8*). [*künc-i küllhan, --dır*]

künc-i mey-hāne: *Meyhane köşesi.*

1. **Künc-i mey-hāne**de evvel var idi cām-ı şafā
Şimdi seyl-i ğam-ile ol dağı ber-bād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*künc-i mey-hāne*de, --de]

künc-i 'uzlet: *Yalnızlık köşesi.*

1. Kesb-i rāhat gūşe-i vaḥdetde āsāndır velī
Gençlikde **künc-i 'uzlet** ihtiyār etmek de güç (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 8*). [*künc-i 'uzlet,]*

küh-i eflāk u 'ukūl: *Felekler ve akılların hakikati.*

1. Bir mu'ammādır açılmaz **küh-i eflāk u 'ukūl**
Ehl-i hikmet düşdüler beyhüde fikr-i ḥurdeye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 5*). [*küh-i eflāk u 'ukūl,]*

kurbān ol-: *Bir şey veya bir amaç için kendini feda etmek.*

1. Müselmān ol saña **kurbān olayım** dedim ol kāfir
Şarāb iç gel dedi 'ādet budur āyīn-i 'İsā'da (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3*). [*kurbān olayım, --ayım*]
2. Ey ki tīg-i 'işve vü nāziña **kurbān olduğum**
Görme lāyık āteş-i fūrkatde sūzān olduğum (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 39*). [*kurbān olduğum, --duğ, --um*]
3. Visāl-i 'id-i aḥḥāsın nice ümmīd edersin sen
O şūḥuñ bismil-i 'aşkıyla **kurbān olduğun** var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6*). [*kurbān olduğun, --dug, --un*]

kurb-ı gül: *Gülün yakını, yanı.*

1. Yāre ağıyār gibi 'āşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cāy olamaz bülbüle mānend-i diken (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 10*). [*kurb-ı gül,]*

kurb-ı Hakk: *Allah'a yakın olmak.*

1. **Kurb-ı Hakk'a** bir degil zāhid ṭarīk-i ittīşāl
Vardır enfās-ı ḥalāyık 'addedince şāh-rāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 9*). [*kurb-ı hakk'a, --a*]

kurretü'l-'ayneyn-i 'ālem: *Ālemin göz nuru.*

1. **Kurretü'l-'ayneyn-i 'ālemdir** Ḥasan ile Hüseyin
Vālid-i sibṭeyn olup a'lādan a'lādır 'Alī (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 11*). [*kurretü'l-'ayneyn-i 'ālemdir, --dir*]

küşād-ı hatt: Sevgilinin ayva tüylerinin çıkması.

1. Çün rü'üsü aldı rif'atle o necl-i pür-hüner
Hamd edip Hakk'a küşād-ı haṭṭa iḳbāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 8). [küşād-ı haṭṭa, --a]

küşte: Öldürülen kişi, ölü; aşık.

1. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Küşteniñ nâlesi riḳḳat mi verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [küşteniñ, --in]

küşte-i hançer-i cevri: Eziyet kılıcının ölüsü, âşıklar.

1. Küşte-i hançer-i cevriyle cihân tıldu amân
Ḳanlı pîrâhen-i 'uşşâḳ olur elde nişân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [küşte-i hançer-i cevriyle, --iy, --le]

kütâh: Kısa.

1. Du 'âya başla ey kilik-i sülhan-ver söz tamam oldu
Senâyı eyleme taṭvîl zîrâ kâfiye kütâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 10). [kütâh,]

kütâh evle-: Kısaltmak, kısa yapmak.

1. Eyledi kütâh sâl-i vaşlı ammâ çarḥ-ı dün
Rûz-ı hecri 'ömr-i Âdem-veş dîrâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [kütâh eyledi, --di]

kuvvet-i tab': Tabiat, karakter kuvveti..

1. Kuvvet-i tab'im ḥüküm-pîrâdır ammâ neyleyim
İltifât etmez Fehimâ cânib-i eş'âra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [kuvvet-i tab'im, --ım]

küy-i yâr: Sevgilinin semti, köyü.

1. Küy-i yâr oldu Fehimâ dil-i zâra mesken
Bülbülün lânesi elbette gülîstândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [küy-i yâr,]
2. 'Ale's-şabâḥ cihân ḥalḳı kâr ü bâra gider
Belâ-keşân-ı muḥabbet de küy-i yâre gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [küy-i yâre, --e]

L I

lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zülfikār: "Zülfikār'dan başka kılıç, Ali'den başka da yiğit yoktur" anlamında kalıp söz.

1. **Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zülfikār**

Hüccet-i mümzā vü mahtūm lāda illādır ‘Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zülfikār,]

lafz: Söz.

1. ‘Adālet **lafzı** ma‘nā eyledi peyda zamānında

Edip her bir umurunda tevessül şer‘e ğāyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 9). [lafzı, -ı]

lafz-ı ma‘nā: Anlam sözü, anlam.

1. Rū-be-rū geldi iki hüsni cemāl

Lafz-ı ma‘nādan eyler ‘arz-ı vişāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 6). [lafz-ı ma‘nādan, --dan]

laht-ı ciger: Ciğer parçası.

1. Kebābı **laht-ı cigerdir** şarābı hūn-ı sirişk

Müretteb ‘işret edenler bizim diyāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [kebābı laht-ı cigerdir, --dir]

la‘l: (Sevgilinin) kırmızı dudağı.

1. Gül-ruhun būs eyleyip yāriñ emerken **la‘lini**

‘Aş u nūş-ı meclis-i gül-zār geldi hātırā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [la‘lini, -i, -n, -ı]

lālā: Bakıcı, koruma, öğretmen.

1. Olur pīr-i felek **lālāsı** Zühre dāyesi elbet

Şamer-şāl‘at o tıfl-ı evc-i iqbālīñ şadākatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 19). [lālāsı, -sı]

lāle-i gül-şen-i dil: Gönül bahçesinin lalesi, gönül.

1. **Lāle-i gül-şen-i dil** oldu yine pejmürde

Ger tekāşıl var ise dīde-i giryāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [lāle-i gül-şen-i dil,]

lāle-i şahrā-yı ‘aşk: Aşk çölünün lalesi.

1. Şu‘le-i āha hem-āğūş olmayınca bilmedim

Mühr-i maşşerdir ser-ā-pā **lāle-i şahrā-yı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [lāle-i şahrā-yı ‘aşk,]

lāle-ruhsār: Lale (renkli) yanak || Sevgili.

1. Yanıp bir **lāle-ruhsāra** çerāğān olduğuñ var mı

Seniñ pervāne-veş şem‘-i şebistān olduğuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [lāle-ruhsāra, -a]

2. Çerāğ-ı hāş-ı vaşlı olmadım bir **lāle-ruhsārīñ**

Bu sūz-ı dāğ-ı ğayretle çerāğān olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 11). [lāle-ruhsārīñ, --ın]

lāle-zār: Lale bahçesi.

1. İstemez bāğ-ı muhabbet cūy-bār u **lāle-zār**

Eşk-i çeşm ü dāğ-ı dildir revnağ-ı şahrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 21). [lāle-zār,]

lāle-zār-ı dāğ-ı sīnem: Göğüs yarasının lale bahçesi (kırmızılık bağlamında).

1. **Lāle-zār-ı dāğ-ı sīnem** Tūr'a beñzer beñzemez
Şem'-i fānūs-ı hayālīm nūra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 1). [lāle-zār-ı dāğ-ı sīnem, --m]

la'l-i leb-i dil-dār: Sevgilinin kırmızı dudağı.

1. Neş'e-dār olalı dil **la'l-i leb-i dil-dārımız**
Oldu müstagnī mey-i gül-gündan peymānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [la'l-i leb-i dil-dārımız, --ı, --mız]

lāne: Yuva, aşıyan.

1. Kūy-ı yār oldu Fehīmā dil-i zāra mesken
Bülbülün **lānesi** elbette gülistāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [lānesi, -si]
2. Āstīn-efşān-ı iqbāl-i cihān 'Ankā-yı dil
Gūşe-i Kāf-ı kanā'atdır Fehīmā **lānemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 14). [lānemiz, -miz]

lāne-gīr-i kāf-ı istiğnā ol-: Hiç bir şeye muhtaç olmadan Kaf dağında yuva yapmak.

1. Eylemez erbāb-ı dil zıll-ı Hümā'ya ilticā
Lāne-gīr-i Kāf-ı istiğnā olur 'Ankā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [lāne-gīr-i kāf-ı istiğnā olur, --ur]

lāubālī: Kayıtsız, umursamaz || [tas.] Zāhirī kayıtlardan kurtulup bütün sıfat ve fiilleri Hakk'ın sıfat ve fiili bilen kimse.

1. **Lāubālī** şāh-ı mestānım şarāb-ı 'aşkdan
Mülk-i dilde mey-kede hoş taht u meskendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 21). [lāubālī,]

lāyık: Yakışır, münasip, şayan.

1. Ey ki tiğ-i 'işve vü nāzīña kurbān olduğum
Görme **lāyık** āteş-i fūrkatde sūzān olduğum (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 40). [lāyık,]

lāzım: Gerekli.

1. Şecā'at zātı **lāzım** ālet-i harb eylemez pūr-dil
Cebān-lābis olursa zırh-ı Dāvūdī dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [lāzım,]

leb: Dudak.

1. **Lebi** mül zülfü sünbül 'ārızı gül dil-rübā anda
Ney anda muṭrib anda sāķi-i şāhib-nevā anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [lebi, -i]

leb-ā-leb: Ağzına kadar dolu. II Dudak dudağa.

1. Fehīmā ḳulzüm-i 'irfān içinde
Ma'ārifle **leb-ā-leb** bir sefine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 16, Mısra 4). [leb-ā-leb,]

leb-i cānān: Sevgilinin dudağı.

1. 'Ālem-i ābı Fehīmā edelim gel taksīm
Leb-i cānān baña bāde-i Şīrāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [leb-i cānān,]

leb-i cān-bahş: Can bağışlayan, can veren dudaklar.

1. Mesīhā-yı **leb-i cān-bahşına** nāzır iken her dem
Şifā-yāb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bīmāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15). [leb-i cān-bahşına, --ı, --na]

leb-i la'l: Kırmızı dudak.

1. Her ne dem gelse o şūhuñ **leb-i la'li** yāda
Ederim sāğar-ı yāķūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [leb-i la'li,]

leb-i mey-gün: Şarap rengindeki dudak (sevgilinin dudağı).

1. Neş'e-yāb oldu gönül ol **leb-i mey-günüñ** ile
Sāķi-i Cem olamaz ğayrı ķadeh-kār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [leb-i mey-günüñ, --un]

leb-i yār: Sevgilinin dudağı.

1. Tāb'-ı erbāb-ı dile neş'e gelir mi meyden
Kim bakar bāde-i gül-gūna тұrurken **leb-i yār** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [leb-i yār,]

lebriz: Ağzına kadar dolu.

1. Kadeh **lebriz** olup gül-fām olunca reng-i şahbādan
Şadā-yı nāle-i bülbul gelir gül-bāng-ı mīnādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [lebriz,]

lem'a-pās: Parlayan, ışık saçan.

1. **Lem'a-pās-ı** şeb-çerāğ-ı himmetiyle eyledi
Kalb-i erbāb-ı süluku şem'-i bezm-ārā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 35).
[lem'a-pās-ı, --ı]

len terānī: "Sen beni göremeyeceksin" Araf suresi 143. ayet.

1. Nāz u istiğnā eder Mūsā'ya her ān Tūr-ı 'aşķ
Eylar āheng **Len terānī** nağmesiyle şūr-ı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 28).
[len terānī,]

lerze-nāk: Titrek, titreyen.

1. **Lerze-nāk** olmaķdayım tāb-ı muhabbetle Fehīm
Hālķ olunmuşdur vücūdum hāk-i Nişābūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 35).
[lerze-nāk,]

leşker-i kāfir-i hat: Sevgilinin hatları askeri, yüzdeki ayva tüyleri.

1. Tār u mār etse de ğisūsunu bād-ı āhım
Leşker-i kāfir-i haţtı erişir imdāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [leşker-i kāfir-i haţtı, --ı]

levh-i rüy: (Sevgilinin) yüz levhası, yüz şekli.

1. **Levh-i rüyüñ** haţtıñı āyāt-ı Qur'an gösterir
Şun'-ı Feyyāz-ı ezel mūru Süleymān gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [levh-i rüyüñ, --un]

Leylā: Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı || Sevgili.

1. Sevād-ı çeşm-i āhūda bulup mersiye-i Kays'ı
Sirişķ-i dīdeden **Leylā** yazar evrāk-ı ruhsāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [leylā,]
2. Kayd-ı **Leylā-yı** hūsünden Kays-ı dil bulmaz rehā
Hālķa-i ğisūların zincir-i āhendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11). [leylā-yı, --yı]

Leylā-vı dünyāya talāk ver-: Dünya Leylā'sını boşamak || İlahi aşķı seçmek.

1. Dest-şüy-ı ārzū oldum metā'-ı mālдан
Verdi Kays-ı dil yine **Leylā-yı dünyāya talāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 16).
[leylā-yı dünyāya talāk,]

Leylā-vı heves: Heves Leyla'sı, heves.

1. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf **Leylâ-yı heves** bağladı Mecnûn yerine (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 6*). [*leylâ-yı heves,]*

lezzet: Tat, zevk, haz.

1. Ğarîķ-i ni'met-i dünyâ bilir mi **lezzeti** hiç
Olur mu zevk-i 'aselden ħabîr hiç zenbûr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [*lezzeti, -i]*

lezzet-i la'li: Sevgilinin dudağının tadı, lezzeti.

1. Hüsn ü ân-ı yâri mağşûş olmayınca bilmedim
Lezzet-i la'lini mey-nûş olmayınca bilmedim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 2*). [*lezzet-i la'lini, --i, --ni]*

lezzet-i şahbâ: Şarabın tadı, lezzeti.

1. Neş'e-yâb olmaz mey-i 'aşķ-ı Hudâ'dan mülhidân
Lezzet-i şahbâyı fehîm etmez Fehîmâ münkirân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 22*). [*lezzet-i şahbâyı, --yı]*

lezzet-i şevk-i muhabbet: Aşk ve sevgi arzusunun tadı, lezzeti.

1. Murğ-ı âteş-ĥâra dönmüşken dil-i divânede
Lezzet-i şevk-i muhabbet neydügin pervânede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 14*). [*lezzet-i şevk-i muhabbet,]*

lezzet-i vuslat: Kavuşmanın tadı, lezzeti.

1. **Lezzet-i vuslat** bilinmez çekmeyince fırķatîñ
'Âfiyet ħâdrin su'âl et ĥaste vü rencûrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 27*). [*lezzet-i vuslat,]*

libâs-ı köhne: Eskimiş, yıpranmış elbise.

1. Giyelden câme-i fakrı bulup kîmyâ-yı fâĥriyyet
Libâs-ı köhnemiz zıll-ı Hümâ-yı devlet olmuştur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 12*). [*libâs-ı köhnemiz, --miz]*

lihve: Sakal.

1. Yümn ile aldı rû'ûsu Eşref-i 'âlî-ĥaseb
Bâ-yümün Eşref Efendi **lihve** irsâl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 14*). [*lihve,]*

lutf u kerem et-: Yardım ve iyilik etmek.

1. Tîğ-i cevriñ şerĥalar açdıķça sînemde görüp
Etdiğîñ lutf u kerem tekrâr geldi ĥâtıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 8*). [*lutf u kerem etdiğîñ, --diğ, --in]*

lutfu ağıyâra kıl-: Yabancı, rakibe yardım etmek.

1. 'Âşıkîñ terk ede gör mâ'il-i hicran olarak
Lutfu ağıyâra kıl ey şûĥ peşimân olarak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 4*). [*lutfu ağıyâra kıl,]*

M m

ma'ārif: Marifet, ilim, hünere.

1. Fehimā kulzüm-i 'irfān içinde

Ma'ārifle leb-ā-leb bir sefine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 4). [ma'ārifle, -le]

ma'den-i eş'ār-ı üstādān: Üstatların şiirlerinin kaynağı.

1. Zihī baħr-ı ma'ārif **ma'den-i eş'ār-ı üstādān**

Olur tab'-ı sülhān-sencān-ı dehre genc-i sermāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 3).

[ma'den-i eş'ār-ı üstādān,]

ma'den-i mīnā: Cam, şişe madeni (göz bağlamında).

1. Niçün bezm-i şarābı zāhid-i ef'ī bakar görmez

Ƙamaşdırmış meger çeşmiñ zümürütü **ma'den-i mīnā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 6).

[ma'den-i mīnā,]

māder-i şarf: Sarf annesi, sarf etme.

1. **Māder-i şarfı** taşarruf ile dir kesb-i refāh

Olma dil-beste şaķın cāriye-i irāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 19). [māder-i şarfı, --ı]

mağrūr ol-: Aldanmak.

1. Hūdāvendā Kerīmā 'afvīña **mağrūr olup** ben de

Cesāret eyledim bu tuhfē-i nāçizi ihdāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 29). [mağrūr olup, --up]

mağşūş ol-: Saf ve halis olmamak.

1. Hüsni ü ān-ı yāri **mağşūş olmayınca** bilmedim

Lezzet-i la'lini mey-nūş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 1).

[mağşūş olmayınca, --ma, --y, --ınca]

mağz-ı ser-i Mansūr ol-: Mansur'un başındaki akıl olmak.

1. Penbe-i mīnā-yı dil **mağz-ı ser-i Mansūr olur**

Neş'e-i vahdet verip keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [mağz-ı ser-i manşūr olur,]

māh: Ay || Sevgili.

1. Gül 'arāk nūş eylemiş ol **māh** cām-ı hāleden

Gönce-i ruhsārının pervanesi var jāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 19). [māh,]

mahal: Yer, mekan, mevki.

1. Maħv eder zehr-i riyyāyi dilden āħir sūz-ı 'aşķ

Bir **maħalde** nice mümkün cem' ola berķ ü giyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8).

[maħalde, -de]

mahbūb-ı mevlā'dır 'Alī: Allah'ın sevgilisi Ali.

1. Şir-i Yezdān tīg-i meslūl-i mücellādır 'Alī

Pişvā-yı evliyā **maħbūb-ı Mevlā'dır 'Alī** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [maħbūb-ı mevlā'dır 'alī,]

maħdūm: Oğul, erkek evlat.

1. O düstūr-ı vakūruñ ketħudāsı hem de **maħdūmu**

Cenāb-ı Mīr Aħmed kim mu'arrefdir necabetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 11).

[maħdūmu, -u]

mahfûz eyle-: Korumak, sakınmak.

1. Hudâ bu hânedâmı **eylesin** âfâtdan **mahfûz**
Verip 'ömr-i ebed ikbâl-i sermed 'izz ü devletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 23).
[mahfûz eylesin, --sin]

mâh-ı hüsn: Güzellik ayı (sevgilinin yüzü bağlamında).

1. Şubh-ı rüyuñ dâmen-i şâm-ı firâkı çâk eder
Mâh-ı hüsnüñ zulmet-i leyl-i hüümü pâk eder (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 2).
[mâh-ı hüsnüñ, --ün]

mâh-ı 'îd: Bayram hilali.

1. Tulu' etdi içinde **mâh-ı 'îdiñ** âfitâb-âsâ
Misâl-i 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd oldu meserretle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 5). [mâh-ı 'îdiñ, -in]

mâh-ı kadd-i bülend: Uzun boylu ve ay gibi olan (sevgili bağlamında).

1. O **mâh-ı kadd-i bülendi** görünce deryâda
Şu 'â'-i medd-i nigâh oldu serv-i sîm-endâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [mâh-ı kadd-i bülendi, --i]

mâh-ı kemâl: Dolunay.

1. Sen beni cevrine şâyeste bil ihsân olarak
Gösterir saña felek **mâh-ı kemâli** bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [mâh-ı kemâli, --i]

mâh-ı rûze: Oruç ayı.

1. Toğdu **mâh-ı rûzede** mihr-i cihân-ârâ gibi
Bu sürür ile felek rakş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 11). [mâh-ı rûzede, --de]

mâh-ı sıvâm: Oruç ayı.

1. Şâ'im en çünkü vefât etdi şalâh-ı hâline
Şâhid-i 'âdildir elbet şühesiz **mâh-ı sıvâm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 4). [mâh-ı sıvâm,]

mâh-ı deryâ-yı 'aşk: Aşk denizinin balığı || Âşık.

1. Âb u tâb-ı hüsnünü gördükçe artar iştîyâk
Cüy-ı vaşl-ı yâre kınamaz **mâh-ı deryâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 20).
[mâh-ı deryâ-yı 'aşk,]

maḥkûm eyle-: Bir hüküm altında bırakmak.

1. Hâtem-i dâğ-ı deründür şöhrat-i imzâ-yı 'aşk
Dehri **maḥkûm eylemişdir** hâkim-i da'vâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 18).
[maḥkûm eylemişdir, --miş, --dir]

maḥkûm-ı fermân: Emir ve buyruk altında olma.

1. Şehenşâh-ı zamân Sultân Maḥmûd-ı kerem-kârîñ
Cihân **maḥkûm-ı fermânı** bütün şer' ü 'adâletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 2).
[maḥkûm-ı fermânı, --ı]

Maḥmûd Han: Sultan II. Mahmut.

1. Şâh-ı heft-iklîm **Maḥmûd Han** 'adliyyü'l-hışâl
Hükm-i ḥikmet-zâdı kıldı kâ'inâtı pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [maḥmûd han,]

mahmûr-ı 'aşk: Aşk sarhoşluğu, aşk.

1. Bāde-i gül-gūna raġbet eylemez **maḥmūr-ı ‘aşk**
Ḥaḳḳ’ı söyler zülfüne ber-dār iken Maṣṣūr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 29). [maḥmūr-ı ‘aşk,]

maḥşer: Kıyamet.

1. Cām-ı esrār-ı ḥaḳīkatden iḥenler bāde
Mest olur **maḥşere** dek bir daḥı hūşyār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [maḥşere, -e]

maḥsūd-ı emsāl evle-: Emsalleri kıskanmak.

1. İşte ez-cümle ḥafīd-i Muḥyizāde Molla’ya
Bir rü’ūs iḥsān edip **maḥsūd-ı emsāl eyledi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 9, Mısra 6). [maḥsūd-ı emsāl eyledi, --di]

maḥsūd-ı ṭabāyi’: Kıskanç tabiatlı.

1. Fehīmā şem’-i ma’nādan olur beyt-i süḥan rüşen
Bu **maḥsūd-ı ṭabāyi’** sözleri ḳande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [maḥsūd-ı ṭabāyi’,]

māh-tāb: Mehtap (sevgilinin parlak boynu bağlamında).

1. Gerden-i şāfi göründü ferve-i semmürdan
Māh-tāb etdi ṭulū’ güyā şeb-i deycürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [māh-tāb etdi, --di]

maḥv et-: Yok etmek, ortadan kaldırmak.

1. **Maḥv eder** mülk-i vücūdu mevc-ı seylāb-ı ‘adem
Cüş edip tennūr-ı dilden baḥr-ı ṭūfān-zā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [maḥv eder, --er]
2. **Maḥv eder** zehr-i riyyāyı dilden āḥir sūz-ı ‘aşk
Bir maḥalde nice mümkün cem’ ola berḳ ü giyāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [maḥv eder, --er]

maḥv ol-: Mahv olmak, yok olmak.

1. **Maḥv olur** ḥüsn-i ‘amel kār-ı bed olur peydā
Mazhar olmuş şıfat-ı ḳahr u celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [maḥv olur, --ur]

maḥzūn: Hüzünlü, üzgün.

1. Şifā-yı luṭfunu ḳānūn ḳılmış derdmendāna
Gelen **maḥzūn** o dergāha gider elbet beşāşetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 8). [maḥzūn,]

mā’il: Meyilli, istekli, hevesli.

1. Sūz-ı ‘aşk-ı yāra **mā’ildir** dil-i rindānemiz
Buldu zevḳ-i gūlsitāni nārda pervānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [mā’ildir, -dir]

mā’il ol-: Meyletmek, meyilli olmak.

1. Dil fedādır ġamze-i ġaddārīña
Mā’il oldum ben seniñ āzārīña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 14). [mā’il oldum, --dum]
2. **Mā’il olma** ‘aḳl-ı merdi zā’il eyler duḥterez
Pek ḳoḳ Eflātūn’u Mecnūn eyledi Leylā-yı rāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [mā’il olma, --ma]

mā’il-i hicrān ol-: Ayrılmaya istekli, meyilli olmak.

1. 'Âşıkıñ terk ede gör **mā'il-i hicrān olarak**
Luţfu ağıyara kıl ey şūh peşimān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [mā'il-i hicran olarak, --arak]

mā'il-i zīb-i cihān: Dünya güzelliğine meyletmek.

1. **Mā'il-i zīb-i cihān** kim dediler işte biziz
Merd-i mağlūb-ı zenān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [mā'il-i zīb-i cihān,]

mā'il-i zünnār ol-: Papazların beline bağladığı kuşağa meyl etmek, ilgi duymak || Sevgilinin saçlarına ilgi duymak.

1. Küfr-i zülfe meyl edip oldum cemālinden cüdā
Mā'il-i zünnār olup imāna etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [mā'il-i zünnār olup, --up]

makbūl-ı erbāb-ı sūhan: Söz ustasının beğendiği (şey, söz).

1. Olur **makbūl-ı erbāb-ı sūhan** bu nüshā-i zībā
Nigāh-ı iltifāt eyleyse ol zāt-ı Hümā-sāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [makbūl-ı erbāb-ı sūhan,]

makdem: Gelme, ayak basma.

1. Geldi bir peyk-i meserret söyledi tārīhini
Maḳdem-i Sultān Meḥammed kevnî kıldı pür-neşāt (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 2, Mısra 2). [makdem-i,]
2. Ben de i'lān eyledim tārīh-i tām ile Fehīm
Dehri kıldı ber-murād Sultān Meḥammed **maḳdemi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 18). [maḳdemi, -i]

maksad: Kasdolunan netice, meram, amaç, niyet.

1. Ermek ise **maḳşadıñ** evc-i kemāl-i rif'ate
Varlığın terk eyle ey dil ḥāk-pāy-ı kāmīl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [maḳşadıñ, -ın]

maksūd: İstenilen şey, amaç, niyet.

1. Gösterir mi mihr-i **maḳşūdu** felekde rüzigār
Perde-i şeb-reng-i bahtım sāye-efgendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 19). [maḳşūdu, --u]

māl: Mal, mülk, varlık.

1. Vālidīñ **māl** gibi 'ilmine vāris olamaz
İntikāl eylese de sırr-ı peder evlāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 25). [māl, -ı]

māl-ı dūnyā: Dünya malı.

1. Egerçi çeşm-püş-ı ārzūyum **māl-ı dūnyādan**
Gözüm ḳaldı faḳaṭ dīdār-ı maḥbūb-ı dil-ārāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [māl-ı dūnyādan, --dan]

mālihulyā: Kuruntu, boş hayal; kara sevdā.

1. Vişāl-i ḥūrī zāhid yād edip pür-neş'e olmaz mı
Halāvet-yāb olur müflis olanlar **mālihulyādan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [mālihulyādan,]

mālik ol-: Sahip olmak.

1. **Mālik oldum** burada ben hūner-i mūmtāza
İşte meydān-ı sūhan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 14, Mısra 5). [mālik oldum, --dum]

mālik-i mülk-i sūhan: Söz ülkesinin sahibi.

1. Hüsrev-i endişem oldu **mâlik-i mülk-i sühan**
Cevher-i nazmımla buldu zîneti silk-i sühan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 63).
[mâlik-i mülk-i sühan,]

mâlik-i sihr ü beyân: Büyüleyici anlatıma sahip olan, etkileyici söz söyleyen.

1. Nazmımız etdi Fehîmâ dil-i yâri teşhîr
Mâlik-i sihr ü beyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 22). [mâlik-i sihr ü beyân,]

ma'mûr ol-: İmar edilmek.

1. Mebânî-i hüner **ma'mûr olur** olmaz hârâb ammâ
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [ma'mûr olur, --ur]

ma'nâ: Anlam, kavram.

1. 'Adâlet lafzı **ma'nâ** eyledi peyda zamânında
Edip her bir umurunda tevessül şer'e gâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 9). [ma'nâ,]

mânende-i dürr-i şadef: Sedefteki inci (gibi).

1. Oldu zîb-i mehd-i devlet yine bir şehzâdesi
Feyz-i lutf-i Hâk ile **mânende-i dürr-i şadef** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 10).
[mânende-i dürr-i şadef,]

mânend-i diken: Diken gibi, dikene benzer.

1. Yâre âgyâr gibi 'âşık olur mu nezdik
Kurb-ı gül cây olamaz bülbüle **mânend-i diken** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 10).
[mânend-i diken,]

mânend-i Kays: Mecnun (gibi).

1. Hükûm-i mollâ-yı cünûna kâ'il ol **mânend-i Kays**
Tâ kıyâmet faş olunmaz şûriş-i da'vâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 27).
[mânend-i kays,]

mânend-i rindân: Rindler (gibi).

1. Ederdi sübhasın zünnâra tebdîl şüfîyân bî-şek
Eger **mânend-i rindân** bend olaydı zülf-i tarrâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 18).
[mânend-i rindân, --an]

mâni': Men eden, geri bırakan, alıkoyan, engel olan.

1. Sürme-i şeb olamaz feryâda **mâni'** ey Fehîm
Sedd-i râh-ı şöhrat olur mu baña baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13). [mâni',]
2. Degildir nâle-i Kays-ı dile baht-ı siyeh **mâni'**
Olur dem-beste dâ'im sürme-rîz-i çeşm-i Leylâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 15).
[mâni',]

mâni'-i feryâd u figân: Feryat ve figana engel olma durumu, inleyerek haykırıp çığlık atmaya engel olma.

1. Sürme-i şeb olamaz **mâni'-i feryâd u figân**
Sedd-i râh şöhrat olur mu baña baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 1). [mâni'-i feryâd u figân,]

mansûbe: Satrançta rakibi içinden çıkılmaz duruma getiren oyun, açmaz || Oyun, hile.

1. Pek atılma ruh-güşâ olmaz o şâh-ı hüsn ü ân
Mât olursun başka bir **manşübedir** açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 6).
[manşübedir, --dir]

2. Esb-rân-ı ğaflet olma ‘arşa-i ikbâlde
Resm-i şatranc-ı mükâfâtın gözet **manşübesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 12).
[manşübesin, -sin]

Mansür: Enel-Hak sözü yüzünden asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf|| Bir çeşit ney.

1. Murğ-ı gül-zâr-ı Ene’l-Hâk keşf-i râz eyler baña
Nây-ı Şâh **Manşür** bâb-ı râzı bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [manşür,]

Mansür-ı ‘aşk: Aşk Mansur’u.

1. Bâde-i gül-gûna râğbet eylemez maḥmûr-ı ‘aşk
Ḥaḳḳ’ı söyler zülfüne ber-dâr iken **Manşür-ı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 30). [manşür-ı ‘aşk,]

Mansür: Hallâc-ı Mansûr.

1. Râz-ı ‘aşkı ‘âleme ibrâz kaydında iken
Ḥaḳ bu kim **Manşür-veş** bir dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [manşür-veş,]

manzûr: Beğenilerek nazar edilen.

1. Böyle bir sūr-ı neşât-âver-i şevḳ-efzânî
Misli **manzûru** değil pîre-zen-i dünyânî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 8). [manzûru, -u]

manzûr ol-: Bakılan, nazar edilen.

1. Zât-ı Ḥaḳ **manzûr olur** esmâ vü eşyâda ‘ayân
Dâr-ı tevḥîde nazar kıl menzil-i Manşûr’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17). [manzûr olur, --ur]

mâr u mûr yuvası: Karınca ve yılan yuvası (viranelik bağlamında).

1. Kesret-i hırş u emel ḥâtır-ı pîrâdadır
Mâr u mûruḥ yuvası ḥâne-i vîrâdadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [mâr u mûruḥ yuvası, --sı]

mâr-ı ğam: Dert ve kaygı yılanı, dert.

1. **Mâr-ı ğam** hem-demimiz zülf-i siyeh-gün yerine
Zehr-i miḥnet içerez bâde-i gül-gün yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [mâr-ı ğam,]

mâsivâ: Allah’tan başka her şey; insanı Allah’tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

1. Pîrlikde terk-i bâr-ı **mâsivâ** âsândır
Bergden ‘ârî olur eşcâr çün vaḳt-i ḥazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [mâ-sivâ,]
2. **Mâsivâ** naḳşına iğne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecrîdi yolundan alıḳor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [mâ-sivâ,]

ma‘şûk: Sevgili.

1. Ḥâl-i ‘âşıkdır veren **ma‘şûka** reng-i ḥüsn ü ân
Oldu tîre-baḥt-ı Mecnûn sürme-i Leylâ-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 17).
[ma‘şûka, -a]

mât ol-: Yenilmek, yenik düşmek.

1. Pek atılma ruḥ-güṣâ olmaz o şâh-ı ḥüsn ü ân
Mât olursun başka bir manşübedir açmaz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [mât olursun, --ur, --sun]

mâtem: Keder, üzüntü.

1. Muhteliştir yek diğerle **mātem** ü sür-ı cihān
Hānde etsem āb olur elbette çeşminden revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1).
[mātem,]

matlab: İstek, istenilen şey.

1. Perī-rüyānı teşhīr eylemekdir **maṭlabıñ** ammā
Fehīmā mülk-i Belkīs’a Süleymān olduğıñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 13).
[maṭlabıñ, -ın]

matrūd: Kovulmuş, tardedilmiş.

1. ‘Ālem-i tecrüdde merdāna himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim **maṭrūd** dünyā kâhbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 4).
[maṭrūd,]

māverā-yı dil: Gönül ötesi.

1. **Māverā-yı dili** vīrān edeli ğam gözden
Kızılıрмаğ-ı sirīşk akmada Ceyhūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [māverā-yı
dili, --i]

mazhar ol-: Erişmek, sahip olmak.

1. Mübtelâdır Ka’be vü büt-hāneye āvāre dil
Mazhar olur geh cemāl ü geh celāl-i yāre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2).
[mazhar,]
2. Ben Fehīm-āsā Ğanī ismine **mazhar olalı**
‘Ālem-i fakr içre dervīşāna etdim el-vedā’ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [mazhar
olalı, --alı]
3. Maḥv olur ḥüs-n-i ‘amel kār-ı bed olur peydā
Mazhar olmuş sıfat-ı kahr u celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [mazhar
olmuş, --muş]

mazhar et-: Erişmek, sahip olmak.

1. ‘Ārif-i ‘ilm-i ledün Hālet Efendi kim anı
Mazhar etmiş sırr-ı Hakk’a feyz-i Mevlānā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 32).
[mazhar etmiş, --miş]

mazhar-ı ism-i kelīm: Kendisiyle kelam edilen kimseye erişmek, ulaşmak.

1. Olunca **mazhar-ı ism-i Kelīm** ehl-i sūḥan
Eder mi hiç tenāhī qabūl-i ḥadd-i kelām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [mazhar-ı
ism-i kelīm,]

maẓmūn: Nükteli, sanatlı, ince söz.

1. Fehīmā şā’irān-ı bü’l-hevesde kalmamış inşāf
Kānā’t eylemez **maẓmūna** dīvānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 20).
[maẓmūna, -a]

mebānī-i hüner: Ustalık binaları.

1. **Mebānī-i hüner** ma’mūr olur olmaz ḥarāb ammā
Eger şehzāde-i kân-ı kemāl eylerse istikmāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 11).
[mebānī-i hüner,]

mebde’: Başlangıç, baş taraf, temel, esas, kök.

1. Görürüz noktayı biz cümle ḥurūfa **mebde’**
Vāşıl-ı keşf ü ‘ayān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [mebde’,]

mec: Ensiz, düz kılıç (acımasızlık bağlamında).

1. Süzüp hayli siyeh-çeşmiñ düzer tabûr-ı müjgâniñ
O Peçli **meçli** kâfir mülk-i imânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [meçli, -li]

mecâl yok: Güç olmaması.

1. Derd-i 'aşkıñ şöyle etmiş haste-hâl
Ağlayıp âh etmege **yoğdur mecâl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 6). [mecâl yoğdur, --dur]

mecd ü rif'at: Şanlı ve yüce.

1. Vürüd etdi Mehemmed şulb-i pāk-i Mîr Aḥmed'den
Mehemmed Beg ayak başdı cihāna **mecd ü rif'atle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 28). [mecd ü rif'atle, --le]

meclis: İçki içerek zevk, eğlence ve âlem yapılan yer.

1. Sebû zânûda sāğar elde yâr āğûş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hâşıla **meclis** 'aceb rindâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [meclis,]
2. Beste-i halka-i mevc-i mey olur 'âlem-i âb
Getirir keyf-i cünün **meclise** dīvâne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [meclise, --e]

meclis-ārā: Meclisi süsleyen || Sevgili.

1. **Meclis-ārā** bir nedîm-i bezle-gü şā'ir idi
Sağ iken tertîb-i dīvân eyleyip almışdı nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 5). [meclis-ārā,]

meclis-i 'irfān: İrfan meclisi.

1. Neş'e-dār olsun diyü ehl-i muḥabbet ey Fehîm
Bir tolu peymâne şundu **meclis-i 'irfāna** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [meclis-i 'irfāna, --a]

meclis-i mey: Şarap, içki meclisi.

1. **Meclis-i meyde** Saḳızlı kıızı kâfir sāḳî
Meze-i duḡter-i rez etdi turunc pistānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [meclis-i meyde, --de]

meclis-i nā-dān: Cahillerin meclisi.

1. 'Āzim ol **meclis-i nā-dāna** şitābān olarak
Düşmen-i ehl-i dil ü yâr-ı raḳîbān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [meclis-i nā-dāna, --a]

meclis-i rind-i sebûk-rûḥ: Ruhu hafif olan rindin meclisi || Tez canlı rindin meclisi.

1. **Meclis-i rind-i sebûk-rûḥa** haber ver sāḳî
Bâr-ı destâr ile ol şûfî-i sîklet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [meclis-i rind-i sebûk-rûḥa,]

meclis-i şevk: Coşku ve sevinç meclisi.

1. Şaḡne-i ḡam **meclis-i şevke** ayağın başmadan
Eyle sāḳî devr-i cām-ı bâdeye teşmîr-i sāḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [meclis-i şevke, --e]

meclis-i 'uşşāk: Âşıklar meclisi.

1. Mest olur bâde-i nāz-ile bütün gün zālîm
Bir gece **meclis-i 'uşşāka** kadeḥ-kār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [meclis-i 'uşşāka, --a]

mecmū'a: İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap.

1. Değil bu **mecmū'a** kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile memlû bir define (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 16, Mısra 1). [mecmū'a,]

Mecnûn: Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.

1. Kenâr-ı maşşada erdi hevâ-yı 'aşk-ile **Mecnûn**
Uyup 'akla Felâtûn gark-ı baħr-ı hayret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 13).
[mecnûn,]
2. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf Leylâ-yı heves bağladı **Mecnûn** yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [mecnûn,]
3. Görse ger deşt-i cünûnda reşk eder **Mecnûn** baňa
Keşf ederdim remz-i 'aklı gelse Eflâtûn baňa (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33).
[mecnûn,]
4. Mâ'il olma 'akl-ı merdi zâ'il eyler duħterez
Pek çok Eflâtûn'u **Mecnûn** eyledi Leylâ-yı rāħ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 10).
[mecnûn,]

mecrûh: Yaralanmış, yaralı.

1. Niçe demler bu seng-i âsiyâ-yı çarħıñ altında
Aradım görmedim kendim gibi **mecrûh** bir dâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 6).
[mecrûh,]

mecrûh et-: Yaralamak.

1. Seyr-i gül-zâr-ı şafâ **mecrûh eder** murğ-ı dili
Ĥande-i gül neşter-i te'sirdir sensiz baňa (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [mecrûh eder, --er]

medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet: Devlet düzeninin dayanağı.

1. **Medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet** nâzır-ı devlet
'Utârid-menzilet Ĥalet Efendi âsumân-pâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 15). [medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet,]

Medîne: Medine şehri.

1. 'İlme Peyğamber **Medîne** bâbı anuñ Murtażâ
Cümle aşħabı nücüm ĥurşid-i vâlâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [medîne,]

Medîneli: Medine şehrinden olan.

1. **Medîneli** ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir gazâl-i ĥaremdir olur mu gayrıya rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [medîneli,]

mefţûn ol-: Âşık olmak, gönül vermek, tutulmak.

1. Perçem ü ĥatt-ı ruħ-ı cānâna **mefţûn olalı**
Gül-şen-i 'âlemde bakmaz sünbül ü reyħâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 9).
[mefţûn olalı, --alı]

meger: Meger, ancak.

1. Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î bakar görmez
Kamaşdırmış **meger** çeşmiñ zümürüd ma'den-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 6).
[meger,]
2. Siyeh çeşmiñ ĥayâliyle olur ĥâmûş ehl-i 'aşk
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı hayret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [meger,]

3. O çār-ebrūya biçāre gönül nā-çār çarpıldı
Meger düzd-i perîdir nev'-i insānı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 4*).
[meger,]

meh: Ay || Sevgili, dilber.

1. Müşteriyiz o **mehiñ** cevrine biz bî-pervā
Fāriğ-i havf-ı ziyān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9*). [mehiñ, -in]

meh ü hursîd: Ay ve güneş.

1. Ziyā-güster olur mu şem'-i 'aqlı chl-i taklidiñ
Meh ü hursîd çarh-ı gencefe táb u münîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 4*). [meh ü hursîd,]

mehd-i sadef-kārî: Sedef işlemeli beşik.

1. Zihî hayrû'l-halef vâlâ-tebâr u pāk-gevher kim
Aña **mehd-i şadef-kārî** felek olmaz mı minnetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 16*).
[mehd-i şadef-kārî,]

Mehemmed: Mehmed (özel isim).

1. Olup cevher-feşân-ı şâdmânî söyledim târih
Hudâ şehzâde verdi bir **Mehemmed** Şâh Maḥmūd'a (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 3, Mısra 2*).
[mehemmed,]
2. Vürüd etdi **Mehemmed** şulb-i pāk-i Mîr Aḥmed'den
Mehemmed Beg ayak başdı cihāna mecd ü rif'atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 27*).
[mehemmed,]

Mehemmed Beg: Mehmed Bey (özel isim).

1. Vürüd etdi Mehmed şulb-i pāk-i Mîr Aḥmed'den
Mehemmed Beg ayak başdı cihāna mecd ü rif'atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 28*).
[mehemmed beg,]

meh-likā: Ay yüzlü güzel, dilber.

1. Hande etse cevher-i eşkim görüp ol **meh-likā**
Dürr-i dendān hūşe-i Pervîn olur âyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 11*). [meh-likā,]

meh-likā dil-dār: Ay yüzlü sevgili.

1. Mihri gördüm **meh-likā dil-dār** geldi hâtıra
Nûr-ı eflāk-ı melâḥat yâr geldi hâtıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 1*). [meh-likā dil-dār,]

meh-rüy: Ay yüzlü, sevgili.

1. Haṭ-ı nev koydu o **meh-rüy** niḳāba şimdi
Güyyiā mihr-i cihān girdi şehāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1*). [meh-rüy, -u]

meh-tāb-ı şafā-yı gerden-i mînā: Şişenin (kadehin) gerdanının gönle huzur veren mehtabı.

1. Ketān-ı tevbe-i rindānı fersûde eder her şeb
Tulû' etdikçe **meh-tāb-ı şafā-yı gerden-i mînā** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 4*). [meh-tāb-ı şafā-yı gerden-i mînā,]

meksür ol-: Kırılmak.

1. Kimseniñ peymāne-i iḳbālî **meksür olmasın**
Tıynet-i pākîzesi ḥāk-i Nişābūr olmasın (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiḳ-bend 1, Mısra 55*).
[meksür olmasın, --ma, --sın]

melāmāt: Azarlama, kınama, itâb.

1. Hâhişin vardır kabâ-yı câh u ikbâle Fehim
Ben seni taḥkîr için giydim **melāmāt** cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14).
[melāmāt,]

melāmet cübbesi: Kınama cübbesi, kınama.

1. Terk edip ḥalkın libās-ı i'tibār u rütbesin
Nefsime taḥkîr için giydim **melāmet cübbesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 2).
[melāmet cübbesin, --sin]

melûl ol-: Kederlenmek, dertlenmek.

1. Zulmet-i ğamda **melûl olma** erer nûr-ı felâḥ
Âḥirinde her şebîñ tâlî' olur mihr-i şabâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [melûl olma,
--ma]

me'men: Emin olunan, sığınılacak yer.

1. Ben şehîd-i deşne-i çeşm-i bütânım tâ ezel
Sâye-i şemşîr-i ser-tîz özge **me'mendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 4).
[me'mendir, --dir]

memlû: Dolu, dopdolu.

1. Değil bu mecmu'a kân-ı hünerdir
Dür-i nazm-ile **memlû** bir defîne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 16, Mısra 2). [memlû,]

me'mûl ol-: Ümit edinilen, umulan.

(Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 32). [me'mûl olur, --ur]

menfa'at: Fayda, yarar, çıkar.

1. Kûlzum-i ikbâlde tev'em olur sûd u ziyân
Menfa'atden geç selāmet-cû-yı semt-i sâḥîl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 6).
[menfa'atden, -den]

me'nûs: Alışkın, alışık.

1. Sûziş-i ḥüsn-i bütāna 'aşîkân **me'nûsdur**
Cânlar pervâne güya sîneler fânûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [me'nûsdur,]

menzil et-: Yer etmek, yerleşmek.

1. Fehîmā bizden evvel geşt ederken rāḥ-ı ğurbetde
Gelip miḥnet-keşān elbet bu cāyı **menzil etmişdir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2).
[menzil etmişdir, --miş, --dir]

menzil-i Mansûr: Hallac-ı Mansur'un durağı.

1. Zât-ı Ḥaḳ manzûr olur esmā vü eşyâda 'ayân
Dâr-ı tevḥîde nazar kııl **menzil-i Mansûr'dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 18).
[menzil-i mansûr'dan, --dan]

merd ol-: Yiğit olmak.

1. Ülfet-i duḡter-i rez 'ârife mu'tād olmaz
Merd olan bezm-i cihānda zene münkād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [merd
olan, --an]

merdân: Kahramanlar, yiğitler.

1. 'Âlem-i tecrîdde **merdāna** himmet eyleyip
Beyt-i dilden eyledim maṭrûd dünyā ḳahbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 3).
[merdāna, -a]

merdāne: Mertçe, yigitçe.

1. Elini būs ederek pîr-i muğânîñ âhîr
Çekdi bintü'l-'inebi sîneye **merdāne** kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [merdāne,]

merd-i mağlûb-ı zenân: Kadınlara yenilen yiğitler.

1. Mâ'il-i zîb-i cihân kim dediler işte biziz
Merd-i mağlûb-ı zenân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [merd-i mağlûb-ı zenân,]

merd-i meydân-ı muhabbet: Aşk meydanının yiğidi.

1. **Merd-i meydân-ı muhabbet** oldum etme iştibâh
Hüccet-i kıt' olur da 'vâ-yı 'aşka tîğ-i âh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [merd-i meydân-ı muhabbet,]

merd-i rindâne: Rintlere yakışır tarzda olan mertlik.

1. **Merd-i rindâne** tabî'atda Fehîm-i 'aşram
Zene meyl eyleme gâyetle gelir 'âr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [merd-i rindâne,]

merdüm-i çeşm: Göz bebeği, bir kişinin gözleri.

1. **Merdüm-i çeşmim** perestîş etmede ruhsârına
Şem'-i bezm-i hüsnünün pervânesi var nûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [merdüm-i çeşmim, --im]

merdüm-zâde: İnsanoğlu.

1. Tıfl-ı eşkiñ yeri var olsa da dîdemde 'azîz
'İzzet etmezdim eger olmasa **merdüm-zâde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [merdüm-zâde,]

merg: Ölüm, vefat; cansız, ölü.

1. Bañr-ı nûra gark olursun **mergden** etme hâzer
Rûh-ı pâki kıl Fehîmâ zulmet-i tenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [mergden, -den]
2. **Mergdir** vuşlat-ı cânâna tarîk-i ehven
Reh-nümâ etsem olur Hızr'ı bu yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [mergdir, --dir]

merg eris-: Ölüm gelmek, ölmek.

1. 'Azm-i gurbet cyledim cânâna etdim el-vedâ'
Merg erişdi güyyiâ ben cânâ etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [merg erişdi, --iş, --di]

merhamet kıl-: Merhamet etmek.

1. **Merhamet kılma** Fehîm-i zârîña
'Âşıka 'ayn-ı vefâdır cevri yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 15). [merhamet kılma, --ma]

merhem-i kâfûr: Kafur ağacından yapılan merhem.

1. Ol tabîb-i nâz sürdü sinem üzre sinesin
Yara-i dil buldu şîhhat **merhem-i kâfûrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [merhem-i kâfûrdan, --dan]

merhem-i rîş-i derûn: Gönül yarasının ilacı.

1. Çeşm-i ejderdir fitil-i meş'al-i dâğ-ı cünûn
Şu'le-i kâfûrdandır **merhem-i rîş-i derûn** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 24).
[merhem-i rîş-i derûn,]

merkez-i mîm-i muhabbet: Muhabbet (aşk) mîminin merkezi.

1. Nokta-i hâl-i lebiñ şevki ile devr ederiz
Merkez-i mîm-i muhabbetde misâl-i pergâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 6).
[merkez-i mîm-i muhabbetde, --de]

mersive-i Kays: Mecnûn'un ağıdı, Mecnûn'a yazılan mersiyeye.

1. Sevâd-ı çeşm-i âhûda bulup **mersiye-i Kays'ı**
Sirişk-i dîdeden Leylâ yazar evrâk-ı ruhsâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [mersiye-i kays'ı, --ı]

meretebe-i i' câz: Mucize mertebesi, derecesi.

1. Rûm'da erdi sözüüm **meretebe-i i' câza**
İşte meydân-ı sülhân gitmeyelim Şîrâz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 14, Mısra 3). [meretebe-i i' câza, --a]

mesel: Atasözü, mesel.

1. Veled-i kalb denir nazma gerek tab'-ı civân
Çünkü meşhûr **mesel** pîrden evlâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 16). [mesel,]
2. Şoḥbet-i cem'iyet-i aḥbâb kalmaz ber-siyâk
Söylenir çünkim **meseldir** küllü cem'in iftirâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 2).
[meseldir, --dir]

meş'al-i şubḥ-ı meserret: Sevinç sabahının meşalesi.

1. Fehimâ şâm-ı ğamda **meş'al-i şubḥ-ı meserret**
Beyâz-ı penbe-i envâr-ı çeşm-i rûşen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [meş'al-i şubḥ-ı meserret, --dir]

mescid: Mescid, namaz kılınan yer.

1. Göñül kândil-i süzân oldu 'aşk-ı şüh-ı tersâda
Müselmânlar yaḳar **mescidde** şem'i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2).
[mescidde, --de]

meserret: Sevinç.

1. Tulû' etdi içinde mäh-ı 'idîñ âfitâb-âsâ
Misâl-i 'id-ber-bâlâ-yı 'id oldu **meserretle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 6). [meserretle, -le]

meşhûr: Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

1. Veled-i kalb denir nazma gerek tab'-ı civân
Çünkü **meşhûr** mesel pîrden evlâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 16). [meşhûr,]

Mesîhâ: Hz. İsa'nın adlarından biri.

1. **Mesîhâ-yı** leb-i cân-baḥşına nâzır iken her dem
Şifâ-yâb olmadı ḥayretdeyim ol çeşm-i bîmâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15).
[mesîhâ-yı, --yı]

mesken: Oturulan, ikâmet edilen yer, ev, konut.

1. Kûy-ı yâr oldu Fehimâ dil-i zâra **mesken**
Bûlbûlün lânesi elbette gülistândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [mesken,]

mesken-i mînâ: Şişenin meskeni, yeri.

1. Olur t c-ı ser-i faġf r elbet **mesken-i m n **
Ezelden b se-g h-ı c m-ı Cem'dir d men-i m n  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 1).
[mesken-i m n ,]

mesned-i fetv : Fetvanın dayanaġı.

1. Őeyh 'l-isl m-ı 'aşır 'all me-i devr   zam n
Mesned-i fetv y  seyr-i 'ilm   efz l eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 2). [mesned-i
fetv y , --y ]

Mesnev -i cen b-ı Mevl n : Hz.Mevlana'nın Mesnevisi.

1. Böyle tertib olunmamış amma
Mesnev -i cen b-ı Mevl n  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 10). [mesnev -i cen b-ı
mevl n ,]

Mesnev -i Şerif: Mesnevi, Mesnevi-i Şerif.

1. **Mesnev -i Őerifi** ol nihr r
Tercemesiyle eyledi ta r r (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 3). [mesnev -i Őerifi,]

meşrebce: Yaradılıŝına, huyuna göre.

1. Meze h n-ı ciger mey eşk-i  eŝmim ney fiġ n-ı dil
Bu şeb **meşrebce** bir tertib-i bezm-i 'işret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6).
[meşrebce,]

meşreb-i c n n: Sevgilinin yaradılıŝı, huyu.

1. 'Ara -ı n z  süzüp p rehen-i Y suf'dan
Neş'e-i 'işve verir **meşreb-i c n na** k de  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [meşreb-i
c n na, --a]

meŝŝ ta-i kilik-i bel ġat: Belagat kalemini süsleyen.

1. Zih  bir nev-'ar s-ı z ver-i genc-i hünerdir bu
Verip **meŝŝ ta-i kilik-i bel ġat** z b u p r ye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 6). [meŝŝ ta-i
kilik-i bel ġat,]

mest: Sarhoş olup kendinden geçme.

1. Hem ŝe **mest** ile  lfet eden mestane olmaz mı
Behişt-i gül-zem n anda b t-i h r -ed  anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [mest ile,
-ile]

mest et-: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

1. **Mest eder** ŝahb -y  g ft r n  'aceb mur -ı dili
Gonce-i baġ-ı de  n n  s kiy  h m-h nedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [mest
eder, --er]

mest ol-: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

1. Mey-i ikb l ile **mest olma** düşme h k-i idb re
Ayakdan düşmüşe bezm-i cih nda dest-g r olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 13).
[mest olma,]
2. **Mest olunca** etdi t c  dünbelek misv ki   p
Bir k de le k ld  s k  z hidi r sv -y  'aŝ  (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 23). [mest
olunca, --un, --ca]
3. **Mest olur** b de-i n z-ile bütün gün z lim
Bir gece meclis-i 'uŝŝ ka k de -k r olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [mest olur,
--ur]
4. C m-ı esr r-ı h k katden içenler b de
Mest olur ma ŝere dek bir da ı h ŝy r olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [mest
olur, --ur]

5. Mey içmek taze sevmek mevki'i mey-hānedir ammā
İki kat **mest olur** ādem hesābı rü'yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 12). [mest olur, --ur]

mest ü medhūs ol-: Sarhoş ve şaşkın olmak.

1. Sırr-ı 'aklı **mest ü medhūs olmayınca** bilmedim
Vermek için şöhrat ü 'unvāna revnak dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [mest ü medhūs olmayınca, --ma, --y, --ınca]

mestāne: Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.

1. Şem'-i mināya urup kendini pervane kadeh
Kınamadı āteş-i seyyāleye **mestāne** kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [mestāne,]
2. Ezel nüş eyledik cām-ı sitem-āmiz-i dil-dārı
Şabāh-ı haşre dek bî-hod olan **mestāne** rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [mestāne,]
3. Hemişe mest ile ülfet eden **mestane** olmaz mı
Behişt-i gül-zemīn anda büt-i hūrī-edā anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [mestane,]
4. Görmeden şevkini biz devr-i kadeh-kār-ı Cem'iñ
Bāde-i 'aşk-ile **mestānesiyiz** bezm-i ğamıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 12). [mestānesiyiz, -si, -yiz]

mest-i cünün: Çılgınlık, delilik sarhoşu.

1. Şahne-i 'akla itā'at mi eder **mest-i cünün**
Olamaz kişver-i 'aşk içre yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [mest-i cünün,]

mest-i mey-i la'l: Sevgilinin şarap kırmızısı dudağının sarhoşu.

1. Bir zamān **mest-i mey-i la'liñ** iken dil şimdi
Şahne-i hañt-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [mest-i mey-i la'liñ, --in]

mest-i nāz: Naz sarhoşu.

1. **Mest-i nāzım** gelsene mey-hāneye
Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 11). [mest-i nāzım, --ım]
2. Gitme sākī bezm-i meyden cām olur soñra şikest
Mest-i nāzım baş gidince pāy-dār olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [mest-i nāzım, --ım]

mest-i şafā ol-: Huzurdan sarhoş olup kendinden geçmek.

1. Bāde-i ümmid ile **mest-i şafā olmağ** kolay
Soñra cām-ı vaşl ile def'-i ħumār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [mest-i şafā olmağ,]

mest-i şahbā-yı cünün: Çılgınlık kadehinin sarhoşu.

1. **Mest-i şahbā-yı cünün** olmaz mı dil mey-hānede
Hañt-ı sāğar halka-i zencirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [mest-i şahbā-yı cünün,]

mestür: Örtülü, kapalı, gizli.

1. Hālet-i 'aşk derūnumda kalır mı **mestür**
Neş'e-i mey dil-i mestānda olmaz pinhān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [mestür,]

metā'-ı māl: Mal mülk.

1. Dest-şüy-ı ārzū oldum **metā'-ı mālдан**
Verdi Kays-ı dil yine Leylā-yı dünyāya talāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 15). [metā'-ı mālдан, --dan]

metā'-ı zühhd: Züht malı, züht.

1. Cüyüş-ı terk-i hüsnüñ cāy edelden mülk-i 'uşşākı
Metā'-ı zühhd ü dīn-i 'aql u dil hep gāret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 16).
[metā'-ı zühhd,]

mevc ur-: Dalga vurmak.

1. Degil hattı 'anber-i baħr-ı leţāfet **mevc urup** çıkmış
Ederse mū-be-mū dikkāt olur ehl-i nazar āgāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 3). [mevc urup, --up]

mevc-i seylāb-ı 'adem: Yokluk selinin dalgası.

1. Maħv eder mülk-i vücūdu **mevc-i seylāb-ı 'adem**
Cüş edip tennūr-ı dilden baħr-ı tūfān-zā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 15).
[mevc-i seylāb-ı 'adem,]

mevcūd: Var olan, bulunan.

1. Rızk için ğam çekme fem **mevcūd** iken sende
Fehīm dikkāt et kalır mı bī-dāne dehān-ı āsiyāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9).
[mevcūd,]

mevki'i mev-hāne: İçki içilen yer.

1. Mey içmek taze sevmek **mevki'i mev-hānedir** ammā
İki kat mest olur ādem hesābı rü'yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 11). [mevki'i mev-hānedir, --dir]

Mevlevī-zāde: Mevlevi çocuğu, özel isim (?).

1. Görürler sīne-çāk olduğunu ey **Mevlevī-zāde**
Dönersin bir gün āġüş-ı muħabbetde bu devrāndır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 1).
[mevlevī-zāde,]
2. Görürler sīne-çāk olduğunu ey **Mevlevī-zāde**
Dönersin bir gün āġüş-ı muħabbetde bu devrāndır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 1).
[mevlevī-zāde,]

mey: Şarap.

1. Kaţ' olur 'ayş-ı hayāt-ı cāvidānım sākīyā
İki yıllık **mey** dü-dem şemşīrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [mey,]
2. Meze hūn-ı ciger **mey** eşk-i çeşmim ney fiġān-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertīb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5).
[mey,]
3. Taḃ'-ı erbāb-ı dile neş'e gelir mi **meyden**
Kim baķar bāde-i gül-gūna tūrurken leb-i yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 3).
[meyden, -den]
4. Kadeḃ gerdişde sākī 'işvede **mey** şışede gül-reng
Fehīmā var mı bu tertīb-i 'işret bezm-i me'vāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13).
[mey,]
5. **Mey** anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geçip cennetden ādem sākīn-i mev-hāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 9).
[mey,]
6. **Mey** yerine kan şunar dest-i kadeḃ-kār-ı firāk
Eşk-i gül-gūn dökmesin mi rind-i ğam-hār-ı firāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 45). [mey,]

mey iç-: İçki içmek.

1. **Mey içmek** taze sevmek mevki'i mev-hānedir ammā
İki kat mest olur ādem hesābı rü'yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 11). [mey içmek,]

mey sun-: Şarap sunmak.

1. Zâhid-i münkire **mey şunma** ‘abes ey sâķī
Ehl-i inkâr kerâmât-ile irşâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [mey şunma,]

mey ver-: Şarap vermek, sunmak.

1. Zâhidâ rind-i mey-âşâmiñ öpersin ayağın
Bir kadeh **mey vericek** sâķī-i mümtâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [mey vericek, --icek]

meydân-ı sühan: Söz meydanı.

1. Kande şeh-bâz-ı hüner olsa gelir pervâza
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 2). [meydân-ı sühan,]
2. Rûm’da erdi sözüm mertebe-i i’câza
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 4). [meydân-ı sühan,]
3. Mâlik oldum burada ben hüner-i mümtâza
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 6). [meydân-ı sühan,]
4. Haleb anda ise bunda bulunur endâze
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 8). [meydân-ı sühan,]
5. Var mı ‘Ankâ-yı hüner olsa gelir pervâza
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 10). [meydân-ı sühan,]
6. Gûy u çevgân-ı hüner-bâza yeter ‘arşa-i Rûm
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 16). [meydân-ı sühan,]
7. Pehlivân-ı hünere sâha-i maşşûş olmaz
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 18). [meydân-ı sühan,]
8. Oldu gâlib hünerim Rûm’da fâhr-ı râza
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 12). [meydân-ı sühan,]
9. İmtihân ise garaż Rûm’da vardır üstâd
İşte **meydân-ı sühan** gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 14, Mısra 14). [meydân-ı sühan,]

mey-hâne: İçki içilen yer.

1. Ol büt-i âteş-pereste düş olup büt-hânede
Âteş-i seyyâlesin nûş eyledim **mey-hânede** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [mey-hânede, -de]
2. Mest-i şahbâ-yı cünûn olmaz mı dil **mey-hânede**
Haţt-ı sâgar halka-i zencîrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [mey-hânede,]

mey-hâneye gel-: Şarap içilen yere gelmek.

1. Mest-i nâzım **gelsene mey-hâneye**
Bâde-nûş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 11). [mey-hâneye gelsene, --se, --ne]

mey-i âsâyiş-i bâl: Kayıtlardan, bağlardan arınma şarabı.

1. Var ise bezm-i cihânda **mey-i âsâyiş-i bâl**
Câm-ı Cem’de arama sâgar-ı rindândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [mey-i âsâyiş-i bâl,]

mey-i 'aşk: *Aşk şarabı.*

1. Neş'e-yâb olmaz **mey-i 'aşk-ı** Hudâ'dan müllhidân
Lezzet-i şahbâyı fehm etmez Fehimâ münkirân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 21*). [mey-i 'aşk-ı, --ı]

mey-i gül-gün: *Gül renkli, kırmızı şarap.*

1. Neş'e-dâr olalı dil la'l-i leb-i dil-dârimız
Oldu müstağnî **mey-i gül-gündan** peymânemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 4*). [mey-i gül-gündan, --dan]

mey-i gül-reng: *Gül renkli şarap.*

1. Amân sâkî **mey-i gül-reng** ile gel muntazır yârân
Revân oldu kenâr-ı cüy-bâr-ı gül-şene rindân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11*). [mey-i gül-reng,]

mey-i ikbâl: *Mutluluk şarabı.*

1. Mey-i ikbâl ile mest olma düşme hâk-i idbâre
Ayağdan düşmüş bezm-i cihânda dest-gîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 13*). [mey-i ikbâl,]

mey-kede: *Meyhane, içki içilen yer.*

1. Lâubâlî şâh-ı mestânım şarâb-ı 'aşkdan
Mülk-i dilde **mey-kede** hoş taht u meskendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 22*). [mey-kede,]

mey-kede-i 'aşk: *Aşk meyhanesi.*

1. Vâ'izâ **mey-kede-i 'aşkda** hep cem' olalım
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vahdet geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 7*). [mey-kede-i 'aşkda, --da]

meyl: *Meyil, yönelme.*

1. Hezârân sübhalar çekdim çevirdim etmedi te'sîr
O kâfir-zâdeniñ **meyli** hep âğûş-ı çelîpâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 6*). [meyli, -i]

meyl et-: *İlgilenmek, ilgisini bir yöne çevirmek || Birine âşık olmak, gönül vermek.*

1. Küfr-i zülfe **meyl edip** oldum cemâline cüdâ
Mâ'il-i zünnâr olup imâna etdim el-vedâ' (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 5*). [meyl edip, --ip]
2. Nefret etmiş zene beñzer diyü **meyl etmez** dil
Vech-i mañbûb eger hañdan olursa sâde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17*). [meyl etmez, --mez]

meyl eyle-: *Meyl etmek, yönelmek.*

1. Merd-i rindâne tabî' atda Fehim-i 'aşram
Zene **meyl eyleme** gâyetle gelir 'âr baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 10*). [meyl eyleme, --me]

meyl-i müjgân: *Sevgilinin kirpiğine meyletmek, ilgi duymak.*

1. Siyeh çeşmiñ hayâliyle olur hâmüş ehl-i 'aşk
Meger kim **meyl-i müjgân** sürme-sâ-yı hayret olmuşdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10*). [meyl-i müjgân,]

meyl-i sehî-kadd-i civân: *Genç, taze ve düzgün boylu sevgilinin meyli, arzusu.*

1. Hām eder kāmētini **meyl-i sehî-kadd-i civân**
Ülfet-i tîrden oldu iki kât kadd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [meyl-i sehî-kadd-i civân,]

mevl-i zen: Kadın meyli, isteği.

1. Terk-i âsâyişe bādî hıbb-ı dünyâdır Fehîm
Meyl-i zenle oldu Âdem târik-i bezm-i cinân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [meyl-i zenle, --le]

mev-nüş ol-: Şarap içmek.

1. Hüsni ü ân-ı yâri mağşûş olmayınca bilmedim
Lezzet-i la'lini **mev-nüş olmayınca** bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 2). [mey-nüş olmayınca, --ma, --y, --ınca]

mev-perest: İçkiyi taparcasına seven.

1. İçersin **mev-perestler** kanını gıybet ile ammâ
Şakın şûfî döner dendânların tesbîh-i mercâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 11). [mey-perestler, --ler]

mezâk-ı 'avs: Yeme içme lezzeti || Damak tadı, ağız tadı.

1. Telh eder âdemiñ elbette **mezâk-ı 'ayşın**
Bâde nüş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [mezâk-ı 'ayşın, --ın]

mezâr: Ölüniñ gömüldü olduğu yer, kabir.

1. Gider seniñle berâber cezâ-yı cins-i 'amel
Nukûd u mâlî kıyâs eyleme **mezâra** gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [mezâra, -a]

meze: Meze; içki içilirken yenilen yiyecek.

1. **Meze** hün-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney figân-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertîb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [meze,]

meze-i duhter-i rez: Şarap mezesi.

1. Meclis-i meyde Sakızlı kıızı kâfir sâkî
Meze-i duhter-i rez etdi turunc pistânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [meze-i duhter-i rez,]

mezheb-i rindân: Rindlerin benimsediği yol, mezhep.

1. Rütbe-i keyfiyyet-i 'aşkı ne bilsin şüfîyân
Mezheb-i rindânı bilsin mi Fehîmâ zâhidân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [mezheb-i rindânı, --ı]

mi: Soru eki.

1. Mest-i şahbâ-yı cünün olmaz **mi** dil mey-hânede
Hatt-ı sâgar halka-i zencîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [mi,]
2. 'Aceb **mi** zen-perest olsa Firengistân'dan gelmiş
Tehî tûrmaz anuñ-çün duhter-i rezdir zen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [mi,]
3. Fesi üzre dökülen perçemi **mi** püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [mi,]
4. Rızık için gâm çekme fem mevcûd iken sende
Fehîm dikkât et kalır **mi** bî-dâne dehân-ı âsiyâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [mi,]
5. Şahne-i 'akla itâ'at **mi** eder mest-i cünün
Olamaz kişver-i 'aşk içre yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [mi,]
6. Tab'-ı erbâb-ı dile neş'e gelir **mi** meyden
Kim bakar bâde-i gül-gûna tûrurken leb-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [mi,]

7. Reh-i tecrîdde derler **mi** Aristo'ya hâkîm
Terk-i dünyâ eden İskender'e üstad olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [mi,]
8. Nice hüsni-i dil-ârâ hâtırında cây-gîr olmaz
Heyûlâ-yı merâyâ var **mıdır** şûret-pezîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [mıdır, -dır]
9. Târik-i dünyâ olur evzâ'-ı düşmenden hâlâş
'Âlem-i tecrîd de olmaz **mi** erzenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [mi,]
10. Fehîmâ hâl-i 'âlem istiḥâle üzre olmaz **mi**
Kabûl etmektedir kevn ü fesâd-ı unşur-ı eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [mi,]
11. Zevâlin istemez **mi** bî-hüner ehl-i kemâlâtın
Vefât-ı hâceyi eyler temennî dâ'imâ etfâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [mi,]
12. Heyûlâ-yı hayâlimden gider **mi** şûret-i cânân
Nice münfek olur âyine-i rahşândan timsâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [mi,]
13. Olunca mazhar-ı ism-i Kelîm ehl-i sühân
Eder **mi** hiç tenâhî kabûl-i hadd-i kelâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [mi,]
14. Vişâl-i hûrî zâhid yâd edip pür-neş'e olmaz **mi**
Hâlâvet-yâb olur müflis olanlar mâlihulyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [mi,]
15. Gider **mi** sîne-i ehl-i muḥabbetden hayâl-i yâr
Nice münfekk olur şûret heyûlâ-yı merâyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [mi,]
16. Hâlet-i 'aşk derûnumda kalır **mi** mestür
Neş'e-i mey dil-i mestânda olmaz pinhân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [mi,]
17. Beste-i zünnâr-ı zülfü yalınız bir ben **miyim**
Kâ'inât eyler perestîş ol büt-i dîn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [miyim, -yim]
18. Kadeḥ gerdişde sâkî 'işvede mey şişede gül-reng
Fehîmâ var **mi** bu tertîb-i 'işret bezm-i me'vâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [mi,]
19. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Küşteniñ nâlesi rîkât **mi** verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [mi,]
20. İltifât-ı nazar-ı yârdan oldum düşkün
Var **mi** beñzer baña dünyâda 'aceb üftâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [mi,]
21. Nâvek-i kavs-i kâzâdan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızâdan ğayrı var **mıdır** penâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12). [mıdır, -dır]
22. Yanıp bir lâle-ruḥsâra çerâğân olduĝuñ var **mi**
Seniñ pervâne-veş şem'-i şebistân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [mi,]
23. Demişsin ey şabâ yok bağ-ı dilde sünbül-i efkâr
Hevâ-yı zülf-i yâr-ile perişân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [mi,]
24. Vişâl-i 'id-i aḫḫâsın nice ümmîd edersin sen
O şûhuñ bismil-i 'aşkıyla kurbân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [mi,]
25. Gürûh-ı zen-perestânın demişsin pîriyem zâhid
Seniñ beytû'ş-şanemde Şeyḫ-i Şan'ân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [mi,]
26. Nice sen tâlib-i feyz-i muḥabbet olmak istersin
'Aceb hiç hücre-i 'uşşâka mihmân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [mi,]
27. Yanıp bir lâle-ruḥsâra çerâğân olduĝuñ var **mi**
Seniñ pervâne-veş şem'-i şebistân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [mi,]
28. Züleyhâ-yı murâda vâşıl olmak haylî müşkildir
'Azîzim Yûsuf-âsâ bend-i zindân olduĝuñ var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [mi,]

29. Perî-rüyânı teşhîr eylemekdir maṭlabıñ ammā
Fehîmā mülk-i Belkîs'a Süleymân olduğı var **mi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 14).
[mi,]
30. Yaraşır **mi** saña eṭvâr-ı Nedîmâne Fehîm
Boyadıñ reng-i ḥınāya varak-ı dîvânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 15). [mi,]
31. Kâlır **mi** Hüsrev-i ḥüsnüñ bu tarz-ı Muhteşem'likde
Benim dîvân-ı Şevket'den ğazel-ḥân olduğı kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 3).
[mi,]
32. Cüş edip eşk-i nedâmet baña **mi** oldu helâl
Sâkî-i dîde nemek katdı şarâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [mi,]
33. Nâmını Fağfûr'ıñ eyler şît-ı ikbâli şikest
Kıymet-i elmâs ile bir **mi** olur kâdr-i ḥazef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 6). [mi,]
34. Vücûd-ı vecd ü ḥâle cevher-i ḥâkî olur bürhân
Beḳâ ba'de'l-fenāya ḥâl ile olmaz **mi** istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 4). [mi,]
35. Ğarîḳ-i ni'met-i dünyâ bilir **mi** lezzeti ḥiç
Olur mu zevḳ-i 'aselden ḥabîr ḥiç zembûr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 1). [mi,]
36. Gül-i âmâlimizi açdı nesîm-i seherî
Bûlbûl-i dilde kâlır **mi** ğam-ı fırkat eseri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [mi,]
37. Rûtbe-i keyfiyyet-i 'aşkı ne bilsin şüfiyân
Mezheb-i rindânı bilsin **mi** Fehîmâ zâhidân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [mi,]

midâd-ı meşk: Yazı mürekkebi.

1. Debîr-i feyz-i Hâk rûy-ı 'Alî Eşref Efendi'ye
Midâd-ı meşk ile Nûr âyetin yazdı bi-ḥamdî'llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 2).
[midâd-ı meşk,]

mihmân ol-: Konuk, misafir olmak.

1. Nice sen tâlib-i feyz-i muḥabbet olmak istersin
'Aceb ḥiç hücre-i 'uşşâka mihmân olduğı var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10).
[mihmân olduğı, --duğ, --un]

mihnet-keşân: Acı, dert çekenler.

1. Fehîmâ bizden evvel geşt ederken rāh-ı ğurbetde
Gelip mihnet-keşân elbet bu cāyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 2).
[mihnet-keşân,]

mihri: Güneş || Sevgili.

1. Gösterir mi mihri-i maḳşûdu felekde rûzigâr
Perde-i şeb-reng-i baḥtım sāye-efgendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 19). [mihri-i, --i]
2. Mihri gördüm meh-liḳâ dil-dâr geldi ḥâtıra
Nûr-ı eflâk-ı melâḥat yâr geldi ḥâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [mihri, --i]

mihri ü mäh: Güneş ve ay.

1. Cevher-i nazm-ı muḳallidde olur mu tâbiş
Mihri ü mäh-ı felek-i gencefe olmaz tâbân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 12). [mihri ü mäh-i, --ı]

mihri-i 'âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen güneş.

1. Çâr-yâr-ı bâ-şafânıñ şem'-i bezm-i enveri
Tâḳ-ı istisnâda mihri-i 'âlem-ârâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [mihri-i 'âlem-ârâdır, --dır]

mihri-i 'aşk: Aşk güneşi.

1. **Mihr-i 'aşkıñla** münevver olalı hâne-i dil
Pertev-i şubh-ı murâda ediyor istignâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [mihr-i 'aşkıñla, -
-ın, --la]

mihr-i cemâl: Güzel yüz güneşi, parlak yüz.

1. Çekme gam rüşen eder çeşm-i hayâli bir gün
Şâm-ı firâkatde görür **mihr-i cemâli** bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [mihr-i
cemâli, --i]

mihr-i cihân: Dünya güneşi (sevgilinin yüzü bağlamında).

1. Haţ-ı nev koydu o meh-rûyu niķāba şimdi
Güyyiā **mihr-i cihân** girdi şehāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [mihr-i
cihân,]

mihr-i cihân-ārā: Dünyayı süsleyen güneş.

1. Toğdu mäh-ı rüzede **mihr-i cihân-ārā gibi**
Bu sürür ile felek rakş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 11). [mihr-i
cihân-ārā gibi,]

mihr-i rahşân: Parlak güneş (sevgilinin aydınlık yüzü bağlamında).

1. Haţ-ı ruhsârı gelince çekeriz şavm-ı vişâl
Mihr-i rahşân gurûb etmese iftâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [mihr-i
rahşân,]

mihr-i ruhsâr: Sevgilinin yüzünün güneşi (parlaklık bağlamında).

1. **Mihr-i ruhsârıñ** firâkıyla Züleyhâ-yı şafâķ
Dâmen-i Yûsuf gibi çâķ-i girbân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [mihr-i
ruhsârıñ, --ın]

mihr-i sabâh: Sabah güneşi.

1. Zülmet-i ğamda melûl olma erer nûr-ı felâķ
Âhîrinde her şebîñ tâli' olur **mihr-i şabâh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [mihr-i
şabâh,]

mihr-i sarây-ı 'aşk: Aşk sarayının güneşi || Sevgili.

1. Dânişi dūr etdi Haķ **mihr-i sarây-ı 'aşķdan**
Zâhidi redd et o dergehden o kim cäsüsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [mihr-i
sarây-ı 'aşķdan, --dan]

mîlâdını tebşir eyle-: Doğumunu müjdelemek.

1. Fehimā peyk-i Hüdhüd **eyledi mîlâdını tebşîr**
Bahâ'eddîn Süleymân Beg cihāna geldi rif' atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 11).
[mîlâdını tebşîr,]

mînâ-yı dil: Gönül şişesi, gönül.

1. Ol perî-rû cāy-gāh etdikçe **mînâ-yı dili**
Reng-i şahbā ferş olur bālîn olur âyîneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [mînâ-yı
dili, --i]

mînâ-yı şarâb: Şarap şişesi, şarap.

1. Çâh-ı Yûsuf mu bu **mînâ-yı şarâb** ey sâķî
Bû-yı cānāneyi şemm etdi dimâĝ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [mînâ-yı
şarâb,]

minber: Camilerde hutbe okunan merdivenli, yüksekçe yer.

1. Zemîne yüz süren seccâde gibi secde-gâh oldu
Ser-efrâz olduğundan dâ'imâ **minber** olur pâ-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6).
[minber,]

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

1. Zihî hayrû'l-halef vâlâ-tebâr u pâk-gevher kim
Aña mehd-i şadef-kârî felek olmaz mı **minnetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 16).
[minnetle, -le]

mîr-i alay: Bir topluluğun beyi; miralay.

1. Şaff-ı müjgândan seçildi tîğ-i ber-kef gamzesi
Hamle etdi güyiyâ **mîr-i alay** tábûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [mîr-i alay,]

mîr-i girân-kadr: Çok değerli komutan, bey.

1. Hudâ gencîne-i lutfûndan ol **mîr-i girân-kadre**
'Înâyet etdi bir hayrû'l-halef 'izz ü sa'âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 13). [mîr-i girân-kadre, --e]

misâl-i hazret-i Mansûr: Hallacı Mansur (gibi).

1. Bu dâr içinde Fehîmâ kelâm-ı Hakk'ı diyen
Misâl-i Hazret-i Mansûr pây-i dâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [misâl-i hazret-i mansûr,]

misâl-i 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd ol-: Bayram üstüne bayram (gibi) olmak.

1. Tulu' etdi içinde mäh-ı 'îdin âfitâb-âsâ
Misâl-i 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd oldu meserretle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 6). [misâl-i 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd oldu, --du-du]

misâl-i pergâr: Pergele benzeyen, pergel (gibi).

1. Nokta-i hâl-i lebiñ şevki ile devr ederiz
Merkez-i mîm-i muhabbetde **misâl-i pergâr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [misâl-i pergâr,]

misl ü nazîr ol-: Eşi benzeri olmak.

1. Fehîmâ zînet-efzâ-yı hüner olursa da nazmım
Cenâb-ı zîverin eş'ârına **misl ü nazîr olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 18). [misl ü nazîr olmaz,]

mısra': Mısra, dize.

1. Beyt-i vâhidde iki **mısra'** birer târîh-i tām
Nazm edip hâme Fehîmâ 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 11). [mısra',]

misvâki çöp: Misvaktan olan çubuk.

1. Mest olunca etdi tâcî dünbelek **misvâki çöp**
Bir kadehçe kıldı sâkî zâhidi rüsvâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 23). [misvâki çöp,]

misli: Aynı, benzer, gibi.

1. Böyle bir sūr-ı neşât-âver-i şevk-efzânîñ
Misli manzûru degil pîre-zen-i dünyânîñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 8). [misli, -i]

mizâh: Şaka, latife.

1. Kesret üzre hânde vü hezl etmez erbâb-ı 'ukûl
Selb eder ehl-i vakârın kadrini dahk u **mizâh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [mizâh,]

mollâ-vı 'aşk: Aşk âlimi.

1. Na'ra-i berķ-i tecellidir şadā-yı nāy-ı 'aşķ
Tūr-ı vahdetdir zemīn-i muṭṭrib-i **mollā-yı 'aşķ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 2). [mollā-yı 'aşķ,]

mu: Soru eki.

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü **mü**
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [mü,]
2. Çāh-ı Yūsuf **mu** bu mīnā-yı şarāb ey sāķī
Bū-yı cānāneyi şemm etdi dimāğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [mu,]
3. Hürmet eyler bādeye nā-mahreme vermez ayağ
Pir-i meyde yok **mu** zāhid diķķat et hāl-i şalāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [mu,]
4. Neş'e-i 'aşķ olur **mu** dil-i şāfımda nihān
Reng-i mey sāğar-ı billurda ıhmar olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [mu,]
5. Ehl-i 'irfān zār olur **mu** şeşder-i tedbirde
'Aql-ı Eflātūn'u almaz bir pula divānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [mu,]
6. Hiç tecellî tekerrür **mü** eder 'ālemde
Kūh-ken olsa da peydā yine Ferhād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [mü,]
7. Ziyā-güster olur **mu** şem'-i 'aqlı ehl-i taklidiñ
Meh ü hürşid çarh-ı gencefe tāb u münir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [mu,]
8. Olur **mu** faşş-ı zerrīn ile kāmīl cevher-i nākış
Siyeh-dil pertev-i iķbāl ile rūşen-zamir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 15). [mu,]
9. Zūlf-i yāre bend olup taḥlīş-i ümmid eylemem
Gerden-i Mecnūn olur **mu** tavķ-ı āhenden ḥalāş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [mu,]
10. Feyz-i Bārī zātını kılmış muṭāf-ı ehl-i hāl
Olsa çok **mu** āsitānı Ka'be-i 'ulyā-yı 'aşķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 38). [mu,]
11. Küfr ü dīnīñ 'uķdesin feth eyledi nāḥun-ı 'aşķ
Bend olur **mu** bir daḥı hiç sübhā vü zūnnāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [mu,]
12. Medīneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir gāzāl-i ḥaremdir olur **mu** gayrıya rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [mu,]
13. Eser-i berrāk ki ola zinde nāmīñ 'ālemde
Cihānda cām tūrurken olur **mu** Cem kem-nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [mu,]
14. Şāf-diller hıfz-ı esrār eylemez ifşā eder
Setr-i mey me'mul olur **mu** kāse-i billürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 32). [mu,]
15. Cevher-i nazm-ı muķallidde olur **mu** tābiş
Mihr ü māh-ı felek-i gencefe olmaz tābān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 11). [mu,]
16. Yāre āgyār gibi 'āşık olur **mu** nezdik
Kurb-ı gül cāy olamaz bülbüle mānend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [mu,]
17. Yār olur **mu** düşmen-i mecrūh taṭīf olsa da
Kār-gir olmaz nevāziş ḥayye-i āzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [mu,]
18. Hiç taķarrüb **mü** eder ehl-i hevāya zāhid
Müte'āzım olamaz peşşe ḥuzūr-ı bāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [mü,]
19. Sürme-i şeb olamaz feryāda māni' ey Fehīm
Sedd-i rāh-ı şöhet olur **mu** baña baḥt-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 14). [mu,]
20. Olursa āşinā-yı sırr-ı ḥikmet 'ayn-ı vahdet-bīn
Semā vü arz beyinde görür **mü** hiç bigāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [mü,]
21. 'Adline nisbet olur **mu** şöhet-i Nüşirevān
Cūd-ı Hātem kaldı deryā-yı şehāsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 3). [mu,]
22. Ğarīķ-i ni'met-i dünyā bilir mi lezzeti hiç
Olur **mu** zevķ-i 'aselden ḥabir hiç zenbūr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [mu,]
23. Medīneli ile ülfet eder o şūh müdām
O bir gāzāl-i ḥaremdir olur **mu** gayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [mu,]
24. Serde āteş dili pür-āb hemān hāl-i duman
Baña nārgil gibi hiç bulunur **mu** dem-sāz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2). [mu,]

25. Sürme-i şeb olamaz mâni‘-i feryâd u figân
Sedd-i râh şöhret olur **mu** baña baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 2). [mu,]

mu‘ammâ: Anlaşılmayan, bilinmeyen şey || Muamma türü.

1. Bir **mu‘ammâdır** açılmaz künh-i eflâk u ‘uķûl
Ehl-i hikmet düşdüler beyhûde fikr-i ĥurdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 5).
[mu‘ammâdır, -dır]

mu‘arref: Tanınmış, bilindik.

1. O düstür-ı vakûruñ ketĥudâsı hem de maĥdûmu
Cenâb-ı Mîr Aĥmed kim **mu‘arrefdir** necabetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 12).
[mu‘arrefdir, --dir]

muĥbece: Meyhaneci çıraĥı; saki || Sevgili.

1. **Muĥbece** bintü‘l-‘ineble edicek germ ülfet
Parladır neş‘e ile encümen-i rindânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [muĥbece,]

muĥabbet: Sevgi, aşk.

1. Gül-i bî-ĥâr bulunmaz bu gülistânda Fehîm
Eyle bir ĥüba **muĥabbet** deme yaĥşı vü yaman (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16).
[muĥabbet,]

muĥabbet ‘âlemi: Aşk âlemi, sevgi ve aşk dünyası.

1. **Muĥabbet ‘âleminde** ey olan cûyâ-yı zevĥ-i ĥâl
Hemîşe dergeh-i Sultân Sa‘deddîn‘e ol rû-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 1).
[muĥabbet ‘âleminde, --in, --de]

muĥarrer ol-: Yazılmış olmak.

1. **Muĥarrer oldu** bu defterde nâm-ı ehl-i ĥüner
Yazıldı hem nice şi‘r ü menâķıb-ı büleĥâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 1). [muĥarrer
oldu, --du]

muĥtelit: Karışık, karma.

1. **Muĥteliĥdir** yek diĥerle mâtem ü sür-ı cihân
Ĥande etsem âb olur elbette çeşmimden revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1).
[muĥteliĥdir, --dir]

mukarin: Yakın olan, bitişen, ulaşan.

1. O şeh-i ĥüsne rakîb olsa **muĥârin** ne ‘aceb
Getirir şadre edânîyi ĥudûs-ı ezmân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [muĥârin,]

mukîm: İķâmet eden, sâkin.

1. Fehîmâ Ĥâf-ı ‘aşķında **muĥîmem** ‘ârif-i Rûm‘uñ
Gelir ‘Anķâ-yı himmet feyz alır zıll-ı külâķımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 13).
[muĥîmem, -em]

muktezâ: İcap, gerek.

1. Ehl-i dünyâ bezmine ‘ârif eder gâĥi duĥûl
Muĥtezâ oldukķa âdem eyler ‘azm-i müsterâĥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 6).
[muĥtezâ,]

muntazır: Bekleyen, gözleyen.

1. Amân sâķi mey-i gül-reng ile gel **muntazır** yârân
Revân oldu kenâr-ı cûy-bâr-ı gül-şene rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11).
[muntazır,]

muntazam: *Düzgün.*

1. Bu bir silk-i hüner kim **muntazam** dürr-i ma'âniyle
Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur 'ıkd-ı Süreyyâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11).
[muntazam,]

muntazam-hâl eyile- *Düzenli ve tertipli olmak.*

1. Gün-be-gün etsin tarîkinde anı şâhib-kemâl
Ol Hudâ ki 'âlemi hep **muntazam-hâl eyledi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 10).
[muntazam-hâl eyledi, --di]

murğ-ı dil-i nālân: *İnleyen gönül kuşu, inleyen gönül..*

1. Dağıdır sümbül-i zülfün giyip al fistânı
Şayd eder âl ile şad **murğ-ı dil-i nālânı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [murğ-ı dil-i nālânı, --ı]

murğ-ı gül-zâr-ı ene'l-Hak: *Ene'l-Hak bahçesinin kuşu.*

1. **Murğ-ı gül-zâr-ı Ene'l-Hak** keşf-i râz eyler baña
Nây-ı Şâh Manşûr bâb-ı râzı bâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [murğ-ı gül-zâr-ı ene'l-hak,]

murğ-ı âtes-hâra dön- *Ateşten beslenen kuşa benzemek.*

1. **Murğ-ı âtes-hâra dönmüşken** dil-i divânede
Lezzet-i şevk-i muhabbet neydüğün pervânede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 13).
[murğ-ı âtes-hâra dönmüşken, --müş, --ken]

murğ-ı dili: *Gönül kuşu, gönül.*

1. Seyr-i gül-zâr-ı şafâ mecrûh eder **murğ-ı dili**
Hânde-i gül neşter-i te'sîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [murğ-ı dili, --i]
2. Mest eder şahbâ-yı güftârın 'aceb **murğ-ı dili**
Gönce-i bağ-ı dehânın sâkiyâ hum-hânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [murğ-ı dili, --i]
3. Şayd edip **murğ-ı dili** gamzesi şayyâd gibi
Dökdü tîğ-i nigehe kanımı cellâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [murğ-ı dili, --i]

mutrib: *Çalgıcı.*

1. Lebi mül zülfü sümbül 'ârızı gül dil-rübâ anda
Ney anda **mutrib** anda sâkî-i şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 8).
[mutrib,]

mu'tâd: *Alışılmış, âdet edinilmiş.*

1. Ülfet-i duhter-i rez 'ârife **mu'tâd** olmaz
Merd olan bezm-i cihânda zene münkâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
[mu'tâd,]

mutâf: *Etrafında dönülen.*

1. Feyz-i Bârî zâtını kılmış **mutâf-ı** ehl-i hâl
Olşa çok mu âsitânı Ka'be-i 'ulyâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 37). [mutâf-ı, --ı]

mü-be-mü dikkat et- *Kılı kırk yararcasına incelemek, dikkat etmek.*

1. Degil hatt 'anber-i baht-ı letâfet mevc urup çıkmış
Ederse mü-be-mü dikkat olur ehl-i nazar âgâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 4). [mü-be-mü,]

mücid-i aşnâm: *Putları icat eden (kimse).*

1. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil zâhid
Sen olma bârî bu deyr içre **mücid-i aşnâm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [mücid-i aşnâm,]

mücid-i kânûn-ı harb: Harp kanununu çıkaran.

1. 'Ârif-i esrâr-ı hikmet **mücid-i kânûn-ı harb**
Câmi'-i cümle ma'ârif şâh-ı Eflâṭûn-nedîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 13, Mısra 7). [mücid-i kânûn-ı harb,]

mür-ı 'aşk: Karıncanı aşkı.

1. Kişver-i Çîn-i hayâlimden geçer fağfûr-ı 'aşk
Baḥs eder dâ'im Süleymân ile böyle **mür-ı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26). [mür-ı 'aşk,]

mür: Karınca.

1. Levḥ-i rüyuḥ ḥaṭṭıñı âyât-ı Kur'ân gösterir
Şun'-ı Feyyâz-ı ezel **mürü** Süleymân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [mürü, -u]
2. Ey Süleymân-ı behâ deşt-i kanâ'at **müruyum**
Dâne-i ḥâl-i cemâliñ cây-ı ḥürmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [müruyum, --u, -, --um]

mürân ittifâk et-: Karıncaların birlik olması.

1. İttiḥâd-ı ḥâk-sârândan ḥazer etsin mülûk
Fîller 'âciz olur **mürân ederse ittifâk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [mürân ederse ittifâk,]

Murtażâ: Beğenilmiş, seçilmiş || Hz. Ali.

1. 'İlme Peygamber Medîne bâbı anuñ **Murtażâ**
Cümle aşḥâbı nücüm ḥurşid-i vâlâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [murtażâ,]

Müsâ: İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen peygamber; Hz. Musa.

1. Nâz u istiğnâ eder **Müsâ'ya** her ân Tûr-ı 'aşk
Eyler âheng Len terânî nağmesiyle şûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 27). [müsâ'ya, -ya]

mümiyân: İnce bel.

1. **Mümiyânıñ** edemez taşvîr Behzâd-ı hayâl
Ḥâme-i mü yapsa ger müjgân-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [mümiyânıñ, -ıñ]

mübâh: İşlenmesinde sevap ve günah olmayan şey.

1. Nûş-ı şahbâ etmez ammâ ğıybete dendân biler
Ekl-i laḥm-ı meyyit olmuş 'ind-i zâhidde **mübâḥ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [mübâḥ,]

müberhen: Açıkça belli olan, aşikar.

1. Dür olan ḥâk-i vatandaş âh eder bî-ihtiyâr
Pek **müberhendir** bu da'vâ nâle-i fağfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 22). [müberhendir, -dir]

mübtelâ: Düşkün || Âşık.

1. **Mübtelâdır** Ka'be vü büt-ḥâneye âvâre dil
Maẓhar olur geh cemâl ü geh celâl-i yâre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [mübtelâdır, -dır]

mübtelâ-vı derd ol-: Derde tutulmak, derde ve kedere yakalanmak.

1. Hâtırimdan gitdi şıhhat çeşm-i bîmârın görüp
Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 4).
[mübtelâ-yı derd olup, --up]

mücelled ol-: Ciltlenmiş olmak.

1. Bulup dedim yem-i ma'nâda cevher-i târîh
Mücelled oldu şerefle Sefînetü's-şu'arâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 8). [mücelled oldu, --du]

müdâm: Her zaman, daima, devamlı.

1. Hıfz-ı Bârî'de olup şehzâdegânıyla **müdâm**
Ola tîr-i kahrına hep sîne-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 13). [müdâm,]
2. Medîneli ile ülfet eder o şüh **müdâm**
O bir gazâl-i hâremdir olur mu gayriye râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [müdâm,]

müflis ol-: İflas etmek, parasız kalmak.

1. Vişâl-i hûrî zâhid yâd edip pür-neş'e olmaz mı
Hâlâvet-yâb olur **müflis olanlar** mâlihulyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 10).
[müflis olanlar, --an, --lar]

mühr-i mahşer: Kıyamet mührü.

1. Şu'le-i âha hem-âgûş olmayınca bilmedim
Mühr-i mahşerdir ser-â-pâ lâle-i şahrâ-yı aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 16).
[mühr-i mahşerdir, --dir]

mühr-i Süleymân: Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır. (Bu yüzüğün üstünde İsm-i Âzam yazılı imiş. Hz. Süleyman bununla tüm varlıklara hükmedermiş).

1. Eder zâhid heves bûs-ı leb-i yâkût-ı cânâna
O dîv-i bed-meniş tâlib olur **mühr-i Süleymân'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 2).
[mühr-i süleymân'a, --a]
2. Rakîb-i dîv-sîret hâtem-i la'lin öper elbet
O bed-hû sıhr ile **mühr-i Süleymân'ı** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10).
[mühr-i süleymân'ı, --ı]

müje: Kirpik.

1. Eylemem çeşm-i bütâna ey kemân-ebrû nigâh
Her müje bir nâvek-i tedmîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [her müje,]

müjde-i vuslat: Kavuşmanın haberi.

1. Hât-ı ruhsârını gördükçe Fehîmâ yârîñ
Ne güzel hâtırına **müjde-i vuslat** geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [müjde-i vuslat,]

müjgân-ı çeşm-i mür: Karınca kirpikleri (küçüklük ve incelik bağlamında).

1. Mûmiyânın edemez taşvîr Behzâd-ı hayâl
Hâme-i mû yapsa ger **müjgân-ı çeşm-i mürdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 6).
[müjgân-ı çeşm-i mürdan, --dan]

mül: Şarap.

1. Lebi **mül** zülfü sünbül 'arızı gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda sâkî-i şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [mül,]

2. Şevketâne keyf-i nazmım neş'e verdi **mül** gibi
Sāgar-ı ma'nâyı çekdim Tâlib-i Âmul gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).
[mül,]

mül devri: Şarap vakti, zamanı || Bahar mevsimi.

1. Çam gidip gelsin şafâ **mül devridir**
Bâde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 3). [mül devridir, --i, --dir]

mülhidân: Dinsiz olanlar, inkarcılar.

1. Neş'e-yâb olmaz mey-i 'aşk-ı Hudâ'dan **mülhidân**
Lezzet-i şahbâyı fehm etmez Fehimâ münkirân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 21).
[mülhidân,]

mülk: Ülke, âlem, diyar, dünya.

1. Sâyesinde görelim böyle nice sūr-ı sürür
Ede **mülkünde** Fehimâ anı Allâh mesrûr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 14).
[mülkünde, -ü, -n, -de]

mülk ü millet: Devlet.

1. **Mülk ü millet** hüsn-i tedbiriyle buldu âb u tâb
Zib-i taht-ı saltanat olalı feyz-i maqdemî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 3). [mülk ü millet,]

mülk-i Belkîs'a Süleymân ol-: Belkîs'in ülkesine Süleyman (sultan) olmak.

1. Perî-rüyânı teşhîr eylemekdir maqlabın ammâ
Fehimâ **mülk-i Belkîs'a Süleymân olduğun** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 14).
[mülk-i belkîs'a süleymân olduğun, --duğ, --un]

mülk-i dil: Gönül ülkesi, gönül.

1. Lâubâlî şah-ı mestânım şarâb-ı 'aşkdan
Mülk-i dilde mey-kede hoş taht u meskendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 22).
[mülk-i dilde, --de]
2. Zülfü kâfir çeşmi kâtil gamzesi tîğü'l-amân
Ceyş-i hüsnün **mülk-i dilde** dem-be-dem kan gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [mülk-i dilde, --de]

mülk-i harâb-ı 'âlem: Dünyanın virane ülkesi, virane ülke.

1. Etdi Tanzîmât-ı Hayriyye zamanında zühûr
Pür-'imâret eyledi **mülk-i harâb-ı 'âlemi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 8). [mülk-i harâb-ı 'âlemi, --i]

mülk-i imân: İman ülkesi, iman.

1. Süzüp hayli siyeh-çeşmiñ düzer tabûr-ı müjgânıñ
O Peçli meçli kâfir **mülk-i imânı** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [mülk-i imânı, --ı]

mülk-i şabr: Sabır ülkesi, sabır.

1. Etdi yağmâ **mülk-i şabrım** ceyş-i Tâtâr-ı firâk
Hân u mân-ı 'aqlı süzân eyledi nâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 41).
[mülk-i şabrım, --ım]

mülk-i 'uşşâk: Âşıklar ülkesi.

1. Cüyüş-ı terk-i hüsnüñ cāy edelden **mülk-i ‘uşşâkı**
Metâ‘-ı zühd ü dîn-i ‘aql u dil hep gâret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 15).
[mülk-i ‘uşşâkı, --ı]

mülk-i vücüd: Varlık ülkesi || Dünya.

1. Mağv eder **mülk-i vücüdu** mevc-i seylâb-ı ‘adem
Cüş edip tennür-ı dilden baħr-ı tûfân-zâ-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 15).
[mülk-i vücüdu, --u]

mülû gezdir-: Şarap gezdirmek.

1. Sâķi-i gül-çehre **gezdirsın mülû**
Bâde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 15). [mülû gezdirsın, --dir, --sın]

mülûk: Melikler, hükümdarlar.

1. İttiħâd-ı ħâk-sârândan ħazer etsin **mülûk**
Filler ‘âciz olur mürân ederse ittifaķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [mülûk,]

mümâsil: Benzeyen, andıran.

1. Hezârân mürdegân-ı fakrı bir demde eder ihyâ
Dem-i lutfu **mümâsil** feyz-i enfâs-ı Mesîħâ‘ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 20).
[mümâsil,]

mümkin: İmkan dahilinde, mümkün.

1. Mağv eder zehr-i riyâyı dilden âħir süz-ı ‘aşk
Bir maħalde nice **mümkin** cem‘ ola berķ ü giyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8).
[mümkin,]
2. ‘Arz-ı ħâl eyleme **mümkin** idi bir âh-ile âh
Ĥavfım oldur ola âħım şerer-endâz saħa (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [mümkin idi, - idi]

mümtâz ol-: Seçilmek, ayrı tutulmak.

1. Kânâ‘at eyledi ‘Anķâ-yı Kâf-ı şöhrete vâşıl
Kişi **mümtâz olur** ‘âlemde elbet ‘uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 8).
[mümtâz olur, --ur]

münevver ol-: Aydınlanmak, parlamak.

1. Miħr-i ‘aşķıñla **münevver olalı** ħâne-i dil
Pertev-i şubħ-ı murâda ediyor istignâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [münevver olalı, - alı]

münfek ol-: Ayrı olmak, ayrılmak.

1. Heyûlâ-yı ħayâlimden gider mi şüret-i cânân
Nice **münfek olur** âyine-i rahşândan timsâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [münfek olur, --ur]
2. Gider mi sine-i ehl-i muħabbetden ħayâl-i yâr
Nice **münfekk olur** şüret heyûlâ-yı merâyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 4).
[münfekk olur, --ur]

münkâd ol-: Boyun eğmek, bağlanmak, itaat etmek.

1. Ülfet-i duħter-i rez ‘ârifet mu‘tâd olmaz
Merd olan bezm-i cihânda zene **münkâd olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 2).
[münkâd olmaz, --maz]

münkirân: İnkâr edenler, inkarcılar.

1. Neş'e-yâb olmaz mey-i 'aşk-ı Hudâ'dan mülhidân
Lezzet-i şahbâyı fehm etmez Fehimâ **münkirân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 22).
[münkirân,]

mürdegân-ı fakr: Allah yolunda ölenler..

1. Hezârân **mürdegân-ı fakr**ı bir demde eder ihyâ
Dem-i lutfu mümâsil feyz-i enfâs-ı Mesihâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 19).
[mürdegân-ı fakr, --ı]

müreccah ol-: Tercih edilen olmak, tercih edilmek.

1. Edelden cevher-i nazmı bana Şâh-ı Necef ihsân
Müreccah oldu güftârım Fehimâ şî'r-i Selmân'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 14).
[müreccah oldu, --du]

müretteb: Tertip edilmiş, düzenli.

1. Kebâbı laht-ı cigerdîr şarâbı hûn-ı sirîşk
Müretteb 'işret edenler bizim diyâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [müretteb,]

mürşid-i pîr ü civân: Genç ve yaşlı herkesin mürşidi.

1. 'Aklı da nefsi de etdik reh-i 'aşka irşâd
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 18). [mürşid-i pîr ü civân,]

müsellem: Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez.

1. Hüner-perver sülhân-ver dâver-i mülk-i ma'ârifdir
Müsellemdir diyâr-ı ma'rifet ol zât-ı vâlâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 28).
[müsellemdir, -dir]

müselmân: Müslüman.

1. **Müselmân** ol saña kırbân olayım dedim ol kâfir
Şarâb iç gel dedi 'âdet budur âyîn-i 'İsâ'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3).
[müselmân,]
2. Gönül kândil-i süzân oldu 'aşk-ı şüh-ı tersâda
Müselmânlar yaçar mescidde şem'i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2).
[müselmânlar, -lar]

müşîr ol-: Müşîr (askerî bir rütbe) olmak.

1. Kemâl-i âdemiyyet rütbesin bulmaz fûrû-mâye
Demezler şâhib-i ikbâl ü câh olmaz **müşîr olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 12).
[müşîr olmaz, --maz]

müşîr-i merhamet-güster: Merhametli müşîr, komutan.

1. Vezîr-i ma'delet-perver **müşîr-i merhamet-güster**
Vücüd-i himmet-âlûdu müzeyyen 'adl ü re'fetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 3). [müşîr-i merhamet-güster,]

müşkil: Sorun, engel, mesele, zorluk.

1. Gayret-i akrân **müşkildir** vatandaş ey Fehim
Terk-i cânân eyleyip terk-i diyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 9).
[müşkildir, -dir]

müstağni ol-: Elinde olanla yetinen, doygun; tokgözlü.

1. Neş'e-dâr olalı dil la'l-i leb-i dil-dârimız
Oldu müstağni mey-i gül-gündan peymânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 4).
[müstağni,]

müsterî: *Talep eden, alıcı.*

1. **Müşterîyiz** o mehiñ cevrine biz bî-pervā
Fāriğ-i havf-ı ziyān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [müşterîyiz, --yiz]

müte'âzım: *Kendini büyük gören büyüklenen, kibirli.*

1. Hiç takarrüb mü eder ehl-i hevāya zāhid
Müte'âzım olamaz peşşe huzūr-ı bāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [müte'âzım, -im]

mütevāzi: *Alçakgönüllü.*

1. **Mütevāzi** olanın elbet olur kâdri bülend
Secde-gāh olmadadır ferş olunan seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [mütevāzi,]

müzdād-ı zevk ü sevk: *Arzu, istek ve eğlencenin çoğalması, artması.*

1. Sākî-i bezm-i hākikāt devr-i cām etdikçe tā
Eylesin **müzdād-ı zevk ü sevkini** şahbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 42). [müzdād-ı zevk ü sevkini, --i, --ni]

müzeyyen: *Süslü.*

1. Vezîr-i ma'delet-perver müşîr-i merhamet-güster
Vücūd-ı himmet-ālūdu **müzeyyen** 'adl ü re'fetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 4). [müzeyyen,]

N n

nā-çār: Çaresiz.

1. O çār-ebürüya biçäre gönül **nā-çār** çarpıldı
Meger düzd-i perîdir nev'-i insânı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [nā-çār,]

nā-gāh: Ansızın, birdenbire.

1. Degil hatt-ı siyeh ol 'arız-ı al üzre zâhirdir
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı **nā-gāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 6). [nā-gāh,]

nağam-ı çeng ü rebāb: Çalgı aletlerinin (çeng ve rebap) nağmesi.

1. Seng-i hasretle döğüp sînemi âheng ederim
Güş tutmam **nağam-ı çeng ü rebāb**a şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [nağam-ı çeng ü rebāb, --a]

nağme: Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi.

1. Nâz u istiğnâ eder Mūsâ'ya her ân Tûr-ı 'aşk
Eyler âheng Len terânî **nağmesiyle** şûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 28). [nağmesiyle, -si, -yle]

nağme-i âh: İnleme, inleyiş nağmesi.

1. Ey hoş ol rinde ki santûra bedel sînesi
Nağme-i âh-ile âheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [nağme-i âh-ile,]
2. Ergânün-ı nâle-i sînem neye beñzer 'aceb
Nağme-i âhım hele tanbüra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 6). [nağme-i âhım, --ım]

nağme-i âvâz-ı bülbül: Büblülün (inilti) ötüşü.

1. Ben cüdâyım Yûsuf-ı gül-çehreden Ya 'kûb-veş
Nağme-i âvâz-ı bülbül âh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [nağme-i âvâz-ı bülbül,]

nağme-i Cibrîl-i vaḥdet: Birlik Cebrail'inin, birliğin nağmesi.

1. Revnağ-ı gül-zâr-ı cennet 'arız-ı dil-cûsudur
Nağme-i Cibrîl-i vaḥdet bülbül-i pür-gûsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 14). [nağme-i cibrîl-i vaḥdet,]

nağme-i kânûn-ı hikmet: Bilgelik kanunun nağmesi.

1. **Nağme-i kânûn-ı hikmet** neydüğün fehm eyledim
Eyledi vâkıf beni çok perde-i esrâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [nağme-i kânûn-ı hikmet,]

Nahîfî-i üstâd: Üstad Nahîfî.

1. Altı cildi **Nahîfî-i üstâd**
Eylemiş terceme be-vefk-i murâd (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 7). [nahîfî-i üstâd,]

nahl-i bid: Söğüt ağacı (sevgilinin perçemi bağlamında).

1. **Nahl-i bîdi** görürüz perçem-i cânâna bedel
Servidir rû'yetimiz kâmet-i mevzûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [nahl-i bîdi görürüz, --ür, --üz]

nahl-i gül-zâr-ı firâk: Ayrılık bahçesinin fidanı.

1. 'Andelîb-i 'aşkı giryân etmedir kâr-ı firâk
Gonce-i vuşlat verir mi **nahl-i gül-zâr-ı firâk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 44). [nahl-i gül-zâr-ı firâk,]

nahl-i mâtem: Matem fidanı, matem.

1. Kûlkul-ı mînâ-yı şahbâ girye-i gamdır bize
Hânde-i gül-zâr-ı 'işret **nahl-i mâtemdir** bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 6). [nahl-i mâtemdir, --dir]

nahl-i nazm: Şiir fidanı, şiir.

1. Fetḥ olur derd-i ma'ânî **nahl-i nazmımda**
Fehîm eyledim rengin elfâz ile nutḳa iftitâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [nahl-i nazmımda, --ım, --da]

nahl-i tûbâ: Tuba ağacının fidanı (cennette bir ağaç).

1. Neyleyim zevk-i cinânı ḥasret-i dîdâr iken
Nahl-i Tûbâ bir çüb-ı ta'zîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 12). [nahl-i tûbâ,]
2. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülḫûn eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem uzar söz **nahl-i Tûbâ'dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14). [nahl-i tûbâ'dan, --dan]

nâhun-ı 'aşk: Aşk tırnağı, aşk.

1. Küfr ü dinîñ 'uḳdesin fetḥ eyledi **nâhun-ı 'aşk**
Bend olur mu bir daḥı hîç sübhâ vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [nâhun-ı 'aşk,]

nâ'il ol-: İstedîği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren.

1. Kimse **nâ'il olamaz** devlet ü âsâyişe tām
Ni'mete dest-res olur-ise bulunmaz rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [nâ'il olamaz, --amaz]
2. **Nâ'il**-i bezm-i tecellî-i vişâl **olmuş** ezel
Neş'e-yâb olmaz gönül vaşf-ı behişt ü hürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 33). [nâ'il-i,]

nâ'il-i feyz: Bolluk muradına ermek.

1. **Nâ'il-i feyz**-i kanâ'at olan erbâb-ı dile
Cüd-ı Hâtem'le berâber görünür necl-i nevâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [nâ'il-i feyz-i, --i]

nakd-i âb-rû: Yüz suyu, şeref sermayesi.

1. Hıfz olundu terk-i kām etmekle **nakd-i âb-rû**
Süddan fâriğ olan sermayeden etmez ziyân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [nakd-i âb-rû,]

nakd-i 'ömr: Ömür sermayesi, ömür.

1. **Nağd-i 'ömrü** rāhına şarf u nisār etmek de güç
Şāhid-i mağşūdu ammā der-kenār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 1).
[nağd-i 'ömrü, --ü]

nākış-ı 'akla uy-: Eksik akla uymak.

1. Etdi dīvāne bizi fikr-i 'uqūl-i 'aşere
Nākış-ı 'akla uyan kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [nākış-ı
'akla uyan, --an]

naql et-: Nakletmek, iletmek, anlatmak.

1. Nuql-i bezm-i Cem'i **naql etdi** Fehimā bu gece
'İyş-i nev-rüz ederek sāķi-i devrana ķadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 13). [naql etdi,
--di]

naķs: Güzellik || naķış.

1. Mā-sivā **naķsına** igne ķadar olma dil-bend
Ehl-i tecridi yolundan alıķor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [naķsına, -i, -
n, -a]

naķs et-: Süslemek.

1. Bıkr-i maźmūnu bozar hāme-i merdān-ı hūner
Naķş ederken varaķ-ı naźma Nigāristān'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 14). [naķş
ederken, --er, --ken]
2. Gül-i ruhsārını **naķş etse** Fehim-i zārın
Hāme bülbul gibi destinde gelir feryāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 27). [naķş etse, --
se]

naķş-ı kitāb: Kitap naķşı, kitap resmi.

1. Hüsüne nāzır idik hātt-ı ruķu geldi Fehim
Nigeh-endāz oluruz **naķş-ı kitāba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 18). [naķş-ı
kitāba, --a]

naķş-ı mūcāzāt: Ceza (karşılık) resmi, karşılık.

1. Kesr-i hātır eyleyen **naķş-ı mūcāzātı** görür
Şūret-i bed 'aks eder āyine-i meksūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 23). [naķş-ı
mūcāzātı, --ı]

nākūs: Çan, kilise çanı.

1. Fikr-i hūbān ile feryād-ı dil oldu **nākūs**
Sīnemi deyr-i hayāl eyledi sevdā-yı bütān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [nākūs,]
2. Yā şanem zikriyle feryād etmede şubh u mesā
Deyr-i 'aşķa nāle-i dil gūyiyā **nākūsdur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [nākūsdur, --
dur]

nāle: İnilti, inleme.

1. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Kūştēniñ **nālesi** rıķķat mi verir cellāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [nālesi, -si]

nāle vü feryāda başla-: İnlemek ve feryat etmek.

1. Hār-ı āgyār ile pūr oldu zemīn-i gül-zār
Başlasın nāle vü feryāda hemen bülbul-i zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [nāle vü
feryāda, --a]

nāle-i bülbul: Bülbulün feryadı.

1. Nāle-i bülbül açar kûfl-i der-i gül-zârı
Bâb-ı maşşûda kilid olmadı feryād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [nāle-i bülbül,]

nāle-i çeng ü rebāb: Sazların (çeng ve rebap) feryadı.

1. Reh-i mey-hāneyi ta 'rife ne hācet zāhid
Nāle-i çeng ü rebāb oldu sürāğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 14). [nāle-i çeng ü rebāb,]

nāle-i dil: Gönül feryadı.

1. Yâ şanem zikriyle feryād etmede şubh u mesā
Deyr-i 'aşka nāle-i dil güyiyā nākûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [nāle-i dil,]

nāle-i fağfūr: Fağfūr'un (kase) feryadı.

1. Dür olan hāk-i vatandaş āh eder bî-ihtiyār
Pek müberhendir bu da 'vā nāle-i fağfūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 22). [nāle-i fağfūrdan, --dan]

nāle-i Kays-ı dil: Gönül Mecnûn'unun feryadı.

1. Degildir nāle-i Kays-ı dile baht-ı siyeh māni'
Olur dem-beste dā'im sürme-riz-i çeşm-i Leylā'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 15). [nāle-i kays-ı dile, --e]

nāle-i seb-gîr: Gece iniltisi (uykusuzluk bağlamında).

1. Pey-rev olmuşdur Fehim'in hātife ey gonce-leb
Şavt-ı bülbül nāle-i seb-gîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 14). [nāle-i seb-gîrdir, --dir]
2. Cām-ı pür-mey kâse-i taşvîrdir sensiz baña
Nāy-ı muṭrib nāle-i seb-gîrdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [nāle-i seb-gîrdir, --dir]

nāle-i tıfl-ı dil: Gönül çocuğunun feryadı.

1. Nāle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık pîr-i çarh
Çok cefālar eyleyip inşāfi az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [nāle-i tıfl-ı dile, --e]

nām: Ad, şan, şöhrat.

1. Eser-i berrāk ki ola zinde nāmın 'ālemde
Cihānda cām tûrurken olur mu Cem kem-nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [nāmın, -ı, -n]
2. Bir âteş-pāre toğdı duḡter-i rezden bāde nāmında
O kāfir-zāde kızkın pîr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [nāmında, -ı, -n, -da]
3. Nāmını Fağfūr'un eyler şit-ı ikbālî şikest
Kıymet-i elmās ile bir mi olur qadr-i hāzef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 1, Mısra 5). [nāmını, -ı, -n, -ı]
4. Bu bir 'ālem-behā 'ālî-neseb vālā-hasebdir kim
Bahā'eddin nāmı tesmiye oldu kerāmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 4, Mısra 8). [nāmı,]

nām al-: Ad almak, ünlenmek, şöhrat olmak.

1. Meclis-ārā bir nedīm-i bezle-gū şā'ir idi
Sağ iken tertīb-i dīvān eyleyip **almışdı nām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 7, Mısra 6). [nām almışdı, --mış, --dı]

nā-mahrem: Mahrem olmayan, görülmesi uygun olmayan.

1. Hürmet eyler bādeye **nā-mahreme** vermez ayağ
Pir-i meyde yok mu zāhid diğkat et hāl-i şalāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [nā-mahreme, -e]

nām-ı ehl-i hüner: Maharet ehlinin şan, şöreti.

1. Muḥarrer oldu bu defterde **nām-ı ehl-i hüner**
Yazıldı hem nice şi'r ü menākıb-ı büleğā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 1). [nām-ı ehl-i hüner,]

nā-mihribān: Zalim.

1. Ḥaḳīkat bī-vefā **nā-mihribān** ḥübān-ı İstanbul
Yine dil ārzū eyler ne çāre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 17). [nā-mihribān,]

nāmūs: Namus, edep, terbiye.

1. Perde-dār-ı dār-ı 'aşk olduñ Fehīmā verme ser
Rāz-ı 'aşkı āşikār etmek saña **nāmūs**dur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [nāmūs, -dur]

nār: Ateş.

1. Süz-ı 'aşk-ı yāra mā'ildir dil-i rindānemiz
Buldu zevk-i gülsitānı **nārda** pervānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [nārda, -da]

na'ra-i berk-i tecellī: Tecelli şimşeginin sesi, tecelli.

1. Na'ra-i berk-i tecellīdir şadā-yı nāy-ı 'aşk
Tūr-ı vahdetdir zemīn-i muṭrib-i mollā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [na'ra-i berk-i tecellīdir, --dır]

na'ra-i mestāne: Kendinden geçercesine haykarmak.

1. Sübḥa-i mercān-ı rindān dāne-i engür iken
Zāhidā gül-bang-ı tevbe na'ra-i mestānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [na'ra-i mestānedir, --dır]

nārgil: Hindistan cevizi.

1. Serde āteş dili pūr-āb hemān hāl-i duman
Baña **nārgil** gibi hiç bulunur mu dem-sāz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 2). [nārgil,]

nārgile-nūşān: Nargile içenler.

1. Çıkar dūd-ı taḥassür süz-ı 'aşkıñla ser-i dilden
Çekip āh-ı firākıñ her nefes **nārgile-nūşānız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [nārgile-nūşānız, --ız]

nār-ı caḥīm ol-: Cehennem ateşine dönmek.

1. Bu tüfeng-i ra'd-āşūbuñ çıkınca dānesi
Şadmesinden menzil-i a'dā **olur nār-ı caḥīm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 6). [nār-ı caḥīm olur, --ur]

nār-ı feryād: Feryat, acı ateşi.

1. **Nār-ı feryādım** eder 'ārız-ı yāri gül-reng
'Andelib olmayıcağ revnağ-ı gül-zār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [nār-ı feryādım, --ım]

nār-ı firāk: *Ayrılık ateşi.*

1. Etdi yağmā mülk-i şabrım ceş-i Tātār-ı firāk
Hān u māt-ı 'aqlı sūzān eyledi **nār-ı firāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 42). [nār-ı firāk,]

nār-ı hased: *Kıskançlık ateşi.*

1. Gümüş Halkalı'da **nār-ı hased** ağıyārı kāl eyler
Gümüşşuyu'nda ben o sīm-ten ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [nār-ı hased,]

nār-ı muhabbet: *Aşk ateşi.*

1. Eyledim **nār-ı muhabbet ile** cismi pūr-dāğ
Hānede elzem olur kesb-i hevāya revzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [nār-ı muhabbet ile,]

naşıl: *Nasıl, niçin.*

1. Vücūd-ı cevher-i ferde dehān-ı yār bürhāndır
Naşıl teslim etmez bu delili ehl-i istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [naşıl,]

na't yap-: (Hz. Peygamber için) *naat yazmak.*

1. Umarım çok **na't yaptı** ola Peyğamber şefi'
Cürm ü takşirātını 'afv etdirir rüz-ı kıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 7). [na't yaptı, --dı]

na't-ı şatranc-ı kader: *Kader satrancının zemini, dünya.*

1. **Na't-ı şatranc-ı kaderde** esb-i tedbīr oynamaz
Beydağ-ı hāl-i tevekkül dā'imā ferzānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [na't-ı şatranc-ı kaderde, --de]
2. Fehimā **na't-ı şatranc-ı kaderde** beydağ-ı tedbīr
Olur pes-mānde-i vādī-i hayret sür'at etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 13). [na't-ı şatranc-ı kaderde, --de]

nāvek-i āh: *Ah oku, inleyiş ve hüzn oku.*

1. O şūh-ı nāzik-endāma 'aceb kim etmedi te'sīr
Fehimā **nāvek-i āhim** geçerken seng-i hārādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 18). [nāvek-i āhim, --ım]

nāvek-i kavs-i kazā: *Kader yayının oku.*

1. **Nāvek-i kavs-i kazādan** kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızādan ğayrı var mıdır penāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 11). [nāvek-i kavs-i kazādan, --dan]

nāvek-i tedmīr: *Yenilgiye uğratan ok (sevgilinin kirpikleri) || Sevgilinin ok gibi keskin ve can alan bakışları.*

1. Eylemem çeşm-i bütāna ey kemān-ebrū nigāh
Her müje bir **nāvek-i tedmīrdir** sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [nāvek-i tedmīrdir, --dir]

nāy-ı Şāh Mansūr: *Şāh ve Mansur neyi; bir çeşit ney.*

1. Murğ-ı gül-zār-ı Ene'l-Hāk keşf-i rāz eyler baña
Nāy-ı Şāh Mansūr bāb-ı rāzı bāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [nāy-ı şāh,]

nāy-ı mutrib: *Ney çalan (üfleyen) kişi, neyzen.*

1. Cām-ı pür-mey kâse-i taşvîrdır sensiz baña
Nāy-ı mutrib nâle-i şeb-gîrdır sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 2*). [*nāy-ı mutrib,]*

nāz: *İşve cilve, kendini beğendirme, naz.*

1. Öyle bir ‘Ankā-yı **nāzım** kim Hümā-yı lā-mekān
Şayd için Cibril-i kıdsü şāh-bāz eyler baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3*). [*nāzım, --ım]*

nāz et-: *Naz, işve yapmak.*

1. Künc-i istiğnā vü ‘uzletdir bize dārū’s-selām
Nāz eder kaşr-ı behište hāne-i vîrānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 12*). [*nāz eder, --er]*
2. Hün-çegān eyledi saht-ı cigerim āteş-i ‘aşk
Nāz eder dil meye hem nuql-ı kebāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 10*). [*nāz eder, --er]*

nāz eyle-: *Naz etmek.*

1. Çeşm-i ‘İsā ‘aynek-i ‘ayn-ı hayālimken benim
Şüret-i āyine-i gerdün ne **nāz eyler** baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 10*). [*nāz eyler, --r]*

nāz u istiğnā et-: *Naz, işve ve cilve etmek.*

1. **Nāz u istiğnā eder** Mūsā’ya her ān Tūr-ı ‘aşk
Eyler āheng Len terānī nağmesiyle şūr-ı ‘aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 27*). [*nāz u istiğnā eder, --er]*

nazar: *Bakma, bakış.*

1. Āşinādır biri birine cihānda eşyā
Ehl-i vahdet **nazarında** hele hîç yād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12*). [*nazarında, -ın, -da]*

nazar et-: *Bakmak.*

1. Vech-i gilmānı da cennetde öpersin şab şab
Şeyh efendi **nazar et** şüret-i şāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 12*). [*nazar et,]*

nazar kıl-: *Bakmak.*

1. Zāt-ı Hāk manzūr olur esmā vü eşyāda ‘ayān
Dār-ı tevḥide **nazar kıl** menzil-i Manşūr’dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 18*). [*nazar kıl,]*

nazar-ı mūr: *Karınca bakışı, karınca gözü (zayıflık bağlamında).*

1. Kül eder servet ü sāmānı nigāh-ı zu ‘afā
Nazar-ı mūr olur āteş-i berķ-i hırmen (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 8*). [*nazar-ı mūr,]*

nāzır: *Bakan, nazar eden.*

1. Mesihā-yı leb-i cān-baḥşına **nāzır** iken her dem
Şifā-yāb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bīmāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 15*). [*nāzır,]*
2. Hüsnüne **nāzır** idik ḥatt-ı ruḥu geldi Fehīm
Nigeh-endāz oluruz naḳş-ı kitāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 17*). [*nāzır idik, --i, --dik]*

nâzır-ı devlet: Devlet bakanı, bakan.

1. Medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet **nâzır-ı devlet**
'Utarid-menziyet Hâlet Efendi âsumân-pâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 15). [nâzır-ı devlet,]

nazm: Manzum söz.

1. Veled-i kalb denir **naзма** gerek tab'-ı civân
Çünkü meşhûr mesel pîrden evlâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 15). [naзма, -a]
2. **Naзмımız** etdi Fehîmâ dil-i yâri teşhîr
Mâlik-i sıhr ü beyân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 21). [naзмımız, -ımız]
3. Fehîmâ zînet-efzâ-yı hüner olursa da **naзмım**
Cenâb-ı zîverîñ eş'ârına misl ü nazîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17). [naзмım, -ım]
4. Hızır-ı vâdî-i hüner etdi bu **naظمı** inşâ
Hâmesi kıldı 'aceb âb-ı hayâtı icrâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 3). [naظمı, -ı]

nazm et-: Şiir yazmak, söylemek.

1. Beyt-i vâhidde iki mısra' birer târîh-i tām
Nazm edip hâme Fehîmâ 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 12). [nazm edip, -ip]

nazra-i evlâ: Uygun bakış.

1. Destine alıp tûfengi eylese farzâ nişân
Nazra-i evlâda eyler cevher-i ferdi dü nîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 13, Mısra 4). [nazra-i evlâda eyler, --r]

ne: Nasıl, ne.

1. Çeşm-i 'İsâ 'aynek-i 'ayn-ı hayâlimken benim
Şûret-i âyîne-i gerdün **ne** nâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [ne,]
2. Hâf-ı ruhsârını gördükçe Fehîmâ yârîñ
Ne güzel hâtırına müjde-i vuslat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [ne,]
3. **Ne** füsûn eyledi bilmem dili teşhîr etdi
Çeşm-i fettânı gibi görmedim aşlâ şehhâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [ne,]
4. **Ne** haddiñ eylemek ifâ Fehîmâ vaşf-ı evşâfiñ
Du'âya başla el aç dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [ne,]
5. O şeh-i hüsne rakîb olsa muķârin **ne** 'aceb
Getirir şadre edânîyi hudûs-ı ezmân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [ne,]

ne bilsin: Nasıl bilsin, nerden bilsin.

1. Rütbe-i keyfiyyet-i 'aşkı **ne bilsin** şüfiyân
Mezheb-i rindânı bilsin mi Fehîmâ zâhidân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 23). [ne bilsin, --sin]

ne cäre: Çaresiz, çare yok.

1. Hâķîkat bî-vefâ nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil ârzü eyler **ne cäre** ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18). [ne cäre,]

ne dem: Ne zaman.

1. Her **ne dem** gelse o şūhuñ leb-i la'li yāda
Ederim sāğar-ı yāqūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [ne dem,]

ne hācet: Ne gerek var, gerek yok || Bilinen bir şeyi açıklamaya gerek duymamak.

1. Reh-i mey-hāneyi ta'rife **ne hācet** zāhid
Nāle-i çeng ü rebāb oldu sürāğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 13). [ne hācet,]

ne mümkün: Ne mümkün, mümkün değil.

1. Yeter ey kill-i biçāre **ne mümkün** Hāk tavşifi
Du'ā kıll dergeh-i Feyyāz'a ihlāş-ı icābetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 21). [ne mümkün,]

necābet: Soy paklığı, asalet.

1. O düstür-ı vakūruñ ketḥudāsı hem de maḥdūmu
Cenāb-ı Mīr Aḥmed kim mu'arrefdir **necābetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 12). [necābetle, -le]

necl-i nevār: Aydınlık nesil, soy.

1. Nā'il-i feyz-i kanā'at olan erbāb-ı dile
Cūd-ı Hātem'le berāber görünür **necl-i nevār** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [necl-i nevār,]

necl-i pūr-hüner: Hünerli becerikli oğul.

1. Çün rū'ūsü aldı rif'atle o **necl-i pūr-hüner**
Ḥamd edip Hākḫ'a küşād-ı ḥaṭṭa iḳbāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 7). [necl-i pūr-hüner,]

necm-i Şi'rā: Gökyüzündeki meşhur yıldız(lar) (uzaklık bağlamında).

1. Fūrūğ-ı ḥūşe-i Pervīn-i şī'r-i vaşfını Bercīs
Yazıp zerrīn kalemle gönderir tā **necm-i Şi'rā'ya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [necm-i şī'rā'ya, --ya]

nedīm: Arkadaş, dost.

1. Taḥt-gāh-ı 'aşḳda şimdi Süleymān'ım Fehīm
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Ḥüsrev'dir **nedīm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 72). [nedīm,]

nedīm-i bezle-gū: Latifeci ve şakacı sohbet arkadaşı.

1. Meclis-ārā bir **nedīm-i bezle-gū** şā'ir idi
Şağ iken tertīb-i dīvān eyleyip almışdı nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 5). [nedīm-i bezle-gū,]

nefes: Soluk; an.

1. Çıkar dūd-ı taḥassür sūz-ı 'aşḳıñla ser-i dilden
Çekip āh-ı firāḳıñ her **nefes** nārgile-nūşānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [nefes,]
2. Sürme-i baḥtım değil çeşmīñ sebep ḥāmūşıye
Sırr-ı ḥayret her **nefes** telkīn olur āyīneden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [nefes,]

nefret et-: Nefret etmek.

1. **Nefret etmiş** zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i maḥbūb eger ḥaṭdan olursa sāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [nefret etmiş, --miş]

nefs: Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

1. 'Aklı da **nefsi** de etdik reh-i 'aşka irşād
Mürşid-i pîr ü civân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17). [nefsi, -i]
2. Terk edip halkın libās-ı i'tibār u rütbesin
Nefsîmî tahkîr içün giydim melâmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 2).
[nefsîmî, --im, --i]

neheng-i lâ-yı 'aşk: Aşkın "lâ" sı gibi ağızını açan timsah.

1. Çark olur ka'r-ı 'adem deryâsına fûlk-i vücûd
Cüş edince bahr-ı vahdetden **neheng-i lâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 12).
[neheng-i lâ-yı 'aşk,]

nemek-âlûd: Tuzlu, tuz bulaşmış.

1. Tabîb-i iltifâtın istemem zaîm-ı dil-i zâra
Nemek-âlûd-ı âzârın devâ-yı şihhât olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 8).
[nemek-âlûd-ı, --ı]

nerrâd-ı vefâ: Vefa tavlacısı.

1. Bu şecder-hânedede bir gün seni de zâr eder elbet
Şakın aldanma **nerrâd-ı vefâ-yı** çarh-ı devvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 20).
[nerrâd-ı vefâ-yı, --yı]

neş'e: Neşe, keyif.

1. Tab'-ı erbâb-ı dile **neş'e** gelir mi meyden
Kim bakar bâde-i gül-gûna тұrurken leb-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [neş'e,]
2. Bu bir hum-hâne-i sahbâ-yı nazm-ı şâ'irândır kim
Verir keyfiyyet-i ma'nâsı **neş'e** tab'-ı dâñāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [neş'e,]
3. Muğbece bintü'l-'ineble edicek germ ülfet
Parladır **neş'e ile** encümen-i rindânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [neş'e ile, -ile]

neş'e ver-: Neşe, mutluluk vermek.

1. Şevketâne keyf-i nazmım **neş'e verdi** mül gibi
Sâgar-ı ma'nâyı çekdim Tâlib-i Âmul gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 61).
[neş'e verdi, --dı]
2. 'İşve işrâb eder ol dil-ber-i şannâz saña
Ey gönül **neş'e veren** sâkî-i pür-nâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [neş'e veren, --en]

neş'e-dâr: Neşeli.

1. **Neş'e-dâr** olalı dil la'l-i leb-i dil-dârimiz
Oldu müstağnî mey-i gül-gündan peymânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [neş'e-dâr,]

neş'e-dâr ol-: Neşeli olmak.

1. **Neş'e-dâr olsun** diyü ehl-i muhabbet ey Fehim
Bir tolu peymâne şundu meclis-i 'irfâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [neş'e-dâr olsun, --sun]

neş'e-i 'aşk: Aşk neşesi, aşk.

1. **Neş'e-i 'aşk** olur mu dil-i şafimda nihân
Reng-i mey sâgar-ı billurda ıhmâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [neş'e-i 'aşk,]

neş'e-i cām-ı şehādet: Şehitlik kadehinin neşesi.

1. Hızr-ı 'aşkız āb-ı hayvān sāgar-ı semdir bize
Neş'e-i cām-ı şehādet bāde-i Cem'dir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 2).
[neş'e-i cām-ı şehādet,]

neş'e-i işve: Naz neşesi.

1. 'Arağ-ı nāzı süzüp pîrehen-i Yūsuf'dan
Neş'e-i işve verir meşreb-i cānāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [neş'e-i işve,]

neş'e-i mey: Şarap neşesi.

1. Hālet-i 'aşk derūnumda kalır mı mestür
Neş'e-i mey dil-i mestānda olmaz pinhān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [neş'e-i mey,]

neş'e-i şahbā: Şarap sevinci, mutluluğu.

1. Neş'e-i şahbāyı bî-hūş olmayınca bilmedim
Kıl ü kāl-i 'aşkı hāmūş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 3). [neş'e-i şahbāyı, --yı]

neş'e-i sırr-ı hakikat: Hakikat sırrının neşesi.

1. Bāde-i 'aşk bulunmaz hūm-ı Eflātūn'da
Neş'e-i sırr-ı hakikat dil-i mestāndadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [neş'e-i sırr-ı hakikat,]

neş'e-i vahdet ver-: Birlik, bir olma neşesi vermek.

1. Penbe-i mīnā-yı dil mağz-ı ser-i Mansūr olur
Neş'e-i vahdet verip keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [neş'e-i vahdet verip, --ip]

neş'e-yāb ol-: Sevinç bulmak.

1. Neş'e-yāb oldu gönül ol leb-i mey-gūnuñ ile
Sākī-i Cem olamaz ğayrı kadeh-kār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [neş'e-yāb oldu, --du]
2. Nā'il-i bezm-i tecellî-i vişāl olmuş ezel
Neş'e-yāb olmaz gönül vaşf-ı behişt ü hürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 34).
[neş'e-yāb olmaz, --maz]
3. Neş'e-yāb olmaz mey-i 'aşk-ı Hudā'dan mülhīdān
Lezzet-i şahbāyı fehmi etmez Fehimā münkirān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 21).
[neş'e-yāb olmaz, --maz]

nesīm-i bāğ: Bahçe esintisi.

1. Şu'le-i āvāz-ı bülbüldür nesīm-i bāğımız
Gonce-i şubh-ı kıyāmetdir dil-i şad-dāğımız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 7).
[nesīm-i bāğımız, --ı, --mız]

nesīm-i seheri: Seher yeli, sabah rüzgarı.

1. Gül-i āmālimizi açdı nesīm-i seheri
Bülbul-i dilde kalır mı gam-ı firkat eseri (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [nesīm-i seheri,]

nesrîn: Hoş kokulu, yabangülü olarak da bilinen çiçek.

1. Göreydi gül-şen-i âsâr-ı tab‘ın çeşm-i nergîsi
Gül-i rûy-ı seped eylerdi **nesriñ** bâğ-ı inşâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 24). [nesriñ,
]

neşter-i te’sîr: Tesir, etkileme neşteri.

1. Seyr-i gül-zâr-ı şafâ mecrûh eder murğ-ı dili
Hânde-i gül **neşter-i te’sîrdir** sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [neşter-i
te’sîrdir, --dir]

neşv ü nema bul-: Gelişmek, büyümek.

1. Feyz alıp **buldu** vücûb-ı ‘aşkdan **neşv ü nemâ**
Bir dahı sığmaz fezâ-yı ‘âlem-i imkânâ dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [neşv ü
nemâ,]

nev-‘arûs-ı zîver-i genc-i hüner: Marifet hazinesinin gelin süsü.

1. Zihî bir **nev-‘arûs-ı zîver-i genc-i hünerdir** bu
Verip meşşâta-i kil-k-i belâgat zib u pîrâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [nev-‘arûs-ı
zîver-i genc-i hünerdir, --dir]

nevâzîs: Gönül alma, iltifat.

1. Yâr olur mu düşmen-i mecrûh taltîf olsa da
Kâr-gîr olmaz **nevâzîş** hayye-i âzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [nevâzîş,]

nev-bahâr-ı gam: Gam baharı, gam.

1. Gül-i miñnet-keşiyiz hâr ile bâğ-ı sitemiñ
Nev-bahâr-ı gamına bûlbûlüz ol gence-femiñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [nev-
bahâr-ı gamına, --ı, --na]

nev-eser: Yeni eser.

1. Kil-k-i Ferruh Efendi-i dâna
Etdi bir böyle **nev-eser** peyda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 2). [nev-eser,]

nev-‘i insân: İnsan türü, insan.

1. O çâr-ebriya bîçâre gönül nâ-çâr çarpıldı
Meger düzd-i perîdir **nev-‘i insâmî** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [nev-‘i
insâmî, --ı]

nev-nihâl-i gül-bün-i şerm ü edeb: Edepli gül ağacının taze fidanı.

1. **Nev-nihâl-i gül-bün-i şerm ü edebdir** öyle kim
Verd-i ruhsârın kızardır şu‘le-i germ-i nigâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [nev-
nihâl-i gül-bün-i şerm ü edebdir, --dir]

nev-zemîn: Yeni yol, yeni tarz.

1. **Nev-zemîn** açdı Fehîmâ tîşe-i Ferhâd-ı kil-k
Şâfvet-i cû-yı hüner şîrin olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 17). [nev-zemîn,]

ney: Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı || Âşık.

1. Lebi mül zülfü sünbül ‘arızı gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda sâkî-i şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 8). [ney,]
2. Meze hûn-ı ciger mey eşk-i çeşmim **ney** fiğân-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertîb-i bezm-i ‘işret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 5).
[ney fiğân-ı dil,]

neydüğün: “Ne olduğunu, ne ifade ettiğini” anlamında bir söz.

1. Nağme-i kânûn-ı hikmet **neydügin** fehm eyledim
Eyledi vâkıf beni çok perde-i esrâra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 7*). [*neydügin,]*
2. Murğ-ı âteş-hâra dönmüşken dil-i dîvânede
Lezzet-i şevk-i muhabbet **neydügin** pervânede (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 14*).
[*neydügin,]*

neyleyim: *Ne yapayım.*

1. **Neyleyim** zevk-i cinânı hasret-i didâr iken
Nağl-i Tûbâ bir çüb-ı ta 'zîrdir sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 11*). [*neyleyim,]*
2. Bend ederdî seni ol şâh-ı bütân ey şûfî
Neyleyim perde-i ruhsârını açmaz saña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 10*). [*neyleyim,]*
3. Cezbe-i hüsnü o şûhuñ hele inkâr olmaz
Neyleyim 'âşık-ı efgendesine yâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 2*). [*neyleyim,]*
4. 'Âşıkam evşâfını tahrîre ammâ **neyleyim**
Şıgmaz evrâk-ı hayâle şüret-i ma 'nâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 39*).
[*neyleyim,]*
5. Kuvvet-i tab 'ım hüküm-pîrâdır ammâ **neyleyim**
İltifât etmez Fehîmâ cânib-i eş 'âra dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 13*). [*neyleyim,]*

nezdik: *Yakın.*

1. Yâre âgyâr gibi 'âşık olur mu **nezdik**
Kurb-ı gül cây olamaz bülbüle mânend-i diken (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9*).
[*nezdik,]*

nice/nice: *Pek çok.*

1. Heyûlâ-yı hayâlimden gider mi şüret-i cânân
Nice münfek olur âyîne-i rahşândan timsâl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 8*). [*nice,]*
2. Visâl-i 'îd-i adhâsın **nice** ümmîd edersin sen
O şûhuñ bismil-i 'aşkıyla kurbân olduğı var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 5*).
[*nice,]*
3. **Nice** sen tâlib-i feyz-i muhabbet olmak istersin
'Aceb hiç hücre-i 'uşşâka mihmân olduğı var mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 9*).
[*nice,]*
4. **Nice** hüsn-i dil-ârâ hâtırmı cây-gîr olmaz
Heyûlâ-yı merâyâ var mıdır şüret-pezîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 1*). [*nice,]*
5. Gider mi sine-i ehl-i muhabbetden hayâl-i yâr
Nice münfekk olur şüret heyûlâ-yı merâyâdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 4*). [*nice,]*
6. Göñül deyr-i muhabbetde **nice** bâde-perest olmaz
Bulur zevk-i leb-i la 'l-i bütânî câm-ı şahbâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 7*). [*nice,]*
7. Mağv eder zehr-i riyâyı dilden âhîr süz-ı 'aşk
Bir mağalde **nice** mümkün cem 'ola berķ ü giyâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 8*).
[*nice,]*
8. **Nice** demler bu seng-i âsiyâ-yı çarhıñ altında
Aradım görmedim kendim gibi mecrûh bir dâne (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 5*). [*niçe,]*
9. Muğarrer oldu bu defterde nâm-ı ehl-i hüner
Yazıldı hem **nice** şî'r ü menâkıb-ı bülegâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 11, Mısra 2*). [*nice,]*
10. Şulb-i pâkinden bürüz etsin **nice** şehzâdegân
Dâ'imâ sūr u sūr-ile geçe her bir demi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 13*). [*nice,]*
11. Sâyesinde görelim böyle **nice** sūr-ı sūrür
Ede mülkünde Fehîmâ anı Allâh mesrūr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 13*). [*nice,]*

niçün: Niçin.

1. **Niçün** bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î bakar görmez
Kamaşdırmış meger çeşmiñ zümürürd ma'den-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 5).
[niçün,]

nigâh: Bakış, nazar.

1. Eylemem çeşm-i bütâna ey kemân-ebrû **nigâh**
Her müje bir nâvek-i tedmirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [nigâh,]

nigâh-endâz: Bakan, bakıveren.

1. Gül-i ruhsârını âzürde etmiş hâr-ı müjgânım
Nigâh-endâz olunca revzen-i bâğ-ı temennâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 6).
[nigâh-endâz,]

nigâh-ı iltifât evle-: İlgilenerek bakmak.

1. Olur makbûl-ı erbâb-ı sühan bu nüsha-i zîbâ
Nigâh-ı iltifât eylerse ol zât-ı Hümâ-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 14). [nigâh-ı iltifât eylerse, --r, --se]

nigâh-ı zu'afâ: Zayıf kişilerin bakışı.

1. Kül eder servet ü sâmanı **nigâh-ı zu'afâ**
Nazar-ı mür olur âteş-i berķ-i hürmen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [nigâh-ı zu'afâ,]

nigâristân: Resim ve heykellerle süslü yer || Nigâristân adlı eser.

1. Bîkr-i maẓmûnu bozar hâme-i merdân-ı hüner
Naķş ederken varak-ı nazma **Nigâristân'ı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 14).
[nigâristân'ı, --ı]

nigâristân-ı ma'nâ: Anlam nigaristanı, anlam.

1. Züleyhâ-yı hayâlim dâmen-i elfâzı tutduķça
Nigâristân-ı ma'nâ Yüsufistân'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 16).
[nigâristân-ı ma'nâ,]

nigeh-endâz ol-: Bakış atmak.

1. Hüsüne nâzır idik hatt-ı ruķu geldi Fehîm
Nigeh-endâz oluruz naķş-ı kitâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 18). [nigeh-endâz oluruz, --ur, --uz]

nihân: Saklı, gizli.

1. Neş'e-i aşķ olur mu dil-i şâfımda **nihân**
Reng-i mey sāğar-ı billurda ıhmâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [nihan,]

nihâyet: Sonunda.

1. **Nihâyet** 'uzlet etmekden ğaraz taķşil-i şöhretdir
Bunu idrâk eder erbâb-ı diķķat hâl-i 'Anķâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 11).
[nihâyet,]

nihrîr: Bilgili, tecrübeli, alim, fazıl, mahir kimse.

1. Mesnevî-i şerîfi ol **nihrîr**
Tercemesiyle eyledi taķrîr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 3). [nihrîr,]

nikâb: Yüz örtüsü, peķe, yaşmak.

1. Hatt-ı nev koydu o meh-rüyu **niķâba** şimdi
Güiyâ mihr-i cihân girdi seķâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [niķâba, -a]

ni‘met: Nimer, rızık.

1. Kimse nā‘il olamaz devlet ü āsāyişe tām
Ni‘mete dest-res olur-ise bulunmaz rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [ni‘mete, -e]

nīm-tenle gör-: Yarı çıplak görmek.

1. Nīm-tenle göricek gitdi bütünce ‘aqlım
O perī-çehre Fehimā beni kıldı şeydā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 13). [nīm-tenle göricek, --icek]

nişān: İşaret, belirti.

1. Ey kemān-ebri dil-i ‘uşşākı kıl bir kez nişān
Āh kim hep etdiğiñ tır-i sitem yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 15). [nişān,]

nişān eyle-: Nişan almak.

1. Destine alıp tūfengi eylese farzā nişān
Nazra-i evlāda eyler cevher-i ferdi dü nīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 13, Mısra 3). [nişān eylese, --se]

nīsān-ebr: Nisan bulutları (yağmur bağlamında).

1. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i feyz-i eltāfiñ
Açar tā ‘r-ı deryādan şadef ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [nīsān-ebr-i, --i]

nişān-gāh: Hedef noktası, hedef.

1. Çille-i saht-ı süluku çek kemān-ı ‘aşqdan
Tır-i dil ersin nişān-gāhına şāhib-menzil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [nişān-gāhına, --ı, --na]

nisbet: Göre, nazaran, nisbetle.

1. ‘Adline nisbet olur mu şöhet-i Nüşirevān
Cūd-ı Hātem kaldı deryā-yı şehāsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 3). [nisbet,]

nişîmen: Mekân, yuva, mesken, meclis.

1. Ben Süleymān’ım Fehimā kişver-i eş’ârda
‘Arş-ı Belkīs-ı sūhan şimdi nişîmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 24). [nişîmendir, -dir]

niyyet: Niyet, amaç.

1. İki tārîh-i tām ile Fehimā zevk ü şevkimden
Kudūmun eyledim tebrike niyyet ben de sür’atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 26). [niyyet,]

nokta: Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan işaret, nokta.

1. Görürüz noktayı biz cümle hurūfa mebde’
Vāşıl-ı keşf ü ‘ayān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 15). [noktayı, -yı]

nokta-i hāl-i leb: (Sevgilinin) dudağındaki ben noktası, ben tanesi.

1. Nokta-i hāl-i lebiñ şevki ile devr ederiz
Merkez-i mīm-i muhabbetde misāl-i pergār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [nokta-i hāl-i lebiñ, --in]

nokta-i nūn-ı günāh: Günah (kelimesinin) nun harfinin noktası.

1. ‘Aceb rind-i siyeh-mestim yazılrsa defter-i cürmüm
Olur ‘âlem süveydâ **noğta-i nûn-ı günâhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 12).
[noğta-i nûn-ı günâhımdan, --ım, --dan]

nola: Ne olur, şaşılır mı?

1. Pür-ziyâ olsa sevâd-ı sühanım **nola** Fehim
Şem ‘-i ma ‘nâdır eden hâne-i lafzı rüşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 13). [nola,]
2. Küdret vermesen Vecdî **nola** yârâna olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 25).
[nola,]

nücüm: Yıldız (yol gösterme bağlamında).

1. ‘İlme Peygamber Medîne bâbı anuñ Murtażâ
Cümle aşhâbı **nücüm** hürşid-i vâlâdır ‘Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [nücüm,]

nükhet-feşân: Güzel koku saçan, güzel kokan.

1. Zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kalmaz kerîm
Reng alır bād-ı şabâdan gül olur **nükhet-feşân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 4).
[nükhet-feşân,]

nukl-i bezm-i Cem: Cem’in içki meclisinin mezesi.

1. **Nukl-i bezm-i Cem’i** nakl etdi Fehimâ bu gece
‘İyş-ı nev-rüz ederek sâkî-i devrana kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 13). [nukl-i
bezm-i cem’i, --i]

nukl-ı kebâb: Kebap mezesi.

1. Hün-çegân eyledi saht-ı cigerim âteş-i ‘aşk
Nâz eder dil meye hem **nukl-ı kebâba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [nukl-ı
kebâba, --a]

nükte vü maẓmûn: Nükteli ve sanatlı ince söz.

1. Semt-i eş‘ârı ferâgat edelim gayrı Fehim
Kıbaca söyleşelim **nükte vü maẓmûn** yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [nükte
vü maẓmûn,]

nukûd u mâl: Para, mal, mülk.

1. Gider seniñle berâber cezâ-yı cins-i ‘amel
Nukûd u mâl kıyâs eyleme mezâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [nukûd u
mâl, --ı]

nutk: Söz, kelâm.

1. Feth olur derd-i ma ‘ânî nañl-i nazmımda
Fehim eyledim rengin elfâz ile **nutka** iftitâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [nutka,
-a]

nutk-ı Hâfız: Hafız’ın konuşması, sözleri.

1. **Nutk-ı Hâfız’dan** olur ehl-i muhabbet zinde-dil
Âb-ı hayvândır Fehimâ bâde-i Şîrâz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [nutk-ı
hâfız’dan, --dan]

nümâyân et-: Âşık etmek, meydana çıkarmak, gizli olanı ortaya çıkarmak.

1. Gerden-i yâri **nümâyân etdi** ol zülf-i siyâh
Zâhir olur târik-i şebde şafâ-yı mâh-tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [nümâyân etdi,
--di]

nûr: Işık, ziya, aydınlık, nur.

Merdüm-i çeşmim perestiş etmede ruhsârına

Şem‘-i bezm-i hüsnünün pervânesi var **nûrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 8).

[nûrdan, -dan]

Lâle-zâr-ı dâğ-ı sinem Tûr’a beñzer beñzemez

Şem‘-i fânûs-ı hayâlim **nûra** beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 2). [nûra, -a]

nûr âyetin yaz-: Nur âyetini yazmak.

1. Debîr-i feyz-i Hâk rûy-ı ‘Alî Eşref Efendi’ye

Midâd-ı meşk ile **Nûr âyetin yazdı** bi-hamdi’llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 10, Mısra 2). [nûr âyetin yazdı, --dı]

nûr-ı eflâk-ı melâhat: Güzellik göğünün nuru.

1. Mihri gördüm meh-likâ dil-dâr geldi hâtıra

Nûr-ı eflâk-ı melâhat yâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [nûr-ı eflâk-ı melâhat,]

nûr-ı felâh: Kurtuluş ışığı.

1. Zülmet-i ğamda melûl olma erer **nûr-ı felâh**

Âhırinde her şebîñ tâlî‘ olur mihr-i şabâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [nûr-ı felâh,]

nûr-ı vech: Yüz nuru, yüzdeki parlaklık.

1. Küfr-i gîsû eylemiş pinhân **nûr-ı vechiñi**

Kaşdı zülf-i kâfirîñ hep cevher-i imânadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 11). [nûr-ı vechiñi, --i, --ni]

nûş eyle-: İçmek.

1. Ezel **nûş eyledik** cām-ı sitem-âmîz-i dil-dârı

Şabâh-ı haşre dek bî-hod olan mestâne rindânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [nûş eyledik, --dik]

2. Ol bût-i âteş-pereste düş olup bût-hânede

Âteş-i seyyâlesin **nûş eyledim** mey-hânede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [nûş eyledim, --dim]

3. Hâsret-i la‘l-i lebiñle hûn-ı dil **nûş eyleriz**

Şahne-i devrân ederse şûrb-i şahbâya yasağ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [nûş eyleriz, --r, --iz]

nûş ol-: İçmek || Şarap içmek.

1. Şarâbdır diyerek şundu baña sâķî cām

Havâss-ı hamse ile **nûş olundu** bâde tamâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [nûş olundu, --un, --du]

nûsha: Kitap.

1. Bu **nûsha** genc-i hüner kân-ı ma‘rifet oldu

Karîn-i rağbet-i ehl-i sülhân olursa sezâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 11, Mısra 3). [nûsha,]

nûsha-i zîbâ: Güzel, süslü nûsha.

1. Olur maķbûl-ı erbâb-ı sülhân bu **nûsha-i zîbâ**

Nigâh-ı iltifât eylerse ol zât-ı Hümâ-sâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [nûsha-i zîbâ,]

nûş-ı bâde: Şarap içme.

1. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la'li yāda
Ederim sāğar-ı yāqūt ile **nūş-ı bāde** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 2*). [*nūş-ı bāde,]*

nūş-ı şahbā et-/eyle-: Şarap içmek.

1. **Nūş-ı şahbā etmez** ammā ğıybete dendān biler
Ekl-i lahm-ı meyyit olmuş 'ind-i zāhidde mübāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 7*). [*nūş-ı şahbā,]*
2. Pīr iken şeyhī civān **eyledi nūş-ı şahbā**
Takvıyetde diyemem bādeden imdād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7*). [*nūş-ı şahbā,]*

O o

o: T. Üçüncü tekil şahıs ve işaret zamiri.

1. Nīm-tenle göricek gitdi bütünce ‘aqlım
O perī-çehre Fehimā beni kıldı şeydā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [o,]
2. Dānişi dūr etdi Hāk mihr-i sarāy-ı ‘aşkıdan
Zāhidi redd et o dergehden o kim cāsūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [o,]
3. Rakīb-i dīv-siret hātem-i la‘lin öper elbet
O bed-hū sihr ile mühr-i Süleymān’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [o,]
4. Süzüp hayli siyeh-çeşmiñ düzer tabūr-ı müjgāniñ
O Peçli meçli kâfir mülk-i imānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [o,]
5. O çār-ebriya biçäre gönül nā-çār çarpıldı
Meger düzd-i perīdir nev’-i insānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [o,]
6. Gelirse ceyş-i haṭṭı çār-erkānı çalar çarpar
O kâfir ‘aql u dīn ü şabr u sāmānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [o,]
7. Cezbe-i hüsni o şūhuñ hele inkār olmaz
Neyleyim ‘aşık-ı efgendesine yār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [o,]
8. Müşteriyiz o mehiñ cevriñe biz bī-pervā
Fāriğ-i havf-ı ziyān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 9). [o,]
9. Pek atılma ruḥ-güşā olmaz o şāh-ı hüsni ü ān
Māt olursun başka bir manşubedir açmaz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [o,]
10. Ben gidersem hāk-i kabrimden çıkar serv-i büleñ
Kāmet-i bālā-yı yāra var o rütbe iştiyāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 18). [o,]
11. Medīneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir gāzāl-i haremde olur mu gayriya rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [o,]
12. O māl-ı kadd-i bülendi görünce deryāda
Şu ‘ā’-i medd-i nigāh oldu serv-i sīm-endām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [o,]
13. O şūḥ-ı nāzik-endāma ‘aceb kim etmedi te’ sīr
Fehimā nāvek-i āhım geçerken seng-i hārādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17). [o,]
14. Pādīşāh-ı baḥr u ber ‘Abdūlmecīd Hān kim **odur**
Şevket ü iclāl ile şāhān-ı dehr-iñ a’zamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 12, Mısra 1). [odur, -dur]
15. O şeh-i hüsne rakīb olsa muḳārīn ne ‘aceb
Getirir şadre edānīyi ḥudūs-ı ezmān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [o,]
16. Gümüş Halkalı’da nār-ı ḥased aḡyārı kāl eyler
Gümüşsuyu’nda ben o sīm-ten ile ‘işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [o,]
17. Bir āteş-pāre toḡdı duḡter-i rezden bāde nāmında
O kâfir-zāde kızkın pīr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [o,]
18. Medīneli ile ülfet eder o şūḥ müdām
O bir gāzāl-i haremde olur mu gayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [o,]
19. Medīneli ile ülfet eder o şūḥ müdām
O bir gāzāl-i haremde olur mu gayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [o,]
20. O sulṭānıñ silāḥ-dārı ‘Alī Beg bendesine Hāk
‘İnāyet etdi bir ḥayrū’l-ḥalef ‘izz ü sa‘ādetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 4, Mısra 3). [o,]
21. Hezārān sübhālar çekdim çevirdim etmedi te’ sīr
O kâfir-zādeniñ meyli hep āḡuş-ı çelipāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [o,]
22. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la’li yāda
Ederim sāḡar-ı yāḳūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [o,]
23. Eder zāhid heves būs-ı leb-i yāḳūt-ı cānāna
O dīv-i bed-meniş ṭālib olur mühr-i Süleymān’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [o,]
24. Visāl-i ‘īd-i aḡḥāsın nice ümmīd edersin sen
O şūhuñ bismil-i ‘aşkıyla ḳurbān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [o,]

25. Hâṭ-ı nev koydu **o** meh-rüyu niḳāba şimdi
Güyyiḳā mihr-i cihān girdi seḫāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1*). [o,]
26. Olur pîr-i felek lâlâsı Zühre dayesi elbet
Kamer-ṭal'at **o** tıfl-ı evc-i iḳbālîñ şadâkatle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 20*). [o,]
27. Zîver-i gül-şen-i âğüş olur âḫir **o** perî
Gülerek açılarak gül gibi ḫandān olarak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 19*). [o,]
28. Çemende bülbül-âsâ zâr ü nālān olduğum kaldı
O gül-çehre güler hep baña giryān olduğum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 2*). [o,]
29. **O** düstür-ı vâkıruñ kethudâsı hem de maḫdûmu
Cenāb-ı Mîr Ahmed kim mu'arrefdir necabetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 11*). [o,]
30. Çün rü'üsü aldı rif'atle **o** necl-i pür-hüner
Hamd edip Haḳḳ'a küşād-ı ḫaṭṭa iḳbāl eyledi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 7*). [o,]
32. Bir kademde vâsıl-ı ser-menzil-i maḳşûd olur
Tâ **o** rûte tîz-revdîr bâdiye-peymā-yı 'aşḳ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 14*). [o,]
33. Şifā-yı lutfunu kânûn kılmış derdmendāna
Gelen maḫzûn **o** dergāha gider elbet beşâsetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 8*). [o,]
34. **O** kân-ı cevher-i 'irfān-ı sultān-ı velāyetdir
Olur ḫâk-i ṭarîḳi dürr-i tâc-ı ser-i iclāl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 15, Mısra 5*). [o,]
35. Neş'e-yâb oldu gönül **ol** leb-i mey-günüñ ile
Sâḳî-i Cem olamaz gayrı kadeḫ-kâr baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 3*). [ol,]
36. Ey hoş **ol** rinde ki sanṭūra bedel sînesi
Nağme-i âh-ile âheng ede çağ-ı 'işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17*). [ol,]
37. Seng-i cevri şişe-i ḳalbim şikest eyler çe sūd
Ol ziyān-kâr tıfl-ı nāza inkisār etmek de güç (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 4*). [ol,]
38. Meclis-i rind-i sebûk-rûḫa ḫaber ver sâḳî
Bâr-ı destâr ile **ol** şüfî-i sîklet geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 6*). [ol,]
39. Çekeriz cevriñi **ol** kaşî kemānîñ dâ'im
Sâlik-i çille-keşān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 11*). [ol,]
40. **Ol** ṭabîb-i nâz sürdü sînem üzre sînesin
Yara-i dil buldu şîḫḫat merhem-i kâfûrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 11*). [ol,]
41. Ey gönül tîr-i cefāya olduk âzmāyîş çe sūd
'Âḳıbet etdi kepāze bizi **ol** kaşî kemān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 8*). [ol,]
42. **Ol** perî-rû cāy-gāḫ etdikçe mînā-yı dili
Reng-i şahbā ferş olur bâlîn olur âyîneden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 9*). [ol,]
43. Ḥande etse cevher-i eşkim görüp **ol** meh-liḳā
Dürr-i dendān ḫüşe-i Pervîn olur âyîneden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 11*). [ol,]
44. Mesîḫā-yı leb-i cān-baḫşına nâzır iken her dem
Şifā-yâb olmadı ḫayretdeyim **ol** çeşm-i bîmāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 16*). [ol,]
45. Şu ver tîğ-i zebāna eşḳ-i çeşm-i bülbül-i dilden
Ki te'sir eylesin feryādîñ **ol** gül-çehre dil-dāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 12*). [ol,]
46. Müselmān ol saña ḳurbān olayım dedim **ol** kâfir
Şarāb iç gel dedi 'âdet budur âyîn-i 'İsā'da (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3*). [ol,]
47. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni seyre şüfî
Sürmeli cennet-i nezzāreden **ol** şeyṭānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 12*). [ol,]
48. Alıp âğüş-ı vaşla ḡayriler **ol** sîm-endāmı
Benim âyîne-veş ḫüsnüne ḫayrān olduğum kaldı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 9*). [ol,]
49. Künc-i mey-ḫānede evvel var idi cām-ı şafā
Şimdi seyl-i ḡam-ile **ol** daḫı ber-bād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4*). [ol,]
50. Olur maḳbûl-ı erbāb-ı sūḫan bu nüṣḫa-i zîbā
Nigāḫ-ı iltifāt eylerse **ol** zāt-ı Hümā-sāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 14*). [ol,]
51. Hüner-perver sūḫan-ver dāver-i mülk-i ma'ârifdir
Müsellemdir diyār-ı ma'rifet **ol** zāt-ı vālāya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 28*). [ol,]
52. Cihānda 'arz-ı kālā-yı hüner olduğça **ol** zāta
Vere Bārî te'ālā 'ömr-i sermed 'izz ü bî-ḡāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 35*). [ol,]

53. Hudā gencine-i lutfından **ol** mîr-i girân-quadre
'İnâyet etdi bir hayrû'l-halef 'izz ü sa'âdetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 13). [ol,]
54. Gün-be-gün etsin tarikinde anı şâhib-kemâl
Ol Hudâ ki 'âlemi hep muntâzam-hâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 10). [ol,]
55. Degil haţî-ı siyeh **ol** 'arîz-ı al üzre zâhirdir
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 5). [ol,]
56. Kıyas etme haţ-ı sebz **ol** per-i Cibrîl-i ma'nâdır
Ki etmiş beyt-i hüsnün kudsîyân-ı Hâk ziyâret-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 7). [ol,]
57. Muhabbet 'âleminde ey olan cüyâ-yı zevk-i hâl
Hemîşe dergeh-i Sultân Sa' deddîn'e **ol** rû-mâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 2). [ol,]
58. Mesnevî-i şerîf **ol** nihrîr
Tercemesiyle eyledi tahrîr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 3). [ol,]
59. 'Ömrün efzûn ede Hâk Hazret-i Maḥmûd Ḥan'ın
'Âlemiñ rûḥudur **ol** dâveridir devrânın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 12). [ol,]
60. **Ol** bût-i âteş-pereste düş olup bût-hânede
Âteş-i seyyâlesin nûş eyledim mey-hânede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [ol,]
61. Gül 'arak nûş eylemiş **ol** mâh câm-ı hâleden
Gönce-i ruḥsârının pervanesi var jâleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 19). [ol,]
62. Gün mü gösterdi hele **ol** kâkül-i şeb-gün baña
Şems-i rüyûñ görmedikçe gecedir her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 35). [ol,]
63. Çeşm-i Leylâ'dan cüdâ **ol** Kays-ı deşt-i hayretim
Âhuvân-ı Çîn vaz'-ı dil-nüvâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [ol,]
64. Bend ederdi seni **ol** şâh-ı bûtân ey şüfî
Neyleyim perde-i ruḥsârını açmaz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [ol,]
65. Benim **ol** gam-zede-i gamze-i çeşmin cânâ
Râz-ı 'aşkı demem ey dîdesi gammâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [ol,]
66. Gerden-i yâri nümâyân etdi **ol** zûlf-i siyâh
Zâhir olur târik-i şebde şafâ-yı mâh-tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [ol,]
67. Vâ'izâ mey-kede-i 'aşkda hep cem' olalım
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vahdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [ol,]
68. Medîneli ile **ol** şehri dil-ber ülfet eder
O bir gazâl-i haremdir olur mu gayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [ol,]
69. Hevâ-yı perçemi tûl-i emeldir düşme **ol** kayda
Rehâ bulmazsın ey dîvâne-dil zencîr-i sevdâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 7). [ol,]
70. Müselmân **ol** saña kurbân olayım dedim ol kâfir
Şarâb iç gel dedi 'âdet budur âyin-i 'İsâ'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [ol,]
71. Reng-i gül-ruḥsârı üzre **ol** siyeh kâkülleri
Al kaplı ferve-i semmûra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 3). [ol,]
72. 'Âlemiñ zevkin geda eylermiş ancak dünyede
Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [ol,]

ol-: Olmak.

1. Yûsuf-âsâ **olamam** zûlf-i Züleyhâ'ya karîb
Târ-ı zindân gibidir turre-i tarrâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [olamam, -a, -ma, -m]
2. Şubh-ı şâdık gibi şâdık **olcağ** yâr baña
Rûz-ı rûşen olur 'ayniyle şeb-i târ baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [olcağ, -ıcak]
3. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i halkdan gör kim
Kendi sâymenden **olur** renciş-i âğyâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [olur, -ur]
4. 'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi bir âh-ile âh
Havfım oldur **ola** âhım şerer-endâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [ola, -a]

5. Sâlik-i pîr-i muğân **olmağa** ey şeyh çalıſ
Kulkul-ı hû-yı ſurâhî ola dem-sâz saña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11*). [*olmağa, -mak, -a*]
6. ‘Aceb mi zen-perest **olsa** Firengistân’dan gelmiş
Tehî tırmarz anuñ-çün duhter-i rezdir zen-i mînâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11*). [*olsa, -sa*]
7. Fesi üzre dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belâ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 12*). [*oldu, -du*]
8. Reh-i mey-hâneyi ta’rife ne hâcet zâhid
Nâle-i çeng ü rebâb **oldu** sürâğ-ı ‘işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 14*). [*oldu, -du*]
9. Gerdiş-i câm-ı hâmuşide şadâ olmaz hiç
Beng-i pervâne **olur** dūd-ı çerâğ-ı ‘işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 10*). [*olur, -ur*]
10. Genc-i hum-hâne Fehimâ baña taht-ı Cem’dır
Câm-ı Cemşid **olur** rinde çanağ-ı ‘işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 20*). [*olur, -ur*]
11. Beste-i halka-i mevc-i mey **olur** ‘âlem-i âb
Getirir keyf-i cünün meclise dīvâne kadeh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 7*). [*olur, -ur*]
12. Ehl-i dünyâ bezmine ‘ârif eder gâhî duhûl
Muktezâ **olduğça** âdem eyler ‘azm-i müsterâh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 6*). [*olduğça, -duğça*]
13. Fiğân kim câme-i ‘ömrüm kabâ-yı hasret **olmuşdur**
Giribân-ı hayâtım çâk-i dest-i firât **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 1*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
14. Fiğân kim câme-i ‘ömrüm kabâ-yı hasret **olmuşdur**
Giribân-ı hayâtım çâk-i dest-i firât **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 2*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
15. Behişt-i râhatım sensiz baña âzâr-ı düzahtır
Şafâ-yı vuşlatıñla şahñ-ı küllhan cennet **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 4*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
16. Meze hûn-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney fiğân-ı dil
Bu şeb meşrebce bir tertib-i bezm-i ‘işret **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
17. Tabîb-i iltifâtıñ istemem zağm-ı dil-i zâra
Nemek-âlūd-ı âzârıñ devâ-yı şıhhat **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 8*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
18. Siyeh çeşmiñ hayâliyle olur hâmuş ehl-i ‘aşk
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı hayret **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
19. Giyelden câme-i fakrı bulup kîmyâ-yı fahriyyet
Libâs-ı köhnemiz zıll-ı Hümâ-yı devlet **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 12*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
20. Hâkîkat bî-vefâ nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil ârzü eyler ne çâre ülfet **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
21. Fehimâ ‘andelîb-i gül-şen-i Şâm-ı ğarîbâna
Gül-i şubh-ı vañan hûn-ı sirişk-i ğurbet **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 20*). [*olmuşdur, -muş, -dur*]
22. Siyeh çeşmiñ hayâliyle **olur** hâmuş ehl-i ‘aşk
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı hayret **olmuşdur** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 9*). [*olur, -ur*]
23. Perde-dâr-ı dâr-ı ‘aşk **olduñ** Fehimâ verme ser
Râz-ı ‘aşkı âşikâr etmek saña nâmûsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 9*). [*olduñ, -du, -ñ*]
24. Lâle-i gül-şen-i dil **oldu** yine pejmürde
Ger tekâsül var ise dîde-i giryândadır (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 5*). [*oldu, -du*]
25. Kûy-ı yâr **oldu** Fehimâ dil-i zâra mesken
Bûlûlûñ lānesi elbette gülistândadır (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 9*). [*oldu, -du*]

26. Nâr-ı feryâdım eder 'ârız-ı yâri gül-reng
'Anelîb **olmayıcak** revnak-ı gül-zâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 6*).
[olmayıcak, -ma, -y, -ıcak]
27. Neş'e-i 'aşk **olur** mu dil-i şâfımda nihân
Reng-i mey sāgar-ı billurda ıhmâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 11*). [olur, -ur]
28. Neş'e-dâr **olalı** dil la'l-i leb-i dil-dârimiz
Oldu müstagnî mey-i gül-gündan peymânemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 3*). [olalı, -alı]
30. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken **olsa** da peydâ yine Ferhâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4*). [olsa, -sa]
31. Žiyâ-güster **olur** mu şem'-i 'aqlı ehl-i taqlîdîñ
Meh ü hürşîd çarh-ı gencefe tâb u münîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 3*). [olur, -ur]
32. Olur mu faşş-ı zerrîn ile kâmil cevher-i nâkış
Siyeh-dil pertev-i ikbâl ile rûşen-žamîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 15*). [olur, -ur]
33. Şecâ'at zâtı lâzım âlet-i harb eylemez pür-dil
Cebân-lâbis **olursa** zırh-ı Dâvûdî dilîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 8*). [olursa, -ur, -sa]
34. Fehîmâ zînet-efzâ-yı hüner **olursa** da nazmım
Cenâb-ı zîverîñ eş'ârına misl ü nazîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17*). [olursa, -ur, -sa]
35. Târik-i dünyâ **olur** evzâ'-ı düşmenden hâlâş
'Âlem-i tecrîd de olmaz mı erzenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 1*). [olur, -ur]
36. Kayd-ı dünyâdan rehâya çâredir kaţ'-ı emel
Rişte-i kûteh **olur** bak çeşm-i süzenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 4*). [olur, -ur]
37. Zülf-i yâre bend olup tahtlîş-i ümmîd eylemem
Gerden-i Mecnûn **olur** mu tavk-ı âhenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 8*). [olur, -ur]
38. Baħr-ı nûra ğark **olursun** mergden etme hâzer
Rûh-ı pâki kıl Fehîmâ zûlmet-i tenden hâlâş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [olursun, -ur, -sun]
39. Hâl-i 'âşıkdr veren ma'sûka reng-i hûsn ü ân
Oldu tire-baht-ı Mecnûn sürme-i Leylâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 18*).
[oldu, -du]
40. Sâye-i şems-i hâkîkatde şu'â'-ı himmeti
Olmada 'âlem-fürüz u âsumân-pîrâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 34*). [olmada, -ma, -da]
41. Feyz-i Bârî zâtını kılmış muţâf-ı ehl-i hâl
Olsa çok mu âsitânî Ka'be-i 'ulyâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 38*). [olsa, -sa]
42. Nuţk-ı Hâfîz'dan **olur** ehl-i muħabbet zinde-dil
Âb-ı hayvândır Fehîmâ bâde-i Şîrâz-ı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 13*). [olur, -ur]
43. Sırr-ı 'aşkı eşk-i çeşmim yâre ifşâ eyledi
Olmasın hem-râzı yâ Rab kimseniñ ehl-i nifâk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12*).
[olmasın, -ma, -sın]
44. Gitme sâķî bezm-i meyden cām **olur** soñra şikest
Mest-i nâzım baş gidince pây-dâr olmaz ayak (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5*). [olur, -ur]
45. Zemîne yüz süren seccâde gibi secde-gâh **oldu**
Ser-efrâz olduğundan dâ'imâ minber olur pâ-mâl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5*).
[oldu, -du]
46. Zemîne yüz süren seccâde gibi secde-gâh **oldu**
Ser-efrâz olduğundan dâ'imâ minber **olur** pâ-mâl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6*).
[olur, -ur]

47. Mübtelâdır Ka'be vü büt-hâneye âvâre dil
Mazhar **olur** geh cemâl ü geh celâl-i yâre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [olur, -ur]
48. O mâh-ı kıdd-i bülendî görünce deryâda
Şu 'â-i medd-i nigâh **oldu** serv-i sîm-endâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [oldu, -du]
49. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil zâhid
Sen **olma** bârî bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [olma, -ma]
50. **Olunca** mazhar-ı ism-i Kelîm ehl-i sühân
Eder mi hiç tenâhî kabûl-i hadd-i kelâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [olunca, -unca]
51. Eser-i berrâk ki ola zinde nâmın 'âlemde
Cihânda câm тұrurken **olur** mu Cem kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [olur, -ur]
52. Medîneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir gâzâl-i haremdir **olur** mu gayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [olur, -ur]
53. Fes kenârından temâşâ eyledim gisûlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedî **olmuş** gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [olmuş, -muş]
54. Terk-i âşâyîşe bâdî hubb-ı dünyâdır Fehîm
Meyl-i zenle **oldu** Âdem târik-i bezm-i cinân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [oldu, -du]
55. Ey gönül tîr-i cefâya **olduğ** âzmâyiş çe sūd
'Âkıbet etdi kepâze bizi ol kaşı kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [olduğ, -duğ]
56. Zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kalmaz kerîm
Reng alır bād-ı şabâdan gül **olur** nûkhet-feşân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [olur, -ur]
57. Kadeh lebrîz olup gül-fâm **olunca** reng-i şahbâdan
Şadâ-yı nâle-i bûlbûl gelir gül-bâng-ı mînâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [olunca, -unca]
58. Gül-i ruhsârını âzürde etmiş hâr-ı müjgânım
Nigâh-endâz **olunca** revzen-i bağ-ı temennâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [olunca, -unca]
59. Haţt-ı sebz-i gül-ruhân rengin **olur** âyineden
Tûfî-i nezzâre revnak-çîn **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [olur, -ur]
60. Câm-ı meydîr saltanat ihsân eden İskender'e
Rind-i bezm-i bâde Cem-âyin **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [olur, -ur]
61. Ol perî-rû cây-gâh etdikçe mînâ-yı dili
Reng-i şahbâ ferş **olur** bâlîn **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [olur, -ur]
62. Ol perî-rû cây-gâh etdikçe mînâ-yı dili
Reng-i şahbâ ferş **olur** bâlîn **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [olur, -ur]
63. Hânde etse cevher-i eşkim görüp ol meh-likâ
Dûrr-i dendân hûşe-i Pervîn **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 12). [olur, -ur]
64. Görmesinler sîne-i berrâkını sîmîn-berân
Dil-ber-i nahvet-nigeh hōd-bîn **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 16). [olur, -ur]
65. Nev-zemîn açdı Fehîmâ tîşe-i Ferhâd-ı killk
Şafvet-i cû-yı hüner şîrin **olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 18). [olur, -ur]

66. ‘Aceb rind-i siyeh-mestim yazılsa defter-i cürmüm
Olur ‘alem süveydā nokta-i nün-ı günāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 12). [olur, -ur]
67. Hacc-ı ekberse ğaraż şüret-perestlikden geçip
Zāhidā gel tā’if **ol** bir kerre de dil Ka’be’sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [ol,]
68. Ham eder kâmetini meyl-i sehî-kadd-i civân
Ülfet-i tîrden **oldu** iki kat kadd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [oldu, -du]
69. Fıkr-i hûbân ile feryād-ı dil **oldu** nākūs
Sînemi deyr-i hayâl eyledi sevdâ-yı bûtân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [oldu, -du]
70. O şeh-i hüsne rakîb **olsa** muķârin ne ‘aceb
Getirir şadre edāniyi hüdüs-ı ezmân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [olsa, -sa]
71. Cevher-i nazm-ı muķallidde **olur** mu tâbiş
Mihr ü mäh-ı felek-i gencefe olmaz tâbân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 11). [olur, -ur]
72. Mâ-sivâ nakşına igne kadar **olma** dil-bend
Ehl-i tecrîdi yolundan alıķor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [olma, -ma]
73. Pür-ziyâ **olsa** sevâd-ı sühânım nola Fehîm
Şem’-i ma’nâdir eden hâne-i lafzı rüşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 13). [olsa, -sa]
74. Güher-i pāk bulur âteş-i fakr-ile şafâ
Olur âyi-ne-i fülâda gülîstân külhân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [olur, -ur]
75. Kül eder servet ü sāmânı nigâh-ı zu’afâ
Nazâr-ı mür **olur** âteş-i berķ-i hürmen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [olur, -ur]
76. Yâre aġyâr gibi ‘âşık **olur** mu nezdik
Kurb-i gül cây olamaz bülbüle mânend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [olur, -ur]
77. Mergdir vuşlat-ı cânâna tarîķ-i ehven
Reh-nümâ etsem **olur** Hızr’ı bu yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [olur, -ur]
78. Fehîmâ nağ’-ı şatranc-ı kaderde beydaķ-ı tedbîr
Olur pes-mânde-i vâdi-i hayret sür’at etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 14). [olur, -ur]
79. Mesîhâ-yı leb-i cân-baġşına nâzır iken her dem
Şifâ-yâb **olmadı** hayretdeyim ol çeşm-i bîmâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 16). [olmadı, -ma, -dı]
80. Gönül kândil-i süzân **oldu** ‘aşķ-ı şüh-ı tersâda
Müselmânlar yaķar mescidde şem’i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [oldu, -du]
81. Ğuşşa-i nazm-ı sühân buldu teselsül ezeli
Bend-i ġamdan **olamaz** ehl-i sühân âzâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 24). [olamaz, -amaz]
82. Hiç takarrüb mü eder ehl-i hevâya zâhid
Müte’âzım **olamaz** peşşe huzûr-ı bâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [olamaz, -a, -maz]
83. Mütevâzi ‘olanın elbet olur kadri bülend
Secde-ġâh olmadadır ferş olunan seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [olanın, -an, -ın]
84. Zevķ-i dünyâ edemez ehl-i dili Şîrin-kâm
Oldu helvâsı zehir pîre-zenin Ferhâd’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [oldu, -du]
85. Mâder-i şarfı taşarruf iledir kesb-i refâh
Olma dil-beste şakın câriye-i irâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [olma, -ma]
86. Mütevâzi ‘olanın elbet olur kadri bülend
Secde-ġâh **olmadadır** ferş olunan seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [olmadadır, -ma, -da, -dır]
87. Tıfl-ı eşķin yeri var olsa da dîdemde ‘azîz
‘İzzet etmezdim eger **olmasa** merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [olmasa, -ma, -sa]

88. Āh-ı mazlūmdan āhen-dil **olur** rahne-pezir
Getirir pās nefes āyine-i fūlāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [olur, -ur]
89. Müteväzi‘ olanıñ elbet **olur** kadri büleñd
Secde-gāh olmadadır ferş olunan seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [olur, -ur]
90. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i mañbūb eger hañdan **olursa** sāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [olursa, -ur, -sa]
91. Sürme-i şeb **olamaz** feryāda māni‘ ey Fehim
Sedd-i rāh-ı şöhet olur mu baña bañt-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13).
[olamaz, -amaz]
92. Yanıp bir lāle-ruhsāra çerāğān **olduğūñ** var mı
Seniñ pervāne-veş şem‘-i şebistān **olduğūñ** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1).
[olduğūñ, -duğ, -u, -n]
93. Züleyhā-yı emelden Yūsuf-ı dil **oldu** dāmen-keş
Düşüp çāh-ı hevāya bend-i zindān olduğum ħaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 7).
[oldu, -du]
94. Zihī bañr-ı ma‘ārif ma‘den-i eş‘ār-ı üstādān
Olur tañb‘-ı sūñan-sencān-ı dehre genc-i sermāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 4).
[olur, -ur]
95. **Olur** mañbūl-ı erbāb-ı sūñan bu nüşā-i zibā
Niğāh-ı iltifāt eylerse ol zāt-ı Hümā-sāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [olur, -ur]
96. **Oldu** zib-i mehd-i devlet yine bir şehzādesi
Feyz-i luṭf-i Ḥaḳ ile mānende-i dürr-i şādef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 9). [oldu, -du]
97. Sa‘d-ı ekberdir Fehimā tārīḥ-i mevlūd yeke
Oldu Şehzāde Mehemmed es‘ad-ı mehd-i şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 16). [oldu, -du]
98. ‘Adline nisbet **olur** mu şöhet-i Nüşirevān
Cūd-ı Ḥātem kaldı deryā-yı şehāsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 3). [olur, -ur]
99. Nāmını Fağfūr‘uñ eyler şit-ı iḳbālī şikest
Kıymet-i elmās ile bir mi **olur** kañr-ı hañef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 6). [olur, -ur]
100. Bu bir ‘ālem-behā ‘ālī-neseb vālā-ḥasebdır kim
Bahā‘eddīn nāmı tesmiye **oldu** kerāmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 8). [oldu, -du]
101. Şordular tārīḥ-i fevtin söyledim ben de Fehim
Oldu İbrāhīm Efendi gül-şen-i ‘adne revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 5, Mısra 2). [oldu, -du]
102. Baş muşāḥib eyledi ‘azm-i beḳā kim çok zamān
İltifāt-ı şāh-ı devrān-ile **olmuşdu** bekām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 7, Mısra 2). [olmuşdu, -muş, -du]
103. Olaldan Rūm ili vālisi ol düstūr-ı dād-āver
Re‘āyā vü berāyā dem-güzār **olmağda** rāḥatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 6). [olmağda, -mağ, -da]
104. **Olunca** ziver-i gül pister-i gehvāre-i āğuş
Kımañtı zülfi-ı havrādan sezadır olsa zinetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 17). [olunca, -unca]
105. **Olur** pır-i felek lālāsı Zühre dayesi elbet
Kamer-ṭal‘at o tıfl-ı evc-i iḳbālīñ şadākatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 19). [olur, -ur]
106. Mülk ü millet ḥüsn-i tedbiriyle buldu āb u tāb
Zib-i tañt-ı salṭanat **olalı** feyz-i mağdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 4). [olalı, -alı]
107. O kām-ı cevher-i ‘irfān-ı sultān-ı velāyetdir
Olur ḥāḳ-i tārīḳi dürr-e tāc-ı ser-i iclāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 15, Mısra 6). [olur, -ur]
108. Ğarīḳ-i ni‘met-i dünyā bilir mi lezzeti hiç
Olur mu zevḳ-i ‘aselden ḥabir hiç zenbūr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [olur, -ur]
109. Medīneli ile ülfet eder o şūḥ müdām
O bir gāzāl-i ḥaremdir **olur** mu gayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [olur, -ur]

110. Sühan-gü dide-i hübân **olur** hāmūş olursam ben
Fehimā sürme-i hayret çıkar hāk-i mezārımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 1). [olur, -ur]
111. **Olur** ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma‘rifet kısmet
Bu dergâhın ‘azîzim sâhibidir Kâsım-ı ‘irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 1). [olur, -ur]
112. Sürme-i şeb **olamaz** mâni‘-i feryād u figân
Sedd-i rāh şöhet olur mu bāna baht-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 1). [olamaz, -a, -maz]
113. Sen beni cevriye şâyeste bil ihsân **olarak**
Gösterir saña felek mäh-ı kemālî bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [olarak, -arak]
114. Şafak-ı eşk bulur şubh-ı vişālî bir gün
Ser-i küyünde felek her gece biñ kan **olarak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [olarak, -arak]
115. Ziver-i gül-şen-i āgūş olur āhîr o perî
Gülerek açılarak gül gibi hândân **olarak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 20). [olarak, -arak]
116. Geldi bu Ğalib-i divâne ğazel-hân **olarak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 25). [olarak, -arak]
117. Zamân-ı nev-bahâr **oldu** açılmış sünbül ü reyhân
Hevâ hoş her taraf gül-zâr u bülbül zâr u gül hândân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [oldu, -du]
118. Bezm-i meyde cām-ı gül-gün **oldu** sensiz hün bāna
Kul-kul-ı şavt-ı şurāhî de olur şeb-hün bāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 37). [oldu, -du]
119. Hüsrev-i endişem **oldu** mālîk-i mülk-i sühan
Cevher-i nazmımla buldu zîneti silk-i sühan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 63). [oldu, -du]
120. Kimseniñ peymâne-i iqbālî meksûr **olmasın**
Tıynet-i pākizesi hāk-i Nişābûr **olmasın** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 56). [olmasın, -ma, -sın]
121. Bezm-i meyde cām-ı gül-gün oldu sensiz hün bāna
Kul-kul-ı şavt-ı şurāhî de **olur** şeb-hün bāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 38). [olur, -ur]
122. Kadeh lebrîz **olup** gül-fām olunca reng-i şahbâdan
Şadâ-yı nâle-i bülbül gelir gül-bāng-ı mînâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [olup, -up]
123. Ğarîk-i lücce-i ihsânın oldu hâş u ‘ām cümle
Olup cārî dem-â-dem cû-yı cûduñ pest ü bālâya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [olup, -up]
124. Neş‘e-yâb oldu gönül ol leb-i mey-günüñ ile
Sākî-i Cem **olamaz** ğayrı kadeh-kâr bāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [olamaz, -a, -maz]
125. Şahne-i ‘akla itā‘at mi eder mest-i cünün
Olamaz kişver-i ‘aşk içre yasağ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [olamaz, -a, -maz]
126. Lerze-nāk olmakdayım tâb-ı muhabbetle Fehim
Halk **olunmuşdur** vücûdum hāk-i Nişābûr’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 36). [olunmuşdur, -un, -muş, -tur]
127. Mütevâzî‘ olanın elbet olur kadri bülend
Secde-ğâh olmadadır ferş **olunan** seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [olunan, -un, -an]
128. **Olup** cevher-feşân-ı şadmânî söyledim târîh
Hudâ şehzâde verdi bir Mehemmed Şah Maḥmûd’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 3, Mısra 1). [olup, --up]

129. Şeh-süvâr-ı ‘arşa-i ikbâl **olmaksa** garaž
Sen de ebnâ-yı zamân-âsâ hünlerde râcil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [olmaksa, -mak, --sa]
130. Cihânda ‘arz-ı kâlâ-yı hüner **oldukça** ol zâta
Vere Bârî te‘âlâ ‘ömr-i sermed ‘izz ü bî-gâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 35). [oldukça, --duk, --ça]
131. Bülbül-i âvâre-i bâğ-ı vağan **oldum** ezel
Reng-i hûn-ı eşk-i gurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15). [oldum, -dum]
132. Mest-i şahbâ-yı cünün **olmaz** mı dil mey-hânede
Hatt-ı sāgar halka-i zencirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 7). [olmaz, -maz]
133. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey şeyh çalış
Kul-kul-ı hû-yı şurâhî **ola** dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [ola, -a]
134. Gerdiş-i cām-ı hamûşide şadâ **olmaz** hiç
Beng-i pervâne olur dūd-ı çerâğ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [olmaz, -maz]
135. Mest olur bâde-i nâz-ile bütün gün zâlim
Bir gece meclis-i ‘uşşâka kadeh-kâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [olmaz, -maz]
136. Dür-i dendânını tavsîfe Fehimâ yârın
Tab‘-ı şâfım gibi vaşşâf-ı güher-bâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 26). [olmaz, -maz]
137. Neş‘e-i ‘aşk olur mu dil-i şâfımda nihân
Reng-i mey sāgar-ı billurda ıhmâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [olmaz, -maz]
138. Edegör âteş-i ‘aşk-ile vücūdu pür-dâğ
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [olmaz, -maz]
139. Nâr-ı feryādım eder ‘arız-ı yâri gül-reng
‘Andelîb olmayıcağ revnağ-ı gül-zâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [olmaz, -maz]
140. Cezbe-i hüsnü o şūhuñ hele inkâr **olmaz**
Neyleyim ‘aşık-ı efgendesine yâr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [olmaz, -maz]
141. Sürmedik âdem **olup** zevkini bâğ-ı fakrın
Târik-i bezm-i cinân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [olup, -up]
142. Ezel nüş eyledik cām-ı sitem-âmîz-i dil-dârı
Şabâh-ı haşre dek bî-hod **olan** mestâne rindânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [olan, -an]
143. Hey‘et-i sübhâsıdır halka-i dām u dâne
Sâde-dil şaydına şūfî gibi şayyâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18). [olmaz, -maz]
144. Aşinâdır biri birine cihânda eşyâ
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç yâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [olmaz, -maz]
145. Öte gitsin bize hem-derd olamaz bülbül-i zâr
Süz-ı hicrân ile pervânede feryâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 14). [olmaz, -maz]
146. Tişe-i cehl-i zamân şöyle harâb etdi Fehîm
Beyt-i erbâb-ı sülhân bir dahı âbâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 20). [olmaz, -maz]
147. Zâhid-i münkire mey şunma ‘abes ey sâkî
Ehl-i inkâr kerâmât-ile irşâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [olmaz, -maz]
148. Pîr iken şeyhî civân eyledi nüş-ı şahbâ
Takvîyetde diyemem bâdeden imdâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [olmaz, -maz]

149. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine Ferhâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [olmaz, -maz]
150. Ülfet-i duhter-i rez 'ârife mu 'tâd **olmaz**
Merd olan bezm-i cihânda zene münkâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [olmaz, -maz]
151. Reh-i tecrîdde derler mi Aristo'ya hâkîm
Terk-i dünyâ eden İskender'e üstâd **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [olmaz, -maz]
152. Olur mu faşş-ı zerrîn ile kâmil cevher-i nâkış
Siyeh-dil pertev-i iqbâl ile rûşen-zamîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 16). [olmaz, -maz]
153. Mey-i iqbâl ile mest olma düşme hâk-i idbâre
Ayakdan düşmüş bezm-i cihânda dest-gîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 14). [olmaz, -maz]
154. Kemâl-i âdemiyyet rütbesin bulmaz fûrû-mâye
Demezler şâhib-i iqbâl ü câh **olmaz** müşîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 12). [olmaz, -maz]
155. Şecâ'at zâtı lâzım âlet-i harb eylemez pür-dil
Cebân-lâbis olursa zırh-ı Dâvudî dilîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [olmaz, -maz]
156. Cevânın şöhbetini ihtiyâr eylerse bir âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda hiç pîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [olmaz, -maz]
157. Ziyâ-güster olur mu şem'-i 'aqlı ehl-i taqlidiñ
Meh ü hürşid çarh-ı gencefe tâb u münîr **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [olmaz, -maz]
158. Nice hüsn-i dil-ârâ hâtırında cây-gîr **olmaz**
Heyûlâ-yı merâyâ var mıdır şüret-pezir **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [olmaz, -maz]
159. Nice hüsn-i dil-ârâ hâtırında cây-gîr **olmaz**
Heyûlâ-yı merâyâ var mıdır şüret-pezir **olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [olmaz, -maz]
160. Reh-revân-ı bâtına tevfiğ olmazsa refîk
Hızır rehber etse **olmaz** yine reh-zenden halâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [olmaz, -maz]
161. Târik-i dünyâ olur evzâ'-ı düşmenden halâş
'Âlem-i tecrîd de **olmaz** mı erzenden halâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [olmaz, -maz]
162. Zülf-i yâre bend **olup** tahtlîş-i ümmîd eylemem
Gerden-i Mecnûn olur mu tavk-ı âhenden halâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [olup, -up]
163. Küfr-i zülfe meyl edip **oldum** cemâlinde cüdâ
Mâ'il-i zünnâr olup îmâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [oldum, -dum]
164. Pek atılma ruh-güşâ **olmaz** o şâh-ı hüsn ü ân
Mât olursun başka bir manşübedir açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [olmaz, -maz]
165. Mebânî-i hüner ma'mûr olur **olmaz** harâb ammâ
Eger şehzâde-i kân-ı kemâl eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [olmaz, -maz]
166. Fehîmâ hâl-i 'âlem istiğale üzre **olmaz** mı
Kabûl etmektedir kevn ü fesâd-ı 'unşur-ı eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [olmaz, -maz]

167. Ber-**qarār olmaz** Fehīmā rūzgārın gerdişi
Çekme hāşā ki havādisden keder deryā-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 11). [olmaz, -maz]
168. Eser-i berrāk ki **ola** zinde nāmın ‘ālemde
Cihānda cām tūrurken olur mu Cem kem-nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [ola, -a]
169. Hıfz olundu terk-i kām etmekle naqd-i āb-rū
Süddan fāriğ **olan** sermāyeden etmez ziyān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [olan, -an]
170. Vişāl-i hūrī zāhid yād edip pūr-neş’e **olmaz** mı
Halāvet-yāb olur müflis olanlar mālīhulyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [olmaz, -maz]
171. Cevher-i nazm-ı muḳallidde olur mu tābiş
Mihr ü māh-ı felek-i gencefe **olmaz** tābān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 12). [olmaz, -maz]
172. İsteyen dāhil olur bezm-i ḫarīm-i hāşa
Der-i dergāh-ı şeh-i ‘aşḳda **olmaz** derbān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [olmaz, -maz]
173. Hālet-i ‘aşḳ derūnumda ḳalır mı mestūr
Neş’e-i mey dil-i mestānda **olmaz** pinhān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [olmaz, -maz]
174. Gönül deyr-i muḫabbetde nice bāde-perest **olmaz**
Bulur zevḳ-i leb-i la‘l-i bütānī cām-ı şahbāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [olmaz, -maz]
175. Merd-i meydān-ı muḫabbet **oldum** etme iştibāh
Hüccet-i ḳatī‘ olur da‘vā-yı ‘aşḳa tīg-i āh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [oldum, -dum]
176. **Olursa** āşinā-yı sırr-ı ḫikmet ‘ayn-ı vahdet-bīn
Semā vü arz beyninde görür mü hiç bīgāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [olursa, -sa, -ur]
177. Ḳalır mı Hüsrev-i ḫüsnüñ bu tarz-ı Muḫteşem’likde
Benim divān-ı Şevket’den ḡazel-ḫān **olduğum** ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [olduğum, -dug, -um]
178. Hıfz-ı Bārī’de olup şehzādegānıyla mūdām
Ola tır-i ḳahrına hep sīne-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 14). [ola, -a]
179. Umarım çok na’t yapıdı **ola** Peyğamber şefi’
Cürm ü taḳşirātını ‘afv etdirir rüz-ı kıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 7, Mısra 7). [ola, -a]
180. Vücūd-ı vecd ü hāle cevher-i ḫākī olur bürhān
Beḳā ba‘de‘l-fenāya ḫāl ile **olmaz** mı istidlāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 15, Mısra 4). [olmaz, -maz]
181. İstemez ‘aḳl-ı Felātūn celb-i cāha cāhil ol
Ṭālī’iñ **olsun** ḳavī tedbīr ü re’yde Bāḳıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [olsun, -sun]
182. Tevbeler **olsun** feda peymāneye
Cām-ı la‘līn şun dil-i mestāneye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 9). [olsun, -sun]
183. Zemīne yüz süren seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz **olduğundan** dā‘imā minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [olduğundan, -duğ, -uñ, -dan]
184. Öte gitsin bize hem-derd **olamaz** bülbul-i zār
Süz-ı hicrān ile pervānede feryād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 13). [olamaz, -a, -maz, -]
185. Görmez ol ādem Serendīb-i nedāmet kim **ola**
Dāne-çin-i naḫl-i minū-perver-i Ṭübā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [ola,]
186. Görmez ol ādem Serendīb-i nedāmet kim **ola**
Dāne-çin-i naḫl-i minū-perver-i Ṭübā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [ola,]

187. **Olaldan** Rûm ili vâlîsi ol düstür-ı dâd-âver
Re‘âyâ vü berâyâ dem-güzâr olmağda râhatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 5). [olaldan,]
188. Egerçi büt-şiken **olmağ** kolay degil zâhid
Sen olma bârî bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [olmağ,]
189. Lerze-nâk **olmağdayım** tâb-ı muhabbetle Fehîm
Halk olunmuşdur vücûdum hâk-i Nişâbü'r'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 35).
[olmağdayım, --da, --y-, --ım]
190. Edegör âteş-i 'aşk-ile vücûdu pür-dâğ
Revzen **olmazsa** eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [olmazsa, -sa]
191. Reh-revân-ı bâtına tevfiğ **olmazsa** refiğ
Hızır rehber etse olmaz yine reh-zenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 5).
[olmazsa, -sa]
192. Göñül şahbâ-yı hüsni dil-bere hum-hâne **olmaz mı**
Ser-i Mecnûn şarâb-ı 'aşkına peymâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 1).
[olmaz mı, --maz, -mı]
193. Göñül şahbâ-yı hüsni dil-bere hum-hâne **olmaz mı**
Ser-i Mecnûn şarâb-ı 'aşkına peymâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 2).
[olmaz mı, --maz, -mı]
194. Hayâl-i zülf-i Leylâ'sıyla dil dîvâne **olmaz mı**
Dil-i çeşm-âşinâ sâmn-ile bigâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 3). [olmaz mı, --maz, -mı]
195. Hayâl-i zülf-i Leylâ'sıyla dil dîvâne **olmaz mı**
Dil-i çeşm-âşinâ sâmn-ile bigâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [olmaz mı, --maz, -mı]
196. Hemîşe mest ile ülfet eden mestane **olmaz mı**
Behîşt-i gül-zemîn anda büt-i hürî-edâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [olmaz mı, --maz, -mı]
197. Mey anda dil-ber anda cümle yârân-ı şafâ anda
Geçip cennetden âdem sâkin-i mey-hâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 10).
[olmaz mı, --maz, -mı]
198. Bu esbâb-ı cününü seyr eden dîvâne **olmaz mı**
Rumûz-ı vahdeti şüfî temâşâ eyle kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 15). [olmaz mı, --maz, -mı]
199. Zihî hayrî'l-halef vâlâ-tebâr u pâk-gevher kim
Aña mehd-i şadef-kârî felek **olmaz mı** minnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 16). [olmaz mı, --maz, --mı]
200. Kûdüret vermeseñ Vecdî nola yârâna **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 25).
[olmaz mı, --maz, --mı]
201. Sebû zânûda sâgar elde yâr âgûş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hâşıla meclis 'aceb rindâne **olmaz mı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20).
[olmaz mı, --maz, --mı]
202. Tıfl-ı eşkiñ yeri var **olsa da** dîdemde 'azîz
'İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [olsa da, -sa, --da]
203. **Olur** tâc-ı ser-i fağfür elbet mesken-i minâ
Ezelden büse-gâh-ı câm-ı Cem'dir dâmen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [olur,]

Ö ö

‘ömr: *Ömür, hayat.*

1. Cīvānıñ şöhetini ihtiyār eylerse bir ādem
Şebāb üzre geçer **‘ömrü** cihānda hiç pır olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6*). [*‘ömrü cihānda, --da*]

‘ömr-i ādem: *İnsan ömrü, Âdemoğlunun hayatı.*

1. Eyledi kütāh sāl-i vaşlı ammā çarḥ-ı dūn
Rüz-ı hecri **‘ömr-i Ādem-veş** dırāz eyler baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 12*). [*‘ömr-i ādem-veş, -veş*]

‘ömr-i ebed ver-: *Sonsuz ömür verilmek.*

1. Aña hem vālid-i zī-şānına feyz-i cenāb-ı Hāk
Vere ‘ömr-i ebed iḳbāl-i sermed zevk ü rāhatla (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 10*). [*‘ömr-i ebed vere, --e*]
2. **Vere ‘ömr-i ebed** iḳbāl-i sermed ‘izz-i bī-ğāye
Seni ‘ilm ü hūnerle Hāzret-i Hāk ede şāhib-cāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 11*). [*‘ömr-i ebed vere, --e*]

‘ömr-i ebed ver-: *Sonsuz ömrün verilmesi.*

1. Hūdā bu hānedānı eylesin āfātdan maḥfūz
Verip ‘ömr-i ebed iḳbāl-i sermed ‘izz ü devletle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 24*). [*‘ömr-i ebed verip, --ip*]

‘ömr-i sermed: *Daimi ve ebedi ömür.*

1. Cihānda ‘arz-ı kālā-yı hūner olduḳça ol zāta
Vere Bārī te‘ālā **‘ömr-i sermed** ‘izz ü bī-ğāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 36*). [*‘ömr-i sermed,]*

‘ömrüñ eفزün et-: *(Birinin) ömrünü çok ve uzun etmek.*

1. **‘Ömrüñ eفزün ede** Hūdā-yı kerīm
Rüz u şeb böyledir du‘ā-yı Fehīm (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 13*). [*‘ömrüñ eفزün ede, --e*]

öp-: *Öpmek.*

1. Raḳīb-i dīv-siret ḥātem-i la‘lin **öper** elbet
O bed-ḥū siḥr ile mühr-i Süleymān’ı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 9*). [*öper, -er*]

öte git-: *İleri doğru gitmek, uzaklaşmak.*

1. **Öte gitsin** bize hem-derd olamaz bülbül-i zār
Süz-ı hicrān ile pervānede feryād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 13*). [*öte gitsin, -sin*]

öyle: *O şekilde, ona benzer, onun gibi.*

1. **Öyle** bir ‘Anḳā-yı nāzım kim Hümā-yı lā-mekān
Şayd içün Cibril-i kudsü şāh-bāz eyler baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 3*). [*öyle,]*
2. **Öyle** vahşet-zedeyim ülfet-i ḥalkdan gör kim
Kendi sāyemden olur renci-ş aḡyār baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 5*). [*öyle,]*
3. Nev-nihāl-i gül-bün-i şerm ü edebdir **öyle** kim
Verd-i ruḥsārın kızardır şu‘le-i germ-i nigāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 3*). [*öyle,]*

özge: Başka, diğer.

1. Sîne-süzum câme-çâkim **özge** bir dîvāneyim
Reng-i gül-ruhsârına bûlbûl gibi pervāneyim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 51*).
[özge,]
2. Ben şehîd-i deşne-i çeşm-i bütânım tâ ezel
Sâye-i şemşîr-i ser-tîz **özge** me' mendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 4*). [özge,]

P p

pādişāh-ı bahr u ber: *Deniz ve karanın padişahı.*

1. **Pādişāh-ı bahr u ber** ‘Abdūlmecīd Hān kim odur
Şevket ü iclāl ile şāhān-ı dehrīn a‘zamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 12, Mısra 1). [pādişāh-ı bahr u ber,]

pāk et-: *Temizlemek.*

1. Şubh-ı rüyuñ dāmen-i şām-ı firākı çāk eder
Māh-ı hüsnüñ zulmet-i leyl-i hümümü **pāk eder** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 2). [pāk eder, --er]

pāk eyle-: *Temizlemek.*

1. Kesret-i aşnāmdan **pāk eyledik** beyt-i dili
Bir büt-i vahdet-güzine hāşdır büt-hānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [pāk eyledik, --dik]

pā-māl ol-: *Ayak altında kalmak, çiğnenmek.*

1. Zemīne yüz süren seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan dā’imā minber **olur pā-māl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6). [pā-māl,]

parlat-: *Parlatmak.*

1. Muğbeçe bintü’l-‘ineble edicek germ ülfet
Parladır neş’e ile encümen-i rindānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [parladır, -ır]

pās: *Kir, leke || Kötülük.*

1. Āh-ı mazlūmdan āhen-dil olur raḥne-pezir
Getirir **pās** nefes āyine-i fülāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [pās,]

pāv-i dār: *Sonsuza kadar yaşamak, ölümsüz (cismen değil, ismen yaşamak).*

1. Bu dār içinde Fehīmā kelām-ı Ḥaḫḫ’ı diyen
Misāl-i Ḥazret-i Maṣṣūr **pāv-i dāra** gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [pāv-i dāra, --a]

Peçli: *Macaristan’da bir şehir (güzel kimse bağlamında).*

1. Süzüp ḥayli siyeh-çeşmiñ düzer ṭabūr-ı müjgāniñ
O **Peçli** meçli kāfir mülk-i imānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [peçli,]

pehlivān-ı hünere: *Yetenekli pehlivan, güreşçi.*

1. **Pehlivān-ı hünere** sāḥa-i maḥşūş olmaz
İşte meydān-ı şūḥan gitmeyelim Şirāz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 14, Mısra 17). [pehlivān-ı hünere, --e]

pejmürde: *Solmuş, soluk, solgun.*

1. Lāle-i gül-şen-i dil oldu yine **pejmürde**
Ger tekāsül var ise dīde-i giryānadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [pejmürde,]

pek: *Çok fazla, öyle pek.*

1. **Pek** atılma ruḥ-güşā olmaz o şāh-ı hüsn ü ān
Māt olursun başka bir maṣṣūbedir açmaz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [pek,]
2. Atlas-ı kaftān-ı iḳbāl-i cihān **pek** köhnedir
İltifāt etme Fehīmā cāme-i pejmürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [pek,]

3. Zümre-i hübn içinde **pek** begendim ben seni
Cismime cân ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 1). [pek,]
4. Dür olan ḥāk-i vatandaş āh eder bî-iḥtiyār
Pek müberhendir bu da 'vā nāle-i fağfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 22). [pek,]

pek çok: Çok fazla.

1. Mā'il olma 'aql-ı merdî zā'il eyler duḥterez
Pek çok Eflātūn'u Mecnūn eyledi Leylā-yı rāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [pek çok,]

penāh: Sığınmak.

1. Nāvek-i kavv-i kazzādan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızādan gayrı var mıdır **penāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12). [penāh,]

penāh et-: Sığınmak.

1. Şāh-ı merdān sāyesin bu 'arşada **etdi penāh**
Eylemez fil-i havādisden hāzer ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [penāh etdi, --di]

penbe-i mīnā-yı dil: Gönül şişesinin pamuğu.

1. **Penbe-i mīnā-yı dil** mağz-ı ser-i Maşūr olur
Neş'e-i vahdet verip keyfiyyet-i şahbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [penbe-i mīnā-yı dil,]

per ü bāl-i hased: Kıskançlığın kolu kanadı.

1. Tecellī-zār-ı dāğ-ı sīnemi gördükçe pervāne
Per ü bāl-i hasedle şem'-i sūzānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [per ü bāl-i hasedle, --le]

per ü bāl-i hümā: Hüma kuşunun kolu kanadı.

1. **Per ü bāl-i Hümā'yı** hırka-i peşmīne etmişdir
Kānā'at eyleyenler üstüḥān-ı murğ-ı bīzāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [per ü bāl-i hümā'yı, --yı]

per ü bāl-i tefekkür: Düşüncenin kolu kanadı.

1. Hemān Kāf-ı kâderde buldular 'Ankā-yı tedbiri
Per ü bāl-i tefekkürle giderken rāḥ-ı düşvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [per ü bāl-i tefekkürle, --le]

perçem: Alna düşen saç demeti, kakül.

1. Fesi üzre dökülen **perçemi** mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [perçemi, -i]
2. **Perçem** ü ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāna meftūn olalı
Gül-şen-i 'ālemde bakmaz sūnbül ü reyḥāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [perçem,]

perçem-i cānān: Sevgilinin kakülü.

1. Naḥl-i bîdi görürüz **perçem-i cānāna** bedel
Servidir rü'yetimiz kâmet-i mevzūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 11). [perçem-i cānāna, --a]

perde-dār: Perdecî, perde arkasında bekleyen, hâcib.

1. **Perde-dār-ı dār-ı** 'aşk olduñ Fehimā verme ser
Rāz-ı 'aşkı āşikār etmek saña nāmūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [perde-dār-ı, -ı]

perde-i esrār: *Sır perdesi.*

1. Nağme-i kânûn-ı hikmet neydüğün fehm eyledim
Eyledi vâkıf beni çok **perde-i esrâra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [perde-i esrâra, --a]

perde-i fânûs: *Fanus örtüsü (gönül bağlamında).*

1. **Perde-i fânûsa** sığmaz şem'-i hüsn-ârâ-yı 'aşk
Câme-i cimini süzân eyledi pervâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [perde-i fânûsa, --a]

perde-i ruhsâr: *Yüz perdesi, yüz örtüsü.*

1. Bend ederdi seni ol şâh-ı bütân ey şüfî
Neyleyim **perde-i ruhsârını** açmaz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [perde-i ruhsârını,]

perde-i şeb-reng-i baht: *Bahtın siyah perdesi.*

1. Gösterir mi mihr-i maşşûdu felekde rûzigâr
Perde-i şeb-reng-i bahtım sâye-efgendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 20). [perde-i şeb-reng-i bahtım, --i--ım]

perestîş et-: *Tapınmak, meyl etmek, gönülden bağlanmak.*

1. Merdüm-i çeşmim **perestîş etmede** ruhsârına
Şem'-i bezm-i hüsnünün pervânesi var nûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [perestîş,]

perestîş evle-: *Meyletmek, tapınmak.*

1. Beste-i zünnâr-ı zülfü yalnız bir ben miyim
Kâ'inât **eyler perestîş** ol büt-i dîn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [perestîş ol,]

perî: *Peri (soylu güzel) || Sevgili.*

1. Cevher-i kân-ı leâfetdir vücûduñ ey **perî**
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 7). [perî,]
2. Ziver-i gül-şen-i âgûş olur âḥir o **perî**
Gülerek açılarak gül gibi ḥandân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [perî,]

per-i Cibrîl-i ma'nâ: *Mana Cibril'inin (Cebrail) kanatları.*

1. Kıyâs etme ḥaṭ-ı sebz ol **per-i Cibrîl-i ma'nâdır**
Ki etmiş beyt-i hüsnün kudsiyân-ı Ḥaḳ ziyâret-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 7). [per-i cibrîl-i ma'nâdır, --dır]

per-i pervâne: *Kelebek kanadı (yanma, ateş bağlamında).*

1. Bize sensiz **per-i pervânedir** bālîn-i râḥat âh
Şeb-i târik-i firḳatde ser-â-pâ şem'-i süzânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [per-i pervânedir, --dır]

perî-çehre: *Peri yüzlü.*

1. Nîm-tenle göricek gitdi bütünce 'aqlım
O **perî-çehre** Fehîmâ beni kıldı şeydâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [perî-çehre,]

perî-rû: *Peri yüzlü, peri gibi çok güzel yüzlü.*

1. Ol **perî-rû** cây-gâh etdikçe mînâ-yı dili
Reng-i şahbâ ferş olur bālîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [perî-rû,]

perī-ruhsār: *Peri yüzlü, güzel yüzlü (sevgili).*

1. Dört tarafından bağlayıp zabt etdiler divânemi
Çarpıldı çâr-ebrû bir **perī-ruhsāra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [perī-ruhsāra, -a]

perī-rüvân: *Peri yüzlü güzeller.*

1. **Perī-rüvānı** teşhîr eylemekdir maṭlabıñ ammā
Fehīmā mülk-i Belkīs’a Süleymān olduĝuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 13). [perī-rüvānı, -ı]

perīşān: *Daĝınık, karışık.*

1. Ğonce-i bāĝ-ı şū’uru tār u mār etmek için
Ṭarf-ı festen sünbül-i zülfüñ **perīşān** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 12). [perīşān,]
2. Bād-ı nāzıñla **perīşān** hâtırım kākül gibi
Bāde-i āşüfteĝi açmış beni sünbül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 57). [perīşān,]

perīşān ol-: *Daĝılmak, perişan olmak.*

1. Düşüp sevdā-yı zülfe kalmadı bir yerde ārāmım
Cihānda hāne-ber-düş u **perīşān olduĝum** kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [perīşān olduĝum, --duĝ, --um]
2. Demişsin ey şabā yok bāĝ-ı dilde sünbül-i efkār
Hevā-yı zülf-i yār-ile **perīşān olduĝuñ** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [perīşān olduĝuñ, --duĝ, --un]

perī-zād: *Periden doğmuş, peri gibi güzel.*

1. Bir **perī-zādıñ** hayāl-i hüsnüne düş olmuşuz
Hâtır-ı ahbābdan ey dil ferāmüş olmuşuz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 15). [perī-zādıñ, -ıñ]

pertev: *Parıltı, ışık saçan.*

1. Süziş-i pervāneden **pertevlenir** fânüs-ı ‘aşk
Şu‘le-pâş-ı dāĝ-ı sinem şem‘-i rüşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 17). [pertevlenir, --le, --n, --ir]

pertev-i ikbāl: *Mutluluk ışığı.*

1. Olur mu faşş-ı zerrin ile kâmil cevher-i nākış
Siyeh-dil **pertev-i ikbāl** ile rüşen-zamir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 16). [pertev-i ikbāl,]

pertev-i subh-ı murād: *Arzu ve istek sabahının ışığı.*

1. Mihr-i ‘aşkıñla münevver olalı hāne-i dil
Pertev-i şubh-ı murāda ediyor istiĝnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [pertev-i şubh-ı murāda, --a]

pervāne: *Işık etrafında dönen kelebek || Âşık.*

1. Fűrüg-ı hüsnü artar yār ile biz şoĝbet etdikçe
Şem‘ rüşenlenir **pervāneler** germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [pervāneler, -ler]
2. Cān fedā-kārāne süz-ı ‘aşkdan **pervānedir**
Şem‘-i fânüs-ı muhabbet şeh-per-i **pervānedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [pervānedir, --dir]

3. Sūziş-i **pervāneden** pertevlenir fānūs-ı ‘aşk
Şu‘le-pāş-ı dāğ-ı sīnem şem‘-i rūşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 17).
[pervāneden, -den]
4. Şem‘-i mināya urup kendini **pervane** kadeh
Kanmadı āteş-i seyyāleye mestāne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [pervane,]
5. Sūziş-i hūsn-i bütāna ‘āşıkān me’nūsdur
Cānlar **pervāne** gūya sīneler fānūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [pervāne,]
6. Tecellī-zār-ı dāğ-ı sīnemi gördükçe **pervāne**
Per ü bāl-i ḥasedle şem‘-i sūzānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 13).
[pervāne,]
7. Perde-i fānūsa şıgmaz şem‘-i hūsn-ārā-yı ‘aşk
Cāme-i cismīni sūzān eyledi **pervāne** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [pervāne,]
8. Gül ‘arāk nūş eylemiş ol māh cām-ı hāleden
Gönce-i ruḥsārınā **pervanesi** var jāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 20).
[pervanesi, -si]
9. Öte gitsin bize hem-derd olamaz bülbül-i zār
Sūz-ı hicrān ile **pervānede** feryād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 14). [pervānede, -de]
10. Murğ-ı āteş-ḥāra dönmüşken dil-i dīvānede
Lezzet-i şevk-i muḥabbet neydüğün **pervānede** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 14).
[pervānede, -de]
11. Sīne-sūzum cāme-çākim özge bir dīvāneyim
Reng-i gül-ruḥsārına bülbül gibi **pervāneyim** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 52).
[pervāneyim, -yim]
12. Sūz-ı ‘aşk-ı yāra mā’ildir dil-i rindānemiz
Buldu zevk-i gülsitānı nārda **pervānemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 2).
[pervānemiz, -miz]
13. Merdüm-i çeşmim perestīş etmede ruḥsārına
Şem‘-i bezm-i hūsnünū **pervanesi** var nūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 8).
[pervānesi, -si]

pervāne-i sāğar: Kadeh kelebeği (göz alıcı parıltı bağlamında)

1. Döner bir şu‘le-i cevvalēye **pervāne-i sāğar**
Giyince āteş-i seyyāleden cāme ten-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [pervāne-i sāğar,]

pervāne-tab‘: Karanlıkta ışığın çevresinde uçan kelebek yaratılışında olmak || Āşık.

1. Bülbül-i **pervāne-tab‘ım** hem semender- tıynetim
Zevk-i bāğ u reng-i şu‘le künc-i külḥandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 7).
[pervāne-tab‘ım, --ım]

pervāz et-: Uçmak.

1. Kāf-ı istiğnāda **pervāz etse de** ‘Ankā-yı dil
Şayd eder şeh-bāl-i kudretle anı şeh-bāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 9).
[pervāz etse de, --se, --de]

pervāza gel-: Uçmak.

1. Kānde şeh-bāz-ı hūner olsa **gelir pervāza**
İşte meydān-ı şulḥan gitmeyelim Şīrāz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 14, Mısra 1). [pervāza gelir, --ir]

peşimān: Pişman.

1. Giderdik kār-ı ‘aqlı re’y ü tedbīre **peşimānız**
Bakıp biz şūret-i āyīne-i taqdīre ḥayrānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [peşimānız, -iz]

peşimān ol-: Pişman olmak.

1. 'Âşıkñ terk ede gör mǎ'il-i hicran olarak
Lutfu ağıyara kıl ey şüh **peşimān olarak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [peşimān olarak, --arak]
2. Bu bezmñ bādesinde kalmamış keyfıyyet-i dīrñ
Fehimā tevbe-i meyden **peşimān olduğum** kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [peşimān olduğum, --dug, --um]

pes-mānde-i vādī-i hayret: Şaşkınlık vadisinin geri kalıcısı.

1. Fehimā naṭ'-ı şatranc-ı kaderde beydağ-ı tedbīr
Olur **pes-mānde-i vādī-i hayret** sür'at etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 14). [pes-mānde-i vādī-i hayret,]

peşse: Sivri sinek..

1. Hiç taḳarrüb mü eder ehl-i hevāya zāhid
Müte'āzım olamaz **peşse** huzūr-ı bāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [peşse,]

pest ü bālā: Alçak ve yüksek.

1. Ğarīḳ-i lücce-i ihsānñ oldu hāş u 'ām cümle
Olup cārī dem-ā-dem cū-yı cūduñ **pest ü bālāya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [pest ü bālāya, --ya]

pevdā: Ortaya çıkma, görünme.

1. 'Adālet lafzı ma'nā eyledi **peyda** zamānında
Edip her bir umurunda tevessül şer'e ḡāyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 9). [peyda,]
2. Hiç tecellī tekerrür mü eder 'ālemde
Küh-ken olsa da **peydā** yine Ferhād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [peydā,]

pevdā et-: Ortaya çıkmak.

1. Kilk-i Ferruḡ Efendi-i dānā
Etdi bir böyle nev-eser **peydā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 2). [peyda etdi, --di]

pevdā ol-: Ortaya çıkmak, var olmak, görünmek.

1. Maḥv olur ḡüsn-i 'amel kār-ı bed **olur peydā**
Mazhar olmuş şıfat-ı kahr u celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [peydā olur, --ur]

peygamber: Haberci, nebi.

1. 'İlme **Peygamber** Medīne bābı anuñ Murtażā
Cümle aşḡābı nücüm ḡurşid-i vālādır 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [peygamber,]
2. Umarım çok na't yaptı ola **Peygamber** şeffī'
Cürm ü taḳşirātını 'afv etdirir rüz-ı kıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 7). [peygamber şeffī',]

peyk-i Hüdhüd: Haberci Hüdhüd (Çavuş) kuşu.

1. Fehimā **peyk-i Hüdhüd** eyledi milādını tebşīr
Bahā'eddīn Süleymān Beg cihāna geldi rif'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 11). [peyk-i hüdhüd eyledi,]

peyk-i meserret: Sevinç habercisi, Sevinçli haber getiren haberci.

1. Geldi bir **peyk-i meserret** söyledi tārīḡını
Maḳdem-i Sultān Meḡemmed kevnı kıldı pūr-neşāṭ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 2, Mısra 1). [peyk-i meserret,]

pevmāne: Kadeh.

1. Neş'e-dār olalı dil la'l-i leb-i dil-dārımız
Oldu müstağnī mey-i gül-gündan **peymānemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 4).
[peymānemiz, -miz]
2. Neş'e-dār olsun diyü ehl-i muḥabbet ey Fehīm
Bir tolu **peymāne** şundu meclis-i 'irfāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18).
[peymāne,]
3. Gönül şahbā-yı ḥüsn-i dil-bere ḥum-ḥāne olmaz mı
Ser-i Mecnūn şarāb-ı 'aşkına **peymāne** olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 2).
[peymāne,]
4. Taḥt-gāh-ı 'aşkda şimdi Süleymān'ım Fehīm
Tāc-ı Cem **peymānedir** bezmimde Ḥüsrev'dir nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 72). [peymānedir, -dir]
5. Tevbeler olsun feda **peymāneye**
Cām-ı la'lin şun dil-i mestāneye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 9). [peymāneye, -ye]
6. Bezm-i girdāb-ı cünün içre dönen **peymāneyim**
Cüş-ı tūfān-ı belādan keşt-i vīrāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 53).
[peymāneyim, -yim]

peymāne-i ikbāl: Mutluluk kadehi.

1. Kimseniñ **peymāne-i ikbālī** meksūr olmasın
Tıynet-i pākizesi ḥāk-i Nişābūr olmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 55).
[peymāne-i ikbālī, --i]

pey-rev ol-: İzinden gitmek, peşi sıra gitmek.

1. **Pey-rev olmuşdur** Fehīm'in hātife ey ḡonce-leb
Şavt-ı bülbül nāle-i şeb-gīrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 13). [pey-rev olmuşdur, --muş, --dur]

pīç ü tīb: Güç (zor) ve karışık.

1. Etmeyiz vārid olan ḥükm-i każādan **pīç ü tīb**
Tā ezelden etmişiz bāb-ı rızāya intisāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [pīç ü tīb,]

pinhān: Saklı, gizli.

1. Hālet-i 'aşk derūnumda qalır mı mestūr
Neş'e-i mey dil-i mestānda olmaz **pinhān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 6). [pinhān,]

pinhān eyle-: Saklamak, gizlemek.

1. Küfr-i gīsū **eylemiş pinhān** nūr-ı vechiñi
Kaşdı zülf-i kāfirin hep cevher-i imānadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 11). [pinhān eylemiş, --miş]

pīr: İhtiyar, yaşlı; şeyh.

1. **Pīr** iken şeyḫi civān eyledi nūş-ı şahbā
Taḳviyetde diyemem bādeden imdād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [pīr,]
2. Civāniñ şoḫbetini ihtiyār eylese bir ādem
Şebāb üzre geçer 'ömrü cihānda hiç **pīr** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [pīr,]
3. Gürūh-ı zen-perestāniñ demişsin **pīriyem** zāhid
Seniñ beytū 'ş-šanemde Şeyḫ-i Şan'ān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 7).
[pīriyem, --i, --yem]
4. Ḥāk'dan istirḫām ile tārīḫ-i fevtin yaz Fehīm
Pīr idi Hātif Efendi eyleye 'adni maḳām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 10). [pīr idi, -idi]

pīrden evlād ol-: Yaşlıdan çocuk olmaz.

1. Veled-i kalb denir nazma gerek tab‘-ı civân
Çünkü meşhûr mesel **pîrden evlād olmaz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 16). [pîrden evlād olmaz,]

pîrehen-i Yûsuf: Yusuf’un gömleği (Hz. Yusuf ve Hz. Yakup kıssasına telmihte bulunuluyor).

1. ‘Arağ-ı nâzı süzüp **pîrehen-i Yûsuf’dan**
Neş’e-i ‘işve verir meşreb-i cânâna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [pîrehen-i yûsuf’dan, --dan]

pîre-zen: İhtiyar kadın (dünya bağlamında).

1. Zevk-i dünyâ edemez ehl-i dili Şîrîn-kām
Oldu helvâsı zehir **pîre-zeniñ** Ferhād’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [pîre-zeniñ,]

pîre-zen-i dünyâ: Koca karı gibi olan dünya.

1. Böyle bir sür-ı neşât-âver-i şevk-efzânîñ
Misli manzûru degil **pîre-zen-i dünyânîñ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 8). [pîre-zen-i dünyânîñ, --nın]

pîr-i çarh: Felek ihtiyarı, felek.

1. Nâle-i tıfl-ı dile rahm etdi artık **pîr-i çarh**
Çok cefâlar eyleyip inşâfı az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [pîr-i çarh,]

pîr-i felek: Felek ihtiyarı, felek.

1. Olur **pîr-i felek** lâlâsı Zühre dayesi elbet
Kamer-ţal’at o tıfl-ı evc-i ikbâlîñ şadâkatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 19). [pîr-i felek,]

pîr-i mey: Meyhaneci.

1. Hürmet eyler bâdeye nâ-maḥreme vermez ayağ
Pîr-i meyde yok mu zâhid diğkat et ḥâl-i şalâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [pîr-i meyde, --de]
2. Bir âteş-pâre toğdı duḡter-i rezden bâde nāmında
O kâfir-zâde kızkın **pîr-i meyle** ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [pîr-i meyle, --le]

pîr-i muğân: Meyhaneci || Sevgili.

1. Sâlik-i **pîr-i muğân** olmağa ey şeyḡ çalış
Kulḡul-ı hû-yı şurâḡı ola dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [pîr-i muğân,]
2. Edermiş cām-ı feyzi ‘aşk-ı rindân dest-i sâkîden
Ayağın bûs edip **pîr-i muğâna** ḡidmet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [pîr-i muğâna, --a]
3. Elini bûs ederek **pîr-i muğânîñ** âḡir
Çekdi bintü’l-‘inebi sineye merdâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [pîr-i muğânîñ, --ın]

pîrlik: Yaşlılık, ihtiyarlık.

1. **Pîrlikde** terk-i bâr-ı mâ-sivâ âsândır
Bergden ‘ârî olur eşcâr çün vakt-i ḡazân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [pîrlikde, -de]

pister-i ġam: Gam döşegi, gam.

1. **Pister-i ġamda** edip feryâd eyyâm u leyâl
Derd-i ḡasretle vücûdum oldu cânâ bî-mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 9). [pister-i ġamda, --da]

pister-i gehvâre-i âgûş: Kucaktaki beşik yatağı.

1. Olunca zîver-i gül **pister-i gehvâre-i âgûş**
Kırmızı zülf-i havrâdan sezadır olsa zînetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 17). [pister-i gehvâre-i âgûş,]

pîşvâ-yı evliyâ: Velilerin önderi.

1. Şîr-i Yezdân tîg-i meslûl-i mücellâdır 'Alî
Pîşvâ-yı evliyâ maḥbûb-ı Mevlâ'dır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [pîşvâ-yı evliyâ,]

pul: Para, akçe.

1. Ehl-i 'irfân zâr olur mu şeşder-i tedbirde
'Akl-ı Eflâtûn'u almaz bir **pula** dîvânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [pula, -a]

pür ol-: Dolmak.

1. Hâr-ı âgyâr ile **pür oldu** zemîn-i gül-zâr
Başlasın nâle vü feryâda hemen bülbül-i zâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [pür oldu, --du]

pür-âb: Göz yaşı dolu.

1. Serde âteş dili **pür-âb** hemân hâl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu dem-sâz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1). [pür-âb,]

pür-dâğ: Yarası çok, bol yaralı.

1. Edegör âteş-i 'aşk-ile vücûdu **pür-dâğ**
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [pür-dâğ,]

pür-dil: Yürekli, cesur.

1. Şecâ'at zâtı lâzım âlet-i harb eylemez **pür-dil**
Cebân-lâbis olursa zırh-ı Dâvûdî dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [pür-dil,]

pür-hayâl: Hayal ile dolu (şiir bağlamında).

1. Hâll edince 'ukde-i esrâr-ı nazmı ey Fehîm
Böyle rengin **pür-hayâl** eş'âr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [pür-hayâl,]

pür-'imâret eyle-: Tamamen onarmak, mamur hale getirmek.

1. Etdi Tanzîmât-ı Hayriyye zamanında zühûr
Pür-'imâret eyledi mülk-i harâb-ı 'âlemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 8). [pür-'imâret eyledi, --di]

pür-kîn ol-: Kinlenmek, kin dolmak.

1. Düşmen-i rûşen-zamîrândır sipihr-i tîre-rû
Gerçi zengî şerm edip **pür-kîn olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [pür-kîn olur, --ur]

pür-neşât: Neşe dolu.

1. Geldi bir peyk-i meserret söyledi târîhîni
Maḥdem-i Sultân Meḥammed kevnî kıldı **pür-neşât** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 2, Mısra 2). [pür-neşât,]

pür-neş'e: Çok neşeli.

1. Vişāl-i hūrī zāhid yād edip **pür-neş'e** olmaz mı
Halāvet-yāb olur müflis olanlar mālīhulyādan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9*). [*pür-neş'e,]*

pür-nevā-yı āh: *Nağme dolu inleyiş, ah.*

1. **Pür-nevā-yı āh-ile** āheng edince sāz-ı 'aşk
Bezm-i 'uşşāka gelip raşş eyledi şehnāz-ı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 1*). [*pür-nevā-yı āh-ile,]*

pür-şeref: *Çok şerefli.*

1. Şāh-ı heft-iqlīm Maḥmūd Ḥan 'adliyyü'l-hışāl
Hük-m-i hikmet-zādı kıldı kâ'inātı **pür-şeref** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [*pür-şeref,]*

pür-temkîn ol-: *Çok tedbirli olmak.*

1. Cüşiş-i eşke sükūnet verdi şevk-i 'arızın
Cünbiş-i sīm-āb **pür-temkîn olur** āyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 14*). [*pür-temkîn olur, --ur]*

pür-ziyā: *Işıkla dolu.*

1. **Pür-ziyā** olsa sevād-ı sūḥanım nola Fehīm
Şem'-i ma'nādır eden ḥāne-i lafzı rüşen (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 13*). [*pür-ziyā,]*

püskül: *Bir ucundan bazı şeylere süs olarak takılan, diğer ucu serbest saçak biçimindeki iplik demeti.*

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi **püskülü** mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11*). [*püskülü, -ü]*

püsküllü belā: *Kendisinden kurtulmak bir türlü mümkün olmayan, büyük sıkıntı, zarar veren kimse veya şey.*

1. Fesi üzre dökülen perçemi mi **püsküllü** mü
Oldu fikr etme bunu başıma **püsküllü belā** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 12*). [*püsküllü belā,]*

R r

Rab: Allah, Cenab-ı Hak.

1. Sırr-ı 'aşkı eşk-i çeşmim yâre ifşâ eyledi
Olmasın hem-râzı yâ **Rab** kimsenin ehl-i nifâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [rab,]

râcil ol-: Yaya; bilgisiz olmak.

1. Şeh-süvâr-ı 'arşa-i ikbâl olmağa garağ
Sen de ebnâ-yı zamân-âsâ hünlerde **râcil ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [râcil ol,]

rağbet eyle-: İstemek, arzu etmek.

1. Bâde-i gül-gûna **rağbet eylemez** mahmûr-ı 'aşk
Hakk'ı söyler zülfüne ber-dâr iken Manşûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 29). [rağbet eylemez, --mez]

râh: Yol; usûl, tarz.

1. Nakd-i 'ömrü **râhına** şarf u nisâr etmek de güç
Şahid-i maşşûdu ammâ der-kenâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [râhına, -i, -n, -a]

râhat: Huzur, mutluluk.

1. **Râhat** istersen takarrüb etme bâb-ı devlete
Gerçi âvâz-ı dühül pek hoş gelirmiş dürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 25). [râhat,]
2. Olaldan Rûm ili vâlisi ol düstûr-ı dâd-âver
Re'âyâ vü berâyâ dem-güzâr olmağda **râhatla** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 6). [râhatla, -la]

râhatü'l-Hak: Hak'tan gelen rahatlık, huzur.

1. Tâlib olur cem'-i mâl ü câha ahmağ dünyede
Görmedi aşhâb-ı devlet **râhatü'l-hak** dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 8). [râhatü'l-hak,]

râh-ı düşvâr: Güç ve zorlu yol.

1. Hemân Kâf-ı kaderde buldular 'Ankâ-yı tedbiri
Per ü bâl-i tefekkürle giderken **râh-ı düşvâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [râh-ı düşvâra, --a]

râh-ı fenâ: Yokluk yolu, ölüm.

1. Sâlik-i **râh-ı fenâyım** 'âzim-i semt-i beka
Hızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [râh-ı fenâ, --y-, --ım-yım]

râh-ı ğurbet: Gurbet yolu.

1. Fehimâ bizden evvel geşt ederken **râh-ı ğurbetde**
Gelip miñnet-keşân elbet bu cāyı menzil etmişdir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 1, Mısra 1). [râh-ı ğurbetde, --de]

râh-ı hayret-zâr-ı 'aşk: Aşkın şaşkınlık makamının yolu.

1. Ben derâ-yı kârbân-ı sürmenin feryâdıyım
Râh-ı hayret-zâr-ı 'aşkıñ sâlik-i nâ-şadıyım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 48). [râh-ı hayret-zâr-ı 'aşkıñ, --ın]

rahm: Merhamet, acıma; iyi muamele.

1. Giryemiz **rahme** getirmez felek-i seng-dili
Küşteniñ nâlesi rıkkat mi verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [rahme, -e]
rahm et-: Merhamet etmek.
1. Nâle-i tıfl-ı dile **rahm etdi** artık pîr-i çarh
Çok cefâlar eyleyip inşâfı az eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [rahm etdi, --di]

rahne-pezir: Zarar eden.

1. Âh-ı mazlûmdan âhen-dil olur **rahne-pezir**
Getirir päs nefes âyine-i fülâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [rahne-pezir,]

rakib: Şiirde sevgiliyi âşık kadar sevmediği halde ona sözünü geçiren ve onu âşıktan soğutmaya çalışan kimse, rakip.

1. O şeh-i hüsne **rakib** olsa mukârin ne ‘aceb
Getirir şadre edânîyi hudûs-ı ezmân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [rakib,]
2. Âşinâ oldu **rakibe** gezerek elden ele
Bezm-i yârâna ayağ başmadı bigâne kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [rakibe, -e]

rakib-i div-siret: Dev suretindeki yabancı(rakip).

1. **Rakib-i div-siret** hâtem-i la‘lin öper elbet
O bed-hû sihr ile mühr-i Süleymân’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 9).
[rakib-i div-siret,]

raks et-: Oynamak, dans etmek.

1. Toğdu mâh-ı rûzede mihr-i cihân-ârâ gibi
Bu sürür ile felek **rakş etdi** Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut’a 1, Mısra 12). [rakş etdi, -di]

raks evle-: Dans etmek.

1. Pür-nevâ-yı âh-ile âheng edince sâz-ı ‘aşk
Bezm-i ‘uşşâka gelip **rakş eyledi** şeh-nâz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [rakş eyledi, --di]

rām: İtaat etme, boyun eğme.

1. Medîneli ile ol şehri dil-ber ülfet eder
O bir gazâl-i hâremdir olur mu gayrıya **rām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [rām,]
2. Medîneli ile ülfet eder o şüh müdâm
O bir gazâl-i hâremdir olur mu gayriye **rām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [rām,]

râz-ı ‘aşk: Aşk sırrı.

1. Bülbül-i gül-zâr-ı vahdet sırr eder sırr-ı gülü
Fâş olur âh-ı hezârîñ kesretinden **râz-ı ‘aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [râz-ı ‘aşk,]
2. Benim ol gam-zede-i gamze-i çeşmiñ cânâ
Râz-ı ‘aşkı demem ey dîdesi gammâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [râz-ı ‘aşkı,]
3. Perde-dâr-ı dâr-ı ‘aşk olduñ Fehimâ verme ser
Râz-ı ‘aşkı âşikâr etmek saña nâmûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [râz-ı ‘aşkı, --ı]
4. **Râz-ı ‘aşkı** ‘âleme ibrâz kaydında iken
Hâk bu kim Mansûr-veş bir dâr geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [râz-ı ‘aşkı, --ı]

re'āvā vü berāvā: *Halk, yardımışlar.*

1. Olaldan Rüm ili vālisi ol düstür-ı dād-āver

Re'āvā vü berāvā dem-güzār olmağda rāhatla (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 6*). [*re'āvā vü berāvā,]*

redd et-: *Kabul etmemek, geri çevirmek.*

1. Dānişi dūr etdi Hāq mihr-i sarāy-ı 'aşkdan

Zāhidi **redd et** o dergehden o kim cāsüsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8*). [*redd et,]*

refik: *Arkadaş, yoldaş.*

1. Reh-revān-ı bātına tevfiğ olmazsa **refik**

Hızrı rehber etse olmaz yine reh-zenden hālāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 5*). [*refik,]*

rehā: *Kurtulma, kurtuluş.*

1. Qayd-ı dünyādan **rehāya** çāredir kaṭ'-ı emel

Rište-i kūteh olur bağ çeşm-i sūzenden hālāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 3*). [*rehāya, -y, -a]*

rehā bul-: *Kurtuluşa ermek, kurtulmak.*

1. Qayd-ı Leylā-yı hüsünden Qays-ı dil **bulmaz rehā**

Hālka-i gīsūlariñ zincir-i āhendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 11*). [*rehā bulmaz, -maz]*

2. Hevā-yı perçemi tül-i emeldir düşme ol kayda

Rehā bulmazsın ey divāne-dil zencir-i sevdādan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 8*).

[*rehā bulmazsın, --maz, --sın]*

rehber: *Yol gösterici, kılavuz.*

1. Sālik-i rāh-ı fenāyım 'āzim-i semt-i beḳā

Hızrı **rehber** eylesem bu yolda reh-zendir baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6*). [*rehber,]*

reh-i 'aşk: *Aşk yolu.*

1. 'Aklı da nefsi de etdik **reh-i 'aşka** irşād

Mürşid-i pīr ü civān kim dediler işte biziz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 17*). [*reh-i 'aşka, --a]*

reh-i mey-hāne: *Meyhane yolu.*

1. **Reh-i mey-hāneyi** ta 'rife ne hācet zāhid

Nāle-i çeng ü rebāb oldu sürāğ-ı 'işret (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 13*). [*reh-i mey-hāneyi, --yi]*

reh-i tecrīd: *Soyutlanma yolu.*

1. **Reh-i tecrīdde** derler mi Aristo'ya ḥakīm

Terk-i dünyā eden İskender'e üstād olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 5*). [*reh-i tecrīdde, --de]*

rehin-i bāde ol-: *Şaraba rehin bırakmak.*

1. Hevā-yı çeşm-i mestiñle ḥarābāta düşüp zāhid

Rehin-i bāde oldu 'ākıbet tesbīh ü seccāde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 10*). [*rehin-i bāde oldu, --du]*

reh-nümā et-: *Yol göstermek.*

1. Mergdir vuşlat-ı cānāna ʔarīḳ-i ehven

Reh-nümā etsem olur Hızır'ı bu yolda reh-zen (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2*). [reh-nümā etsem, --sem]

reh-revān-ı bāṭın: Gizli olan görünmeyen yol yolcuları.

1. **Reh-revān-ı bāṭına** tevfiḳ olmazsa refīḳ

Hızır rehber etse olmaz yine reh-zenden ḫalāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 5*). [reh-revān-ı bāṭına, --a]

reh-zen: Haydut, eşkıya.

1. Reh-revān-ı bāṭına tevfiḳ olmazsa refīḳ

Hızır rehber etse olmaz yine **reh-zenden** ḫalāş (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6*). [reh-zenden, -den]

2. Mergdir vuşlat-ı cānāna ʔarīḳ-i ehven

Reh-nümā etsem olur Hızır'ı bu yolda **reh-zen** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2*). [reh-zen,]

3. Sālik-i rāh-ı fenāyım 'āzim-i semt-i beḳā

Hızır rehber eylesem bu yolda **reh-zendir** baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6*). [reh-zendir, --dir]

remz: Gizli işaret, ima.

1. En te-mütü **remzini** ta'līm u tafşil eyledi

Tālib-i 'ilm-i ḫayāta ḫāce-i dānā-yı 'aşḳ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 25*). [remzini, -i, -ni]

remz-i 'akl: Akıl işareti..

1. Görse ger deşt-i cünūnda reşk eder Mecnūn baña

Keşf ederdim **remz-i 'aklı** gelse Eflātūn baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 34*). [remz-i 'aklı gelse, --se]

renciş-i aḡyār: Rakibin sızlanması, incinmesi.

1. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i ḫalkdan gör kim

Kendi sāyemden olur **renciş-i aḡyār** baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 6*). [renciş-i aḡyār,]

rencūr: Hasta, dertli || Âşık.

1. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince firḳatīñ

'Āfiyet ḳadrin su'āl et ḫaste vü **rencūrdan** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28*). [rencūrdan, --dan]

reng al-: Renk almak, renklenmek.

1. Zīr-i bār-ı minnet-i iḫsānda ḳalmaz kerīm

Reng alır bād-ı şabādan gül olur nūkhet-feşān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 4*). [reng alır, --ır]

reng-i gül-ruḫsār: (Sevgilinin) gül yanağının rengi, gül rengindeki yanaklar.

1. **Reng-i gül-ruḫsārı** üzre ol siyeh kākülleri

Al ḳaplı ferve-i semmūra beñzer beñzemez (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 3*). [reng-i gül-ruḫsārı, --ı]

2. Sīne-sūzum cāme-ḳākim öze bir dīvāneyim

Reng-i gül-ruḫsārına bülbul gibi pervāneyim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 52*). [reng-i gül-ruḫsārına, --ı, --na]

reng-i ḫınā: Kına rengi.

1. Yaraşır mı saña eṭvār-ı Nedīmāne Fehīm
Boyadıñ **reng-i hınāya** varak-ı dīvānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 16). [reng-i hınāya, --ya]

reng-i hūn-ı eşk-i ğurbet: Gurbet yaşının kanlı rengi.

1. Bülbul-i āvāre-i bağ-ı vaṭan oldum ezel
Reng-i hūn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 16).
[reng-i hūn-ı eşk-i ğurbet, -ı]

reng-i hüsn ü ān: Güzellik rengi.

1. Hāl-i ‘āşıkdır veren ma‘şūka **reng-i hüsn ü ān**
Oldu tīre-baht-ı Mecnūn sürme-i Leylā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 17).
[reng-i hüsn ü ān,]

reng-i mey: Şarap rengi.

1. Neş’e-i ‘aşk olur mu dil-i şāfımda nihān
Reng-i mey sāğar-ı billurda tıhmār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [reng-i mey,]

reng-i şafak: Şafak rengi, kızıl renk.

1. Görinen **reng-i şafak** şanma sirişk-i hūnum
Gördü ğaddār felek düşdü hicāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [reng-i şafak,]

reng-i şahbā: Şarap rengi.

1. Ol perī-rū cāy-gāh etdikçe mīnā-yı dili
Reng-i şahbā ferş olur bālın olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [reng-i şahbā,]
2. Kadeh lebrīz olup gül-fām olunca **reng-i şahbādan**
Şadā-yı nāle-i bülbul gelir gül-bāng-ı mīnādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [reng-i şahbādan, --dan]

reng-i şu‘le: Ateş rengi, kızıl renk.

1. Bülbul-i pervāne-ṭab‘ım hem semender- tıynetim
Zevk-i bağ u **reng-i şu‘le** künc-i küllhandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [reng-i şu‘le,]

reng-i yākūt u zümürred: Zümrüt ve yakut rengi.

1. Gidersem kabre böyle iştīyāk-ı la‘l ü ḥattıñla
Çıkar hep **reng-i yākūt u zümürred** her giyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 8).
[reng-i yākūt u zümürred,]

rengīn: Renkli, hoş.

1. Hall edince ‘uḳde-i esrār-ı nazmı ey Fehīm
Böyle **rengīn** pūr-hayāl eş‘ār geldi ḥātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [rengīn,]
2. Feth olur derd-i ma‘ānī naḥl-i nazmımda
Fehīm eyledim **rengīn** elfāz ile nuṭka iftūtāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [rengīn,]

rengīn ol-: Renkli ve hoş olmak.

1. Haṭṭ-ı sebz-i gül-ruḥān **rengin olur** āyineden
Tūṭi-i nezzāre revnāk-çin olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [rengin olur, -ur]

reşk et-: Kiskanmak, kıskançlık yapmak.

1. Görse ger deşt-i cününde **reşk eder** Mecnūn baña
Keşf ederdim remz-i 'aklı gelse Eflātūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 33). [reşk eder, --er]

reşk-āver ol-: Kiskançlık uyandırmak.

1. Bu bir silk-i hüner kim muntazam dürr-i ma'āniyle
Fürüg-ı nazmı **reşk-āver olur** 'ıkd-ı Süreyyā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 12). [reşk-āver olur, --ur]

resm-i ocağ-ı 'işret: İçki içme ocağının usulü, âdeti.

1. Dil kebāb ola semender gibi mey hūn-ı ciger
Böyledir kâ'ide vü **resm-i ocağ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [resm-i ocağ-ı 'işret,]

resm-i şatranc-ı mükāfāt: Mükāfat satrancının usulü.

1. Esb-rān-ı ğaflet olma 'arşa-i iḳbālde
Resm-i şatranc-ı mükāfātın gözet manşübesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 12). [resm-i şatranc-ı mükāfātın, --ın]

revāc: İtibar, değer, kıymet.

1. Bundadır hüsnüñ **revāc**ı bu gönül bāzārıdır
Verdi iki 'ālemi bir büse-i cānāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [revāc, -ı]

revān: Yürüyücü, akıcı, giden.

1. Muhteliṭdir yek diğerle mātem ü sūr-ı cihān
Ḥande etsem āb olur elbette çeşmimden **revān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [revān,]
2. Cüy-ı Şir-i hüneri etdi **revān** kıl-k-i Fehīm
Bisütūn-ı sūḥana tışe-i Ferhād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [revān,]

revān ol-: Yürümek, akıp gitmek.

1. Amān sāķi mey-i gül-reng ile gel muntazır yārān
Revān oldu kenār-ı cüy-bār-ı gül-şene rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 12). [revān oldu, --du]
2. Muhteliṭdir yek diğerle mātem ü sūr-ı cihān
Ḥande etsem āb **olur** elbette çeşmimden **revān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [āb olur, --ur]

revnāk ver-: Parlaklık, renk vermek.

1. Sırr-ı 'aklı mest ü medhūş olmayınca bilmedim
Vermek içün şöhret ü 'unvāna **revnāk** dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [revnāk dünyede, --de]

revnāk-çin: Parlaklık saçan.

1. Haṭṭ-ı sebz-i gül-ruḥān rengin olur āyineden
Tūṭi-i nezzāre **revnāk-çin** olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [revnāk-çin,]

revnāk-ı gül-zār: Gül bahçesinin parlaklığı.

1. Nâr-ı feryâdım eder 'ârız-ı yâri gül-reng
'Anelîb olmayıcağ **revnağ-ı gül-zâr** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [revnağ-ı gül-zâr,]

revnağ-ı gül-zâr-ı cennet: Cennet bahçesinin parlaklığı.

1. **Revnağ-ı gül-zâr-ı cennet** 'ârız-ı dil-cûsudur
Nağme-i Cibrîl-i vahdet bülbül-i pür-gûsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 13).
[revnağ-ı gül-zâr-ı cennet,]

revnağ-ı şahrâ-yı 'aşk: Aşk çölünün parlaklığı ve canlılığı.

1. İstemez bağ-ı muhabbet cûy-bâr u lâle-zâr
Eşk-i çeşm ü dâğ-ı dildir **revnağ-ı şahrâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 22).
[revnağ-ı şahrâ-yı 'aşk,]

revnağ-yâb ol-: Güzellik, parlaklık bulmak.

1. Eşk-i çeşmimden cemâl-i yâr **revnağ-yâb olur**
Feyz-i bârândan gelir gül-zâra dâ'im âb u tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [revnağ-yâb olur, --ur]

revzen: Pencere.

1. Edegör âteş-i 'aşk-ile vücûdu pür-dâğ
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [revzen,]
2. Eyledim nâr-ı muhabbet ile cismi pür-dâğ
Hânedede elzem olur kesb-i hevâya **revzen** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [revzen,]

revzen-i bağ-ı temennâ: İstek ve temenni bahçesinin penceresi (gönüldeki istekler).

1. Gül-i ruhsârını âzürde etmiş hâr-ı müjgânım
Nigâh-endâz olunca **revzen-i bağ-ı temennâdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 6).
[revzen-i bağ-ı temennâdan, --dan]

re'y: Fikir, görüş, düşünce.

1. İstemez 'aql-ı Felâtûn celb-i câha câhil ol
Tâli'în olsun kavî tedbîr ü **re'yde** Bâkıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [re'yde, --de]

re'y ü tedbîr: Fikir, görüş ve önlem.

1. Giderdik kâr-ı 'aqlı **re'y ü tedbîre** peşimânız
Bakıp biz şüret-i âyine-i takdîre hayrânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [re'y ü tedbîre, --e]

revhân: Fesleğen denilen güzel kokulu bir bitki.

1. Perçem ü hatt-ı ruh-ı cânâna meftûn olalı
Gül-şen-i 'âlemde bakmaz sünbül ü **revhâna** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10).
[revhâna, -a]

re'y-i Bâkıl: Bâkıl'ın düşüncesi (ifade zayıflığı bağlamında).

1. Bak şu etvâr-ı gâlağ fehmine çarh-ı dünüñ
Re'y-i Bâkıl geçiyor 'aql-ı Felâtûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [re'y-i bâkıl,]

re'y-i pâk: Saf, temiz düşünce.

1. Felâtûn'u eder dem-beste sürme-sâ-yı tedbîri
Eder ta'lîm-i hikmet **re'y-i pâki** İbn-i Sînâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [re'y-i pâki, --i]

ridvân: Cennetin kapısını bekleyen melek.

1. Şebnem-i eşkim görüp **Rıdvân** dedi târîhini
Kıldı İbrâhîm Ağa gül-zâr-ı firdevsî maḥal (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 6, Mısra 1). [rıdvân,]

rızâ: Razi olma, razılık, hoşnutluk.

1. Nâvek-i kavş-i kaçâdan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı **rızâdan** ğayrı var mıdır penâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12).
[rıızâdan, -dan]

rızk: Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.

1. **Rızk** için ğam çekme fem mevcüd iken sende
Fehîm dikkât et kalır mı bî-dâne dehân-ı âsiyâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [rızk,]

rif'at: Yükseklik, yücelik.

1. Fehîmâ peyk-i Hüdhüd eyledi milâdını tebşîr
Bahâ'eddîn Süleymân Beg cihâna geldi **rif'atle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 12).
[rif'atle, -le]
2. Çün rû'ûsü aldı **rif'atle** o necl-i pür-hüner
Ḥamd edip Ḥakk'a küşâd-ı ḥatta ikbâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 7). [rif'atle, -le]

rikkat: İncelik, naziklik.

1. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Küştenîñ nâlesi **rikkât** mi verir cellâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [rikkât,]

rind: Kalender, aldırışsız, dünya işlerini hoş gören.

1. Ey hoş ol **rinde** ki sanṭûra bedel sînesi
Nağme-i âh-ile âheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [rinde, -e]
2. Genc-i ḥum-ḥâne Fehîmâ baña taht-ı Cem'dir
Câm-ı Cemşîd olur **rinde** çanağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 20). [rinde, -e]

rindân: Rindler, kalenderler, dünya işlerini hoş görenler.

1. Yeñi dünyâyı deġiş köhne şaraba zâhir
Ser-i şâhâmî sebû eyledi **rindâna** kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 12). [rindâna, -a]
2. Kimse nâ'il olamaz devlet ü âsâyişe tām
Ni'mete dest-res olur-ise bulunmaz **rindân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [rindân,]
3. Amân sâkî mey-i gül-reng ile gel muntazır yārân
Revân oldu kenâr-ı cüy-bâr-ı gül-şene **rindân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 12).
[rindân,]
4. Ezel nûş eyledik cām-ı sitem-âmîz-i dil-dârı
Şabâḥ-ı ḥaşre dek bî-ḥod olan mestâne **rindânız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4).
[rindânız, -ız]

rindâne: Rintlere yakışır tarzda.

1. Sebû zânûda sâġar elde yâr âġûş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı ḥâşıla meclis 'aceb **rindâne** olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20).
[rindâne,]

rind-i bezm-i bâde: Şarap meclisinin ârifi, rindi.

1. Câm-ı meydîr salṭanat iḥsân eden İskender'e
Rind-i bezm-i bâde Cem-âyîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [rind-i bezm-i bâde,]

rind-i ğam-hâr-ı firâk: Ayrılıġm kederli rindi.

1. Mey yerine kan şunar dest-i kadeh-kâr-ı firâk
Eşk-i gül-gün dökmesin mi **rind-i gam-hâr-ı firâk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 46). [rind-i gam-hâr-ı firâk,]

rind-i mey-âşâm: Şarap içen ârif kimse.

1. Zâhidâ **rind-i mey-âşâmıñ** öpersin ayağın
Bir kadeh mey vericek sâkî-i mümtâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [rind-i mey-âşâmıñ, --ın]

rind-i siyeh-mest: Körkütük sarhoş olan rint.

1. 'Aceb **rind-i siyeh-mestim** yazılsa defter-i cürmüm
Olur 'âlem süveydâ nokta-i nûn-ı günâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 11). [rind-i siyeh-mestim, --im]

rişte-i kûteh: Kısa iplik.

1. Kayd-ı dünyâdan rehâya çâredir kaţ'-ı emel
Rişte-i kûteh olur bak çeşm-i süzenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [rişte-i kûteh,]

rivâz-ı dil: Gönül bahçesi.

1. Hayâl-i rûy-ı yâr ile ederken sînemi gül-şen
Gül-i maзмün-ı rengîni **riyâz-ı dilde** buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 22). [riyâz-ı dilde, --de]

rû-be-rû gel-: Yüz yüze, karşı karşıya gelmek.

1. **Rû-be-rû geldi** iki hûsn ü cemâl
Lafz-ı ma'nâdan eyler 'arz-ı vişâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 5). [rû-be-rû geldi, --di]

rûh: Ruh, can.

1. **Rûha** teşbîh eyledim ey ser-bülendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3). [rûha, -a]
2. **Rûhdur** kâleb-i insâna Fehîmâ 'irfân
Heykel-i bî-hünerân 'add olunur seng-i mezâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [rûhdur, -dur]

ruh-güşâ: Yüz açan, yüzünü açan.

1. Pek atılma **ruh-güşâ** olmaz o şâh-ı hûsn ü ân
Mât olursun başka bir manşübedir açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [ruh-güşâ,]

ruh-ı al: Kırmızı yanak (sevgilinin kırmızı yanakları).

1. Şarâb-ı erğuvânî şanma gördükde **ruh-ı alıñ**
Hicâbından kızarmış rûy-ı verd-i gül-şen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [ruh-ı alıñ, --ın]

rûh-ı pāk: Temiz ruh.

1. Baḥr-ı nûra ğark olursun mergden etme hâzer
Rûh-ı pākî kıl Fehîmâ zulmet-i tenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [rûh-ı pākî kıl,]

rûh-ı pür-feyz-i Fehîm: Fehim'in feyizle dolu ruhu.

1. Ben şehîd-i Kerbelâ-yı 'aşk-ı cânânım Fehîm
Rûh-ı pür-feyz-i Fehîm 'arz-ı niyaz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [rûh-ı pür-feyz-i fehîm,]

rūh-ı revān: Akıcı ruh || Sevgili.

1. Baħr-ı hırmāna ğarık olmuş Fehīm-i nā-tüvān
Va‘de-i luṭfuñla ihyā etdiñ ey **rūh-ı revān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 14). [rūh-ı revān,]

ruhsār: Sevgilinin yüzü, yanağı.

1. Merdüm-i çeşmim perestiş etmede **ruhsārına**
Şem‘-i bezm-i hüsnünün pervānesi var nūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [ruhsārına, -ına]

ruhsāre-i zengī: Kirli yüz || Zenci (siyah anlamında) yüz.

1. Hūner-i ehl-i dili baħt-ı siyeh setr eyler
Hāl **ruhsāre-i zengīde** be-didār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [ruhsāre-i zengīde, --de]

Rūm: Anadolu.

1. Oldu ğālib hūnerim **Rūm’da** faħr-ı rāza
İşte meydān-ı sūḫan gitmeyelim Şirāz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 14, Mısra 11). [rūm’da, -’da]
2. Gūy u çevgān-ı hūner-bāza yeter ‘arşa-i **Rūm**
İşte meydān-ı sūḫan gitmeyelim Şirāz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 14, Mısra 15). [rūm ‘arşa-i, --i]

Rūm ili vālisi ol-: Rum i(e)linin valisi olmak.

1. Olaldan **Rūm ili vālisi ol** düstūr-ı dād-āver
Re‘āyā vü berāyā dem-güzār olmaḫda rāḫatla (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 5). [rūm ili vālisi ol,]

rū-māl: Yüz sürme.

1. Muḫabbet ‘āleminde ey olan cūyā-yı zevk-i hāl
Hemīşe dergēh-i Sulṭān Sa‘deddīn’e ol **rū-māl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 15, Mısra 2). [rū-māl,]

rū-māl ü hidmet: Ayak sürme, hizmet etme.

1. Cenāb-ı Hüseyin Paşa-yı zī-şān u kerem-kārīñ
Felek faħr etmede dergāhına **rū-māl ü hidmetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 2). [rū-māl ü hidmetle,]

rumūz-ı vahdet: Birlik işareti.

1. Bu esbāb-ı cününü seyr eden dīvāne olmaz mı
Rumūz-ı vahdeti şüfī temāşā eyle kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [rumūz-ı vahdeti, --i]

rūşen: Aydınlık, parlaklık.

1. Fūrūĝ-ı hüsnü artar yār ile biz şöḫbet etdikçe
Şem‘ **rūşenlenir** pervāneler germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [rūşenlenir, --len, --ir]

rūşen et-: Aydınlatmak.

1. Çekme ğam **rūşen eder** çeşm-i ḫayālī bir gün
Şām-ı fırkatde görür mihr-i cemālī bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 7). [rūşen eder, --er]

2. Pür-ziyâ olsa sevâd-ı sūhanım nola Fehîm
Şem'-i ma'nâdir **eden** hâne-i lafzı **rüşen** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 14). [hâne-i lafzı rüşen,]

rüşen ol-: Aydınlanmak.

1. Fehîmâ şem'-i ma'nâdan **olur** beyt-i sūhan **rüşen**
Bu maḥsūd-ı ṭabāyî' sözleri kânde bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 23).
[rüşen olur, --ur]

rüşen-żamîr: Aydın gönül(lü).

1. Olur mu faşş-ı zerrîn ile kâmil cevher-i nâķış
Siyeh-dil pertev-i iķbâl ile **rüşen-żamîr** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 16).
[rüşen-żamîr,]

rüşvâ-vı 'aşk: Aşktan rezil olan.

1. Mest olunca etdi tâcî dünbelek misvâķi çöp
Bir kadehle kıldı sâķî zâhidi **rüşvâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [rüşvâ-yı 'aşk,]

rûtbe: Makam, paye.

1. Bir kademde vâşıl-ı ser-menzil-i maḥşūd olur
Tâ o **rûtbe** tîz-revdîr bâdiye-peymâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [rûtbe,]
2. Ben gidersem ḥâķ-i kabrimden çıkar serv-i bülend
Kâmet-i bâlâ-yı yâra var o **rûtbe** iştîyâķ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 18). [rûtbe,]

rûtbe-i keyfiyyet-i 'aşk: Aşk hali, âşıklık makamı.

1. **Rûtbe-i keyfiyyet-i 'aşkı** ne bilsin şüfiyân
Mezheb-i rindânı bilsin mi Fehîmâ zâhidân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 23). [rûtbe-i keyfiyyet-i 'aşkı, --ı]

rûtbesin bul-: Makam, mevkiye ulaşmak.

1. Kemâl-i âdemoiyyet **rûtbesin bulmaz** fûrû-mâye
Demezler şâḥib-i iķbâl ü câh olmaz müşîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 11).
[rûtbesin bulmaz, --maz]

rü'ûs: Çeşitli mevkiler için verilen resmî yazı.

1. İşte ez-cümle ḥafîd-i Muḥyizâde Molla'ya
Bir **rü'ûs** iḥsân edip maḥsūd-ı emsâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 6). [rü'ûs,]
2. Çün **rü'ûsü** aldı rif'atle o necl-i pür-hüner
Ḥamd edip Ḥaķķ'a küşâd-ı ḥaṭṭa iķbâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 7). [rü'ûsü, --ü]

rü'ûsu al-: Vezirlik almak, o makama yükselmek.

1. Yümn ile **aldı** **rü'ûsu** Eşref-i 'âlî-ḥaseb
Bâ-yümün Eşref Efendi liḥye irsâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 9, Mısra 13). [rü'ûsu aldı, -dı]

rü'yâ: Uyku içinde görülen keyfiyet, düş.

1. Fikr-i sūd ile ḥuzûr-ı ḥâba hîç vermez vücûd
Ehl-i ḥisset göremez **rü'yâda** da rûy-ı refâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [rü'yâda, -da]

rü'vet: Görme, görölme.

1. Naḥl-i bîdi görürüz perçem-i cānâna bedel
Servidir **rü'yetimiz** kâmet-i mevzûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 12).
[rü'yetimiz, -imiz]

rüy-ı 'Alî Eşref Efendi: *Ali Eşref Efendinin yüzü.*

1. Debîr-i feyz-i Hâk **rüy-ı 'Alî Eşref Efendi'ye**
Mîdâd-ı meşk ile Nûr âyetin yazdı bi-hamdi'llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 1). [rüy-ı 'alî eşref efendi'ye, --ye]

rüy-ı cihân gül-: *Dünyanın yüzünün feraha ermesi, dünyanın yüzünün gülmesi.*

1. Oldu bir şehzâdesi zîb-âver-i mehd ü vücûd
Gül gibi **rüy-ı cihân güldü** gidip hüzn ü gamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 12). [rüy-ı cihân güldü, --dü]

rüy-ı Eşref: *Eşref'in (!) yüzü.*

1. Fehîmâ hâl-i nokta vech-i târîhi eder tezyîn
Yazıldı **rüy-ı Eşref kıl** kalemle hatt-ı Bismi'llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 14). [rüy-ı eşref kıl,]

rüy-ı refâh: *Rahat yüzü, huzur.*

1. Fikr-i sûd ile huzûr-ı hâba hiç vermez vücûd
Ehl-i hisset göremez rû'yâda da **rüy-ı refâh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [rüy-ı refâh,]

rüyüñ kızar-: *Yüz kızarmak, utanmak.*

1. Gül-şen-i hüsnüñ temâşâ eylerim bülbül gibi
Şu'le-i nezzâreden **rüyüñ kızarmış** gül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 60). [rüyüñ kızarmış, --mış]

rüz u şeb: *Gece gündüz.*

1. 'Ömrüñ efzûn ede Hudâ-yı kerîm
Rüz u şeb böyledir du'â-yı Fehîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 14). [rüz u şeb,]

rüzgâr: *Esinti, yel || Zaman.*

1. Ber-çarâr olmaz Fehîmâ **rüzgârıñ** gerdişi
Çekme hâşâ ki havâdisden keder deryâ-dil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 11). [rüzgârıñ, -ın]
2. Gösterir mi mihr-i makşûdu felekde **rüzigâr**
Perde-i şeb-reng-i bahtım sâye-efgendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 19). [rüzigâr,]

rüz-ı hecr: *Ayrılık günü.*

1. Eyledi kütâh sâl-i vaşlı ammâ çarh-ı dün
Rüz-ı hecri 'ömr-i Âdem-veş dirâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [rüz-ı hecri, --i]

rüz-ı hesâb: *Hesap günü || Kıyamet koptuktan sonra yapılan iyilik ve kötülüklerin hesaplandığı gün.*

1. 'Ayn-ı mîzân 'ârifâna dide-i inşâfdır
Her günü ehl-i başiret 'add eder **rüz-ı hesâb** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [rüz-ı hesâb,]

rüz-ı kıyâm: *Kıyamet günü.*

1. Umarım çok na't yapıdı ola Peygamber şefî'
Cürm ü takşîrâtını 'afv etdirir **rüz-ı kıyâm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 8). [rüz-ı kıyâm,]

rüz-ı rûşen ol-: *Günü aydın olmak.*

1. Şubh-ı şâdık gibi şâdık olıcağ yâr baña
Rüz-ı rûşen olur 'ayniyle şeb-i târ baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [rüz-ı rûşen olur, --ur]

S s

sabā: Tatlı tatlı esen sabah rüzgarı || Sevgiliden haber getiren haberci rüzgar.

1. Demişsin ey **şabā** yok bağ-ı dilde sünbül-i efkār
Hevâ-yı zülf-i yâr-ile perişan olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [şabā,]

sabāh-ı haşr: Kıyamet günü sabahı.

1. Ezel nüş eyledik cām-ı sitem-āmiz-i dil-dārı
Şabāh-ı haşre dek bî-hod olan mestāne rindānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 4).
[şabāh-ı haşre, --e]

sad: Yüz sayısı.

1. Dağıdır sünbül-i zülfün giyip al fistānı
Şayd eder āl ile **şad** murğ-ı dil-i nālānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [şad,]

sadā: Ses, avaz; yankı.

1. Gerdiş-i cām-ı hamūşide **şadā** olmaz hiç
Beng-i pervāne olur dūd-ı çerāğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [şadā,]

sadākat: Dostluk, içten bağlılık, doğruluk, vefalılık.

1. Olur pîr-i felek lālāsı Zühre dayesi elbet
Kamer-ţal'at o tıfl-ı evc-i ikbālîñ **şadākatle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 20). [şadākatle, -le]

sadā-yı müjde-i feth-i 'azîm: Yüce ve büyük olan fethin müjdesinin sesi, yankısı.

1. Hağ te'ālā 'asker-i Manşûre' sin te'yîd edip
Tutsun âfâkı **şadā-yı müjde-i feth-i 'azîm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 10). [şadā-yı müjde-i feth-i 'azîm,]

sadā-yı nāle-i bülbül gel-: Bülbül inleyişinin sesinin gelmesi.

1. Kadeh lebrîz olup gül-fām olunca reng-i şahbādan
Şadā-yı nāle-i bülbül gelir gül-bāng-ı mînādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 2).
[şadā-yı nāle-i bülbül gelir, --ir]

sadā-yı na'ra: Nara sesi, nara.

1. 'Alemler tutmuş **şadā-yı na'ra-i** gavgā-yı 'aşk
Dağlardan ser-be-ser güş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 19).
[şadā-yı na'ra-i, --i]

sadā-yı nāy-ı 'aşk: Aşk neyinin sesi, aşk sesi.

1. Na'ra-i berķ-i tecellidir **şadā-yı nāy-ı 'aşk**
Tür-ı vahdetdir zemîn-i mutrib-i mollā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [şadā-yı nāy-ı 'aşk,]

sāde: Sadece, yalnızca.

1. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i mañbûb eger hatdan olursa **sāde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [sāde,]

sāde-dil: Temiz kalpli, saf.

1. Hey'et-i sübhāsıdır halka-i dām u dāne
Sāde-dil şaydına şüfî gibi şayyād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18). [sāde-dil,]

sadef: Midye, istiridyeye gibi içinde inci bulunan deniz hayvanı.

1. Temāşā eyleyip nîsān-ebr-i feyz-i elţāfîñ
Açar tā ķa'r-ı deryādan **şadef** ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [şadef,]

sa‘d-ı ekber: Çok uğurlu olduğuna inanılan jüpiter gezegeni.

1. **Sa‘d-ı ekberdir** Fehimā tārīḥ-i mevlūd yeke
Oldu Şehzāde Meḥammed es‘ad-ı mehd-i şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit‘a 1, Mısra 15). [sa‘d-ı ekberdir, --dir]

şādık: İçten bağlılığı olan, sadakatli.

1. Şubḥ-ı şādık gibi **şādık** olıcaḡ yār baña
Rüz-ı rüşen olur ‘ayniyle şeb-i tār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [şādık,]

sadme: Hızla vurma, çarpma.

1. Bu tūfeng-i ra‘d-āşūbuñ çıkınca dānesi
Sadmesinden menzil-i a‘dā olur nār-ı caḡīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit‘a 13, Mısra 6).
[sadmesinden menzil-i a‘dā,]

sadr: Makam || Baş köşe.

1. O şeh-i ḥüsne rakīb olsa muḡarın ne ‘aceb
Getirir **şadre** edānīyi ḡudūs-ı ezmān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [şadre, -e]

şafā: Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

1. ‘Alemin zevḡın geda eylermiş ancak dünyede
Ol **şafāy** ḡāne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 10). [şafāy, -yı]

şafā bul-: Gönül huzuru bulmak.

1. Güher-i pāk **bulur** āteş-i faḡr-ile **şafā**
Olur āyine-i fūlāda ḡulistān küḡḡan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [şafā bulur, --ur]

şafā gel-: Hoş gelmek, mutlulukla gelmek.

1. Ğam gidip **gelsin şafā** mül devridir
Bāde-nüş ol gel açıl ḡül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 3). [şafā gelsin, --sın]

şafā-yı māh-tāb: Mehtap sefası.

1. Gerden-i yāri nūmāyān etdi ol zūlf-i siyāḡ
Zāḡir olur tārık-i şebde **şafā-yı māh-tāb** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [şafā-yı māh-tāb,]

şafā-yı vuşlat: Kavuşma sefası, kavuşmanın verdiği mutluluk ve huzur.

1. Behişt-i rāḡatım sensiz baña āzār-ı düzaḡdır
Şafā-yı vuşlatıñla şahn-ı küḡḡan cennet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 4).
[şafā-yı vuşlatıñla, --ın, --la]

şāf-dil: Kolay aldatılan, saf, sade gönüllü.

1. **Şāf-diller** ḡıfz-ı esrār eylemez ifşā eder
Setr-i mey me‘mül olur mu kāse-i billürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 31). [şāf-diller,]

saff-ı müjgān: Kirpik sırası, kirpikler.

1. **Saff-ı müjgāndan** seçildi tūḡ-i ber-kef ḡamzesi
ḡamle etdi ḡüyyā mīr-i alay tābūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [saff-ı müjgāndan, --dan]

safvet-i cū-vı hüner: Hüner ırmağının temizliği.

1. Nev-zemīn açdı Fehimā tişe-i Ferḡād-ı kilik
Safvet-i cū-yı hüner şīrīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 18). [safvet-i cū-yı hüner,]

sāğ: Sağ.

1. Meclis-ārā bir nedīm-i bezle-gū şā'ir idi

Şağ iken tertib-i dīvān eyleyip almışdı nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 6). [şağ iken, -iken]

sāğar: Kadeh || Şarap.

1. Sebū zānūda **sāğar** elde yār āgūş-ı vuşlatda

Bu tarz-ı hāşıla meclis 'aceb rindāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [sāğar,]

sāğar-ı billür: Parlak kadeh.

1. Neş'e-i 'aşk olur mu dil-i şāfımda nihān

Reng-i mey **sāğar-ı billürda** ıhmār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [sāğar-ı billürda, --da]

sāğar-ı ma'nā çek-: Mana kadehinden içmek (söz söyleme yeteneği bağlamında).

1. Şevketāne keyf-i nazmım neş'e verdi mül gibi

Sāğar-ı ma'nāyı çekdim Tālib-i Āmul gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 62). [sāğar-ı ma'nāyı çekdim, --dim]

sāğar-ı rindān: Rindlerin kadehi.

1. Var ise bezm-i cihānda mey-i āsāyış-ı bāl

Cām-ı Cem'de arama **sāğar-ı rindāndadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [sāğar-ı rindāndadır, --da, --dır]

sāğar-ı sem: Zehir kadehi.

1. Hızr-ı 'aşkız āb-ı hayvān **sāğar-ı semdir** bize

Neş'e-i cām-ı şehādet bāde-i Cem'dir bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 1). [sāğar-ı semdir, --dır]

sāğar-ı yākūt: Yakuttan kadeh, yakut renkli şarap.

1. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la'li yāda

Ederim **sāğar-ı yākūt** ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [sāğar-ı yākūt,]

2. Zümürüdd hatt-ı rūyu **sāğar-ı yākūta** 'aks etmiş

Anuñ-çün zāhid-i ef'ā-nigeh bakmaz kadeh-kāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [sāğar-ı yākūta, --a]

sāha-i mahsūs ol-: Özel bir alan tahsis edilmek.

1. Pehlivān-ı hünere **sāha-i mahsūs olmaz**

İşte meydān-ı sūhan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 17). [sāha-i mahsūs olmaz, --maz]

sahbā-vı 'ask: Aşk şarabı, aşk.

1. Sākī-i bezm-i haqīkat devr-i cām etdikçe tā

Eylesin müzdād-ı zevk ü şevkini **sahbā-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 42). [sahbā-yı 'aşk,]

sahbā-vı güftār: Söz şarabı (sözün sarhoş etmesi bağlamında).

1. Mest eder **sahbā-yı güftārın** 'aceb murğ-ı dili

Ğonce-i bağ-ı dehānıñ sākīyā hum-hānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [sahbā-yı güftārın, --ın]

sahbā-vı hüsn-i dil-ber: Sevgilinin güzellik şarabı..

1. Gönül **sahbā-yı hüsn-i dil-bere** hum-hāne olmaz mı

Ser-i Mecnūn şarāb-ı 'aşkına peymāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 1). [sahbā-yı hüsn-i dil-bere, --e]

sāhib: Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse.

1. Olur ehl-i sülûka bunda sırr-ı ma'rifet kısmet
Bu dergâhın 'azîm **sāhibidir** Kâsım-ı 'irfân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 2).
[sāhibidir, -dir]

sāhib-cāh et-: (Bir) mevki sahibi etmek.

1. Vere 'ömr-i ebed ikbāl-i sermed 'izz-i bî-gāye
Seni 'ilm ü hünerle Hazret-i Haq ede **sāhib-cāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 12).
[sāhib-cāh ede, --e]

sāhib-i ikbāl: Mutluluk, saadet sahibi.

1. Fürûğ-ı hüsn-i cānān eyledi şem'-i dili iş'āl
Çerāğ eyler emek-dārın cihānda **sāhib-i ikbāl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [sāhib-i ikbāl,]

sāhib-i ikbāl ü cāh: İtibar ve mutluluk sahibi.

1. Kemāl-i âdemiyyet rütbesin bulmaz fûrū-māye
Demezler **sāhib-i ikbāl ü cāh** olmaz müşîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 12).
[sāhib-i ikbāl ü cāh,]

sāhib-kemāl et-: Olgunluk sahibi etmek, olmak.

1. Gün-be-gün **etsin** tarîkinde anı **sāhib-kemāl**
Ol Hudā ki 'ālemi hep muntāzam-hāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 9). [sāhib-kemāl etsin, --sin]

sāhib-menzil ol-: Yer, yurt sahibi olmak.

1. Çille-i saht-ı sülûku çek kemān-ı 'aşkdan
Tîr-i dil ersin nişān-gāhına **sāhib-menzil ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [sāhib-menzil ol,]

sāhib-nevā: İhsan sahibi, varlıklı.

1. Lebi mül zülfü sünbül 'arızı gül dil-rübā anda
Ney anda muṭrib anda sākî-i **sāhib-nevā** anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 8). [sāhib-nevā,]

sāhil-i itmām: Bitiş sahili, bitiş.

1. Sipās-ı bî-kıyās ihsān-ı bî-pāyān Mevlā'ya
Erişdi **sāhil-i itmāma** bu fülk-i hüner-vāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [sāhil-i itmāma, --a]

sāhil-i vuslat-ı cānān: Sevgiliye kavuşma sahili.

1. **Sāhil-i vuslat-ı cānāna** olurdu vāşıl
Bulmadı fülk-i emel kûlzüm-i fırsatda hevā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [sāhil-i vuslat-ı cānāna, --a]

sahn-ı küllhan: Hamam ocağının ortası.

1. Behişt-i rāhatım sensiz baña āzār-ı düzaḥdır
Şafā-yı vuslatıñla **sāhn-ı küllhan** cennet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 4).
[sāhn-ı küllhan,]

saht: Sert, katı; güç, zor.

1. Hün-çegān eyledi **saht-ı** cigerim āteş-i 'aşk
Nāz eder dil meye hem nuḳl-ı kebāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [saht-ı cigerim, --im]

saht-ı kemān-ı çarh: Felek kemanının zorluğu, eziyeti.

1. Çille-i cevri çekip **saht-ı kemân-ı çarh'dan**
Taş diker ser-menzil-i maşşûda tîr-endâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 11).
[saht-ı kemân-ı çarh'dan, --dan]

sâ'imên: Oruçlu olarak.

1. **Şa'imên** çünkü vefât etdi şalâh-ı hâline
Şâhid-i 'âdildir elbet şübhesiz mâh-ı şıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 3). [şâ'imên,]

sâkî: Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse || sevgili.

1. Çâh-ı Yûsuf mu bu mînâ-yı şarâb ey **sâkî**
Bü-yı cânâne-yi şemm etdi dimâğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [sâkî,]
2. Meclis-i rind-i sebûk-rûha haber ver **sâkî**
Bâr-ı destâr ile ol şûfî-i sıklet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [sâkî,]
3. Gitme **sâkî** bezm-i meyden câm olur şoñra şikest
Mest-i nâzım baş gidince pây-dâr olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [sâkî,]
4. Şarâbdır diyerek şundu baña **sâkî** câm
Havâss-ı hamse ile nûş olundu bâde tamâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [sâkî,]
5. Amân **sâkî** mey-i gül-reng ile gel muntazır yârân
Revân oldu kenâr-ı cûy-bâr-ı gül-şene rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [sâkî,]
6. Neş'e-yâb oldu gönül ol leb-i mey-günüñ ile
Sâkî-i Cem olamaz gayrı kadeh-kâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [sâkî-i,]
7. Şahne-i gam meclis-i şevke ayağın başmadan
Eyle **sâkî** devr-i câm-ı bâdeye teşmîr-i sâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [sâkî,]
8. Kadeh gerdişde **sâkî** 'işvede mey şîşede gül-reng
Fehimâ var mı bu tertîb-i 'işret bezm-i me'vâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13).
[sâkî,]
9. Meclis-i meyde Sakızlı kızı kâfir **sâkî**
Meze-i duhter-i rez etdi turunc pistânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [sâkî,]
10. Mest olunca etdi tâci dünbelek misvâki çöp
Bir kadehle kıldı **sâkî** zâhidi rûsvâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [sâkî,]
11. Lebi mül zülfü sünbül 'ânızı gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda **sâkî-i** şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 8). [sâkî-i,]
12. Zâhid-i münkire mey şunma 'abes ey **sâkî**
Ehl-i inkâr kerâmât-ile irşâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [sâkî,]
13. Kaṭ' olur 'ayş-ı hayât-ı câvidânım **sâkiyâ**
İki yıllık mey dü-dem şemşîrdır sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [sâkiyâ,]
14. Mest eder şahbâ-yı güftârın 'aceb murğ-ı dili
Gönce-i bağ-ı dehânın **sâkiyâ** hum-hânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [sâkiyâ,]

sâkî-i bezm-i hakikat: Hakikat meclisinin sakisi.

1. **Sâkî-i bezm-i hakikat** devr-i câm etdikçe tâ
Eylesin müzdâd-ı zevk ü şevkini şahbâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 41). [sâkî-i bezm-i hakikat,]

sâkî-i çinî: Güzel saki./Sevgili.

1. Bezm-i rindâna başınca **sâkî-i çinî** ayağ
Zâhir oldu kâse-i fağfûrdan âvâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [sâkî-i çinî ayağ,]

sâkî-i devrân: İçki meclisinin halka şeklinde oturanlara içki sunan, dağıtan kişi, saki.

1. Nuḳl-i bezm-i Cem'i naḳl etdi Fehimâ bu gece
'İyş-ı nev-rûz ederek **sâkî-i devrâna** kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 14). [sâkî-i devrana, --a]

sākī-i dīde: Göz sakisi (bakış bağlamında).

1. Cüş edip eşk-i nedāmet baña mı oldu helāl
Sākī-i dīde nemek katdı şarāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 14). [sākī-i dīde,]

sākī-i gül-çehre: Gül yüzlü saki || Sevgili.

1. Sākī-i gül-çehre gezdirsın mülü
Bāde-nüş ol gel açıl gül devridir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 15). [sākī-i gül-çehre,]

sākī-i meclis-i vahdet: Birlik meclisinin sakisi.

1. Sākī-i meclis-i vahdet aramaz şāh u gedā
Ser-i fağfūr ile bir oldu ayağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [sākī-i meclis-i vahdet,]

sākī-i mümtāz: Seçkin, seçilmiş saki.

1. Zāhidā rind-i mey-āşāmın öpersin ayağın
Bir kadeh mey vericek sākī-i mümtāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [sākī-i mümtāz,]

sākī-i pür-nāz: Nazlı saki.

1. 'İşve işrāb eder ol dil-ber-i tannāz saña
Ey gönül neş'e veren sākī-i pür-nāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [sākī-i pür-nāz,]

şakın-: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

1. Māder-i şarfı taşarruf iledir kesb-i refāh
Olma dil-beste şakın cāriye-i irāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [şakın,]
2. Bu şeşder-hānede bir gün seni de zār eder elbet
Şakın aldanma nerrād-ı vefā-yı çarh-ı devvāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 20). [şakın,]
3. İçersin mey-perestler kanını gıybet ile ammā
Şakın şūfī döner dendānların tesbīh-i mercāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 12). [şakın,]

sākin-i mey-hāne: Meyhanede oturan, meyhane müdavimi.

1. Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
Geçip cennetden ādem sākin-i mey-hāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 10). [sākin-i mey-hāne,]

Sakızlı kızı: Sakızlı (yer ismi) kız.

1. Meclis-i meyde Sakızlı kızı kâfir sākī
Meze-i duğter-i rez etdi turunc pistānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [sakızlı kızı, --ı]

sal-: Bırakmak, salmak.

1. Çekenler dūd-ı āhı āteş-i nārgile-i dilden
Fehīmā şaldılar kalyān-ı şevki bahr-ı esrāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 22). [şaldılar, -dı, -lar]

şalāh-ı hāl: Hal iyiliği, iyi hal .

1. Sā'imēn çünkü vefāt etdi şalāh-ı hālīne
Şāhid-i 'ādildir elbet şübhesiz mäh-ı şıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 3). [şalāh-ı hālīne, --ı, --ne]

sāl-i vasl: Vuslat yılı.

1. Eyledi kütāh **sāl-i vaşlı** ammā çarḥ-ı dūn
Rūz-ı hecri ‘ömr-i Âdem-veş dirāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [sāl-i vaşlı, -ı]

sālik: Bir yola giren, bir yolda giden || Bir tarikate girmiş bulunan.

1. **Sālik**-i rāh-ı fenāyım ‘āzim-i semt-i beḳā
Ḥızrı rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [sālik-i, -i]

sālik ol-: Tarikat yolcusu olmak, mürid olmak.

1. Vādī-i tecrīde **sālik oldu** gitdi cān u dil
Ben de ḡayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā’ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [sālik oldu, --du]

sālik-i çille-keşān: Çile çeken tarikat ehli.

1. Çekeriz cevri ol kaşı kemānıñ dā’im
Sālik-i çille-keşān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [sālik-i çille-keşān,]

sālik-i nā-şād: Mutsuz tarikat ehli.

1. Ben derā-yı kārban-ı sürmenin feryādıyım
Rāh-ı ḡayret-zār-ı ‘aşkıñ **sālik-i nā-şadıyım** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 48). [sālik-i nā-şadıyım, --ı, --yım]

sālik-i pīr-i muḡān: Meyhanecinin yoluna giren.

1. **Sālik-i pīr-i muḡān** olmağa ey şeyḥ çalış
Ḳulḳul-ı hū-yı şurāḥī ola dem-sāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [sālik-i pīr-i muḡān,]

saltanat: Sultanlık, padişahlık, hükümlerlik.

1. Cām-ı meydır **saltanat** ihsān eden İskender’e
Rind-i bezm-i bāde Cem-āyın olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [saltanat,]
2. Himmet-i şāhānesin ta’mir-i mülke şarf edip
Saltanaṭda ‘adl olur her bir umūruñ aḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 12, Mısra 6). [saltanaṭda, -da]

sāmān: Sakinlik; rahat; düzen.

1. Ḥayāl-i zūlf-i Leylā’sıyla dil dīvāne olmaz mı
Dil-i çeşm-āşınā **sāmān-ile** bīḡāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 4). [sāmān-ile, -ile]

san-: Sanmak, zannetmek.

1. Şarāb-ı erḡuvānī **şanma** gördükde ruḥ-ı alıñ
Ḥicābından kızarmış rūy-ı verd-i gül-şen-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [şanma,]
2. Görinen reng-i şafak **şanma** sirişk-i hūnum
Gördü ḡaddār felek düşdü ḡicāba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [şanma, -ma]

sanem: Güzel, dilber.

1. Yā **şanem** zikriyle feryād etmede şubḥ u mesā
Deyr-i ‘aşka nāle-i dil güyiyā nāḳüsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [şanem,]

şanma kim: Şanma ki, zannetme ki.

1. Ḥāk olunca üstüḡānım ben de bu da’vādayım
Bezm-i vaşla vāşıl oldum **şanma kim** ferdādayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 32). [şanma kim, -ki]

santür: Tellerine iki küçük tokmakla vurulmak suretiyle çalınan kanuna benzer çalgı.

1. Ey hoş ol rinde ki **sanțūra** bedel sinesi
Nağme-i āh-ile āheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [sanțūra, -a]

sarf et-: Harcamak, dağıtmak.

1. Himmət-i şāhānesin ta 'mīr-i mülke **sarf edip**
Saltanatda 'adl olur her bir umūruñ aқdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 5). [sarf edip, -ip]

sarf u nisār et-: Düşüncesizce harcıyıp, sarf etmek, har vurup harman savurmak.

1. Nakd-i 'ömrü rāhına **sarf u nisār etmek** de güç
Şāhid-i maқşūdu ammā der-kenār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 1). [sarf u nisār etmek,]

savb-ı savāb: Doğru taraf.

1. Oldu māder be-ḥaṭā ekser-i ebnā-yı zamān
Anlar 'azm eyleyemez **savb-ı savāba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 16). [savb-ı savāba, --a]

savm-ı vişāl: Kavuşma orucu.

1. Ḥaṭ-ı ruḥsārı gelince çekeriz **savm-ı vişāl**
Mihr-i raḥşān ğurūb etmese iftār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 9). [savm-ı vişāl,]

savt-ı bülbul: Bülbul ötüşü, bülbul sesi.

1. Pey-rev olmuşdur Fehīm'iñ hātife ey ğonce-leb
Savt-ı bülbul nāle-i şeb-ğirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 14). [savt-ı bülbul,]

sayd: Avlama, avlanmak; elde edilmek istenen şey.

1. Öyle bir 'Ankā-yı nāzım kim Hümā-yı lā-mekān
Sayd içün Cibril-i qudsū şāh-bāz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [sayd,]
2. Hey'et-i sübhāsıdır ḥalka-i dām u dāne
Sāde-dil **saydına** şūfī gibi şayyād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18). [saydına, --ı, --na]

sayd et-: Avlamak.

1. Kāf-ı istiğnāda pervāz etse de 'Ankā-yı dil
Sayd eder şeh-bāl-i kudretle anı şeh-bāz-ı aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [sayd eder, --er]
2. Dağıdır sünbül-i zülfüñ giyip al fistānı
Sayd eder āl ile şad murğ-ı dil-i nālānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [sayd eder, --er]
3. **Sayd edip** murğ-ı dili ğamzesi şayyād gibi
Dökdü tığ-ı nigeḥi kanımı cellād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [sayd edip, --ip]

sayd evle-: Avlamak.

1. Ğazāl-i maṭlabı **sayd eyledim** ben deşt-i ülfetde
'Aceb eṭvār-ı rindānım komuş ağıyārı ḥayretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 17). [sayd eyledim, --dim]

sāye: Gölge; himaye, gözetme.

1. Öyle vahşet-zedeyim ülfet-i ḥalkdan gör kim
Kendi **sāyemden** olur renciş-i ağıyār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [sāyemden, -mden]

2. Şāh-ı merdān **sāyesin** bu ‘arşada etdi penāh
Eylemez fil-i havādisden hāzer ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [sāyesin, -si, -n]
3. **Sāyesinde** görelim böyle nice sūr-ı sūrūr
Ede mülkünde Fehīmā anı Allāh mesrūr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 13). [sāyesinde, -si, -n, -de]
4. Ben şehīd-i deşne-i çeşm-i bütānım tā ezel
Sāye-i şemşīr-i ser-tiz özge me’ mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [sāye-i, --i]

sāve-efgen: Gölge salmak, korumak.

1. Gösterir mi mihr-i maşşūdu felekde rūzigār
Perde-i şeb-reng-i bahtım **sāve-efgendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 20). [sāve-efgendir, --dir]

sāve-i bağ-ı melāhat: Güzellik bahçesinin gölgesi.

1. ‘Arızıñdır gülsitān-ı hūsnūññ verd-i teri
Kāmetiñdir **sāve-i bağ-ı melāhat** ‘ar‘arı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 6). [sāve-i bağ-ı melāhat,]

sāve-i Mevlānā: Mevlana’nın gölgesi, himayesi.

1. Fakr-ıla fāhr ederiz **sāve-i Mevlānā’da**
Gıpta-fermā-yı şehān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 19). [sāve-i mevlānā’da, --da]

sāve-i sems-i hakikat: Hakikat güneşinin gölgesi.

1. **Sāve-i sems-i hakikatde** şu ‘ā’-ı himmeti
Olmada ‘ālem-fürüz u āsumān-pīrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 33). [sāve-i sems-i hakikatde, --de]

savvād: Avcı || Sevgilinin gözü.

1. Şayd edip murğ-ı dili ğamzesi **şayyād** gibi
Dökdü tūğ-i nigehe kınımı cellād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [şayyād,]
2. Hey’et-i sübhāsıdır halka-i dām u dāne
Sāde-dil şaydına şūfī gibi **şayyād** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18). [şayyād,]

sāz-ı ‘aşk: Aşk sazı, aşk çalgısı.

1. Pür-nevā-yı āh-ile āheng edince **sāz-ı ‘aşk**
Bezm-i ‘uşşāka gelip rakş eyledi şehnāz-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [sāz-ı ‘aşk,]

sebeb: Neden, gerekçe.

1. Sürme-i bahtım degil çeşmiñ **sebeb** hāmūşiye
Sırr-ı hayret her nefes telkīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [sebeb,]

sebū: Şarap kabı, testi.

1. **Sebū** zānūda sāğar elde yār āğūş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hāşıla meclis ‘aceb rindāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [sebū,]

sebū evle-: Kadeh etmek, yapmak.

1. Yeñi dünyāyı değış köhne şaraba zāhir
Ser-i şāhānı **sebū eyledi** rindāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 12). [sebū eyledi, --di]

sebze-i hod-rū: Kendiliğinden biten yeşillik (yetişme, büyüme bağlamında).

1. Gül-şen-i hüsnünde Yūsuf **sebze-i ḥod-rūsudur**
Sünbül-i zülf-i Züleyhā beste-i gīsūsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 11).
[sebze-i ḥod-rūsudur, --su, --dur]

seccāde: Yere serilip üzerinde namaz kılınacak örtü.

1. Zemīne yüz süren **seccāde** gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan dā'imā minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5).
[seccāde,]
2. Mütevāzi' olanın elbet olur kadri bülend
Secde-gāh olmadadır ferş olunan **seccāde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [seccāde,]

secde-gāh: Secde edilecek, ibadet edilecek yer; saygı, hürmet, sevgi göstermek için önünde yere kapaklanılacak yer.

1. Zemīne yüz süren seccāde gibi **secde-gāh** oldu
Ser-efrāz olduğundan dā'imā minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5).
[secde-gāh,]
2. Mütevāzi' olanın elbet olur kadri bülend
Secde-gāh olmadadır ferş olunan seccāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [secde-gāh,]

seçil-: Ayırt edilmek, fark edilmek.

1. Şaff-ı müjgāndan **seçildi** tığ-i ber-kef gāmzesi
Ḥamle etdi güyiyā mīr-i alay tībūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [seçildi, -di]

sedd-i rāh: Yol kapatmak.

1. Sürme-i şeb olamaz māni' -i feryād u fiğān
Sedd-i rāh şöhet olur mu baña baht-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 2). [sedd-i rāh,]

sedd-i rāh-ı şöhet ol-: Şöhet kapısını kapatmak.

1. Sürme-i şeb olamaz feryāda māni' ey Fehīm
Sedd-i rāh-ı şöhet olur mu baña baht-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 14).
[sedd-i rāh-ı şöhet olur, --ur]

sefine: Gemi, keşti.

1. Fehīmā kulzüm-i 'irfān içinde
Ma'ārifle leb-ā-leb bir **sefine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 16, Mısra 4). [sefine,]

Sefinetü'ş-şu'arā: Sefinetü'ş-şu'arā (eser ismi).

1. Bulup dedim yem-i ma'nāda cevher-i tārīḥ
Mücellled oldu şerefle **Sefinetü'ş-şu'arā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 11, Mısra 8). [sefinetü'ş-şu'arā,]
2. **Sefinetü'ş-şu'arā** nāmı ile bu āşār
Ḥitāma erdi Fehīmā be-luṭf u faẓl-ı Ḥudā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 11, Mısra 5). [sefinetü'ş-şu'arā nāmı, --ı]

sehāb: Bulut.

1. Ḥaṭ-ı nev koydu o meh-rūyu niḳāba şimdi
Güyiyā mihr-i cihān girdi **sehāba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [sehāba, -a]

sehhār: Sihirbaz, büyücü.

1. Ne füsün eyledi bilmem dili teshīr etdi
Çeşm-i fettāni gibi görmedim aşlā **sehhār** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [sehhār,]

selāmet-cū: Selamet aramak; selameti arzulamak.

1. Kûlzûm-i ikbâlde tev'em olur sûd u ziyân
Menfa'atden geç **selâmet-cû-yı** semt-i sâhil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 6).
[selâmet-cû-yı, --yı]

selb et-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

1. Kesret üzre hânde vü hezl etmez erbâb-ı 'uqûl
Selb eder ehl-i vakârın kadrini dâhik u mizâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [selb eder, --er]

semâ vü arz: Yer ve gök, her yer.

1. Olursa âşinâ-yı sırr-ı hikmet 'ayn-ı vahdet-bîn
Semâ vü arz beyninde görür mü hiç bigâne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [semâ vü arz,]

semender: Ateşte yaşadığına inanılan veya ateşten etkilenmeyen bir hayvan || Soğukkanlılığıyla meşhur bir cins su kertenkelesi (âşık bağlamında).

1. Dil kebâb ola **semender** gibi mey hûn-ı ciger
Böyledir kâ'ide vü resm-i ocağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [semender,]
2. Bülbül-i pervâne-ı tab'im hem **semender-** tıynetim
Zevk-i bâğ u reng-i şû'le künc-i külhandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 7).
[semender-,]

semt: Taraf, cihet, yön.

1. Sâlik-i râh-ı fenâyım 'âzim-i **semt-i** beka
Hızır rehber eylesem bu yolda reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [semt-i,]

semt-i eş'âr: Şiir(ler) semti, şiir(ler).

1. **Semt-i eş'ârı** ferâgat edelim gayrı Fehîm
Kâbaca söyleşelim nûkte vü maзмûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 13). [semt-i eş'ârı, --ı]

semt-i sâhil ol-: Sahil kenarına, kurtuluşa ermek.

1. Kûlzûm-i ikbâlde tev'em olur sûd u ziyân
Menfa'atden geç selâmet-cû-yı **semt-i sâhil ol** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [semt-i sâhil ol,]

sen: İkinci teklik şahıs zamiri.

1. Zâhidâ rind-i mey-âşâmın öpersin ayağın
Bir kadeh mey vericek sâkî-i mümtâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [saña, -e]
2. Bend ederdi seni ol şâh-ı bütân ey şüfî
Neyleyim perde-i ruhsârını açmaz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [saña, -e]
3. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey şeyh çalış
Kulkül-ı hû-yı şurâhî ola dem-sâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [saña, -e]
4. 'Âlem-i âbî Fehîmâ edelim gel taksîm
Leb-i cânân baña bâde-i Şîrâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [saña, -e]
5. 'İşve işrâb eder ol dil-ber-i tannâz **saña**
Ey gönül neş'e veren sâkî-i pür-nâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [saña, -e]
6. 'İşve işrâb eder ol dil-ber-i tannâz **saña**
Ey gönül neş'e veren sâkî-i pür-nâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [saña, -e]
7. Benim ol gam-zede-i gamze-i çeşmin cânâ
Râz-ı 'aşkı demem ey dîdesi gammâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [saña, -e]
8. 'Arz-ı hâl eyleme mümkün idi bir âh-ile âh
Havfım oldur ola âhım şerer-endâz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [saña, -e]
9. Perde-dâr-ı dâr-ı 'aşk olduñ Fehîmâ verme ser
Râz-ı 'aşkı âşikâr etmek **saña** nâmüsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [saña, -e]

10. Şeh-süvâr-ı 'arşa-i ikbâl olmağa garaž
Sen de ebnâ-yı zamân-âsâ hünlerde râcil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [sen,]
11. Bend ederdı **seni** ol şâh-ı bütân ey şüfî
Neyleyim perde-i ruhsârını açmaz **saña** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [seni, -i]
12. Vere 'ömr-i ebed ikbâl-i sermed 'izz-i bî-gâye
Seni 'ilm ü hünlerle Hâzret-i Hâk ede şâhib-câh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 12). [seni, -i]
13. Zümre-i hübân içinde pek begendim ben **seni**
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 1). [seni, -i]
14. Rûḥa teşbih eyledim ey ser-bülendim ben **seni**
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3). [seni, -i]
15. Zümre-i hübân içinde pek begendim ben **seni**
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 2). [seni, -i]
16. Rızık için ğam çekme fem mevcûd iken **sende**
Fehîm diğķat et ķalır mı bî-dâne dehân-ı âsiyâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [sende, -de]
17. Gider **seniñle** berâber cezâ-yı cins-i 'amel
Nuķûd u mâlî kıyâs eyleme mezâra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [seniñle, -in, -le]
18. Egerçi büt-şiken olmak kolay degil zâhid
Sen olma bâri bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [sen,]
19. Hâhişin vardır kabâ-yı câh u ikbâle Fehîm
Ben **seni** taḥķîr için giydim melâmât cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [seni, -i]
20. Bu şeşder-hânede bir gün **seni** de zâr eder elbet
Şaķın aldanma nerrâd-ı vefâ-yı çarḥ-ı devvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [seni, -i]
21. Visâl-i 'îd-i aḥḥâsın nice ümmîd edersin **sen**
O şûḥuñ bismil-i 'aşķıyla ķurbân olduĝuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [sen,]
22. Yanıp bir lâle-ruhsâra çerâĝân olduĝuñ var mı
Seniñ pervâne-veş şem'-i şebistân olduĝuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [seniñ, -in]
23. Sürmeli çeşm-ile gelmiş **seni** seyre şüfî
Sürmeli cennet-i nezzâreden ol şeyṭânî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 11). [seni, -i]
24. Rûḥa teşbih eyledim ey ser-bülendim ben **seni**
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 4). [seni, -i]
25. Vaşl-ı cân-baḥşındadır feyz-i ḥayât-ı câvidân
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 16). [seni, -i]
26. Vuşlatından ĝayrı bu derde deva emr-i muḥâl
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 12). [seni, -i]
27. Cevher-i kân-ı leṭâfetdir vücûduñ ey perî
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben **seni** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 8). [seni, -i]
28. **Sen** beni cevrine şâyeste bil iḥsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [sen,]
29. Fehîmâ şem'-i ma'nâdan olur beyt-i sūḥan rûşen
Bu maḥsûd-ı ṭabâyi' sözleri ķande bulursun **sen** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [sen,]
30. Neyleyim zevķ-i cinânî ḥasret-i didâr iken
Naḥl-i Ṭübâ bir ķüb-ı ta'zîrdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 12). [sensiz, -siz]
31. Seyr-i gül-zâr-ı şafâ mecrûḥ eder murĝ-ı dili
Ḥande-i gül neşter-i te'sîrdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [sensiz, -siz]
32. Mest-i şâhbâ-yı cünûn olmaz mı dil mey-ḥânede
Ḥaṭṭ-ı sâĝar ḥalka-i zencîrdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 8). [sensiz, -siz]

33. Eylemem çeşm-i bütāna ey kemān-ebrū nigāh
Her müje bir nāvek-i tedmirdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [sensiz, -siz]
34. Kaṭ' olur 'ayş-ı hayāt-ı cāvidānım sākīyā
İki yıllık mey dü-dem şemşirdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [sensiz, -siz]
35. Cām-ı pür-mey kāse-i taşvirdir **sensiz** baña
Nāy-ı muṭrib nāle-i şeb-girdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 2). [sensiz, -siz]
36. Cām-ı pür-mey kāse-i taşvirdir **sensiz** baña
Nāy-ı muṭrib nāle-i şeb-girdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 1). [sensiz, -siz]
37. Pey-rev olmuştur Fehīm' iñ hātife ey gonce-leb
Şavt-ı bülbül nāle-i şeb-girdir **sensiz** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 14). [sensiz, -siz]
38. Behişt-i rāhatım **sensiz** baña āzār-ı dūzaḥdır
Şafā-yı vuşlatıñla şaḥn-ı külḥan cennet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [sensiz, -siz]
39. **Seniñ** Tātār zülfiñ düzd ğamzeñ çeşm-i fettānıñ
Ki bir demde 'Irāḳ u Rüm u İrān' ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [seniñ, -iñ]
40. Bize **sensiz** per-i pervānedir bālīn-i rāhat āh
Şeb-i tārik-i fırkatde ser-ā-pā şem' -i sūzānız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [sensiz, -siz]
41. Dil fedādır ğamze-i ğaddārıña
Mā' il oldum ben **seniñ** āzārıña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 14). [seniñ, -iñ]
42. Bezm-i meyde cām-ı gül-gün oldu **sensiz** hūn baña
Kulḳul-ı şavt-ı şurāḥi de olur şeb-hūn baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkil-bend 1, Mısra 37). [sensiz, -siz]
43. Gürūh-ı zen-perestānıñ demişsin pīriyem zāhid
Seniñ beytū' ş-šanemde Şeyḥ-i Şan' ān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [seniñ, --in]
44. Nice **sen** tālib-i feyz-i muḥabbet olmak istersin
' Aceb hiç hücre-i 'uşşāka miḥmān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [sen,]

senā: Methetme, övme.

1. Du' āya başla ey kil-k-i sūḥan-ver söz tamam oldu
Senāyı eyleme tatvīl zīrā kāfiye kūtāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 10). [senāyı eyleme, --me]

seng-i āsiyā-vı çarḥ: Felek değirmeninin taşı, felek.

1. Niçe demler bu **seng-i āsiyā-yı çarḥıñ altında**
Aradım görmedim kendim gibi mecrūḥ bir dāne (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [seng-i āsiyā-yı çarḥıñ altında, --in, --da]

seng-i cevri: Eziyet taşı, eziyet.

1. **Seng-i cevri** şşe-i ḳalbim şikest eyler çe sūd
Ol ziyān-kār tıfl-ı nāza inkisār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [seng-i cevri şşe-i ḳalbim, --im]

seng-i hārā: Mermer taşı (sertlik bağlamında).

1. O şūḥ-ı nāzik-endāma 'aceb kim etmedi te' sīr
Fehīmā nāvek-i āhım geçerken **seng-i hārādan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 18). [seng-i hārādan, --dan]

seng-i hasret: Hasret taşı, hasret.

1. **Seng-i hasretle** dögüp sînemi âheng ederim
Güş tütмам nağam-ı çeng ü rebāba şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 5*). [*seng-i hasretle dögüp sînemi, --mi*]

seng-i mezār: *Mezar taşı.*

1. Rūhdur kâleb-i insāna Fehimā 'irfān
Heykel-i bî-hünerān 'add olunur **seng-i mezār** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 14*). [*seng-i mezār,]*

ser: *Baş.*

1. **Serde** âteş dili pür-âb hemān hāl-i duman
Baña nârgil gibi hiç bulunur mu dem-sāz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 9, Mısra 1*). [*serde, -de*]

ser ver-: *İnanılan bir şey uğruna can vermek.*

1. Perde-dār-ı dār-ı 'aşk olduñ Fehimā **verme ser**
Rāz-ı 'aşkı âşikār etmek saña nāmūsdur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 9*). [*ser verme, --me*]

ser-ā-pā: *Baştan ayağa, tamamen.*

1. Bize sensiz per-i pervānedir bālīn-i rāhat āh
Şeb-i tārīk-i fırkatde **ser-ā-pā** şem'-i sūzānız (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 6*). [*ser-ā-pā,]*
2. Şu 'le-i āha hem-āgūş olmayınca bilmedim
Mühr-i maḥşerdir **ser-ā-pā** lāle-i şahrā-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 16*). [*ser-ā-pā,]*

ser-be-ser: *Baştan başa.*

1. 'Ālemi tütmuş şadā-yı na'ra-i ğavġā-yı 'aşk
Dağlardan **ser-be-ser** güş olmayınca bilmedim (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 20*). [*ser-be-ser,]*

ser-bülend: *Başı dik, yüce.*

1. Rūha teşbīh eyledim ey **ser-bülendim** ben seni
Cismime cān ittiḥāz etdim efendim ben seni (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3*). [*ser-bülendim, --im*]

ser-efrāz: *Başını yukarı kaldıran, yükselten.*

1. Zemīne yüz süren seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan dā'imā minber olur pā-māl (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 6*). [*ser-efrāz,]*

Serendīb-i nedāmet: *Pişmanlık Serendib'i, pişmanlık.*

1. Görmez ol ādem **Serendīb-i nedāmet** kim ola
Dāne-çīn-i naḥl-i mīnū-perver-i Tūbā-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 9*). [*serendīb-i nedāmet,]*

ser-gerdān: *Başı dönen, şaşkın, perişan || Aşık.*

1. Devr-i gerdūn eylemez bî-ḥod u **ser-gerdān** bizi
Döndüren erbāb-ı 'aşkı gerdiş-i peymānedir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3*). [*ser-gerdān,]*

ser-i dil: *Gönül ucu, gönül.*

1. Çıkar dūd-ı taḥassür sūz-ı 'aşkıñla **ser-i dilden**
Çekip āh-ı firākıñ her nefes nārgile-nūşānız (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 7*). [*ser-i dilden, --den*]

ser-i fağfūr: *Fağfurun (Çin hükümdarı) başı.*

1. Sâkî-i meclis-i vahdet aramaz şâh u gedâ

Ser-i fağfūr ile bir oldu ayağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [ser-i fağfūr,]

ser-i kūy: *Sokak başı || Sevgilinin bulunduğu yer.*

1. Şafağ-ı eşk bulur şubh-ı vişâli bir gün

Ser-i kūyuñda felek her gece biñ kan olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 10). [ser-i kūyuñda, --un, --da]

ser-i Mecnūn: *Mecnūn'un başı.*

1. Göñül şahbâ-yı hüsni dil-bere hum-hâne olmaz mı

Ser-i Mecnūn şarâb-ı 'aşkına peymâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 2). [ser-i mecnūn,]

ser-i şāhān: *Padişahların başı (kafası) (kadeh bağlamında).*

1. Yeñi dünyâyı değış köhne şaraba zāhir

Ser-i şāhānı sebū eyledi rindāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 12). [ser-i şāhānı, --ı]

sermāye: *Varlık, servet.*

1. Hıfz olundu terk-i kām etmekle nakd-i āb-rū

Süddan fāriğ olan **sermāyeden** etmez ziyān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [sermāyeden, -den]

sermāye-i emn ü emān: *Huzur ve güven sermayesi.*

1. Hükmi hikmet-zādıdır **sermāye-i emn ü emān**

Görmedi çeşm-i felek bir böyle devr-i hurremi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 12, Mısra 9). [sermāye-i emn ü emān,]

ser-menzil-i maksūd: *Niyet durağı.*

1. Çille-i cevri çekip saht-ı kemān-ı çarlıdan

Taş diker **ser-menzil-i maqşūda** tır-endāz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [ser-menzil-i maqşūda, --a]

ser-mest et-: *Sarhoş etmek.*

1. Zāhidā keyfiyyet-i takvā bizi **ser-mest eder**

Hūşe-i engürdandır sübha-i şad dānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [ser-mest eder, --er]

2. Zāhidā keyfiyyet-i takvā bizi **ser-mest eder**

Sübha-i evrādımız var dāne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 19). [ser-mest eder, --er]

servet ü sāmān: *Zenginlik.*

1. Vād-i tecrīde sālīk oldu gitdi cān u dil

Ben de ğayrı **servet ü sāmāna** etdim el-vedā' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [servet ü sāmāna, --a]

2. Kül eder **servet ü sāmānı** nigāh-ı zu'afā

Nazar-ı mūr olur āteş-i berç-i hırmen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [servet ü sāmānı, --ı]

servi: *Servi ağacı (sevgilinin boyu bağlamında).*

1. Naḥl-i bīdi görürüz perçem-i cānāna bedel

Servidir rü' yetimiz kāmēt-i mevzūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [servidir, -dir]

serv-i bülend: *Uzun servi ağacı || Uzun boylu sevgili.*

1. Ben gidersem hāk-i kabrimden çıkar **serv-i bülend**
Kāmet-i bālā-yı yāra var o rütbe iştiyāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 17). [serv-i bülend,]

serv-i sīm-endām: Gümüş bedenli servi boy(lu güzel).

1. O mäh-i kıdd-i bülendi görünce deryāda
Şu ‘ā’-i medd-i nigāh oldu **serv-i sīm-endām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [serv-i sīm-endām,]

setr et-: Örtmek, gizlemek.

1. Süvār-ı hātt degildir **setr eden** envār-ı ruhsārīn
Hüsuf-ı mäh zāhir olmada baht-ı siyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [setr eden, --en]

setr eyle-: Gizlemek, saklamak.

1. Hüner-i ehl-i dili baht-ı siyeh **setr eyler**
Hāl ruhsāre-i zengide be-didār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [setr eyler, --r]

setr-i mey: Şarabı gizlemek, örtmek.

1. Şāf-diller hıfz-ı esrār eylemez ifşā eder
Setr-i mey me’ mül olur mu kāse-i billürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 32). [setr-i mey,]

sev-: Sevmek.

1. Mey içmek taze **sevmek** mevki’i mey-hānedir ammā
İki kat mest olur ādem hesabı rü’ yet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 11). [sevmek, -mek]

sevād-ı çeşm-i āhū: Ceylan(lar)ın gözleri karası.

1. **Sevād-ı çeşm-i āhūda** bulup mersiye-i Kays’ı
Sirişk-i dideden Leylā yazar evrāk-ı ruhsāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [sevād-ı çeşm-i āhūda, --da]

sevād-ı hayme-i Levlā: Leyla’nın çadırının karası.

1. **Sevād-ı hayme-i Levlā** kıyās etmiş şeb-i tārī
Gezip deşt-i tahayyülde dil-i Mecnūn-ı bī-çāre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [sevād-ı hayme-i leylā,]

sevād-ı sühan: Kara söz.

1. Pür-ziyā olsa **sevād-ı sühanım** nola Fehīm
Şem’-i ma’nādır eden hāne-i lafzı rüşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 13). [sevād-ı sühanım, --ım]

sevād-ı sürme-i mazmūn çek-: İnce ve sanatlı söz gibi kara sürme çekmek.

1. **Sevād-ı sürme-i mazmūn çekenler** çeşm-i eş’āra
Hınā-yı ma’ni-i rengin yaqarlar dest-i āsāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [sevād-ı sürme-i mazmūn çekenler, --en, --ler]

sevdā-vı bütān: Put gibi güzellerin aşkı, sevdası.

1. Fıkr-i hūbān ile feryād-ı dil oldu nākūs
Sineni deyr-i hayāl eyledi **sevdā-yı bütān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [sevdā-yı bütān,]

sevl-i ğam: Keder ve dert seli.

1. Künc-i mey-ḥānede evvel var idi cām-ı şafā
Şimdi **seyl-i ḡam-ile** ol daḥı ber-bād gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4*). [*seyl-i ḡam-ile, -ile*]

seyl-i tūfān: Her yeri kaplayan sel,tufan seli.

1. Firāk-ı vuşlatıñla girye-nāk olduğça çeşmānım
Ḥurūş u cūş-ı eşkim **seyl-i tūfānı** çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 12*). [*seyl-i tūfānı, --ı*]

sevr: Seyretme, izleme.

1. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni **seyre** şūfī
Sürmeli cennet-i nezzāreden ol şeytānı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 11*). [*seyre, -e*]

sevr et-: Seyretmek, izlemek.

1. Bu esbāb-ı cününü **sevr eden** dīvāne olmaz mı
Rumūz-ı vahdeti şūfī temāşā eyle kesretde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 15*). [*sevr eden, --en*]

sevr-i gül-zār-ı şafā: Gönle sefa ve huzur veren gül bahçesi seyri.

1. **Seyr-i gül-zār-ı şafā** mecrūḥ eder murḡ-ı dili
Ḥānde-i gül neşter-i te'sīrdir sensiz baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 9*). [*seyr-i gül-zār-ı şafā,]*

sevr-i 'ilm ü efzāl eyle-: Fazilet ve ilmi izlemek, takip etmek.

1. Şeyḥü'l-islām-ı 'aşır 'allāme-i devr ü zamān
Mesned-i fetvāyı **sevr-i 'ilm ü efzāl eyledi** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 2*). [*seyr-i 'ilm ü efzāl eyledi, --dı*]

sezā ol-: Layık olmak, yaraşmak.

1. Hezārān verd-i nazm-ile gülistān-ı sūḥandır bu
Eger Bostān-ı Sa'di'ye **sezā olursa** hem-sāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 10*). [*seza olursa, --ur, --sa*]
2. Bu nüşḥa genc-i hüner kân-ı ma'rifet oldu
Ḳarīn-i raḡbet-i ehl-i sūḥān **olursa sezā** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 4*). [*sezā olursa, --ur, --sa*]

sīb-ḡabḡab: Elmaya benzeyen çene.

1. **Sīb-ḡabḡablı** kız almaḡ hevesiyle zāhid
Kızılēlma'ya ḡadar gezdi Firengistān'ı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [*sīb-ḡabḡablı, --lı*]

sıfat-ı kahr: Keder hali.

1. Maḥv olur ḥüsn-i 'amel kār-ı bed olur peydā
Maḡzar olmuş **sıfat-ı kahr** u celāle eşyā (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 2*). [*sıfat-ı kahr,]*

sıḡ-: Bir yere bütünüyle girebilmek.

1. 'Aşıkam evşāfını tahrīre ammā neyleyim
Şıḡmaz evrāk-ı ḥayāle şüret-i ma'nā-yı 'aşḡ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 40*). [*şıḡmaz, -maz*]
2. Feyz alıp buldu vüçüb-ı 'aşḡdan neşv ü nemā
Bir daḥı **sıḡmaz** fezā-yı 'ālem-i imkāna dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 4*). [*sıḡmaz, -maz*]
3. Perde-i fānūsa **şıḡmaz** şem'-i ḥüsn-ārā-yı 'aşḡ
Cāme-i cismini sūzān eyledi pervāne dil (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 11*). [*şıḡmaz, -maz*]

sıhhat: Sağlık, afiyet.

1. Hâtırlımdan gitdi **şihhat** çeşm-i bîmârîñ görüp
Mübtelâ-yı derd olup dermâna etdim el-vedâ' (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [şihhat,
]

şihhat bul-: Şifa bulmak, iyileşmek.

1. Ol tabîb-i nâz sürdü sînem üzre sînesin
Yara-i dil **buldu şihhat** merhem-i kâfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [şihhat
buldu, --du]

sihr: Büyü, efsun.

1. Rakîb-i dîv-sîret hâtem-i la'lin öper elbet
O bed-hû **sihr** ile mühr-i Süleymân'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 10).
[sihr,]

sıklet-i dehr: Dünya derdi, dünya sıkıntısı.

1. **Sıklet-i dehre** duçar olsa da 'âlî-himmet
Bârını kendi çeker dostlarına bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 21). [sıklet-i
dehre, --e]

silk-i hüner: Maharet ipliği || Maharet yolu.

1. Bu bir **silk-i hüner** kim muntazam dürr-i ma'âniyle
Fürûğ-ı nazmı reşk-âver olur 'ıkd-ı Süreyyâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 11). [silk-
i hüner,]

silk-i sühan: Şiir, söz ipliği.

1. Hüsrev-i endişem oldu mâlik-i mülk-i sühan
Cevher-i nazmımla buldu zîneti **silk-i sühan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 64).
[silk-i sühan,]

sîm-endâm: Gümüş beden || Sevgilinin gümüş gibi parlak ve bembeyaz olan bedeni.

1. Alıp ağuş-ı vaşla gayriler ol **sîm-endâmı**
Benim âyine-veş hüsüne hayrân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [sîm-
endâmı, --ı]

sîmîn-berân: Gümüş gibi beyaz göğüslü (güzeller).

1. Görmesinler sîne-i berrâkını **sîmîn-berân**
Dil-ber-i naḥvet-nigeh ḥod-bîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 15). [sîmîn-
berân,]

sîm-ten: Gümüş tenli (güzel).

1. Gümüş Halkalı'da nâr-ı hased ağyârı kâl eyler
Gümüşşuyu'nda ben o **sîm-ten** ile 'işret etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [sîm-
ten,]

sîne: 1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

1. Ey hoş ol rinde ki sanṭûra bedel **sînesi**
Nağme-i âh-ile âheng ede çağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [sînesi, -si]
2. Ol tabîb-i nâz sürdü **sînem** üzre sînesin
Yara-i dil buldu şihhat merhem-i kâfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [sînem, -
m]
3. Ol tabîb-i nâz sürdü sînem üzre **sînesin**
Yara-i dil buldu şihhat merhem-i kâfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [sînesin, -
sin]
4. Süziş-i hüsni bütâna 'aşıkân me'nûsdur
Cânlar pervâne gûya **sîneler** fânûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [sîneler,]

5. Fikr-i hūbān ile feryād-ı dil oldu nākūs
Sīnemi deyr-i hayāl eyledi sevdā-yı bütān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [sīnemi, -mi]
6. Tīg-i cevriñ şerhalar açdıķça **sīnemde** görüp
Etdiğın lutf u kerem tekrār geldi hātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [sīnemde, -m, -de]
7. Hayāl-i rüy-yı yār ile ederken **sīnemi** gül-şen
Gül-i maẓmūn-ı rengini riyāz-ı dilde buldum ben (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 21). [sīnemi, -mi]
8. Elini būs ederek pīr-i muğānıñ āhır
Çekdi bintü'l-'inebi **sīneye** merdāne ķadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [sīneye, -ye]
9. Bir Hümā-yı lā-mekāna āşiyāndır **sīnemiz**
Feyz-i Kīmīyā-yı sa'ādet kanıdır gencīnemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 67). [sīnemiz, -miz]
10. Sūz-ı hecriñ **sīnem** etsin dāğ-dār
'Āşıkā 'ayn-ı vefādır cevri-yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 1). [sīnem, -m]
11. Tiz mūrūr etdi şeb-i vuşlat Fehimā hayf kim
Sīnesin yārıñ açarken erdi şubh-ı iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 20). [sīnesin, --sın]

sīne-çāk ol-: Yüreğiyaralı olmak.

1. Görürler **sīne-çāk olduğunu** ey Mevlevī-zāde
Dönersin bir gün āğūş-ı muħabbetde bu devrāndır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 8, Mısra 1). [sīne-çāk olduğunu, --duğ, --u, --nu]

sīne-i berrāk: Sevgilinin pek parlak ve temiz olan göğsü.

1. Görmesinler **sīne-i berrākını** sīmīn-berān
Dil-ber-i naħvet-nigeh hōd-bīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 15). [sīne-i berrākını, --ı, --nı]

sīne-i düşmen: Düşman sinesi, kalbi.

1. Hıfz-ı Bārī'de olup şehzādegānıyla müdām
Ola tır-i ķahrına hep **sīne-i düşmen** hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [sīne-i düşmen,]

sīne-i ehl-i muħabbet: Aşk ehlinin göğsü (gönül, yürek bağlamında).

1. Gider mi **sīne-i ehl-i muħabbetden** hayāl-i yār
Nice münfekk olur şüret heyūlā-yı merāyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [sīne-i ehl-i muħabbetden, --den]

sīne-i yār: Sevgilinin göğsü, sevgilinin kalbi.

1. Göricek **sīne-i yārī** baña haclet geliyor
Baķamam āyineye çeşmime hayret geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [sīne-i yārī, --ı]

sīne-sūz: Yüreğiyanan.

1. **Sīne-sūzum** cāme-çākım özge bir dīvāneyim
Reng-i gül-ruhsārına bülbul gibi pervāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 51). [sīne-sūzum, --um]

sipās-ı bī-kıyās: Çok şükür anlamında bir söz.

1. **Sipās-ı bî-kıyās** ihsân-ı bî-pâyân Mevlâ'ya
Erişdi sâhil-i itmâma bu fülk-i hüner-vāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 1). [sipās-ı bî-kıyās,]

sipîhr-i tîre-rû: Kara yüzlü, meymenetsiz felek (baht).

1. Düşmen-i rüşen-zamîrândır **sipîhr-i tîre-rû**
Gerçi zengî şerm edip pür-kîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [sipîhr-i tîre-rû,]

sirîşk: Göz yaşı.

1. Taḥayyül eyleyip çeşm-i kebûduñ girye etdikçe
Sirîşkim gevher-i firûze dizdi târ-ı müjgâna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [sirîşkim, -im]

sirîşk-i dîde: Göz yaşı.

1. Sevâd-ı çeşm-i âhûda bulup mersiye-i Kays'ı
Sirîşk-i dîdeden Leylâ yazar evrâk-ı ruhsâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [sirîşk-i dîdeden, --den]

sirîşk-i hûn: Kanlı göz yaşı.

1. Görinen reng-i şafaḳ şanma **sirîşk-i hûnum**
Gördü ḡaddâr felek düşdü hicâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 7). [sirîşk-i hûnum, --um]

sırr et-: Gizlemek, saklamak.

1. Bülbül-i gül-zâr-ı vahdet **sırr eder** sırr-ı gülü
Fâş olur âh-ı hezârîñ kesretinden râz-ı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [sırr eder, --er]

sırr-ı 'akl: Akıl sırrı.

1. **Sırr-ı 'aklı** mest ü medhûş olmayınca bilmedim
Vermek için şöhret ü 'unvâna revnaḳ dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 5). [sırr-ı 'aklı, --ı]

sırr-ı 'aşḳ: Aşk sırrı.

1. **Sırr-ı 'aşḳı** eşḳ-i çeşmim yâre ifşâ eyledi
Olmasın hem-râzı yâ Rab kimseniñ ehl-i nifâḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [sırr-ı 'aşḳı, --ı]

sırr-ı gül: Gül sırrı (sevgiliyi saklamak bağlamında).

1. Bülbül-i gül-zâr-ı vahdet sırr eder **sırr-ı gülü**
Fâş olur âh-ı hezârîñ kesretinden râz-ı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [sırr-ı gülü, --ü]

sırr-ı Hak: Hak sırrı.

1. 'Ârif-i 'ilm-i ledün Hâlet Efendi kim anı
Mazhar etmiş **sırr-ı Hakk'a** feyz-i Mevlânâ-yı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 32). [sırr-ı hakk'a, --a]

sırr-ı hayret: Şaşkınlık sırrı.

1. Sürme-i bahtım değil çeşmîñ sebep ḥamûşiye
Sırr-ı hayret her nefes telkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [sırr-ı hayret,]

sırr-ı ma'rifet: Allah'ı tanıma, bilme sırrı.

1. Olur ehl-i sülûka bunda **sırr-ı ma'rifet** kısmet
Bu dergâhın 'azîzim sâhibidir Kâsım-ı 'irfân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 11, Mısra 1*). [*sırr-ı ma'rifet,]*

sırr-ı peder: *Baba sırrı (evlat babanın sırrıdır).*

1. Vâlidin mâlî gibi 'ilmine vâris olamaz
İntikâl eylese de **sırr-ı peder** evlâda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 26*). [*sırr-ı peder,]*

sitem-cû: *Zulmeden, eziyet eden.*

1. Hâzer kıl ey **sitem-cû** germ-i âh-ı şubh-gâhımdan
Yanar düzağ dağlı hâlâ şerâr-ı nâr-ı âhımdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 1*). [*sitem-cû,]*

şît-ı ikbâl: *Mutluluk sadası.*

1. Nâminı Fağfûr'ın eyler **şît-ı ikbâlî** şikest
Kıymet-i elmâs ile bir mi olur qadr-i hazef (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5*). [*şît-ı ikbâlî, -i]*

siveh çeşm: *Kara göz.*

1. **Siyeh çeşmiñ** hayâliyle olur hâmuş ehl-i 'aşk
Meger kim meyl-i müjgân sürme-sâ-yı hayret olmuştur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 9*). [*siyeh çeşmiñ hayâliyle, --i, --y-, --le]*

siveh kâkül: *Siyah perçem.*

1. Reng-i gül-ruhsârı üzre ol **siyeh kâkülleri**
Al kaplı ferve-i semmûra beñzer beñzemez (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 3*). [*siyeh kâkülleri, --ler, --i]*

siveh-çeşm: *Kara göz.*

1. Süzûp hayli **siyeh-çeşmiñ** düzer tabûr-ı müjgânıñ
O Peçli meçli kâfir mülk-i imâni çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 7*). [*siyeh-çeşmiñ, --in]*

siveh-dil: *İçî kara olan, kötü kalpli, kötü niyetli.*

1. Olur mu faşş-ı zerrîn ile kâmil cevher-i nâkış
Siyeh-dil pertev-i ikbâl ile rûşen-zamîr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 16*). [*siyeh-dil,]*

siveh-mestân: *Körkütük sarhoş(lar).*

1. Hûmâr-ı bâde-i 'aşkıñ çeken **siyeh-mestân**
Hevâ-yı la'l-i lebiñle Kızıl Hışâr'a gider (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 5*). [*siyeh-mestân,]*

sohbet et-: *Görüşüp konuşmak.*

1. Fûrûğ-ı hüsni artar yâr ile biz **şohbet etdikçe**
Şem' rûşenlenir pervâneler germiyyet etdikçe (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 1*). [*şohbet etdikçe, --dik, --çe]*

sohbet-i cem'iyet-i ahhâb: *Dostlar topluluğunun sohbeti.*

1. **Şohbet-i cem'iyet-i ahhâb** kalmaz ber-siyâk
Söylenir çünkim meseldir küllü cem'in iftirâk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 1*). [*şohbet-i cem'iyet-i ahhâb,]*

soñra: *Sonra.*

1. Bâde-i ümmîd ile mest-i şafâ olmak kolay
Soñra câm-ı vaşl ile def'-i hûmâr etmek de güç (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 6*). [*soñra,]*

2. Gitme sākī bezm-i meyden cām olur **şoñra** şikest
Mest-i nāzım baş gidince pāy-dār olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [şoñra,]
3. Ben gidersem zīr-i hāke ğam olur **şoñra** yetim
Ğam benim ferzend-i cānımdır Hūdā ayırmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [şoñra,]

sor-: Sormak, sual etmek.

1. **Şordular** tārīh-i fevtin söyledim ben de Fehīm
Oldu İbrāhīm Efendi gül-şen-i ‘adne revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 5, Mısra 1). [şordular, -dular]

söyle-: Demek, söylemek.

1. Görmedi bir böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte tārīh-i selef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 8). [söylesin, -sin]
2. Geldi bir peyk-i meserret **söyledi** tārīhini
Mağdem-i Sultān Mehemmed kevnı kıldı pūr-neşāt (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 2, Mısra 1). [söyledi, -di]
3. Şoñbet-i cem ‘iyyet-i aħbāb kalmaz ber-siyāk
Söylenir çünkim meseldir küllü cem ‘in iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [söylenir, -n, -ir, -]
4. Bāde-i gül-gūna rağbet eylemez maħmūr-ı ‘aşk
Hakk’ı **söyler** zülfüne ber-dār iken Mañşūr-ı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 30). [söyler, -r]
5. Olup cevher-feşān-ı şādmānī **söyledim** tārīh
Hūdā şehzāde verdi bir Mehemmed Şāh Maħmūd’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 3, Mısra 1). [söyledim, -di, -m]
6. Şordular tārīh-i fevtin **söyledim** ben de Fehīm
Oldu İbrāhīm Efendi gül-şen-i ‘adne revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 5, Mısra 1). [söyledim, -di, -m]

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, hasbihāl etmek, sohbet etmek.

1. Semt-i eş’arı ferāgat edelim ğayrı Fehīm
Kıbaca **söyleşelim** nükte vü maẓmūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [söyleşelim, -e, -lim]

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavi.

1. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrīr
Bülenddir kāmēti dersem uzar **söz** naħl-i Tübā’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14). [söz,]
2. Fehīmā şem ‘-i ma ‘nādan olur beyt-i sūħan rüşen
Bu maħsūd-ı tabāyi ‘ **sözleri** kande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 24). [sözleri, -ler, -i]

söz tamām ol-: Sözü tamamlamak.

1. Du ‘āya başla ey kilik-i sūħan-ver **söz tamām oldu**
Senāyi eyleme taṭvīl zīrā kāfiye kūtāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 9). [söz tamam oldu, --du]

su ‘āl et-: Sormak.

1. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince firkatīñ
‘Āfiyet kadrin **su ‘āl et** haste vü rencürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28). [su ‘āl et,]

subh u mesā: Sabah ve akşam, her zaman.

1. Yā şanem zikriyle feryād etmede **subh u mesā**
Deyr-i ‘aşka nāle-i dil gūyiyā nāķūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [subh u mesā,]

sübha: *Tespih tanesi, tespih.*

1. Ederdi **sübhasın** zünnâra tebdil şüfîyân bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı zülf-i tarrâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17).
[sübhasın, -sın]
2. Küfr ü dinîñ 'ukdesin feth eyledi nâhun-ı 'aşk
Bend olur mu bir dahı hîç **sübha** vü zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6).
[sübha,]

sübha-i evrâd: *Okunması âdet edinilmiş tespih.*

1. Zâhidâ keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Sübha-i evrâdımız var dâne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 20). [sübha-i evrâdımız, --ı, --mız]

sübha-i mercân-ı rindân: *Rintlerin mercan tesbihi.*

1. **Sübha-i mercân-ı rindân** dâne-i engür iken
Zâhidâ gül-bang-ı tevbe na'ra-i mestânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [sübha-i mercân-ı rindân,]

sübha-i sad dâne: *Yüzlük tesbih tanesi.*

1. Zâhidâ keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Hüşe-i engürdandır **sübha-i sad dânemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [sübha-i sad dânemiz, --miz]

sübhalar çekip çevir-: *Tesbih çekip çevirmek.*

1. Hezârân **sübhalar çekdim çevirdim** etmedi te'sîr
O kâfir-zâdeniñ meyli hep âgüş-ı çelîpâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [sübhalar çekdim çevirdim, --dim]

subh-ı iftirāk: *Ayrılık, dağılma sabahı.*

1. Tîz mürûr etdi şeb-i vuslat Fehîmâ hayf kim
Sînesin yârîñ açarken erdi **subh-ı iftirāk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 20). [subh-ı iftirāk,]

subh-ı rûy: *Yüz aydınlığı.*

1. **Subh-ı rûyuñ** dâmen-i şâm-ı firākı çäk eder
Mâh-ı hüsnüñ zulmet-i leyl-i hüümü pāk eder (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 1). [subh-ı rûyuñ, --un]

subh-ı şâdıķ: *Hakiki sabah vakti; sadakatli.*

1. **Subh-ı şâdıķ** gibi şâdıķ olıcak yâr baña
Rûz-ı rûşen olur 'ayniyle şeb-i târ baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [subh-ı şâdıķ,]

subh-ı vişâl: *Vuslat sabahı, kavuşma sabahı.*

1. Şafaķ-ı eşk bulur **subh-ı vişâli** bir gün
Ser-i kûyuñda felek her gece biñ kan olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [subh-ı vişâli, --ı]

sûd: *Fayda, kâr.*

1. Ey gönül tîr-i cefâya olduk âzmâyiş çe **sûd**
'Âkıbet etdi kepâze bizi ol kaşı kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [sûd,]
2. Tîğ-i ser-tîz-i nigâhîñ der-niyâm etmiş çe **sûd**
Zîra ebrûdan Fehîmâ tîr-i müjgân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 13). [sûd,]
3. Seng-i cevri şişe-i kalbim şikest eyler çe **sûd**
Ol ziyân-kâr tıfl-ı nâza inkisâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [sûd,]
4. Hıfz olundu terk-i kām etmekle naķd-i âb-rû
Sûddan fâriğ olan sermâyeden etmez ziyân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [sûddan, --dan]

sūd u ziyān: *Kâr ve zarar.*

1. Kûlzüm-i iqbâlde tev'em olur **sūd u ziyān**
Menfa'atden geç selâmet-cû-yı semt-i sâhil ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 5*). [*sūd u ziyān,]*

sūfî: *Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.*

1. Bu esbâb-ı cününü seyr eden dīvâne olmaz mı
Rumûz-ı vahdeti **sūfî** temâşâ eyle kesretde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 16*). [*sūfî,]*
2. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni seyre **sūfî**
Sürmeli cennet-i nezzâreden ol şeytânı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 11*). [*sūfî,]*
3. Hey'et-i sübhasıdır halka-i dâm u dâne
Sâde-dil şaydına **sūfî** gibi şayyâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 18*). [*sūfî,]*
4. İçersin mey-perestler kanımı gıybet ile ammâ
Şakın **sūfî** döner dendânların tesbîh-i mercâna (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [*sūfî,]*

sūfî-i sıklet: *Sıkıntı sufisi.*

1. Meclis-i rind-i sebûk-rûha haber ver sâkî
Bâr-ı destâr ile ol **sūfî-i sıklet** geliyor (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 6*). [*sūfî-i sıklet,]*

sūfiyân: *Sufiler, mutasavvıflar.*

1. Ederdi sübhasın zünnâra tebdîl **sūfiyân** bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı zülf-i tarrâra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17*). [*sūfiyân,]*
2. Rütbe-i keyfiyyet-i aşkı ne bilsin **sūfiyân**
Mezheb-i rindânı bilsin mi Fehimâ zâhidân (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 23*). [*sūfiyân,]*

sühan-gû: *Söz söyleyen.*

1. **Sühan-gû** dîde-i hüban olur hāmûş olursam ben
Fehimâ sürme-i hayret çıkar hâk-i mezârımdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 1*). [*sühan-gû dîde-i hüban,]*

sühan-sencân: *Âlemin sözü tartarak söyleyenleri, şairler.*

1. Çekip tîg-i hayâli Şevketâne ceyş-i eş'ârım
Bu vâdide **sühan-sencân-ı** İrân'ı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 18*). [*sühan-sencân-ı, --ı]*

sühan-ver: *Güzel söz söyleyen, güzel söz söyleyici, şairler.*

1. Hüner-perver **sühan-ver** dâver-i mülk-i ma'ârifdir
Müsellemir diyâr-ı ma'rifet ol zât-ı vâlâya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 27*). [*sühan-ver,]*

sühûlet: *Kolaylıkla, kolayca.*

1. Fütûh-ı bâtına erbâb-ı dilden eyle istimdâd
Sühûletle derûndan fetih olur her bir der-i hâne (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 8*). [*sühûletle, -le]*

sükûnet ver-: *Sessizlik vermek; durdurmak.*

1. Cüş-i eşke **sükûnet verdi** şevk-i 'ârîzî
Cünbiş-i sim-âb pür-temkîn olur âyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 13*). [*sükûnet verdi, --di]*

sulb-i pâk-i mîr Ahmed: *Ahmet bey'in temiz soyu.*

1. Vürûd etdi Mehemmed **sulb-i pâk-i Mîr Ahmed'den**
Mehemmed Beg ayak başdı cihâna mecd ü rif'atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 27*). [*sulb-i pâk-i mîr ahmed'den, --den]*

sulb-i pāk: Temiz soy(lu).

1. **Sulb-i pākinden** bürüz etsin nice şehzādegān
Dā'imā sūr u sūr-ile geçe her bir demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 13). [sulb-i pākinden, --in, --den]

Süleymān: Hz. Süleyman (Hz Süleyman gibi güçlülük bağlamında).

1. Ben **Süleymān'im** Fehimā kişver-i eş'ārda
'Arş-ı Belkīs-ı sūhan şimdi nişimendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 23).
[süleymān'im, -im]
2. Taht-gāh-ı 'aşkda şimdi **Süleymān'im** Fehim
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Hüsrev'dir nedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 71). [süleymān'im, -im]
3. Ey **Süleymān-ı** behā deşt-i kanā'at mürüyum
Dāne-i hāl-i cemāl-i cāy-ı hürmendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [süleymān-ı, -ı]
4. Levh-i rüyūn hattıñı āyāt-ı Qur'ān gösterir
Şun'-ı Feyyāz-ı ezel mūru **Süleymān** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 2).
[süleymān,]
5. Bize 'arż-ı cemāl etmez mi Belkīs-ı emel āhir
Fehimā hātem-i dāğ-ı muhabbetle **Süleymān'ız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 10).
[süleymān'ız, --ız]
6. Kişver-i Çin-i hayālimden geçe fāğfūr-ı 'aşk
Bahs eder dā'im **Süleymān** ile böyle mūr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 26).
[süleymān,]

sultān Mahmūd-ı kerem-kār: Kerem sahibi Sultan Mahmud.

1. Şehensāh-ı zamān **Sultān Mahmūd-ı kerem-kārın**
Cihān maḥkūm-ı fermānı bütün şer' ü 'adāletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 1). [sultān maḥmūd-ı kerem-kārın, --ın]

sultān Mehmed: Sultan Mehmet.

1. Geldi bir peyk-i meserret söyledi tārīhini
Maḥdem-i **Sultān Mehmed** kevnı kıldı pūr-neşāt (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 2, Mısra 2).
[sultān mehmed,]
2. Ben de i'lān eyledim tārīh-i tām ile Fehim
Dehri kıldı ber-murād **Sultān Mehmed** maḥdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 18).
[sultān mehmed,]

sultān-ı 'aşk: Aşk sultanı || Sevgili.

1. Kāfir-i nefsi izāle eyledi **sultān-ı 'aşk**
Ey ḥatīb-i dil kırā'at eyle gāzī ḥuṭbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [sultān-ı 'aşk,]

sultān-ı silāh-dārı 'Alī beg: Padişahın silahtarı Ali Bey.

1. O **sultān-ı silāh-dārı 'Alī Beg** bendesine Ḥaḳ
'İnāyet etdi bir ḥayrū'l-ḥalef 'izz ü sa'ādetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 4, Mısra 3). [sultān-ı silāh-dārı 'alī beg,]

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

1. Neş'e-dār olsun diyü ehl-i muhabbet ey Fehim
Bir tolu peymāne **şundu** meclis-i 'irfāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [şundu, -du]
2. Şarābdır diyerek **şundu** baña sāķi cām
Ḥavāss-ı ḥamse ile nūş olundu bāde tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [şundu, -du]

3. Mey yerine kan **şunar** dest-i kadeh-kâr-ı firâk
Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i gam-hâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 45). [şunar, -ar]

sünbül: Sevgilinin sünbül gibi saçı.

1. Lebi mül zülfü **sünbül** 'ârızı gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda sâkî-i şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [sünbül,]
2. Bâd-ı nâzîñla perîşân hâtırım kâkül gibi
Bâde-i âşüftegî açmış beni **sünbül** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 58). [sünbül,]
3. Perçem ü hatt-ı ruḥ-ı cânâna meftûn olalı
Gül-şen-i 'âlemde bakmaz **sünbül** ü reyḥâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [sünbül,]
4. Fes kenârından temâşâ eyledim gîsûlarıñ
Hey 'aceb **sünbül** bedîd olmuş gül-i mestûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [sünbül,]

sünbül ü reyḥân: Sünbül ve reyḥân.

1. Zamân-ı nev-bahâr oldu açılmış **sünbül ü reyḥân**
Hevâ hoş her taraf gül-zâr u bülbül zâr u gül ḥandân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 13). [sünbül ü reyḥân,]

sünbül-i efkâr: Dert ve düşüncen sünbülü, dert, düşünce.

1. Demişsin ey şabâ yok bağ-ı dilde **sünbül-i efkâr**
Hevâ-yı zülf-i yâr-ile perîşân olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [sünbül-i efkâr,]

sünbül-i zülf: Sünbül saçlı (sevgilinin saçları sünbüle benzetilmiştir).

1. Gönce-i bağ-ı şü'ûru târ u mâr etmek için
Tarf-ı festen **sünbül-i zülfüñ** perîşân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 12). [sünbül-i zülfüñ, --ün]
2. Dağıdır **sünbül-i zülfüñ** giyip al fistânı
Şayd eder âl ile şad murḡ-ı dil-i nâlânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [sünbül-i zülfüñ, --ün]

sünbül-i zülf-i Züleyhâ: Züleyha'nın sünbül saçları.

1. Gül-şen-i ḥüsnünde Yûsuf sebze-i ḥod-rûsudur
Sünbül-i zülf-i Züleyhâ beste-i gîsûsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 12). [sünbül-i zülf-i züleyhâ,]

şun'-ı Fevḡâz-ı ezel: Öncesiz olan Allah'ın kudreti.

1. Levḥ-i rüyuñ hattıñı âyât-ı Qur'ân gösterir
Şun'-ı Fevḡâz-ı ezel mûru Süleymân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [şun'-ı fevḡâz-ı ezel,]

sür-: Göndermek, sürmek.

1. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni seyre şüfî
Sürmeli cennet-i nezzâreden ol şeyṭânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 12). [sürmeli, -meli]

sür-: yaşamak.

1. **Sürmedik** âdem olup zevkîni bağ-ı fakrîñ
Târik-i bezm-i cinân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [sürmedik, -dik]

sür u sürür: Sevinç, mutluluk.

1. Şulb-i pâkinden bürüz etsin nice şehzâdegân
Dâ'imâ **sûr u sūr-ile** geçe her bir demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 14). [sûr u sūr-ile,]

sūrâğ-ı 'işret: İçki meclisinin işareti.

1. Reh-i mey-hâneyi ta'rife ne hâcet zâhid
Nâle-i çeng ü rebâb oldu **sūrâğ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 14). [sūrâğ-ı 'işret,]

sūr'at: Çabukluk, hız.

1. İki târîh-i tām ile Fehimâ zevk ü şevkimden
Kudūmun eyledim tebrike niyyet ben de **sūr'atle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 26). [sūr'atle, -le]

sūr'at et-: Hızlanmak.

1. Fehimâ na't-ı şatranc-ı kaderde beydağ-ı tedbîr
Olur pes-mânde-i vâdî-i hayret **sūr'at etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 14). [sūr'at etdikçe, --dik , --çe]

sûret: Şekil, biçim; hal, vaziyet.

1. Gider mi sîne-i ehl-i muhabbetden hayâl-i yâr
Nice münfekk olur **sûret** heyûlâ-yı merâyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [sûret,]

sûret-i âyîne-i gerdûn: Felek (baht) aynasının sureti.

1. Çeşm-i 'İsâ 'aynek-i 'ayn-ı hayâlimken benim
Sûret-i âyîne-i gerdûn ne nâz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [sûret-i âyîne-i gerdûn,]

sûret-i âyîne-i takdîr: Kader aynasının yüzü, şekli.

1. Giderdik kâr-ı 'aklı re'y ü tedbîre peşimânız
Bakıp biz **sûret-i âyîne-i takdîre** hayrânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [sûret-i âyîne-i takdîre, --e]

sûret-i bed: Kötü suret.

1. Kesr-i hâtır eyleyen nağş-ı mücâzâtı görür
Sûret-i bed 'aks eder âyîne-i meksûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 24). [sûret-i bed,]

sûret-i cânân: Sevgilinin yüzü.

1. Heyûlâ-yı hayâlimden gider mi **sûret-i cânân**
Nice münfek olur âyîne-i rahşândan timsâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [sûret-i cânân,]

sûret-i deyr-i hayâl: Hayal edilen, düşünülen kilise resmi, şekli.

1. **Sûret-i deyr-i hayâlim** bîkr-i ma'nâdır bütün
Hâk-i Meryem'den yapılmış güyiyâ büt-hânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 13). [sûret-i deyr-i hayâlim, --im]

sûret-i ma'nâ-yı 'aşk: Aşkın anlam biçimi.

1. 'Aşıkam evşâfını tahrire ammâ neyleyim
Sıgmaz evrâk-ı hayâle **sûret-i ma'nâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 40). [sûret-i ma'nâ-yı 'aşk,]

sûret-i şâb: Genç hayali.

1. Vech-i gılmānı da cennetde öpersin şab şab
Şeyh efendi nazar et **şüret-i şāba** şimdi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 12*). [*şüret-i şāba, --a*]

şüret-perestlik: Görünüş ve şekle tapma.

1. Hacc-ı ekberse gārağ **şüret-perestlikden** geçip
Zāhidā gel tā'if ol bir kerre de dil Ka'be'sin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 5*). [*şüret-perestlikden, --den*]

şüret-pezir: Yeni bir şekil kazanma || Ortaya çıkma.

1. Nice hüsni-i dil-ārā hātırında cāy-gir olmaz
Heyülā-yı merāyā var mıdır **şüret-pezir** olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 2*). [*şüret-pezir,]*

şür-i 'aşk: Aşk heyecanı || İsrâfil tarafından üflenildiğinde kıyametin kopup ölümlerin dirileceğine inanılan şey, Sur aşkı.

1. Nāz u istiğnā eder Mūsā'ya her ān Tūr-ı 'aşk
Eyler āheng Len terānī nağmesiyle **şür-i 'aşk** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 28*). [*şür-i 'aşk,]*

şür-i cihān: Cihan eğlencesi, mutluluğu.

1. Muhteliştir yek diğerle mātēm ü **şür-i cihān**
Hānde etsem āb olur elbette çeşmimden revān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1*). [*şür-i cihān,]*

şüret-i āyine-i gerdün: Felek (baht) aynasının sureti.

1. Çeşm-i 'İsā 'aynek-i 'ayn-ı hayālimken benim
Şüret-i āyine-i gerdün ne nāz eyler baña (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 10*). [*şüret-i āyine-i gerdün,]*

şür-i neşāt-āver-i şevk-efzā: Heveslendiren ve mutluluk getiren düğün.

1. Böyle bir **şür-i neşāt-āver-i şevk-efzānıñ**
Misli manzūru degil pīre-zen-i dünyānıñ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 7*). [*şür-i neşāt-āver-i şevk-efzānıñ, --ın*]

şür-i sürür: Sevinç şöleni.

1. Sāyesinde görelim böyle nice **şür-i sürür**
Ede mülkünde Fehimā anı Allāh mesrūr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 13*). [*şür-i sürür,]*

şürme-i āvāz-ı hayret: Şaşkınlık sesinin sürmesi.

1. Şürme-i āvāz-ı hayret dīde-i āhūsudur
Beng-i sevdā-yı hāmūşu vesme-i ebrūsudur (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 9*). [*şürme-i āvāz-ı hayret,]*

şürme-i baht: Baht sürmesi.

1. **Şürme-i bahtım** degil çeşmiñ sebep hāmūşıye
Sırr-ı hayret her nefes telkīn olur āyineden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 7*). [*şürme-i bahtım, --ım*]

şürme-i hayret: Şaşkınlık sürmesi.

1. Sūhan-gū dīde-i hūbān olur hāmūş olursam ben
Fehimā **şürme-i hayret** çıkar hāk-i mezārımdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 6, Mısra 2*). [*şürme-i hayret,]*

şürme-i Levlā-yı 'aşk: Aşkın Leyla'sının gözüne çektiği kara sürme, Leyla'nın sürmesinin aşkı.

1. Hāl-i 'āşıkdır veren ma'şūka reng-i hūsn ü ān
Oldu tîre-baht-ı Mecnūn **sürme-i Leylā-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 18).
[sürme-i leylā-yı 'aşk,]

sürme-i şeb: Gece sürmesi || Gece renginde siyah sürme.

1. **Sürme-i şeb** olamaz māni'-i feryād u fiğān
Sedd-i rāh şöhret olur mu baña baht-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 1). [sürme-i şeb,]
2. **Sürme-i şeb** olamaz feryāda māni' ey Fehīm
Sedd-i rāh-ı şöhret olur mu baña baht-ı siyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 13). [sürme-i şeb,]

sürmeli çeşm: Sürme sürülmüş göz.

1. **Sürmeli çeşm**-ile gelmiş seni seyre şūfī
Sürmeli cennet-i nezzāreden ol şeytānı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 11). [sürmeli çeşm-ile, -ile]

sürme-rîz-i çeşm-i Levlā: Leyla'nın gözünün sürme çekicisi.

1. Degildir nāle-i Kays-ı dile baht-ı siyeh māni'
Olur dem-beste dā'im **sürme-rîz-i çeşm-i Leylā'dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 16). [sürme-rîz-i çeşm-i leylā'dan, --dan]

sürme-sā: Sürme süren, sürme çeken.

1. Siyeh çeşmiñ hayāliyle olur hāmūş ehl-i 'aşk
Meger kim meyl-i müjgān **sürme-sā-yı** hayret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [sürme-sā-yı, --yı]
2. Felātūn'u eder dem-beste **sürme-sā-yı** tedbiri
Eder ta'lim-i hikmet re'y-i pāki İbn-i Sīnā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 17).
[sürme-sā-yı, --yı]

sürme çek-: Sürme çekmek, göze kara renkli bir madde sürmek.

1. Giderken İşfahān'a hasret-i Leylā-nigāhıyla
Çekerler sürmeyi çeşm-i gazālān hāk-i rāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 4).
[sürmeyi çekerler, --er, --ler]

sürür: Sevinç, mutluluk.

1. Toğdu mäh-ı rüzede mihr-i cihān-ārā gibi
Bu **sürür** ile felek raşş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [sürür,]

süvār-ı hatt: Ayva tüyleri süvarisi, ayva tüyleri.

1. **Süvār-ı hatt** degildir setr eden envār-ı ruhsārın
Hüsuf-ı mäh zāhir olmada baht-ı siyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 5). [süvār-ı hatt,]

süveydā: Yürekte olan siyah nokta || Siyah.

1. 'Aceb rind-i siyeh-mestim yazılsa defter-i cürmüm
Olur 'ālem **süveydā** nokta-i nün-ı günāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 12).
[süveydā,]

süz-: Süzme, temizlemek, tasfiye etmek; baygın ve anlamlı bir şekilde bakmak, dikkatlice bakmak.

1. 'Arağ-ı nāzı **süzüp** pîrehen-i Yūsuf'dan
Neş'e-i işve verir meşreb-i cānāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [süzüp, -üp]
2. **Süzüp** hayli siyeh-çeşmiñ düzer tabūr-ı müjgānıñ
O Peçli meçli kâfir mülk-i imānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [süzüp, - (ü)p]

sûzân eyile-: Yakmak.

1. Perde-i fânûsa şıgımaz şem'-i hüsn-ârâ-yı 'aşk
Câme-i cismini **sûzân eyledi** pervâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [sûzân eyledi, --di]
2. Etdi yağmâ mülk-i şabrım ceyş-i Tâtâr-ı firâk
Hân u mân-ı 'aklı **sûzân eyledi** nâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 42). [sûzân eyledi, --di]

sûzân ol-: Yanmak.

1. Ey ki tığ-i 'işve vü nâzîna kurbân olduğum
Görme lâyıf âteş-i fûrkatde **sûzân olduğum** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 40). [sûzân olduğum, --duğ, --um]

sûzen: İğne.

1. Mâ-sivâ nakşına iğne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecridi yolundan alıkor bir **sûzen** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [sûzen,]

sûz-ı 'aşk: Aşk ateşi, aşk.

1. Mağv eder zehr-i riâyı dilden âhir **sûz-ı 'aşk**
Bir mağalde nice mümkün cem' ola berķ ü giyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [sûz-ı 'aşk,]
2. Cân fedâ-kârâne **sûz-ı 'aşkdan** pervânedir
Şem'-i fânûs-ı muhabbet şeh-per-i pervânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [sûz-ı 'aşkdan, --dan]
3. Çıkar dūd-ı tahassür **sûz-ı 'aşkıñla** ser-i dilden
Çekip âh-ı firâkıñ her nefes nârgile-nüşânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [sûz-ı 'aşkıñla, --ın, --la]

sûz-ı 'aşk-ı yâr: Sevgilinin aşk ateşi.

1. **Sûz-ı 'aşk-ı yâra** mâ'ildir dil-i rindânemiz
Buldu zevk-i gülsitânı nârda pervânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [sûz-ı 'aşk-ı yâra, --a]

sûz-ı dâğ-ı ğayret: Gayret yarasının ateşi.

1. Çerâğ-ı hâş-ı vaşlı olmadım bir lâlâ-ruhsârîñ
Bu **sûz-ı dâğ-ı ğayretle** çerâğân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [sûz-ı dâğ-ı ğayretle, --le]

sûz-ı hecr: Ayrılık ateşi.

1. **Sûz-ı hecriñ** sinem etsin dâğ-dâr
'Aşıka 'ayn-ı vefâdır cevri yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 1). [sûz-ı hecriñ, --in]

sûz-ı hicrân: Ayrılık ıstırapı, ayrılık ateşi.

1. Öte gitsin bize hem-derd olamaz bülbül-i zâr
Sûz-ı hicrân ile pervânede feryâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 14). [sûz-ı hicrân,]

sûziş: Yanış, yanma, yakma || Yürek yangını, tesir, hüzn.

1. **Sûziş-i** pervânedend pertevlenir fânûs-ı 'aşk
Şu 'le-pâş-ı dâğ-ı sinem şem'-i rüşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 17). [sûziş-i,]

sûziş-i hüsn-i bütân: Put gibi güzel olan sevgilinin güzelliğinin yangını.

1. **Sûziş-i hüsn-i bütâna** 'aşıkân me'nûsdur
Cânlar pervâne güya sineler fânûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [sûziş-i hüsn-i bütâna, --a]

Ş ş

sab şab öp-: Şap şap öpmek.

1. Vech-i ğilmânı da cennetde **öpersin şab şab**
Şeyh efendi nazar et şüret-i şâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [şab şab öpersin, --er, --sîn]

safak: Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık.

1. Mihr-i ruhsârın firâkıyla Züleyhâ-yı **şafağ**
Dâmen-i Yûsuf gibi çâk-i giribân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [şafağ,]

safak-ı eşk: Göz yaşı şafağı, göz yaşı.

1. **Şafağ-ı eşk** bulur şubh-ı vişâli bir gün
Ser-i küyünde felek her gece biñ kan olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [şafağ-ı eşk bulur, --ur]

şâh Mahmûd: Sultan Mahmut.

1. Olup cevher-feşân-ı şâdmânî söyledim târîh
Hudâ şehzâde verdi bir Mehemmed **Şâh Mahmûd'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 3, Mısra 2). [şâh mahmûd'a, --a]

şâh u gedâ: Sultan ve köle.

1. Sâkî-i meclis-i vahdet aramaz **şâh u gedâ**
Ser-i fağfûr ile bir oldu ayağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [şâh u gedâ,]

şâhân-ı cihân: Dünya padişahları.

1. 'Abd-i memlûkü olur elbette **şâhân-ı cihân**
Cân u dilden fâhr-ı mevcûdâta Mevlâ'dır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [şâhân-ı cihân,]

şâhân-ı dehr: Dünya padişahları.

1. Pâdişâh-ı baħr u ber 'Abdûlmecîd Ħan kim odur
Şevket ü iclâl ile **şâhân-ı dehrîñ a'zamı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 2). [şâhân-ı dehrîñ a'zamı, --ı]

şâh-bâz: İri ve beyaz bir doğan kuşu cinsi || Avcı || Sevgili.

1. Öyle bir 'Ankâ-yı nâzım kim Hümâ-yı lâ-mekân
Şayd içün Cibrîl-i kudsü **şâh-bâz** eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [şâh-bâz,]

şâh-ı bütân: Putların şahı (olan en güzel sevgili).

1. Bend ederdi seni ol **şâh-ı bütân** ey şûfî
Neyleyim perde-i ruhsârını açmaz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [şâh-ı bütân,]

şâh-ı Eflâtûn-nedîm: Eflatun'un dostu olan padişah.

1. 'Ârif-i esrâr-ı hikmet mücid-i kânûn-ı harb
Câmi'-i cümle ma'ârif **şâh-ı Eflâtûn-nedîm** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 8). [şâh-ı eflâtûn-nedîm,]

şâh-ı heft-iklîm: Yedi iklim padişahı.

1. **Şâh-ı heft-iklîm** Maħmûd Ħan 'adliyyü'l-hışâl
Hükûm-i hikmet-zâdî kıldı kâ'inâtı pür-şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [şâh-ı heft-iklîm,]

şâh-ı hüsn ü ân: Güzel ve cazibeli sevgili.

1. Pek atılma ruh-güşā olmaz o **şāh-ı hüsn ü ān**
Māt olursun başka bir manşübedir açmaz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [şāh-ı hüsn ü ān,]

şāh-ı ma' nā: Mana sultanı (Hz. Ali bağlamında).

1. Hāk-pāy-ı mihr-i sultān-ı risālet ol Fehīm
Zīb-i evreng-i hīlāfet **şāh-ı ma' nādır** 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [şāh-ı ma' nādır 'alī,]

Şāh-ı merdān: Mertlerin, yiğitlerin şahı (Hz. Ali bağlamında).

1. **Şāh-ı merdān** sāyesin bu 'arşada etdi penāh
Eylemez fil-i havādisden hāzer ferzāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [şāh-ı merdān,]

şāh-ı mestān: Sarhoşların sultanı.

1. Lāubālī **şāh-ı mestānım** şarāb-ı 'aşkdan
Mülk-i dilde mey-kede hoş taht u meskendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 21). [şāh-ı mestānım, --ım]

şāh-ı Necef: Necef'in padişahlığı.

1. Edelden cevher-i nazmı bana **Şāh-ı Necef** ihsān
Müreccaḥ oldu güftārım Fehīmā şī'r-i Selmān'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 13). [şāh-ı necef,]

şāhid-i 'ādil: Adaletli şahit.

1. Sā'imēn çünkü vefāt etdi şalāh-ı hālīne
Şāhid-i 'ādildir elbet şübhesiz mäh-ı sıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 4). [şāhid-i 'ādildir, --dir]

şāhid-i makşūd: Hedef şahidi.

1. Nakd-i 'ömrü rāhına şarf u nisār etmek de güç
Şāhid-i makşūdu ammā der-kenār etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [şāhid-i makşūdu, --u]

şāhne-i 'akl: Akıl bekçisi, akıl.

1. **Şāhne-i 'akla** itā'at mi eder mest-i cünün
Olamaz kişver-i 'aşk içre yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [şāhne-i 'akla, -a]

şāhne-i devrān et-: Zamanın bekçisi, gözcüsü.

1. Hāset-i la'l-i lebiñle hūn-ı dil nūş eyleriz
Şāhne-i devrān ederse şürb-i şāhbāya yasağ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [şāhne-i devrān ederse, --er, --se]

şāhne-i ğam: Gam, keder bekçisi.

1. **Şāhne-i ğam** meclis-i şevke ayağın başmadan
Eyle sākī devr-i cām-ı bādeye teşmīr-i sāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [şāhne-i ğam,]

şāhne-i hatt-ı leb: Sevgilinin dudağını koruyan ayva tüyleri.

1. Bir zamān mest-i mey-i la'liñ iken dil şimdi
Şāhne-i hatt-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 16). [şāhne-i hatt-ı lebiñ, --in]

şāh-rāh: İşlek yol, büyük cadde.

1. Kurb-ı Hakk'a bir degil zāhid tarīk-i ittisāl
Vardır enfās-ı hālāyık 'addedince **şāh-rāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [şāh-rāh,]

şā'ir: Şair.

1. Meclis-ārā bir nedīm-i bezle-gū **şā'ir** idi
Şağ iken tertīb-i dīvān eyleyip almışdı nām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 5). [şā'ir idi, - idi]

şā'irān-ı bü'l-heves: Kararsız şairler.

1. Fehīmā **şā'irān-ı bü'l-hevesde** kalmamış inşāf
Kānā'at eylemez maẓmūna dīvānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 19). [şā'irān-ı bü'l-hevesde, --de]

şām-ı firkat: Ayrılık akşamı.

1. Çekme gam rüşen eder çeşm-i hayālī bir gün
Şām-ı firkatde görür mihr-i cemālī bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 8). [şām-ı firkatde, --de]

şām-ı ğam: Gam, keder akşamı.

1. Fehīmā **şām-ı ğamda** meş'al-i şubh-ı meserrettdir
Beyāz-ı penbe-i envār-ı çeşm-i rüşen-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 13). [şām-ı ğamda, --da]

şām-ı ğarībān: Gariplerin akşamı, garip akşamlar (Ehl-i beyt için tutulan yas gecesi).

1. Fehīmā 'andelīb-i gül-şen-i **Şām-ı ğarībāna**
Gül-i şubh-ı vaṭan hūn-ı sirişk-i ğurbet olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 19). [şām-ı ğarībāna, --a]

şāne ur-: Tarak vurmak, taramak.

1. Eyledi cem'iyet-i 'aql u şu'uru tār u mār
'Ukde-i gīsū-yı dil-dāra **urunca şāne** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [şāne urunca, --un, --ca]

şarāb: Sarhoşluk veren sıvı.

1. Müselmān ol saña kurbān olayım dedim ol kāfir
Şarāb iç gel dedi 'ādet budur āyīn-i 'İsā'da (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [şarāb,]
2. **Şarābdır** diyerek şundu baña sāķī cām
Havāss-ı hamse ile nūş olundu bāde tamām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [şarābdır, --dır]
3. Kebābı laht-ı cigerdır **şarābı** hūn-ı sirişk
Müretteb 'işret edenler bizim diyāra gider (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [şarābı hūn-ı sirişk,]

şarāba nemek kat-: Şaraba tuz katmak, atmak (şarabın haram olmasından çıkması için içine tuz atıp helalleştirmeye çalışmak, kendini kandırmak).

1. Cūş edip eşk-i nedāmet baña mı oldu helāl
Sāķī-i dīde **nemek katdı şarāba** şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 14). [şarāba nemek katdı, --dı]

sarāb-ı 'aşk: Aşk şarabı.

1. Lāubālī şāh-ı mestānım **şarāb-ı 'aşkdan**
Mülk-i dilde mey-kede hoş taht u meskendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 21). [şarāb-ı 'aşkdan, --dan]

2. Göñül şahbâ-yı hüsn-i dil-bere hum-hâne olmaz mı
Ser-i Mecnûn **şarâb-ı 'aşkına** peymâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 2).
[şarâb-ı 'aşkına, --ı, --na]

şarâb-ı erğuvânî: Erguvan rengindeki kızıl şarap.

1. **Şarâb-ı erğuvânî** şanma gördükde ruḥ-ı alîñ
Hicâbından kızarmış rûy-ı verd-i gül-şen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 7).
[şarâb-ı erğuvânî,]

sâveste: Lâyık.

1. Sen beni cevrine **şâyeste** bil ihsân olarak
Gösterir saña felek mâh-ı kemâli bir gün (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 5). [şâyeste,]

seb: Gece.

1. Meze hûn-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney figân-ı dil
Bu **seb** meşrebce bir tertîb-i bezm-i 'işret olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6).
[şeb,]
2. Zülmet-i ğamda melûl olma erer nûr-ı felâḥ
Âhırinde her **şebiñ** tâli' olur mihr-i şabâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [şebiñ, -in]

sebâb: Gençlik, tazelik, cıvanlık.

1. Cıvânîñ şoḥbetini iḥtiyâr eylerse bir âdem
Şebâb üzre geçer 'ömrü cihânda hiç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [şebâb,]

seb-çerâğ: Geceyi aydınlatan ı ışık, mum ışığı, kandil.

1. Lem'a-pâş-ı **seb-çerâğ-ı** himmetiyle eyledi
Kâlb-i erbâb-ı sülûku şem'-i bezm-ârâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 35). [seb-çerâğ-ı, --ı]

seb-hûn: Gece baskını.

1. Bezm-i meyde câm-ı gül-gün oldu sensiz hûn baña
Kulḳul-ı savt-ı şurâḥî de olur **seb-hûn** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 38).
[şeb-hûn,]

seb-i âzîne: Cuma akşamı.

1. Câm-ı nev-rûz-ı şafâdır cevher-i âyînemiz
'Anber-i deryâ-yı 'işretdir **seb-i âzînemiz** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 66). [şeb-i âzînemiz, --miz]

seb-i devcûr: Karanlık gece.

1. Gerden-i şâfî göründü ferve-i semmûrdan
Mâh-tâb etdi tûlû' gûyâ **seb-i deycûrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [şeb-i deycûrdan, --dan]

seb-i târ: Karanlık gece.

1. Şubḥ-ı şâdık gibi şâdık olıcaḳ yâr baña
Rûz-ı rûşen olur 'ayniyle **seb-i târ** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [şeb-i târ,]
2. Sevâd-ı ḥayme-i Leylâ kıyâs etmiş **seb-i târî**
Gezip deşt-i taḥayyülde dil-i Mecnûn-ı bî-çâre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [şeb-i târî,]

seb-i târîk-i firḳat: Ayrılığın karanlık gecesi.

1. Bize sensiz per-i pervânedir bâlîn-i râḥat âḥ
Şeb-i târîk-i firḳatde ser-â-pâ şem'-i süzânız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [şeb-i târîk-i firḳatde, --de]

seb-i vuslat: *Kavuşma gecesi.*

1. Tiz mürür etdi **şeb-i vuslat** Fehimā hayf kim
Sinesin yarıñ açarken erdi şubh-ı ıftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 19). [şeb-i vuslat,]

sebnem-i eşk: *Göz yaşı şebnemi.*

1. **Şebnem-i eşkim** görüp Rıdvān dedi tārīhini
Kıldı İbrāhīm Ağa gül-zār-ı firdevsi maḥal (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 6, Mısra 1). [şebnem-i eşkim, --im]

secā'at: *Cesaret, yürekliplik.*

1. **Secā'at** zātī lāzım ālet-i ḥarb eylemez pür-dil
Cebān-lābis olursa zırh-ı Dāvūdī dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [secā'at zātī, --ı]

sefī' ol-: *Şefaati olmak.*

1. Umarım çok na't yapıdı **ola** Peyğamber **şefī'**
Cürm ü taşşirātını 'afv etdirir rüz-ı kıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 7). [peyğamber şefī',]

seh-bāl-i kudret: *Kudret kanadı, kudret.*

1. Kāf-ı istiğnāda pervāz etse de 'Ankā-yı dil
Şayd eder **şeh-bāl-i kudretle** anı şeh-bāz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [şeh-bāl-i kudretle, --le]

seh-bāz-ı 'aşk: *Aşk doğanı, aşk avcısı.*

1. Kāf-ı istiğnāda pervāz etse de 'Ankā-yı dil
Şayd eder şeh-bāl-i kudretle anı **şeh-bāz-ı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 10). [şeh-bāz-ı 'aşk,]

seh-bāz-ı hüner ol-: *Yetenekli doğan kuşu (şahin, avcı) olmak.*

1. Kānde **şeh-bāz-ı hüner olsa** gelir pervāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şirāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 1). [şeh-bāz-ı hüner olsa, --sa]

sehd-i rāhat: *Zahmetsiz bal, rahat bal; rahatlığın tadı.*

1. **Şehd-i rāhat** kesb eder tedbīr-i menzil eyleyen
Aldı erbāb-ı ḥikem bu 'ibreti zenbūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 29). [şehd-i rāhat,]

seheşāh-ı zamān: *Zamanın, devrin en büyük padişahı.*

1. **Şehenşāh-ı zamān** Sulṭān Maḥmūd-ı kerem-kārīñ
Cihān maḥkūm-ı fermānı bütün şer' ü 'adāletle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 1). [şehenşāh-ı zamān,]

seh-i hüsn: *Güzellik şahı, sevgili.*

1. O **şeh-i hüsn** rakīb olsa muḥārīn ne 'aceb
Getirir şadre edānīyi ḥudūs-ı ezmān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [şeh-i hüsn, --e]
2. O **şeh-i hüsn** Fehīm etmek-içün ḥālī beyān
'Arz-ı ḥāl elde fiğān dilde zebān şekve-künān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [şeh-i hüsn, --e]

sehīd: *Aşk yolunda ölen kişi.*

1. Ben **şehîd-i** deşne-i çeşm-i bütânım tâ ezel
Sâye-i şemşîr-i ser-tîz özge me'mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [şehîd-i, --i]

şehîd-i Kerbelâ-yı 'aşk-ı cânân: Sevgilinin aşkının Kerbela şehidi.

1. Ben **şehîd-i Kerbelâ-yı 'aşk-ı cânânım** Fehîm
Rûh-ı pür-feyz-i Fehîm 'arz-ı niyaz eyler baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [şehîd-i kerbelâ-yı 'aşk-ı cânânım, --ım]

şehnâz-ı 'aşk: Nazlı, işveli aşk || Şehnâz çok eski bir müzik makamıdır aynı zamanda en güzel müzik makamı.

1. Pür-nevâ-yı âh-ile âheng edince sâz-ı 'aşk
Bezm-i 'uşşâka gelip rakş eyledi **şehnâz-ı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [şehnâz-ı 'aşk,]

seh-per-i pervâne: Gece kelebeğinin kanadı.

1. Cân fedâ-kârâne süz-ı 'aşkdan pervânedir
Şem'-i fânûs-ı muhabbet **seh-per-i pervânedir** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [seh-per-i pervânedir, --dir]

sehr: Kent, şehir.

1. Medîneli ile ol **şehri** dil-ber ülfet eder
O bir gâzâl-i hâremdir olur mu gayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [şehri, -i]

sehrivâr-ı şîr-savlet: Aslan gibi saldıran ve cesur olan padişah.

1. **Şehriyâr-ı şîr-savlet** kahramân-ı harb u darb
Dâver-i süz-efgen-i iklim-i küffâr-ı le'im (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 13, Mısra 1). [şehriyâr-ı şîr-savlet,]

seh-süvâr-ı 'arşa-i ikbâl: Muhluluk meydanının usta binicisi, iyi at binicisi.

1. **Şeh-süvâr-ı 'arşa-i ikbâl** olmağa garaž
Sen de ebnâ-yı zamân-âsâ hünlerde râcil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [seh-süvâr-ı 'arşa-i ikbâl,]

sehzâde: Şah oğlu, hükümdar veya pâdişah oğlu.

1. Olup cevher-feşân-ı şâdmânî söyledim târih
Hudâ **sehzâde** verdi bir Mehemmed Şâh Mahmûd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [sehzâde,]
2. Oldu zîb-i mehd-i devlet yine bir **sehzâdesi**
FeYZ-i luţf-i Hâk ile mânende-i dürr-i şâdef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 9). [sehzâdesi, -si]
3. Oldu bir **sehzâdesi** zîb-âver-i mehd ü vücûd
Gül gibi rûy-ı cihân güldü gidip hüzn ü gamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 11). [sehzâdesi, -si]

sehzâde Mehmed: Şehzade Mehmed.

1. Sa'd-ı ekberdir Fehîmâ târih-i mevlûd yeke
Oldu **Şehzâde Mehmed** es'ad-ı mehd-i şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 16). [sehzâde mehmed,]

sehzâdegân: Şehzadeler.

1. Şulb-i pâkinden bürüz etsin nice **sehzâdegân**
Dâ'imâ sūr u sūr-ile geçe her bir demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 13). [sehzâdegân,]
2. Hıfz-ı Bârî'de olup **sehzâdegânıyla** müdâm
Ola tîr-i kahrına hep sine-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 13). [sehzâdegânıyla, --ıy, --la]

şehzâde-i kân-ı kemâl: Olgunluk madenin şehzadesi.

1. Mebânî-i hüner ma'mûr olur olmaz hârâb ammâ
Eger **şehzâde-i kân-ı kemâl** eylerse istikmâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 12).
[şehzâde-i kân-ı kemâl,]

şekve-künân: Şikayet edermişcesine, şikayet ederek.

1. O şeh-i hüsne Fehim etmek-içün hâli beyân
'Arz-ı hâl elde figân dilde zebân **şekve-künân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24).
[şekve-künân,]

sem': Mum, چراغ.

1. Göñül kandil-i süzân oldu 'aşk-ı şüh-ı tersâda
Müselmânlar yaķar mescidde **sem'** i ben kilisâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2).
[şem 'i, -i]
2. Fürûğ-ı hüsnü artar yâr ile biz şöhet etdikçe
Şem' rüşlenir pervâneler germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [şema',]

sem'-i 'akl: Akıl mumu, akıl.

1. Ziyâ-güster olur mu **şem'-i 'aklı** ehl-i taklîdîñ
Meh ü hürşîd çarh-ı gencefe tâb u münir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [şem '-i 'aklı, --i]

sem'-i bezm-ârâ-vı 'aşk: Aşkın meclis süsleyen mumu.

1. Lem'a-pâş-ı şeb-çerâğ-ı himmetiyle eyledi
Kalb-i erbâb-ı sülûku **şem'-i bezm-ârâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 36).
[şem '-i bezm-ârâ-yı 'aşk,]

sem'-i bezm-i enver: Nurlu meclis mumu.

1. Çâr-yâr-ı bâ-şafânıñ **şem'-i bezm-i enveri**
Tâk-ı istisnâda mihr-i 'âlem-ârâdır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [şem '-i bezm-i enveri, --i]

sem'-i bezm-i hüsn: Güzellik meclisinin mumu.

1. Merdüm-i çeşmim perestiş etmede ruhsârına
Şem'-i bezm-i hüsnünün pervânesi var nûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 8).
[şem '-i bezm-i hüsnünün, --ü, --nün]

sem'-i dil: Gönül mumu, gönül.

1. Fürûğ-ı hüsn-i cânân eyledi **şem'-i dili** iş'âl
Çerâğ eyler emek-dârın cihânda şahib-i ikbâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [şem '-i dili iş'âl,]

sem'-i fânüs-ı havâl: Hayal fanusunun mumu, aydınlığı.

1. Lâle-zâr-ı dâğ-ı sinem Tûr'a beñzer beñzemez
Şem'-i fânüs-ı hayâlim nûra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 2). [şem '-i fânüs-ı hayâlim, --im]

sem'-i fânüs-ı muhabbet: Aşk kandilinin mumu.

1. Cân fedâ-kârâne süz-ı 'aşkdan pervânedir
Şem'-i fânüs-ı muhabbet şeh-per-i pervânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [şem '-i fânüs-ı muhabbet,]

sem'-i hüsn-ârâ: Güzellik veren, süsleyen mum ışıģı.

1. Perde-i fânûsa sığmaz **şem‘-i hüsn-ārā-yı** ‘aşk
Câme-i cismîni sūzân eyledi pervâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [şem‘-i hüsn-ārā-yı, --yı]

sem‘-i ma‘nā: mana mumu, mana.

1. Fehîmā **şem‘-i ma‘nādan** olur beyt-i sūhan rüşen
Bu maḥsūd-ı ṭabāyî‘ sözleri kande bulursun sen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 23).
[şem‘-i ma‘nādan, --dan]
2. Pür-ziyā olsa sevād-ı sūhanım nola Fehîm
Şem‘-i ma‘nādır eden ḥâne-i lafzı rüşen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 14). [şem‘-i ma‘nādır, --dır]

sem‘-i mīnā: Kandildeki mum (ıstığt).

1. **Şem‘-i mīnāya** urup kendini pervane kadeḥ
Kınamadı âteş-i seyyāleye mestāne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [şem‘-i mīnāya, --ya]

sem‘-i rüşen: Parlak mum, mum ıstığt || Şem ü Pervane mesnevisinde sevgiliyi temsil eden karakter.

1. Sūziş-i pervāneden pervedlenir fânûs-ı ‘aşk
Şu‘le-pāş-ı dāğ-ı sinem **şem‘-i rüşendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 18). [şem‘-i rüşendir, --dır]

sem‘-i sūzân: Yanan, yakıcı mum (ıstığt).

1. Tecellî-zār-ı dāğ-ı sinemi gördükçe pervâne
Per ü bāl-i ḥasedle **şem‘-i sūzânı** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [şem‘-i sūzânı, --ı]
2. Bize sensiz per-i pervānedir bālîn-i rāḥat āh
Şeb-i târik-i fırkatde ser-ā-pā **şem‘-i sūzânız** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [şem‘-i sūzânız, --ız]

sem‘-i şebistân ol-: Yatak odası mumu olmak (gece keleşbeğı bağlamında).

1. Yanıp bir lāle-ruḥsāra çerāğân olduḡuñ var mı
Seniñ **pervāne-veş şem‘-i şebistân olduḡuñ** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 2).
[pervāne-veş şem‘-i şebistân olduḡuñ, --dug, --un]

semm et-: Koklamak.

1. Çāh-ı Yūsuf mu bu mīnā-yı şarāb ey sākî
Bū-yı cānāneyi **semm etdi** dimāğ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 12). [semm etdi, --di]

sems-i rūy: Güneş gibi parlak yüzlü (sevgili).

1. Gün mü gösterdi hele ol kākül-i şeb-gün baña
Şems-i rūyuñ görmedikçe gecedir her gün baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terakib-bend 1, Mısra 36).
[şems-i rūyuñ, --un]

şemşîr: Kılıç.

1. Kāt‘ olur ‘ayş-ı ḥayāt-ı cāvidānım sākīyā
İki yıllık mey dü-dem **şemşîrdir** sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4).
[şemşîrdir, -dir]

şemşîr-i ser-tîz: Keskin kılıç.

1. Ben şehîd-i deşne-i çeşm-i bütānım tā ezel
Sāye-i **şemşîr-i ser-tîz** özge me‘mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [şemşîr-i ser-tîz,]

ser‘: Tehlike, bela, felaket.

1. 'Adâlet lafzı ma'nâ eyledi peyda zamânında
Edip her bir umurunda tevessül **şer'e** gâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 10). [şer'e, -e]

ser' ü 'adâlet: Şeriat ve adalet.

1. Şehenşâh-ı zamân Sultân Maḥmūd-ı kerem-kârîñ
Cihân maḥkûm-ı fermânı bütün **şer' ü 'adâletle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 4, Mısra 2). [şer' ü 'adâletle, --le]

serâr-ı nâr-ı âh: Feryat ateşinin kıvılcımı.

1. Hâzer kıl ey sitem-cû germ-i âh-ı şubḥ-gâhımdan
Yanar düzaḥ daḥı hâlâ **şerâr-ı nâr-ı âhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [şerâr-ı nâr-ı âhımdan, --ım, --dan]

şeref: Değer, kıymet.

1. Bulup dedim yem-i ma'nâda cevher-i târîḥ
Mücelled oldu **şerefle** Sefînetü'ş-şu'arâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 11, Mısra 8). [şerefle, -le]

şerer-endâz: Kıvılcım atan, kıvılcım saçan.

1. 'Arz-ı ḥâl eyleme mümkün idi bir âh-ile âh
Ḥavfım oldur ola âhım **şerer-endâz** saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [şerer-endâz,]

şerhalar aç-: Yaralar açmak, yaralamak.

1. Tîğ-i cevriñ **şerhalar açdıḳça** sinemde görüp
Etdiḡiñ lutf u kerem tekrâr geldi ḥâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [şerhalar açdıḳça, --dık, --ça]

şerm et-: Utanmak.

1. Düşmen-i rüşen-zamîrândır sipihr-i türe-rû
Gerçi zengî **şerm edip** pür-kîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [şerm edip, --ip]

şeşder-hâne: Altı kapılı ev, altı kapılı dünya.

1. Bu **şeşder-hânede** bir gün seni de zâr eder elbet
Şaḡın aldanma nerrâd-ı vefâ-yı çarḥ-ı devvâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19). [şeşder-hânede, --de]

şeşder-i icâd: İcat, yaradılış tavlâsı, yaradılış.

1. Añlayan **şeşder-i icâd-ı** kaẓâ vü ḳaderi
Bir pula olsa da muḥtâc yine zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 19). [şeşder-i icâd-ı, --ı]

şeşder-i tedbîr: Tedbir tavlâsı, tedbir dünyası.

1. Ehl-i 'irfân zâr olur mu **şeşder-i tedbîrde**
'Aḳl-ı Eflâtûn'u almaz bir pula divânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [şeşder-i tedbîrde, --de]

şevk: Ar. Gönül meyli, arzu.

1. Ḳahramân-ı rezm-i 'aşḳım **şevḳ-i** cevşendir baña
Tîğ-i çeşm-i dil-berân ârâyiş-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [şevḳ-i,]
2. Nokta-i ḥâl-i lebiñ **şevḳi** ile devr ederiz
Merkez-i mîm-i muḥabbetde misâl-i pergâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [şevḳi, -i]
3. Görmeden **şevḳini** biz devr-i ḳadeḥ-kâr-ı Cem'iñ
Bâde-i 'aşḳ-ile mestânesiyiz bezm-i ḡamıñ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [şevḳini, -i, -n, -i]

sevk-bahş ol-: Şevk vermek.

1. Bârekallâh zihî Sûr-ı Hümâyûn-nâme

Şevk-bahş olmada her beyti dil-i nâ-kâma (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 2). [şevk-bahş olmada, --ma, --da]

şevket ü iclâl: Heybetli ve ulu.

1. Pâdişâh-ı baħr u ber ‘ Abdülmecîd Han kim odur

Şevket ü iclâl ile şâhân-ı dehrin a‘zamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 2). [şevket ü iclâl,]

Şevketâne: Şevket tarzında.

1. **Şevketâne** keyf-i nazmım neş'e verdi mül gibi

Sâgar-ı ma‘nâyı çekdim Tâlib-i Âmul gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 61). [şevketâne,]

2. Çekip tığ-i hayâli **Şevketâne** ceys-i eş‘arım

Bu vâdide sühan-sencân-ı İrân'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 17). [şevketâne,]

Şevket-i şâhâne: Şahlara yaraşır heybet.

1. **Şevket-i şâhânesi** müzdâd ola günden güne

Her umûrunda olup tevfiķ-i Bârî hem-demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 15). [şevket-i şâhânesi, --si]

sevk-i ‘arîz: (Sevgilinin) yanağının arzusu.II Parlak yanak.

1. Cüş-i eşke sükûnet verdi **şevk-i ‘arîzûn**

Cünbiş-i sim-âb pür-temkîn olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 13). [şevk-i ‘arîzûn, --ın]

sevk-i hüsn-i yâr: Sevgilinin güzelliğinin arzusu.

1. **Şevk-i hüsn-i yârdan** dil eyledi kesb-i ziya

İktibâs eyler kâmer nûru şu ‘â-i hûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 13). [şevk-i hüsn-i yârdan, --dan]

seydâ kıl-: Delirtmek, çıldırtmak, divane etmek.

1. Nîm-tenle göricek gitdi bütüncü ‘aqlım

O perî-çehre Fehîmâ beni **kıldı şeydâ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 14). [şeydâ kıldı, --dı]

sevîh: Tarikatta müridlerin reisi; yaşlı, pir.

1. Pîr iken **şeyhî** civân eyledi nûş-ı şahbâ

Takvîyetde diyemem bâdeden imdâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [şeyhî, -i]

2. Sâlik-i pîr-i muğân olmağa ey **şeyh** çalış

Kulķul-ı hû-yı şurâhî ola dem-sâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [şeyh,]

sevîh efendi: Şeyh efendi.

1. Vech-i ğilmânı da cennetde öpersin şab şab

Şeyh efendi nazar et şüret-i şâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 12). [şeyh efendi,]

sevîh-i Şan‘ân ol-: Şeyh-i Şan‘ân olmak.

1. Gürûh-ı zen-perestânın demişsin pîriyem zâhid

Senin beytû‘ş-şanemde **Şeyh-i Şan‘ân olduĝun** var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [şeyh-i şan‘ân olduĝun, --du, --ĝun]

sevîhü‘l-islâm-ı ‘asır: Asrın, yüzyılın Şeyhü‘l-islâmı.

1. **Şeyhü'l-islâm-ı 'aşır** 'allâme-i devr ü zamân
Mesned-i fetvâyı seyr-i 'ilm ü efzâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 9, Mısra 1). [şeyhü'l-islâm-ı 'aşır,]

sevtân: Seytan.

1. Sürmeli çeşm-ile gelmiş seni seyre şüfî
Sürmeli cennet-i nezzâreden ol **şeytânı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 12). [şeytânı, -ı]

şifâ-vâb ol-: Şifa bulmak, iyileşmek.

1. Mesîhâ-yı leb-i cân-bağışına nâzır iken her dem
Şifâ-yâb olmadı hayretdeyim ol çeşm-i bimâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 16). [şifâ-yâb,]

şifâ-vı lutf: İhsan ve iyilik şifası, şifa veren iyilik.

1. **Şifâ-yı lutfunu** kânûn kılmış derdmendâna
Gelen mahzûn o dergâha gider elbet beşâsetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 7). [şifâ-yı lutfunu, --u, --nu]

şifâ-vı vuslat: (Sevgilinin) kavuşma şifası.

1. Ben **şifâ-yı vuslatıñ** etmem hayâl
'Aşka 'ayn-ı vefâdır cevri-yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 7). [şifâ-yı vuslatıñ, --ın]

şikest: Kırık, kırılmış.

1. Gitme sâkî bezm-i meyden cām olur şöñra **şikest**
Mest-i nâzım baş gidince pây-dâr olmaz ayak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [şikest,]
2. Nâmını Fağfûr'uñ eyler şît-i ikbâli **şikest**
Kıymet-i elmâs ile bir mi olur kâdr-i hâzef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 5). [şikest,]

şikest evle-: Kırnak.

1. Seng-i cevri şîşe-i kâlbim **şikest eyler** çe sūd
Ol ziyân-kâr tıfl-ı nâza inkisâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 3). [şikest eyler çe, --de]

şimdi: Şimdi.

1. Ben Süleymân'ım Fehîmâ kişver-i eş'ârda
'Arş-ı Belkîs-ı sühân **şimdi** nişimendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 24). [şimdi,]
2. Bir zamân mest-i mey-i la'liñ iken dil **şimdi**
Şahne-i hatt-ı lebiñ kıldı yasağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [şimdi,]
3. Künc-i mey-hânede evvel var idi cām-ı şafâ
Şimdi seyl-i gam-ile ol dahı ber-bâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [şimdi,]
4. Haat-ı nev koydu o meh-rüyu niķāba **şimdi**
Güyyiā mihr-i cihān girdi şehāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [şimdi,]
5. Haat-ı nev koydu o meh-rüyu niķāba **şimdi**
Güyyiā mihr-i cihān girdi şehāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [şimdi,]
6. Zevķ olur bize harām 'aşr-ı Muharrem'dir bu
Giryemiz oldu bedel 'ālem-i āba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [şimdi,]
7. Seng-i hasretle dōgüp sînemi āheng ederim
Güş tutmam nağam-ı çeng ü rebāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [şimdi,]
8. Görinen reng-i şafāk şanma sirişk-i hūnum
Gördü ğaddâr felek düşdü hicāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [şimdi,]
9. Hūn-çegān eyledi saht-ı cigerim āteş-i 'aşķ
Nāz eder dil meye hem nuķl-ı kebāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [şimdi,]
10. Vech-i ğilmānı da cennetde öpersin şab şab
Şeyh efendi nazar et şüret-i şāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 12). [şimdi,]
11. Cüş edip eşķ-i nedāmet baña mı oldu helāl
Sākî-i dide nemek katdı şarāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 14). [şimdi,]

12. Oldu mäder be-ḥaṭā ekser-i ebnā-yı zamān
Anlar 'azm eyleyemez şavb-ı şavāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 16). [şimdi,]
13. Hüsüne nāzır idik ḥaṭṭ-ı ruḥu geldi Fehīm
Nigeh-endāz oluruz naḡş-ı kitāba **şimdi** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 18). [şimdi,]
14. Taḥt-gāh-ı 'aşkda **şimdi** Süleymān'ım Fehīm
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Hüsrev'dir nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 71). [şimdi,]

şî' r ü menākıb-ı bülegā: Şiir ve söz ehlinin menkıbeleri.

1. Muḥarrer oldu bu defterde nām-ı ehl-i hüner
Yazıldı hem nice **şî' r ü menākıb-ı bülegā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 2). [şî' r ü menākıb-ı bülegā,]

Şîrāz: Şiraz şehri.

1. Kānde şeh-bāz-ı hüner olsa gelir pervāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 2). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
2. Rūm'da erdi sözüm meretebe-i i' cāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 4). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
3. Var mı 'Ankā-yı hüner olsa gelir pervāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 10). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
4. İmtihān ise ġaraḡ Rūm'da vardır üstād
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 14). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
5. Pehlīvān-ı hünere sāḥa-i maḡşūş olmaz
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 18). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
6. Güy u çevgān-ı hüner-bāza yeter 'arşa-i Rūm
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 16). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
7. Haleb anda ise bunda bulunur endāze
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 8). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]
8. Mālik oldum burada ben hüner-i mümtāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim **Şîrāz'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 14, Mısra 6). [şîrāz'a gitmeyelim, --me, --ye, --lim]

şî' r-i Selmān: Selman'ın şiiri.

1. Edelden cevher-i nazmı bana Şāh-ı Necef ihsān
Müreccaḡ oldu ġüftārım Fehīmā **şî' r-i Selmān'a** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 14). [şî' r-i selmān'a, --a]

şî' r-i vaf: Vasıflarını (anlatma) şiiri.

1. Fūrūġ-ı ḥūşe-i Pervīn-i **şî' r-i vaşfım** Bercīs
Yazıp zerrīn kalemle gönderir tā necm-i Şî'rā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 25). [şî' r-i vaşfım, --ı, --nı]

şîr-i yezdān: Allah'ın aslanı, Hz.Ali.

1. **Şîr-i Yezdān** tūġ-i meslūl-i mücellādır 'Alī
Pişvā-yı evliyā maḡbūb-ı Mevlā'dır 'Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [şîr-i yezdān,]

şîrīn: Tath || Ferhat ile Şirin hikayesinin kadın kahramanı.

1. Bîsütün-ı ‘aşkı açdım tîşe-i âh-ile ben
Eylemiş Ferhâd **Şîrîn** ile icrâ-yı mezâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [şîrîn,]
2. Nev-zemîn açdı Fehîmâ tîşe-i Ferhâd-ı kîlk
Şafvet-i cû-yı hüner **şîrîn** olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 18). [şîrîn,]

şîrîn-kām: Tadı damağında kalmış; Şirin’e erişmiş (olan).

1. Zevk-i dünyâ edemez ehl-i dili **Şîrîn-kām**
Oldu helvâsı zehir pîre-zenîñ Ferhâd’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [şîrîn-kām,]

şîse: Cam, kadeh.

1. Kadeh gerdişde sâkî ‘işvede mey **şîşede** gül-reng
Fehîmâ var mı bu tertîb-i ‘işret bezm-i me’vâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 13).
[şîşede, --de]

Şîşe-i bâde: Şarap şîşesi.

1. **Şîşe-i bâdeyi** pinhân ede görsün yârân
Ayağı denk alalım zâhid-i nikbet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [şîşe-i bâde’i
pinhân,]

şitâbân ol-: Acele etmek.

1. ‘Âzim ol meclis-i nâ-dâna **şitâbân olarak**
Düşmen-i ehl-i dil ü yâr-ı rakîbân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 1). [şitâbân
olarak, --arak]

şiven: Matem, inleme ,sızlama, feryat, figan || Aşğın üzüntüsü, aşk acısı.

1. Ben cüdâyım Yûsuf-ı gül-çehreden Ya’kûb-veş
Nağme-i âvâz-ı bülbül âh u **şivendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [şivendir, --
dir]

şöhret ol-: Meşhur olmak, herkesçe tanınmak.

1. Sürme-i şeb olamaz mâni’-i feryâd u figân
Sedd-i râh **şöhret olur** mu baña baht-ı siyâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 12, Mısra 2). [şöhret
olur, --ur]

şöhret ü ‘unvân: Ün ve derece, mevki.

1. Sırr-ı ‘aklı mest ü medhûş olmayınca bilmedim
Vermek için **şöhret ü ‘unvâna** revnak dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 6).
[şöhret ü ‘unvâna, --a]

şöhret-i imzâ-yı ‘aşk: Aşk imzasının ünü, şöhrati.

1. Hâtem-i dağ-ı deründür **şöhret-i imzâ-yı ‘aşk**
Dehri mahkûm eylemişdir hâkim-i da’vâ-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 17).
[şöhret-i imzâ-yı ‘aşk,]

şöhret-i Nüşirevân: Adaletiyle cihana ün salmış İran şahı Nuşirevan.

1. ‘Adline nisbet olur mu **şöhret-i Nüşirevân**
Cüd-ı Hâtem kaldı deryâ-yı şehâsında çü kef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 1, Mısra 3). [şöhret-i
nüşirevân,]

şu: Su.

1. **Şu** ver tîğ-i zebâna eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden
Ki te’sir eylesin feryâdın ol gül-çehre dil-dâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [şu,]

şu ‘â-ı himmet: Lütfun tel tel görünen ışığı.

1. Sāye-i şems-i ḥaḳīkatde **şu 'ā' -ı himmeti**
Olmada 'ālem-fürüz u āsumān-pīrā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 33). [şu 'ā' -ı himmeti, --i]

su 'ā' -i medd-i nigāh: Bakışın uzun ışığı.

1. O māl-hı ḳadd-i bülendi götünce deryāda
Şu 'ā' -i medd-i nigāh oldu serv-i sīm-endām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [şu 'ā' -i medd-i nigāh,]

su 'ā' -i hūr: Güneş şuaşı, ışıını.

1. Şevḳ-i ḥüsn-i yārdan dil eyledi kesb-i zıyā
İktibās eyler ḳamer nūru **şu 'ā' -i hūrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 14). [nūru şu 'ā' -i hūrdan, --dan]

sübhesiz: Kuşkusuz.

1. Şā'imen çünkü vefāt etdi şalāḥ-ı ḥāline
Şāhid-i 'ādildir elbet **sübhesiz** māl-hı şıyām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 4). [sübhesiz,]

sūh: İşveli, cilveli || sevgili.

1. Her ne dem gelse o **sūhuñ** leb-i la'li yāda
Ederim sāgar-ı yāḳūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [sūhuñ, -uñ]
2. Visāl-i 'id-i adḥāsın nice ümmīd edersin sen
O **sūhuñ** bismil-i 'aşkıyla ḳurbān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [sūhuñ, -uñ]
3. Medīneli ile ülfet eder o **sūh** müdām
O bir ḡazāl-i ḥaremdir olur mu ḡayriye rām (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [sūh,]
4. Cezbe-i ḥüsnü o **sūhuñ** hele inkār olmaz
Neyleyim 'āşık-ı efgendesine yār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [sūhuñ, --un]
5. 'Āşık-ıñ terk ede gör mā'il-i hicran olarak
Luḡfu āḡyāra ḳıl ey **sūh** peşimān olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [sūh,]

sūh-ı nāzik-endām: Düzgün ve güzel boylu sevgili.

1. O **sūh-ı nāzik-endāma** 'aceb kim etmedi te'sīr
Fehimā nāvek-i āhım geçerken seng-i ḥārādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17). [sūh-ı nāzik-endāma, --a]

su 'le-i āh: Ah feryadının kıvılcımı (ah ateşinin harareti olması bağlamında).

1. **Şu 'le-i āha** hem-āḡuş olmayınca bilmedim
Mühr-i maḡşerdir ser-ā-pā lāle-i şahrā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [şu 'le-i āha, --a]

su 'le-i āvāz-ı bülbul: Bülbul feryadının kıvılcımı; yüksek feryat etme.

1. **Şu 'le-i āvāz-ı bülbuldür** nesīm-i bāḡımız
Ḡonce-i şubḥ-ı kıyāmetdir dil-i şad-dāḡımız (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 7). [şu 'le-i āvāz-ı bülbuldür, --dür]

su 'le-i cevvalē: Hareket eden alev.

1. Ḥāne-i fānūsa döndüm **şu 'le-i cevvalēden**
Devr-i sāgar eyledikçe āteş-i seyyāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terki-bend 1, Mısra 21). [şu 'le-i cevvalēden, --den]
2. Döner bir **şu 'le-i cevvalēye** pervāne-i sāgar
Giyince āteş-i seyyāleden cāme ten-i mīnā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [şu 'le-i cevvalēye, --ye]

su 'le-i germ-i nigāh: Sevgilinin bakışındaki sıcaklığın alevi, parıltısı.

1. Nev-nihāl-i gül-bün-i şerm ü edebdir öyle kim Verd-i ruḡsārın kızardır **şu 'le-i germ-i nigāh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [şu 'le-i germ-i nigāh,]

2. Degil te'sîr-i meyden hûmret-i ruhsâr-ı rengîniñ
Gül-i rüyuñ kızarmış **şu 'le-i germ-i nigâhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 10).
[şu 'le-i germ-i nigâhımdan, --ım, --dan]

şu 'le-i kâfûr: Kafır ağacının kıvılcımı.

1. Çeşm-i ejderdir fitil-i meş'al-i dâğ-ı cünûn
Şu 'le-i kâfûrdandır merhem-i rîş-i derûn (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 24).
[şu 'le-i kâfûrdandır, --dan, --dır]

su 'le-i nezzâre: Bakış kıvılcımı.

1. Gül-şen-i hüsnuñ temâşâ eylerim bûlbûl gibi
Şu 'le-i nezzâreden rüyuñ kızarmış gül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 60).
[şu 'le-i nezzâreden, --den]

su 'le-pâş: Işık, alev veya ateş saçan.

1. Süziş-i pervânenen pertevlenir fânûs-ı 'aşk
Şu 'le-pâş-ı dâğ-ı sinem şem'-i rûşendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 18). [şu 'le-pâş-ı, -ı]

su 'le-pûş: Ateş giyinen, ateşe bürünen (âşık bağlamında).

1. Bâde-nûşum **şu 'le-pûşum** 'âşık-ı rindâneym
Tâb-ı eşk-i giryeden bî-ğod olan mestâneym (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 49).
[şu 'le-pûşum, --um]

su 'le-pûşân-ı muhabbet: Aşkın ateş giyinenleri (âşıklar bağlamında).

1. **Şu 'le-pûşân-ı muhabbet** dâ'im âteş-ğânede
Gerdiş-i pervâneye âyîn-i devrân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [şu 'le-pûşân-ı muhabbet,]

su 'le-zâr-ı Tûr: Tur dağında ateşle kaplı olan yer (tecelli bağlamında).

1. Ba'zı 'uşşâka tecellî eyledi envâr-ı 'aşk
Her çerâğ-ı dil uyanmaz **şu 'le-zâr-ı Tûr'dan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 16). [şu 'le-zâr-ı tûr'dan, --dan]

şûrb-i şahbâya yasağ: Şarap içme yasağı.

1. Hasret-i la'l-i lebiñle hûn-ı dil nûş eyleriz
Şahne-i devrân ederse **şûrb-i şahbâya yasağ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [şûrb-i şahbâya yasağ,]

şûriş-i da 'vâ-yı 'aşk: Aşk davası, sorununun karışıklığı.

1. Hükm-i mollâ-yı cünûna kâ'il ol mânend-i Kays
Tâ kıyâmet faşl olunmaz **şûriş-i da 'vâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 28).
[şûriş-i da 'vâ-yı 'aşk,]

surta-i yem: Deniz rüzgarı.

1. Cüşiş-i deryâ-yı vuşlat çeşm-i pür-nemdir bize
Bî-karâr-ı cılve-i dil **şurta-i yemdir** bize (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 4). [şurta-i yemdir, --dır]

T t

tā: *Değın, dek, kadar.*

1. Bir kademde vâşıl-ı ser-menzil-i maşşud olur
Tā o rütbe tiz-revdir bâdiye-peymā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [tā,]
2. Sākī-i bezm-i hākīkat devr-i cām etdikçe tā
Eylesin müzdād-ı zevk ü şevkını şahbā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 41). [tā,]
3. Temāşā eyleyip nīsān-ebr-i feyz-i eltāfın
Açar tā ka'r-ı deryādan şadef ihsānına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [tā,]
4. Fūrūğ-ı hūşe-i Pervīn-i şī'r-i vaşfını Bercīs
Yazıp zerrīn kalemle gönderir tā necm-i Şī'rā'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [tā,]
5. Ben şehīd-i deşne-i çeşm-i bütānım tā ezel
Sāye-i şemşīr-i ser-tiz özge me'mendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [tā,]

tā ezel: *Ezelden beri.*

1. Eylesem da'vā-yı Manşūrī yedimde hāk benim
Tā ezel ber-dār olmuş kākül-i dil-dāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [tā ezel,]

tā ezelden: *Ezelden beri.*

1. Etmeyiz vārid olan hükm-i kazādan pīç ü tāb
Tā ezelden etmişiz bāb-ı rızāya intisāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [tā ezelden, --den]

tā kıyāmet: *Kıyamete kadar.*

1. Hükm-i mollā-yı cünūna kā'il ol mānend-i Kays
Tā kıyāmet faşl olunmaz şūriş-i da'vā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 28). [tā kıyāmet,]

tāb u münir: *Işık ve parlaklık.*

1. Ziyā-güster olur mu şem'-i 'aqlı ehl-i taqlīdīn
Meh ü hūrşīd çarh-ı gencefe tāb u münir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [tāb u münir,]

tābān: *Ziyalı, parlak.*

1. Cevher-i nazm-ı muḳallidde olur mu tābiş
Mīhr ü māh-ı felek-i gencefe olmaz tābān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 12). [tābān,]

tab'-ı civān: *Genç tabiatlı.*

1. Veled-i ḳalb denir nazma gerek tab'-ı civān
Çünkü meşhūr mesel pīrden evlād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 15). [tab'-ı civān,]

tab'-ı dānā: *Ârif tabiatlı.*

1. Bu bir ḥum-ḥāne-i saḥbā-yı nazm-ı şā'irāndır kim
Verir keyfiyyet-i ma'nāsı neş'e tab'-ı dānāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [tab'-ı dānāya, -ya]

tab'-ı erbāb-ı dil: *Gönül ustasının (aşk ehlinin) tabiatı.*

1. Tab'-ı erbāb-ı dile neş'e gelir mi meyden
Kim bakar bāde-i gül-gūna ṭururken leb-i yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [tab'-ı erbāb-ı dile, --e]

tāb-ı esk-i girye: *Göz yaşının harareti.*

1. Bāde-nūşum şu'le-pūşum 'āşık-ı rindāneyim
Tāb-ı eşk-i giryeden bî-ḥod olan mestāneyim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 50).
[tāb-ı eşk-i giryeden, --den]

tāb-ı muḥabbet: Aşkın sıcaklığı.

1. Lerze-nāk olmaḳdayım **tāb-ı muḥabbetle** Fehīm
Ḥalk olunmuştur vücūdum ḥāk-i Nişābūr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 35). [tāb-ı muḥabbetle, --le]

tab'-ı sāf: Saf, temiz yaradılışlı.

1. Dür-i dendānını tavşife Fehīmā yārīn
Ṭab'-ı şāfım gibi vaşşāf-ı güher-bār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 26). [tab'-ı şāfım, --ım]

tab'-ı süḥan-sencān-ı dehr: Âlem şairlerinin tabiatı, huyu.

1. Zihī baḥr-ı ma'ārif ma'den-i eş'ār-ı üstādān
Olur **ṭab'-ı süḥan-sencān-ı dehre** genc-i sermāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 4).
[tab'-ı süḥan-sencān-ı dehre, --e]

tabī'at: Tabiat, huy, karakter, yaratılış.

1. Merd-i rindāne **ṭabī'atda** Fehīm-i 'aşram
Zene meyl eyleme ḡāyetle gelir 'ār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 9). [ṭabī'atda, -da]

ṭabīb-i iltifāt: Güler yüzlü, ilgili doktor, hekim.

1. **Ṭabīb-i iltifātūn** istemem zaḥm-ı dil-i zāra
Nemek-ālūd-ı āzārīn devā-yı şıḥḥat olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [ṭabīb-i iltifātūn, --ın]

ṭabīb-i nāz: Naz doktoru.

1. Ol **ṭabīb-i nāz** sürdü sīnem üzre sīnesin
Yara-i dil buldu şıḥḥat merhem-i kāfūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [ṭabīb-i nāz,]

tābiş: Parlama, parlayış.

1. Cevher-i nazm-ı muḳallidde olur mu **tābiş**
Mıhr ü mäh-ı felek-i gencefe olmaz tābān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 11). [tābiş,]

tabur: Dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasındaki asker birliği.

1. Saff-ı müjgāndan seçildi tiğ-i ber-kef ḡamzesi
Ḥamle etdi güyiyā mīr-i alay **ṭabūrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [ṭabūrdan, -dan]

ṭabūr-ı müjgān: Sevgilin asker topluluğu gibi sıralanmış kirpikleri.

1. Süzüp ḥayli siyeh-çeşmiñ düzer **ṭabūr-ı müjgānıñ**
O Peçli meçli kāfir mülk-i imānı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [ṭabūr-ı müjgānıñ, --ın]

tāc: Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

1. Mest olunca etdi **tāc**ı dünbelek misvāki çöp
Bir ḳadeḥle kıldı sāḳī zāhidi rüsvā-yı 'aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 23). [tāc, -ı]

tāc-ı Cem: Cem'in tacı.

1. Taḥt-gāh-ı 'aşḳda şimdi Süleymān'ım Fehīm
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Ḥüsrev'dir nedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 72). [tāc-ı cem,]

tâc-ı ser-i fağfûr: Çin hükümdarının başındaki taç.

1. Olur **tâc-ı ser-i fağfûr** elbet mesken-i minâ
Ezelden büse-gâh-ı cām-ı Cem'dir dāmen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [tâc-ı ser-i fağfûr,]

tafsîl eyle-: Ayrıntılarıyla açıklamak.

1. En te-mütü remzini ta'lîm u **tafsîl eyledi**
Tâlib-i 'ilm-i hayâta hâce-i dānâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 25). [tafsîl eyledi, --di]

tahayyül eyle-: Hayal etmek.

1. **Tahayyül eyleyip** çeşm-i kebûduñ girye etdikçe
Sirişkim gevher-i firûze dizdi târ-ı müjgāna (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [tahayyül eyleyip, --yip]

tahkîr: Aşağılama, onur kırma, küçümseme.

1. Hâhişin vardır kabâ-yı cāh u ikbāle Fehîm
Ben seni **tahkîr** için giydim melâmât cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [tahkîr,]
2. Terk edip halkın libâs-ı i'tibâr u rütbesin
Nefsîmi **tahkîr** için giydim melâmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [tahkîr,]

tahlîs-i ümmîd: Ümit (etme endişesinden) kurtulma.

1. Zülf-i yâre bend olup **tahlîs-i ümmîd** eylemem
Gerden-i Mecnûn olur mu tavk-ı âhenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [tahlîs-i ümmîd,]

tahrîb et-: Yıkma, bozma.

1. Tîşe-i gayretle **tahrîb etdi** çok büt-hâne dil
Cây-ı cânân için âhir yaptı bir kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [tahrîb etdi, --di]

tahrîr: Yazma, kaleme alma; kaydetme.

1. 'Âşıkam evsâfını **tahrîre** ammâ neyleyim
Şıgmaz evrâk-ı hayâle şüret-i ma'nâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 39). [tahrîre, -e]

tahrîr eyle-: Yazmak, kaleme almak.

1. Mesnevî-i şerîfî ol nihrîr
Tercemesiyle **eyledi tahrîr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 4). [tahrîr eyledi, --di]

tahşîl-i şöhrret: Şöhrret bulmak, kazanmak.

1. Nihâyet 'uzlet etmekden garaz **tahşîl-i şöhrtedir**
Bunu idrâk eder erbâb-ı dikkat hâl-i 'Ankâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 11). [tahşîl-i şöhrtedir, --dir]

taht u mesken: Yer yurt, mahal.

1. Lâubâlî şâh-ı mestânım şarâb-ı 'aşkdan
Mülk-i dilde mey-kede hoş **taht u meskendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 22). [taht u meskendir, --dir]

taht-gâh-ı 'ask: Aşk ülkesi.

1. **Taht-gāh-ı ‘aşkda** şimdi Süleymān’ım Fehīm
Tāc-ı Cem peymānedir bezmimde Hüsrev’dir nedīm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 71). [taht-gāh-ı ‘aşkda, --da]

taht-ı Cem: (Şarabı ve içkiyi icad eden) Cem’in tahtı.

1. Genc-i hum-hāne Fehīmā baña **taht-ı Cem’dir**
Cām-ı Cemşid olur rinde çanağ-ı ‘işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [taht-ı cem’dir, --dir]

tā’if: (Kabe’nin etrafında) tavaf eden, dönen.

1. Hacc-ı ekberse garaž şüret-perestlikden geçip
Zāhidā gel **tā’if** ol bir kerre de dil Ka’be’sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [tā’if,]

takarrüb: Yaklaşma, yakın olma, yanaşma.

1. Hiç **taḳarrüb** mü eder chl-i hevāya zāhid
Müte’āzım olamaz peşşe huzūr-ı bāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [taḳarrüb,]

takarrüb et-: Yaklaşmak, yakın olmak.

1. Rāḫat istersen **taḳarrüb etme** bāb-ı devlete
Gerçi āvāz-ı dühül pek hoş gelirmiş dūrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 25). [taḳarrüb etme, --me]

tāk-ı istisnā: Ayrıcalık kubbesi.

1. Çār-yār-ı bā-şafānıñ şem’-i bezm-i enveri
Tāk-ı istisnāda mihr-i ‘ālem-ārādır ‘Alī (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [tāk-ı istisnāda, --da]

taḳrīr eyle-: Anlatmak, ifade etmek.

1. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zūlfün **eyleşem taḳrīr**
Bülenddir kāmēti dersem uzar söz naḫl-i Tūbā’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 13). [taḳrīr eyleşem, --sem]

taksīm: Pay etme.

1. ‘Ālem-i ābı Fehīmā edelim gel **taḳsīm**
Leb-i cānān baña bāde-i Şīrāz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [taḳsīm,]

takviyet: Kuvvetlendirme, güçlendirme.

1. Pīr iken şeyḫi civān eyledi nūş-ı şahbā
Takviyetde diyemem bādeden imdād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [takviyetde, --de]

tālī’: Kismet, kader.

1. İstemez ‘aḳl-ı Felātūn celb-i cāha cāhil ol
Tālī’iñ olsun kavī tedbir ü re’yde Bāḳıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [tālī’iñ, -in]

tālī’ ol-: Doğmak (güneşin doğması bağlamında).

1. Zulmet-i ğamda melūl olma erer nūr-ı felāḫ
Āḫirinde her şebīñ **tālī’ olur** mihr-i şabāḫ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [tālī’ olur, -ur]

tālīb ol-: İstemek, talep etmek.

1. Eder zāhid heves būs-ı leb-i yāḳūt-ı cānāna
O dīv-i bed-meniş **tālīb olur** mühr-i Süleymān’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [tālīb olur, --ur]

2. **Ṭālib olur** cem‘-i māl ü cāha aḥmak dünyede
Görmedi aşḥāb-ı devlet rāḥatü‘l-ḥaḳ dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 7). [ṭālib olur, --ur]

Ṭālib-i Āmul: Seyyid Muhammed Ṭālib-i Āmulī (ö. 1036/1626) Fars şiirinde sebki Hindî akımının önde gelen şairlerinden.

1. Şevketāne keyf-i nazmım neş‘e verdi mül gibi
Sāgar-ı ma‘nāyı çekdim **Ṭālib-i Āmul** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiḳ-bend 1, Mısra 62). [ṭālib-i āmul,]

ṭālib-i feyz-i muḥabbet olmak: Aşk feyzinin, aşkın talibi olmak.

1. Nice sen **ṭālib-i feyz-i muḥabbet olmak** istersin
‘Aceb hiç hücre-i ‘uşşāka miḥmān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [ṭālib-i feyz-i muḥabbet olmak istersin, --r, --sin]

ṭālib-i ‘ilm-i ḥayāt: Hayat ilminin talibi.

1. En te-mütü remzini ta‘līm u tafşil eyledi
Ṭālib-i ‘ilm-i ḥayāta ḥāce-i dānā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 26). [ṭālib-i ‘ilm-i ḥayāta, --a]

ṭālī‘-i erbāb-ı hüner: Maharet ustasının bahtı, talihi.

1. Şöyle ḥābide olur **ṭālī‘-i erbāb-ı hüner**
Toḡsa ḥurşid-i kıyāmet yine bīdār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 17). [ṭālī‘-i erbāb-ı hüner,]

ta‘līm: Öğretme, öğrenme.

1. En te-mütü remzini **ta‘līm** u tafşil eyledi
Ṭālib-i ‘ilm-i ḥayāta ḥāce-i dānā-yı ‘aşḳ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 25). [ta‘līm,]

ta‘līm-i ḥikmet: Bilgelik öğretme, öğrenme.

1. Felāṭūn‘u eder dem-beste sürme-sā-yı tedbiri
Eder **ta‘līm-i ḥikmet** re‘y-i pākī İbn-i Sīnā‘ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [ta‘līm-i ḥikmet,]

taltīf ol-: İltifat etmek.

1. Yār olur mu düşmen-i mecrūḥ **taltīf olsa da**
Kār-gir olmaz nevāziş ḥayye-i āzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [taltīf olsa da, --sa, --da]

tām: Gerekli her şeyi kendisinde bulunduran, eksiği olmayan.

1. Kimse nā‘il olamaz devlet ü āsāyişe **tām**
Ni‘mete dest-res olur-ise bulunmaz rindān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [tām,]

tamam olun-: Bütünlenmek, tamamlanmak.

1. Şarābdır diyerek şundu baña sāḳī cām
Ḥavāss-ı ḥamse ile nūş **olundu** bāde **tamām** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [tamām,]

ta‘mīr-i mülk: Ülkeyi/devleti düzeltme.

1. Himmet-i şāḥānesin **ta‘mīr-i mülke** şarf edip
Saltanaṭda ‘adl olur her bir umūruñ aḳdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut‘a 12, Mısra 5). [ta‘mīr-i mülke, --e]

tanbūr: Klâsik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı, telli tahta çalgı.

1. Ergün-ı nâle-i sînem neye beñzer 'aceb
Nağme-i âhım hele **tanbûra** beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 6). [tanbûra, -a]

tanzîmât-ı hayriyye zamânı: Tanzimat-ı Hayriye zamanı.

1. Etdi **Tanzîmât-ı Hayriyye zamânında** zühür
Pür-'imâret eyledi mülk-i harâb-ı 'âlemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 7). [tanzîmât-ı hayriyye zamanında, --ın, --da]

târ u mâr: Karıştırma, perişan etme.

1. Eyledi cem'iyet-i 'aql u şu'ûru **târ u mâr**
'Uğde-i gîsü-yı dil-dâra urunca şâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [târ u mâr,]

târ u mâr et-: Dağıtmak, perişan etmek.

1. Gönce-i bağ-ı şu'ûru **târ u mâr etmek** için
Tarf-ı festen sünbül-i zülfün perîşân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 11). [târ u mâr etmek,]
2. **Târ u mâr etse** de gîsüsünü bād-ı âhım
Leşker-i kâfir-i hattı erişir imdâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [târ u mâr etse de, --se, --de]

taraf: Yön, taraf.

1. Vâ'izâ mey-kede-i 'aşkda hep cem' olalım
Ol **tarafdan** bize keyfiyyet-i vahdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [tarafdan, -dan]
2. Dört **tarafdan** bağlayıp zabt etdiler divânemi
Çarpıldı çâr-ebri bir perî-ruhsâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [tarafdan, -dan]

tarf-ı fes: Fesin kenarı.

1. Gönce-i bağ-ı şu'ûru **târ u mâr etmek** için
Tarf-ı festen sünbül-i zülfün perîşân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 12). [tarf-ı festen, --ten]

târ-ı müjgân: Kirpikler.

1. Tahayyül eyleyip çeşm-i kebûduñ girye etdikçe
Sirişkim gevher-i firûze dizdi **târ-ı müjgâna** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [târ-ı müjgâna, --a]

târ-ı zindân: Zindan karalığı, kara zindan.

1. Yûsuf-âsâ olamam zülf-i Züleyhâ'ya qarîb
Târ-ı zindân gibidir turre-i tarrâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [târ-ı zindân,]

ta'rif: Tarif, açıklama, tanımlama.

1. Reh-i mey-hâneyi **ta'rif**e ne hâcet zâhid
Nâle-i çeng ü rebâb oldu sürâğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 13). [ta'rif, -e]

ta'rif et-: Tarif etmek.

1. Vaşf edip Sür-ı Hümâyün'u belagat üzre
Etdi ta'rif vukû'âtı letâfet üzre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 6). [ta'rif etdi, --di]

târîh: Bir olaya, bir duruma ebced sistemi kullanılarak tarih düşürme.

1. Geldi bir peyk-i meserret söyledi **târîhini**
Mağdem-i Sultân Mehemmed kevnî kıldı pür-neşât (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 2, Mısra 1). [târîhini, -i, -n, -i]

2. Olup cevher-feşân-ı şâdmânî söyledim **târîh**
Hudâ şehzâde verdi bir Mehemmed Şâh Maḥmûd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 3, Mısra 1).
[târîh,]
3. Şebnem-i eşkim görüp Rıdvân dedi **târîhîni**
Kıldı İbrâhîm Ağa gül-zâr-ı firdevsi maḥal (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 6, Mısra 1). [târîhîni, -i, -n, -i]

târîh-i fevt: Ölüm tarihi.

1. Sordular **târîh-i fevtin** söyledim ben de Fehîm
Oldu İbrâhîm Efendi gül-şen-i 'adne revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 5, Mısra 1). [târîh-i fevtin, --in]

târîh-i fevtin yaz-: Ölüm tarihini yazmak.

1. Hâk'dan istirhâm ile **târîh-i fevtin yaz** Fehîm
Pir idi Hâtif Efendi eyleye 'adni maḥâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 7, Mısra 9). [târîh-i fevtin yaz,]

târîh-i mevlûd: Doğum tarihi.

1. Sa'd-ı ekberdir Fehîmâ **târîh-i mevlûd** yeke
Oldu Şehzâde Mehemmed es'ad-ı mehd-i şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 15). [târîh-i mevlûd,]

târîh-i selef: Önde olan ve önceki neslin tarihi.

1. Görmedi bir böyle devr-i hurremi çeşm-i cihan
Söylesin görmüş işitmiş işte **târîh-i selef** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 8). [târîh-i selef,]

târîh-i tām: Tam, noksansız tarih (düşürme).

1. İki **târîh-i tām** ile Fehîmâ zevk ü şevkimden
Kudûmun eyledim tebrike niyyet ben de sür'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 25).
[târîh-i tām,]
2. Beyt-i vâhidde iki mısra' birer **târîh-i tām**
Nazm edip hâme Fehîmâ 'arz-ı ikmal eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 11). [târîh-i tām,]
3. Ben de i'lân eyledim **târîh-i tām** ile Fehîm
Dehri kıldı ber-murâd Sultân Mehemmed maḥdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 17).
[târîh-i tām,]

tarîk: Allah'a ulaşmak için tutulan yol, bir velinin tuttuğu Allah'a ulaşma yolu, tarikat.

1. Gün-be-gün etsin **tarîkînde** anı şâhib-kemâl
Ol Hudâ ki 'âlemi hep muntâzam-hâl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 9). [tarîkînde, -i, -n, -de]

târik-i bezm-i cinân: Cenneti terk eden; Hz. Âdem.

1. Sürmedik âdem olup zevkîni bâğ-ı fakrîñ
Târik-i bezm-i cinân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [târik-i bezm-i cinân,]
2. Terk-i âsâyişe bâdî hubb-ı dünyâdır Fehîm
Meyl-i zenle oldu Âdem **târik-i bezm-i cinân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 14).
[târik-i bezm-i cinân,]

târik-i dünyâ: Dünyayı terkedici.

1. **Târik-i dünyâ** olur evzâ'-ı düşmenden ḥalâş
'Âlem-i tecrid de olmaz mı erzenden ḥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [târik-i dünyâ,]

tarîk-i ehven: Daha zararsız olan yol, imkan.

1. Mergdir vuşlat-ı cânâna **tarîk-i ehven**
Reh-nümâ etsem olur Hızır'ı bu yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [tarîk-i ehven,]

tarîk-i ittisâl: Yakınlık yolu, yakınlık.

1. Kurb-ı Hakk'a bir degil zâhid **tarîk-i ittisâl**
Vardır enfâs-ı halâyık 'addedince şâh-râh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [tarîk-i ittisâl,]

târîk-i seb: Gece karanlığı.

1. Gerden-i yâri nümâyân etdi ol zülf-i siyâh
Zâhir olur **târîk-i sebde** safâ-yı mâh-tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [târîk-i sebde, --de]

tarz-ı hâs: Özel tarz, usul.

1. Sebû zânûda sâgar elde yâr âğuş-ı vuşlatda
Bu **tarz-ı hâşıla** meclis 'aceb rindâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 20). [tarz-ı hâşıla, --a]

tarz-ı Muhteşem: Şair (Şemsü's-şuarâ Kemâlüddîn Alî b. Ahmed Kâşânî (ö. 996/1588) Muhteşem'in tarzı.

1. Kalır mı Hüsrev-i hüsnüñ bu **tarz-ı Muhteşem'likde**
Benim divân-ı Şevket'den gâzel-hân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [tarz-ı muhteşem'likde, --lik, --de]

taş dik-: (Rekor) taşı dikmek (okçuluk bağlamında).

1. Çille-i cevri çekip saht-ı kemân-ı çarh'dan
Taş diker ser-menzil-i maşşûda tîr-endâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [taş diker, --er]

taşarruf: Dilediği biçimde kullanma yetkisi, kullanım.

1. Mâder-i şarfî **taşarruf** iledir kesb-i refâh
Olma dil-beste şakın câriye-i irâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 19). [taşarruf,]

taşvîr: Betimleme, resmetme.

1. Mümiyânın edemez **taşvîr** Behzâd-ı hayâl
Hâme-i mü yapsa ger müjgân-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [taşvîr,]

tâtâr zülf: (Sevgilinin) yağmacı zülfü.

1. Seniñ **Tâtâr zülfün** düzd gamzeñ çeşm-i fettânın
Ki bir demde 'Irâk u Rüm u İran'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [tâtâr zülfün, --ün]

taṭvîl eyle-: Uzatmak.

1. Du'âya başla ey kilik-i sühan-ver söz tamam oldu
Senâyı **eyleme taṭvîl** zîrâ kâfiye kütâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 10). [taṭvîl,]

tavk-ı âhen: Demir halka, zincir halkası.

1. Zülf-i yâre bend olup taḥlîş-i ümmîd eylemem
Gerden-i Mecnûn olur mu **tavk-ı âhenden** ḥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [tavk-ı âhenden, --den]

tavsîf: Vasıflarını, niteliklerini sayma; tarif etme.

1. Dür-i dendânını **tavşîfe** Fehîmâ yârîñ
Tab ‘-ı şâfîm gibi vaşşâf-ı güher-bâr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 25*). [tavşîfe, -e]
2. Yeter ey kıl-k-i biçâre ne mümkün Hâk **tavşîfi**
Du ‘â kıl dergeh-i Feyyâz’a ihlâş-ı icâbetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 21*). [tavşîfi, -i]

tâze: Genç; güzel.

1. Mey içmek **tâze** sevmek mevki‘i mey-hânedir ammâ
İki kat mest olur âdem hesabı rû‘yet etdikçe (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 11*). [tâze,]

tâze cân ver-: Yeni bir can vermek || Soluk ve donuk bir şeye hayat vermek.

1. ‘Aşk-ı cânân **tâze cân verdi** dil-i efsürdeye
Çünkü âteş âb-ı hayvândır çerâğ-ı mürdeye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 1*). [tâze cân verdi, --di]

te‘âlâ: “Şanı yüce olsun” (Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır).

1. Cihânda ‘arz-ı kâlâ-yı hüner oldukça ol zâta
Vere Bârî **te‘âlâ** ‘ömr-i sermed ‘izz ü bî-gâye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 36*). [te‘âlâ,]

tebdîl: Değiştirme, değişme.

1. Ederdi sübhasın zünnâra **tebdîl** şüfîyân bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı zülf-i tarrâra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17*). [tebdîl,]

tebrîk: Uğurlu ve hayırlı olmasını dileme, kutlama.

1. İki târîh-i tâm ile Fehîmâ zevk ü şevkimden
Kudûmun eyledim **tebrîke** niyyet ben de sür‘atle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 26*). [tebrîke, -e]

tecellî: Görünme, ortaya çıkma.

1. Hiç **tecellî** tekerrür mü eder ‘âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine Ferhâd olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3*). [tecellî,]

tecellî eyle-: Görünmek.

1. Ba‘zı ‘uşşâka **tecellî eyledi** envâr-ı ‘aşk
Her çerâğ-ı dil uyanmaz şu ‘le-zâr-ı Tûr’dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 15*). [tecellî eyledi, --di]

tecellî-zâr: Tecelli yeri, görünme yeri.

1. **Tecellî-zâr-ı** dâğ-ı sînemi gördükçe pervâne
Per ü bâl-i hasedle şem‘-i sūzânı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 13*). [tecellî-zâr-ı, --ı]

tedbîr: Önlem alma.

1. İstemez ‘aql-ı Felâtûn celb-i câha câhil ol
Tâli‘iñ olsun kavî **tedbîr** ü re‘yde Bâkıl ol (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [tedbîr,]
2. Felâtûn‘u eder dem-beste sürme-sâ-yı **tedbîri**
Eder ta‘lîm-i hikmet re‘y-i pâki İbn-i Sînâ‘ya (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 17*). [tedbîri, -i]

tedbîr-i menzil eyle-: Yer etmek ve yerleşmek için önlem almak.

1. Şehd-i râhat kesb eder **tedbîr-i menzil eyleyen**
Aldı erbâb-ı hikem bu ‘ibreti zenbûrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 29*). [tedbîr-i menzil eyleyen, --y, --en]

tehî tur-: Boş durmak.

1. 'Aceb mi zen-perest olsa Firengistân'dan gelmiş
Tehî tûrmaz anuñ-çün duñter-i rezdir zen-i minâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 12).
[tehî tûrmaz, --maz]

tekäsül: Üşenmek, tembelcesine davranma.

1. Lâle-i gül-şen-i dil oldu yine pejmürde
Ger **tekäsül** var ise dide-i giryândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [tekäsül,]

tekerrür: Bir daha olma, tekrarlanma.

1. Hiç tecellî **tekerrür** mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ yine Ferhâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [tekerrür,]

teklîf: Yükümlülükler, şeriat hükümleri; dinin emir ve yasakları.

1. Hıffet-i 'aql ile yüklendik ezel **teklîfi**
Hâmil-i bâr-girân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [teklîfi, -i]

tekrâr: Yeniden, yine.

1. Tiğ-i cevriñ şerhalar açdıķça sinemde görüp
Etdiğın lûtf u kerem **tekrâr** geldi hâtıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [tekrâr,]

telh et-: Acı hale getirmek.

1. **Telh eder** âdemiñ elbette mezâk-ı 'ayşın
Bâde nûş eyle bugün eyleme fikr-i ferdâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [telh eder, --er]

telkîn ol-: Telkin etmek, yol göstermek.

1. Sürme-i bahtım değil çeşmiñ sebep hâmuşiye
Sırr-ı hayret her nefes **telkîn olur** âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [telkîn olur, --ur]

temâşâ et-: İzlemek.

1. Bahtımız yâver olup biz de bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu **temâşâ etdik** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 10). [temâşâ etdik, --dik]

temâşâ eyle-: İzlemek, seyretmek.

1. Bu esbâb-ı cününü seyr eden dīvâne olmaz mı
Rumûz-ı vahdeti şüfî **temâşâ eyle** kesretde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 16). [temâşâ eyle,]
2. Fes kenârından **temâşâ eyledim** gisûlarıñ
Hey 'aceb sünbül bedid olmuş gül-i mestürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 3).
[temâşâ eyledim, --dim]
3. Gül-şen-i hüsnüñ **temâşâ eylerim** bülbül gibi
Şu 'le-i nezzâreden rüyuñ kızarmış gül gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkid-bend 1, Mısra 59).
[temâşâ eylerim, --rim]
4. **Temâşâ eyleyip** nîsân-ebr-i feyz-i eltfâiñ
Açar tâ ka'r-ı deryâdan şadef ihsânına aya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 21). [temâşâ eyleyip, --yip]

temenni eyle-: Dilemek, istemek.

1. Zevâlin istemez mi bî-hüner ehl-i kemâlâtıñ
Vefât-ı hâceyi **eyler temennî** dâ'imâ etfâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [temennî,]

ten: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

1. Kâhramân-ı rezm-i 'aşkım şevk-i cevşendir baña
Tığ-i çeşm-i dil-berân ârâyiş-i **tendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [*tendir, -dir*]

tenâhî: *Bitme, tükenme.*

1. Olunca maẖhar-ı ism-i Kelîm ehl-i sühân
Eder mi hiç **tenâhî** kabûl-i hadd-i kelâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [*tenâhî,]*

ten-i mînâ: *Şeffaf ten (görünme bağlamında).*

1. Döner bir şu'le-i cevvalêye pervâne-i sâgar
Giyince âteş-i seyyâleden câme **ten-i mînâ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [*ten-i mînâ,]*

tennür-ı dil: *Gönül tandırı (Tufan bağlamında).*

1. Maẖv eder mülk-i vücûdu mevc-i seylâb-ı 'adem
Cüş edip **tennür-ı dilden** baħr-ı tûfân-zâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [*tennür-ı dilden, --den]*

terceme: *Tercüme, çeviri.*

1. Mesnevî-i şerîf ol nihrîr
Tercemesiyle eyledi taħrîr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 4). [*tercemesiyle, --si(y), --le]*

terceme eyle-: *Tercüme etmek.*

1. Altı cildi Naħîfi-i üstâd
Eylemiş terceme be-vefk-i murâd (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 8). [*terceme eylemiş, --miş]*

terk et-: *Terk etmek, bırakmak.*

1. 'Âşıkñ **terk ede** gör mâ'il-i hicran olarak
Luţfu âğyâra kıl ey şüh peşimân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 3). [*terk ede, --e]*
2. **Terk edip** halkñ libâs-ı i'tibâr u rütbesin
Nefsîmi taħkîr içün giydîm melâmet cübbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [*terk edip, --ip]*
3. Ermek ise maқşadıñ evc-i kemâl-i rif'ate
Varlığñ **terk eyle** ey dil hâk-pây-ı kâmil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [*terk eyle, --le]*

terk-i âsâyiş: *Huzur ve rahattan elini eteğini çekme.*

1. **Terk-i âsâyiş** bâdî hubb-ı dünyâdır Fehîm
Meyl-i zenle oldu Âdem târik-i bezm-i cinân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [*terk-i âsâyiş, --e]*

terk-i bâr: *(Allah'tan başka şeylerin) yükünü terk etme.*

1. Pîrlikde **terk-i bâr-ı** mâ-sivâ âsândır
Bergden 'ârî olur eşcâr çün vaқt-i hâzân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [*terk-i bâr-ı, --ı]*

terk-i cânân eyle-: *Sevgiliyi terk etmek.*

1. Gayret-i akrân müşkildir vatandaş ey Fehîm
Terk-i cânân eyleyip terk-i diyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [*terk-i cânân eyleyip, --yip]*

terk-i diyâr et-: *Bulunduğu yeri terk etmek, mekan değiştirmek.*

1. Ğayret-i akrân müşkildir vatandaş ey Fehîm
Terk-i cânân eyleyip **terk-i diyâr etmek de** güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 10).
[terk-i diyâr etmek de, --de]

terk-i dünyâ et-: Dünyadan elini eteğini çekmek.

1. Reh-i tecrîdde derler mi Aristo'ya hâkîm
Terk-i dünyâ eden İskender'e üstâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [terk-i dünyâ eden, --en]

terk-i kâim et-: Arzu ve istemeyi terk etmek, bırakmak.

1. Hıfz olundu **terk-i kâim etmekle** nakd-i âb-rû
Süddan fâriğ olan sermayeden etmez ziyân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [terk-i kâim etmekle, --mek, --le]

tertîb olun-: Düzenlenmek.

1. Böyle **tertîb olunmamış** amma
Mesnevî-i cenâb-ı Mevlânâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 1, Mısra 9). [tertîb olunmamış, --un, --ma, --mış]

tertîb-i bezm-i 'işret: İçki meclisi düzenleme.

1. Meze hûn-ı ciger mey eşk-i çeşmim ney figân-ı dil
Bu şeb meşrebce bir **tertîb-i bezm-i 'işret** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 6).
[tertîb-i bezm-i 'işret,]

tertîb-i dîvân eyle-: Divan haline getirmek.

1. Meclis-ârâ bir nedîm-i bezle-gû şâ'ir idi
Sağ iken **tertîb-i dîvân eyleyip** almışdı nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 6). [tertîb-i dîvân eyleyip, --yip]

tertîb-i 'işret: İçki meclisi düzenleme.

1. Kadeh gerdişde sâkî 'işvede mey şîşede gül-reng
Fehîmâ var mı bu **tertîb-i 'işret** bezm-i me'vâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14).
[tertîb-i 'işret,]

te'sîr: İşleme, dokunma, içe işleme.

1. O şûh-ı nâzik-endâma 'aceb kim etmedi **te'sîr**
Fehîmâ nâvek-i âhım geçerken seng-i hârâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 17).
[te'sîr,]

te'sîr-i mey: Şarabın etkisi (kırmızılık bağlamında).

1. Değil **te'sîr-i meyden** humret-i ruhsâr-ı rengîniñ
Gül-i rûyuñ kızarmış şu 'le-i germ-i nigâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 9).
[te'sîr-i meyden, --den]

teşbîh: Benzetme, kıyas etme.

1. Eyledik cevher-i ferde fem-i yâri **teşbîh**
'Ârif-i sırr-ı nihân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 13). [teşbîh,]

teşbîh eyle-: Benzetmek.

1. Rûha **teşbîh eyledim** ey ser-bülendim ben seni
Cismime cân ittihâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 3). [teşbîh eyledim, --dim]

tesbîh ü seccâde: Tesbih ve seccade.

1. Hevâ-yı çeşm-i mestiñle ħarâbâta düşüp zâhid
Rehîn-i bâde oldu 'âkıbet **tesbîh ü seccâde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [tesbîh ü seccâde,]

tesbîh-i mercân: Mercan tespih.

1. İçersin mey-perestler kanını ğıybet ile ammâ
Şakın şûfî döner dendânların **tesbîh-i mercâna** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 12). [tesbîh-i mercâna, --a]

teselsül: Kesintisiz olarak birbirini takip etme, zincirleme devam etme.

1. Guşşa-i nazm-ı sülhan buldu **teselsül** ezeli
Bend-i ğamdan olamaz ehl-i sülhan âzâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 23). [teselsül,]

teshîr eyle-: Etkisi altına almak, büyülemek.

1. Perî-rüyânı **teshîr eylemekdir** matlabın ammâ
Fehimâ mülk-i Belkîs'a Süleymân olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 13). [teshîr eylemekdir, --mek, --dır]

te'sîr et-: Etki etmek.

1. Hezârân sübhalar çekdim çevirdim **etmedi te'sîr**
O kâfir-zâdenin meyli hep âğuş-ı çelîpâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [te'sîr etmedi, --me, --di]

te'sîr eyle-: Etkilemek.

1. Şu ver tîğ-i zebâna eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden
Ki **te'sîr eylesin** feryadın ol gül-çehre dil-dâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [te'sîr eylesin, --sîn]

teslîm et-: Bir şeyi sahibine vermek, emanet olarak alınan şeyin geri verilmesi.

1. Vücūd-ı cevher-i ferde dehân-ı yâr bürhândır
Naşıl **teslîm etmez** bu delili ehl-i istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [teslîm etmez, --mez]

teşmîr-i sâk: Paçaları sıvamak, bir işi yapmak için hazırlanmak.

1. Şahne-i ğam meclis-i şevke ayağın başmadan
Eyle sâkî devr-i câm-ı bâdeye **teşmîr-i sâk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [teşmîr-i sâk,]

tesmiye ol-: İsimlendirmek, adlandırmak.

1. Bu bir 'âlem-behâ 'âli-neseb vâlâ-ħasebdır kim
Bahâ'eddîn nâmı **tesmiye** oldu kerâmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 8). [tesmiye,]

tevbe: Günah ve kabahatten Allah'a sığınma, istiğfar etme.

1. **Tevbeler** olsun feda peymâneye
Câm-ı la'lîn şun dil-i mestâneye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 1, Mısra 9). [tevbeler, -ler]

tevbe-i mey: Şaraba, içki içmeye tövbe etme.

1. Bu bezmin badesinde kalmamış keyfiyyet-i dîrîn
Fehimâ **tevbe-i meyden** peşimân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 14). [tevbe-i meyden, --den]

tev'em ol-: Denk olmak, eş olmak.

1. Kızlûm-i ikbâlde **tev'em olur** sūd u ziyân
Menfa'atden geç selâmet-cû-yı semt-i sâhil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [tev'em olur, --ur]

tevessül: Bir isteğin, bir maksadın hasıl olması için bir şeyi vesile, sebep yapmak.

1. 'Adâlet lafzı ma' nâ eyledi peyda zamânında
Edip her bir umurunda **tevessül** şer'e gâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 10). [tevessül,
]

tevfik: Allah'ın yardımı.

1. Reh-revân-ı bâtına **tevfik** olmazsa refik
Hızır rehber etse olmaz yine reh-zenden hâlâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 5). [tevfik,
]

tevfik-i Bârî: Yüce Allah'ın yardımı.

1. Şevket-i şâhânesi müzdâd ola günden güne
Her umûrunda olup **tevfik-i Bârî** hem-demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 16). [tevfik-i
bârî,]

te'vîd et-: Doğrulamak, doğruluğunu kanıtlamak.

1. Hâk te'âlâ asker-i Mansûre sin **te'yîd edip**
Tutsun âfâkı şadâ-yı müjde-i feth-i 'azîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 9). [te'yîd edip, -
-ip]

tezyîn et-: Süslemek.

1. Fehîmâ hâl-i nokta vech-i târîhi **eder tezyîn**
Yazıldı rûy-ı Eşref kıl kalemle hatt-ı Bismi'llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 13).
[tezyîn eder, --er]

tıfl-ı eşk: Göz yaşı çocuğu göz yaşı.

1. **Tıfl-ı eşkiñ** yeri var olsa da didemde 'azîz
'İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [tıfl-ı
eşkiñ, --in]

tıfl-ı evc-i ikbâl: Talihin yüce çocuğu.

1. Olur pîr-i felek lâlâsı Zühre dayesi elbet
Kamer-tal'at o **tıfl-ı evc-i ikbâlîñ** şadâkatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 20). [tıfl-ı evc-i
ikbâlîñ, --in]

tıfl-ı nâz: Naz çocuğu; sevgili.

1. Seng-i cevri şîşe-i kalbim şikest eyler çe sūd
Ol ziyân-kâr **tıfl-ı nâza** inkisâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [tıfl-ı
nâza, --a]

tîğ: Kılıç.

1. Kahramân-ı rezm-i 'aşkı şevk-i cevşendir baña
Tîğ-i çeşm-i dil-berân ârâyış-i tendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [tîğ-i, --i]

tîğ-i âh: Ah kılıcı.

1. Merd-i meydân-ı muhabbet oldum etme iştibâh
Hüccet-i kâtı' olur da 'vâ-yı 'aşka **tîğ-i âh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [tîğ-i âh,]

tîğ-i ber-kef: Eldeki, avuçtaki kılıç.

1. Şaff-ı müjgândan seçildi **tîğ-i ber-kef** gâmezî
Hamle etdi güyiyâ mîr-i alay tâbürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [tîğ-i ber-kef,]

tîğ-i cevri: Eziyet ve sitem kılıcı.

1. **Tîğ-i cevriñ** şerhalar açdıķça sînemde görüp
Etdiğîñ lutf u kerem tekrâr geldi hâtıra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 7*). [tîğ-i cevriñ, --in]

tîğ-i havâl: Hayal kılıcı, hayal.

1. Çekip **tîğ-i hayâli** Şevketâne ceys-i eş'arım
Bu vâdide sülhan-sencân-ı İrân'ı çalar çarpar (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 17*). [tîğ-i hayâli, --i]

tîğ-i işve vü nâz: Naz ve cilve kılıcı.

1. Ey ki **tîğ-i işve vü nâziña** kurbân olduğum
Görme lâıyık âteş-i fûrkatde süzân olduğum (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 39*). [tîğ-i işve vü nâziña, --ı, --na]

tîğ-i meslûl-i mücellâdır 'Alî: Hz. Ali'nin parlak kınından sıyrılan, çıkarılan kılıcı.

1. Şîr-i Yezdân **tîğ-i meslûl-i mücellâdır 'Alî**
Pişvâ-yı evliyâ maḥbûb-ı Mevlâ'dır 'Alî (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [tîğ-i meslûl-i mücellâdır 'alî,]

tîğ-i nigeḥ: Bakış kılıcı, bakış.

1. Sayd edip murğ-ı dili ğamzesi şayyâd gibi
Dökdü **tîğ-i nigeḥi** kanımı cellâd gibi (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 2*). [tîğ-i nigeḥi, --ı]

tîğ-i ser-tîz-i nigâh: Sevgilinin keskin kılıç gibi kesen bakışı.

1. **Tîğ-i ser-tîz-i nigâhıñ** der-niyâm etmiş çe sūd
Zîra ebrûdan Fehîmâ tîr-i müjgân gösterir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 13*). [tîğ-i ser-tîz-i nigâhıñ, --ın]

tîğü'l-amân: Eman, yardım kılıcı.

- Zülfü kâfir çeşmi kâtil **ġamzesi tîğü'l-amân**
Ceys-i ḥüsnuñ mülk-i dilde dem-be-dem kan gösterir (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 9*). [ġamzesi tîğü'l-amân,]

tîğ-i zebân: Dil kılıcı, kılıç gibi keskin dil.

1. Şu ver **tîğ-i zebâna** eşk-i çeşm-i bülbül-i dilden
Ki te'sir eylesin feryâdıñ ol gül-çehre dil-dâra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 11*). [tîğ-i zebâna, --a]

tılısm-ı genc-i ma'nâ: Mâna, anlam hazinesinin gizli sırrı.

1. Vaşf-ı zâtı bir **tılısm-ı genc-i ma'nâdır** 'ayân
Feth edip buldum Fehîmâ cevher-i yektâ-yı 'aşk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 29*). [tılısm-ı genc-i ma'nâdır, --dır]

timsâl: Resim, tasvir; örnek, simge.

1. Heyûlâ-yı ḥayâlimden gider mi şûret-i cânân
Nice münfek olur âyîne-i raḥşândan **timsâl** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 8*). [timsâl,]

tîr: Ok.

1. Felege çıksa eger **tîr** yine ḥâke düşer
Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [tîr,]

tîre-baht-ı Mecnûn: Kara bahtlı Mecnun, Bahtı kara olan Mecnun.

1. Hāl-i 'āşıkdır veren ma'şūka reng-i hūsn ü ān
Oldu **tīre-baht-ı Mecnūn** sürme-i Leylā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 18).
[tīre-baht-ı mecnūn,]

tīr-endāz-ı 'aşk: Aşk okunu atan, aşk nişancısı.

1. Çille-i cevri çekip saht-ı kemān-ı çarh'dan
Taş diker ser-menzil-i maşşūda **tīr-endāz-ı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [tīr-endāz-ı 'aşk,]

tīr-i cefā: Eziyet ve sıkıntı oku.

1. Ey gönül **tīr-i cefāya** olduk āzmāyış çe sūd
'Ākıbet etdi kepāze bizi ol kaşı kemān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [tīr-i cefāya, --
ya]

tīr-i dil: Gönül oku.

1. Çille-i saht-ı süluku çek kemān-ı 'aşk'dan
Tīr-i dil ersin nişān-gāhına şāhib-menzil ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [tīr-i dil,]

tīr-i kahr: Kudret ve güç oku.

1. Hıfz-ı Bārī'de olup şehzādegānıyla mūdām
Ola **tīr-i kahrına** hep sīne-i düşmen hedef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 14). [tīr-i
kahrına, --ı, --na]

tīr-i müjgān: (Sevgilinin) kirpik okları, kirpikleri.

1. Tiğ-i ser-tiz-i nigāhın der-niyām etmiş çe sūd
Zira ebrūdan Fehīmā **tīr-i müjgān** gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 14). [tīr-i
müjgan,]

tīr-i sitem: (Sevgilinin) cefa ve zulüm oku.

1. Ey kemān-ebrū dil-i 'uşşākı kıl bir kez nişān
Āh kim hep etdiğin **tīr-i sitem** yabanadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16). [tīr-i sitem,
]

tīse-i āh: Ah, feryat kazması, feryat.

1. Bīsütün-ı 'aşkı açdım **tīse-i āh-ile** ben
Eylemiş Ferhād Şīrīn ile icrā-yı mezāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [tīse-i āh-ile,
]

tīse-i cehl-i zamān: Zamanın bilgisizlik kazması (şiir eleştirisi bağlamında).

1. **Tīse-i cehl-i zamān** şöyle harāb etdi Fehīm
Beyt-i erbāb-ı sūhān bir dahı ābād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 19). [tīse-i cehl-
i zamān,]

tīse-i Ferhād: Ferhad'ın kazması.

1. Cüy-ı Şīr-i hüneri etdi revān kıl-k-i Fehīm
Bīsütün-ı sūhāna **tīse-i Ferhād** gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [tīse-i ferhād,]

tīse-i Ferhād-ı kıl: Kalem Ferhad'ının kazması (şiir bağlamında).

1. Nev-zemīn açdı Fehīmā **tīse-i Ferhād-ı kıl**
Safvet-i cū-yı hüner şīrīn olur āyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 17). [tīse-i
ferhād-ı kıl,]

tīse-i gāyret: Gayretle kazmak.

1. **Tiše-i ğayretle** tahrib etdi çok büt-hâne dil
Cây-i cânân için âhir yaptı bir kâşâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [tiše-i ğayretle, --le]

tiynet: Huy, yaratılış, mizaç.

1. Bülbul-i pervâne-tab'ım hem semender- **tiynetim**
Zevk-i bâğ u reng-i şu'le künc-i külhandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 7).
[tiynetim, --im]

tiynet-i pâkîze: Temiz yaradılışlı, temiz huylu.

1. Kimseniñ peymâne-i iqbâli meksür olmasın
Tiynet-i pâkîzesi hâk-i Nişâbûr olmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 56).
[tiynet-i pâkîzesi, --sî]

tîz mürûr et-: Tez ve çabuk bir şekilde geçmek.

1. **Tîz mürûr etdi** şeb-i vuşlat Fehimâ hayf kim
Sînesin yârîni açarken erdi şubh-ı iftirâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 19). [tîz mürûr etdi, --di]

tîz-rev: Çabuk yürüyüşlü.

1. Bir kademde vâsıl-ı ser-menzil-i maşûd olur
Tâ o rûbte **tîz-revdir** bâdiye-peymâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [tîz-revdir, -dir]

toğ-: Doğmak || Ortaya çıkmak.

1. Şöyle hâbide olur tâlî'-i erbâb-ı hüner
Toğsa hürşîd-i kıyâmet yine bîdâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 18). [toğsa, -sa]
2. **Toğdu** mâh-ı rûzede mihr-i cihân-ârâ gibi
Bu sürûr ile felek rakş etdi Zühre çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 1, Mısra 11). [toğdu, --du]
3. Bir âteş-pâre **toğdı** duhter-i rezden bâde nâmında
O kâfir-zâde kızkın pîr-i meyle ülfet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [toğdı, -dı]

tol-: Dolmak.

1. Küşte-i hançer-i cevriyle cihân **toldu** amân
Kânlı pîrâhen-i 'uşşâk olur elde nişân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [toldu, -du]

tolu: İçi şarapla dolu; şarap kadehi.

1. Neş'e-dâr olsun diyü ehl-i muhabbet ey Fehîm
Bir **tolu** peymâne şundu meclis-i 'îrfâna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [tolu,]

tuhfe-i nâcîzi ihdâ evle-: Küçük bir hediye vermek.

1. Hudâvendâ Kerîmâ 'afvîña mağrûr olup ben de
Cesâret **eyledim** bu **tuhfe-i nâcîzi ihdâya** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 30). [tuhfe-i nâcîzi ihdâya, --ya]

tulû: Doğma, doğuş.

Gerden-i şâfî göründü ferve-i semmürdan

Mâh-tâb etdi **tulû'** güyâ şeb-i deycürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 2).
[tulû',]

Ketân-ı tevbe-i rindânı fersûde eder her şeb

Tulû' etdikçe meh-tâb-ı şafâ-yı gerden-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 4).
[tulû' etdikçe, --dik, --çe]

tulū' et-: Doğmak, (dünyaya gelmek.)

1. **Ṭulū' etdi** içinde mäh-i 'idîñ âfitâb-âsâ
Misâl-i 'id-ber-bâlâ-yı 'id oldu meserretle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 5). [tulū' etdi, --di]

tur-: Durmak, var olmak.

1. Eser-i berrâk ki ola zinde nâmîñ 'âlemde
Cihânda cām **ṭururken** olur mu Cem kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [tururken, -ur, -ken]
2. Tab'-ı erbâb-ı dile neş'e gelir mi meyden
Kim bakar bâde-i gül-güna **ṭururken** leb-i yâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [tururken, --ur, --ken]

turre-i tarrâr: Hilekarın (sevgili bağlamında) alna düşen kıvrıkcık saç lülesi.

1. Yūsuf-âsâ olamam zülfi-i Züleyhâ'ya qarîb
Târ-ı zindân gibidir **ṭurre-i tarrâr** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [turre-i tarrâr,]

turunc pistân: Sevgilinin göğsü.

1. Meclis-i meyde Sakızlı kıızı kâfir sâkî
Meze-i duhter-i rez etdi **turunc pistânı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [turunc pistânı, --ı]

tüfengi destine al-: Tüfeği eline almak.

1. **Destine alıp tüfengi** eylese farzâ nişân
Nazra-i evlâda eyler cevher-i ferdî dü nîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 3). [tüfengi destine alıp, --ıp]

tüfeng-i ra'd-âşüb: Yüksek gürültü çıkaran tüfek.

1. Bu **tüfeng-i ra'd-âşübuñ** çıkınca dânesi
Şadmesinden menzil-i a'dâ olur nâr-ı caḥîm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 13, Mısra 5). [tüfeng-i ra'd-âşübuñ, --un]

türbe: Türbe.

1. Hatt gelip gitdi hayât-ı hüsn-i cânân bak yine
Dil çerâğ-ı âh u feryâd-ile bekler **türbesin** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [türbesin, -sin]

Tür: Tur Dağı.

1. Lâle-zâr-ı dâğ-ı sînem **Ṭür'a** beñzer beñzemez
Şem'-i fânüs-ı hayâlim nûra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 1). [tür'a, -a]

Tür-ı 'aşk: Tür dağındaki aşk.

1. Nâz u istiğnâ eder Mūsâ'ya her ân **Ṭür-ı 'aşk**
Eyler âheng Len terânî nağmesiyle şür-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 27). [tür-ı 'aşk,]

Tür-ı vahdet: Birlik Tür'u, birlik.

1. Na'ra-i berķ-i tecellîdir şadâ-yı nây-ı 'aşk
Ṭür-ı vahdetdir zemîn-i muṭrib-i mollâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 2). [tür-ı vahdetdir, --dir]

tūtī-i nezzāre: *Bakış papağanı, bakış.*

1. Hatt-ı sebz-i gül-ruḥān rengīn olur āyīneden

Tūtī-i nezzāre revnāk-çīn olur āyīneden (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 2*). [*tūtī-i nezzāre,]*

U u

u: “ve, ile” anlamındaki bağlaç.

1. Maḥv olur ḥüsn-i ‘amel kār-ı bed olur peydā
Mazhar olmuş şıfat-ı kahr **u** celāle eşyā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [u,]
2. Kesret üzre ḥande vü hezl etmez erbāb-ı ‘ukūl
Selb eder ehl-i vakārın kadrini ḍaḥk **u** mizāḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [u,]
3. Cüyüş-ı terk-i ḥüsnüñ cāy edelden mülk-i ‘uşşākı
Metā’-ı zühd **ü** dīn-i ‘aql u dil hep ğāret olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 16).
[ü,]
4. Devr-i gerdün eylemez bī-ḥod **u** ser-gerdān bizi
Döndüren erbāb-ı ‘aşkı gerdiş-i peymānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [u,]
5. Bülbül-i pervāne-ṭab‘ım hem semender- tıynetim
Zevk-i bāğ **u** reng-i şu‘le künc-i külḥandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [u,]
6. Ben cüdāyım Yūsuf-ı gül-çehreden Ya‘kūb-veş
Nağme-i āvāz-ı bülbül āh **u** şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [u,]
7. İstemez bāğ-ı muḥabbet cüy-bār **u** lāle-zār
Eşk-i çeşm ü dāğ-ı dildir revnağ-ı şahrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 21). [u,]
8. İstemez bāğ-ı muḥabbet cüy-bār u lāle-zār
Eşk-i çeşm **ü** dāğ-ı dildir revnağ-ı şahrā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 22). [ü,]
9. En te-mütü remzini ta‘līm **u** tafşil eyledi
Tālib-i ‘ilm-i ḥayāta ḥāce-i dānā-yı ‘aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 25). [u,]
10. Fehimā ḥāl-i ‘ālem istiḥāle üzre olmaz mı
Kābül etmektedir kevn **ü** fesādı ‘unşur-ı eşkāl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [ü,]
11. İstemez ‘aql-ı Felātūn celb-i cāha cāhil ol
Tāli‘iñ olsun kavī tedbīr **ü** re‘yde Bākıl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [ü,]
12. Mübtelādır Ka‘be vü büt-ḥāneye āvāre dil
Mazhar olur geh cemāl **ü** geh celāl-i yāre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [ü,]
13. Perçem **ü** ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāna meftūn olalı
Gül-şen-i ‘ālemde bakmaz sünbül **ü** reyḥāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [ü,]
14. Perçem **ü** ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı cānāna meftūn olalı
Gül-şen-i ‘ālemde bakmaz sünbül **ü** reyḥāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [ü,]
15. Muḥtelīdīr yek digerle mātem **ü** sūr-ı cihān
Ḥande etsem āb olur elbette çeşmimden revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [ü,]
16. Düşüp sevdā-yı zülfe kalmadı bir yerde ārāmım
Cihānda ḥāne-ber-düş **u** perişān olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [u,]

uç: Uçmak, havalanmak.

1. Kāf-ı kalbinde yok ebnā-yı cihānıñ **uçmuş**
Tā verā-yı ‘adem iklīmine ‘Ankā-yı vefā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [uçmuş, -muş
]

‘ukde: Gönle dert olan şey, düğüm.

1. Küfr ü dīniñ **‘ukdesin** feth eyledi nāḥun-ı ‘aşk
Bend olur mu bir daḥı hīç sübhā vü zünnāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 5).
[‘ukdesin, -si, -n]

‘ukde-i esrār-ı nazm: Şiir ve nazım sırrının zorluğu.

1. Ḥall edince **‘ukde-i esrār-ı nazmı** ey Fehīm
Böyle rengin pür-ḥayāl eş‘ār geldi ḥātıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [‘ukde-i
esrār-ı nazmı, --ı]

‘ukde-i gīsū-yı dil-dār: Sevgilinin saçlarının düğümü.

1. Eyledi cem'iyet-i 'aql u şu'ûru târ u mâr
'**Uğde-i gîsû-yı dil-dâra** urunca şâne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 6). ['uğde-i gîsû-yı dil-dâra, --a]

um-: Ummak, ümit etmek.

1. **Umarım** çok na't yaptı ola Peygamber şefî
Cürm ü taşşîrâtını 'afv etdirir rûz-ı kıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 7). [umarım, -ar, -ım]

umûr: İşler, hususlar, hadiseler.

1. 'Adâlet lafzı ma'nâ eyledi peyda zamânında
Edip her bir **umurunda** tevessül şer'e gâyetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 10).
[umurunda, -un, -da]
2. Himmet-i şâhânesin ta'mîr-i mülke şarf edip
Saltana'tda 'adl olur her bir **umûruñ** akdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 6). [umûruñ akdemi, -i]

umûrunda ol-: Umurunda olmak.

1. Şevket-i şâhânesi müzdâd ola günden güne
Her **umûrunda olup** tevîk-i Bârî hem-demi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 16).
[umûrunda olup, --up]

'unsur-ı eşkâl: Şekillerin esası, özü.

1. Fehîmâ hâl-i 'âlem istiḥâle üzre olmaz mı
Kabûl etmektedir kevn ü fesâdı '**unşur-ı eşkâl** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 14).
['unşur-ı eşkâl,]

ur-: Vurmak, çarpmak.

1. Şem'-i minâya **urup** kendini pervane kadeḥ
Kınamadı âteş-i seyyâleye mestâne kadeḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [urup,]

'uşşâk: Âşıklar.

1. Ba'zî '**uşşâka** tecellî eyledi envâr-ı 'aşk
Her çerâğ-ı dil uyanmaz şu'le-zâr-ı Tûr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 15).
['uşşâka, -a]

'utârid-menzilet: Menzili Utarid olan.

1. Medâr-ı intizâm-ı mülk ü millet nâzır-ı devlet
'**Utârid-menzilet** Hâlet Efendi âsumân-pâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 16).
['utârid-menzilet,]

uyan-: Uyanmak.

1. Ba'zî '**uşşâka** tecellî eyledi envâr-ı 'aşk
Her çerâğ-ı dil **uyanmaz** şu'le-zâr-ı Tûr'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 16).
[uyanmaz, -maz]

uza-: Uzakmak.

1. Bulur devr-i teselsül vaşf-ı zülfün eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem **uzar** söz naḥl-i Tübâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 14).
[uzar, -r]

'uzlet et-: Yalnızlık köşesine çekilmek.

1. Kânâ'at eyledi 'Ankâ-yı Kâf-ı şöhrete vâşıl
Kişi mümtâz olur 'âlemde elbet '**uzlet etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 8). ['uzlet etdikçe, --dik, --çe]

2. Nihāyet **‘uzlet etmekden** ğaraz taḥṣīl-i şöhretdir
Bunu idrāk eder erbāb-ı dikkat ḥāl-i ‘Ankā’dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 11*).
[‘uzlet etmekden, --mek, --den]

Ü ü

üftâde: *Düşmüş, düşkün || Âşık.*

1. İltifât-ı nazar-ı yârdan oldum düşkün
Var mı beñzer baña dünyâda ‘aceb **üftâde** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22). [üftâde,]

ülfet: *Alışma, kaynaşma; görüşme, konuşma; ahbablık, dostluk.*

1. Hakikat bi-vefâ nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil ârzü eyler ne çâre **ülfet** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18). [ülfet,]

ülfet et-: *Yakınlaşmak, alışmak.*

1. Hemîşe mest ile **ülfet eden** mestane olmaz mı
Behîş-i gül-zemîn anda büt-i hürî-edâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 5). [ülfet eden, --en]
2. Medîneli ile ol şehri dil-ber **ülfet eder**
O bir gazâl-i haremdir olur mu gayrıya râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [ülfet eder, --er]
3. Medîneli ile **ülfet eder** o şüh müdâm
O bir gazâl-i haremdir olur mu gayriye râm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [ülfet eder, --er]
4. Bir âteş-pâre toğdı duhter-i rezden bâde nâmında
O kâfir-zâde kızkın pîr-i meyle **ülfet etdikçe** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [ülfet etdikçe, --dik, --çe]

ülfet-i duhter-i rez: *(Üzümlün kızı olan) şaraba alışma.*

1. **Ülfet-i duhter-i rez** ‘ârife mu‘tâd olmaz
Merd olan bezm-i cihânda zene münkâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 1). [ülfet-i duhter-i rez,]

ülfet-i halk: *Halk ile iç içe olma, kaynaşma.*

1. Öyle vahşet-zedeyim **ülfet-i halkdan** gör kim
Kendi sâyemden olur rencîş-i âgyâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [ülfet-i halkdan,]

ülfet-i tîr: *Ok ile yakınlaşma, ok atma.*

1. Ham eder kâmetini meyl-i sehî-kâdd-i civân
Ülfet-i tîrden oldu iki kat kâdd-i kemân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [ülfet-i tîrden, --den]

ülfet: *Yakınlık, kaynaşma; dostluk.*

1. Gâlibâ âgyâra oldun âşinâ
Ülfetiñ bigânelerle dâ’imâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 10). [ülfetiñ,]

ümmîd et-: *Ummak, beklemek.*

1. Visâl-i ‘îd-i adhâsın nice **ümmîd edersin** sen
O şühûñ bismil-i ‘aşkıyla kurbân olduñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [ümmîd edersin, --er, --sin]

üstâd: *Öğretici, öğretmen, usta.*

1. Reh-i tecridde derler mi Aristo’ya hakîm
Terk-i dünyâ eden İskender’e **üstâd** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [üstâd,]
2. İmtihân ise garaż Rûm’da vardır **üstâd**
İşte meydân-ı sühan gitmeyelim Şîrâz’a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 14, Mısra 13). [üstâd,]

üstühân-ı murğ-ı bîzâr: Bıkılmış, usanmış kuşun zayıflıktan çıkan, görünen kemikleri.

1. Per ü bâl-i Hümâ'yı hırka-i peşmine etmişdir
Kânâ'at eyleyenler **üstühân-ı murğ-ı bîzâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 4).
[üstühân-ı murğ-ı bîzâra, --a]

üstühân: Kemik.

1. Hâk olunca **üstühânım** ben de bu da'vadayım
Bezm-i vaşla vâşıl oldum şanma kim ferdâdayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 31). [üstühânım, -ım]

üstüne kon-: Üzerine konmak.

1. Degil hatt-ı siyeh ol 'ârız-ı al üzre zâhirdir
Gül-i sürh **üstüne konmuş** benefşe yaprağı nâ-gâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 6).
[üstüne konmuş, --muş]

üzre: Üzere; üstüne.

1. Fesi **üzre** dökülen perçemi mi püskülü mü
Oldu fikr etme bunu başıma püsküllü belâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 11). [üzre,]
2. Kesret **üzre** hânde vü hezl etmez erbâb-ı 'uqûl
Selb eder ehl-i vakârın kadrini dağk u mizâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [üzre,]
3. Civânîñ şöhetini ihtiyâr eylerse bir âdem
Şebâb **üzre** geçer 'ömrü cihânda hiç pîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [üzre,]
4. Fehîmâ hâl-i 'âlem istihâle **üzre** olmaz mı
Kâbûl etmektedir kevn ü fesâdı 'unşur-ı eşkâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [üzre,]
5. Reng-i gül-ruhsârı **üzre** ol siyeh kâkülleri
Al kaplı ferve-i semmûra beñzer beñzemez (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Matla 1, Mısra 3). [üzre,]
6. Vaşf edip Sûr-ı Hümâyûn'u belagat **üzre**
Etdi ta'rif vukû'atı letâfet **üzre** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 5). [üzre,]
7. Vaşf edip Sûr-ı Hümâyûn'u belagat **üzre**
Etdi ta'rif vukû'atı letâfet **üzre** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 6). [üzre,]
8. Ol tabîb-i nâz sürdü sinem **üzre** sînesin
Yara-i dil buldu şîhhat merhem-i kâfûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 11). [üzre,]

V v

va‘de-i kemîn: Geçersiz, güvenilmez vade.

1. İ‘timād etmez iken va‘de-i vaşl-ı yāre
Düşdü bîçāre gönül **va‘de-i kemîn** yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [va‘de-i kemîn,]

va‘de-i lutf: Yardım vadesi, yardım.

1. Baħr-ı hırmāna ğarık olmuş Fehīm-i nā-tüvān
Va‘de-i lutfuñla ihyā etdiñ ey rūh-ı revān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 14). [va‘de-i lutfuñla, --un, --la]

va‘de-i vasl-ı yār: Sevgiliye kavuşma sözü.

1. İ‘timād etmez iken **va‘de-i vasl-ı yāre**
Düşdü bîçāre gönül va‘de-i kemîn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [va‘de-i vasl-ı yāre, --e]

vādî: Üslup, tarz, biçem.

1. Çekip tîğ-i hayālî Şevketāne ceyş-i eş‘ārım
Bu **vādîde** sūhan-sencān-ı Īrān’ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [vādîde, -de]

vādî-i tecrîd: Arınma, soyunma vadisi.

1. **Vādî-i tecrîde** sâlik oldu gitdi cān u dil
Ben de ğayrı servet ü sāmāna etdim el-vedā‘ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [vādî-i tecrîde, --e]

vahşet-zede: Vahşete uğramış (kişi).

1. Öyle **vahşet-zedeyim** ülfet-i hālkdan gör kim
Kendi sâyemden olur renciş-i aġyār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [vahşet-zedeyim, -yim]

vā‘iz: Vaiz, vaaz veren.

1. **Vā‘izā** mey-kede-i ‘aşkda hep cem‘ olalım
Ol taraftan bize keyfiyyet-i vahdet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [vā‘izā,]

vākıf: Bilen, idrak eden.

1. Naġme-i kânūn-ı hıkmət neydüġin fehmi eyledim
Eyledi **vākıf** beni çok perde-i esrāra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [vākıf,]

vakt-i hazān: Sonbahar vakti.

1. Pîrlikde terk-i bār-ı mā-sivā āsāndır
Bergden ‘ārî olur eşcār çün **vakt-i hazān** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [vakt-i hazān,]

vālā-haseb: Yüce soylu.

1. Bu bir ‘ālem-behā ‘ālî-neseb **vālā-hasebdır** kim
Bahā‘eddîn nāmı tesmiye oldu kerāmetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 4, Mısra 7). [vālā-hasebdır, --dır]

vālā-tebār u pāk-gevher: Yüce, yüksek ve temiz soylu.

1. Zihî hayrū’l-halef **vālā-tebār u pāk-gevher** kim
Aña mehd-i şadef-kārî felek olmaz mı minnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit’a 8, Mısra 15). [vālā-tebār u pāk-gevher kim, -kim]

vālid: *Baba.*

1. **Vālidīn** mālī gibi ‘ilmine vāris olamaz
İntikāl eylese de sırr-ı peder evlāda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 25*). [*vālidīn, -iñ*]

vālid-i sibteyn ol-: *İki torunun (Hasan ve Hüseyin) babası olmak.*

1. Kurretü’l-‘ayneyn-i ‘ālemdir Hasan ile Hüseyin
Vālid-i sibteyn olup a’lādan a’lādır ‘Alī (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 12*). [*vālid-i sibteyn olup, --up*]

vālid-i zī-şān: *Şanlı baba.*

1. Aña hem **vālid-i zī-şānına** feyz-i cenāb-ı Hāk
Vere ‘ömr-i ebed ikbāl-i sermed zevk ü rāhatla (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 4, Mısra 9*). [*vālid-i zī-şānına, --ı, --na*]

var: *Var, yokun karşıtı.*

1. Lāle-i gül-şen-i dil oldu yine pejmürde
Ger tekāsül **var** ise dīde-i giryāndadır (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 6*). [*var,]*
2. **Var** ise bezm-i cihānda mey-i āsāyış-i bāl
Cām-ı Cem’de arama sāgar-ı rindāndadır (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 7*). [*var,]*
3. Nice hüsn-i dil-ārā hātırında cāy-gır olmaz
Heyülā-yı merāyā **var** mıdır şüret-pezīr olmaz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 2*). [*var,]*
4. Ben gidersem hāk-i kabrimden çıkar serv-i bülend
Kāmet-i bālā-yı yāra **var** o rütbe iştiyāk (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 18*). [*var,]*
5. Merdüm-i çeşmim perestiş etmede ruhsārına
Şem’-i bezm-i hüsnünün pervānesi **var** nūrdan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 8*). [*var,]*
6. Hāhişin **vardır** kabā-yı cāh u ikbāle Fehim
Ben seni taḥkīr içün giydim melāmāt cūbbesin (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 13*).
[*vardır, -dır*]
7. Kadeḥ gerdişde sākī ‘işvede mey şışede gül-reng
Fehimā **var** mı bu tertīb-i ‘işret bezm-i me’vāda (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 14*).
[*var,]*
8. İltifāt-ı nazar-ı yārdan oldum düşkün
Var mı beñzer baña dünyāda ‘aceb üftāde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 22*). [*var,]*
9. Tıfl-ı eşkiñ yeri **var** olsa da dīdemde ‘aziz
‘İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zāde (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5*). [*var,]*
10. Nāvek-i kavv-i kazādan kendini hıfz etmege
Cünne-i şavn-ı rızādan ğayrı **var** mıdır penāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 12*). [*var,]*
11. Kurb-ı Hāk’a bir degil zāhid ṭarīk-i ittişāl
Vardır enfās-ı ḥalāyık ‘addedinceden şāh-rāh (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 10*). [*vardır, -dır*]
12. Yanıp bir lāle-ruhsāra çerāğān olduḡuñ **var** mı
Seniñ pervāne-veş şem’-i şebistān olduḡuñ **var** mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1*).
[*var,]*
13. Yanıp bir lāle-ruhsāra çerāğān olduḡuñ **var** mı
Seniñ pervāne-veş şem’-i şebistān olduḡuñ **var** mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 2*).
[*var,]*
14. Demişsin ey şabā yok bağ-ı dilde sünbül-i efkār
Hevā-yı zūlf-i yār-ile perişān olduḡuñ **var** mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 4*). [*var,]*
15. Visāl-i ‘id-i adḥāsın nice ümmīd edersin sen
O şūḥuñ bismil-i ‘aşkıyla kurbān olduḡuñ **var** mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 6*).
[*var,]*
16. Gürūh-ı zen-perestānıñ demişsin piriye zāhid
Seniñ beytū’ş-şanemde Şeyḥ-i Şan‘ān olduḡuñ **var** mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 8*).
[*var,]*

17. Nice sen t̃alib-i feyż-i muḥabbet olmak istersin
'Aceb h̃iç hücre-i 'uṣṣāka mihmān olduđuñ **var** mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 10).
[var,]
18. Züleyhā-yı murāda vāşıl olmak ḥaylī müşkildir
'Azīzim Yūsuf-āsā bend-i zindān olduđuñ **var** mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 12).
[var,]
19. Perī-rüyānı teşhīr eylemekdir maṭlabıñ ammā
Fehīmā mülk-i Belkīs'a Süleymān olduđuñ **var** mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 14).
[var,]
20. Gül 'araḳ nūş eylemiş ol māh cām-ı hāleden
Gonce-i ruḥsārınñ pervanesi **var** jāleden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkiḳ-bend 1, Mısra 20). [var,]
21. Zāhidā keyfiyyet-i taḳvā bizi ser-mest eder
Sübḥa-i evrādımız **var** dāne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 20). [var,]
22. Dikḳat et fikr-i daḳıķıñ **var** ise edvārına
Ḥazd eder bu kevnı elbet āsiyā-yı āsumān (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 5). [var,]
23. Kūnc-i mey-ḥānede evvel **var idi** cām-ı şafā
Şimdi seyl-i ḡam-ile ol daḥı ber-bād gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [var idi, -idi]
24. **Var mı** 'Anḳā-yı hüner olsa gelir pervāza
İşte meydān-ı sūḥan gitmeyelim Şīrāz'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 14, Mısra 9). [var mı,]

varak-ı dīvān: Divan (şiir defteri) yaprak(ları).

1. Yaraşır mı saña eṭvār-ı Nedīmāne Fehīm
Boyadıñ reng-i ḥınāya **varak-ı dīvānı** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 16). [varak-ı dīvānı, --ı]

varak-ı nazm: Şiir yaprak(ları).

1. Bıkr-i maẓmūnu bozar ḥāme-i merdān-ı hüner
Naḳş ederken **varak-ı nazma** Nigāristān'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 14). [varak-ı nazma, --a]

vārid ol-: Ulaşmak, gelmek, erişmek.

1. Etmeyiz **vārid olan** ḥükm-i ḳazādan pīç ü tāb
Tā ezelden etmişiz bāb-ı rızāya intisāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [vārid olan, --an]

vāris ol-: Mirasçı olmak.

1. Vālidīñ mālī gibi 'ilmine **vāris olamaz**
İntikāl eylese de sırr-ı peder evlāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 25). [vāris olamaz, --a, --maz]

varlḡ: Ömür, hayat; beden.

1. Ermek ise maḳşadıñ evc-i kemāl-i rif'ate
Varlḡıñ terk eyle ey dil ḥāk-pāy-ı kāmīl ol (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 34, Mısra 10).
[varlḡıñ, -ın]

vaşf et-: Tarif etmek || Övmek.

1. **Vaşf edip** Sūr-ı Hümāyūn'u belagat üzre
Etdi ta'rif vukū'atı leṭāfet üzre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 5). [vaşf edip, --ip]

vaşf-ı behişt ü hūr: Cennet ve cennet kızının vaşfi.

1. Nā'il-i bezm-i tecellī-i vişāl olmuş ezel
Neş'e-yāb olmaz göñül **vaşf-ı behişt ü hūrdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 34).
[vaşf-ı behişt ü hūrdan, --dan]

vaşf-ı engüşt-i muhannâ: Kınalı parmağın vaşfi.

1. **Vaşf-ı engüşt-i muhannâsını** deryâda yazıp
Boyadım reşk ile al kana kef-i mercânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [vaşf-ı engüşt-i muhannâsını, --sı, --nı]

vaşf-ı evşâf: Vasıfların tarifi.

1. Ne haddiñ eylemek ifâ Fehimâ **vaşf-ı evşâfıñ**
Du 'âya başla el aç dergeh-i Feyyâz-ı Mevlâ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [vaşf-ı evşâfıñ, --ın]

vaşf-ı zât: Kendi özelliği, varlığın özelliği.

1. **Vaşf-ı zâtı** bir tılısm-ı genc-i ma'nâdır 'ayân
Feth edip buldum Fehimâ cevher-i yektâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 29).
[vaşf-ı zâtı, --ı]

vaşf-ı zülf: Saçın niteliği, özelliği.

1. Bulur devr-i teselsül **vaşf-ı zülfün** eylesem takrîr
Bülenddir kâmeti dersem uzar söz naḥl-i Tübâ'dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 13).
[vaşf-ı zülfün, --ün]

vâsıl: Kavuşan.

1. Kanâ'at eyledi 'Ankâ-yı Kâf-ı şöhrete **vâsıl**
Kişi mümtâz olur 'âlemde elbet 'uzlet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [vâsıl,]

vâsıl ol-: Ulaşmak, erişmek.

1. Hâk olunca üstühânım ben de bu da'vâdayım
Bezm-i vaşla **vâsıl oldum** şanma kim ferdâdayım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 32). [vâsıl oldum, --dum]
2. Züleyhâ-yı murâda **vâsıl olmak** haylî müşkildir
'Azîzim Yûsuf-âsâ bend-i zindân olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 11).
[vâsıl olmak,]
3. Sâhil-i vuşlat-ı cânâna **olurdum vâsıl**
Bulmadı fûlk-i emel kûlûm-i fırsatda hevâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [vâsıl olurdum, --ur, -du, --m]

vâsıl-ı keşf: Keşfeden.

1. Görürüz noktayı biz cümle ḥurûfa mebde'
Vâsıl-ı keşf ü 'ayân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 16). [vâsıl-ı keşf ü 'ayân,]

vâsıl-ı ser-menzil-i maksûd ol-: Niyet ve amacın durağına kavuşmak.

1. Bir kâdemde **vâsıl-ı ser-menzil-i maksûd olur**
Tâ o rûtbe tiz-revdir bâdiye-peymâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [vâsıl-ı ser-menzil-i maksûd olur, --ur]

vaşl-ı cân-baḡs: Ferahlık veren, can veren kavuşma.

1. **Vaşl-ı cân-baḡsındadır** feyz-i ḥayât-ı câvidân
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 15). [vaşl-ı cân-baḡsındadır, --ın, --da, --dır]

vassâf: Vasıfları anlatan, tarif eden.

1. Dür-i dendânını tavşife Fehimâ yâriñ
Tab'-ı şâfım gibi **vaşşâf-ı** güher-bâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 26). [vaşşâf-ı,]

vatan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

1. Bülbul-i âvâre-i bâğ-ı **vağan** oldum ezel
Reng-i hûn-ı eşk-i ğurbet verd-i gül-şendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 15).
[vağan,]
2. Ğayret-i akrân müşkildir **vağanda** ey Fehîm
Terk-i cânân eyleyip terk-i diyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 9).
[vağanda, --da]

vaz'-ı dil-nüvâz eyle-: Gönül okşayıcı davranışlarda bulunmak.

1. Çeşm-i Leylâ'dan cüdâ ol Kays-ı deşt-i hayretim
Âhuvân-ı Çîn **vaz'-ı dil-nüvâz eyler** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [vaz'-ı dil-nüvâz eyler, --r]

Vecdî: Vecdî (şair).

1. Kûdûret vermesen **Vecdî** nola yârâna olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 25).
[vecdî,]

vech-i ğilmân: Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlıların yüzü.

1. **Vech-i ğilmânı** da cennetde öpersin şab şab
Şeyh efendî nazar et şûret-i şâba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [vech-i ğilmânı da, --ı, --da]

vech-i mahbûb: Sevgilinin yüzü.

1. Nefret etmiş zene beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i mahbûb eğer hâtdan olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [vech-i mahbûb,]

vech-i târîh: Tarih düşürme yüzü, tarih düşürme.

1. Fehîmâ hâl-i nokta **vech-i târîhi** eder tezyîn
Yazıldı rûy-ı Eşref kıl kalemle hâtt-ı Bismi'llâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 13).
[vech-i târîhi, --ı]

vefât et-: Ölmek.

1. Sâ'im en çünkü **vefât etdi** şalâh-ı hâline
Şâhid-i 'âdildir elbet şübhesiz mâh-ı şıyâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 7, Mısra 3). [vefât etdi, --di]

vefât-ı hâce: Hocanın ölümü.

1. Zevâlin istemez mi bî-hüner ehl-i kemâlâtüñ
Vefât-ı hâceyi eyler temennî dâ'imâ eţfâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [vefât-ı hâceyi, --yi]

veled: Çocuk.

1. Ey **veled** etme geçen devlet-i hüsnü tezkîr
Hüner-i vâlid ile fâhr eden evlâd gibi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 59, Mısra 7). [veled,]

veled-i kalb: Kalp çocuğu, gönül..

1. **Veled-i kalb** denir nazma gerek tab'-ı civân
Çünkü meşhûr mesel pîrden evlâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 15). [veled-i kalb,]

veli: Evliya.

1. Kesb-i râhât gûşe-i vahdetde âsândır **velî**
Gençlikde künc-i 'uzlet ihtiyâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [velî,]

ver-: Vermek.

1. Dest-şüy-ı arzū oldum metā'-ı mālдан
Verdi Kays-ı dil yine Leylā-yı dünyāya tālāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 16). [verdi, -di]
2. Bundadır hüsniñ revācı bu gönül bāzārıdır
Verdi iki 'ālemi bir büse-i cānāna dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [verdi, -di]
3. Olup cevher-feşān-ı şādmānī söyledim tārīh
Hudā şehzāde **verdi** bir Mehemmed Şāh Maḥmūd'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [verdi, -di]
4. 'Araḡ-ı nāzı süzüp pīrehen-i Yūsuf'dan
Neş'e-i 'işve **verir** meşreb-i cānāna kādeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [verir, -ir]
5. Hāl-i 'āşıkıdır **veren** ma'şūka reng-i hüsniñ ān
Oldu tīre-baht-ı Mecnūn sürme-i Leylā-yı 'aşḡ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 17). [veren, -en]
6. Şu **ver** tīg-i zebāna eṣk-i çeşm-i bülbül-i dilden
Ki te'sir eylesin feryādın ol gül-çehre dil-dāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [ver,]
7. Giryemiz rahme getirmez felek-i seng-dili
Küştenin nālesi rikḡat mi **verir** cellāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [verir, -ir, -]
8. Fikr-i sūd ile huṣūr-ı ḡāba hiç **vermez** vücūd
Ehl-i ḡisset göremez rü'yāda da rüy-ı refāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [vermez, -mez]
9. Cihānda 'arz-ı kālā-yı hūner olduḡa ol zāta
Vere Bārī te'ālā 'ōmr-i sermed 'izz ü bī-ḡāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 36). [vere, -e]
10. Zihī bir nev-'arūs-ı zīver-i genc-i hūnerdir bu
Verip meşşāta-i kilik-i belāḡat zīb u pīrāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 6). [verip, -ip]
11. Bu bir ḡum-ḡāne-i saḡbā-yı nazm-ı şā'irāndır kim
Verir keyfiyyet-i ma'nāsı neş'e ṭab'-ı dānāya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [verir, -ir]
12. Sırr-ı 'aklı mest ü medhūş olmayınca bilmedim
Vermek içün şōhret ü 'unvāna revnāḡ dünyede (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 6). [vermek, -mek]
13. 'Andelīb-i 'aşḡı giryān etmedir kār-ı firāk
Ḡonce-i vuşlat **verir mi** naḡl-i gül-zār-ı firāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 44). [verir mi, --ir, --mi]

verā-yı 'adem: Yokluk âleminin ötesi.

1. Kāf-ı ḡalbinde yok ebnā-yı cihānıñ uçmuş
Tā **verā-yı 'adem** iḡlīmine 'Anḡā-yı vefā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [tā verā-yı 'adem,]

verd: Gül.

1. Bülbül-i āvāre-i bāḡ-ı vaṭan oldum ezel
Reng-i hūn-ı eṣk-i ḡurbet **verd-i** gül-şendir baḡa (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 16). [verd-i, --i]

verd-i gül-şen-i mīnā: (Kadeh) şişe bahçesinin gülü, meclis bahçesinin gülü.

1. Şarāb-ı erḡuvānī şanma gördükde ruḡ-ı alīn
Hiçābından kızarmış rüy-ı **verd-i gül-şen-i mīnā** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [verd-i gül-şen-i mīnā,]

verd-i nazm: Şiir gülü, şiir.

1. Hezārān **verd-i nazm-ile** gülistān-ı sūḡandır bu
Eger Bostān-ı Sa'dī'ye seza olursa hem-sāye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 9). [verd-i nazm-ile, -ile]

verd-i ruhsārın kızart-: (Sevgilinin) yüz gülü, yanağı kızarmak.

1. Nev-nihāl-i gül-bün-i şerm ü edebdir öyle kim
Verd-i ruhsārın kızardır şu'le-i germ-i nigāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [verd-i ruhsārın kızardır, --dır]

verd-i ter: Taze gül.

1. 'Ärızındır gülsitān-ı hüsnuññ **verd-i teri**
Kāmetiñdir sāye-i bāğ-ı melāhat 'ar'arı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 5). [verd-i teri, --i]

vesme-i ebrū: Kaşların راستığı, kaşa çekilen süs.

1. Sürme-i āvāz-ı hayret dīde-i āhūsudur
Beng-i sevdā-yı hamūşu **vesme-i ebrūsudur** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 10). [vesme-i ebrūsudur, --su, --dur]

vezir-i ma' delet-perver: Adaleti besleyen vezir, adaletli vezir.

1. **Vezir-i ma' delet-perver** müşir-i merhamet-güster
Vücüd-ı himmet-ālūdu müzeyyen 'adl ü re'fetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 3). [vezir-i ma' delet-perver,]

vīrān et-: Yıkmak.

1. Māverā-yı dili **vīrān edeli** gam gözden
Kızılıрмаğ-ı sirişk akmada Ceyhūn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [vīrān edeli, --eli]

vişāl-i hūr: Cennet kızı, huriye kavuşmak, ulaşmak.

1. **Vişāl-i hūrı** zāhid yād edip pür-neş'e olmaz mı
Hālāvet-yāb olur müflis olanlar mālīhulyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [vişāl-i hūrı, --ı]

visāl-i 'id-i adhā: Kurban bayramına kavuşma.

1. **Visāl-i 'id-i aḏḥāsın** nice ümmid edersin sen
O şūḥūñ bismil-i 'aşkıyla kurbān olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [visāl-i 'id-i aḏḥāsın, --sın]

vuslat: Kavuşma, ulaşma.

1. **Vuşlatıñdan** ğayrı bu derde deva emr-i muḥāl
Cismime cān ittiḥāz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 11). [vuşlatıñdan, -ı, -n, -dan]

vuslat-ı cānān: Sevgiliye kavuşma.

1. Mergdir **vuşlat-ı cānāna** tarīḡ-i ehven
Reh-nümā etsem olur Hızır'ı bu yolda reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [vuşlat-ı cānāna, --a]

vukū'āt: Olaylar.

1. Vaşf edip Sūr-ı Hümāyūn'u belagat üzre
Etdi ta'rīf **vukū'ātu leṭāfet** üzre (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 6). [vukū'ātu leṭāfet,]

vü: Ve, ve bağlacı.

1. Dil kebāb ola semender gibi mey hūn-ı ciger
Böyledir kā'ide **vü** resm-i ocağ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [vü,]
2. Künc-i istiḡnā **vü** 'uzletdir bize dārū's-selām
Nāz eder kaşır-ı behište ḥāne-i vīrānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 11). [vü,]

3. Zāt-ı Hâk manzûr olur esmâ **vü** eşyâda ‘ayân
Dâr-ı tevhîde nâzar kıl menzil-i Manşûr’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17). [vü,]
4. Lezzet-i vuşlat bilinmez çekmeyince fırkatîñ
‘Âfiyet kâdrin su’âl et haste **vü** rencûrdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 28). [vü,]
5. Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr
Hüccet-i mümzâ **vü** mahtûm lâda illâdır ‘Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [vü,]
6. Mübtelâdır Ka’be **vü** bût-hâneye âvâre dil
Mazhar olur geh cemâl ü geh celâl-i yâre dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [vü,]
7. Küfr ü dîniñ ‘uğdesin feth eyledi nâhun-ı ‘aşk
Bend olur mu bir dağı hiç sübhâ **vü** zünnâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [vü,]

vücüb-ı ‘aşk: Aşkın gerekliliği, varlığı.

8. Feyz alıp buldu **vücüb-ı ‘aşkdan** neşv ü nemâ
Bir dağı sığmaz fezâ-yı ‘âlem-i imkânâ dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [vücüb-ı ‘aşkdan, --dan]

vücüd: Beden, cisim, varlık.

1. Edegör âteş-i ‘aşk-ile **vücüdu** pür-dâğ
Revzen olmazsa eger hâne hevâ-dâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [vücüdu, -u]
2. Lerze-nâk olmağdayım tâb-ı muhabbetle Fehîm
Halk olunmuşdur **vücüdum** hâk-i Nişâbü’r’dan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 36). [vücüdum, -um]
3. Fikr-i sûd ile huşûr-ı hâba hiç vermez **vücüd**
Ehl-i hisset göremez rû’ yâda da rûy-ı refâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [vücüd,]
4. Âteş-i rûyuñ hayâliyle **vücüdum** dağlayam
Hasret-i la’l-i lebiñle dem-be-dem kan ağlayam (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 2, Mısra 1). [vücüdum, -um]
5. Pister-i gamda edip feryâd eyyâm u leyâl
Derd-i hasretle **vücüdum** oldu cânâ bî-mecâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 10). [vücüdum, -um]
6. Cevher-i kân-ı leâfettir **vücüduñ** ey perî
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 7). [vücüduñ, -uñ]

vücüd-ı cevher-i ferd: İnsanın öz varlığı.

1. **Vücüd-ı cevher-i ferde** dehân-ı yâr bürhândır
Naşıl teslim etmez bu delili ehl-i istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [vücüd-ı cevher-i ferde, --de]

vücüd-ı himmet-âlûd: Manevi güç ve lütuf bulaşan vücut, beden.

1. Vezîr-i ma‘delet-perver müşîr-i merḥamet-güster
Vücüd-ı himmet-âlûdu müzeyyen ‘adl ü re’ fetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 4). [vücüd-ı himmet-âlûdu, --u]

vücüd-ı vecd ü hâl: Varlığım, bedenin coşkunluk hali.

1. **Vücüd-ı vecd ü hâle** cevher-i hâkî olur bürhân
Beḳâ ba‘de’l-fenâya hâl ile olmaz mı istidlâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 15, Mısra 3). [vücüd-ı vecd ü hâle, --e]

vürüd et-: Gelmek; doğmak.

1. **Vürüd etdi** Meḥammed şulb-i pāk-i Mîr Aḥmed’dan
Meḥammed Beg ayak başdı cihâna mecd ü rif’atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt’a 8, Mısra 27). [vürüd etdi, --di]

Y y

yā: Ünl. Duygu ve düşüncüyü güçlendirme veya seslenme amacıyla cümlelerin başında kullanılır.

1. **Yā** şanem zikriyle feryād etmede şubh u mesā
Deyr-i 'aşka nāle-i dil güyiyā nākūsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [yā,]
2. Sırr-ı 'aşkı eşk-i çeşmim yāre ifşā eyledi
Olmasın hem-rāzı **yā** Rab kimseniñ chl-i nifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [yā,]

yaban: Uzak, yabancı el || Rakip.

1. Ey kemān-ebrū dil-i 'uşşākı kıl bir kez nişān
Åh kim hep etdiğiñ tır-i sitem **yabanadır** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 16).
[yabanadır,]

yād: Hatırlama, anma.

1. Åşinādır biri birine cihānda eşyā
Ehl-i vahdet nazarında hele hiç **yād** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [yād,]
2. Her ne dem gelse o şūhuñ leb-i la'li **yāda**
Ederim sāğar-ı yāķūt ile nūş-ı bāde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [yāda, -a]

yād et-: Anmak, hatırlamak.

1. Vişāl-i hūri zāhid **yād edip** pür-neş'e olmaz mı
Hālāvet-yāb olur müflis olanlar mālilhulyādan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [yād edip, --ip]

yağmā et-: Yağmalamak.

1. **Etdi yağmā** mülk-i şabrım ceyş-i Tātār-ı firāk
Hān u māl-ı 'aķlı sūzān eyledi nār-ı firāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 41).
[yağmā etdi, --di]

yahşi vü yaman: İyi ve kötü.

1. Gül-i bī-hār bulunmaz bu gülistānda Fehīm
Eyle bir hūba muhabbet deme **yahşi vü yaman** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 44, Mısra 16).
[yahşi vü yaman,]

yak-: Yanmasını sağlamak, tutuşturmak, ateşe vermek.

1. Göñül kādıl-i sūzān oldu 'aşk-ı şūh-ı tersāda
Müselmānlar **yakar** mescidde şem'i ben kilisāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 2).
[yakar, -ar]

Ya'kūb: Hz. Yakup peygamber.

1. Ben cüdāyım Yūsuf-ı gül-çehreden **Ya'kūb-veş**
Nağme-i āvāz-ı bülbul āh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [ya'kūb-veş,]

yalñız: Yalnız.

1. Beste-i zūnnār-ı zūlfü **yalñız** bir ben miyim
Kā'ināt eyler perestiş ol büt-i dīn-bürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [yalñız,]

yan-: Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

1. Hāzer kıl ey sitem-cū germ-i āh-ı şubh-gāhımdan
Yanar düzaķ daķı hālā şerār-ı nār-ı āhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [yanar, -ar]
2. **Yanıp** bir lāle-ruhsāra çerāğān olduķuñ var mı
Seniñ pervāne-veş şem'-i şebistān olduķuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 1).
[yanıp, -ıp]

yana yana ağla-: Yana yana ağlamak.

1. Yār-ı bî-îmāna düşdüm **yana yana ağlarım**
Dūzaḥ-ı hicrāna düşdüm **yana yana ağlarım** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 5, Mısra 1). [yana yana ağlarım, --rım]

ya 'nî: Yani.

1. **Ya 'nî** 'Abdullāh Efendi dāver-i faẓl u kerem
Ehl-i isti'dādı elṭāfiyla iclāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 3). [ya 'nî,]

yap-: Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

1. Tîşe-i gayretle taḥrīb etdi çok büt-ḥāne dil
Cāy-ı cānān içün āḥir **yapdı** bir kāşāne dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [yapdı, -dı]
2. Mūmiyānıñ edemez taṣvīr Behzād-ı ḥayāl
Ḥāme-i mū **yapsa** ger müjgān-ı çeşm-i mürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [yapsa, -sa]
3. Şüret-i deyr-i ḥayālīm bıkır-i ma'nādır bütün
Ḥāk-i Meryem'den **yapılmış** gūyiyā büt-ḥānedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 14). [yapılmış, -ıl, -mış]

yār: Sevgili || Dost.

1. Şubḥ-ı şādık gibi şādık olıcaḡ **yār** baña
Rūz-ı rūşen olur 'ayniyle şeb-i tār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [yār,]
2. Ḥaṭ-ı ruḥsārımı gördükçe Fehimā **yāriñ**
Ne güzel ḥatırma müjde-i vuslat geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [yāriñ, -in]
3. Cezbe-i ḥüsnü o şūḥuñ hele inkār olmaz
Neyleyim 'āşık-ı efgendesine **yār** olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [yār,]
4. Sırr-ı 'aşkı eşk-i çeşmim **yāre** ifşā eyledi
Olmasın hem-rāzı yā Rab kimseniñ ehl-i nifāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [yāre, -e]
5. Tiz mürür etdi şeb-i vuslat Fehimā ḥayf kim
Sinesin **yāriñ** açarken erdi şubḥ-ı iftirāk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 20). [yāriñ, -in]
6. **Yāre** ağyār gibi 'aşık olur mu nezdik
Ḳurb-ı gül cāy olamaz bülbüle mānend-i diken (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [yāre, -e]
7. Fūrūḡ-ı ḥüsnü artar **yār** ile biz şoḡbet etdikçe
Şem' rūşenlenir pervāneler germiyyet etdikçe (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [yār,]
8. Mihri gördüm meh-likā dil-dār geldi ḥatıra
Nūr-ı eflāk-ı melāḥat **yār** geldi ḥatıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [yār,]
9. Gül-ruḥun būs eyleyip **yāriñ** emerken la'lini
'Ays u nūş-ı meclis-i gül-zār geldi ḥatıra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [yāriñ, -in]
10. Sebū zānūda sāḡar elde **yār** āḡūş-ı vuslatda
Bu tarz-ı ḥāşıla meclis 'aceb rindāne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19). [yār,]
11. Dür-i dendānını tavşife Fehimā **yāriñ**
Tab'-ı şāfım gibi vaşşāf-ı güher-bār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 25). [yāriñ, -iñ]

yār-ı rakībān ol-: Rakiplerin sevgilisi olmak.

1. 'Āzim ol meclis-i nā-dāna şitābān olarak
Düşmen-i ehl-i dil ü **yār-ı rakībān olarak** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 2). [düşmen-i ehl-i dil ü yār-ı rakībān olarak, --arak]

yār ol-: Yardımcı olmak.

1. **Yār olur** mu düşmen-i mecrūh talîf olsa da
Kār-gîr olmaz 485enar485e hayye-i âzürdeye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [yār olur, --ur]

yara-i dil: Gönül yarası.

1. Ol şabîb-i nâz sürdü 485enar üzre 485enar485e
Yara-i dil buldu şîhhat merhem-i 485enar485en (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 12). [yara-i dil,]

yārân: Dostlar.

1. Şîşe-i bâdeyi 485enar485 ede görsün **yārân**
Ayağı denk alalım zâhid-i nikbet geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [yārân,]
2. Kûdürret 485enar485en Vecdî nola **yārâna** olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 25). [yārâna, -a]
3. Amân sâkî mey-i gül-reng ile gel muntazır **yārân**
Revân oldu 485enar-ı cûy-bâr-ı gül-şene rindân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 11). [yārân,]

yārân-ı şafâ: Zevk ve neşe dostları || Gönül dostları.

1. Mey anda dil-ber anda cümle **yārân-ı şafâ** anda
Geçip cennetden âdem sâkin-i mey-hâne olmaz mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 9). [yārân-ı şafâ,]

varaş: Yakışmak, uygun düşmek, layık ve münasip olmak.

1. **Yaraşır** mı saña etvâr-ı Nedîmâne Fehîm
Boyardın reng-i hınâyâ varaş-ı dîvânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 15). [yaraşır, -ır]

yâr-ı bî-îmân: İmansız, acımasız sevgili.

1. **Yâr-ı bî-îmâna** düşdüm yana yana ağlarım
Düzağ-ı hicrâna düşdüm yana yana ağlarım (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 5, Mısra 1). [yâr-ı bî-îmâna, --a]

yasâğ-ı 'işret: Zevk u sefa yasağı, eğlence yasağı.

1. Şahne-i 'aqla itâ'at mi eder mest-i cünûn
Olamaz kişver-i 'aşk içre **yasâğ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [yasâğ-ı 'işret,]

yasâğ-ı 'işret kıl-: İçki meclisini, içki içmeyi yasaklamak.

1. Bir zamân mest-i mey-i la'liñ iken dil şimdi
Şahne-i hatt-ı lebiñ **kıldı yasâğ-ı 'işret** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 16). [yasâğ-ı 'işret kıldı, --dı]

yâver ol-: Yardımcı olmak.

1. Bahtımız **yâver olup** biz de bu devre erdik
Böyle bir sūr-ı hümayunu temâşâ etdik (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 9). [yâver olup, -up]

yaz-: Kaleme almak.

1. Muḥarrer oldu bu defterde nâm-ı ehl-i hüner
Yazıldı hem nice şî'r ü menâkıb-ı büleğâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 2). [yazıldı, -ıl, -dı]
2. Sevâd-ı çeşm-i âhûda bulup mersiye-i Kays'ı
Sirişk-i dîdeden Leylâ **yazar** evrâk-ı ruḥsâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [yazar, -ar]
3. Vaşf-ı engüşt-i muḥannâsını deryâda **yazıp**
Boyardım reşk ile al kana kef-i mercânı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [yazıp, -ıp]

4. Fűrüg-ı hüşe-i Pervîn-i şî'r-i vaşfını Bercîs
Yazıp zerrîn kalemle gönderir tâ necm-i Şî'râ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 26).
[yazıp, -ıp]

yazıl-: Yazma işi yapılmak.

1. 'Aceb rind-i siyeh-mestim **yazılsa** defter-i cürmüm
Olur 'âlem süveydâ nokta-i nûn-ı günâhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 11).
[yazılsa, -sa]

ved: El || Üst.

1. Eylesem da 'vâ-yı Manşûrî **yedimde** hâk benim
Tâ ezel ber-dâr olmuş kâkül-i dil-dâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [yedimde, -im, -de]

ved-i beyzâ-yı 'aşk: Aşkın parlak eli..

1. Kârını Fir'avn-ı nefsiñ bî-gümân ibtâl eder
Ceyb-i dilden zâhir olduğça **yed-i beyzâ-yı 'aşk** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [yed-i beyzâ-yı 'aşk,]

yek: Bir, tek.

1. Muhteliştir **yek** diğerle mâtem ü sür-ı cihân
Hânde etsem âb olur elbette çeşmimden revân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [yek,]
2. Sa'd-ı ekberdir Fehîmâ târîh-i mevlûd **yeke**
Oldu Şehzâde Mehemmed es'ad-ı mehd-i şeref (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 15). [yeke,]

yem-i ma'nâ: Hakikat denizi, mana denizi.

1. Bulup dedim **yem-i ma'nâda** cevher-i târîh
Mücelled oldu şerefle Sefînetü'ş-şu'arâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 11, Mısra 7). [yem-i ma'nâda, --da]

yeñi dünyâ: Yeni dünya.

1. **Yeñi dünyâyı** değış köhne şaraba zâhir
Ser-i şâhânî sebû eyledi rindâna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 11). [yeñi dünyâyı, --yı]

yer: Yer.

1. Tıfl-ı eşkiñ **yeri** var olsa da dîdemde 'azîz
'İzzet etmezdim eger olmasa merdüm-zâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [yeri, -i]
2. Düşüp sevdâ-yı zülfe kalmadı bir **yerde** ârāmım
Cihânda hâne-ber-düş u perişân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 5).
[yerde, -de]

yerine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.

1. Mâr-ı gam hem-demimiz zülf-i siyeh-gün **yerine**
Zehr-i miñnet içeriz bâde-i gül-gün **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [yerine,]
2. Mâr-ı gam hem-demimiz zülf-i siyeh-gün **yerine**
Zehr-i miñnet içeriz bâde-i gül-gün **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [yerine,]
3. Mâverâ-yı dili virân edeli gam gözden
Kızılıрмаğ-ı sirişk akmada Ceyhûn **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [yerine,]
4. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf Leylâ-yı heves bağladı Mecnûn **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [yerine,]
5. Bak şu etvâr-ı gâlať fehmine çarh-ı dūnuñ
Re'y-ı Bâkıl geçiyor 'akl-ı Felâţun **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [yerine,]
6. İ'timâd etmez iken va'de-i vaşl-ı yâre
Düşdü biçâre gönül va'de-i kemîn **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [yerine,]
7. Nağl-i bîdi görürüz perçem-i cânâna bedel
Servidir rû'yetimiz kâmet-i mevzûn **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 12). [yerine,]

8. Semt-i eş'arı ferâgat edelim ğayrı Fehîm
Kâbaca söyleşelim nükte vü maẓmûn **yerine** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 14). [yerine,]
9. Mey **yerine** kan şunar dest-i kadeh-kâr-ı firâk
Eşk-i gül-gün dökmesin mi rind-i ğam-hâr-ı firâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 45). [yerine,]

yeter: Yater, kâfi!

1. **Yeter** ey kıl-k-i bîçâre ne mümkün Hâk tavşifi
Du'â kıl dergeh-i Feyyâz'a ihlâş-ı icâbetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 21). [yeter,]

yetim ol-: Yetim kalmak.

1. Ben gidersem zîr-i hâke ğam **olur** sonra **yetim**
Ġam benim ferzend-i cânımdır Hüdâ ayırmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [yetim,]

yıl: Sene, yıl.

1. Kaṭ' olur 'ayş-ı hayât-ı cavidânım sâkiyâ
İki **yıllık** mey dü-dem şemşirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [yıllık, -lık]

yine: Tekrar.

1. Hâkikat bî-vefâ nâ-mihribân hûbân-ı İstanbul
Yine dil ârzü eyler ne çâre ülfet olmuşdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 18). [yine,]
2. Lâle-i gül-şen-i dil oldu **yine** pejmürde
Ger tekâsül var ise dîde-i giryândadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [yine,]
3. Felege çıksa eger tîr **yine** hâke düşer
Erer ikbâl-i hevâ ehline elbet idbâr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [yine,]
4. Hiç tecellî tekerrür mü eder 'âlemde
Küh-ken olsa da peydâ **yine** Ferhâd olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [yine,]
5. Reh-revân-ı bâṭına tevfiḳ olmazsa refîk
Hızır rehber etse olmaz **yine** reh-zenden ḥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [yine,]
6. Dest-şüy-ı ârzü oldum metâ'-ı mâldan
Verdi Kays-ı dil **yine** Leylâ-yı dünyâyâ talâk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 32, Mısra 16). [yine,]
7. Haṭṭ gelip gitdi hayât-ı hüsn-i cânân bak **yine**
Dil çerâğ-i âh u feryâd-ile bekler türbesin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [yine,]
8. Oldu zîb-i mehd-i devlet **yine** bir şehzâdesi
Feyz-i luṭf-i Hâk ile mânende-i dürr-i şâdef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 1, Mısra 9). [yine,]
9. Şöyle ḥâbide olur ṭâlî'-i erbâb-ı hüner
Toğsa ḥurşid-i kıyâmet **yine** bîdâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 18). [yine,]
10. Añlayan şeşder-i icâd-ı kaẓâ vü kâderi
Bir pula olsa da muhtâc **yine** zâr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 20). [yine,]

yok: Mevcut olmama, bulunmama.

1. Kâf-ı kâlbinde **yok** ebnâ-yı cihânın uçmuş
Tâ verâ-yı 'adem iklimine 'Ankâ-yı vefâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [yok,]
2. Hürmet eyler bâdeye nâ-mahreme vermez ayağ
Pîr-i meyde **yok** mu zâhid diḳḳat et ḥâl-i şalâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [yok,]
3. Demişsin ey şabâ **yok** bâğ-ı dilde sünbül-i efkâr
Hevâ-yı zülf-i yâr-ile perîşân olduḡuñ var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [yok,]

yold: Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik; Uyulan ilke, sistem, tarz.

1. Mergdir vuşlat-ı cânâna ṭarîḳ-i ehven
Reh-nümâ etsem olur Hızır'ı bu **yolda** reh-zen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [yolda, -da]

2. Mā-sivā naqşına igne kadar olma dil-bend
Ehl-i tecrîdi **yolundan** alıkor bir süzen (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [yolundan, -u, -n, -dan]
3. Sâlik-i rāh-ı fenâyım 'âzim-i semt-i beķā
Hızır rehber eylesem bu **yolda** reh-zendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [yolda, --da]

yüklen-: Bir yükü taşımayı üstüne almak.

1. Hıffet-i 'aql ile **yüklendik** ezel teklîfi
Hâmil-i bār-girān kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [yüklendik, --dik]

yümn: Uğur, bereket.

1. **Yümn** ile aldı rü'ûsu Eşref-i 'ālî-ḥaseb
Bā-yümün Eşref Efendi liḥye irsāl eyledi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 9, Mısra 13). [yümn,]

Yūsuf: Hz. Yusuf peygamber.

1. Ben cüdâyım **Yūsuf-ı** gül-çehreden Ya 'küb-veş
Nağme-i āvāz-ı bülbül āh u şivendir baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [yūsuf-ı, --ı]
2. Gül-şen-i ḥüsnünde **Yūsuf** sebze-i ḥod-rūsudur
Sünbül-i zülf-i Züleyḥā beste-i gīsūsudur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terķib-bend 1, Mısra 11).
[yūsuf,]
3. **Yūsuf-āsā** olamam zülf-i Züleyḥā'ya karīb
Tār-ı zindān gibidir turre-i tarrār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [yūsuf-āsā,]

Yūsuf-ı dil: Gönül Yūsuf'u, gönül.

1. Züleyḥā-yı emelden **Yūsuf-ı dil** oldu dāmen-keş
Düşüp çāh-ı hevāya bend-i zindān olduğum ḳaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 7).
[yūsuf-ı dil,]

Yūsufistān: Hz. Yusuf'un ülkesi (güzellik bağlamında).

1. Züleyḥā-yı ḥayālīm dāmen-i elfāzı tutdukça
Nigāristān-ı ma'nā **Yūsufistān'ı** çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 16).
[yūsufistān'ı, --ı]

yüz biñ cefā eyle-: Yüz bin kere sıkıntı ve eziyet çektirmek.

1. Ben gücenmem **eyleseñ yüz biñ cefā**
'Aşıķa 'ayn-ı vefādır cevri yār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 3, Mısra 11). [yüz biñ cefā eyleseñ, -sen]

yüz sür-: Yüzünü değdirmek, secde etmek, baş eğip saygı göstermek.

1. Zemīne **yüz süren** seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan dā'imā minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5). [yüz süren, --en]

Z z

zabt et-: Bir şeyi güç kullanarak önlemek.

1. Dört taraftan bağlayıp **zabt etdiler** divânemi
Çarpıldı çâr-ebrû bir perî-ruhsâra dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [zabt etdiler, --
di, --ler]

zâhid: Kaba sofî (çok dindâr olup irfanı olmayan kimse).

1. Reh-i mey-hâneyi ta' rîfe ne hâcet **zâhid**
Nâle-i çeng ü rebâb oldu sürâğ-ı 'işret (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 9, Mısra 13). [zâhid,]
2. Hürmet eyler bâdeye nâ-mahreme vermez ayağ
Pîr-i meyde yok mu **zâhid** dikkat et hâl-i şalâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 12).
[zâhid,]
3. Dânişi dūr etdi Hâk mihr-i sarây-ı 'aşkdan
Zâhidi redd et o dergehden o kim cäsüsdür (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [zâhidi, -i
]
4. Mest olunca etdi tâcî dünbelek misvâki çöp
Bir kadeh ile kıldı sâkî **zâhidi** rüsvâ-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 24). [zâhidi, -i
]
5. Egerçi büt-şiken olmak kolay değil **zâhid**
Sen olma bârî bu deyr içre mücid-i aşnâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [zâhid,]
6. Vişâl-i hûrî **zâhid** yâd edip pür-neş'e olmaz mı
Halâvet-yâb olur müflis olanlar mâlihulyâdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [zâhid,
]
7. Hevâ-yı çeşm-i mestîñle harâbâta düşüp **zâhid**
Rehîn-i bâde oldu 'âkıbet tesbîh ü seccâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [zâhid,]
8. Hiç takarrüb mü eder ehl-i hevâya **zâhid**
Müte'âzım olamaz peşşe huzûr-ı bâda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [zâhid,]
9. Kurb-ı Hâk' a bir değil **zâhid** tarîk-i ittîşâl
Vardır enfâs-ı halâyık 'addedince şâh-râh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [zâhid,]
10. Eder **zâhid** heves bûs-ı leb-i yâkût-ı cânâna
O dîv-i bed-meniş tâlib olur mühr-i Süleymân'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 54, Mısra 1).
[zâhid,]
11. Gürûh-ı zen-perestânîñ demişsin pîriyem **zâhid**
Senîñ beytû'ş-şanemde Şeyh-i Şan'ân olduğı var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 7).
[zâhid,]
12. Sîb-ğabğablî kız almak hevesiyle **zâhid**
Kızilelma'ya kadar gezdi Firengistân'ı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [zâhid,]
13. Sübha-i mercân-ı rindân dâne-i engür iken
Zâhidâ gül-bang-ı tevbe na'ra-i mestânedir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [zâhidâ,
]
14. **Zâhidâ** keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Hûşe-i engürdandır sübha-i şad dânemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [zâhidâ,]
15. **Zâhidâ** keyfiyyet-i takvâ bizi ser-mest eder
Sübha-i evrâdımız var dâne-i engürdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 19). [zâhidâ,]
16. **Zâhidâ** rind-i mey-âşâmîñ öpersin ayağın
Bir kadeh mey vericek sâkî-i mümtâz saña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [zâhidâ,]
17. Hacc-ı ekberse garaş şüret-perestlikden geçip
Zâhidâ gel tâ'if ol bir kerre de dil Ka'be'sin (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [zâhidâ,
]

zâhidân: Zahitler, aşırı sofîlar.

1. Rütbe-i keyfiyyet-i 'aşkı ne bilsin şüfiyân
Mezheb-i rindânı bilsin mi Fehîmâ **zâhidân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 24).
[zâhidân,]

zāhid-i ef'ā-nigeh: Yılan bakışlı, sinsi Zahit.

1. Zümürürd hatt-ı rüyu sāgar-ı yākūta 'aks etmiş
Anuñ-çün **zāhid-i ef'ā-nigeh** bakmaz kadeh-kāra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 14).
[zāhid-i ef'ā-nigeh,]

zāhid-i ef'ī: Yılan (gibi sinsi) zahit.

1. Niçün bezm-i şarābı **zāhid-i ef'ī** bakar görmez
Kamaşdırmış meger çeşmiñ zümürürd ma'den-i minā (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 5).
[zāhid-i ef'ī, --i]

zāhid-i münkir: İnkâr eden zahit.

1. **Zāhid-i münkire** mey şunma 'abes ey sākī
Ehl-i inkâr kerāmât-ile irşād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [zāhid-i münkire, -e]

zāhid-i nikbet: Talihsiz zahit.

1. Şiçe-i bādeyi pinhān ede görsün yārān
Ayağı denk alalım **zāhid-i nikbet** geliyor (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [zāhid-i nikbet,]

zāhir: Görünen, aşikar, açık.

1. Degil hatt-ı siyeh ol 'arız-ı al üzre **zāhirdir**
Gül-i sürh üstüne konmuş benefşe yaprağı nā-gāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 5).
[zāhirdir, -dir]
2. Yeñi dünyâyı degiş köhne şaraba **zāhir**
Ser-i şāhānı sebū eyledi rindāna kadeh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 11, Mısra 11). [zāhir,]

zāhir ol-: Görünmek, açığa çıkmak, meydana gelmek.

1. Bezm-i rindāna başınca sākī-i çinī ayağ
Zāhir oldu kase-i fağfürdan āvāz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [zāhir oldu, -du]
2. Kārını Fir'avn-ı nefsiñ bī-gümān ibtāl eder
Ceyb-i dilden **zāhir oldukça** yed-i beyzā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 4).
[zāhir oldukça, --duk, --ça]
3. Süvār-ı hatt degildir setr eden envār-ı ruhsārīñ
Husūf-ı māh **zāhir olmada** baht-ı siyāhımdan (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 6). [zāhir olmada, --ma, --da]
4. Gerden-i yāri nümāyān etdi ol zūlf-i siyāh
Zāhir olur tārīk-i şebde şafā-yı māh-tāb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [zāhir olur, --ur]

zāhm-ı dil-i zār: İntili gönül yarası.

1. Tabīb-i iltifātın istemem **zāhm-ı dil-i zāra**
Nemek-ālūd-ı āzārın devā-yı şihhat olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [zāhm-ı dil-i zāra, --a]

zā'il evle-: Yok etmek, sonlandırmak.

1. Mā'il olma 'aql-ı merdi **zā'il eyler** duhterez
Pek çok Eflātūn'u Mecnūn eyledi Leylā-yı rāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [zā'il eyler, --r]

zālim: Acımasız Sevgili.

1. Mest olur bāde-i nāz-ile bütün gün **zālim**
Bir gece meclis-i 'uşşāka kadeh-kār olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [zālim,]

zamān: Zaman, devir, dönem.

1. Baş muşāhib eyledi 'azm-i bekā kim çok **zamān**
İltifāt-ı şāh-ı devrān-ile olmuşdu bekām (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 7, Mısra 1*). [zamān,]
2. 'Adālet lafzı ma' nā eyledi peyda **zamānında**
Edip her bir umurunda tevessül şer'e gāyetle (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kut'a 8, Mısra 9*).
[zamānında, -ı, -n, -da]

zamān-ı nev-bahār: İlkbahar vakti.

1. **Zamān-ı nev-bahār** oldu açılmış sünbül ü reyhān
Hevā hoş her taraf gül-zār u bülbül zār u gül hāndān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 13*).
[zamān-ı nev-bahār,]

zānū: Diz.

1. Sebū **zānūda** sāgar elde yār āğūş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı hāşıla meclis 'aceb rindāne olmaz mı (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 19*).
[zānūda, -da]

zār: Ağlayan, inleyen; dermansız.

1. Zamān-ı nev-bahār oldu açılmış sünbül ü reyhān
Hevā hoş her taraf gül-zār u bülbül **zār** u gül hāndān (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 14*).
[zār u gül hāndān,]

zār et-: Ağlatmak.

1. Bu şeşder-hānede bir gün seni de **zār eder** elbet
Şaķın aldanma nerrād-ı vefā-yı çarh-ı devvāra (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 19*). [zār eder, --er]

zār ol-: Ağlamak, üzüntüden ağlamak.

1. Añlayan şeşder-i icād-ı kazā vü qaderi
Bir pula olsa da muhtāc yine **zār olmaz** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 22, Mısra 20*). [zār olmaz, -maz]
2. Ehl-i 'irfān **zār olur** mu şeşder-i tedbīrde
'Aql-ı Eflātūn'u almaz bir pula divānemiz (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 7*). [zār olur, -ur]

zāt: Kendi, bizzat kendi; kişi şahsiyet.

1. Feyz-i Bārī **zātını** kılmış muţāf-ı ehl-i hāl
Olsa çok mu āsitānı Ka'be-i 'ulyā-yı aşķ (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 37*). [zātını, -ıñ, -ı]
2. Cihānda 'arz-ı kālā-yı hūner oldukça ol **zāta**
Vere Bārī te'ālā 'ömr-i sermed 'izz ü bī-gāye (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 35*). [zāta, -a]

zāt-ı Hak: Allah'ın zatı.

1. **Zāt-ı Hak** manzūr olur esmā vü eşyāda 'ayān
Dār-ı tevḥīde nazar kıl menzil-i Maşūr'dan (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 38, Mısra 17*). [zāt-ı hak,]

zāt-ı hümā-sāye: Hüma gölgesi altındaki zat (uğurluluk bağlamında).

1. Olur maķbūl-ı erbāb-ı sūḥan bu nüṣḥa-i zibā
Nigāh-ı iltifāt eyleirse ol **zāt-ı Hümā-sāye** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 14*). [zāt-ı hümā-sāye,]

zāt-ı vālā: Yüce zat.

1. Hūner-perver sūḥan-ver dāver-i mülk-i ma'ārifdir
Müşellemdir diyār-ı ma'rifet ol **zāt-ı vālāya** (*Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 28*). [zāt-ı vālāya, --ya]

zebān: Dil; ağız.

1. O şeh-i hüsne Fehim etmek-içün hâli beyân
'Arz-ı hâl elde fiğân dilde **zebān** şekve-künân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 24).
[zebān,]

zehir: Yenilemeyecek derecede acı olup öldüren madde.

1. Zevk-i dünyâ edemez ehl-i dili Şîrin-kām
Oldu helvâsı **zehir** pîre-zenîñ Ferhād'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [zehir,]

zehr-i miñnet iç-: Elem ve keder zehri içmek.

1. Mār-ı gām hem-demimiz zülf-i siyeh-gün yerine
Zehr-i miñnet içeriz bāde-i gül-gün yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [zehr-i miñnet içeriz, --er, --iz]

zehr-i rivā: Gösteriş, ikiyüzlülük zehri..

1. Mağv eder **zehr-i rivāy**ı dilden āhîr sūz-ı 'aşk
Bir mağalde nice mümkün cem' ola berķ ü giyāh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 53, Mısra 7).
[zehr-i rivāyı dilden, --den]

zemîn: Yer, yeryüzü.

1. Hār-ı ağıyār ile pür oldu **zemîn-i** gül-zār
Başlasın nāle vü feryāda hemen bülbül-i zār (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [zemîn-i, --i]
2. **Zemîne** yüz süren seccāde gibi secde-gāh oldu
Ser-efrāz olduğundan dā'imā minber olur pā-māl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 5).
[zemîne, -e]

zemîn-i muṭrib: Sazendelerin (bulunduğu) yer; meclis.

1. Na'ra-i berķ-i tecellidir şadā-yı nāy-ı 'aşk
Tūr-ı vahdetdir **zemîn-i muṭrib**-i mollā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 2).
[zemîn-i muṭrib-i, --i]

zene: Kadın.

1. Merd-i rindāne ṭabī'atda Fehim-i 'aşram
Zene meyl eyleme gāyetle gelir 'ār baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 10). [zene, -e]
2. Ülfet-i duḡter-i rez 'ārif mu'tād olmaz
Merd olan bezm-i cihānda **zene** münkād olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [zene, -e]
3. Nefret etmiş **zene** beñzer diyü meyl etmez dil
Vech-i maḡbûb eger ḡatdan olursa sâde (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 17). [zene, -e]

zenbūr: Arı, bal arısı.

1. Ğarîķ-i ni'met-i dünyâ bilir mi lezzeti hiç
Olur mu zevķ-i 'aselden ḡabîr hiç **zenbūr** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [zenbūr,]

zencîr-i sevdâ: Aşk zinciri, bağı.

1. Hevâ-yı perçemi tûl-i emeldir düşme ol kayda
Rehâ bulmazsın ey dīvāne-dil **zencîr-i sevdâdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 40, Mısra 8).
[zencîr-i sevdâdan, --dan]

zengî: Siyah ırka mensup (kimse), siyahi.

1. Düşmen-i rüşen-zamîrândır sipihr-i tîre-rû
Gerçi **zengî** şerm edip pür-kin olur âyineden (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [zengî,]

zen-i mînâ: [Altın] kadeh(?).

1. 'Aceb mi zen-perest olsa Firengistân'dan gelmiş
Tehî tûrmaz anuñ-çün duhter-i rezdir **zen-i mînâ** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 12). [zen-i mînâ,]

zen-perest: Kadın düşkünü, zampara.

1. 'Aceb mi **zen-perest** olsa Firengistân'dan gelmiş
Tehî tûrmaz anuñ-çün duhter-i rezdir zen-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 11). [zen-perest,]

zerrîn kalem: Altından, altın kalem.

1. Fûrûğ-ı hûşe-i Pervîn-i şî'r-i vaşfını Bercis
Yazıp **zerrîn kalemle** gönderir tâ necm-i Şî'râ'ya (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [zerrîn kalemle, --le]

zevâl: Son bulma, nihayete erme.

1. **Zevâlin** istemez mi bî-hüner ehl-i kemâlâtın
Vefât-ı hâceyi eyler temennî dâ'imâ etfâl (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [zevâlin, -in]

zevk: Tat, lezzet.

1. Sürmedik âdem olup **zevkini** bağ-ı fakrın
Târik-i bezm-i cinân kim dediler işte biziz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [zevkini, -i, -ni]
2. 'Âlemin **zevkini** geda eylermiş ancak dünyede
Ol şafâyı hâne-ber-düş olmayınca bilmedim (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 2, Mısra 9). [zevkini, -in]
3. **Zevk** olur bize haram 'aşr-ı Muharrem'dir bu
Giryemiz oldu bedel 'âlem-i âba şimdi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [zevk olur, --ur]

zevk ü rāhat: Zevk ve eğlence, mutluluk.

1. Aña hem vâlid-i zî-şânına feyz-i cenâb-ı Hak
Vere 'ömr-i ebed ikbâl-i sermed **zevk ü rāhatla** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 4, Mısra 10). [zevk ü rāhatla,]

zevk ü şevk: Zevk, keyif ve coşkunluk.

1. İki târîh-i tām ile Fehimā **zevk ü şevkimden**
Kudūmun eyledim tebrike niyyet ben de sür'atle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 25). [zevk ü şevkimden, --im, --den]

zevk-i 'asel: Balın haz ve lezzeti (farkındalık bağlamında).

1. Garîk-i ni'met-i dünyâ bilir mi lezzeti hiç
Olur mu **zevk-i 'aselden** habîr hiç zenbûr (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [zevk-i 'aselden, --den]

zevk-i bâğ: Bahçe, bahçede bulunma zevki.

1. Bülbül-i pervâne-tab'im hem semender- tıynetim
Zevk-i bâğ u reng-i şu'le künc-i külhandır baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [zevk-i bâğ,]

zevk-i cinân: Cennet zevki, cennette bulunma zevki.

1. Neyleyim **zevk-i cinânı** hasret-i didâr iken
Naıl-i Tübâ bir çüb-ı ta'zirdir sensiz baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 4, Mısra 11). [zevk-i cinânı, -ı]

zevk-i dünyâ: Dünya eğlencesi.

1. **Zevk-i dünyā** edemez ehl-i dili Şîrîn-kām
Oldu hêlvāsı zehir pîre-zenîñ Ferhād'a (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [zevk-i dünyā,]

zevk-i gülsitān: Gül bahçesinin cümbüşü, eğlencesi.

1. Süz-ı 'aşk-ı yāra mā' ildir dil-i rindānemiz
Buldu **zevk-i gülsitānı** nārda pervānemiz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [zevk-i gülsitānı, --ı]

zevk-i leb-i la 'l-i bütān: Sevgilinin kırmızı dudağının zevki, coşkusu.

1. Göñül deyr-i muhabbetde nice bāde-perest olmaz
Bulur **zevk-i leb-i la 'l-i bütānı** cām-ı şahbāda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [zevk-i leb-i la 'l-i bütānı, --ı]

zıll-ı hüma'ya ilticā: Hüma kuşunun gölgesine sığınmak (uğurluluk, mutluluk bağlamında).

1. Eylemez erbāb-ı dil **zıll-ı Hüma'ya ilticā**
Lāne-gîr-i Kāf-ı istignā olur 'Ankā-yı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [zıll-ı hüma'ya ilticā,]

zıll-ı hüma-vı devlet: Devlet kuşunun gölgesi.

1. Giyelden cāme-i fakrı bulup kîmyā-yı fahriyyet
Libās-ı köhnemiz **zıll-ı Hüma-vı devlet** olmuştur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 15, Mısra 12). [zıll-ı hüma-vı devlet,]

zıll-ı külāh: Derviş başlığının gölgesi (feyz verme bağlamında).

1. Fehimā Kāf-ı 'aşkında muķîmem 'ārif-i Rûm'uñ
Gelir 'Ankā-yı himmet feyz alır **zıll-ı külāhımdan** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 42, Mısra 14). [zıll-ı külāhımdan, --ım, --dan]

zırh-ı Dāvūdî: Hz.Davud'un zırhı (cesaret, kuvvetli olma bağlamında).

1. Şecā'at zātı lāzım ālet-i hārb eylemez pür-dil
Cebān-lābis olursa **zırh-ı Dāvūdî** dilir olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [zırh-ı dāvūdî,]

zıb u pîrāye: Süs, bezek.

1. Zihî bir nev-'arūs-ı zîver-i genc-i hünerdir bu
Verip meşşāta-i kil-k-i belāgat **zıb u pîrāye** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 6). [zıb u pîrāye,]

zıb-āver-i mehd ü vüçüd ol-: Bedenin ve beşiğin süsleyicisi olmak.

1. **Oldu** bir şehzādesi **zıb-āver-i mehd ü vüçüd**
Gül gibi rüy-ı cihān güldü gidip hūzn ü ğamı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 11). [zıb-āver-i mehd ü vüçüd oldu, --du]

zıb-i evreng-i hilāfet: Halifelik tahtının süsü.

1. Hāk-pāy-ı mihr-i sultān-ı risālet ol Fehîm
Zıb-i evreng-i hilāfet şāh-ı ma'nādır 'Alî (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [zıb-i evreng-i hilāfet,]

zıb-i mehd-i devlet: Talih ve mutluluk beşiğinin süsü.

1. **Oldu zıb-i mehd-i devlet** yine bir şehzādesi
Feyz-i luţf-i Hāk ile mānende-i dürr-i şādef (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 9). [zıb-i mehd-i devlet,]

zıb-i taht-ı saltanat: Hükümdarlık tahtının süsü.

1. Mülk ü millet hüsni-i tedbiriyle buldu âb u tâb
Zib-i taht-ı salânat olalı feyz-i maqâdemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 12, Mısra 4). [zib-i taht-ı salânat,]

zihî: Ne iyi, ne güzel!

1. **Zihî** baîr-ı ma'ârif ma'den-i eş'âr-ı üstâdân
Olur tab'-ı sülhân-sencân-ı dehre genc-i sermâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [zihî,]
2. **Zihî** bir nev-'arûs-ı zîver-i genc-i hünerdir bu
Verip meşşâta-i kîlk-i belâgat zib u pîrâye (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [zihî,]
3. **Zihî** hayrî'l-halef vâlâ-tebâr u pâk-gevher kim
Aña mehd-i şâdef-kârî felek olmaz mı minnetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 15). [zihî,]
4. Bârekallâh **zihî** Sûr-ı Hümâyûn-nâme
Şevk-bahş olmada her beyti dil-i nâ-kâma (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Mesnevi 2, Mısra 1). [zihî,]

zîkr: Sözüünü etme, ismini söyleme, anma.

1. Yâ şanem **zîkriyle** feryâd etmede şubh u mesâ
Deyr-i 'aşka nâle-i dil gûyiyâ nâkûsdur (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [zîkriyle, -i, -y, -le]

zincîr-i âhen: Demir zincir (sevgilinin saçları bağlamında).

1. Kayd-ı Leylâ-yı hüsünden Kays-ı dil bulmaz rehâ
Halka-i gîsûlârın **zincîr-i âhendir** baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 1, Mısra 12). [zincîr-i âhendir, --dir]

zinde: Canlı, diri.

1. Eser-i berrâk ki ola **zinde** nâmın 'âlemde
Cihânda câm tûrurken olur mu Cem kem-nâm (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [zinde,]

zinde-dil: Gönlü dinç.

1. Nuṭṭ-ı Hâfîz'dan olur ehl-i muḥabbet **zinde-dil**
Âb-ı hayvândır Fehîmâ bâde-i Şîrâz-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [zinde-dil,]

zînet: Süs.

1. Olunca zîver-i gül pister-i gehvâre-i âgûş
Kırmâtı zülf-i havrâdan sezadır olsa **zînetle** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 8, Mısra 18). [zînetle, -le]
2. Hüsrev-i endişem oldu mâlik-i mülk-i sülhân
Cevher-i nazmımla buldu **zîneti** silk-i sülhân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 64). [zîneti, -i]

zînet-efzâ: Süsleyen, süs arttıran.

1. Fehîmâ **zînet-efzâ-yı** hüner olursa da nazmım
Cenâb-ı zîverin eş'ârına misl ü nazîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 17). [zînet-efzâ-yı, --yı]

zîrâ: Çünkü, şundan dolayı.

1. Tîg-i ser-tîz-i nigâhın der-niyâm etmiş çe sūd
Zîrâ ebrûdan Fehîmâ tîr-i müjgân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 14). [zîrâ,]
2. Du'âya başla ey kîlk-i sülhân-ver söz tamam oldu
Senâyı eyleme tatvîl **zîrâ** kâfiye kûtâh (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kit'a 10, Mısra 10). [zîrâ,]

zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kal-: İyilik borcunun yükünün altında ezilmek; minnet borcu duymak.

1. **Zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kalmaz** kerîm
Reng alır bād-ı şabâdan gül olur nûkhet-feşân (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [zîr-i bâr-ı minnet-i ihsânda kalmaz, --maz]

zîr-i hâk: Toprağın altı; mezar.

1. Ben gidersem **zîr-i hâke** ğam olur soñra yetîm
Ġam benim ferzend-i cânımdır Hudâ ayırmasın (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [zîr-i hâke, --e]

zîver-i gül: Gül süsü.

1. Olunca **zîver-i gül** pister-i gehvâre-i âġüş
Ġimâtı zûlf-i havrâdan sezadır olsa zînetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 17). [zîver-i gül,]

zîver-i gül-şen-i âġüş ol-: Kucak bahçesinin süsü olmak.

1. **Zîver-i gül-şen-i âġüş** olur âhîr o perî
Gülerek açılarak gül gibi hândân olarak (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 1, Mısra 19). [zîver-i gül-şen-i âġüş olur, --ur]

zîvâ-güster: Işık yayan, ışık veren.

1. **Zîyâ-güster** olur mu şem'-i 'aklı ehl-i taklîdîñ
Meh ü hûrşîd çarh-ı gencefe tâb u münîr olmaz (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [zîyâ-güster,]

zîvân et-: Boş yere harcamak.

1. Hıfz olundu terk-i kâim etmekle nakd-i âb-rû
Süddan fâriğ olan sermâyeden **etmez ziyân** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [ziyân etmez, --mez]

zîvân-kâr: Zarar veren.

1. Seng-i cevri şîşe-i kâlbim şikest eyler çe sūd
Ol **zîvân-kâr** tıfl-ı nâza inkisâr etmek de güç (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [ziyân-kâr,]

ziyâret-gâh et-: Ziyaret edilecek yer durumuna getirmek.

1. Kıyâs etme hâṭ-ı sebz ol per-i Cibrîl-i ma'nâdır
Ki **etmiş** beyt-i hüsnün kudsîyân-ı Hâṭ **ziyâret-gâh** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 10, Mısra 8). [ziyâret-gâh etmiş, --miş]

zulmet-i ġam: Derdin, kederin karallığı.

1. **Zulmet-i ġamda** melûl olma erer nûr-ı felâḥ
Âhîrinde her şebîñ tâlî' olur mihr-i şabâḥ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [zulmet-i ġamda, --da]

zulmet-i leyl-i hümmüm: Hüzün gecesinin karanlığı.

1. Şubḥ-ı rûyuñ dâmen-i şâm-ı firâḳı çâk eder
Mâh-ı hüsnüñ **zulmet-i leyl-i hümmümü** pâk eder (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Müfret 7, Mısra 2). [zulmet-i leyl-i hümmümü, --um]

zulmet-i ten: Beden karanlığı.

1. Bahr-ı nûra ġarḳ olursun mergden etme hâzer
Rûḥ-ı pâki kıl Fehîmâ **zulmet-i tenden** ḥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [zulmet-i tenden, --den]

Zühre: Nahid, Çobanyıldızı. Bu yıldızın tesiri altındaki burçlarda doğanlar güzel, zarif, zevk sahibi, zeki, maharetli ve sanatkar olurlar.

1. Toğdu mäh-i rüzede mihr-i cihân-ārā gibi
Bu sürür ile felek rakş etdi **Zühre** çaldı def (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 1, Mısra 12). [zühre,]
2. Olur pîr-i felek lâlâsı **Zühre** dayesi elbet
Kamer-tal'at o tıfl-ı evc-i ikbâlîñ şadâkatle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 19). [zühre,]

zuhûr et-: Görünmek, meydana gelmek.

1. **Etdi** Tanzîmât-ı Hâriyye zamanında **zuhûr**
Pür-'imâret eyledi mülk-i harâb-ı 'âlemi (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 12, Mısra 7). [zuhûr etdi, --di]

Züleyhâ: Yusuf peygamber ile aralarında çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kadın; Yûsuf'u Züleyhâ mesnevilerinin kadın kahramanı. II Güzel (Sevgili)

1. Mihr-i ruhsârîñ firâkıyla **Züleyhâ-yı** şafak
Dâmen-i Yûsuf gibi çâk-i girîbân gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [züleyhâ-yı, --yı]

Züleyhâ-yı emel: Arzu güzeli.

1. **Züleyhâ-yı emelden** Yûsuf-ı dil oldu dâmen-keş
Düşüp çâh-ı hevâya bend-i zindân olduğum kaldı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [züleyhâ-yı emelden, --den]

Züleyhâ-yı havâl: Hayal güzeli II Sevgili.

1. **Züleyhâ-yı hayâlim** dâmen-i elfâzı tutdukça
Nigârîstân-ı ma'nâ Yûsufîstân'ı çalar çarpar (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [züleyhâ-yı hayâlim, --m]

Züleyhâ-yı murâd: İstek Güzeli.

1. **Züleyhâ-yı murâda** vâsıl olmak haylî müşkildir
'Azîzim Yûsuf-âsâ bend-i zindân olduğun var mı (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 56, Mısra 11). [züleyhâ-yı murâda, --a]

zülf: Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç bükümü.

1. Lebi mül **zülfü** sünbül 'ârızı gül dil-rübâ anda
Ney anda muṭrib anda sâkî-i şâhib-nevâ anda (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Tahmis 3, Mısra 7). [zülfü, -ü]
2. Bâde-i gül-gûna rağbet eylemez maḥmûr-ı 'aşk
Ḥaḳḳ'ı söyler **zülfüne** ber-dâr iken Maṣṣûr-ı 'aşk (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Terkib-bend 1, Mısra 30). [zülfüne, -üñ, -e]
3. Kayd-ı âlâmdan âzâde olan 'aklı gör
Zülf Leylâ-yı heves bağladı Mecnûn yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [zülf,]

zülf-i havrâ: Hurilerin zülfü.

1. Olunca zîver-i gül pister-i gehvâre-i âğuş
Kırmâtı **zülf-i havrâdan** sezadır olsa zînetle (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Kıt'a 8, Mısra 18). [zülf-i havrâdan, --dan]

zülf-i kâfir: Kafir saçlar || Sevgili.

1. Küfr-i gîsü eylemiş pinhân nûr-ı vechiñi
Kaşdı **zülf-i kâfirîñ** hep cevher-i imânadır (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 17, Mısra 12). [zülf-i kâfirîñ, --in]

zülf-i siyâh: Siyah saç II Sevgili.

1. Gerden-i yâri nümâyân etdi ol **zülf-i siyâh**
Zâhir olur târik-i şebde şafâ-yı mäh-tâb (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [zülf-i siyâh,]

zülf-i siyeh-gün: Siyah renkli saç.

1. Mār-ı ğam hem-demimiz **zülf-i siyeh-gün** yerine
Zehr-i miḥnet içeriz bâde-i gül-gün yerine (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [zülf-i siyeh-gün,]

zülf-i tarrâr: (Sevgilinin) kıvrıcık saçları.

1. Ederdi sübḥasın zünnâra tebdîl şüfiyân bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı **zülf-i tarrâra** (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 18). [zülf-i tarrâra, --a]

zülf-i yâr: Sevgilinin saçı.

1. **Zülf-i yâre** bend olup taḥlîş-i ümmîd eylemem
Gerden-i Mecnûn olur mu tavḫ-ı âhenden ḥalâş (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [zülf-i yâre, --e]

zülf-i Züleyhâ: Züleyha'nın saçı.

1. Yûsuf-âsâ olamam **zülf-i Züleyhâ**'ya karîb
Târ-ı zindân gibidir turre-i tarrâr baña (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [zülf-i züleyhâ'ya, --ya]

zülfü kâfir: Saçı kâfir olan sevgili (saçlar kesreti temsil ettiği için kâfirdir, vahdet tektir, tekliktir).

1. **Zülfü kâfir** çeşmi kâtil ğamzesi tiġü'l-amân
Ceyş-i ḥüsnûn mülk-i dilde dem-be-dem kan gösterir (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [zülfü kâfir,]

zümre-i ḥübân: Güzeller topluluğu.

1. **Zümre-i ḥübân** içinde pek begendim ben seni
Cismime cân ittiḥâz etdim efendim ben seni (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Şarkı 2, Mısra 1). [zümre-i ḥübân,]

zümürürd: Zümrüt, değerli bir taş.

1. Niçün bezm-i şarâbı zâhid-i ef'î bakar görmez
Kamaşdırmış meger çeşmiñ **zümürürd** ma'den-i mînâ (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [zümürürd,]
2. **Zümürürd** ḥaṭṭ-ı rûyu sāġar-ı yâkûta 'aks etmiş
Anuñ-çün zâhid-i ef'â-nigeh bakmaz kadeḫ-kâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 13). [zümürürd,]

zünnâr: Papazların kuşandıkları ip, kuşak.

1. Küfr ü dîniñ 'uḳdesin fetḫ eyledi nâḥun-ı 'aşk
Bend olur mu bir daḫı hiç sübḥa vü **zünnâra** dil (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [zünnâra, -a]
2. Ederdi sübḥasın **zünnâra** tebdîl şüfiyân bî-şek
Eger mânend-i rindân bend olaydı zülf-i tarrâra (Süleyman Fehim Efendi Divanı, Gazel 49, Mısra 17). [zünnâra, -a]

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : ZEYNEP LEVENT

Yabancı Dili : -

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Dicle Üniversitesi	2017
Lise		Kemal Gözü Kız Teknik ve Meslek Lisesi	2012